Beibl Bach

Trosolwg

Mae hwn yn ddetholiad wedi'i guradu'n ofalus o destunau Groeg hynafol sydd wedi'u bwriadu i ddal dysgeidiaeth Iesu a'r ysgrifau y dysgodd Ef amdanynt, y cyfeiriodd atynt, a'u cyflawni orau. Ein nod yw darparu cynrychiolaeth mor agos â phosibl i'r Groeg gwreiddiol i chi mewn fformat modern, darllenadwy.

Ymwadiad

Crëwyd y cyfieithiad hwn o'r Groeg gwreiddiol Septuagint a thestunau Bysantaidd gyda modelau iaith mawr. Am y rheswm hwn mae'n cynnwys llawer o arteffactau diwylliant a gramadeg yr iaith wreiddiol, ond gall hefyd gynnwys gwallau. Os yw unrhyw beth yn edrych yn rhyfedd, gwiriwch y Groeg gwreiddiol os gwelwch yn dda. Os dewch o hyd i wall, e-bostiwch ef i jesusislord@joshuabible.com.

Trwyddedu

Mae gennych ganiatâd i atgynhyrchu a dosbarthu'r cyfieithiad hwn yn rhannol neu'n gyfan. Nid oes gennych ganiatâd i'w addasu na'i werthu. Os dewch o hyd i wall, anfonwch e-bost at jesusislord@joshuabible.com fel y gallwn ei gywiro a darparu argraffiad wedi'i ddiweddaru i chi.

Efengyl Mathew

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | 18 | 19 | 20 | 21 | 22 | 23 | 24 | 25 | 26 | 27 | 28

Efengyl Marc

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16

Efengyl Ioan

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | 18 | 19 | 20 | 21

Llythyr Ioan

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5

Genesis

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | 18 | 19 | 20 | 21 | 22 | 23 | 24 | 25 | 26 | 27 | 28 | 29 | 30 | 31 | 32 | 33 | 34 | 35 | 36 | 37 | 38 | 39 | 40 | 41 | 42 | 43 | 44 | 45 | 46 | 47 | 48 | 49 | 50

Exodus

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | 18 | 19 | 20 | 21 | 22 | 23 | 24 | 25 | 26 | 27 | 28 | 29 | 30 | 31 | 32 | 33 | 34 | 35 | 36 | 37 | 38 | 39 | 40

Numeri

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | 18 | 19 | 20 | 21 | 22 | 23 | 24 | 25 | 26 | 27 | 28 | 29 | 30 | 31 | 32 | 33 | 34 | 35 | 36

Deuteronomium

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | 18 | 19 | 20 | 21 | 22 | 23 | 24 | 25 | 26 | 27 | 28 | 29 | 30 | 31 | 32 | 33 | 34

Josua

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | 18 | 19 | 20 | 21 | 22 | 23 | 24

Efengyl Mathew

1

Llyfr achau Iesu Grist, mab Dafydd, mab Abraham. Genhedlodd Abraham Isaac, a genhedlodd Isaac Jacob, a genhedlodd Jacob Jwda a'i frodyr, a genhedlodd Jwda Peres a Sera o Tamar, a genhedlodd Peres Hesron, a genhedlodd Hesron Aram, a genhedlodd Aram Aminadab, a genhedlodd Aminadab Nahson, a genhedlodd Nahson Salmon, a genhedlodd Salmon Boas o Rahab, a genhedlodd Boas Obed o Ruth, a genhedlodd Obed Jesse, a genhedlodd Jesse Dafydd y brenin. Dafydd y brenin a genhedlodd Solomon o eiddo Uriah, a Solomon a genhedlodd Rehoboam, a Rehoboam a genhedlodd Abijah, a Abijah a genhedlodd Asa, a Asa a genhedlodd Jehoshaphat, a Jehoshaphat a genhedlodd Joram, a Joram a genhedlodd Uzziah, a Uzziah a genhedlodd Jotham, a Jotham a genhedlodd Ahaz, a Ahaz a genhedlodd Hezekiah, a Hezekiah a genhedlodd Manasseh, a Manasseh a genhedlodd Amon, a Amon a genhedlodd Josiah, a Josiah a genhedlodd Jeconiah a'i frodyr ar y caethglud i Fabilon. Ar ôl yr alltudiad i Babilon gennodd Jeconeia Shealtiel, a

gennodd Shealtiel Serubbabel, a gennodd Serubbabel Abihu, a gennodd Abihu Eliacim, a gennodd Eliacim Asor, a gennodd Asor Sadoc, a gennodd Sadoc Achim, a gennodd Achim Eliud, a gennodd Eliud Eleasar, a gennodd Eleasar Matthan, a gennodd Matthan Jacob, a gennodd Jacob Joseff gŵr Mair, o'r hon y ganwyd Iesu a elwir yn Grist. Felly yr holl genedlaethau o Abraham hyd at Ddafydd oedd yn bedwar ar ddeg o genedlaethau, ac o Ddafydd hyd at alltudiad Babilon yn bedwar ar ddeg o genedlaethau, ac o alltudiad Babilon hyd at y Crist yn bedwar ar ddeg o genedlaethau. Roedd genedigaeth Iesu Grist fel hyn. Oherwydd ar ôl i'w fam ef, Mair, gael ei dyweddïo i Joseff, cyn iddyn nhw ddod ynghyd cafodd hi ei darganfod yn feichiog o'r Ysbryd Glân. Ond roedd Joseff, ei gŵr, yn gyfiawn ac nid oedd yn dymuno ei gwarth'n gyhoeddus, felly dymunai ei hysgaru'n gyfrinachol. Ond wedi iddo ystyried y pethau hyn, wele, ymddangosodd angel yr Arglwydd iddo mewn breuddwyd, gan ddweud, Joseff fab Dafydd, paid ag ofni cymryd Mair yn wraig i ti, oherwydd y mae'r hyn sydd wedi ei genhedlu ynddi o'r Ysbryd Glân. Bydd hi'n esgor ar fab ac fe alwi di ei enw ef yn Iesu, oherwydd bydd ef yn achub ei bobl o'u pechodau. Mae hyn i gyd wedi digwydd er mwyn cyflawni'r hyn a ddywedwyd gan yr Arglwydd trwy'r proffwyd yn dweud: wele bydd y forwyn yn feichiog ac yn esgor ar fab, a byddant yn galw ei enw ef Emanuel, sy'n cael ei gyfieithu gyda ni Duw. Wedi cael ei ddeffro o'r cwsg fe wnaeth Joseff fel y gorchymynodd negesydd yr Arglwydd iddo a chymerodd ei wraig, ac ni adnabu hi hyd nes esgorodd hi ar ei mab cyntafanedig, a galwodd ei enw ef Iesu.

2

Ac ar ôl i Iesu gael ei eni yn Bethlehem Jwdea yn nyddiau Herod y brenin, wele ddaeth doethion o'r dwyrain i Jerwsalem yn dweud ble mae'r un sydd wedi cael ei eni yn frenin yr Iddewon? Oherwydd gwelsom ei seren ef yn y dwyrain, a daethom i addoli iddo ef. Wedi clywed, cafodd Herod y brenin ei gythruddo a phob Jerwsalem gydag ef, ac wedi casglu ynghyd yr holl brif offeiriaid ac ysgrifenyddion y bobl roedd yn holi ganddyn nhw ble mae'r Crist yn cael ei eni. A dywedon nhw wrtho: yn Methlehem Jwdea; oherwydd felly mae wedi ei ysgrifennu trwy'r proffwyd; a thi Fethlehem, tir Jwda, nid wyt ti mewn unrhyw ffordd y lleiaf ymhlith arweinwyr Jwda; oherwydd ohonot ti bydd arweinydd yn dod allan, a fydd yn bugeilio fy mhobl i, Israel. Yna galwodd Herod y doethion yn gyfrinachol a phenderfynodd yn union ganddyn nhw amser ymddangosiad y seren, ac wedi eu hanfon nhw i Fethlehem dywedodd: ewch a chwiliwch yn fanwl am y plentyn, a phan ddowch o hyd iddo, rhowch wybod i mi, fel y gallaf finnau ddod ac addoli iddo ef. Ac wedi clywed y brenin aethant; ac wele, roedd y seren a welsant yn y dwyrain yn eu harwain ymlaen, nes iddi ddod a sefyll uwchben lle roedd y plentyn; ac wedi gweld y seren llawenychasant â llawenydd mawr iawn iawn, ac wedi dod i'r tŷ gwelsant y plentyn gyda Mair ei fam, ac wedi syrthio addolasant iddo, ac wedi agor eu trysorau cyflwynasant iddo roddion, aur a thus a myrr; ac wedi cael rhybudd mewn breuddwyd i beidio â dychwelyd at Herod, cilasant i'w gwlad trwy ffordd arall. Wedi

iddyn nhw ymadael, wele, mae negesydd yr Arglwydd yn ymddangos mewn breuddwyd i Joseff yn dweud: cod, cymer y plentyn a'i fam ef a ffo i'r Aifft, a bydd yno nes y dywedaf i wrthot ti; oherwydd mae Herod ar fin ceisio'r plentyn i'w ddinistrio ef. Ac wedi codi cymerodd y plentyn a'i fam liw nos ac enciliodd i'r Aifft, ac roedd yno hyd farwolaeth Herod, er mwyn cyflawni'r hyn a ddywedwyd gan yr Arglwydd trwy'r proffwyd yn dweud, O'r Aifft galwais fy mab. Yna Herod, wedi gweld ei fod wedi cael ei wawdio gan y doethion, cafodd ei ddigio'n fawr iawn, ac wedi anfon lladdodd yr holl blant oedd yn Bethlehem ac yn ei holl ffiniau hi o ddwy flwydd oed ac yn iau, yn ôl yr amser yr oedd wedi ei bennu'n union gan y doethion. Yna cyflawnwyd yr hyn a lefarwyd gan Jeremeia y proffwyd yn dweud: llais a glywyd yn Rama, galarnad a wylofain a galaru mawr; Rachel yn wylo am ei phlant, ac nid oedd yn dymuno cael ei chysuro, oherwydd nad ydynt. Ar ôl i Herod farw, dyma negesydd yr Arglwydd yn ymddangos i Joseff mewn breuddwyd yn yr Aifft yn dweud: cod, cymer y plentyn a'i fam ef a dos i dir Israel; oherwydd mae'r rhai sy'n ceisio enaid y plentyn wedi marw. Ac wedi codi cymerodd y plentyn a'i fam a daeth i dir Israel. Wedi clywed bod Archelaüs yn teyrnasu ar Jwdea yn lle Herod ei dad, ofnodd fynd yno; ond wedi cael ei rybuddio mewn breuddwyd ciliodd i rannau Galilea, ac wedi dod preswylodd mewn dinas a elwir Nasareth, fel y cyflawnid yr hyn a ddywedwyd trwy'r proffwydi y gelwid ef yn Nasaread.

3

Yn y dyddiau hynny daw Ioan y Bedyddiwr yn cyhoeddi yn anialwch Jwdea ac yn dweud edifarhewch oherwydd y mae teyrnas y nefoedd wedi dod yn agos Oherwydd hwn yw'r un a ddywedwyd gan y proffwyd Eseia yn dweud, Llais un yn gweiddi yn yr anialwch, paratowch ffordd yr Arglwydd, gwnewch ei lwybrau yn syth. Ond roedd gan Ioan wisg o flew camel a gwregys lledr am ei lwynau, ac roedd ei fwyd yn locustiaid a mêl gwyllt. Yna roedd Jerwsalem a'r holl Jwdea a'r holl ranbarth o amgylch yr Iorddonen yn mynd allan tuag ato ef, ac roeddent yn cael eu bedyddio yn yr Iorddonen ganddo ef gan gyffesu eu pechodau. Ond gan weld llawer o'r Phariseaid a'r Sadwceaid yn dod at ei fedydd, dywedodd wrthynt, Epil gwiberod, pwy a ddangosodd i chwi ffoi rhag y llid sydd ar ddod? Gwnewch felly ffrwyth teilwng o edifeirwch, ac na feddyliwch ddweud ynoch eich hunain, Mae gennym dad, sef Abraham. Rwy'n dweud i chi oherwydd mae Duw yn gallu o'r cerrig hyn godi plant i Abraham. Eisoes mae'r fwyell yn gorwedd wrth wraidd y coed, felly mae pob coeden nad yw'n dwyn ffrwyth da yn cael ei thorri i lawr ac yn cael ei thaflu i'r tân. Yr wyf i yn wir yn eich bedyddio mewn dŵr i edifeirwch, ond y mae'r un sy'n dod ar fy ôl yn gryfach na mi, nid wyf yn deilwng i gario ei sandalau, bydd ef yn eich bedyddio yn yr Ysbryd Glân a thân. Y mae ei fforch nithio yn ei law a bydd yn glanhau ei lawr dyrnu yn drwyadl, a bydd yn casglu ei rawn i'r storfa, ond bydd yn llosgi'r us â thân diffodd. Yna daw Iesu o Galilea at yr Iorddonen at Ioan i gael ei fedyddio ganddo. Ond roedd Ioan yn ceisio ei rwystro gan ddweud, Fi sydd angen cael fy medyddio gennych chi, ac rydych chi'n dod ataf fi? Gan ateb,

dywedodd Iesu wrtho, Gad nawr; oherwydd felly mae'n addas i ni gyflawni pob cyfiawnder. Yna mae ef yn ei ollwng ef; ac wedi cael ei fedyddio aeth Iesu i fyny ar unwaith o'r dŵr; ac wele agorwyd y nefoedd iddo ef, a gwelodd Ysbryd Duw yn disgyn fel colomen ac yn dod arno ef; ac wele llais o'r nefoedd yn dweud: hwn yw fy mab anwyl i, yn yr hwn yr wyf wedi ymhyfrydu.

4

Yna cafodd Iesu ei arwain i'r anialwch gan yr Ysbryd i gael ei demtio gan y diafol, ac wedi iddo ymprydio am ddeugain o ddiwrnodau a deugain o nosweithiau wedyn roedd yn llwglyd. Ac wedi nesáu ato, dywedodd y profwr, Os mab wyt ti i Dduw, dywed fel y bydd y cerrig hyn yn dod yn dorthau. Ond atebodd ef a dywedodd, Mae'n ysgrifenedig, nid ar fara yn unig y bydd dyn yn byw, ond ar bob gair sy'n dod allan trwy enau Duw. Yna mae'r diafol yn mynd ag ef i'r ddinas sanctaidd, ac yn ei osod ar binacl y deml ac yn dweud wrtho: os mab wyt ti i Dduw, bwrw dy hun i lawr; oherwydd mae wedi ei ysgrifennu y bydd ef yn gorchymyn i'w negeswyr amdanat ti, ac ar eu dwylo byddant yn dy godi di, rhag i ti daro dy droed yn erbyn carreg. Dywedodd Iesu wrtho, Eto mae'n ysgrifenedig, Ni ddylech demtio'r Arglwydd eich Duw. Eto mae'r diafol yn mynd ag ef i fynydd uchel iawn, ac yn dangos iddo holl deyrnasoedd y byd a'u gogoniant ac yn dweud wrtho: y pethau hyn i gyd fe roddaf i ti, os byddi di'n syrthio ac yn fy addoli i. Yna dywed Iesu wrtho, Dos ar fy ôl, Satan, oherwydd ysgrifennwyd, Yr Arglwydd dy

Dduw a addoli, ac ef yn unig a wasanaethi. Yna gadawodd y diafol ef, ac wele, daeth negeswyr ac roeddent yn gweinidogaethu iddo. Wedi clywed bod Ioan wedi cael ei draddodi, ciliodd yr Iesu i'r Galilea, ac wedi gadael Nasareth, wedi dod preswylodd yng Nghapernaum ar lan y môr yn ffiniau Sabulon a Nafftali, er mwyn cyflawni'r hyn a ddywedwyd trwy Eseia y proffwyd yn dweud: tir Sabulon a thir Nafftali, ffordd y môr, tu hwnt i'r Iorddonen, Galilea y cenhedloedd, y bobl oedd yn eistedd mewn tywyllwch a welodd oleuni mawr, ac i'r rhai oedd yn eistedd mewn gwlad ac yng nghysgod marwolaeth cododd goleuni iddynt. O hynny ymlaen dechreuodd Iesu gyhoeddi a dweud, Edifarhewch, oherwydd y mae teyrnas y nefoedd wedi dod yn agos. Wrth gerdded wrth Fôr Galilea gwelodd ddau frawd, Simon yr un a elwir Pedr ac Andreas ei frawd, yn taflu rhwyd i'r môr; oherwydd pysgotwr oeddent; ac mae'n dweud wrthynt; dewch ar fy ôl i ac fe wnaf chi yn bysgotwyr dynion. Ond gadawsant y rhwydi ar unwaith a'i ddilyn. Ac wedi mynd ymlaen o yna gwelodd ddau frawd eraill, Iago fab Sebedeus ac Ioan ei frawd, yn y cwch gyda Sebedeus eu tad yn trwsio eu rhwydi, ac galwodd hwy. Ond gadawsant y cwch a'u tad ar unwaith a'i ddilyn. Ac aeth Iesu o gwmpas Galilea gyfan yn dysgu yn eu cynulliadau ac yn cyhoeddi newyddion da'r deyrnas ac yn gwasanaethu pob clefyd a phob salwch ymhlith y bobl. Ac aeth y sôn amdano i mewn i Syria gyfan, ac fe ddaethon nhw ag ato fo bawb y rhai oedd yn dioddef yn ddrwg gydag amrywiol afiechydon ac yn cael eu dal gan boenau, ac yn cael eu meddiannu gan gythreuliaid ac yn cael eu taro gan y lleuad ac yn barlyswyr, ac fe iachaodd efe

nhw; ac fe ddilynodd tyrfaoedd lawer efe o Galilea a Decapolis a Jerwsalem a Jwdea a thu hwnt i'r Iorddonen.

5

Wedi gweld y torfeydd aeth i fyny i'r mynydd, ac wedi iddo eistedd daeth ei ddisgyblion ato, ac wedi agor ei geg roedd yn eu dysgu gan ddweud: gwyn eu byd y tlodion o ran yr ysbryd, oherwydd eiddynt hwy yw teyrnas y nefoedd. Gwyn yw'r rhai sy'n galaru, oherwydd byddant hwy yn cael eu cysuro. Gwyn eu byd y rhai addfwyn, oherwydd hwy a etifeddant y ddaear. Gwyn fydd y rhai sy'n newynog ac yn sychedu am gyfiawnder, oherwydd cânt eu digoni. Gwyn eu byd y trugarog, oherwydd hwy a gaiff drugaredd. Gwyn eu byd y rhai glân o galon, oherwydd byddant hwy yn gweld Duw. Gwyn eu byd y tangnefeddwyr, oherwydd hwy a elwir yn feibion Duw. Gwyn eu byd y rhai a erlidiedig oherwydd cyfiawnder, oherwydd eiddynt hwy yw teyrnas y nefoedd. Gwyn eich byd ydych chi pan fyddant yn eich gwaradwyddo ac yn eich erlid ac yn dweud pob gair drwg yn eich erbyn yn gelwyddog o'm hachos i. Llawenhewch a gorfoleddwch, oherwydd y mae eich gwobr yn fawr yn y nefoedd, oherwydd felly yr erlidiasant y proffwydi a fu o'ch blaen chwi. Chi yw'r halen o'r ddaear; ond os bydd yr halen yn colli ei flas, â beth y bydd yn cael ei hallt? Dydy e ddim yn gryf i ddim byd mwyach os nad i gael ei daflu allan a chael ei sathru dan draed gan y dynion. Chi yw goleuni'r byd. Ni all dinas guddio sy'n gorwedd uwchben mynydd; ac nid ydyn

nhw'n cynnau lamp ac yn ei gosod o dan y mesur, ond ar y canhwyllbren, ac mae'n disgleirio i bawb sydd yn y tŷ. Felly gadewch i'ch goleuni lewyrchu o flaen dynion, fel y gwelant eich gweithredoedd da a gogoneddu eich Tad sydd yn y nefoedd. Peidiwch â meddwl fy mod i wedi dod i ddinistrio'r gyfraith neu'r proffwydi; nid wyf wedi dod i ddinistrio, ond i gyflawni. Yn wir, oherwydd dywedaf i chwi, hyd nes y bydd y nef a'r ddaear yn pasio, ni fydd un iota nac un serif yn pasio o'r gyfraith hyd nes y bydd pob peth yn dod i ben. Pwy bynnag felly a ryddhau un o'r gorchymynion hyn y lleiaf, ac a ddysgo felly y dynion, lleiaf a elwir yn nheyrnas y nefoedd; ond pwy bynnag a wna ac a ddysgo, hwn a elwir yn fawr yn nheyrnas y nefoedd. Rwy'n dweud i chwi, os na fydd eich cyfiawnder yn rhagori ar gyfiawnder yr ysgrifenyddion a'r Phariseaid, ni chewch fynd i mewn i deyrnas y nefoedd. Clywsoch chi ei fod wedi cael ei ddweud wrth yr hynafiaid, ni fyddwch yn llofruddio, pwy bynnag a fydd yn llofruddio, bydd yn euog o flaen y farn. Ond dywedaf i chwi fod pob un sy'n ddig wrth ei frawd yn ddi-achos yn euog o'r farn, a phwy bynnag a ddywed wrth ei frawd raca, bydd yn euog o flaen y cyngor, a phwy bynnag a ddywed ffŵl, bydd yn euog o dân gehenna. Os felly yr wyt ti'n cyflwyno dy rodd ar yr allor ac yno'n cofio bod dy frawd yn dal rhywbeth yn dy erbyn, gad yno dy rodd o flaen yr allor, a dos yn gyntaf i gymodi â dy frawd, ac yna ar ôl dod cyflwyna dy rodd. Bydd yn ewyllysgar gyda dy wrthwynebydd yn gyflym tra wyt ti ar y ffordd gydag ef, rhag ofn i dy wrthwynebydd dy draddodi di i'r barnwr a bydd y barnwr yn dy draddodi di i'r gwas, a byddi di yn cael dy daflu i garchar; yn wir rwy'n dweud wrthyt ti, ni ddoi

di allan oddi yno hyd nes y byddi di yn talu'r codrant olaf. Clywsoch chi iddi gael ei dweud wrth yr hynafgwyr, Na odineba. Ond dywedaf i chwi fod pob un sy'n edrych ar wraig i'w chwenychu eisoes wedi godinebu â hi yn ei galon. Os yw dy lygad de yn peri i ti bechu, tyn ef allan a bwrw ef oddi wrthyt, oherwydd mae'n fuddiol i ti y darfyddo un o'th aelodau ac na fwrir dy holl gorff i gehenna. Ac os yw dy law dde yn achosi i ti bechu, torri hi i ffwrdd a'i bwrw oddi wrthyt, oherwydd mae'n fuddiol i ti fod un o'th aelodau yn diflannu ac nid dy holl gorff gael ei daflu i gehenna. Dywedwyd hefyd, pwy bynnag sy'n ysgaru ei wraig, gadewch iddo roi iddi dystysgrif ysgariad. Ond dywedaf i chwi fod pwy bynnag a ysgara ei wraig, ar wahân i achos godineb, yn peri iddi odineb, a phwy bynnag sy'n priodi gwraig ysgaredig, yn godinebu. Eto clywsoch chi ei bod wedi ei ddweud wrth yr hynafiaid, ni fyddwch yn tyngu'n ffals, ond byddwch yn rhoi i'r Arglwydd eich llwon. Ond rwy'n dweud wrthych chi beidio â tyngu o gwbl; nac yn y nefoedd, oherwydd gorsedd Duw yw; nac yn y ddaear, oherwydd troedfainc ei draed ef yw; nac i Jerwsalem, oherwydd dinas y brenin mawr yw; nac tyngu yn dy ben di, oherwydd ni alli di wneud un blewyn yn wyn neu'n ddu. Bydded eich gair chwi yn ie, ie; na, na; ond y gormodol o'r rhain o'r drwg y mae. Clywsoch chi ei bod hi wedi cael ei dweud, llygad yn lle llygad a dant yn lle dant; Ond rwy'n dweud wrthych chi beidio â gwrthsefyll y drwg; ond pwy bynnag fydd yn dy daro di ar y foch dde, tro iddo ef hefyd y llall; ac i'r un sy'n dymuno dy farnu di a chymryd dy diwnig di, gad iddo ef hefyd y fantell; ac pwy bynnag fydd yn dy orfodi di un filltir, dos gydag ef ddwy; i'r un sy'n gofyn i ti rho ac i'r un sy'n

dymuno benthyca oddi wrthot ti paid â throi i ffwrdd. Clywsoch chwi iddi ddywedyd, Câr dy gymydog a chasâ dy elyn. Ond rwy'n dweud wrthych chi, carwch eich gelynion, bendithiwch y rhai sy'n eich melltithio chi, gwnewch yn dda i'r rhai sy'n eich casáu chi a gweddïwch dros y rhai sy'n eich cam-drin chi ac yn eich erlid chi, fel y byddwch chi'n feibion i'ch tad chi sydd yn y nefoedd, oherwydd mae ei haul ef yn codi ar ddrygionus a da ac mae'n bwrw glaw ar gyfiawn ac anghyfiawn. Oherwydd os ydych chi'n caru y rhai sy'n eich caru chi, pa wobr sydd gennych chi? Onid yw'r casglwyr trethi yn gwneud yr un peth? Ac os cyfarchch chi eich ffrindiau yn unig, beth gormodol ydych chi'n ei wneud? Onid yw'r casglwyr trethi hefyd yn gwneud felly? Byddwch felly chwi yn berffaith, yn union fel y mae eich Tad yn y nefoedd yn berffaith.

6

Taliwch sylw i beidio â gwneud eich cardod o flaen dynion er mwyn cael eich gweld ganddynt, oherwydd os felly, nid oes gennych wobr gan eich Tad sydd yn y nefoedd. Pan felly yr wyt yn gwneud elusen, paid â seinio utgorn o'th flaen, yn union fel y mae'r rhagrithwyr yn gwneud yn y cynulliadau ac yn y strydoedd, fel y cânt eu gogoneddu gan ddynion; yn wir, rwy'n dweud wrthych, maent yn derbyn eu gwobr eu hunain. Ond pan wyt ti'n gwneud elusen, paid â gadael i'th law chwith wybod beth mae dy law dde yn ei wneud, fel bod dy elusen yn y dirgel, a bydd dy dad sy'n gweld yn y dirgel yn talu yn ôl i ti yn yr

agored. Ac pan fyddi'n gweddïo, ni fyddi fel y rhagrithwyr, oherwydd maent yn caru sefyll i weddïo yn y cynulliadau ac ar gorneli'r strydoedd, fel y byddant yn ymddangos i'r bobl. Yn wir, rwy'n dweud wrthych eu bod wedi derbyn eu gwobr. Ond ti, pan fyddi'n gweddïo, dos i mewn i'th ystafell fewnol, a chau dy ddrws, gweddia ar dy Dad sydd yn y dirgel, a bydd dy Dad sy'n gweld yn y dirgel yn talu'n ôl i ti yn y golwg. Wrth weddïo, peidiwch â baldorddi fel y cenhedloedd, oherwydd maent yn tybio y byddant yn cael eu clywed oherwydd eu geiriogrwydd. Peidiwch felly â bod yn debyg iddynt hwy, oherwydd y mae eich Tad yn gwybod beth sydd ei angen arnoch cyn i chwi ofyn iddo ef. Felly felly gweddïwch chi: Ein Tad ni sydd yn y nefoedd, sancteiddier dy enw, deled dy deyrnas, gwneler dy ewyllys, fel yn y nef ac ar y ddaear, dyro i ni heddiw ein bara beunyddiol, a maddau i ni ein dyledion, fel yr ydym ninnau yn maddau i'n dyledwyr, ac na ddwg ni i brawf, ond gwared ni rhag y drwg. Oherwydd eiddot ti yw'r deyrnas a'r gallu a'r gogoniant i'r oesoedd; amen. Os ydych chi'n maddau i'r dynion eu camweddau nhw, bydd eich Tad nefol chi hefyd yn maddau i chi; ond os nad ydych chi'n maddau i'r dynion eu camweddau nhw, ni fydd eich Tad chi chwaith yn maddau eich camweddau chi. Pan fyddwch yn ymprydio, peidiwch â bod fel y rhagrithwyr prudd, oherwydd maent yn diwygio eu hwynebau er mwyn ymddangos i bobl yn ymprydio; yn wir, rwy'n dweud wrthych eu bod yn derbyn eu gwobr. Ond ti wrth ymprydio, eneinia dy ben a golch dy wyneb, fel na fyddi di'n ymddangos i'r dynion yn ymprydio, ond i dy dad sydd yn y dirgel, a bydd dy dad sydd yn gweld yn y dirgel yn talu'n ôl i ti yn gyhoeddus. Peidiwch â

chronni i chi drysorau ar y ddaear, lle mae gwyfyn a rhwd yn dinistrio, a lle mae lladron yn tyllu drwodd ac yn dwyn; ond cronnwch i chi drysorau yn y nefoedd, lle nad yw gwyfyn na rhwd yn dinistrio, a lle nad yw lladron yn tyllu drwodd nac yn dwyn; oherwydd lle mae eich trysor chi, yno bydd eich calon chi hefyd. Lamp y corff yw'r llygad; os felly mae dy lygad di yn syml, bydd dy gorff cyfan di yn llawn golau; ond os mae dy lygad di yn ddrwg, bydd dy gorff cyfan di yn dywyll. Os felly mae'r golau sydd ynot ti yn dywyllwch yw, y tywyllwch faint! Does neb yn gallu gwasanaethu dau feistr; oherwydd naill ai bydd yn casáu yr un a bydd yn caru y llall, neu bydd yn glynu i un a bydd yn dirmygu y llall. Ni allwch chi wasanaethu Duw a mamon. Oherwydd hyn rwy'n dweud wrthych, peidiwch â phryderu am eich enaid beth i'w fwyta a beth i'w yfed, nac am eich corff beth i'w wisgo, onid yw'r enaid yn fwy na'r bwyd a'r corff na'r dillad? Edrychwch ar adar y nefoedd, oherwydd nid ydynt yn hau nac yn medi nac yn casglu i ysguboriau, ac y mae eich Tad nefol yn eu maethu, onid ydych chwi yn fwy gwerthfawr na hwy? Pwy ohonoch trwy bryderu a all ychwanegu un gufydd at ei oed? Ac am ddillad pam ydych chi'n poeni? Dysgwch yn drwyadl am lilis y cae sut maen nhw'n tyfu; nid ydyn nhw'n llafurio nac yn nyddu; ond rwy'n dweud wrthych chi nad oedd Solomon hyd yn oed yn ei holl ogoniant wedi gwisgo fel un o'r rhain. Os mae Duw yn dilladu felly laswellt y maes, sy'n bod heddiw ac yfory yn cael ei daflu i ffwrn, oni fydd yn eich dilladu chwi lawer mwy, rai o ychydig ffydd? Peidiwch felly â phryderu gan ddweud, beth a fwytawn neu beth a yfwn neu beth a wisgwn? Oherwydd mae'r holl genhedloedd yn ceisio'r pethau hyn i gyd,

oherwydd mae eich Tad nefol yn gwybod eich bod angen yr holl bethau hyn. Ceisiwch yn gyntaf deyrnas Duw a'i gyfiawnder, a bydd y rhain i gyd yn cael eu hychwanegu atoch. Peidiwch felly â phryderu am yfory, oherwydd bydd yfory yn pryderu am ei bethau ei hun, digon i'r dydd yw ei ddrygioni ei hun.

7

Peidiwch â barnu, rhag i chi gael eich barnu; oherwydd yn y farn yr ydych chi'n barnu fe fyddwch chi'n cael eich barnu, ac yn y mesur yr ydych chi'n mesur fe fydd yn cael ei fesur i chi. Pam rwyt ti'n gweld y brycheuyn yn llygad dy frawd, ond nid wyt ti'n sylwi ar y trawst yn dy lygad dy hun? Neu sut y dywedi di wrth dy frawd, Gad i mi fwrw allan y brycheuyn o'th lygad di, ac wele, mae'r trawst yn dy lygad dy hun? Hypocrite, bwrw allan yn gyntaf y trawst o'th lygad dy hun, ac yna byddi'n gweld yn glir i fwrw allan y brycheuyn o lygad dy frawd. Peidiwch â rhoi'r peth sanctaidd i'r cŵn, ac na fwriwch eich perlau o flaen y moch, rhag ofn iddynt eu sathru dan eu traed a throi a'ch rhwygo chi. Gofynnwch, a bydd yn cael ei roi i chi, ceisiwch, a byddwch chi'n dod o hyd, curwch, a bydd yn cael ei agor i chi; oherwydd mae pob un sy'n gofyn yn derbyn ac mae'r un sy'n ceisio yn dod o hyd ac i'r un sy'n curo bydd yn cael ei agor. Neu pwy sydd ohonoch chi yn ddyn, os bydd ei fab yn gofyn am fara, na fydd yn rhoi carreg iddo? Ac os bydd ef yn gofyn am bysgodyn, a fydd yn rhoi sarff iddo? Os felly chi, er eich bod yn ddrwg, yn gwybod rhoi rhoddion da i'ch plant, faint mwy y bydd

eich Tad sydd yn y nefoedd yn rhoi pethau da i'r rhai sy'n gofyn iddo ef? Pob peth, felly, gymaint ag y byddech chi'n dymuno i bobl ei wneud i chi, felly hefyd gwnewch chwithau iddyn nhw, oherwydd hwn yw'r gyfraith a'r proffwydi. Ewch i mewn trwy'r porth cul, oherwydd llydan yw'r porth ac eang yw'r ffordd sy'n arwain at ddistryw, a llawer yw'r rhai sy'n mynd i mewn trwyddi. Mae mor gul y porth a chyfyng y ffordd sy'n arwain i'r bywyd, ac ychydig yw'r rhai sy'n ei chanfod hi. Gwyliwch rhag y gau broffwydi, y rhai sy'n dod atoch mewn dillad defaid, ond o'r tu mewn maent yn fleiddiaid rheibus. O'u ffrwythau hwy y byddwch yn eu hadnabod. Nid ydyn nhw'n casglu grawnwin o ddrain neu ffigys o ysgall, ydyn nhw? Felly mae pob coeden dda yn gwneud ffrwythau da, ond mae'r goeden bwdr yn gwneud ffrwythau drwg. Ni all coeden dda ddwyn ffrwythau drygionus, ac ni all coeden bwdr ddwyn ffrwythau da. Mae pob coeden nad yw'n dwyn ffrwyth da yn cael ei thorri i lawr ac yn cael ei thaflu i'r tân. Felly, wrth eu ffrwythau y byddwch yn eu hadnabod hwy. Nid pob un sy'n dweud wrthyf, Arglwydd, Arglwydd, fydd yn mynd i mewn i deyrnas y nefoedd, ond yr un sy'n gwneud ewyllys fy Nhad sydd yn y nefoedd. Bydd llawer yn dweud wrthyf yn y dydd hwnnw, Arglwydd, Arglwydd, onid yn dy enw di y proffwydasom, ac yn dy enw di y bwriasom gythreuliaid allan, ac yn dy enw di y gwnaethom weithredoedd pwerus lawer? Ac yna byddaf yn cyffesu iddynt nad adnabûm chi erioed; ymadewch oddi wrthyf, y rhai sy'n gweithio anghyfraith. Felly pob un sy'n clywed y geiriau hyn o'm heiddo i ac yn eu gwneud nhw, byddaf yn ei gymharu ef â dyn doeth, a adeiladodd ei dŷ ar y graig; ac aeth y glaw i lawr ac daeth yr

afonydd ac chwythodd y gwyntoedd ac syrthiasant ar y tŷ hwnnw, ac ni syrthiodd; oherwydd roedd wedi ei sylfaenu ar y graig. Ac mae pob un sy'n clywed fy ngeiriau i hyn ac nad yw'n eu gwneud nhw yn cael ei gymharu â dyn ffôl, a adeiladodd ei dŷ ar y tywod; ac aeth y glaw i lawr a daeth yr afonydd ac fe chwythodd y gwyntoedd ac fe drawodd yn erbyn y tŷ hwnnw, ac fe syrthiodd, ac roedd ei gwymp yn fawr. Ac fe ddaeth i fod pan gwblhaodd Iesu y geiriau hyn, roedd y tyrfaoedd yn synnu ar ei ddysgeidiaeth; oherwydd roedd yn eu dysgu fel un oedd â awdurdod, ac nid fel yr ysgrifenyddion.

8

Wedi iddo ddod i lawr o'r mynydd, dilynodd torfeydd lawer ef. Ac wele, daeth gwahanglwyfus ac addoli iddo gan ddweud, Arglwydd, os mynni, gelli fy nglanhau. Ac wedi estyn y llaw, cyffyrddodd Iesu ag ef gan ddweud, Rwy'n dymuno hyn, bydd wedi dy lanhau. Ac ar unwaith cafodd ei wahanglwyf ei lanhau. Ac meddai Iesu wrtho, Gwêl na ddywedi wrth neb, ond dos a dangos dy hun i'r offeiriad ac offryma'r rhodd a orchmynnodd Moses yn dystiolaeth iddynt hwy. Wedi iddo fynd i mewn i Capernaum daeth canwriad ato yn erfyn arno ac yn dweud: Arglwydd, mae fy mab wedi cael ei daro yn y tŷ yn barlytig, yn cael ei boenydio'n ofnadwy. Ac meddai Iesu wrtho, Mi ddof ac fe'i iachaf. Ac yn ateb dywedodd y canwriad Arglwydd nid wyf yn ddigonol i chi ddod dan fy nho ond yn unig dywedwch air ac fe fydd fy mab yn cael ei wella Oherwydd rydw i hefyd yn ddyn

dan awdurdod, sydd â milwyr dan fy hun, ac rydw i'n dweud wrth hwn, Dos, ac mae'n mynd, ac wrth un arall, Tyrd, ac mae'n dod, ac wrth fy nghaethwas, Gwna hyn, ac mae'n gwneud. Wedi clywed hyn, rhyfeddodd Iesu ac meddai wrth y rhai oedd yn ei ddilyn, Yn wir rwy'n dweud wrthych, nid wyf wedi cael ffydd mor fawr ag hon hyd yn oed yn Israel. Rwy'n dweud i chi y bydd llawer o'r dwyrain a'r gorllewin yn dod ac yn gorwedd wrth y bwrdd gyda Abraham ac Isaac a Jacob yn nheyrnas y nefoedd, ond bydd meibion y deyrnas yn cael eu bwrw allan i'r tywyllwch allanol; yno bydd y wylofain a'r rhincian dannedd. A dywedodd Iesu wrth y canwriad: dos, ac fel y credaist, bydded i ti. Ac fe iachawyd ei blentyn ef yn yr awr honno. Ac wedi dod, daeth Iesu i mewn i dŷ Pedr a gwelodd ei fam yng nghyfraith wedi cael ei gosod yn wael ac yn dioddef o dwymyn; a chyffyrddodd â'i llaw hi, a gadawodd y twymyn hi, a chafodd ei chodi a dechreuodd wasanaethu iddo. Ac wedi i'r hwyr ddigwydd fe ddaethon nhw ag ato ef lawer o rai oedd yn cael eu meddiannu gan gythreuliaid, ac fe fwriodd ef allan yr ysbrydion â gair ac fe iachaodd ef bawb y rhai oedd yn wael, fel y câi ei gyflawni yr hyn a ddywedwyd trwy Eseia y proffwyd yn dweud: ef ei hun a gymerodd ein gwendidau ni ac a gariodd y clefydau. Ond gweld llawer o dyrfaoedd o'i gwmpas, gorchmynnodd Iesu fynd i ffwrdd i'r ochr draw. Ac wedi i un ysgrifennydd nesáu, dywedodd wrtho, Athro, fe'th ddilynaf i ble bynnag yr ei. Ac meddai Iesu wrtho, mae gan y llwynogod ffeuau ac mae gan adar y nefoedd nythod, ond nid oes gan Fab y Dyn unman i orffwys ei ben. Dywedodd un arall o'i ddisgyblion wrtho, Arglwydd, caniatâ i mi fynd yn gyntaf a chladdu fy nhad. Ond

dywedodd Iesu wrtho, Dilyn fi, a gad i'r meirw gladdu eu meirw eu hunain. Ac wedi iddo fynd i mewn i'r llong, dilynodd ei ddisgyblion ef. Ac wele, bu daeargryn mawr yn y môr, fel bod y llong yn cael ei gorchuddio gan y tonnau, ond roedd ef yn cysgu. Ac wedi nesáu ato, deffrôdd ei ddisgyblion ef gan ddweud, Arglwydd, achub ni, yr ydym yn darfod. Ac mae'n dweud wrthyn nhw: pam ydych chi'n llwfr, rai o ffydd ychydig? Yna wedi codi fe geryddodd y gwyntoedd a'r môr, a daeth tawelwch mawr. Ond rhyfeddodd y dynion gan ddweud, Pa fath un yw hwn, oherwydd mae'r gwyntoedd a'r môr yn ufuddhau iddo? Ac wedi iddo ddod i'r tu hwnt i dir y Gergeseniaid, cyfarfu ag ef ddau ddyn cythreuledig yn dod allan o'r beddau, peryglus iawn, fel nad oedd neb yn gallu mynd heibio ar hyd y ffordd honno. Ac wele, fe wnaethon nhw weiddi gan ddweud: beth sydd i ni a thi, Iesu fab y Duw? Ddest ti yma cyn amser i'n harteitho ni? Roedd gyr o foch niferus yn pori ymhell oddi wrthynt. Ond roedd y cythreuliaid yn ei annog gan ddweud, Os wyt ti'n ein bwrw ni allan, caniatâ i ni fynd i'r gyr moch. Ac meddai wrthynt: Ewch. Ac yr rhai wedi mynd allan aethant i ffwrdd i'r gyr moch; ac wele rhuthrodd yr holl gyr moch i lawr y clogwyn i'r môr ac buont farw yn y dyfroedd. Ffodd y bugeiliaid, ac wedi mynd i'r ddinas adroddasant bob peth a hanes y dynion oedd yn cael eu meddiannu gan gythreuliaid. Ac wele, aeth yr holl ddinas allan i gyfarfod â Iesu, ac wedi ei weld ef ymbilasant arno iddo ymadael o'u terfynau.

9

Ac wedi mynd i mewn i long, croesiodd a daeth i'w ddinas ei hun. Ac wele, roeddent yn dwyn ato barlytig yn gorwedd ar wely, ac wedi i Iesu weld eu ffydd hwy dywedodd wrth y parlytig, Cymer galon, blentyn, mae dy bechodau wedi eu maddau i ti. Ac wele, dywedodd rhai o'r ysgrifenyddion wrthynt eu hunain, Y mae hwn yn cablu. Ac wedi gweld Iesu eu meddyliau hwy, dywedodd, Pam yr ydych chi'n meddwl pethau drwg yn eich calonnau? Oherwydd beth sy'n haws, dweud, mae dy bechodau wedi'u maddau, neu ddweud, cod a cherdda? Fel y gallwch wybod bod gan Fab y Dyn awdurdod ar y ddaear i faddau pechodau, yna mae'n dweud wrth y parlysedig, Wedi codi, cod dy wely a dos i'th dŷ. Ac wedi codi, aeth i'w dŷ. Ond wedi i'r tyrfaoedd weld, rhyfeddasant ac a ogoneddasant Dduw a roddodd awdurdod o'r fath i ddynion. Ac wrth fynd heibio o'r fan honno gwelodd Iesu ddyn yn eistedd wrth y dollfa, a elwid yn Fathew, ac meddai wrtho: dilyn fi. Ac wedi codi fe ddilynodd ef o. Ac fe ddigwyddodd, tra oedd ef yn gorwedd yn y tŷ, ac wele, daeth llawer o gasglwyr trethi a phechaduriaid ac yr oeddent yn eistedd wrth fwrdd gyda Iesu a'i ddisgyblion. Ac wedi i'r Phariseaid weld, dywedasant wrth ei ddisgyblion ef, Pam mae eich athro chi'n bwyta gyda'r casglwyr treth a phechaduriaid? Ond dywedodd Iesu, ar ôl clywed, wrthynt, Nid oes angen meddyg ar y rhai cryf, ond ar y rhai sy'n sâl. Ond ar ôl mynd, dysgwch beth yw hyn: Trugaredd rwy'n ei dymuno, ac nid aberth. Oherwydd nid ddes i alw'r cyfiawn, ond pechaduriaid i edifeirwch. Yna daeth disgyblion Ioan ato ef gan ddweud, pam yr ydym ni a'r Phariseaid yn ymprydio llawer, ond nid yw dy ddisgyblion di yn ymprydio? A dywedodd Iesu wrthyn nhw: nid

yw meibion y siambr briodas yn gallu galaru tra mae'r priodfab gyda nhw? Ond bydd dyddiau yn dod pan fydd y priodfab yn cael ei gymryd i ffwrdd oddi wrthynt, ac yna byddant yn ymprydio. Nid oes neb yn gosod clwt o frethyn heb ei gywasgu ar hen ddillad, oherwydd mae'r llawnder yn ei gymryd o'r dillad, ac mae rhwyg gwaeth yn dod. Ac nid ydynt ychwaith yn bwrw gwin newydd i mewn i hen grwyn gwin, os felly, bydd y crwyn gwin yn rhwygo, a bydd y gwin yn tywallt allan a bydd y crwyn gwin yn cael eu dinistrio, ond maent yn bwrw gwin newydd i mewn i grwyn gwin newydd, ac mae'r ddau yn cael eu cadw. Tra oedd ef yn siarad y pethau hyn wrthynt, wele, daeth un rheolwr ac addolodd iddo gan ddweud, Oherwydd mae fy merch newydd farw, ond tyrd a gosod dy law arni hi a bydd hi'n byw. Ac wedi codi, dilynodd Iesu ef a'i ddisgyblion. Ac wele ddynes, yn dioddef o waedu am ddeuddeg o flynyddoedd, wedi agosáu o'r tu ôl, a gyffyrddodd ag ymyl ei ddilledyn. Roedd hi'n dweud yn ei chalon, Os cyffyrddaf â'i wisg yn unig, byddaf yn cael fy achub. Ond trodd Iesu a'i gweld hi a dywedodd, Cymer galon, ferch; mae dy ffydd di wedi dy achub di. Ac cafodd y ddynes ei hachub o'r awr honno. Ac wedi i Iesu ddod i mewn i dŷ'r rheolwr ac wedi gweld y chwaraewyr ffliwt a'r dorf yn cael ei aflonyddu, mae'n dweud wrthyn nhw: ewch i ffwrdd; oherwydd nid yw'r ferch fach wedi marw, ond mae'n cysgu. Ac roedden nhw'n ei wawdio. Pan gafodd y dorf ei gyrru allan, aeth i mewn a gafael yn ei llaw hi, a chafodd y ferch ei chodi. Ac aeth y si hon allan i'r holl dir hwnnw. Ac wrth basio heibio oddi yno, dilynodd dau ddall Iesu gan weiddi a dweud, Trugarha wrthym ni, fab Dafydd. Wedi iddo ddod i mewn i'r tŷ daeth y deillion ato,

a dywed Iesu wrthynt: a ydych chi'n credu y gallaf wneud hyn? Maen nhw'n dweud wrtho fo: Ie, Arglwydd. Yna cyffyrddodd â'u llygaid gan ddweud, Yn ôl eich ffydd chi bydded i chi. Ac agorwyd eu llygaid hwy, a rhybuddiodd Iesu hwy yn llym gan ddweud, gwyliwch na chaiff neb wybod. Ond aeth y rhai allan a lledaenu'r newyddion amdano drwy'r holl wlad honno. Ond wrth iddyn nhw fynd allan, wele, fe ddaethon nhw â dyn mud oedd yn cael ei feddiannu gan gythraul ato ef; ac ar ôl i'r cythraul gael ei fwrw allan, siaradodd y dyn mud, a rhyfeddodd y torfeydd gan ddweud na ymddangosodd erioed fel hyn yn Israel. Ond yr oedd y Phariseaid yn dweud, Trwy dywysog y cythreuliad y mae'n bwrw allan gythreuliad. Ac aeth Iesu o gwmpas yr holl ddinasoedd a'r pentrefi gan ddysgu yn eu cynulliadau ac yn cyhoeddi newyddion da y deyrnas ac yn gwasanaethu pob clefyd a phob salwch ymhlith y bobl. Ond pan welodd y tyrfaoedd, cafodd dosturi drostynt, oherwydd roeddent wedi blino ac wedi eu gwasgaru fel defaid heb fugail. Yna dywed wrth ei ddisgyblion, Y cynhaeaf yn wir sydd yn fawr, ond y gweithwyr sydd yn ychydig. Gweddïwch felly ar Arglwydd y cynhaeaf fel y bydd yn anfon gweithwyr allan i'w gynhaeaf.

10

Ac wedi galw ei ddeuddeg disgybl ato, rhoddodd iddynt awdurdod dros ysbrydion aflan, fel y gallent eu bwrw allan ac iachau pob clefyd a phob gwendid. O'r deuddeg apostol yr enwau yw'r rhain: yn gyntaf Simon a elwir Pedr ac Andreas ei

frawd, Iago fab Sebedeus ac Ioan ei frawd, Philip a Bartholomeus, Tomos a Mathew y casglwr trethi, Iago fab Alfeus a Lebeus a alwyd yn Thadeus, Simon y Cananaead a Jwda Iscariot a'i bradychodd ef. Anfonodd Iesu y deuddeg hyn gan orchymyn iddynt gan ddweud: peidiwch â mynd ar ffordd y cenhedloedd ac peidiwch â mynd i mewn i ddinas y Samariaid; yn hytrach ewch at ddefaid colledig tŷ Israel. Wrth fynd, cyhoeddwch gan ddweud bod teyrnas y nefoedd wedi dod yn agos. Iachewch y cleifion, glanhewch y gwahangleifion, codwch y meirw, bwriwch allan gythreulaid, yn rhad y derbyniasom, yn rhad rhowch. Peidiwch â chaffael aur nac arian nac efydd yn eich gwregysau chi, dim bag ar gyfer y ffordd nac dwy dwnig nac sandalau nac ffon; oherwydd mae'r gweithiwr yn deilwng o'i fwyd. I ba ddinas neu bentref bynnag yr ewch i mewn, ymholwch pwy ynddi sy'n deilwng, ac yno arhoswch nes eich bod yn gadael. Wrth fynd i mewn i'r tŷ, cyfarchwich ef gan ddweud, Heddwch i'r tŷ hwn. Ac os yw'r tŷ yn deilwng, doed eich heddwch arno; ond os nad yw'n deilwng, dychweled eich heddwch atoch. Ac os na dderbynir chi nac y clywir eich geiriau, wrth fynd allan o'r tŷ neu o'r ddinas honno, ysgydwch y llwch oddi ar eich traed. Amen, rwy'n dweud wrthych, bydd yn fwy goddefadwy i dir Sodom a Gomorra yn nydd y farn nag i'r ddinas honno. Wele, yr wyf fi yn eich anfon chi fel defaid yng nghanol bleiddiaid; byddwch felly ddoeth fel y seirff ac yn ddiniwed fel y colomennod. Gwyliwch ond rhag y dynion; oherwydd byddant yn eich traddodi chi i gynghorau ac yn eu cynulliadau hwy byddant yn eich fflangellu chi; ac at lywodraethwyr hefyd a brenhinoedd cewch eich arwain o'm

hachos i yn dystiolaeth iddyn nhw ac i'r cenhedloedd. Pan fyddant yn eich traddodi chi, peidiwch â phryderu sut neu beth y byddwch yn ei ddweud, oherwydd fe roddir i chi yn yr awr honno beth i'w ddweud. Oherwydd nid chi sy'n siarad, ond Ysbryd eich Tad sy'n siarad ynoch chwi. Bydd brawd yn traddodi brawd i farwolaeth a thad blentyn, a bydd plant yn codi yn erbyn rhieni a byddant yn eu rhoi nhw i farwolaeth; a byddwch yn cael eich casáu gan bawb oherwydd fy enw i; ond yr un sydd wedi dyfalbarhau hyd y diwedd, bydd hwnnw yn cael ei achub. Pan fyddant yn eich erlid yn y ddinas hon, ffowch i'r llall, oherwydd yn wir rwy'n dweud wrthych, ni fyddwch yn gorffen dinasoedd Israel hyd nes y daw Mab y Dyn. Nid yw disgybl uwchlaw ei athro, nac caethwas uwchlaw ei arglwydd. Mae'n ddigonol i'r disgybl iddo ddod fel ei athro, ac i'r caethwas fel ei arglwydd. Os galwon nhw'r meistr tŷ yn Feelsebwl, faint mwy aelodau ei gartref ef? Peidiwch felly ag ofni hwy, oherwydd nid oes dim wedi ei orchuddio na ddatguddir, a dim yn gudd na ddaw yn hysbys. Yr hyn rwy'n ei ddweud wrthych yn y tywyllwch, dywedwch ef yn y goleuni, ac yr hyn a glywch yn y glust, cyhoeddwch ef ar y toeau. Ac na ofnwch rhag y rhai sy'n lladd y corff, ond nad ydynt yn gallu lladd yr enaid; ofnwch yn hytrach yr un sy'n gallu dinistrio'r enaid a'r corff yn uffern. Onid yw dau aderyn y to'n cael eu gwerthu am assarion? Ac ni syrthith un ohonynt ar y ddaear heb eich tad chi. Ond y mae hyd yn oed holl flew eich pen wedi eu rhifo. Peidiwch felly ag ofni; rydych chi'n werth mwy na llawer o adar bach. Pob un felly pwy bynnag a fydd yn cyfaddef ynof fi o flaen y dynion, byddaf finnau yn cyfaddef ynddo ef o flaen fy Nhad sydd yn y nefoedd;

ond pwy bynnag a wada fi o flaen y dynion, gwadaf finnau ef o flaen fy Nhad sydd yn y nefoedd. Peidiwch â meddwl fy mod i wedi dod i fwrw heddwch ar y ddaear; nid wyf wedi dod i fwrw heddwch, ond cleddyf. Oherwydd deuthum i rannu dyn yn erbyn ei dad ef a merch yn erbyn ei mam hi a gwraig briod yn erbyn ei mam-yng-nghyfraith hi; a gelynion y dyn yw aelodau ei dŷ ef. Y sawl sy'n caru tad neu fam yn fwy na fi nid yw'n deilwng ohonof i; a'r sawl sy'n caru mab neu ferch yn fwy na fi nid yw'n deilwng ohonof i; a phwy nad yw'n cymryd ei groes ef ac yn dilyn ar fy ôl i, nid yw'n deilwng ohonof i. Y sawl sydd wedi cael hyd i'w enaid a fydd yn ei cholli, a'r sawl sydd wedi colli ei enaid o'm hachos i a fydd yn cael hyd iddi. Y sawl sy'n eich derbyn chi sy'n fy nerbyn i, a'r sawl sy'n fy nerbyn i sy'n derbyn yr hwn a'm hanfonodd i. Y sawl sy'n derbyn proffwyd yn enw proffwyd, fe gaiff wobr proffwyd, a'r sawl sy'n derbyn un cyfiawn yn enw un cyfiawn, fe gaiff wobr un cyfiawn. Ac pwy bynnag a rydd i yfed i un o'r rhai bach hyn gwpan o ddŵr oer yn unig yn enw disgybl, yn wir rwy'n dweud i chwi, ni chyll ei wobr.

11

Ac fe ddigwyddodd, pan orffennodd Iesu gyfarwyddo ei ddeuddeg disgybl, iddo ymadael oddi yno i ddysgu ac i gyhoeddi yn eu dinasoedd hwy. Ond clywod Ioan yn y carchar am weithredoedd y Crist, ac wedi anfon dau o'i ddisgyblion, dywedodd wrtho: ai ti yw'r un sy'n dod neu a ddylen ni ddisgwyl

un arall? Ac atebodd Iesu a dweud wrthyn nhw: ewch ac adroddwch i Ioan yr hyn rydych chi'n ei glywed ac yn ei weld; mae'r deillion yn gweld eto a'r cloffion yn cerdded, mae'r gwahangleifion yn cael eu glanhau a'r byddar yn clywed, mae'r meirw yn cael eu codi ac mae newyddion da yn cael eu cyhoeddi i'r tlodion; ac mae'n ddedwydd pwy bynnag nad yw'n cael ei dramgwyddo ynof fi. Ond wrth i'r rhain fynd, dechreuodd Iesu ddweud wrth y tyrfaoedd am Ioan: Beth aethoch chi allan i'r anialwch i'w weld? Corsen yn cael ei siglo gan wynt? Ond beth aethoch chi allan i weld? Dyn wedi ei wisgo mewn dillad meddal? Wele, mae'r rhai sy'n gwisgo dillad meddal yn nhai'r brenhinoedd Ond beth aethoch chi allan i weld? Proffwyd? Ie, rwy'n dweud wrthych chi, ac yn fwy na phrofwyd. Oherwydd hwn yw yr un y mae wedi ei ysgrifennu amdano, Wele, yr wyf yn anfon fy negesydd o flaen dy wyneb, a fydd yn paratoi dy ffordd o'th flaen di. Yn wir, rwy'n dweud wrthych, nid oes wedi codi ymhlith rhai a anwyd o wragedd un mwy na Ioan Fedyddiwr, ond y lleiaf yn nheyrnas y nefoedd sydd fwy nag ef. O ddyddiau Ioan Fedyddiwr hyd yn awr mae teyrnas y nefoedd yn cael ei chymryd trwy rym, a rhai treisgar sy'n ei chipio. Oherwydd proffwydodd yr holl broffwydi a'r gyfraith hyd at Ioan. Ac os ydych chi'n dymuno ei dderbyn, ef yw Elias sydd i ddod. Yr hwn sydd â chlustiau i wrando, gwrandawed. I bwy y byddaf yn cymharu'r genhedlaeth hon? Mae'n debyg i blant yn eistedd yn y marchnadoedd, sy'n galw allan at eu cyfeillion yn dweud: Chwaraeodd ni'r ffliwt i chi, ac ni ddawnsoch chi, canodd ni alarnod i chi, ac ni wnaethoch chi alaru. Oherwydd daeth Ioan heb fwyta nac yfed, ac maent yn dweud, Mae

cythraul ganddo. Daeth Mab y Dyn yn bwyta ac yn yfed, ac maent yn dweud: wele ddyn bolgi ac yfwr gwin, ffrind casglwyr treth a phechaduriaid. Ac cafodd y doethineb ei chyfiawnhau gan ei phlant. Yna dechreuodd geryddu'r dinasoedd lle y gwnaed ei rymoedd mwyaf, oherwydd na wnaethant edifarhau. Gwae ti, Chorazin, gwae ti, Bethsaida, oherwydd pe yn Tyrus a Sidon y gwnaed y grymoedd a wnaed ynoch chi, ers talwm yn eistedd mewn sachliain a lludw byddent wedi edifarhau. Ond dywedaf i chwi, bydd yn fwy goddefadwy i Tyrus a Sidon yn nydd y farn nag i chwi. A thi, Capernaum, yr hon a ddyrchafwyd hyd at y nefoedd, fe'th ddygir i lawr hyd at Hades, oherwydd pe bai'r gweithredoedd nerthol a ddigwyddodd ynot ti wedi digwydd yn Sodom, byddent wedi aros hyd heddiw. Ond dywedaf i chwi y bydd hi'n fwy goddefadwy i dir Sodom yn nydd y farn nag i ti. Yn yr amser hwnnw atebodd Iesu a dywedodd: rwy'n cyffesu i ti, dad, arglwydd y nefoedd a'r ddaear, oherwydd cuddiaist y pethau hyn oddi wrth ddoethion a deallusion, a datguddiaist nhw i fabanod: ie, y tad, oherwydd felly y daeth ewyllys da o'th flaen di. Mae pob peth wedi ei draddodi i mi gan fy Nhad, ac nid oes neb yn adnabod y Mab ond y Tad, ac nid oes neb yn adnabod y Tad ond y Mab a phwy bynnag y mae'r Mab yn dymuno ei ddatguddio iddo. Dewch ataf fi, bawb sy'n llafurio ac yn cael eich beichiau, ac fe roddaf orffwys i chi. Cymerwch fy iau arnoch chi a dysgwch oddi wrthyf fi, oherwydd addfwyn ydw i a gostyngedig o galon, a byddwch chi'n dod o hyd i orffwysfa i'ch eneidiau; oherwydd mae fy iau i yn dda a'm baich i yn ysgafn.

12

Yn yr amser hwnnw aeth Iesu ar y Saboth trwy'r meysydd ŷd, ond roedd ei ddisgyblion yn llwglyd, a dechreuasant bigo tywysennau ŷd a'u bwyta. Ond y Phariseaid, wedi gweld, a ddywedasant wrtho, Wele, y mae dy ddisgyblion yn gwneud yr hyn nad yw'n gyfreithlon ei wneud ar y Saboth. Ond dywedodd wrthynt, Oni ddarllensoch beth a wnaeth Dafydd pan oedd ef yn llwglyd, a'r rhai oedd gydag ef? Sut yr aeth i mewn i dŷ Duw a bwyta'r torthau cyflwyniad, nad oedd yn gyfreithlon iddo ef eu bwyta na'r rhai oedd gydag ef, ond i'r offeiriaid yn unig? Neu onid ydych chi wedi darllen yn y gyfraith fod yr offeiriaid ar y Sabothau yn halogi'r Saboth yn y deml, ac eto maent yn ddi-fai? Ond rwy'n dweud wrthych fod yma rywbeth mwy na'r deml. Pe baech chi wedi gwybod beth yw trugaredd yr wyf ei heisiau ac nid aberth, ni fyddech wedi condemnio'r rhai dieuog. Oherwydd Mab y Dyn yw arglwydd y Saboth hefyd. Ac wedi ymadael o yno daeth i mewn i'w cynulleidfa hwy. Ac wele roedd dyn yno â llaw wedi sychu; ac fe ofynnon nhw iddo gan ddweud: a yw'n gyfreithlon gwella ar y Sabothau? Er mwyn iddyn nhw ei gyhuddo ef. Ond dywedodd wrthynt, Pwy fydd ohonoch chi yn ddyn a fydd yn berchen ar un ddafad, ac os bydd hon yn syrthio i bwll ar y Saboth, oni fydd yn gafael ynddi ac yn ei chodi? Faint felly mae dyn yn wahanol i ddafad? Felly mae'n ganiataol gwneud daioni ar y sabothau. Yna dywed wrth y dyn, Estyn dy law allan, ac estynodd hi allan, ac adferiwyd hi'n iach fel y llall. Ond aeth y Phariseaid allan a chymryd cyngor yn ei erbyn, fel y

gallent ei ddinistrio. Ond ar ôl gwybod, ciliodd Iesu o'r fan honno; a dilynodd tyrfaoedd lawer ef, ac iachaodd ef hwy i gyd, a cheryddodd ef hwy fel na wnânt hwy ef yn amlwg, er mwyn cyflawni yr hyn a ddywedwyd trwy Eseia y proffwyd yn dweud: wele fy mhlentyn i, yr hwn a ddewisais, fy anwylyd i, yr hwn y bu fy enaid i yn ymhyfrydu ynddo; gosodaf fy ysbryd i arno ef, a bydd ef yn cyhoeddi barn i'r cenhedloedd; ni fydd ef yn cecru nac yn gweiddi, ac ni chlyw neb yn y strydoedd ei lais ef. Ni fydd ef yn torri corsen wedi ei thorri, ac ni fydd ef yn diffodd llin yn mudlosgi, nes y bydd ef yn bwrw'r farn allan i fuddugoliaeth; ac yn ei enw ef bydd cenhedloedd yn gobeithio. Yna dygwyd ato ef un yn cael ei feddiannu gan gythraul, yn ddall ac yn fud, ac fe'i hiachaodd ef, fel bod y dall a'r mud yn siarad ac yn gweld; ac roedd yr holl dyrfaoedd yn rhyfeddu ac yn dweud, Ai nid hwn yw'r Crist, mab Dafydd? Ond y Phariseaid, wedi clywed hyn, a ddywedasant, Nid yw hwn yn bwrw allan gythreuliaid oni bai trwy Beelzebwl, tywysog y cythreuliaid. Ond gwybod Iesu eu meddyliau hwy, dywedodd wrthynt, Pob teyrnas sydd wedi ei rhannu yn ei herbyn ei hun a gaiff ei hanrheithio, a phob dinas neu dŷ sydd wedi ei rannu yn ei erbyn ei hun ni saif. Ac os yw Satan yn bwrw allan Satan, yn erbyn ei hun y'i rhannwyd, sut felly y saif ei deyrnas ef? Ac os wyf fi trwy Beelsebwl yn bwrw allan y cythreuliad, eich meibion chi trwy bwy y maen nhw'n eu bwrw allan? Oherwydd hyn byddant hwy eu hunain yn farnwyr i chi. Ond os wyf fi yn bwrw allan y cythreuliaid trwy Ysbryd Duw, yna mae teyrnas Duw wedi cyrraedd atoch chi. Neu sut mae rhywun yn gallu mynd i mewn i dŷ y dyn cryf a chipio ei lestri ef, os nad yw'n rhwymo'r dyn cryf yn gyntaf? Ac yna bydd

yn ysbeilio ei dŷ. Yr hwn nad yw gyda mi sydd yn fy erbyn i, a'r hwn nad yw'n casglu gyda mi sydd yn gwasgaru. Oherwydd hyn rwy'n dweud wrthych chi, bydd pob pechod a chabledd yn cael eu maddau i ddynion, ond ni fydd cabledd yn erbyn yr Ysbryd yn cael ei faddau i ddynion; a phwy bynnag sy'n dweud gair yn erbyn Mab y Dyn, fe gaiff ei faddau iddo; ond pwy bynnag sy'n dweud yn erbyn yr Ysbryd Glân, ni chaiff ei faddau iddo na yn yr oes hon na yn yr oes sydd i ddod. Naill ai gwnewch y goeden yn dda a'i ffrwyth yn dda, neu gwnewch y goeden yn bwdr a'i ffrwyth yn bwdr, oherwydd o'r ffrwyth y mae'r goeden yn cael ei hadnabod. Epil nadredd, sut y gallwch chi siarad pethau da a chithau'n ddrwg? Oherwydd mae'r geg yn siarad o helaethrwydd y galon. Mae'r dyn da o'r trysor da yn bwrw allan bethau da, a'r dyn drwg o'r trysor drwg yn bwrw allan bethau drwg. Rwy'n dweud i chi y bydd pob gair segur y bydd y dynion yn ei siarad, yn rhoi cyfrif amdano ar ddydd barn; oherwydd o'th eiriau di cei dy gyfiawnhau ac o'th eiriau di cei dy gondemnio. Yna atebodd rhai o'r ysgrifenyddion a'r Phariseaid gan ddweud, Athro, rydym yn dymuno gweld arwydd gennytt ti. Ond atebodd ac meddai wrthynt, Y genhedlaeth ddrwg ac odinebwraig yn ceisio arwydd, ac ni roddir arwydd iddi ond arwydd Jona y proffwyd. Oherwydd yn union fel y bu Jona y proffwyd yng ngholudd y pysgodyn mawr am dri diwrnod a thair noson, felly y bydd Mab y Dyn yng nghalon y ddaear am dri diwrnod a thair noson. Bydd dynion Ninefe yn codi yn y farn gyda'r genhedlaeth hon a byddant yn ei chondemnio, oherwydd fe edifarhaodd hwy wrth gyhoeddiad Jona, ac wele, y mae yma fwy na Jona. Bydd brenhines y de yn codi yn y farn gyda'r

genhedlaeth hon a bydd yn ei chondemnio hi, oherwydd daeth o derfynau'r ddaear i glywed doethineb Solomon, ac wele mae mwy na Solomon yma. Pan fydd yr ysbryd aflan yn mynd allan o'r dyn, mae'n pasio trwy leoedd sych yn ceisio gorffwys, ac nid yw'n dod o hyd iddo. Yna dywed, Dychwelaf i'm tŷ o ble yr euthum allan, ac wedi dod mae'n ei ganfod yn segur ac wedi ei ysgubo ac wedi ei addurno. Yna mae'n mynd ac yn cymryd gydag ef saith ysbryd eraill sy'n fwy drwg nag ef ei hun, ac ar ôl mynd i mewn maen nhw'n preswylio yno, ac mae pethau olaf y dyn hwnnw yn mynd yn waeth na'r pethau cyntaf. Felly y bydd hefyd i'r genhedlaeth ddrwg hon. Tra oedd ef eto yn siarad â'r torfeydd, wele, yr oedd ei fam a'i frodyr yn sefyll tu allan, yn ceisio siarad ag ef. Dywedodd rhywun wrtho, Wele, mae dy fam a'th frodyr yn sefyll tu allan yn ceisio dy weld. Ond atebodd a dywedodd wrth yr un oedd yn siarad ag ef, Pwy yw fy mam a phwy yw fy mrodyr? Ac wedi estyn allan ei law ar ei ddisgyblion dywedodd: Wele fy mam a'm brodyr; oherwydd pwy bynnag a wna ewyllys fy nhad sydd yn y nefoedd, ef yw fy mrawd a'm chwaer a'm mam.

13

Yn y diwrnod hwnnw, wedi mynd allan o'r tŷ, roedd Iesu yn eistedd wrth y môr; ac fe gasglwyd ato dorfeydd lawer, fel ei fod ef, ar ôl mynd i mewn i gwch, yn eistedd, ac roedd yr holl dorf yn sefyll ar y traeth. A llefarodd wrthynt lawer mewn damhegion gan ddweud, Wele, aeth yr heuwr allan i hau. Ac

wrth iddo ef hau, syrthiodd peth wrth y ffordd, a daeth yr adar a'u bwyta nhw; ond syrthiodd eraill ar y lleoedd creigiog, lle nad oedd ganddo lawer o ddaear, a chododd ar unwaith oherwydd nad oedd ganddo ddyfnder daear, ond pan gododd yr haul cafodd ei losgi, ac oherwydd nad oedd ganddo wreiddyn cafodd ei sychu; ond syrthiodd eraill ar y drain, ac aeth y drain i fyny a'u tagu nhw; ond syrthiodd eraill ar y ddaear dda ac roedd yn rhoi ffrwyth, un gant, un chwe deg, un deg ar hugain. Yr hwn sydd â chlustiau i wrando, gwrandawed. Ac wedi i'r disgyblion nesáu, dywedasant wrtho, Pam yr wyt ti'n siarad wrthynt mewn damhegion? Ond atebodd ac meddai wrthynt, Oherwydd i chwi y rhoddwyd gwybod dirgelion teyrnas y nefoedd, ond i'r rheini ni roddwyd. Oherwydd pwy bynnag sydd ganddo, rhoddir iddo a bydd ganddo ddigonedd, ond pwy bynnag nad oes ganddo, hyd yn oed yr hyn sydd ganddo a gymerir oddi wrtho. Oherwydd hyn rwy'n siarad â nhw mewn damhegion, fel eu bod yn edrych ond nid yn gweld ac yn clywed ond nid yn clywed nac yn deall, rhag ofn iddyn nhw droi yn ôl; ac yna bydd proffwydoliaeth Eseia sy'n dweud yn cael ei chyflawni iddyn nhw: trwy glywed byddwch yn clywed ac ni fyddwch yn deall, ac yn edrych byddwch yn edrych ac ni fyddwch yn gweld; oherwydd mae calon y bobl hyn wedi tyfu'n dew, ac â'r clustiau maen nhw wedi clywed yn drwm, ac maen nhw wedi cau eu llygaid, rhag ofn iddyn nhw weld â'r llygaid ac â'r clustiau glywed ac â'r galon ddeall a throi yn ôl, a byddaf yn eu hiachau nhw. Ond gwyn yw eich llygaid, oherwydd y maent yn gweld, a'ch clustiau, oherwydd y maent yn clywed. Yn wir oherwydd rwy'n dweud wrthych chi fod llawer o broffwydi a rhai cyfiawn wedi dymuno

gweld yr hyn rydych chi'n ei weld, ac ni welsant, a chlywed yr hyn rydych chi'n ei glywed, ac ni chlywsant. Chi felly, clywch ddameg yr heuwr. Pob un sy'n clywed gair y deyrnas ac yn peidio â deall, daw'r un drwg a chymryd yr hyn sydd wedi ei hau yn ei galon ef; hwn yw'r un a heuwd wrth y ffordd. Ond yr un a heuir ar y lleoedd creigiog, hwn yw'r un sy'n clywed y gair ac yn syth yn ei dderbyn gyda llawenydd ac yn ei gymryd; ond nid oes ganddo wreiddyn ynddo'i hun, ond mae'n dros dro, a phan ddaw gorthrymder neu erledigaeth oherwydd y gair, yn syth mae'n cael ei faglu. Ond yr hwn a heuir ymhlith y drain, hwn yw'r sawl sy'n clywed y gair, a phryder yr oes hon a thwyll cyfoeth yn tagu'r gair, ac y mae'n dod yn ddi-ffrwyth. Ond yr hwn a heuir ar y tir da, hwn yw'r un sy'n clywed y gair ac yn ei ddeall, ac yn wir y mae'n dwyn ffrwyth ac yn gwneud, un yn wir gant, un arall chwe deg, ac un arall dri deg. Gosododd ddameg arall o'u blaenau gan ddweud: Gwnaed teyrnas y nefoedd yn debyg i ddyn a heuodd had da yn ei faes. Ond tra oedd y dynion yn cysgu daeth ei elyn ac fe heuodd chwyn trwy ganol y grawn ac aeth i ffwrdd. Pan eginodd y glaswellt a gwneud ffrwyth, yna ymddangosodd y chwyn hefyd. Ond wedi nesáu dywedodd caethweision meistr y tŷ wrtho: arglwydd, onid hadau da wnaethoch chi eu hau yn eich cae? O ble felly mae ganddo chwyn? Ond dywedodd ef wrthynt: dyn gelyn a wnaeth hyn. A dywedodd y caethweision wrtho: wyt ti eisiau felly, ar ôl inni fynd i ffwrdd, y dylem ni eu casglu nhw? Ond dywedodd ef: na, rhag ofn wrth gasglu'r chwyn y byddwch yn dadwreiddio ar yr un pryd gyda nhw'r grawn; gadewch i'r ddau dyfu gyda'i gilydd hyd y cynhaeaf, ac yn amser y cynhaeaf dywedaf i wrth y

medelwyr: casglwch yn gyntaf y chwyn a rhwymwch nhw yn ysgubau i'w llosgi nhw, ond y grawn casglwch gyda'i gilydd i'm hysgubor i. Gosododd ddameg arall o'u blaen gan ddweud: tebyg yw teyrnas y nefoedd i ronyn o fwstard, a gymerodd dyn a'i hau yn ei gae; yr hwn sydd leiaf yn wir o'r holl hadau, ond pan dyf, mwyaf o'r holl lysiau ydyw ac mae'n dod yn goeden, fel bod adar y nefoedd yn dod ac yn nythu yn ei ganghennau. Llefarodd ddameg arall iddynt: Y mae teyrnas y nefoedd yn debyg i lefain a gymerodd gwraig a'i guddio mewn tri mesur o flawd, nes i'r cyfan gael ei lefeinio. Siaradodd Iesu yr holl bethau hyn mewn damhegion wrth y tyrfaoedd, a heb ddameg ni siaradai ddim wrthynt, fel y cyflawnid yr hyn a ddywedwyd trwy'r proffwyd yn dweud: agoraf fy ngenau mewn damhegion, traethaf bethau cudd o sylfaen y byd. Yna, wedi gadael y torfeydd, daeth i mewn i'w dŷ. Ac fe ddaeth ei ddisgyblion ato ef yn dweud, Eglura i ni ddameg y chwyn yn y cae. Ac atebodd a dywedodd wrthyn nhw: Y sawl sy'n hau'r had da yw mab y dyn; a'r cae yw'r byd; a'r had da, y rhain yw meibion y deyrnas; a'r chwyn yw meibion y drygionus; a'r gelyn a heuodd nhw yw'r diafol; a'r cynhaeaf yw cwblhad yr oes; a'r medelwyr yw negeswyr. Fel y mae'r chwyn yn cael eu casglu a'u llosgi â thân, felly y bydd yn niwedd yr oes hon. Bydd Mab y Dyn yn anfon ei negeswyr, a byddant yn casglu o'i deyrnas yr holl rwystrau tramgwydd a'r rhai sy'n gwneud anghyfraith, a byddant yn eu taflu i ffwrnais y tân; yno bydd yr wylofain a rhincian dannedd. Yna bydd y cyfiawn yn disgleirio fel yr haul yn nheyrnas eu Tad. Y sawl sydd â chlustiau i wrando, gwrandawed. Eto, y mae teyrnas y nefoedd yn debyg i drysor wedi ei guddio mewn maes, yr hwn, wedi i ddyn ddod o

hyd iddo, a'i guddiodd, ac o'i lawenydd ef mae'n mynd ac yn gwerthu popeth sydd ganddo ac yn prynu'r maes hwnnw. Eto mae teyrnas y nefoedd yn debyg i ddyn masnachwr oedd yn ceisio perlau hardd; ar ôl dod o hyd i un perl gwerthfawr iawn, aeth i ffwrdd a gwerthodd bopeth oedd ganddo a phrynodd ef. Eto mae teyrnas y nefoedd yn debyg i rwyd a daflwyd i'r môr ac a gasglod o bob math; pan lanwyd hon, wedi ei chodi ar y traeth ac wedi eistedd i lawr casglasant y pethau da i lestri, ond taflasant y pethau pwdr allan. Felly y bydd yn nghwblhad yr oes. Bydd y negeswyr yn mynd allan a byddant yn gwahanu'r rhai drwg o ganol y rhai cyfiawn, a byddant yn bwrw nhw i mewn i ffwrnais y tân; yno bydd yr wylofain a rhincian y dannedd. Mae Iesu yn dweud wrthyn nhw: Ydych chi wedi deall y pethau hyn i gyd? Maen nhw'n dweud wrtho fe, Ie, Arglwydd. Ond dywedodd wrthynt, Oherwydd hyn mae pob ysgrifennydd sydd wedi ei ddisgyblaeth yn nheyrnas y nefoedd yn debyg i ddyn sy'n feistr tŷ, sy'n bwrw allan o'i drysorfa bethau newydd a hen. Ac fe ddaeth i fod pan orffennodd Iesu y damhegion hyn fe ymadawodd oddi yno, ac wedi dod i'w famwlad ef roedd yn eu dysgu nhw yn eu cynulliad nhw, fel eu bod nhw yn cael eu synnu ac yn dweud: o ble mae gan hwn y doethineb yma a'r galluoedd? Onid hwn yw mab y saer? Onid yw ei fam ef yn cael ei galw yn Mair a'i frodyr ef yn Iago a Joseff a Simon a Jwda? Ac onid yw ei holl chwiorydd ef gyda ni? O ble felly mae'r rhain i gyd gan hwn? Ac roedden nhw'n cael eu tramgwyddo ynddo fe. Ac meddai Iesu wrthynt: nid yw proffwyd heb anrhydedd ond yn ei wlad ei hun ac yn ei dŷ ei hun. Ac ni wnaeth lawer o wyrthiau yno oherwydd eu hanghrediniaeth hwy.

14

Yn yr amser hwnnw clywodd Herod y tetrarch am Iesu a dywedodd wrth ei weision: hwn yw Ioan Fedyddiwr; mae ef wedi cael ei godi o'r meirw, ac oherwydd hyn mae'r galluoedd yn gweithio ynddo. Oherwydd roedd Herod wedi cymryd gafael ar John, rhwymodd ef a'i osod mewn carchar oherwydd Herodias, gwraig Philip ei frawd. Oherwydd yr oedd John yn dweud wrtho, Nid yw'n gyfreithlon i ti ei chael hi. Ac er ei fod yn dymuno ei ladd, ofnai'r dyrfa, oherwydd eu bod yn ei ystyried yn broffwyd. Pan oedd dathliadau pen-blwydd Herod yn cael eu cynnal, dawnsiodd merch Herodias yn y canol a phlesodd hi Herod; o'r herwydd gyda llw addawodd ef roi iddi beth bynnag y byddai hi'n gofyn amdano. Ond hi, wedi cael ei hannog gan ei mam, meddai, Rho i mi yma ar blât ben Ioan Fedyddiwr. Ac roedd y brenin wedi ei dristáu, ond oherwydd y llwon a'r rhai oedd yn gorwedd wrth y bwrdd gydag ef, fe orchmynnodd iddo gael ei roi, ac wedi anfon, fe dorrodd ben Ioan yn y carchar. Ac fe ddygwyd ei ben ar ddysgl ac fe'i rhoddwyd i'r ferch, ac fe'i dygwyd at ei mam. A dynesodd ei ddisgyblion a chymryd y corff a'i gladdu, ac wedi dod hysbysasant hyn i Iesu. Wedi clywed hyn, ciliodd Iesu oddi yno mewn cwch i le anial ar ei ben ei hun, a phan glywodd y tyrfaoedd, dilynasant ef ar droed o'r dinasoedd. Ac wedi mynd allan, gwelodd Iesu dorf fawr, a chafodd dosturi arnynt, ac iachaodd eu cleifion. Gyda'r hwyr, daeth ei ddisgyblion ato yn dweud, Mae'r lle yn anghyfannedd ac mae'r awr eisoes wedi mynd heibio, gollwng y tyrfaoedd ymaith, fel y

gallant fynd i'r pentrefi a phrynu bwyd iddynt eu hunain. Ond dywedodd Iesu wrthynt, Nid oes angen iddynt fynd i ffwrdd; rhowch chwi iddynt rywbeth i'w fwyta. Ond dywedant wrtho, Nid oes gennym yma ond pum torth a dau bysgodyn. Ond dywedodd ef, Dewch â nhw yma i mi. Ac wedi gorchymyn i'r torfeydd orwedd ar y glaswelltiau, cymerodd y pum torth a'r ddau bysgodyn, edrychodd i fyny i'r nefoedd a bendithiodd, ac wedi torri'r bara rhoddodd y torthau i'r disgyblion, a'r disgyblion i'r torfeydd. Ac fe fwytaodd pawb ac fe'u digonwyd, a chodasant y gweddill o'r briwsion, deuddeg basged yn llawn. Roedd y rhai oedd yn bwyta yn ddynion tua phum mil ar wahân i'r gwragedd a'r plant. Ac yn syth gorfododd Iesu ei ddisgyblion i fynd i mewn i'r cwch ac i fynd o'i flaen i'r ochr draw, nes iddo ef anfon y tyrfaoedd ymaith. Ac wedi rhyddhau'r tyrfaoedd aeth i fyny i'r mynydd ar ei ben ei hun i weddïo. Pan ddaeth yr hwyr roedd ef ar ei ben ei hun yno. Ond yr oedd y llong eisoes yng nghanol y môr, yn cael ei phoenydio gan y tonnau, oherwydd yr oedd y gwynt yn groes. Yn y bedwaredd wyliadwriaeth o'r nos, aeth Iesu atynt yn cerdded ar y môr. Pan welodd y disgyblion ef yn cerdded ar y môr, cawsant eu cyffroi gan ddweud, Drychiolaeth yw, ac o'r ofn gweiddasant. Ond yn syth llefarodd Iesu wrthynt gan ddweud, Cymerwch gwroldeb, myfi yw, peidiwch ag ofni. Ond atebodd Pedr ef a dywedodd, Arglwydd, os ti ydyw, gorchymyn fi i ddod atat ti ar y dyfroedd. Ond dywedodd ef, Tyrd. Ac wedi mynd i lawr o'r cwch, cerddodd Pedr ar y dyfroedd i ddod at Iesu. Ond wrth weld y gwynt cryf ofnodd, a chan ddechrau suddo gwaeddodd gan ddweud, Arglwydd, achub fi. Ond yn syth cymerodd Iesu afael arno, wedi

ymestyn ei law, a dywed wrtho, O ti o ychydig ffydd, pam yr amheuaist? Ac wedi iddyn nhw fynd i mewn i'r cwch peidiodd y gwynt; a'r rhai yn y cwch wedi dod addolasant ef gan ddweud: yn wir rwyt ti'n fab i Dduw. Ac wedi croesi drosodd, daethant i dir Gennesaret. Ac wedi iddynt ei adnabod ef, anfonodd dynion y lle hwnnw i'r holl ardal gyfagos honno, a daethant ag ato yr holl rai oedd yn sâl, ac ymbilasant arno fel y gallent gyffwrdd â dim ond ymyl ei wisg; ac fe achubodd cymaint ag a gyffyrddodd.

15

Yna daeth yr ysgrifenyddion a'r Phariseaid o Jerwsalem at Iesu gan ddweud, Pam mae dy ddisgyblion yn torri traddodiad yr henuriaid? Oherwydd nid ydyn nhw'n golchi eu dwylo pan maen nhw'n bwyta bara. Ond yr hwn a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Pam yr ydych chwithau hefyd yn troseddu gorchymyn Duw trwy eich traddodiad chwi? Oherwydd Duw a orchmynnodd gan ddweud, anrhydedda dy dad a'th fam, a phwy bynnag sy'n cablu tad neu fam, bydded iddo farw. Ond rydych chi'n dweud: pwy bynnag a ddywedai wrth y tad neu'r fam, rhodd yw'r hyn os cewch eich helpu gennyf fi, ac ni fydd yn anrhydeddu ei dad neu ei fam; ac fe wnaethoch chi ddirymu gorchymyn Duw oherwydd eich traddodiad. Ragrithwyr, proffwydodd Eseia yn dda amdanoch chi gan ddweud: mae'r bobl hyn yn dod yn agos ataf fi â'u ceg ac â'u gwefusau maent yn fy anrhydeddu fi, ond mae eu calon nhw yn bell oddi wrthyf fi; ac yn ofer maent yn fy addoli fi, gan ddysgu dysgeidiaeth

gorchmynion dynion. Ac wedi galw'r dyrfa ato dywedodd wrthyn nhw: gwrandewch a deallwch; nid yr hyn sy'n mynd i mewn i'r geg sy'n halogi'r dyn, ond yr hyn sy'n dod allan o'r geg, hwn sy'n halogi'r dyn. Yna daeth ei ddisgyblion ato a dweud wrtho, Wyddost ti fod y Phariseaid wedi eu tramgwyddo wrth glywed y gair? Ond atebodd ac meddai, Pob planhigyn na phlannodd fy Nhad nefol fe gaiff ei ddiwreiddio. Gadewch iddynt hwy, arweinwyr dall y deillion ydynt, ond os bydd dall yn arwain dall, bydd y ddau yn syrthio i bwll. Ond atebodd Pedr a dywedodd wrtho, Eglura i ni y ddameg hon. Ond dywedodd Iesu, A ydych chi hyd yn oed yn awr heb ddealltwriaeth? Onid ydych chi eto'n deall bod popeth sy'n mynd i mewn i'r genau yn mynd i'r bol ac yn cael ei fwrw allan i'r toiled? Ond y pethau sy'n dod allan o'r geg yn dod o'r galon, ac y rheini sy'n halogi'r dyn. Oherwydd o'r galon y daw allan feddyliau drwg, llofruddiaethau, godinebau, puteindra, lladradau, tystiolaethau gau, a chableddau. Dyma'r pethau sy'n halogi'r dyn, ond nid yw bwyta â dwylo heb eu golchi yn halogi'r dyn. Ac wedi mynd allan oddi yno, ciliodd Iesu i barthau Tyrus a Sidon. Ac wele, dynes Ganaaneaidd o'r ffiniau hynny, wedi dod allan, a waeddodd arno gan ddweud, Trugarha wrthyf fi, Arglwydd, Fab Dafydd; mae fy merch yn cael ei meddiannu'n ddrwg gan gythraul. Ond ni atebodd ef air iddi hi. Ac wedi dod yn agos roedd ei ddisgyblion yn gofyn iddo ef gan ddweud gollwng hi oherwydd mae hi'n gweiddi tu ôl i ni. Ond atebodd ac meddai, Ni chefais fy anfon ond at ddefaid colledig tŷ Israel. Ond daeth hi ac addolodd iddo gan ddweud, Arglwydd, helpa fi. Ond atebodd ef a dywedodd, Nid yw'n dda cymryd bara'r plant a'i

fwrw i'r cŵn bach. Ond dywedodd hi, Ie, Arglwydd, oherwydd mae'r cŵn bach yn bwyta o'r briwsion sy'n cwympo o fwrdd eu meistri. Yna gan ateb, dywedodd Iesu wrthi, O wraig, mawr yw dy ffydd; bydded i ti fel yr wyt ti'n dymuno. Ac cafodd ei merch hi ei iachau o'r awr honno. Ac wedi ymadael oddi yno daeth Iesu at Fôr Galilea, ac wedi mynd i fyny i'r mynydd eisteddodd yno. Ac fe ddaeth tyrfaoedd lawer ato ef gan gael gyda hwy eu hunain gloffion, deillion, byddariaid, anafusion a llawer eraill, ac fe daflasant hwy wrth draed Iesu, ac fe iachaodd ef hwy, fel bod y tyrfaoedd yn rhyfeddu gan weld byddariaid yn clywed, mudion yn siarad, anafusion yn iach, cloffion yn cerdded a deillion yn gweld; ac fe ogoneddasant Dduw Israel. Ond galwodd Iesu ei ddisgyblion ato a dywedodd, Mae gen i dosturi dros y dorf, oherwydd maent eisoes wedi aros gyda mi am dri diwrnod ac nid oes ganddynt ddim i'w fwyta, ac nid wyf am eu gollwng yn newynog, rhag ofn iddynt lewygu ar y ffordd. Ac maent yn dweud wrtho, ei ddisgyblion, O ble i ni mewn anialwch ddigon o dorthau i fodloni torf mor fawr? Ac mae Iesu yn dweud wrthynt, Faint o dorthau sydd gennych chi? Ac fe ddwedon nhw: Saith, ac ychydig o bysgod bach. Ac fe orchmynnodd i'r tyrfaoedd orwedd ar y ddaear. Ac wedi cymryd y saith dorth a'r pysgod, wedi rhoi diolch torrodd ac a roddodd i'w ddisgyblion, a'r disgyblion i'r tyrfaoedd. Ac fe fwytaodd pawb ac fe gawsant eu llenwi, ac fe godon nhw y gweddill o'r darnau, saith basged lawn; ond roedd y rhai oedd yn bwyta yn bedair mil o ddynion heblaw menywod a phlant. Ac wedi gollwng y tyrfaoedd yn rhydd, aeth ar fwrdd y llong a daeth i ffiniau Magdala.

16

Ac wedi nesáu, gofynnodd y Phariseaid a'r Sadduceaid, gan ei brofi, iddo ddangos arwydd iddynt o'r nef. Ond gan ateb dywedodd wrthyn nhw: pan ddaw'r hwyr rydych chi'n dweud: tywydd teg; oherwydd mae'r nefoedd yn goch; ac yn y bore: heddiw storm; oherwydd mae'r nefoedd yn goch ac yn dywyll. Ragrithwyr, rydych chi'n gwybod sut i wahaniaethu wyneb y nefoedd yn wir, ond nid ydych chi'n gallu gwybod arwyddion yr amseroedd? Mae cenhedlaeth ddrwg a godinebgar yn ceisio arwydd, ac ni chaiff arwydd ei roi iddi os nad arwydd Jona y proffwyd. Ac wedi eu gadael nhw aeth e i ffwrdd. Ac wedi i'w ddisgyblion ddod i'r ochr draw, roeddent wedi anghofio cymryd torthau. Ond dywedodd Iesu wrthynt, Gwyliwch a gochelwch rhag surdoes y Phariseaid a'r Sadwceaid. Ond yr oeddent yn rhesymu ymysg eu hunain gan ddweud, Oherwydd na chymerasom dorthau. Ond gan wybod hyn, dywedodd Iesu wrthynt, Pam yr ydych yn trafod ymhlith eich hunain, chwi o ychydig ffydd, oherwydd na chymeroch dorthau? Nid ydych chi'n deall eto, ac nid ydych chi'n cofio'r pum torth i'r pum mil a faint o fasgedi a gymerodd chi? Nac ychwaith y saith torth o'r pedair mil a faint o fasgedau y cymeroch chi? Sut nad ydych chi'n deall nad am fara y dywedais wrthych i roi sylw i lefain y Phariseaid a'r Sadduceaid? Yna deallasant nad oedd wedi dweud iddynt wylio rhag lefain y bara, ond rhag dysgeidiaeth y Phariseaid a'r Sadwceaid. Ond wedi i Iesu ddod i rannau Caesarea Philip, gofynnodd i'w ddisgyblion gan ddweud, Pwy

mae'r bobl yn dweud yw Mab y Dyn? A hwy a ddywedasant, rhai Ioan Fedyddiwr, eraill Elias, ac eraill Jeremeia neu un o'r proffwydi. Mae'n dweud wrthynt hwy, Ond pwy ydych chi'n dweud ydw i? Atebodd Simon Pedr a dywedodd, Ti yw'r Crist, Mab y Duw byw. Ac yn ateb, dywedodd Iesu wrtho, Bendithiol wyt ti, Simon Bar-Jona, oherwydd nid cnawd a gwaed a ddatguddiodd i ti, ond fy Nhad i sydd yn y nefoedd. Ac yr wyf finnau yn dweud wrthyt ti mai ti yw Pedr, ac ar y graig hon yr adeiladaf fy eglwys, ac ni bydd pyrth Annwn yn trechu arni. A rhoddaf i ti allweddi'r deyrnas nefoedd, a beth bynnag a rwyma di ar y ddaear, bydd wedi ei rwymo yn y nefoedd, a beth bynnag a ryddhei di ar y ddaear, bydd wedi ei ryddhau yn y nefoedd. Yna gorchmynnodd ei ddisgyblion fel na ddywedant wrth neb mai ef yw Iesu y Crist. O'r adeg honno dechreuodd Iesu ddangos i'w ddisgyblion fod yn rhaid iddo fynd i Jerwsalem a dioddef llawer gan yr henuriaid a'r prif offeiriaid a'r ysgrifenyddion, a chael ei ladd, ac ar y trydydd dydd cael ei gyfodi. Ac wedi cymryd ef o'r neilltu, dechreuodd Pedr ei geryddu gan ddweud, Na fyddo hyn i ti, Arglwydd. Ond wedi troi, dywedodd wrth Pedr, Dos ar fy ôl i, Satan! Maen tramgwydd i mi wyt ti, oherwydd nid wyt ti'n meddwl am bethau Duw, ond am bethau dynion. Yna dywedodd Iesu wrth ei ddisgyblion, Os yw rhywun yn dymuno dod ar fy ôl i, gadawed iddo wadu ei hun a chodi ei groes a'm canlyn i. Oherwydd pwy bynnag a fyn achub ei enaid, fe'i cyll; ond pwy bynnag a gyll ei enaid er fy mwyn i, fe'i caiff. Beth mae dyn yn cael ei elwa os mae'n ennill y byd cyfan i gyd, ond mae ei enaid yn cael ei golli? Neu beth fydd dyn yn ei roi yn gyfnewid am ei enaid? Mae Mab y Dyn yn mynd i ddod yng

ngogoniant ei Dad gyda'i angylion, ac yna bydd yn talu yn ôl i bob un yn ôl ei weithred. Yn wir, rwy'n dweud wrthych, y mae rhai o'r rhai sy'n sefyll yma, na fyddant yn blasu marwolaeth hyd nes y gwelant Fab y Dyn yn dod yn ei deyrnas.

17

Ac ar ôl chwe diwrnod mae Iesu yn cymryd gydag ef Pedr ac Iago ac Ioan ei frawd ac yn dod â nhw i fyny i fynydd uchel ar eu pennau eu hunain; a chafodd ei drawsffurfio o'u blaen nhw, a disgleiriodd ei wyneb fel yr haul, a daeth ei ddillad yn wyn fel y golau. Ac wele, ymddangosodd Moses ac Elias iddynt yn sgwrsio gydag ef. Atebodd Pedr a dywedodd wrth Iesu, Arglwydd, da yw i ni fod yma; os mynni, gwnawn yma dri phabell, un i ti ac un i Moses ac un i Elias. Tra oedd ef yn dal i siarad wele gwmwl disglair a gysgododd arnynt, ac wele lais o'r cwmwl yn dweud: hwn yw fy mab yr anwylyd, ynddo ef yr oeddwn yn fodlon iawn; gwrandewch arno ef; ac wedi clywed syrthiodd y disgyblion ar eu hwynebau ac ofnasant yn fawr iawn. Ac wedi nesáu, cyffyrddodd Iesu â hwy ac meddai, Codwch ac nac ofnwch. Ond wedi codi eu llygaid ni welsant neb ond Iesu yn unig. Ac wrth iddynt fynd i lawr o'r mynydd, gorchmynnodd Iesu iddynt gan ddweud, Peidiwch â dweud y weledigaeth wrth neb hyd nes y bydd Mab y Dyn yn codi o'r meirw. Ac gofynnodd ei ddisgyblion iddo gan ddweud, Beth felly y mae'r ysgrifenyddion yn ei ddweud, fod rhaid i Elias ddod yn gyntaf? Ond atebodd Iesu a dywedodd wrthyn nhw: Mae Elias yn wir yn

dod yn gyntaf ac yn adfer pob peth; ond rwy'n dweud i chi fod Elias eisoes wedi dod, ac ni adnabuon nhw ef, ond gwnaethon nhw iddo gymaint ag y dymunon nhw; felly hefyd mae Mab y Dyn yn mynd i ddioddef ganddyn nhw. Yna deallasant y disgyblion ei fod wedi dweud wrthynt am Ioan y Bedyddiwr. Ac wedi iddyn nhw ddod at y dyrfa, daeth dyn ato yn penlinio iddo ac yn dweud, Arglwydd, trugarha wrth fy mab, oherwydd mae'n cael ei daro gan y lleuad ac yn dioddef yn wael; oherwydd yn aml mae'n syrthio i'r tân ac yn aml i'r dŵr. ac fe ddes ag ef at dy ddisgyblion, ac ni allent ei wella. Gan ateb, dywedodd Iesu: O genhedlaeth anffyddlon a gwyrdroadig, hyd pa bryd y byddaf gyda chi? Am ba hyd y byddaf yn eich goddef chi? Dewch ag ef yma i mi. Ac fe geryddodd Iesu ef, ac aeth y cythraul allan ohono ac cafodd y plentyn ei wella o'r awr honno ymlaen. Yna daeth y disgyblion at Iesu ar eu pennau eu hunain a dweud, Pam na allem ni ei fwrw allan? Ond dywedodd Iesu wrthyn nhw: Oherwydd eich anghrediniaeth chi. Yn wir oherwydd rwy'n dweud wrthych chi, os oes gennych chi ffydd fel hedyn o fwstard, byddwch chi'n dweud wrth y mynydd hwn, symud o fan hyn i fan yna, a bydd yn symud, a bydd dim yn amhosibl i chi. Ond nid yw'r rhyw hwn yn mynd allan os nad trwy weddi ac ympryd. Wrth iddyn nhw droi yn ôl i Galilea, dywedodd Iesu wrthyn nhw, Mae Mab y Dyn ar fin cael ei draddodi i ddwylo dynion, a byddan nhw'n ei ladd ef, ac ar y trydydd dydd bydd ef yn cael ei godi. Ac roeddent wedi eu gofidio'n fawr iawn. Wedi iddynt ddod i Capernaum, daeth y rhai oedd yn casglu'r didrachmâu at Pedr ac meddent, Onid yw eich athro yn talu'r didrachmâu? Mae'n dweud, Ie. Ac pan aeth ef i mewn i'r tŷ,

rhagflaennodd Iesu ef gan ddweud beth wyt ti'n feddwl, Simon? Mae brenhinoedd y tir yn derbyn trethi neu dreth gan bwy? O'r meibion eu hunain neu o'r rhai dieithr? Mae Pedr yn dweud wrtho: Oddi wrth y rhai eraill. Dywedodd Iesu wrtho: Felly mae'r meibion yn rhydd. Ond er mwyn na thramgwyddwn ni hwy, dos i'r môr, bwrw fach, a chod y pysgodyn cyntaf a ddaw i fyny, ac wedi agor ei genau ef fe fyddi di'n dod o hyd i stater; cymer hwnnw a rho ef iddyn nhw drosof fi a thi.

18

Yn yr awr honno daeth y disgyblion at Iesu gan ddweud, Pwy felly sy'n fwy yn nheyrnas y nefoedd? Ac wedi galw plentyn, gosododd Iesu ef yn eu canol hwy ac meddai: yn wir rwy'n dweud wrthych chi, os na throi chi a dod yn fel y plant, ni fyddwch chi'n mynd i mewn i deyrnas y nefoedd Pwy bynnag felly a fydd yn ei ddarostwng ei hun fel y plentyn hwn, hwn yw'r mwyaf yn nheyrnas y nefoedd. Ac pwy bynnag sy'n derbyn un plentyn fel hyn yn fy enw i, mae'n fy nerbyn i; ond pwy bynnag sy'n achosi i un o'r rhai bach hyn sy'n credu ynof fi faglu, byddai'n well iddo fod maen melin asyn yn cael ei grogi am ei wddf ac iddo gael ei foddi yng nghanol y môr. Gwae i'r byd oherwydd y rhwystrau tramgwydd, oherwydd rhaid yw i'r rhwystrau tramgwydd ddod, ond gwae i'r dyn hwnnw y daw'r rhwystr tramgwydd trwyddo. Os yw dy law neu dy droed yn peri iti bechu, tor hi i ffwrdd a bwrw hi oddi wrthyt; gwell yw iti fynd i mewn i'r bywyd yn gloff neu'n anafu, na chael dy fwrw i'r

tân tragwyddol â dwy law neu ddwy droed. Ac os yw dy lygad yn peri i ti bechu, tyn ef allan a bwrw ef oddi wrthyt; gwell yw i ti fynd i mewn i'r bywyd yn unllygeidiog, na chael dy fwrw i gehenna y tân a dau lygad gennyt. Gwyliwch na ddirmygwch un o'r rhai bach hyn, oherwydd rwy'n dweud wrthych fod eu hangylion hwy yn y nefoedd bob amser yn gweld wyneb fy Nhad sydd yn y nefoedd. Oherwydd daeth Mab y Dyn i achub y colledig. Beth sy'n ymddangos i chi? Os bydd gan ryw ddyn gant o ddefaid ac yn mynd ar goll un ohonyn nhw, onid yw, wedi gadael y naw deg naw ar y mynyddoedd, wedi mynd, yn ceisio'r un crwydrol? ac os daw i fod i ddod o hyd iddo, yn wir rwy'n dweud i chwi ei fod yn llawenhau drosto yn fwy nag ar y naw deg naw nad ydynt wedi crwydro. Felly nid yw'n ewyllys gerbron eich Tad sydd yn y nefoedd y dylai un o'r rhai bach hyn fynd ar goll. Os bydd dy frawd yn pechu yn dy erbyn di, dos a cherydda ef rhyngot ti ac ef yn unig; os bydd ef yn gwrando arnat ti, rwyt ti wedi ennill dy frawd; os nad yw ef yn gwrando, cymer gyda thi eto un neu ddau, fel y bydd pob gair yn sefyll ar enau dau dyst neu dri. Ond os bydd yn eu hanwybyddu hwy, dywed wrth y gynulleidfa; ond os bydd hefyd yn anwybyddu'r gynulleidfa, bydded i ti fel y cenedl-ddyn a'r casglwr trethi. Yn wir, rwy'n dweud wrthych, beth bynnag a rymwch ar y ddaear, bydd wedi ei rwymo yn y nefoedd, a beth bynnag a ryddhewch ar y ddaear, bydd wedi ei ryddhau yn y nefoedd. Eto, yn wir rwy'n dweud wrthych, os bydd dau ohonoch yn cytuno ar y ddaear ynghylch unrhyw beth y byddant yn gofyn amdano, fe gaiff ei wneud iddynt gan fy Nhad sydd yn y nefoedd. Oherwydd lle mae dau neu dri wedi ymgynnull yn fy enw i, yno yr wyf fi

yn eu canol. Yna, wedi dod yn agos ato, dywedodd Pedr, Arglwydd, pa mor aml y bydd fy mrawd yn pechu yn fy erbyn i a byddaf yn maddau iddo? Tan saith gwaith? Dywed Iesu wrtho, Nid wyf yn dweud wrthyt hyd at saith gwaith, ond hyd at ddeg a thrigain gwaith saith. Oherwydd hyn cyffelybwyd teyrnas y nefoedd i ddyn brenin, a fynnai setlo cyfrifon gyda'i gaethweision. Wedi iddo ddechrau setlo cyfrifon, dygwyd ato un dyledwr a oedd yn ddyledus talentau di-rif. Ond gan nad oedd ganddo i dalu yn ôl, gorchmynnodd ei arglwydd iddo gael ei werthu a'i wraig a'i blant a phopeth a oedd ganddo, ac i dalu. Gan syrthio felly, yr oedd y caethwas yn ymgrymu iddo gan ddweud, Arglwydd, bydd yn amyneddgar wrthyf fi, a thalaf bopeth yn ôl i ti. Ond wedi cael tosturi, rhyddhaodd arglwydd y caethwas hwnnw ef a maddeuodd y ddyled iddo. Ond wedi mynd allan, cafodd y caethwas hwnnw un o'i gyd-gaethweision, a oedd yn ddyledus cant denarii iddo, ac wedi gafael ynddo, roedd yn ei dagu gan ddweud, Tâl yn ôl i mi os wyt ti'n ddyledus rhywbeth. Felly syrthiodd ei gyd-gaethwas wrth ei draed ac erfyn arno gan ddweud, Bydd amyneddgar gyda mi a byddaf yn talu yn ôl i ti. Ond nid oedd yn fodlon, ond ar ôl mynd i ffwrdd taflodd ef i'r carchar nes y byddai'n talu'r ddyled. Ond wedi i'w gyd-gaethweision weld yr hyn a ddigwyddodd, cawsant eu tristáu yn fawr iawn, ac wedi dod eglurhasant i'w harglwydd eu hunain bopeth a ddigwyddodd. Yna, wedi galw ef, dywedodd ei arglwydd wrtho, Gaethwas drwg, gadewais i ti yr holl ddyled honno, gan i ti erfyn arnaf. Onid oedd yn rhaid i ti hefyd drugarháu wrth dy gyd-gaethwas, fel y trugarheais i wrthyt ti? Ac wedi digio, rhoddodd ei arglwydd ef i'r arteitiwyr hyd nes y

talai'r cyfan a ddyledid iddo. Felly hefyd y bydd fy Nhad nefol yn gwneud i chwi, os na fydd pob un ohonoch yn maddau i'w frawd o'ch calonnau eu camweddau.

19

Ac fe ddigwyddodd, pan orffennodd Iesu y geiriau hyn, iddo symud o Galilea a dod i ffiniau Jwdea y tu hwnt i'r Iorddonen. A dilynodd torfeydd lawer ef, ac iachaodd hwy yno. Ac fe ddaeth y Phariseaid ato ef gan ei brofi ac yn dweud wrtho, A yw'n gyfreithlon i ddyn ysgaru ei wraig am unrhyw achos? Ond atebodd a dywedodd wrthynt, Onid ydych chi wedi darllen bod yr un a wnaeth o'r dechrau wedi eu gwneud nhw'n wryw a benyw a dywedodd, Oherwydd hyn bydd dyn yn gadael ei dad a'i fam ac yn glynu wrth ei wraig, a bydd y ddau yn un cnawd? Felly nid ydynt mwyach yn ddau, ond un cnawd. Yr hyn felly y mae Duw wedi ei uno ynghyd, dyn paid â'i wahanu. Maent yn dweud wrtho ef, Pam felly y gorchmynnodd Moses roi llyfr ysgariad a'i hysgaru hi? Mae'n dweud wrthynt, Oherwydd caledwch eich calonnau y caniataodd Moses i chi ysgaru eich gwragedd, ond o'r dechreuad nid felly y bu. Rwy'n dweud wrthych chi fod pwy bynnag sy'n ysgaru ei wraig, nid ar sail puteindra, ac yn priodi un arall, yn godinebu, ac mae'r sawl sy'n priodi gwraig ysgaredig yn godinebu. Dywed ei ddisgyblion wrtho, Os felly y mae achos y dyn gyda'r wraig, nid yw'n fuddiol priodi. Ond dywedodd ef wrthynt, Nid yw pawb yn derbyn y gair hwn, ond y rhai y mae wedi cael ei roi iddynt; oherwydd

mae yna eunuchiaid a gafodd eu geni felly o groth eu mam. Ac mae eunuchiaid a gafodd eu gwneud yn eunuchiaid gan ddynion, ac mae eunuchiaid a wnaeth eu hunain yn eunuchiaid oherwydd teyrnas y nefoedd. Pwy bynnag sy'n gallu derbyn, gadewch iddo dderbyn. Yna dygwyd plant ato ef, er mwyn iddo osod arnynt y dwylo a gweddïo; ond ceryddodd y disgyblion nhw. Ac meddai Iesu: Gadewch y plant a pheidiwch â'u rhwystro rhag dod ataf i; oherwydd i rai fel hyn y mae teyrnas y nefoedd. Ac wedi gosod ei ddwylo arnynt, aeth oddi yno. Ac wele, daeth un ato a dweud wrtho, Athro da, beth dda a wnaf er mwyn cael bywyd tragwyddol? Ac meddai ef wrtho: pam yr wyt ti'n fy ngalw i'n dda? Does neb yn dda ond un, sef Duw Os wyt ti eisiau mynd i mewn i'r bywyd, cadw'r gorchmynion. Mae'n dweud wrtho fe: Pa rai? Ac meddai Iesu: na fyddi di'n llofruddio, na fyddi di'n godinebu, na fyddi di'n dwyn, na fyddi di'n dwyn tystiolaeth ffug, anrhydedda y tad a'r fam, a byddi di'n caru dy gymydog fel ti dy hun. Dywed y dyn ifanc wrtho, Rwyf wedi cadw'r holl bethau hyn ers fy ieuenctid; beth sydd eto yn eisiau arnaf? Dywedodd Iesu wrtho, Os wyt ti eisiau bod yn berffaith, dos a gwerthu dy eiddo a rho i'r tlodion, a bydd gen ti drysor yn y nefoedd, a thyrd a dilyn fi. Ond wedi clywed y gair, aeth y dyn ifanc i ffwrdd yn alarus, oherwydd yr oedd ganddo lawer o feddianau. Ond dywedodd Iesu wrth ei ddisgyblion, Yn wir, rwy'n dweud wrthych y bydd dyn cyfoethog yn mynd i mewn i deyrnas y nefoedd gydag anhawster. Eto dywedaf i chi, haws yw i gamel fynd trwy grau nodwydd na i ddyn cyfoethog fynd i mewn i deyrnas Dduw. Ond wedi clywed hyn, roedd ei ddisgyblion yn synnu'n fawr iawn gan ddweud, Pwy felly sy'n

gallu cael ei achub? Ond wedi edrych arnynt, dywedodd Iesu wrthynt, Gyda dynion mae hyn yn amhosibl, ond gyda Duw mae pob peth yn bosibl. Yna atebodd Pedr a dywedodd wrtho, Wele, yr ydym ni wedi gadael popeth ac wedi dy ddilyn di; beth, felly, a fydd i ni? Ond dywedodd Iesu wrthynt, Yn wir, rwy'n dweud i chwi y byddwch chwi sydd wedi fy nilyn i, yn yr aileni, pan fydd Mab y Dyn yn eistedd ar orsedd ei ogoniant, yn eistedd hefyd ar ddeuddeg gorsedd gan farnu deuddeg llwyth Israel. A phob un a adawodd dai neu frodyr neu chwiorydd neu dad neu fam neu wraig neu blant neu gaeau er mwyn fy enw i, fe gaiff ganwaith cymaint ac fe etifedda fywyd tragwyddol. Bydd llawer sy'n gyntaf yn olaf, a'r olaf yn gyntaf.

20

Oherwydd mae teyrnas y nefoedd yn debyg i ddyn sy'n feistr tŷ, a aeth allan gyda'r bore i hurio gweithwyr i'w winllan. Ac wedi cytuno â'r gweithwyr am ddinariwm y dydd, anfonodd hwy i'w winllan. Ac wedi mynd allan tua'r drydedd awr gwelodd eraill yn sefyll yn y farchnad yn segur, ac i'r rheiny dywedodd: ewch chwithau hefyd i'r winllan, a beth bynnag fydd yn gyfiawn rhoddaf i chwi. Ond aethon nhw i ffwrdd. Eto, wedi mynd allan tua'r chweched a'r nawfed awr, gwnaeth yr un fath. Ynglŷn â'r unfed awr ar ddeg, wedi mynd allan, cafodd eraill yn sefyll yn segur, ac mae'n dweud wrthynt, Pam rydych chi'n sefyll yma yn segur drwy'r dydd cyfan? Maen nhw'n dweud wrtho: Achos wnaeth neb ein cyflogi ni. Mae'n dweud wrthyn nhw: ewch chi

hefyd i'r winllan, a beth bynnag fydd yn gyfiawn fe dderbyniwch chi. Pan ddaeth y nos, dywedodd arglwydd y winllan wrth ei stiward, Galw'r gweithwyr a rho iddynt eu cyflog, gan ddechrau gyda'r rhai olaf hyd at y rhai cyntaf. Ac wedi iddynt ddod, cymerodd y rhai a ddaeth tua'r unfed awr ar ddeg ddenarius yr un. Ond pan ddaeth y rhai cyntaf, meddylion nhw y byddent yn derbyn mwy, ond derbynion nhw hefyd dddenarius yr un. Ond wedi cymryd roeddent yn grwgnach yn erbyn meistr y tŷ gan ddweud oherwydd bod y rhain y rhai olaf wedi gwneud un awr, ac rwyt ti wedi eu gwneud nhw yn gyfartal i ni, y rhai sydd wedi dwyn baich y dydd a'r gwres llosgi. Ond atebodd ac meddai wrth un ohonynt, Gyfaill, nid wyf yn dy drin yn anghyfiawn. Onid am ddinariwm y cytunaist ti â mi? Cod dy eiddo a dos; ond rwy'n dymuno rhoi i'r olaf yma fel i ti hefyd; neu onid yw'n ganiataol i mi wneud yr hyn rwy'n dymuno yn fy eiddo fy hun? A yw dy lygad yn ddrwg oherwydd fy mod i'n dda? Felly bydd y rhai olaf yn gyntaf a'r rhai cyntaf yn olaf, oherwydd llawer yw'r rhai a elwir, ond ychydig yw'r rhai a ddetholir. Ac wrth fynd i fyny i Jerwsalem cymerodd Iesu y deuddeg disgybl ar wahân ar y ffordd a dywedodd wrthynt edrychwch rydym yn mynd i fyny i Jerwsalem a bydd mab y dyn yn cael ei draddodi i'r prif offeiriaid ac ysgrifenyddion a byddant yn ei gondemnio ef i farwolaeth a byddant yn ei draddodi ef i'r cenhedloedd i'w wawdio a'i fflangellu a'i groeshoelio ac ar y trydydd dydd bydd yn codi Yna nesaodd mam meibion Sebedeus ato gyda'i meibion, gan addoli a gofyn rhywbeth ganddo. Ac meddai ef wrthi, Beth wyt ti'n ei eisiau? Mae hi'n dweud wrtho: dywed er mwyn i'r rhain, fy nau fab,

eistedd, un ar dy dde di ac un ar dy chwith di yn dy deyrnas di. Ond atebodd Iesu a dywedodd, Nid ydych chi'n gwybod beth rydych chi'n gofyn. Allwch chi yfed y cwpan yr wyf i ar fin ei yfed, neu gael eich bedyddio â'r bedydd yr wyf i'n cael fy medyddio ag ef? Maen nhw'n dweud wrtho: Gallwn. Ac mae'n dweud wrthynt, Yn wir, byddwch yn yfed fy nghwpan i, a byddwch yn cael eich bedyddio â'r bedydd yr wyf fi yn cael fy medyddio ag ef, ond nid fy lle i yw rhoi i eistedd ar fy neheulaw ac ar fy aswy, ond i'r rhai y mae wedi ei baratoi ar eu cyfer gan fy Nhad. Ac wedi clywed hyn, roedd y deg yn ddig ynghylch y ddau frawd. Ond galwodd Iesu hwy ato a dweud, Gwyddoch fod llywodraethwyr y cenhedloedd yn arglwyddiaethu arnynt, a'r rhai mawrion yn arfer awdurdod arnynt. Ni fydd felly yn eich plith chi, ond pwy bynnag sy'n dymuno yn eich plith chi ddod yn fawr, bydd yn was i chi, a phwy bynnag sy'n dymuno yn eich plith chi fod yn gyntaf, bydd yn gaethwas i chi; yn union fel na ddaeth mab y dyn i gael ei wasanaethu, ond i wasanaethu a rhoi ei enaid yn bridwerth yn lle llawer. Ac wrth iddynt fynd allan o Jericho, dilynodd tyrfa fawr ef. Ac wele, dau ddall yn eistedd wrth y ffordd, wedi clywed bod Iesu yn mynd heibio, gweiddasant gan ddweud, Trugarha wrthym, Arglwydd, Fab Dafydd. Ond ceryddodd y dorf hwy fel y byddent yn dawel, ond yr oeddent hwy yn gweiddi'n fwy gan ddweud, Trugarha wrthym, Arglwydd, Fab Dafydd. Ac fe safodd Iesu a'u galw nhw ac meddai, Beth yr ydych chi eisiau i mi ei wneud i chi? Maent yn dweud wrtho, Arglwydd, fel y caiff ein llygaid eu hagor. Ond gan gael tosturi, cyffyrddodd Iesu â'u llygaid, ac ar unwaith cafodd eu llygaid eu golwg yn ôl, a dilynasant ef.

21

Ac pan ddaethon nhw yn agos i Jerwsalem a daethon nhw i Bethffage at Fynydd yr Olewydd, yna anfonodd Iesu ddau ddisgybl gan ddweud wrthyn nhw: ewch i'r pentref sydd gyferbyn â chi, ac yn syth byddwch chi'n dod o hyd i asyn wedi ei rhwymo ac ebol gyda hi; ar ôl datod dewch â nhw i mi. Ac os dywed rhywun rywbeth wrthych chi, byddwch yn dweud bod gan yr Arglwydd eu hangen, ac ar unwaith bydd yn eu hanfon. Mae hyn i gyd wedi digwydd er mwyn cyflawni'r hyn a ddywedwyd trwy'r proffwyd yn dweud: dywedwch wrth ferch Seion, wele dy frenin yn dod atat yn addfwyn ac wedi marchogaeth ar asyn ac ar ebol mab anifail baich. Aeth y disgyblion a gwneud yn union fel y gorchmynnodd Iesu iddyn nhw, a daethon nhw â'r asyn a'r ebol, a gosod eu dillad ar eu pennau, ac eisteddodd ar eu pennau. Ond taenoddy dorf fwyaf eu dillad eu hunain ar y ffordd, ac roedd eraill yn torri canghennau o'r coed ac yn eu taenu ar y ffordd. Yr oedd y torfeydd oedd yn mynd o flaen a'r rhai oedd yn dilyn yn gweiddi gan ddweud, Hosanna i fab Dafydd, bendigedig yw'r un sy'n dod yn enw'r Arglwydd, hosanna yn y goruchaf. Ac wrth iddo fynd i mewn i Jerwsalem, cafodd yr holl ddinas ei hysgwyd gan ddweud, Pwy yw hwn? Ond yr oedd y tyrfaoedd yn dweud, Hwn yw Iesu y proffwyd o Nasareth yn Galilea. Ac aeth Iesu i mewn i deml Duw, a gyrrodd allan bawb oedd yn gwerthu ac yn prynu yn y deml, a distriodd fyrddau'r newidwyr arian a seddi'r rhai oedd yn gwerthu'r colomennod, ac mae'n dweud wrthyn nhw:

mae wedi'i ysgrifennu, bydd fy nhŷ i yn cael ei alw'n dŷ gweddi; ond rydych chi wedi'i wneud yn ogof lladron. A daeth pobl gloff a phobl ddall ato yn y deml, ac fe'u hiachaodd hwy. Ond wedi i'r prif offeiriaid a'r ysgrifenyddion weld y rhyfeddodau a wnaeth ef a'r plant yn gweiddi yn y deml ac yn dweud, hosanna i fab Dafydd, roeddent yn ddig ac fe ddywedasant wrtho: wyt ti'n clywed beth mae'r rhain yn ei ddweud? Ac mae Iesu yn dweud wrthyn nhw: Do; onid ydych chi erioed wedi darllen fod o enau babanod a rhai sy'n sugno yr wyt ti wedi paratoi mawl? Ac wedi gadael hwy ar ôl, aeth allan o'r ddinas i Fethania, a lletyodd yno. Yn y bore ac wrth ddychwelyd i'r ddinas fe newynodd; ac wedi gweld un ffigysbren ar y ffordd fe ddaeth ato, ac ni chafodd ddim ynddo heblaw dail yn unig, ac mae'n dweud wrtho: byth eto o ti ffrwyth yn dod i'r oes. Ac fe sychodd y ffigysbren ar unwaith. A phan welodd y disgyblion hyn, rhyfeddasant gan ddweud, Sut y sychodd y ffigysbren ar unwaith? Gan ateb, dywedodd Iesu wrthynt, Yn wir rwy'n dweud i chi, os oes gennych chi ffydd ac nid ydych chi'n amau, nid yn unig byddwch chi'n gwneud peth y ffigysbren, ond hyd yn oed os byddwch chi'n dweud i'r mynydd hwn, Cael dy godi a chael dy daflu i'r môr, bydd yn digwydd; a phob peth, cymaint ag y byddwch chi'n gofyn amdano yn y weddi gan gredu, byddwch chi'n ei dderbyn. Ac wedi iddo ddod i'r deml, daeth y prif offeiriaid a henuriaid y bobl ato ef wrth iddo ddysgu, gan ddweud, Trwy ba awdurdod yr wyt ti'n gwneud y pethau hyn, a phwy a roddodd i ti yr awdurdod hwn? Atebodd Iesu a dywedodd wrthynt, Gofynnaf innau un cwestiwn i chwi, ac os dywedwch wrthyf fi, dywedaf innau i chwi trwy ba awdurdod

yr wyf yn gwneud y pethau hyn. Bedydd Ioan, o ble roedd e'n dod, o'r nefoedd neu oddi wrth ddynion? Ond roeddent yn rhesymu ymysg eu hunain yn dweud: os dywedwn ni, o'r nefoedd, bydd yn dweud wrthym ni, pam felly na chredasoch chi iddo; ond os dywedwn ni, o ddynion, rydym yn ofni'r dyrfa; oherwydd mae gan bawb Ioan fel proffwyd. Ac yn ateb i'r Iesu dywedon nhw: Nid ydym yn gwybod. Dywedodd yntau wrthynt: Nid wyf finnau ychwaith yn dweud i chi trwy ba awdurdod rwy'n gwneud y pethau hyn. Ond beth sy'n ymddangos i chi? Roedd dyn a oedd ganddo ddau o blant, ac wedi dod at y cyntaf dywedodd: blentyn, dos heddiw i weithio yn fy ngwinllan. Ond atebodd a dywedodd, Nid wyf yn fodlon, ond yn ddiweddarach, wedi edifarhau, aeth. Ac wedi nesáu at yr ail dywedodd yn yr un modd. Ond atebodd ac meddai, Fi, arglwydd, ac ni aeth i ffwrdd. Pwy o'r ddau a wnaeth ewyllys y tad? Maen nhw'n dweud wrtho fo: Y cyntaf. Mae Iesu yn dweud wrthyn nhw: yn wir rwy'n dweud wrthych chi fod y casglwyr trethi a'r puteiniaid yn mynd o'ch blaen chi i mewn i deyrnas Duw. Oherwydd daeth Ioan atoch yn ffordd cyfiawnder, ac ni chredasoch iddo, ond credodd y casglwyr treth a'r puteiniaid iddo, ond chi, wedi gweld hyn, ni edifarhawch wedyn i gredu ynddo. Clywch ddameg arall. Roedd rhyw ddyn yn feistr tŷ, a blannodd winllan a rhoddodd ffens o'i chwmpas a chloddiodd ynddi winwryf ac adeiladodd dŵr, a'i gosod ar les i ffermwyr ac aeth i ffwrdd. Pan nesaodd amser y ffrwythau, anfonodd ei gaethweision at y ffermwyr i gymryd ei ffrwythau. A chymerodd y ffermwyr ei gaethweision, a churasant un, a lladdwyd un arall, a llabyddiwyd un arall. Eto anfonodd eraill o gaethweision, mwy na'r rhai cyntaf, a

gwnaethant iddynt yr un modd. Yn ddiweddarach, anfonodd at hwynt ei fab gan ddweud, Byddant yn parchu fy mab. Ond y ffermwyr, wedi gweld y mab, a ddywedasant ymysg eu hunain, Hwn yw'r etifedd; dewch, lladdwn ef a chipiwin ei etifeddiaeth. Ac wedi ei gymryd, fe'i bwriwyd allan o'r winllan a'i ladd. Pan ddaw arglwydd y winllan felly, beth a wnaiff i'r ffermwyr hynny? Maent yn dweud wrtho, Bydd yn dinistrio'r rhai drwg yn ddrwg, a bydd yn gosod y winllan ar les i ffermwyr eraill, y rhai a fydd yn rhoi'r ffrwythau iddo yn eu tymhorau priodol. Dywed Iesu wrthynt, Oni ddarllenasom chi erioed yn yr ysgrifau, Y garreg a wrthodwyd gan yr adeiladwyr, hon a ddaeth yn ben cornel, gan yr Arglwydd y digwyddodd hyn, ac y mae yn rhyfeddol yn ein llygaid ni? Oherwydd hyn rwy'n dweud i chi y bydd teyrnas Duw yn cael ei chymryd oddi wrthych chi ac y bydd yn cael ei rhoi i genedl sy'n gwneud ei ffrwythau hi; a'r un sy'n syrthio ar y garreg hon bydd yn cael ei ddryllio; ond ar bwy bynnag y bydd yn syrthio, bydd yn ei falu ef. Ac wedi clywed y prif offeiriaid a'r Phariseaid ei ddamhegion fe wnaethon nhw wybod ei fod yn sôn amdanyn nhw; ac wrth geisio ei ddal fe wnaethon nhw ofni'r tyrfaoedd, gan iddyn nhw ei gyfrif ef yn broffwyd

22

Ac yn ateb dywedodd Iesu eto wrthyn nhw mewn damhegion gan ddweud: cafodd teyrnas y nefoedd ei gwneud yn debyg i ddyn brenin, a wnaeth briodasau i'w fab. Ac anfonodd ei

gaethweision i alw'r rhai a wahoddwyd i'r priodasau, ac nid oeddent yn fodlon dod. Eto anfonodd gaethweision eraill gan ddweud, Dywedwch i'r rhai gwahoddedig, Wele, rwyf wedi paratoi fy ngwledd orau, mae fy nheirw a'r anifeiliaid pestiedig wedi eu lladd, a phopeth yn barod, dewch i'r priodas. Ond aeth y rhai a esgelusodd i ffwrdd, un i'w faes ei hun, a'r llall i'w fasnach; ond cipiodd y gweddill ei gaethweision a'u cam-drin a'u lladd. Ond wedi clywed hyn, digiodd y brenin hwnnw, ac wedi anfon ei fyddinoedd, dinistriodd y llofruddion hynny a llosgodd eu dinas. Yna mae'n dweud wrth ei gaethweision: Mae'r briodas yn barod yn wir, ond nid oedd y rhai gwahoddedig yn deilwng; ewch felly at groesfyrdd y ffyrdd, a chymaint ag y cewch, gwahoddwch i'r briodas. Ac wedi mynd allan aeth y caethweision hynny i'r ffyrdd a chasglasant bawb gymaint ag a gawsant, y drygionus a'r da, ac fe lenwyd y briodas â gwesteion yn gorwedd wrth y bwrdd. Ond ar ôl mynd i mewn, aeth y brenin i weld y rhai oedd yn gorwedd a gwelodd yno ddyn heb fod wedi ei wisgo mewn gwisg briodas, ac mae'n dweud wrtho: gyfaill, sut est ti i mewn yma heb gael gwisg briodas? Ond cafodd ei dawelu. Yna dywedodd y brenin wrth y gweision, Wedi rhwymo ei draed a'i ddwylo, codwch ef a bwriwch ef allan i'r tywyllwch allanol; yno y bydd yr wylofain a rhincian dannedd. Oherwydd llawer yw'r gwahoddedigion, ond ychydig yw'r dewisedigion. Yna aeth y Phariseaid a chymryd cyngor er mwyn ei fagl mewn gair. Ac maent yn anfon ato ef eu disgyblion gyda'r Herodiaid yn dweud: Athro, rydym yn gwybod dy fod yn wir ac yn dysgu ffordd Duw mewn gwirionedd, ac nid yw'n poeni dim arnat ti am neb; oherwydd nid wyt ti'n edrych ar

wyneb dynion. Dywed felly wrthym ni, beth wyt ti'n meddwl? A yw'n cael ei ganiatáu rhoi treth i Gesar neu nac ydy? Ond gan wybod Iesu eu drygioni hwy, dywedodd, Pam yr ydych yn fy mhrofi i, rhagrithwyr? Dangoswch i mi ddarn arian y dreth. Ond fe ddaethon nhw â denarius iddo fe. Ac meddai wrthynt, Delw pwy sydd ar hon a'r arysgrifen? Maen nhw'n dweud wrtho: Eiddo Cesar. Yna mae'n dweud wrthynt: rhowch yn ôl felly bethau Cesar i Gesar a phethau Duw i Dduw. Ac wedi clywed, rhyfeddasant, ac wedi ei adael ef, aethant ymaith. Yn y diwrnod hwnnw daeth Sadwceaid ato ef, y rhai oedd yn dweud nad oes atgyfodiad, ac fe ofynnon nhw iddo ef gan ddweud: athro, dywedodd Moses, os bydd rhywun yn marw heb gael plant, bydd ei frawd yn priodi ei wraig ef ac yn codi had i'w frawd ef. Roedd saith o frodyr gyda ni; a'r cyntaf, wedi priodi, bu farw, a heb gael had gadawodd ei wraig i'w frawd; yn yr un modd yr ail a'r trydydd, hyd at y saith. Yn ddiweddarach, bu farw'r ddynes hefyd, ar ôl pawb. Yn yr atgyfodiad felly, gwraig pwy o'r saith y bydd hi? Oherwydd cafodd pawb hi. Ond atebodd Iesu a dywedodd wrthynt, Rydych yn cael eich twyllo, heb wybod yr Ysgrythurau nac nerth Duw. Oherwydd yn yr atgyfodiad nid ydynt yn priodi nac yn cael eu rhoi mewn priodas, ond maent fel negeswyr Duw yn y nefoedd. Ond ynglŷn ag atgyfodiad y meirw, oni ddarllensoch chi'r hyn a ddywedwyd wrthych chi gan Dduw yn dweud, Myfi yw Duw Abraham a Duw Isaac a Duw Jacob? Nid yw Duw yn Dduw i'r meirw, ond i'r rhai byw. Ac wedi clywed hyn, roedd y tyrfaoedd yn synnu at ei ddysgeidiaeth. Ond y Phariseaid, wedi clywed ei fod wedi tawelu'r Sadwceaid, cawsant eu casglu ynghyd, a gofynnodd un ohonyn nhw,

cyfreithiwr, gan ei brofi ef a dweud: athro, pa orchymyn sy'n fawr yn y gyfraith? Ac meddai Iesu wrtho, Ceri yr Arglwydd dy Dduw â'th holl galon ac â'th holl enaid ac â'th holl feddwl. Dyma'r gorchymyn cyntaf a mwyaf. Yr ail un sy'n debyg i hon yw, ceri dy gymydog fel dy hun. Yn y ddau orchymyn hyn y mae'r holl gyfraith a'r proffwydi yn hongian. Wedi i'r Phariseaid gael eu casglu ynghyd, gofynnodd Iesu iddynt gan ddweud, Beth yw eich barn chi am y Crist? Mab pwy yw e? Maen nhw'n dweud wrtho fe: un Dafydd. Mae'n dweud wrthyn nhw: sut felly mae Dafydd yn yr Ysbryd yn galw ef yn Arglwydd gan ddweud, dywedodd yr Arglwydd wrth fy Arglwydd i, eistedd ar fy neheulaw i hyd nes y gosodaf dy elynion di yn droedfainc i'th draed di? Os felly mae Dafydd yn ei alw yn Arglwydd, sut mae ef yn fab iddo? Ac ni allai neb ei ateb ef â gair, ac ni feiddiodd neb o'r diwrnod hwnnw ymlaen ei holi ef mwyach.

23

Yna siaradodd Iesu â'r torfeydd a'i ddisgyblion gan ddweud ar sedd Moses yr eisteddodd yr ysgrifenyddion a'r Phariseaid Pob peth felly, cymaint os byddant yn dweud wrthych i'w gadw, cadwch a gwnewch, ond yn ôl eu gweithredoedd hwy peidiwch â gwneud, oherwydd maent yn dweud, ac nid ydynt yn gwneud. Maent yn rhwymo beichiau trwm a chaled i'w dwyn, ac yn eu gosod ar ysgwyddau dynion, ond â'u bys eu hunain nid ydynt yn fodlon eu symud. Maen nhw'n gwneud eu holl weithredoedd er mwyn cael eu gweld gan ddynion. Maent yn lledanu eu

phylacteries oherwydd ac yn mawrhau daselau eu dillad, ac maent yn caru y lle anrhydedd yn y gwleddoedd a'r prif seddau yn y cynulliadau a'r cyfarchion yn y marchnadoedd a chael eu galw yn rabbi rabbi gan y dynion. Ond chi, peidiwch â chael eich galw yn rabbi, oherwydd un yw eich athro chi, sef y Crist, a brodyr ydych chi i gyd. Ac na alwch eich tad ar y ddaear, oherwydd un yw eich Tad chwi, yr hwn sydd yn y nefoedd. Ac nac ychwaith y'ch gelwir yn athrawon, oherwydd un yw eich athro chwi, sef y Crist. Ond bydd y mwyaf yn eich plith yn was i chwi. Pwy bynnag a ddyrchafa ei hun, fe'i darostyngir, a phwy bynnag a ddarostynga ei hun, fe'i dyrchefir. Gwae i chi, ysgrifenyddion a Phariseaid ragrithwyr, oherwydd yr ydych yn ysu tai'r gweddwon ac yn gweddïo'n hir dan esgus; oherwydd hyn byddwch yn derbyn barn fwy llym. Gwae i chi, ysgrifenyddion a Phariseaid rhagrithwyr, oherwydd yr ydych yn cau teyrnas y nefoedd o flaen dynion; nid ydych chwi yn mynd i mewn, ac nid ydych yn gadael i'r rhai sy'n ceisio mynd i mewn wneud hynny. Gwae i chi, ysgrifenyddion a Phariseaid ragrithwyr, oherwydd rydych chi'n tramwyo'r môr a'r tir sych i wneud un proselyt, a phan ddaw, rydych chi'n ei wneud yn fab i gehenna ddwywaith cymaint â chi. Gwae chi, arweinwyr dall, sy'n dweud, pwy bynnag a dyngo yn y deml, nid yw'n ddim, ond pwy bynnag a dyngo wrth aur y deml, y mae dan rwymedigaeth. Ffoliaid a deillion, oherwydd pwy sy'n fwy, yr aur ynteu'r deml sy'n sancteiddio'r aur? Ac pwy bynnag a dyngo wrth yr allor, nid yw'n ddim, ond pwy bynnag a dyngo wrth y rhodd sydd arno, y mae'n rhwym. Ffoliaid a deillion, beth sydd fwy, yr rhodd ynteu'r allor sy'n sancteiddio'r rhodd? Felly yr un sydd wedi

tyngu wrth yr allor mae'n tyngu ynddi hi ac yn yr holl bethau sydd uwchben hi; a'r un sydd wedi tyngu wrth y deml mae'n tyngu ynddi hi ac yn yr un sydd wedi preswylio ynddi hi; a'r un sydd wedi tyngu wrth y nefoedd mae'n tyngu yng ngorsedd Duw ac yn yr un sy'n eistedd uwchben hi. Gwae i chi, ysgrifenyddion a Phariseaid rhagrithwyr, oherwydd rydych yn degymru'r mintys a'r dil a'r cwmin, ac rydych wedi esgeuluso pethau pwysicach y gyfraith, sef y farn a'r trugaredd a'r ffydd; roedd yn rhaid gwneud y rhain, heb esgeuluso'r lleill. Arweinwyr dall, y rhai sy'n hidlo allan y gwybedyn, ond yn llyncu'r camel. Gwae i chwi, ysgrifenyddion a Phariseaid ragrithwyr, oherwydd rydych yn glanhau'r tu allan o'r cwpan ac o'r ddysgl, ond y tu mewn maent yn llawn o ysglyfaeth ac anghyfiawnder. Pharisead ddall, glanha yn gyntaf y tu mewn i'r cwpan a'r ddysgl, fel y bydd y tu allan iddynt hefyd yn lân. Gwae i chi, ysgrifenyddion a Phariseaid rhagrithwyr, oherwydd rydych yn debyg i feddau wedi eu gwyngalchu, sy'n ymddangos yn brydferth o'r tu allan, ond o'r tu mewn yn llawn esgyrn y meirw a phob aflendid. Felly hefyd chi, o'r tu allan yn wir yr ydych yn ymddangos i bobl yn gyfiawn, ond o'r tu mewn yr ydych yn llawn o ragrith ac anghyfraith. Gwae i chi, ysgrifenyddion a Phariseaid ragrithwyr, oherwydd rydych chi'n adeiladu beddau'r proffwydi ac yn addurno cofebau'r cyfiawn, ac rydych chi'n dweud: pe baem ni yn nyddiau ein tadau, ni fyddem ni wedi bod yn bartneriaid iddyn nhw yng ngwaed y proffwydi. Felly rydych chi'n tystio yn eich erbyn eich hunain eich bod yn feibion i'r rhai a laddodd y proffwydi. Ac fe lenwch chwi fesur eich tadau. Seirff, epil gwiberod, sut y fyddwch yn ffoi rhag barn uffern? Oherwydd

hyn wele fi yn anfon atoch chi broffwydi a doethion ac ysgrifenyddion, ac ohonynt hwy byddwch yn lladd ac yn croeshoelio, ac ohonynt hwy byddwch yn fflangellu yn eich cynulliadau chi ac yn erlid o ddinas i ddinas, fel y daw arnoch chi bob gwaed cyfiawn sy'n cael ei dywallt ar y ddaear o waed Abel y cyfiawn hyd waed Sechareia fab Berecheia, yr hwn a lofruddiasoch rhwng y deml a'r allor. Yn wir, rwy'n dweud wrthych y daw'r rhain i gyd ar y genhedlaeth hon. Jerwsalem, Jerwsalem, yr hon sy'n lladd y proffwydi ac yn llabyddio'r rhai a anfonwyd ati, pa mor aml y dymunais gasglu dy blant ynghyd fel y mae iâr yn casglu ei chywion dan ei hadenydd, ac nid oeddech yn fodlon. Wele, gadewir eich tŷ chwi yn anghyfannedd. Rwy'n dweud i chi, oherwydd ni fyddwch yn fy ngweld i o hyn ymlaen hyd nes y dywedwch, bendigedig yw'r un sy'n dod yn enw'r Arglwydd.

24

Ac wedi mynd allan, aeth Iesu o'r deml, a daeth ei ddisgyblion ato i ddangos iddo adeiladau'r deml. Ac meddai Iesu wrthyn nhw: Onid ydych chi'n gweld yr holl bethau hyn? Yn wir rwy'n dweud wrthych chi, ni fydd carreg yma yn cael ei gadael ar garreg, na fydd yn cael ei bwrw i lawr. Tra oedd ef yn eistedd ar y mynydd yr olewydd, daeth y disgyblion ato ar eu pennau eu hunain gan ddweud, Dywed wrthym ni pryd y bydd y pethau hyn, a beth fydd arwydd dy ddyfodiad a chwblhad yr oes? Ac atebodd Iesu a dywedodd wrthynt, Gwyliwch rhag i rywun eich

camarwain chi. Oherwydd daw llawer ar fy enw i gan ddweud, Myfi yw'r Crist, a byddant yn twyllo llawer. Byddwch ar fin clywed am ryfeloedd a sôn am ryfeloedd, gwyliwch na chewch eich dychryn, oherwydd rhaid i'r cwbl ddigwydd, ond nid dyma'r diwedd eto. Bydd cenedl yn codi yn erbyn cenedl a theyrnas yn erbyn teyrnas oherwydd, a bydd newynoedd a phlaau a daeargrynfeydd yn ôl lleoedd; ond mae'r pethau hyn i gyd yn ddechrau poenau esgor. Yna byddant yn eich traddodi i gystudd ac yn eich lladd, a byddwch yn cael eich casáu gan yr holl genhedloedd oherwydd fy enw. Ac yna bydd llawer yn cael eu tramgwyddo, a byddant yn bradychu ei gilydd ac yn casáu ei gilydd. A bydd llawer o ffug broffwydi yn codi a byddant yn camarwain llawer, ac oherwydd amlhau yr anghyfraith bydd cariad y llawer yn oeri. Ond y sawl a ddyfalbarhaodd hyd y diwedd, hwn a achubir. Ac fe gyhoeddir yr efengyl hon am y deyrnas yn y byd cyfan yn dystiolaeth i'r holl genhedloedd, ac yna daw'r diwedd. Pan welwch chi felly y ffieidd-dra yr anrheithiad a lefarodd trwy Daniël y proffwyd yn sefyll mewn lle sanctaidd, gadewch i'r un sy'n darllen ddeall, yna gadewch i'r rhai yn Jwdea ffoi i'r mynyddoedd, peidied yr un ar y to â dod i lawr i godi y pethau o'i dŷ ef, a pheidied yr un yn y maes â throi yn ôl i godi ei ddillad ef. Gwae i'r rhai sy'n feichiog ac i'r rhai sy'n rhoi'r fron yn y dyddiau hynny. Gweddïwch, fodd bynnag, fel na ddaw eich ffoi yng ngaeaf nac ar Saboth. Oherwydd bydd yna orthrymder mawr bryd hynny, fel na fu o ddechrau'r byd hyd yn awr, ac na fydd byth. Ac oni bai i'r dyddiau hynny gael eu byrhau, ni fyddai unrhyw gnawd wedi ei achub, ond er mwyn yr etholedigion bydd y dyddiau hynny yn cael eu byrhau. Yna os

dywed rhywun wrthych chi, wele yma y Crist neu yma, peidiwch â chredu; oherwydd bydd gau-gristion a gau-broffwydi yn codi a byddant yn rhoi arwyddion mawr a rhyfeddodau, er mwyn twyllo, os yn bosibl, hyd yn oed yr etholedig. Wele, rwyf wedi dweud wrthych o'r blaen. Os felly y dywedant i chwi, wele yn yr anialwch y mae, peidiwch â mynd allan, wele yn yr ystafelloedd mewnol, peidiwch â chredu; oherwydd fel y mae'r fellten yn mynd allan o'r dwyrain ac yn ymddangos hyd y gorllewin, felly y bydd hefyd bresenoldeb mab y dyn; oherwydd lle bynnag y bo'r corff, yno y cesglir ynghyd yr eryrod. Yn syth wedyn, ar ôl gorthrymder y dyddiau hynny, bydd yr haul yn cael ei dywyllu a ni fydd y lleuad yn rhoi ei goleuni, a bydd y sêr yn syrthio o'r nef, a bydd pwerau'r nefoedd yn cael eu hysgwyd. Ac yna bydd arwydd Mab y Dyn yn ymddangos yn y nef, ac yna bydd holl lwythau'r ddaear yn galaru, a byddant yn gweld Mab y Dyn yn dod ar gymylau'r nef gyda nerth a gogoniant mawr. Ac fe fydd yn anfon ei genhadon gyda llais utgorn fawr, ac fe fyddant yn casglu ynghyd ei etholedigion o'r pedwar gwynt o eithafion y nefoedd hyd at eu heithafion. Ond o'r ffigysbren dysgwch y ddameg. Pan mae'r gangen ohoni eisoes yn dod yn dyner a'r dail yn rhoi allan, rydych chi'n gwybod bod yr haf yn agos; felly hefyd chi pan welwch chi'r pethau hyn i gyd, gwybodwch ei fod yn agos wrth y drysau. Yn wir, rwy'n dweud wrthych, ni fydd y genhedlaeth hon yn pasio hyd nes y bydd yr holl bethau hyn yn digwydd. Bydd y nefoedd a'r ddaear yn darfod, ond ni ddarfydd fy ngeiriau i byth. Ynghylch y dydd hwnnw a'r awr honno, nid oes neb yn gwybod, na negeswyr y nefoedd chwaith, ond fy nhad i yn unig. Yn union fel dyddiau Noa, felly y bydd

presenoldeb Mab y Dyn. Yn union fel yr oeddent yn y dyddiau cyn y dilyw yn bwyta ac yn yfed, yn priodi ac yn rhoi mewn priodas, hyd y dydd yr aeth Noa i mewn i'r arch, ac nid oeddent yn gwybod hyd nes daeth y dilyw a chodi pawb, felly y bydd hefyd ddyfodiad Mab y Dyn. Yna bydd dau yn y cae, mae'r un yn cael ei gymryd a mae'r un yn cael ei adael; dwy yn malu yn y felin, mae un yn cael ei chymryd ac mae un yn cael ei gadael. Gwyliwch felly, oherwydd nid ydych yn gwybod pa awr y mae eich Arglwydd yn dod. Ond gwybyddwch hyn: pe bai meistr y tŷ yn gwybod pa awr y daw'r lleidr, byddai wedi gwylio ac ni fyddai wedi caniatáu i'w dŷ gael ei dorri i mewn. Oherwydd hyn, byddwch chwithau yn barod, oherwydd yn yr awr nad ydych yn ei disgwyl y mae Mab y Dyn yn dod. Pwy felly yw'r caeth ffyddlon a doeth, yr hwn a benododd ei arglwydd dros ei wasanaeth i roi iddynt hwy y maeth mewn pryd? Gwyn ei fyd y caethwas hwnnw y bydd ei arglwydd, wedi dod, yn ei gael yn gwneud felly. Yn wir, rwy'n dweud wrthych y bydd yn ei benodi dros ei holl eiddo. Os dywed y gwas drwg hwnnw yn ei galon, Mae fy arglwydd yn oedi dod, a dechrau taro ei gyd-weision, ac yn bwyta ac yn yfed gyda'r rhai sy'n feddw, bydd arglwydd y gwas hwnnw yn dod ar ddiwrnod nad yw'n disgwyl ac ar awr nad yw'n gwybod, a bydd yn ei dorri yn ddau, a bydd yn gosod ei ran gyda'r rhagrithwyr; yno bydd yr wylofain a rhincian y dannedd.

25

Yna bydd teyrnas y nefoedd yn cael ei chymharu â deg morwyn, y rhai, wedi cymryd eu lampau, aethant allan i gyfarfod â'r priodfab. Pump ohonynt oedd yn ddoeth, a'r pump yn ffôl. Y rhai ffôl, ar ôl cymryd eu lampau, ni chymeron olew gyda hwy; ond cymerodd y rhai doeth olew yn eu llestri gyda'u lampau. Ond tra oedd y priodfab yn oedi, aeth pob un yn gysglyd ac roeddent yn cysgu. Ond yng nghanol y nos y mae cri wedi codi, wele mae'r priodfab yn dod, ewch allan i'w gyfarfod ef. Yna cododd yr holl forynion hynny ac addurno eu lampau. Ond dywedodd y rhai ffôl wrth y rhai doeth, Rhowch i ni o'ch olew chi, oherwydd mae ein ffaglau ni'n diffodd. Atebodd y doeth gan ddweud, Rhag ofn na fydd yn ddigon i ni ac i chi, ewch yn hytrach at y rhai sy'n gwerthu a phrynwch i chi eich hunain. Wrth iddynt hwy adael i brynu, daeth y priodfab ac aeth y rhai parod gydag ef i'r neithior, a chaewyd y drws. Yn ddiweddarach, daw'r morwynion eraill hefyd gan ddweud, Arglwydd, Arglwydd, agor i ni. Ond atebodd ac meddai, Yn wir, rwy'n dweud wrthych, nid wyf yn eich adnabod. Gwyliwch felly, oherwydd nid ydych yn gwybod y dydd na'r awr y mae Mab y Dyn yn dod. Fel yn wir, oherwydd bod dyn yn mynd i ffwrdd o gartref, galwodd ei gaethweision ei hun a throsgwyddodd iddynt ei eiddo, ac i un yn wir rhoddodd bum talent, i un arall ddwy, i un arall un, i bob un yn ôl ei allu ei hun, ac aeth i ffwrdd ar unwaith. Ond aeth yr un a gymerodd y pum talent a gweithiodd gyda hwy a gwnaeth bum talent arall. Yr un modd, enillodd yr un â'r ddau ddau arall hefyd. Ond yr un a gymerodd yr un aeth i ffwrdd a chloddiodd yn y ddaear a chuddiodd arian ei arglwydd. Ond ar ôl amser maith daw arglwydd y caethweision hynny ac mae'n setlo cyfrifon gyda

hwy. Ac wedi nesáu, daeth yr un a gymerodd y pum talent a chyflwyno pum talent arall gan ddweud, Arglwydd, pum talent a draddodaist i mi; wele, enillais bum talent arall arnynt. Dywedodd ei arglwydd wrtho, Da iawn, gaethwas da a ffyddlon; ar ychydig buost yn ffyddlon, ar lawer fe'th osodaf, dos i mewn i lawenydd dy arglwydd. Wedi nesáu, dywedodd yr hwn a gymerodd y ddau dalent, Arglwydd, dau dalent a ymddiriedaist i mi; wele, enillais ddau dalent arall arnynt hwy. Dywedodd ei arglwydd wrtho, Da iawn, gaethwas da a ffyddlon; ar ychydig buost yn ffyddlon, ar lawer fe'th osodaf, dos i mewn i lawenydd dy arglwydd. Ac wedi dod yn agos hefyd, dywedodd yr un oedd wedi derbyn yr un dalent: arglwydd, gwyddwn dy fod ti'n ddyn caled, yn medi lle na heuwyd ti ac yn casglu o lle na wasgaraist ti, ac wedi ofni, wedi mynd i ffwrdd cuddiais dy dalent di yn y ddaear; wele, mae gen ti dy eiddo. Ond gan ateb dywedodd ei arglwydd wrtho, gaethwas drwg a diog, roeddet ti'n gwybod fy mod i'n medi lle na heuais i ac yn casglu o lle na wasgerais i, roedd yn rhaid felly i ti daflu fy arian i at y bancwyr, ac wedi dod byddwn i wedi derbyn yr eiddo fi gyda llog. Codwch felly oddi wrtho y dalent a rhowch hi i'r un sydd â'r deg talent. I'r hwn sydd â phopeth, fe roddir iddo a bydd ganddo helaethrwydd, ond oddi wrth yr hwn nad oes ganddo, hyd yn oed yr hyn sydd ganddo, fe gymerir oddi wrtho. A bwriwch y caethwas diwerth allan i'r tywyllwch allanol; yno bydd yr wylofain a rhincian dannedd. Pan ddaw mab y dyn yn ei ogoniant a'r holl negeswyr sanctaidd gydag ef, yna bydd yn eistedd ar orsedd ei ogoniant, a bydd yr holl genhedloedd yn cael eu casglu o'i flaen, a bydd yn eu gwahanu oddi wrth ei

gilydd fel mae'r bugail yn gwahanu'r defaid oddi wrth y geifr ifanc, a bydd yn gosod y defaid ar ei ddeheulaw, ond y geifr ar ei chwith. Yna bydd y brenin yn dweud wrth y rhai ar ei ddeheulaw, Dewch, chwi rai bendithiedig fy Nhad, etifeddwch y deyrnas a baratowyd i chwi er seiliad y byd. Roeddwn i'n llwglyd oherwydd, a rhoddoch chi fwyd i mi i'w fwyta, roeddwn i'n sychedig, a rhoddoch chi ddiod i mi, roeddwn i'n ddiethryn, a chymerasoch chi fi i mewn, roeddwn yn noeth, a gwisgooch chi fi, roeddwn i'n sâl, ac ymwelooch chi â mi, roeddwn i yn y carchar, a daethoch chi ataf i. Yna bydd y cyfiawn yn ateb iddo gan ddweud, Arglwydd, pryd y gwelsom ti yn llwglyd ac y'th fwydasom, neu yn sychedig ac y rhoddasom ddiod i ti? Pryd byth y gwelsom ni di yn ddieithryn a'th gynull, neu'n noeth a'th wisgo? Pryd y gwelsom ni di yn wan neu yn y carchar, a dod atat ti? Ac gan ateb, bydd y brenin yn dweud wrthynt, Yn wir, rwy'n dweud wrthych, cymaint ag y gwnaethoch i un o'r rhain, fy mrodyr lleiaf, i mi y gwnaethoch. Yna bydd yn dweud hefyd wrth y rhai ar y chwith, Ewch oddi wrthyf, y rhai melltithiedig, i'r tân tragwyddol a baratowyd ar gyfer y diafol a'i negeswyr. Roeddwn i'n llwglyd oherwydd, ac ni roesoch chi i mi fwyta, roeddwn i'n sychedig, ac ni roesoch chi ddiod i mi, roeddwn i'n ddieithriyn, ac ni gymersoch chi fi i mewn, yn noeth, ac ni wisgoch chi fi, yn wan ac mewn carchar, ac ni ymwelsoch chi â mi. Yna byddant hwythau yn ateb iddo gan ddweud, Arglwydd, pryd y gwelsom ni di yn newynu neu'n sychedu neu'n ddieithryn neu'n noeth neu'n wan neu yn y carchar, ac na wnaethom ni weinidogaethu i ti? Yna bydd yn ateb iddynt gan ddweud, yn wir rwy'n dweud wrthych, gymaint ag na

wnaethoch i un o'r lleiaf o'r rhain, nac i mi y gwnaethoch. Ac â'r rhain i gosb dragwyddol, ond â'r cyfiawn i fywyd tragwyddol.

26

Ac fe ddaeth i fod pan orffennodd Iesu yr holl eiriau hyn, fe ddywedodd wrth ei ddisgyblion: Rydych chi'n gwybod y bydd y Pasg ar ôl dau ddiwrnod, a bod Mab y Dyn yn cael ei fradychu i gael ei groeshoelio. Yna cafodd yr archoffeiriaid a'r ysgrifenyddion a henuriaid y bobl eu casglu ynghyd i gwrt yr archoffeiriad a elwid yn Gaiaffas, ac fe gymerasant gyngor er mwyn dal Iesu trwy dwyll a'i ladd. Roeddent yn dweud, Nid yn ystod yr ŵyl, rhag ofn y bydd terfysg ymhlith y bobl. Ac Iesu wedi bod yn Bethania yn nhŷ Simon y gwahanglwyf, daeth gwraig ato yn dal ffiol alabastr o ennaint gwerthfawr iawn, a thywalltodd ar ei ben wrth iddo orwedd. Ond wedi gweld hyn, roedd ei ddisgyblion yn ddig gan ddweud, I ba ddiben y dinistr hwn? Gallai'r eli hwn fod wedi ei werthu am lawer a'i roi i'r tlodion. Ond wedi gwybod, dywedodd Iesu wrthynt, Pam rydych chi'n achosi trafferthion i'r wraig? Oherwydd mae hi wedi gwneud gwaith da tuag ataf i. Oherwydd y tlodion sydd gennych bob amser gyda chwi, ond nid wyf fi gennych bob amser. Oherwydd wedi tywallt hon yr eli hwn ar fy nghorff, fe wnaeth hyn tuag at fy nghladdu. Yn wir rwy'n dweud i chwi, lle bynnag y cyhoeddir y newyddion da hwn yn y byd cyfan, bydd yr hyn a wnaeth hon hefyd yn cael ei ddweud er cof amdani. Yna aeth un o'r deuddeg, yr un a elwir Jwda Iscariot, at yr archoffeiriaid a

dywedodd beth rydych chi eisiau ei roi i mi, ac fe wnaf i ei draddodi ef i chi? Ac fe safon nhw dri deg o ddarnau arian iddo. Ac o hynny ymlaen bu'n ceisio cyfle i'w fradychu. Ar y dydd cyntaf o'r bara croyw daeth y disgyblion at Iesu gan ddweud wrtho, Ble wyt ti eisiau i ni baratoi i ti fwyta'r Pasg? Ond dywedodd ef, Ewch i'r ddinas at y dyn hwnnw a dywedwch wrtho, Y mae'r athro yn dweud, Y mae fy amser yn agos; gyda thi y gwnaf y Pasg gyda'm disgyblion. A gwnaeth y disgyblion fel y gorchymynodd Iesu iddynt, a pharatowyd y Pasg ganddynt. Ond wedi i'r hwyr ddod, gorweddodd gyda'r deuddeg. Ac wrth iddynt fwyta dywedodd, Yn wir dywedaf i chwi fod un ohonoch yn mynd i'm bradychu. Ac yn galaru'n fawr iawn, dechreuasant ddweud wrtho bob un ohonynt, Nid fi ydw i, Arglwydd? Ond atebodd ac meddai, Yr hwn sydd wedi trochi ei law gyda mi yn y ddysgl, hwn a'm bradycha i. Mae Mab y Dyn yn wir yn mynd fel y mae wedi ei ysgrifennu amdano, ond gwae i'r dyn hwnnw y mae Mab y Dyn yn cael ei fradychu trwyddo. Byddai'n well iddo pe na bai'r dyn hwnnw wedi ei eni. Ond atebodd Jwda, yr un oedd yn ei draddodi ef, a dywedodd: Nid myfi ydw i, rabbi? Mae'n dweud wrtho, Ti ddywedodd. Tra oeddent hwy yn bwyta, cymerodd Iesu y bara ac wedi rhoi diolch, torrodd ef ac roedd yn ei roi i'r disgyblion ac meddai: cymerwch, bwytewch; hwn yw fy nghorff i; ac wedi cymryd y cwpan ac wedi rhoi diolch, rhoddodd ef iddynt hwy gan ddweud: yfwch ohono ef i gyd; oherwydd hwn yw fy ngwaed i, yr un o'r cyfamod newydd, yr un sy'n cael ei dywallt dros lawer i faddeuant pechodau. Dywedaf i chwi na fyddaf yn yfed o hyn ymlaen o ffrwyth y winwydden hon hyd y dydd hwnnw pan fyddaf yn ei yfed yn

newydd gyda chwi yn nheyrnas fy Nhad. Ac wedi canu emyn, aethon nhw allan i Fynydd yr Olewydd. Yna mae Iesu yn dweud wrthyn nhw, Byddwch chi i gyd yn cael eich peri i faglu ynof fi yn y nos hon, oherwydd mae wedi ei ysgrifennu, Byddaf yn taro'r bugail, a bydd defaid y praidd yn cael eu gwasgaru. Ond ar ôl i mi gael fy nghodi, byddaf yn mynd o'ch blaen chi i Galilea. Ond atebodd Pedr a dywedodd wrtho, Os bydd pawb yn cael eu tramgwyddo ynot ti, ni fyddaf i byth yn cael fy nhramgwyddo. Dywedodd Iesu wrtho, Yn wir, rwy'n dweud wrthyt ti y byddi di'n fy ngwadu i deirgwaith yn ystod y nos hon cyn i'r ceiliog ganu. Mae Pedr yn dweud wrtho: hyd yn oed os mae'n rhaid i mi farw gyda ti, ni wnaf dy wadu di. Yn yr un modd dywedodd yr holl ddisgyblion. Yna daeth gyda hwy yr Iesu i le a elwir Gethsemane, ac meddai wrth y disgyblion, Eisteddwch yma nes imi fynd i weddïo yno. Ac wedi cymryd Pedr a dau fab Sebedeus, dechreuodd alaru a bod mewn trallod. Yna dywed Iesu wrthynt, Mae fy enaid yn drist iawn hyd at farwolaeth, arhoswch yma a gwyliwch gyda mi. Ac wedi mynd ymlaen ychydig, syrthiodd ar ei wyneb yn gweddïo ac yn dweud, Fy nhad, os yw'n bosibl, gadewch i'r cwpan hwn basio oddi wrthyf, ond nid fel yr wyf fi'n dymuno, ond fel yr wyt ti. Ac mae'n dod at y disgyblion ac mae'n eu darganfod nhw'n cysgu, ac mae'n dweud wrth Pedr: felly nid oeddech chi'n ddigon cryf i gadw'n effro am un awr gyda mi? Cadwch yn effro a gweddïwch, fel na fyddwch chi'n mynd i mewn i demtasiwn: mae'r ysbryd yn wir yn eiddgar, ond mae'r cnawd yn wan. Eto allan o'r ail waith, wedi mynd i ffwrdd, gweddïodd gan ddweud, Fy nhad, os nad yw'n bosibl i'r cwpan hwn fynd heibio oddi wrthyf oni bai fy mod yn ei yfed, bydded

dy ewyllys. Ac wedi dod, canfu hwy eto yn cysgu, oherwydd roedd eu llygaid wedi eu llethuso. Ac wedi eu gadael nhw, wedi mynd i ffwrdd eto, gweddïodd am y trydydd tro gan ddweud yr un geiriau; yna mae'n dod at ei ddisgyblion ac mae'n dweud wrthyn nhw; ydych chi'n cysgu o hyd ac yn gorffwys? Edrychwch, mae'r awr wedi dod yn agos ac mae Mab y Dyn yn cael ei draddodi i ddwylo pechaduriaid. Codwch, gadewch inni fynd; edrychwch, y mae'r un sy'n fy mradychu wedi nesáu. Ac tra oedd ef yn dal i siarad, wele, daeth Jwda, un o'r deuddeg, a chydag ef dyrfa fawr gyda chleddfyau a ffyn oddi wrth y prif offeiriaid a henuriaid y bobl. Ond rhoddodd yr un oedd yn ei fradychu arwydd iddynt, gan ddweud, Pwy bynnag y cusanaf, ef yw hwnnw; daliwch ef. Ac yn syth, wedi nesáu at Iesu, dywedodd, Henffych well, Rabbi, a'i gusanu. Ond dywedodd Iesu wrtho: gyfaill, ar yr hyn yr wyt yma. Yna wedi nesáu gosodwyd y dwylo ar Iesu a dalwyd ef. Ac wele, un o'r rhai oedd gyda Iesu, wedi estyn ei law, a dynnodd ei gleddyf, ac wedi taro gwas yr archoffeiriad, torrodd ei glust i ffwrdd. Yna dywed Iesu wrtho, Tro dy gleddyf yn ôl i'w le, oherwydd pawb sy'n cymryd y cleddyf a fydd farw trwy'r cleddyf. Ai wyt ti'n meddwl na allaf yn awr alw ar fy nhad, a bydd ef yn darparu i mi fwy na deuddeg lleng o negeswyr? Sut felly y cyflawnir yr ysgrifau, oherwydd bod rhaid i hyn ddigwydd felly? Yn yr awr honno dywedodd Iesu wrth y tyrfaoedd, Fel yn erbyn lleidr yr aethoch allan gyda chleddyfau a phastynau i'm dal i. Bob dydd roeddwn yn eistedd yn y deml yn dysgu gyda chi, ac ni ddaliodd chi fi. Mae hyn i gyd wedi digwydd er mwyn i ysgrifau'r proffwydi gael eu cyflawni. Yna gadawodd yr holl ddisgyblion ef a ffoi. Ond

arweiniodd y rhai a drechodd Iesu ef at Caiaffas yr archoffeiriad, lle'r oedd yr ysgrifenyddion a'r henuriaid wedi ymgynnull. Ond yr oedd Pedr yn ei ddilyn o bell hyd at lys yr archoffeiriad, ac wedi mynd i mewn yr oedd yn eistedd gyda'r cynorthwywyr i weld y diwedd. Roedd y prif offeiriaid a'r henuriaid a'r cyngor cyfan yn ceisio tystiolaeth ffug yn erbyn Iesu er mwyn ei roi ef i farwolaeth, ac ni ddarganfuon nhw; ac er i lawer o dystion ffug ddod ymlaen, ni ddarganfuon nhw. Yn ddiweddarach daeth dau dyst gau ymlaen a dweud dywedodd hwn rydw i yn gallu dinistrio teml Duw ac mewn tri diwrnod ei hadeiladu hi Ac wedi codi dywedodd yr archoffeiriad wrtho: wyt ti ddim yn ateb dim byd? Beth mae'r rhain yn tystio yn dy erbyn di? Ond roedd Iesu'n dawel. Ac yn ateb dywedodd yr archoffeiriad wrtho: Rwy'n dy dyngu di wrth y Duw byw fel y dywedi di wrthym ni os wyt ti'r Crist, mab Duw. Dywed Iesu wrtho, Ti a ddywedaist, ond rwy'n dweud wrthych, o hyn ymlaen byddwch yn gweld Mab y Dyn yn eistedd ar ddeheulaw y Gallu ac yn dod ar gymylau'r nefoedd. Yna rhwygodd yr archoffeiriad ei ddillad gan ddweud ei fod wedi cablu; pa angen sydd gennym ni eto ar dystion? Edrychwch nawr, rydych chi wedi clywed ei gabledd; beth sy'n ymddangos i chi? Ond atebodd y rhai a ddywedodd: mae'n euog o farwolaeth. Yna poeron nhw ar ei wyneb a'i daro â dyrnau, a thrawodd eraill ef â llaw gan ddweud: proffwyda i ni, Grist, pwy yw'r un a'th drawodd di? Ond yr oedd Pedr yn eistedd y tu allan yn y llys, a nesaodd un forwyn ato yn dweud, A thithau oeddet gyda Iesu o Galilea. Ond gwadodd o flaen pawb ohonynt gan ddweud, Nid wyf yn gwybod beth yr wyt ti'n ei ddweud. Wedi iddo fynd allan

i'r porth, gwelodd un arall ef ac meddai wrthynt, Roedd hwn yno gyda Iesu o Nasareth. Ac eto gwadodd gyda llw nad oeddwn yn adnabod y dyn. Ond ymhen ychydig daeth y rhai oedd yn sefyll at Pedr a dweud, Yn wir rwyt ti hefyd yn un ohonynt, oherwydd mae dy acen yn dy fradychu. Yna dechreuodd felltithio a thyngu nad oedd yn adnabod y dyn. Ac yn syth canodd ceiliog. Ac fe gofiodd Pedr air Iesu a ddywedodd wrtho, Cyn i'r ceiliog ganu, fe wedi di fi dair gwaith, ac wedi mynd allan, wylodd yn chwerw.

27

Pan ddaeth y bore, cymerodd yr holl brif offeiriaid a henuriaid y bobl gyngor yn erbyn Iesu er mwyn ei roi ef i farwolaeth; ac wedi ei rwymo ef aethant ag ef i ffwrdd a throsglwyddasant ef i Pontius Peilat y llywodraethwr. Yna pan welodd Jwda, yr un oedd yn ei draddodi ef, ei fod wedi cael ei gondemnio, wedi edifarhau dychwelydd y deg darn arian ar hugain i'r prif offeiriaid ac i'r henuriaid gan ddweud: pechais drwy draddodi gwaed dieuog. Ond dywedon nhw: Beth yw hynny i ni? Fe weli di. Ac wedi taflu'r darnau arian yn y deml, ciliodd, ac wedi mynd ymaith, crogwyd ef ei hun. Ond dywedodd y prif offeiriaid, ar ôl cymryd y darnau arian, Nid yw'n gyfreithlon eu taflu i'r trysorfa, gan mai pris gwaed ydyw. Ac wedi cymryd cyngor fe brynasant ohonynt gae'r crochenydd i gladdu'r dieithriaid; am hynny galwyd y cae hwnnw yn Gae Gwaed hyd heddiw. Yna cafodd ei gyflawni yr hyn a ddywedwyd trwy Jeremeia y

proffwyd yn dweud: ac fe gymerasant y deg darn arian ar hugain, pris yr un a brisiwyd yr hwn a werthusasant o feibion Israel, ac fe roesant hwy i faes y crochenydd, yn union fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i mi. Ac safodd Iesu o flaen yr arweinydd; a gofynnodd yr arweinydd iddo gan ddweud: ai ti yw brenin yr Iddewon? Ac meddai Iesu wrtho: ti sy'n ei ddweud. Ac wrth gael ei gyhuddo gan yr archoffeiriaid a'r henuriaid, ni atebodd ddim. Yna dywed Pilat wrtho, Oni chlywi faint y maent yn tystio yn dy erbyn? ac ni atebodd iddo yr un gair, fel bod yr arweinydd yn rhyfeddu'n fawr iawn Yn ôl yr arfer mewn gwyl, roedd yr arweinydd yn rhyddhau un carcharor i'r dorf, yr hwn yr oeddent yn ei ddymuno. Roedd ganddynt bryd hynny garcharor enwog a elwid Barabbas. Felly wedi iddyn nhw gael eu casglu ynghyd dywedodd Pilat wrthyn nhw, Pwy ydych chi eisiau i mi ei ryddhau i chi? Barabbas neu Iesu yr un a elwir yn Grist? Gwyddai oherwydd mai trwy genfigen y traddodasant ef. Tra oedd ef yn eistedd ar y llwyfan, anfonodd ei wraig ato yn dweud, Dim i ti a'r cyfiawn hwnnw, oherwydd dioddefais lawer heddiw mewn breuddwyd o'i achos ef. Ond perswadiodd y prif offeiriaid a'r henuriaid y torfeydd i ofyn am Barabbas, ac i ddinistrio Iesu. Ond atebodd yr arweinydd a dywedodd wrthynt: prun ydych chi eisiau o'r ddau y rhyddhaf i chi? Ond dywedon nhw: Barabbas. Mae Pilat yn dweud wrthyn nhw: beth felly wna i â Iesu yr un a elwir yn Grist? Mae pawb yn dweud wrtho: Gadewch iddo gael ei groeshoelio. Ond dywedodd yr arweinydd: Pa ddrwg wnaeth ef felly? Ond roedden nhw'n gweiddi'n ormodol gan ddweud: croeshoelier ef. Ond pan welodd Pilat nad oedd dim yn elwa, ond yn hytrach fod terfysg yn codi, cymerodd

ddŵr a golchodd ei ddwylo gerbron y dorf gan ddweud, Diniwed wyf fi o waed y cyfiawn hwn; chi a welwch. Ac atebodd yr holl bobl a dweud, Ei waed ef arnom ni ac ar ein plant. Yna rhyddhaodd Barabbas iddynt, ond wedi fflangellu Iesu, fe'i traddododd ef fel y'i croeshoeliwyd. Yna cymerodd milwyr y llywodraethwr Iesu i'r praetorium a chasglasant yr holl garfan ato; ac wedi ei ddiosg rhoddasant fantell ysgarlad amdano, ac wedi plethu coron o ddrain rhoddasant hi ar ei ben a chorsen yn ei law dde, ac wedi penlinio o'i flaen gwatwariasant ef gan ddweud henffych frenin yr Iddewon; ac wedi poeri arno cymerasant y gorsen a tharasant ef ar ei ben. A phan wawdïasant ef, dinoethsant ef o'r fantell a gwisgasant ef â'i ddillad ei hun, ac aethant ag ef ymaith i'w groeshoelio. Wrth fynd allan daethant o hyd i ddyn o Cyrene o'r enw Simon, a gorfodwyd hwn i godi ei groes. Ac wedi dod i le a elwir Golgotha, sef lle a elwir yn lle'r benglog, fe roddodd nhw iddo yfed finegr wedi'i gymysgu â bustl, ac wedi iddo flasu nid oedd yn dymuno yfed. Ac wedi ei groeshoelio ef fe wnaethant rannu ei ddillad wedi bwrw coelbren, ac yn eistedd roeddent yn ei wylio yno. A rhoddodd hwy uwchben ei ben y cyhuddiad yn ei erbyn wedi'i ysgrifennu, Hwn yw Iesu, Brenin yr Iddewon. Yna croeshoeliwyd dau leidr gydag ef, un ar y dde ac un ar y chwith. Roedd y rhai oedd yn mynd heibio yn ei gablu ef gan ysgwyd eu pennau ac yn dweud: Yr un sy'n dinistrio'r deml ac yn ei hadeiladu mewn tri diwrnod, achub dy hun; os wyt ti'n fab i Dduw, tyrd i lawr o'r groes. Yn yr un modd roedd yr archoffeiriaid yn gwatwar gyda'r ysgrifenyddion a'r henuriaid a'r Phariseaid yn dweud: achubodd eraill, ni all achub ei hun; os

brenin Israel yw, doed i lawr nawr o'r groes ac fe gredwn arno; mae wedi ymddiried yn Nuw, gwared ef nawr, os mae'n ei ddymuno; canys dywedodd mai mab Duw ydw i. Yr un modd hefyd, yr oedd y lladron a groeshoeliwyd gydag ef yn ei waradwyddo. O'r chweched awr, daeth tywyllwch dros yr holl dir hyd yr awr nawfed. Tua'r nawfed awr gwaeddodd Iesu â llais mawr yn dweud, Eli, Eli, lema sabachthani? Dyma yw, fy Nuw fy Nuw, pam wyt ti wedi fy ngadael i? Ond roedd rhai o'r rheini oedd yn sefyll yno, wedi clywed, yn dweud, Mae hwn yn galw ar Elias. Ac yn syth, rhedodd un ohonynt a chymryd sbwng, ei lenwi â finegr, ei roi o amgylch cansen, a'i roi iddo i'w yfed. Ond yr oedd y gweddill yn dweud, gad inni weld a ddaw Elias i'w achub ef. Ond gwaeddodd Iesu eto â llais mawr a rhyddhaodd yr ysbryd. Ac wele rhwygwyd llen y deml yn ddau o'r top i'r gwaelod, ac ysgydwyd y ddaear a holltwyd y creigiau, ac agorwyd y beddau a chodwyd llawer o gyrff y saint oedd wedi cysgu, ac ar ôl mynd allan o'r beddau, ar ôl ei gyfodiad ef aethant i mewn i'r ddinas sanctaidd ac ymddangosasant i lawer. Ond roedd y canwriad a'r rhai gydag ef yn gwarchod Iesu, wedi iddynt weld y daeargryn a'r pethau a ddigwyddodd, yn ofni'n fawr iawn gan ddweud, Yn wir, mab Duw oedd hwn. Roedd yno hefyd fenywod lawer o bell yn gwylio, y rhai oedd wedi dilyn Iesu o Galilea gan wasanaethu iddo; yn eu plith roedd Mair Magdalen, a Mair mam Iago a Joses, a mam meibion Sebedeus. Pan ddaeth yr hwyr, daeth dyn cyfoethog o Arimathea, ei enw oedd Joseff, yr hwn hefyd ei hun oedd yn ddisgybl i Iesu; aeth hwn at Peilat a gofyn am gorff Iesu. Yna gorchmynnodd Peilat i'r corff gael ei roi yn ôl. Ac wedi cymryd y corff, fe lapiod Joseff ef

mewn lliain glân, ac fe osododd ef yn ei fedd newydd ei hun a oedd wedi ei naddu yn y graig, ac wedi rholio carreg fawr at ddrws y bedd fe aeth i ffwrdd. Roedd yno Mair Magdalen a'r Mair arall, yn eistedd gyferbyn â'r bedd. Ar y diwrnod nesaf, sef yr hwn sydd ar ôl y paratoad, casglodd y prif offeiriaid a'r Phariseaid at Peilat gan ddweud: arglwydd, rydym wedi cofio bod y twyllwr hwnnw wedi dweud tra oedd yn fyw, ar ôl tri diwrnod rwy'n cael fy nghodi. Gorchymyn felly i sicrhau'r bedd hyd y trydydd dydd, rhag ofn i'w ddisgyblion ddod liw nos a'i ddwyn ef a dweud wrth y bobl, Cafodd ei gyfodi o'r meirw, a bydd y cyfeiliorniad olaf yn waeth na'r cyntaf. Dywedodd Pilat wrthynt, Mae gennych warchod; ewch a'i wneud yn ddiogel fel y gwyddoch. Ond wedi mynd, fe wnaethant sicrhau'r bedd trwy selio'r garreg gyda'r gwarchodlu.

28

Yn hwyr ar y sabothau, wrth i'r wawr dorri ar y saboth cyntaf, daeth Mair Magdalen a'r Mair arall i weld y bedd. Ac wele, daeth daeargryn mawr i fod, oherwydd angel yr Arglwydd, wedi disgyn o'r nefoedd ac wedi agosáu, a dreiglodd y garreg i ffwrdd o'r drws ac yr oedd yn eistedd arno. Roedd ei ffurf fel mellt a'i wisg yn wyn fel eira. Ond o'i ofn ef, ysgydwyd y gwarcheidwaid ac aethant fel pe baent yn feirw. Ond atebodd y negesydd a dywedodd wrth y merched: peidiwch chi ag ofni; rwy'n gwybod oherwydd eich bod chi'n ceisio Iesu, yr un a gafodd ei groeshoelio; nid yw yma, oherwydd mae wedi cael ei godi fel y

dywedodd Dewch i weld y lle lle roedd yr Arglwydd yn gorwedd. Ac yn gyflym, ar ôl mynd, dywedwch wrth ei ddisgyblion ei fod wedi ei godi o'r meirw, ac wele, mae'n mynd o'ch blaen chi i Galilea; yno fe welwch ef. Wele, rwyf wedi dweud wrthych chi. Ac wedi mynd allan yn gyflym o'r bedd gyda ofn a llawenydd mawr, rhedodd hwy i adrodd wrth ei ddisgyblion. Ac fel roeddent yn mynd i adrodd i'w ddisgyblion ef, ac wele cyfarfu Iesu â hwy gan ddweud, Llawenhewch. Ac wedi nesáu, gafaelon nhw yn ei draed a moesymgrymon nhw iddo. Yna dywed Iesu wrthynt, Peidiwch ag ofni, ewch ac adroddwch i'm brodyr fel y gallant fynd i Galilea, ac yno fe'm gwelant. Wrth iddynt fynd, wele, daeth rhai o'r gwarchodlu i'r ddinas ac adrodd i'r prif offeiriaid y cwbl a ddigwyddodd. Ac wedi cael eu casglu gyda'r henuriaid ac wedi cymryd cyngor, rhoddon nhw arian digonol i'r milwyr gan ddweud: Dywedwch fod ei ddisgyblion ef wedi dod liw nos ac wedi ei ddwyn tra oeddem ni'n cysgu. Ac os clywir hyn gan y llywodraethwr, fe'i perswadiwn ef a'ch gwneud chi'n ddi-bryder. Ac ar ôl cymryd y darnau arian, gwnaethon nhw fel y cawsant eu dysgu. Ac fe ledaenwyd y gair hwn ymhlith yr Iddewon hyd heddiw. Aeth yr un-ar-ddeg disgybl i Galilea, i'r mynydd lle roedd Iesu wedi penodi iddynt. Ac wedi ei weld ef, addolasant iddo, ond amheuodd rhai. Ac wedi nesáu, siaradodd Iesu â hwy gan ddweud, Rhoddwyd i mi bob awdurdod yn y nef ac ar y ddaear. Ar ôl mynd, gwnewch ddisgyblion o'r holl genhedloedd, gan eu bedyddio hwy yn enw'r Tad a'r Mab a'r Ysbryd Glân, gan eu dysgu hwy i gadw'r cwbl a orchmynnais i chwi; ac wele, yr wyf fi gyda chwi yr holl ddyddiau hyd ddiwedd yr oes. Amen.

Efengyl Marc

1

Dechrau'r newyddion da am Iesu Grist, Mab Duw. Fel y mae wedi cael ei ysgrifennu yn y proffwydi, wele rwyf fi yn anfon fy negesydd i o flaen dy wyneb di, a fydd yn paratoi dy ffordd di o dy flaen di; llais un yn gweiddi yn yr anialwch, paratowch ffordd yr Arglwydd, gwnewch yn syth ei lwybrau ef, daeth Ioan yn bedyddio yn yr anialwch ac yn cyhoeddi bedydd edifeirwch i ryddhad pechodau. Ac yr oedd holl wlad Jwdea a'r Jerwsalemwyr yn mynd allan ato ef, ac yr oeddent i gyd yn cael eu bedyddio ganddo yn afon Iorddonen, gan gyffesu eu pechodau. Yr oedd Ioan wedi ei wisgo â blew camel a gwregys lledr am ei lwynau, ac yn bwyta locustiaid a mêl gwyllt. Ac yr oedd yn pregethu gan ddweud, Y mae'r un cryfach na mi yn dod ar fy ôl i, nad wyf yn ddigon teilwng i blygu i ddatod carrai ei sandalau ef. Fi yn wir a'ch bedyddiais chi mewn dŵr, ond bydd ef yn eich bedyddio chi yn yr Ysbryd Glân. Ac yn y dyddiau hynny daeth Iesu o Nasareth yn Galilea a chafodd ei fedyddio gan Ioan yn yr Iorddonen. Ac yn syth wrth fynd i fyny o'r dŵr

gwelodd y nefoedd yn cael eu rhwygo a'r Ysbryd fel colomen yn disgyn arno; a daeth llais o'r nefoedd: ti yw fy mab yr anwylyd, ynot ti yr wyf yn fodlon iawn. Ac yn syth fe fwriodd yr Ysbryd ef allan i'r anialwch; ac roedd yno yn yr anialwch am ddeugain o ddyddiau yn cael ei demtio gan Satan, ac roedd gyda'r bwystfilod gwyllt, ac roedd y negeswyr yn ei wasanaethu. Ar ôl i Ioan gael ei draddodi daeth Iesu i Galilea yn cyhoeddi newyddion da teyrnas Duw ac yn dweud bod yr amser wedi'i gyflawni ac bod teyrnas Duw wedi dod yn agos; edifarhewch a chredwch yn y newyddion da. Wrth gerdded wrth y môr Galilea gwelodd Simon ac Andreas brawd Simon, yn bwrw rhwyd yn y môr; oherwydd roeddent yn bysgotwyr; a dywedodd Iesu wrthynt: dewch ar fy ôl i, a gwnaf i chi fod yn bysgotwyr dynion. Ac yn syth, wedi gadael eu rhwydi, fe'i dilynasant ef. Ac wedi mynd ymlaen ychydig oddi yno gwelodd Iago fab Sebedeus ac Ioan ei frawd, a hwythau yn y cwch yn trwsio'r rhwydi, ac yn syth galwodd arnynt. Ac wedi gadael eu tad Sebedeus yn y cwch gyda'r gweision cyflog, aethant ar ei ôl. Ac aethant i mewn i Capernaum, ac yn syth ar y Saboth, wedi mynd i mewn i'r gynulleidfa, yr oedd yn dysgu. Ac roeddent yn synnu at ei addysg ef, oherwydd roedd yn eu dysgu hwy fel un yn meddu awdurdod, ac nid fel yr ysgrifenyddion. Ac roedd dyn mewn ysbryd aflan yn eu cynulliad nhw, ac fe waeddodd gan ddweud: ea, beth i ni a ti, Iesu o Nasareth? Ddest ti i'n dinistrio ni? Rwy'n gwybod pwy wyt ti, y Un Sanctaidd Duw. A cheryddodd Iesu ef gan ddweud, Bydd ddistaw a dos allan ohono. Ac wedi ysgwyd ef, aeth yr ysbryd aflan allan ohono gan weiddi â llais mawr. Ac roedd pawb yn rhyfeddu, fel eu bod yn trafod ymysg ei gilydd

gan ddweud beth yw hwn Beth yw'r ddysgeidiaeth newydd hon, oherwydd yn ôl awdurdod ac i'r ysbrydoedd aflan mae'n gorchymyn, ac maen nhw'n ufuddhau iddo ef? Ac aeth y sôn amdano allan yn syth i holl ranbarth Galilea. Ac yn syth ar ôl mynd allan o'r gynulleidfa, daethant i dŷ Simon ac Andreas gydag Iago ac Ioan. Roedd mam-yng-nghyfraith Simon yn gorwedd ac yn dioddef o dwymyn. Ac yn syth maen nhw'n dweud wrtho amdani hi. Ac wedi nesáu, cododd hi gan afael yn ei llaw, a gadawodd y twymyn hi ar unwaith, ac roedd hi'n gwasanaethu iddynt. Gyda'r nos, pan fachludodd yr haul, roeddent yn dwyn ato bawb oedd yn sâl a'r rhai oedd yn gythreuledig. Ac roedd y ddinas gyfan wedi ymgynnull wrth y drws; ac fe iachaodd lawer oedd yn dioddef yn wael gyda chlefydau amrywiol, ac fe fwriodd allan lawer o gythreuliaid, ac nid oedd yn caniatáu i'r cythreuliaid siarad, oherwydd roeddent yn gwybod mai'r Crist oedd ef. A bore yn gynnar iawn yn y nos, wedi codi, aeth allan ac aeth i ffwrdd i le anial, ac yno roedd yn gweddïo. Ac ymlidiasant ef Simon a'r rhai oedd gydag ef, ac wedi dod o hyd iddo ef maent yn dweud wrtho ef fod pawb yn dy geisio di. A dywed wrthynt, Gadewch i ni fynd i'r trefi cyfagos, fel y gallaf bregethu yno hefyd, oherwydd at hyn y deuthum allan. Ac yr oedd yn pregethu yn eu cynulliadau hwy drwy Galilea gyfan ac yn bwrw allan gythreuliad. Ac daw gwahanglwyf ato gan erfyn arno ac yn penlinio iddo ac yn dweud wrtho, Os wyt ti'n ewyllysio, rwyt ti'n gallu fy nglanhau i. Ond cafodd Iesu dosturi, ac wedi estyn ei law cyffyrddodd ag ef a dywedodd wrtho, Rwy'n fodlon, bydd yn lân. Ac wedi iddo ddweud hyn, yn syth aeth y gwahanglwyf i ffwrdd oddi wrtho, a

chafodd ei lanhau. Ac wedi rhybuddio'n llym ef, yn syth fe fwriodd ef allan ac mae'n dweud wrtho, Gwêl na ddywedi ddim wrth neb, ond dos, dangos dy hun i'r offeiriad ac offryma ynghylch dy lanhad di yr hyn a orchmynnodd Moses yn dystiolaeth iddyn nhw. Ond wedi mynd allan, dechreuodd gyhoeddi llawer a lledaenu'r gair, fel na allai mwyach fynd i mewn i ddinas yn agored, ond yr oedd tu allan mewn lleoedd anghyfannedd, ac yr oeddent yn dod ato o bob cyfeiriad.

2

Ac aeth i mewn eto i Gapernaum ymhen rhai dyddiau, a chlywyd ei fod yn y tŷ. Ac yn syth casglwyd llawer, fel nad oedd lle mwyach, na hyd yn oed wrth y drws, ac yr oedd yn llefaru'r gair wrthynt. Ac maen nhw'n dod ato ef yn cario parlysedig, yn cael ei godi gan bedwar; ac nid oeddent yn gallu agosáu ato ef oherwydd y dyrfa, fe wnaethon nhw ddadorchuddio'r to lle roedd ef, ac wedi cloddio drwyddo maen nhw'n gollwng i lawr y mat, ar yr hwn yr oedd y parlysedig yn gorwedd. Ond gweld y Iesu eu ffydd, dywed wrth y parlysedig, Blentyn, mae dy bechodau wedi eu maddau i ti. Roedd rhai o'r ysgrifenyddion yno yn eistedd ac yn meddwl yn eu calonnau: Pam mae hwn fel hyn yn siarad cableddau? Pwy all faddau pechodau os nad un Duw yn unig? Ac yn syth, wedi i Iesu adnabod yn ei ysbryd ei hun eu bod hwy eu hunain yn rhesymu felly yn eu hunain, dywedodd wrthynt, Pam yr ydych yn rhesymu'r pethau hyn yn eich calonnau? Beth sy'n haws, dweud wrth y parlysedig, Mae

dy bechodau wedi'u maddau, neu ddweud, Cod a chymer dy fat a cherdda? Ond er mwyn i chi wybod bod awdurdod gan Fab y Dyn i ryddhau pechodau ar y ddaear, mae'n dweud wrth y parlysedig: I ti rwy'n dweud, cod a chymer dy fat a dos i'th dŷ. Ac fe gododd ar unwaith, ac wedi codi'r mat aeth allan o flaen pawb, fel bod pawb yn rhyfeddu ac yn gogoneddu Duw gan ddweud nad oeddem erioed wedi gweld dim byd fel hyn. Ac aeth allan eto wrth y môr, ac roedd yr holl dyrfa yn dod ato, ac roedd yn eu dysgu. Ac wrth fynd heibio gwelodd Lefi fab Alffeus yn eistedd wrth y swyddfa doll, a dywedodd wrtho: dilyn fi. Ac wedi codi fe ddilynodd ef o. Ac fe ddigwyddodd, pan oedd ef yn gorwedd yn ei dŷ, fod llawer o gasglwyr trethi a phechaduriaid yn gorwedd gyda Iesu a'i ddisgyblion, oherwydd yr oeddent yn llawer, ac yr oeddent wedi ei ddilyn ef. Ac roedd yr ysgrifenyddion a'r Phariseaid, wedi gweld ef yn bwyta gyda'r casglwyr trethi a'r pechaduriaid, yn dweud wrth ei ddisgyblion ef, Pam mae'n bwyta ac yn yfed gyda'r casglwyr trethi a'r pechaduriaid? Ac wedi clywed hyn, dywed Iesu wrthynt, Nid oes angen meddyg ar y rhai cryf, ond ar y rhai sy'n sâl. Ni ddeuthum i alw'r cyfiawn, ond pechaduriaid i edifeirwch. Ac roedd disgyblion Ioan a disgyblion y Phariseaid yn ymprydio. Ac maen nhw'n dod ac yn dweud wrtho: pam mae disgyblion Ioan a disgyblion y Phariseaid yn ymprydio, ond dy ddisgyblion di ddim yn ymprydio? Ac meddai Iesu wrthyn nhw: a all meibion y siambr briodas ymprydio tra mae'r priodfab gyda nhw? Tra mae'r priodfab gyda hwy, ni allant ymprydio. Daw dyddiau, fodd bynnag, pan gaiff y priodfab ei gymryd i ffwrdd oddi wrthynt, ac yna byddant yn ymprydio yn y dyddiau hynny. Nid oes neb yn

gwnïo clwt o frethyn heb ei gywasgu ar ddilledyn hen, oherwydd fel arall, mae'r llawnder ohono, y newydd o'r hen, yn ei gymryd i ffwrdd, ac mae rhwyg gwaeth yn digwydd. Ac nid oes neb yn taflu gwin newydd i mewn i hen grwyn, os nad, bydd y gwin newydd yn rhwygo'r crwyn, a bydd y gwin yn tywallt allan a bydd y crwyn yn darfod, ond rhaid rhoi gwin newydd i mewn i grwyn newydd. Ac fe ddigwyddodd iddo ef basio drwodd yn y sabothau trwy'r meysydd ŷd, ac fe ddechreuodd ei ddisgyblion wneud ffordd gan bigo'r tywysennau. Ac yr oedd y Phariseaid yn dweud wrtho ef, Gwêl beth y maent yn ei wneud ar y Sabothau, yr hyn nad yw'n gyfreithlon. Ac roedd ef ei hun yn dweud wrthynt, Oni ddarllensoch chi erioed beth a wnaeth Dafydd pan gafodd angen ac y newynodd ef ei hun a'r rhai oedd gydag ef? Sut yr aeth i mewn i dŷ Duw ar Abiathar yr archoffeiriad, a bwyta'r torthau cyflwyniad, nad yw'n gyfreithlon eu bwyta os nid i'r offeiriaid, a rhoddodd hefyd i'r rhai oedd gydag ef? Ac roedd yn dweud wrthyn nhw: daeth y Saboth i fod er mwyn dyn, nid dyn er mwyn y Saboth; felly mae Mab y Dyn yn Arglwydd ar y Saboth hefyd.

3

Ac aeth i mewn eto i'r gynulleidfa, ac roedd yno ddyn â llaw wedi crebachu. Ac roeddent yn ei wylio i weld a fyddai'n ei iachau ar y Saboth, er mwyn iddynt gael ei gyhuddo. Ac mae'n dweud wrth y dyn oedd â'r llaw grebachedig, Cod i'r canol. Ac mae'n dweud wrthyn nhw: a ydy hi'n ganiataol ar y Sabothau i

wneud daioni neu i wneud drwg? Achub enaid neu ei ladd? Ond roeddent hwy'n dawel. Ac wedi edrych o gwmpas arnynt gyda dicter, yn galaru'n ddwfn ar galedrwydd eu calonnau hwy, mae'n dweud wrth y dyn: estyn dy law. Ac estynnodd ef allan, ac adferiwyd ei law yn iach fel y llall. Ac wedi mynd allan, yr oedd y Phariseaid yn syth gyda'r Herodiaid yn gwneud cyngor yn ei erbyn, fel y gallent ei ddinistrio. Ac enciliodd Iesu gyda'i ddisgyblion tuag at y môr; a dilynodd tyrfa fawr o Galilea ef, ac o Jwdea ac o Jerwsalem ac o Idwmea ac o'r tu hwnt i'r Iorddonen a'r rhai o gwmpas Tyrus a Sidon, tyrfa fawr, wedi clywed cymaint ag yr oedd yn ei wneud, ddaethon nhw ato ef. Ac fe ddywedodd wrth ei ddisgyblion fod cwch bach i aros yn barod iddo oherwydd y dyrfa, fel na fyddent yn gwasgu arno; oherwydd roedd wedi iachau llawer, fel eu bod yn syrthio arno er mwyn cyffwrdd ag ef, cymaint ag oedd ganddynt blagau; ac roedd yr ysbrydion aflan, pryd bynnag oeddent yn ei weld, yn syrthio o'i flaen ac yn gweiddi gan ddweud mai ti yw Mab Duw. Ac fe'u ceryddodd hwy yn llym fel na ddylent ei wneud ef yn hysbys. Ac mae'n mynd i fyny i'r mynydd, ac mae'n galw'r rhai yr oedd ef yn eu dymuno, ac aethant ato. Ac fe wnaeth deuddeg, er mwyn iddyn nhw fod gydag ef ac er mwyn iddo ef eu hanfon nhw i gyhoeddi ac i gael awdurdod i iachau'r clefydau ac i fwrw allan y cythreuliaid; ac fe roddodd enw i Simon, sef Pedr, ac Iago fab Sebedeus ac Ioan frawd Iago; ac fe roddodd iddyn nhw enwau Boanerges, sef meibion taranau; ac Andreas a Philip a Bartholomeus a Mathew a Tomos ac Iago fab Alfeus a Thadeus a Simon y Cananead ac Jwda Iscariot, yr hwn a'i bradychodd ef. Ac maent yn dod i mewn i dŷ, ac mae torf yn dod ynghyd eto, fel

nad ydynt yn gallu hyd yn oed fwyta bara. Ac wedi clywed, aeth y rhai o blith ei deulu allan i afael ynddo, oherwydd roeddent yn dweud ei fod wedi colli ei bwyll. Ac yr oedd yr ysgrifenyddion a ddaethai i lawr o Jerwsalem yn dweud bod ganddo Beelzebwl, a'i fod yn bwrw allan y cythreuliad trwy dywysog y cythreuliad. Ac wedi galw hwy ato, yr oedd yn dweud wrthynt mewn damhegion, Sut y gall Satan fwrw Satan allan? Ac os bydd teyrnas yn cael ei rhannu yn erbyn ei hun, ni all y deyrnas honno sefyll; ac os bydd tŷ yn cael ei rhannu yn erbyn ei hun, ni all y tŷ hwnnw sefyll. Ac os cododd Satan yn erbyn ei hun ac y mae wedi ei rannu, ni all sefyll, ond y mae diwedd iddo. Ni all neb ysbeilio llestri'r gŵr cryf ar ôl mynd i mewn i'w dŷ, os na fydd yn rhwymo'r gŵr cryf yn gyntaf, ac yna bydd yn ysbeilio ei dŷ. Yn wir rwy'n dweud i chi y bydd pob peth yn cael ei faddau i feibion y dynion, y pechodau a'r cableddau, cymaint bynnag y byddant yn ei gablu; ond pwy bynnag a gablo yn erbyn yr Ysbryd Glân, nid oes ganddo faddeuant i'r oes, ond mae'n euog o farn dragwyddol; oherwydd roeddent yn dweud, mae ganddo ysbryd aflan. Felly mae ei fam a'i frodyr yn dod, ac yn sefyll y tu allan anfonasant ato i'w alw. Ac roedd torf yn eistedd o'i gwmpas, a dywedasant wrtho, Wele, mae dy fam a'th frodyr y tu allan yn ceisio amdanat. Ac atebodd iddynt gan ddweud, Pwy yw fy mam neu fy mrodyr? Ac wedi edrych o gwmpas mewn cylch ar y rhai oedd yn eistedd o'i gwmpas ef mae'n dweud edrychwch fy mam a fy mrodyr oherwydd pwy bynnag a wna ewyllys Duw mae hwn yn frawd i mi ac yn chwaer i mi ac yn fam

4

Ac eto dechreuodd ddysgu wrth y môr, ac fe gasglwyd ato dyrfa fawr, fel iddo ef, wedi mynd i mewn i'r cwch, eistedd yn y môr, ac yr oedd yr holl dyrfa tuag at y môr ar y tir. Ac roedd e'n eu dysgu nhw mewn llawer o ddamhegion, ac roedd e'n dweud wrthyn nhw yn ei ddysgeidiaeth: gwrandewch. Wele, aeth yr heuwr allan i hau. Ac fe ddigwyddodd wrth hau fod un yn syrthio ar y ffordd, ac fe ddaeth yr adar ac fe'i bwytasant; ac fe syrthiodd un arall ar y lle creigiog, lle nad oedd ganddo lawer o bridd, ac fe dyfodd i fyny ar unwaith oherwydd nad oedd ganddo ddyfnder o bridd, ond pan gododd yr haul fe losgwyd ef, ac oherwydd nad oedd ganddo wreiddyn fe sychodd; ac fe syrthiodd un arall i'r drain, ac fe dyfodd y drain i fyny ac fe'i tagasant, ac ni roddodd ffrwyth; ac fe syrthiodd un arall i'r tir da ac fe roddodd ffrwyth yn codi ac yn tyfu, ac fe ddygwyd yn ddeg ar hugain ac yn drigain ac yn gant. Ac yr oedd yn dweud wrthynt, Y sawl sydd â chlustiau i wrando, gwrandawed. Pan oedd ar ei ben ei hun, gofynnodd y rhai oedd o'i gwmpas gyda'r deuddeg iddo am y ddameg. Ac roedd yn dweud wrthyn nhw: i chi mae wedi cael ei roi i wybod dirgelion teyrnas Duw; ond i'r rheini sydd y tu allan mewn damhegion mae'r pethau i gyd yn digwydd, fel eu bod wrth edrych yn gweld ac nid ydyn nhw'n gweld, ac wrth glywed yn clywed ac nid ydyn nhw'n deall, rhag ofn iddyn nhw droi yn ôl ac y dylai'r pechodau gael eu maddau iddyn nhw. Ac mae'n dweud wrthynt, Onid ydych chi'n gwybod y ddameg hon, a sut y byddwch chi'n gwybod yr holl

ddamhegau? Mae'r sawyr yn hau'r gair. Ond y rhain ydynt y rhai wrth y ffordd lle yr heuir y gair, a phan glywant, yn syth y daw Satan ac y cymer y gair a heuir yn eu calonnau. A'r rhain yn yr un modd yw'r rhai sy'n cael eu hau ar y lleoedd creigiog, y rhai pan fyddant yn clywed y gair, ar unwaith gyda llawenydd maent yn ei dderbyn ef, ac nid oes ganddynt wreiddyn ynddynt eu hunain, ond dros dro ydynt; yna pan ddaw gorthrymder neu erledigaeth oherwydd y gair, ar unwaith maent yn cael eu tramgwyddo. A dyma'r rhain yw'r rhai sy'n cael eu hau i mewn i'r drain, y rhai sy'n clywed y gair, ac mae pryderon yr oes hon a thwyll cyfoeth ac awyddau ynghylch y pethau eraill yn dod i mewn yn tagu'r gair, ac mae'n dod yn ddi-ffrwyth. Ac y rhain yw'r rhai a heuir ar y tir da, y rhai sy'n clywed y gair ac yn ei dderbyn, ac yn dwyn ffrwyth yn dri deg ac yn chwe deg ac yn gant. Ac roedd yn dweud wrthyn nhw: nid yw'r lamp yn dod er mwyn iddi gael ei gosod o dan y mesur neu o dan y gwely, ydy hi? Onid er mwyn iddo gael ei osod ar y canhwyllbren? Nid oes dim cudd na ddatguddir, ac nid aeth dim yn gyfrinachol ond er mwyn iddo ddod yn amlwg. Os oes gan rywun glustiau i glywed, gadewch iddo glywed. Ac roedd yn dweud wrthyn nhw: gwyliwch beth rydych chi'n ei glywed. Yn y mesur yr ydych chi'n mesur, fe fydd yn cael ei fesur i chi, a bydd yn cael ei ychwanegu i chi, y rhai sy'n clywed. Oherwydd pwy bynnag sydd ganddo, fe roddir iddo, a phwy nad oes ganddo, hyd yn oed yr hyn sydd ganddo fe gymerir oddi arno. Ac roedd yn dweud: felly mae teyrnas Duw, fel pe bai dyn yn bwrw'r had ar y tir, ac yn cysgu ac yn codi nos a dydd, ac mae'r had yn egino ac yn ymestyn fel nad yw ef yn gwybod. Ohoni ei hun y mae'r ddaear yn dwyn

ffrwyth: yn gyntaf glaswellt, yna dwysen, yna'n llawn o rawn yn y dywysennyn. Pan fydd y ffrwyth yn barod, yn syth mae'n anfon y cryman, oherwydd mae'r cynhaeaf wedi dod. Ac roedd yn dweud: Sut y dylen ni gymharu teyrnas Duw? Neu â pha ddameg y dylem ei chymharu? Fel gronyn o fwstard, sydd pan gaiff ei hau ar y ddaear, yn llai na'r holl hadau sydd ar y ddaear; a phan gaiff ei hau, mae'n codi ac yn dod yn fwy na'r holl lysiau, ac yn gwneud canghennau mawr, fel y gall adar y nefoedd nythu dan ei gysgod. Ac roedd yn siarad y gair wrthyn nhw â damhegion llawer fel hyn, yn union fel roedden nhw'n gallu clywed, ond heb ddameg nid oedd yn siarad y gair wrthyn nhw; ond yn breifat i'w ddisgyblion ef roedd yn egluro pob peth. Ac meddai wrthynt yn y dydd hwnnw wedi iddi nosi, Awn drosodd i'r ochr draw. Ac wedi gadael y dorf, maent yn mynd ag ef fel yr oedd yn y cwch, ac yr oedd llongau eraill gydag ef hefyd. Ac fe ddaeth corwynt gwynt mawr, a'r tonnau oedd yn curo i mewn i'r cwch, fel ei fod eisoes yn cael ei lenwi. Ac roedd ef ei hun ar y llyw ar y gobennydd yn cysgu, a dyma nhw'n ei ddeffro ac yn dweud wrtho, Athro, onid oes ots gennych chi ein bod ni'n darfod? Ac wedi cael ei ddeffro, ceryddodd y gwynt a dywedodd wrth y môr: bydd dawel, bydd yn fud. Ac peidiodd y gwynt, ac daeth tawelwch mawr. Ac meddai wrthyn nhw: Pam ydych chi mor llwfr? Pam nad oes gennych chi ffydd? Ac ofnasant ofn mawr ac yr oeddent yn dweud wrth ei gilydd, Pwy felly yw hwn, oherwydd mae'r gwynt a'r môr yn ufuddhau iddo ef?

5

Ac aethant i'r ochr draw i'r môr i wlad y Gergeseniaid. Ac wedi iddo fynd allan o'r cwch yn syth cyfarfu ag ef o'r beddrodau ddyn mewn ysbryd aflan, yr hwn oedd ganddo ei drigfan yn y beddau, ac nid oedd neb yn gallu ei rwymo â chadwyni, oherwydd yr oedd ef yn aml wedi cael ei rwymo â gefynnau a chadwyni, ac wedi cael eu rhwygo ganddo ef y cadwyni a'r gefynnau wedi cael eu malu, ac nid oedd neb yn ddigon cryf i'w ddofi ef; ac trwy bob nos a dydd yn y beddau ac yn y mynyddoedd yr oedd yn gweiddi ac yn torri ei hun â cherrig. Wedi gweld Iesu o bell rhedodd ac addolodd iddo, ac wedi gweiddi â llais mawr mae'n dweud: beth sydd rhyngof fi a thi, Iesu, Fab y Duw Goruchaf? Rwy'n dy dyngu di yn enw Duw, paid â fy mhoendio i. Roedd yn dweud wrtho ef, Dos allan, yr ysbryd aflan, o'r dyn. Ac roedd e'n gofyn iddo: beth yw dy enw di? Ac atebodd gan ddweud: Lleng yw fy enw i, oherwydd rydyn ni'n llawer. ac roedd yn erfyn arno yn daer na ddylai eu hanfon y tu allan i'r wlad. Roedd yno genfaint fawr o foch yn pori wrth y mynydd; ac erfyniodd yr holl gythreuliaid arno gan ddweud: anfon ni i mewn i'r moch, fel y gallwn fynd i mewn iddynt. A chaniataodd Iesu iddyn nhw ar unwaith. Ac wedi mynd allan, aeth yr ysbrydion aflan i mewn i'r moch; a rhuthrodd y gyr i lawr y clogwyn i'r môr; roedden nhw tua dwy fil; ac roedden nhw'n cael eu boddi yn y môr. Ac ffodd y rhai oedd yn porthi'r moch ac adroddasan i'r ddinas ac i'r caeau, ac aethant allan i weld beth oedd wedi digwydd. Ac maent yn dod at yr Iesu, ac yn gweld y cythreuledig yn eistedd, wedi ei wisgo ac yn iach ei feddwl, yr hwn a gafodd y lleng, ac ofnasant. Ac adroddodd y rhai a welodd wrthynt sut y digwyddodd i'r dyn a feddiennid

gan gythraul, ac am y moch. Ac fe ddechreuasant erfyn arno i ymadael o'u ffiniau hwy. Ac wrth iddo fynd i mewn i'r cwch, ymbiliodd y dyn cythreuledig arno y cai fod gydag ef. ac ni adawodd iddo, ond dywed wrtho, dos i'th dŷ at dy rai ac adrodd iddynt gymaint y mae'r Arglwydd wedi ei wneud i ti ac y trugarhadodd wrthyt ti. Ac aeth i ffwrdd a dechreuodd gyhoeddi yn y Decapolis gymaint a wnaeth Iesu iddo, ac roedd pawb yn rhyfeddu. Ac wedi i Iesu groesi yn y cwch eto i'r tu draw, casglodd tyrfa fawr ato, ac yr oedd wrth y môr. Ac mae un o reolwyr y synagog yn dod, o'r enw Jairus, ac wedi ei weld mae'n syrthio wrth ei draed ac roedd yn erfyn arno yn daer, gan ddweud bod fy merch fach i yn eithafol o wael, er mwyn i ti ddod a gosod dy ddwylo arni, fel y caiff ei hachub a bydd hi'n byw. Ac aeth i ffwrdd gydag ef, ac roedd tyrfa fawr yn ei ddilyn, ac roeddent yn gwasgu arno. Ac roedd rhyw wraig oedd â llif gwaed ers deuddeng mlynedd, ac wedi dioddef llawer gan lawer o feddygon ac wedi gwario popeth o'i heiddo ei hun i gyd, ac heb gael ei helpu dim, ond yn hytrach wedi mynd yn waeth, wedi clywed am Iesu, wedi dod yn y dyrfa y tu ôl, cyffyrddodd â'i wisg ef; oherwydd roedd hi'n dweud ynddi hi ei hun, os cyffyrddaf hyd yn oed â'i ddillad ef, caf fy achub. Ac yn syth sychodd ffynnon ei gwaed, a gwyddai yn ei chorff ei bod wedi ei hiachau o'r afiechyd. Ac yn syth adnabu Iesu ynddo'i hun y nerth a aeth allan ohono, a throdd yn y dyrfa a dywedodd, Pwy a gyffyrddodd â'm dillad? Ac roedd ei ddisgyblion yn dweud wrtho, Rwyt ti'n gweld y dorf yn gwasgu arnat ti, ac rwyt ti'n dweud, Pwy gyffyrddodd â mi? Ac roedd yn edrych o gwmpas i weld yr hon a wnaeth hyn. Ond roedd y ddynes yn ofni ac yn

crynu, gan wybod yr hyn a ddigwyddodd iddi, daeth a syrthiodd o'i flaen a dywedodd wrtho yr holl wirionedd. Ond dywedodd ef wrthi, Fy merch, mae dy ffydd wedi dy achub di, dos mewn heddwch, a bydd yn iach o'th afiechyd. Tra oedd ef yn dal i siarad, maent yn dod o dŷ rheolwr y gynulleidfa yn dweud bod dy ferch di wedi marw; pam wyt ti'n dal i boeni'r athro? Ond dywedodd Iesu, ar ôl clywed y gair oedd yn cael ei lefaru ar unwaith, wrth bennaeth y synagog: Paid ag ofni, cred yn unig. Ac ni adawodd i neb ei ddilyn gydag ef oni bai Pedr ac Iago ac Ioan, brawd Iago. Ac mae'n dod i mewn i dŷ rheolwr y synagog, ac mae'n gweld trwst, a rhai yn wylo ac yn udo llawer, ac wedi mynd i mewn mae'n dweud wrthynt pam rydych chi'n gwneud trwst ac yn wylo Nid yw'r plentyn wedi marw, ond mae'n cysgu. Ac roedden nhw'n ei wawdio. Ac wedi gyrru pawb allan mae'n cymryd gydag ef dad y plentyn a'r fam a'r rhai oedd gydag ef, ac mae'n mynd i mewn lle'r oedd y plentyn yn gorwedd, ac wedi gafael yn llaw y plentyn mae'n dweud wrthi: talitha, cumi; sef yn cael ei gyfieithu, y ferch fach, i ti rwy'n dweud, cod. Ac yn syth cododd y ferch fach ac roedd hi'n cerdded o gwmpas; oherwydd roedd hi'n ddeuddeg oed. Ac roeddent wedi'u synnu'n fawr iawn. Ac fe orchmynnodd iddynt yn daer na ddylai neb wybod hyn, ac fe ddywedodd i roi bwyd iddi i'w fwyta.

6

Ac aeth allan o yno ac daeth i'w famwlad ei hun, ac yr oedd ei ddisgyblion yn ei ddilyn. Ac wedi i'r Saboth ddigwydd,

dechreuodd ddysgu yn y cynulliad; ac roedd llawer wrth glywed yn synnu, gan ddweud, O ble mae'r pethau hyn i hwn? A phwy yw'r doethineb a roddwyd iddo, a phwerau fel hyn yn digwydd trwy ei ddwylo? Onid hwn yw'r saer, mab Mair, a brawd Iago a Joses a Jwda a Simon? Ac onid yw ei chwiorydd yma gyda ni? Ac roedden nhw'n cael eu tramgwyddo ynddo fe. Dywedodd Iesu wrthynt nad yw proffwyd yn ddiamarch oni bai yn ei famwlad ac ymhlith ei berthnasau ac yn ei dŷ ei hun. ac ni allai wneud dim nerth yno, os nad trwy osod ei ddwylo ar ychydig o gleifion a'u hiachau Ac roedd e'n rhyfeddu oherwydd eu hanghrediniaeth nhw. Ac roedd yn mynd o gwmpas y pentrefi mewn cylch yn dysgu. Ac mae'n galw'r deuddeg ato'i hun, ac fe ddechreuodd eu hanfon nhw ddau ddau, ac roedd yn rhoi iddyn nhw awdurdod dros yr ysbrydion aflan, ac fe orchmynnodd iddyn nhw na ddylen nhw gymryd dim ar gyfer y ffordd os nad ffon yn unig, dim bag, dim bara, dim pres yn y gwregys, ond bod â sandalau wedi'u rhwymo, ac i beidio â gwisgo dau diwnic. Ac roedd yn dweud wrthyn nhw: lle bynnag yr ewch chi i mewn i dŷ, yno arhoswch nes y byddwch chi'n mynd allan oddi yno; ac unrhyw rai na fyddan nhw'n eich derbyn chi nac yn gwrando arnoch chi, wrth fynd allan oddi yno ysgydwch y llwch sydd o dan eich traed chi yn dystiolaeth iddyn nhw; yn wir rwy'n dweud i chi, bydd yn fwy goddefadwy i Sodom neu i Gomorra ar ddydd barn nag i'r ddinas honno. Ac wedi mynd allan roedden nhw'n cyhoeddi er mwyn iddyn nhw edifarhau, ac roedden nhw'n bwrw allan lawer o gythreuliad, ac roedden nhw'n eneinio llawer o rai claf ag olew ac roedden nhw'n eu gwella. Ac clywodd y brenin Herod, oherwydd daeth ei enw yn amlwg, ac

roedd yn dweud bod Ioan Fedyddiwr wedi ei godi o'r meirw, ac oherwydd hyn mae'r galluoedd yn gweithio ynddo. Roedd eraill yn dweud mai Elias ydyw, ond roedd eraill yn dweud mai proffwyd ydyw fel un o'r proffwydi. Ond wedi clywed, dywedodd Herod, Ioan, yr hwn y dibennais i ef, hwn ydyw; fe gyfododd o'r meirw. Oherwydd Herod ei hun, wedi anfon, a ddaliod John a'i rwymo mewn carchar oherwydd Herodias, gwraig Philip ei frawd, am iddo ei phriodi hi. Oherwydd roedd Ioan yn dweud wrth Herod nad yw'n gyfreithlon i ti gael gwraig dy frawd. Roedd Herodias yn dal dig yn ei erbyn ac roedd hi eisiau ei ladd, ond nid oedd hi'n gallu; oherwydd roedd Herod yn ofni Ioan, gan wybod ei fod yn ddyn cyfiawn a sanctaidd, ac roedd yn ei gadw, ac ar ôl ei glywed roedd yn gwneud llawer o bethau ac roedd yn gwrando arno'n llawen. Ac wedi i ddydd ffafriol ddigwydd, pan oedd Herod yn gwneud cinio pen-blwydd i'w bobl fawr a'r tribiwniaid a phobl flaenllaw Galilea, ac wedi i ferch Herodias ddod i mewn a dawnsio a phlesio Herod a'r rhai oedd yn gorwedd wrth y bwrdd gydag ef, dywedodd y brenin wrth y ferch: gofyn i mi beth bynnag rwyt ti eisiau, a rhoddaf i ti. Ac tyngodd iddi y byddai'n rhoi iddi beth bynnag y gofynnai iddo, hyd at hanner ei deyrnas. Ac wedi mynd allan, dywedodd wrth ei mam: Beth ofynnaf i? A dywedodd hi, Pen Ioan y Bedyddiwr. Ac wedi mynd i mewn yn syth gyda brys at y brenin, gofynnodd gan ddweud, Rwyf eisiau i ti roi i mi yn syth ar blât ben Ioan Fedyddiwr. Ac wedi iddo ddod yn drist iawn, oherwydd y llwon a'r gwesteion, nid oedd y brenin yn fodlon ei gwrthod. Ac yn syth, wedi anfon dienyddiwr, gorchmynnodd y brenin i'w ben gael ei ddwyn. Ond aeth ef i ffwrdd a'i ddienyddio yn y

carchar, a daeth â'i ben ar ddysgl a'i rhoi i'r ferch, a rhoddodd y ferch ef i'w mam. Ac wedi clywed, daeth ei ddisgyblion a chodi ei gorff, a'i osod mewn bedd. Ac ymgasglodd yr apostolion at Iesu, ac adroddwyd ganddynt iddo bob peth, a chymaint ag a wnaethant a chymaint ag a ddysgasant. Ac meddai wrthynt, Dewch chwi eich hunain ar wahân i le anial, a gorffwyswch ychydig, oherwydd yr oedd y rhai oedd yn dod a'r rhai oedd yn mynd ymaith yn lluosog, ac nid oedd ganddynt amser hyd yn oed i fwyta. Ac aethant i ffwrdd i le anial mewn cwch ar eu pennau eu hunain. Ac fe welon nhw yn mynd i ffwrdd, ac fe adnabu llawer ohonyn nhw, ac ar droed o'r holl ddinasoedd fe reddon nhw ynghyd yno ac fe aethon nhw o'u blaen nhw ac fe ddaethon nhw ynghyd ato ef. Ac wedi mynd allan gwelodd Iesu dorf fawr a chafodd dosturi arnynt, oherwydd yr oeddent fel defaid heb fugail, a dechreuodd eu dysgu lawer. Ac yn barod, awr fawr wedi digwydd, daeth ei ddisgyblion ato ef yn dweud bod y lle yn anghyfannedd ac yn barod mae'n awr fawr; gollwng nhw, fel y gallan nhw fynd i ffwrdd i'r caeau a'r pentrefi o gwmpas i brynu bara iddyn nhw eu hunain; oherwydd nid oes ganddyn nhw ddim i'w fwyta. Ond atebodd ef a dweud wrthyn nhw, Rhowch chi fwyd iddyn nhw. Ac maen nhw'n dweud wrtho: a ddylen ni fynd i ffwrdd a phrynu bara gwerth dau gant o ddenarii a'i roi iddyn nhw i'w fwyta? Ond mae'n dweud wrthyn nhw: Faint o dorthau sydd gennych chi? Ewch a gwelwch. Ac wedi dysgu maen nhw'n dweud: pump, a dau bysgodyn. Ac fe orchmynnodd iddynt i bawb orwedd fesul gwleddoedd ar y glaswellt gwyrdd. Ac fe orweddasant mewn grwpiau, grwpiau o gant ac o hanner cant. Ac wedi cymryd y

pum torth a'r ddau bysgodyn, wedi edrych i fyny i'r nefoedd, fe fendithiodd ac fe dorrodd y torthau ac roedd yn eu rhoi i'r disgyblion fel y gallent eu gosod o'u blaenau, ac fe rannodd y ddau bysgodyn i bawb. Ac fe fwytaodd pawb ac fe gawsant eu digoni, ac fe godasant ddeuddeg basged yn llawn o ddarnau, ac o'r pysgod. Ac roedd y rhai a fwytaodd y torthau yn bum mil o ddynion. Ac yn syth gorfododd ei ddisgyblion i fynd i mewn i'r cwch ac i arwain ymlaen i'r tu draw tuag at Bethsaida, nes iddo ef ryddhau'r dyrfa; ac wedi ffarwelio â nhw aeth i ffwrdd i'r mynydd i weddïo. Ac wedi iddi nosi roedd y cwch yng nghanol y môr, ac yntau ar ei ben ei hun ar y tir. Ac wedi gweld hwy yn cael eu poenydio yn y rhwyfo, oherwydd roedd y gwynt yn groes iddynt, a thua'r bedwaredd wyliaeth o'r nos daw atynt yn cerdded ar y môr, ac roedd eisiau mynd heibio iddynt. Ond ar ôl ei weld ef yn cerdded ar y môr, roedden nhw'n meddwl mai ysbryd oedd e, a gwaedon nhw allan; oherwydd fe welodd pawb ef ac roedden nhw wedi eu cynhyrfu. Ac yn syth siaradodd gyda nhw ac meddai wrthyn nhw: cymerwch gwroldeb, fi ydw i, peidiwch ag ofni. Ac aeth i fyny i'r llong atynt, a pheidiodd y gwynt, ac roeddent yn synnu'n fawr iawn dros ben ynddynt eu hunain ac yn rhyfeddu. Oherwydd nid oeddent wedi deall ynghylch y bara, ond yr oedd eu calon wedi ei chaledu. Ac wedi croesi drosodd, aethant i dir Gennesaret ac angori yno. Ac wedi iddyn nhw fynd allan o'r cwch, yn syth ar ôl ei adnabod ef, rhedodd nhw o gwmpas yr holl ardal gyfagos honno a dechreuon nhw gario o gwmpas ar y matiau y rhai oedd yn sâl lle roedden nhw'n clywed ei fod ef yno; ac lle bynnag roedd ef yn mynd i mewn i bentrefi neu ddinasoedd neu gaeau, yn y

marchnadoedd roedden nhw'n gosod y rhai oedd yn sâl ac roedden nhw'n erfyn arno ef fel y bydden nhw'n cyffwrdd hyd yn oed ag ymyl ei ddillad ef; a chymaint ag oedd yn cyffwrdd ag ef, roedden nhw'n cael eu hachub.

7

Ac maen nhw'n cael eu casglu ato fe y Phariseaid a rhai o'r ysgrifenyddion wedi dod o Jerwsalem; ac wedi gweld rhai o'i ddisgyblion e â dwylo cyffredin, hynny yw heb eu golchi, yn bwyta bara, fe wnaethon nhw feio; oherwydd y Phariseaid a'r holl Iddewon, os nad ydyn nhw'n golchi'r dwylo â dwrn, dydyn nhw ddim yn bwyta, gan ddal traddodiad yr henuriaid; ac o'r farchnad, os nad ydyn nhw'n bedyddio eu hunain, dydyn nhw ddim yn bwyta; ac mae llawer o bethau eraill y maen nhw wedi eu derbyn i'w dal, bedyddiadau cypanau a phiceri a llestri pres a gwelyau; yna mae'r Phariseaid a'r ysgrifenyddion yn gofyn iddo fe: pam nad yw dy ddisgyblion di yn rhodio yn ôl traddodiad yr henuriaid, ond yn bwyta'r bara â dwylo heb eu golchi? Ac yn ateb dywedodd wrthynt fod Eseia wedi proffwydo'n dda amdanoch chi y rhagrithwyr, fel y mae wedi ei ysgrifennu: mae'r bobl hyn yn fy anrhydeddu i â'r gwefusau, ond mae eu calon ymhell oddi wrthyf i; yn ofer maent yn fy addoli i, gan ddysgu dysgeidiaeth gorchmynion dynion. Wedi gadael gorchymyn Duw, rydych yn dal at draddodiad dynion, golchiadau pistyll a chwpanau, a phethau tebyg felly lawer rydych yn eu gwneud. Ac roedd yn dweud wrthynt, Da rydych chi'n gosod o'r neilltu

orchymyn Duw er mwyn i chi gadw eich traddodiad. Oherwydd dywedodd Moses, Anrhydedda dy dad a'th fam, a Gadewch i'r un sy'n siarad yn ddrwg am dad neu fam farw trwy farwolaeth. Ond rydych chi'n dweud, Os dywed dyn wrth y tad neu'r fam, Corban, sef rhodd, yr hyn y gallech gael budd ohono o mi, ac nid ydych mwyach yn caniatáu iddo wneud dim i'w dad neu i'w fam, gan ddirymu gair Duw â'ch traddodiad yr ydych wedi ei draddodi, ac rydych yn gwneud llawer o bethau tebyg felly. Ac wedi galw'r holl dyrfa roedd yn dweud wrthynt, gwrandewch arnaf fi i gyd a deallwch. Nid oes dim o'r tu allan i'r dyn sy'n mynd i mewn iddo a all ei halogi, ond y pethau sy'n dod allan yw'r pethau sy'n halogi'r dyn. Ac pan aeth i mewn i dŷ o'r dyrfa, roedd ei ddisgyblion yn gofyn iddo ynghylch y ddameg. Ac mae'n dweud wrthyn nhw: felly chi hefyd heb ddealltwriaeth ydych? Dydych chi ddim eto yn deall nad yw pob peth o'r tu allan sy'n mynd i mewn i'r dyn yn gallu ei halogi ef? oherwydd nid yw'n mynd i mewn i'w galon ef, ond i mewn i'r fol, ac i'r toiled mae'n mynd allan, gan lanhau'r holl fwydydd Dywedodd fod yr hyn sy'n dod allan o'r dyn yn halogi'r dyn. Oherwydd o'r tu mewn o galon dynion mae'r meddyliau drwg yn mynd allan, godineb, puteindra, llofruddiaeth, lladrad, trachwant, drygioni, twyll, anlladrwydd, llygad drwg, cabledd, balchder, ffolineb; mae'r holl bethau drwg hyn yn mynd allan o'r tu mewn ac yn halogi'r dyn. Ac o yno, wedi codi, aeth i ffwrdd i ffiniau Tyrus a Sidon. Ac ar ôl mynd i mewn i dŷ doedd e ddim eisiau i neb wybod, ac ni allai osgoi sylw. Oherwydd roedd dynes wedi clywed amdano ef, yr oedd gan ei merch fach hi ysbryd aflan, wedi dod syrthiodd at ei draed ef; ond roedd y ddynes yn

Roegaidd, yn Syrophoeniciaidd wrth hil; ac roedd hi'n gofyn iddo ef er mwyn iddo fwrw allan y cythraul o'i merch hi. Ond dywedodd Iesu wrthi, Gad i'r plant gael eu digoni yn gyntaf, oherwydd nid yw'n dda cymryd bara'r plant a'i daflu i'r cŵn bach. Ond atebodd hi ac mae hi'n dweud wrtho fe, Ie, Arglwydd, ac mae'r cŵn bach o dan y bwrdd yn bwyta o'r briwsion y plant. Ac meddai wrthi, Oherwydd y gair hwn, dos; mae'r cythraul wedi mynd allan o'th ferch di. Ac wedi mynd i ffwrdd i'w thŷ ei hun fe ddaeth o hyd i'r plentyn wedi cael ei osod ar y gwely a'r cythraul wedi mynd allan. Ac eto, wedi mynd allan o ffiniau Tyrus a Sidon, daeth at Fôr Galilea trwy ganol ffiniau Decapolis. Ac maent yn dwyn ato ddyn byddar â nam ar ei leferydd, ac yn erfyn arno iddo osod ei law arno. Ac wedi ei gymryd ef o'r dyrfa ar wahân fe daflod ei fysedd i mewn i'w glustiau, ac wedi poeri cyffyrddodd â'i dafod, ac wedi edrych i fyny i'r nefoedd ochneidiodd ac mae'n dweud wrtho: effatha, sef bydd di wedi dy agor. Ac yn syth agorodd ei glustiau a datodwyd rhwymyn ei dafod, ac yr oedd yn siarad yn iawn. Ac fe orchmynnodd iddynt na ddywedent wrth neb, ond po fwyaf yr oedd ef ei hun yn gorchymyn iddynt, mwyaf oll yr oeddent yn pregethu. Ac roeddent yn synnu y tu hwnt i bob mesur, gan ddweud, Mae wedi gwneud pob peth yn dda; mae'n gwneud i'r byddar glywed ac i'r mud siarad.

8

Yn y dyddiau hynny eto, gyda torf fawr yn bod a heb fod

ganddyn nhw ddim byd i'w fwyta, wedi galw ei ddisgyblion ato mae Iesu yn dweud wrthyn nhw: mae gen i dosturi ar y dorf, oherwydd maen nhw eisoes wedi aros gyda fi am dri diwrnod a does ganddyn nhw ddim byd i'w fwyta; ac os byddaf yn eu rhyddhau nhw'n newynog i'w cartrefi, byddan nhw'n llewygu ar y ffordd; oherwydd mae rhai ohonyn nhw wedi dod o bell. Ac atebodd ei ddisgyblion iddo, O ble y bydd rhywun yn gallu digoni'r rhain â bara yma yn yr anialwch? Ac roedd e'n gofyn iddyn nhw, Faint o dorthau sy gyda chi? A dywedon nhw: saith. Ac fe orchmynnodd i'r dyrfa orwedd ar y ddaear, ac wedi cymryd y saith torth a rhoi diolch fe'u torrodd a'u rhoi i'w ddisgyblion i'w gosod o'u blaen, ac fe'u gosodant o flaen y dyrfa. Ac yr oedd ganddynt ychydig o bysgod bach, ac wedi eu bendithio dywedodd am eu gosod hwythau hefyd o'u blaen. Bwytasant ac fe'u boddlonwyd, a chodasant weddillion y darnau, saith basged. Roedd tua phedair mil ohonynt, a gollyngodd ef hwy. Ac wedi mynd i mewn yn syth i'r cwch gyda'i ddisgyblion, daeth i barthau Dalmanutha. Ac aeth y Phariseaid allan a dechreuasant ddadlau ag ef, gan geisio ganddo arwydd o'r nefoedd, gan ei brofi. Ac wedi ochneidio'n ddwfn yn ei ysbryd mae'n dweud: pam mae'r genhedlaeth hon yn ceisio arwydd? Yn wir rwy'n dweud i chi, os rhoddir arwydd i'r genhedlaeth hon. Ac wedi eu gadael, aeth i mewn i'r llong a gadael eto. Ac roeddent wedi anghofio cymryd torthau, ac nid oedd ganddynt ond un dorth gyda hwy yn y cwch. Ac roedd yn eu gorchymyn gan ddweud, Gwyliwch, gochelwch rhag surdoes y Phariseaid a surdoes Herod. Ac roeddent yn trafod ymysg ei gilydd gan ddweud, Nid oes gennym dorthau. Ac wedi gwybod,

mae Iesu yn dweud wrthyn nhw, Pam ydych chi'n trafod oherwydd does gennych chi ddim bara? Dydych chi ddim yn deall eto nac yn deall? Ydych chi'n dal i gael calon wedi'i chaledu? A oes gennych lygaid ond nid ydych yn gweld, ac a oes gennych glustiau ond nid ydych yn clywed? Ac onid ydych yn cofio? Pan dorrodd i'r pum torth i'r pum mil, a faint o fasgedi llawn o darnau godoch chi? Maen nhw'n dweud wrtho: Deuddeg. Pan oedd y saith i'r pedair mil, faint o fasgedau llawn o ddarnau wnaethoch chi eu codi? A dywedon nhw: saith. Ac yr oedd yn dweud wrthynt, Onid ydych eto'n deall? Ac mae'n dod i Bethsaida. Ac maen nhw'n dod â dyn dall ato fe ac maen nhw'n erfyn arno fe er mwyn iddo fe gyffwrdd ag e. Ac wedi gafael yn llaw y dyn dall, arweiniodd ef allan o'r pentref, ac wedi poeri i'w lygaid, gan osod ei ddwylo arno, gofynnodd iddo a oedd yn gweld rhywbeth. Ac wedi edrych i fyny, dywedodd, Rwy'n gweld y bobl fel coed yn cerdded. Yna eto gosododd y dwylo ar ei lygaid a gwnaeth iddo edrych i fyny, ac fe'i hadferiwyd, ac edrychodd yn glir ar bawb. Ac anfonodd ef i'w dŷ ei hun gan ddweud, Paid â mynd i'r pentref na dweud wrth neb yn y pentref. Ac aeth Iesu allan a'i ddisgyblion i bentrefi Caesarea Philippi, ac ar y ffordd gofynnodd i'w ddisgyblion gan ddweud wrthynt, Pwy y mae pobl yn dweud ydw i? Ond atebodd y rhain, Ioan Fedyddiwr, ac eraill Elias, ac eraill un o'r proffwydi. Ac mae ef ei hun yn dweud wrthyn nhw: Ond chi, pwy ydych chi'n dweud rydw i? Ond gan ateb mae Pedr yn dweud wrtho ti yw'r Crist. Ac fe'u ceryddodd hwy fel na ddywedent wrth neb amdano. Ac fe ddechreuodd ddysgu iddyn nhw fod yn rhaid i Fab y Dyn ddioddef llawer, a chael ei wrthod gan yr henuriaid

a'r prif offeiriaid a'r ysgrifenyddion, a chael ei ladd, ac ar ôl tri diwrnod godi; ac roedd yn llefaru'r gair gyda beiddgarwch. Ac wedi cymryd ef o'r neilltu, dechreuodd Pedr ei geryddu. Ond wedi troi a gweld ei ddisgyblion, fe geryddodd Pedr gan ddweud, Dos ar fy ôl, Satan, oherwydd nid wyt ti'n meddwl am bethau Duw, ond am bethau dynion. Ac wedi galw'r dorf gyda'i ddisgyblion dywedodd wrthynt, Pwy bynnag sydd eisiau fy nilyn i, gadawed iddo wadu ei hun a chodi ei groes, a'm dilyn i. Oherwydd pwy bynnag a fyn achub ei enaid, fe'i cyll, ond pwy bynnag a gyll ei enaid ei hun er fy mwyn i ac er mwyn yr efengyl, hwn a'i achub. Oherwydd pa les i ddyn os ennill ef y byd cyfan, ond colli ei enaid ei hun? Neu beth a rydd dyn yn gyfnewid am ei enaid? Oherwydd pwy bynnag a fydd yn cywilyddio ohonof fi a'm geiriau yn y genhedlaeth odinebgar a phechadurus hon, bydd Mab y Dyn hefyd yn cywilyddio ohono ef pan ddaw yng ngogoniant ei Dad gyda'r negeswyr sanctaidd.

9

Ac yr oedd yn dweud wrthynt, yn wir rwy'n dweud i chwi fod rhai o'r rhai sy'n sefyll yma, na fyddant yn blasu marwolaeth hyd nes y gwelant deyrnas Duw wedi dod mewn nerth. Ac ar ôl chwe diwrnod mae Iesu yn cymryd gydag ef Pedr ac Iago ac Ioan ac yn dod â nhw i fyny i fynydd uchel ar eu pen eu hunain yn unig; a chafodd ei drawsnewid o'u blaen nhw, a daeth ei ddillad ef yn disgleirio, yn wyn iawn fel eira, y fath beth na all pannwr ar y ddaear eiwyn-u felly. Ac ymddangosodd iddynt

Elias gyda Moses, ac roeddent yn siarad gyda Iesu. Ac wrth ateb mae Pedr yn dweud wrth Iesu, Rabbi, mae'n dda i ni fod yma, a gadewch i ni wneud tri phabell, un i ti ac un i Moses ac un i Elias. nid oedd yn gwybod beth i'w ddweud, oherwydd roeddent wedi dychryn Ac fe ddigwyddodd fod cwmwl yn cysgodi arnynt hwy, ac fe ddaeth llais o'r cwmwl yn dweud, Hwn yw fy Mab, yr Anwylyd; gwrandewch arno ef. Ac yn sydyn, ar ôl edrych o gwmpas, ni welsant neb mwyach, ond Iesu yn unig gyda nhw. Ac wrth iddyn nhw ddod i lawr o'r mynydd fe orchmynnodd iddyn nhw na ddylen nhw ddweud wrth neb yr hyn a welon nhw, oni bai pan fydd Mab y Dyn yn codi o'r meirw. Ac fe ddaliwyd y gair ganddynt, gan drafod ymysg eu hunain beth yw codi o'r meirw. Ac yr oeddent yn ei holi ef gan ddweud, Pam y mae'r ysgrifenyddion yn dweud bod rhaid i Elias ddod yn gyntaf? Ond atebodd ac meddai wrthynt, Elias yn wir, gan ddod yn gyntaf, yn adfer pob peth, a sut mae wedi ei ysgrifennu am Fab y Dyn y bydd yn dioddef llawer ac yn cael ei ddirmygu? Ond dywedaf i chwi fod Elias hefyd wedi dod, a gwnaethant iddo gymaint ag yr oeddent yn dymuno, fel y mae wedi ei ysgrifennu amdano. Ac wedi dod at y disgyblion, gwelodd dyrfa fawr o'u cwmpas, ac ysgrifenyddion yn dadlau â hwy. Ac yn syth, wedi i'r holl dorf ei weld, cawsant eu synnu, ac wrth redeg ato cyfarchsant ef. Ac gofynnodd i'r ysgrifenyddion, Beth ydych chi'n dadlau ymhlith eich hunain? Ac atebodd un o'r dorf a dywedodd, Athro, deuthum â'm mab atat ti, sydd â ysbryd mud. Ac ym mhle bynnag y bydd yn gafael ynddo, mae'n ei daflu i lawr, ac mae'n ewynu ac yn rhincian ei ddannedd, ac mae'n gwywo, a dywedais wrth dy ddisgyblion fel y gallent ei fwrw allan, ac ni allent. Ac

yn ateb iddo mae'n dweud: O genhedlaeth anffyddlon, tan pa bryd y byddaf gyda chi? Am ba hyd y byddaf yn eich goddef chi? Dewch ag ef ataf i. Ac fe ddaethon nhw ag e ato fe. Ac ar ei weld ef, yn syth cyfystwythodd yr ysbryd ef, a syrthiodd ar y ddaear gan rolio ac ewynu. Ac fe ofynnodd i'w dad: faint o amser sydd ers i hyn ddigwydd iddo? Ac meddai: O blentyndod. Ac yn aml taflodd ef i mewn i dân ac i mewn i ddyfroedd, fel y'i dinistrio, ond os gelli di rywbeth, helpa ni gan dosturio wrthym. Ond dywedodd Iesu wrtho, Os wyt ti'n gallu credu, mae pob peth yn bosibl i'r un sy'n credu. Ac yn syth ar ôl gweiddi, roedd tad y plentyn, gyda dagrau, yn dweud: Rwy'n credu, Arglwydd; helpa fi gyda fy anghrediniaeth. Ond pan welodd Iesu fod tyrfa yn rhedeg ynghyd, ceryddodd yr ysbryd aflan gan ddweud wrtho, Yr ysbryd mud a byddar, yr wyf fi yn gorchymyn i ti, dos allan ohono ac na ddoi i mewn iddo mwyach. Ac wedi gweiddi a'i ddirdynnu lawer, aeth allan, a daeth fel un marw, fel bod llawer yn dweud ei fod wedi marw. Ond gafaelodd Iesu yn ei law a'i godi, a chododd yntau. Ac wedi iddo fynd i mewn i dŷ, roedd ei ddisgyblion yn ei holi'n breifat, Pam na allem ni ei fwrw allan? Ac meddai wrthynt, Ni all y rhyw hwn fynd allan mewn unrhyw fodd oni bai trwy weddi ac ympryd. Ac o fan yna ar ôl mynd allan roedden nhw'n mynd heibio trwy Galilea, ac nid oedd yn dymuno i unrhyw un wybod; oherwydd roedd yn dysgu ei ddisgyblion ac roedd yn dweud wrthyn nhw fod Mab y Dyn yn cael ei fradychu i ddwylo dynion, a byddan nhw'n ei ladd, ac ar ôl cael ei ladd ar y trydydd dydd bydd yn codi. Ond nid oeddent yn deall y gair, ac roeddent yn ofni ei holi ef. A daeth i Capernaum, ac wedi iddo fod yn y tŷ gofynnodd iddynt, Beth

oeddech chi'n ei drafod ymhlith eich gilydd ar y ffordd? Ond yr oeddent hwy yn dawel, oherwydd yr oeddent wedi trafod â'i gilydd ar y ffordd pwy oedd fwyaf. Ac wedi eistedd i lawr, galwodd y deuddeg a dweud wrthynt, Os yw rhywun yn dymuno bod yn gyntaf, bydd yn olaf o bawb ac yn was i bawb. Ac wedi cymryd plentyn, gosododd ef yn eu canol hwy, ac wedi ei gofleidio, dywedodd wrthynt: pwy bynnag a dderbyn un o'r plant fel hyn yn fy enw i, fi mae'n ei dderbyn; ac pwy bynnag a'm derbyn i, nid fi mae'n ei dderbyn, ond yr un a'm hanfonodd i. Atebodd Ioan iddo gan ddweud, Athro, gwelsom rywun yn bwrw allan gythreuliaid yn dy enw di, un nad yw'n ein dilyn ni, ac fe'i gwaharddasom ef, oherwydd nad yw'n ein dilyn ni. Ond dywedodd Iesu, Peidiwch â'i rwystro ef, oherwydd nid oes neb a wna wyrth yn fy enw i ac a fydd yn gallu siarad yn ddrwg amdanaf yn fuan wedyn. Oherwydd pwy nad yw yn eich erbyn chi, y mae o'ch plaid chi. Oherwydd pwy bynnag a rydd i chi gwpan o ddŵr yn fy enw i, am eich bod yn eiddo i Grist, yn wir rwy'n dweud wrthych, ni chyll ei wobr. Ac pwy bynnag sy'n peri i un o'r rhai bach hyn sy'n credu ynof fi faglu, gwell fyddai iddo pe bai maen melin wedi ei osod am ei wddf ac yntau wedi ei daflu i'r môr. Ac os mae dy law di yn achosi i ti faglu, tor hi i ffwrdd; mae'n dda i ti fynd i mewn i'r bywyd yn anabl, na chael dwy law a mynd i ffwrdd i gehenna, i'r tân na ellir ei ddiffodd, lle nad yw eu cynrhon hwy yn marw ac nad yw'r tân yn cael ei ddiffodd. Ac os mae dy droed yn achosi i ti syrthio, torri ef i ffwrdd; mae'n well i ti fynd i mewn i'r bywyd yn gloff, na chael y ddau droed a chael dy daflu i gehenna, i'r tân diddiffodd, lle nad yw eu pryf yn marw ac nad yw'r tân yn cael ei ddiffodd. Ac os

mae dy lygad di yn achosi i ti faglu, bwrw ef allan; mae'n well i ti fynd i mewn i deyrnas Duw ag un llygad, na chael mynd i ffwrdd i gehenna y tân â dau lygad, lle mae eu cynrhon nhw ddim yn marw ac mae'r tân ddim yn cael ei ddiffodd. Oherwydd bydd pawb yn cael ei hallt â thân, a bydd pob aberth yn cael ei hallt â halen. Da yw'r halen; ond os bydd yr halen yn ddi-halen, â beth wnewch chi ei halltu? Byddwch â halen ynoch eich hunain a byddwch mewn heddwch â'ch gilydd.

10

Ac o yno, wedi codi, daw i ffiniau Jwdea trwy'r ardal y tu hwnt i'r Iorddonen, ac mae tyrfaoedd yn ymgynnull ato eto, ac fel yr oedd wedi arfer, yr oedd yn eu dysgu hwy eto. Ac wedi i'r Phariseaid nesáu, roeddent yn gofyn iddo a yw'n caniataol i ddyn ysgaru ei wraig, gan ei brofi ef. Ond atebodd ac meddai wrthynt, Beth a orchmynnodd Moses i chwi? Ond dywedasant hwy, Caniataodd Moses ysgrifennu llyfr ysgariad ac ysgaru. Ac ateb, dywedodd Iesu wrthyn nhw, Oherwydd eich caledwch calon chi ysgrifennodd e'r gorchymyn hwn i chi; ond o ddechrau'r cread gwnaeth Duw nhw'n wryw ac yn fenyw; oherwydd hyn bydd dyn yn gadael ei dad a'i fam, a bydd yn cael ei uno â'i wraig, a bydd y ddau yn un cnawd. Felly nid ydynt mwyach yn ddau, ond yn un cnawd; yr hyn felly y mae Duw wedi uno, dyn peidied â gwahanu. Ac i mewn i'r tŷ eto roedd y disgyblion yn ei holi ef am hyn, ac mae'n dweud wrthynt: pwy bynnag sy'n ysgaru ei wraig ac yn priodi un arall, mae'n

godinebu yn ei herbyn hi; ac os bydd gwraig wedi ysgaru ei gŵr yn priodi un arall, mae'n godinebu. Ac roeddent yn dod â phlant ato ef, er mwyn iddo ef gyffwrdd â nhw; ond roedd y disgyblion yn ceryddu'r rhai oedd yn dod â nhw. Wedi gweld, roedd yr Iesu yn ddig ac meddai wrthynt, Gadewch i'r plant ddod ataf fi, a pheidiwch â'u rhwystro nhw, oherwydd i'r rhai fel hyn y mae teyrnas Duw. Yn wir rwy'n dweud wrthych chi, pwy bynnag os nad yw'n derbyn teyrnas Duw fel plentyn, ni fydd yn mynd i mewn iddi. Ac wedi eu cofleidio, bendithiodd hwy gan osod ei ddwylo arnynt. Ac wrth iddo fynd allan i'r ffordd, rhedodd un ato a phenlinio o'i flaen, a gofynnodd iddo, Athro da, beth a wnaf i fel y caf etifeddu bywyd tragwyddol? Ond dywedodd Iesu wrtho: Pam wyt ti'n fy ngalw i'n dda? Does neb yn dda ond un, sef Duw. Rwyt ti'n gwybod y gorchmynion: na odineba, na lofruddia, na ladrata, na ddwg dystiolaeth gau, na thwylla, anrhydedda dy dad a'th fam. Ond atebodd ac meddai wrtho, Athro, yr holl bethau hyn rwyf wedi eu cadw o'm hieuenctid. Ond edrychodd Iesu arno a'i garu, a dywedodd wrtho, Un peth sydd yn brin arnat ti. Os wyt ti am fod yn berffaith, dos, gwerthu cymaint ag sydd gennyf ti a rho i'r tlodion, a byddi'n cael trysor yn y nefoedd, a thyrd, dilyn fi, gan godi dy groes. Ond aeth ymaith yn drist oherwydd y gair, yn galaru, oherwydd yr oedd ganddo lawer o eiddo. Ac wedi edrych o gwmpas mae Iesu yn dweud wrth ei ddisgyblion: sut gydag anhawster y bydd y rhai sydd â'r arian yn mynd i mewn i deyrnas Duw ond roedd y disgyblion yn synnu at ei eiriau. Ond atebodd Iesu eto a dweud wrthyn nhw, Blant, mor anodd yw hi i'r rhai sy'n ymddiried mewn arian fynd i mewn i deyrnas Duw; haws yw i gamel fynd

trwy dwll nodwydd na i ddyn cyfoethog fynd i mewn i deyrnas Duw. Ond roeddent yn synnu'n eithafol gan ddweud wrthynt eu hunain, A phwy all gael ei achub? Wedi edrych arnynt hwy, dywed Iesu, Gyda dynion mae'n amhosibl, ond nid gyda Duw, oherwydd mae pob peth yn bosibl gyda Duw. Dechreuodd Pedr ddweud wrtho, Wele, rydyn ni wedi gadael popeth ac wedi dy ddilyn di. Gan ateb dywedodd Iesu, yn wir rwy'n dweud i chi, nid oes neb sydd wedi gadael tŷ neu frodyr neu chwiorydd neu dad neu fam neu wraig neu blant neu gaeau o'm hachos i ac o achos yr efengyl, os na fydd yn derbyn canwaith yn awr yn yr amser hwn dai a brodyr a chwiorydd a thad a mam a phlant a chaeau gyda erledigaethau, ac yn yr oes sy'n dod fywyd tragwyddol. Ond bydd llawer sy'n gyntaf yn olaf, a'r olaf yn gyntaf. Roeddent ar y ffordd yn mynd i fyny i Jerwsalem; ac roedd Iesu yn eu harwain nhw, ac roeddent yn rhyfeddu, ac wrth ddilyn roeddent yn ofni. Ac wedi cymryd gydag ef eto y deuddeg, dechreuodd ddweud wrthyn nhw y pethau oedd yn mynd i ddigwydd iddo, oherwydd edrychwch rydyn ni'n mynd i fyny i Jerwsalem a bydd Mab y Dyn yn cael ei draddodi i'r prif offeiriaid a'r ysgrifenyddion, a byddan nhw'n ei gondemnio ef i farwolaeth ac yn ei draddodi ef i'r cenhedloedd, a byddan nhw'n ei wawdio ef ac yn ei fflangellu ef ac yn poeri arno ef ac yn ei ladd ef, ac ar y trydydd dydd bydd ef yn codi. Ac mae Iago ac Ioan, meibion Sebedeus, yn agosáu ato ef gan ddweud, Athro, rydym yn dymuno i ti wneud i ni beth bynnag y gofynnwn. Ond dywedodd wrthynt, Beth yr ydych chi am i mi ei wneud i chi? Ond dywedasant wrtho ef, Rho i ni fel y gallom ni, un ar dy ddeheulaw a un ar dy aswy, eistedd yn dy ogoniant. Ond

dywedodd Iesu wrthyn nhw: Nid ydych chi'n gwybod beth rydych chi'n gofyn. Ydych chi'n gallu yfed y cwpan yr wyf i'n ei yfed, a chael eich bedyddio â'r bedydd yr wyf i'n cael fy medyddio ag ef? Ond dywedon nhw wrtho fe: gallwn. Ac meddai Iesu wrthyn nhw, Y cwpan yn wir yr wyf fi'n ei yfed, byddwch chi'n ei yfed, a'r bedydd yr wyf fi'n cael fy medyddio ag ef, byddwch chi'n cael eich bedyddio ag ef; ond eistedd ar fy neheulaw i ac ar fy aswy, nid fy lle i yw ei roi, ond i'r rhai y mae wedi cael ei baratoi ar eu cyfer. Ac wedi i'r deg glywed, dechreuasant ddigio ynghylch Iago ac Ioan. Ond Iesu, wedi galw nhw ato, mae'n dweud wrthyn nhw: rydych chi'n gwybod bod y rhai sy'n ymddangos i reoli y cenhedloedd yn arglwyddiaethu drostyn nhw a bod y rhai mawr ohonyn nhw yn arfer awdurdod drostyn nhw; ond nid felly y bydd ymysg chi, ond pwy bynnag sy'n dymuno dod yn fawr ymysg chi, bydd yn was i chi, a phwy bynnag sy'n dymuno ohonoch chi ddod yn gyntaf, bydd yn gaethwas i bawb; ac oherwydd daeth Mab y Dyn nid i gael ei wasanaethu, ond i wasanaethu, ac i roi ei enaid yn bridwerth yn lle llawer. Ac maen nhw'n dod i Jericho. Ac wrth iddo fynd allan o Jericho gyda'i ddisgyblion a thorf sylweddol, roedd mab Timaeus, Bartimaeus y dall, yn eistedd wrth y ffordd yn cardota. Ac wedi clywed mai Iesu o Nasareth ydoedd, dechreuodd weiddi a dweud, Fab Dafydd, Iesu, trugarha wrthyf fi. Ac roedd llawer yn ei geryddu fel y dylai fod yn dawel, ond roedd ef yn gweiddi allan yn llawer mwy, Fab Dafydd, trugarha wrthyf fi. Ac wedi sefyll, dywedodd Iesu, Galwch ef, ac maent yn galw'r dyn dall gan ddweud wrtho, Cymer galon, cod, mae'n dy alw di. Ond wedi bwrw ymaith ei wisg a chodi, daeth at Iesu. Ac yn ateb mae

Iesu yn dweud wrtho, Beth wyt ti eisiau i mi ei wneud? Ond dywedodd y dyn dall wrtho: Rabboni, er mwyn i mi gael gweld eto. Ac fe ddywedodd Iesu wrtho: dos, mae dy ffydd di wedi dy achub di. Ac yn syth edrychodd i fyny, a dilynodd Iesu ar y ffordd.

11

Ac pan maen nhw'n agosáu at Jerwsalem at Bethffage a Bethania tua'r Mynydd Olewydd, mae'n anfon dau o'i ddisgyblion ac yn dweud wrthyn nhw: ewch i'r pentref sydd gyferbyn â chi, ac yn syth wrth fynd i mewn iddo fe fyddwch chi'n dod o hyd i ebol wedi ei rwymo, un nad oes neb o ddynion wedi eistedd arno; ar ôl ei ryddhau dewch ag ef. Ac os dywed rhywun wrthych chi, Pam rydych chi'n gwneud hyn? Dywedwch fod gan yr Arglwydd ei angen, ac yn syth mae'n ei anfon yn ôl yma. Aethon nhw i ffwrdd ac fe wnaethon nhw ddod o hyd i'r ebol wedi'i rwymo wrth y drws tu allan ar y stryd, ac maen nhw'n ei ddatod. ac roedd rhai o'r rhai oedd yn sefyll yno yn dweud wrthynt, Beth ydych chi'n ei wneud yn datod yr ebol? Ond dywedasant wrthynt fel y gorchmynnodd Iesu, a gadawsant iddynt fynd. A daethant â'r ebol at Iesu, a thaflasant eu dillad arno, ac eisteddodd arno. Ond taenasant llawer eu dillad ar y ffordd, ac yr oedd eraill yn torri canghennau deiliog o'r coed ac yn eu taenu ar y ffordd. Ac yr oedd y rhai oedd yn mynd o flaen a'r rhai oedd yn dilyn yn gweiddi gan ddweud, Hosanna, bendigedig yw'r un sy'n dod yn enw'r Arglwydd. Bendigedig

yw'r deyrnas sy'n dod yn enw'r Arglwydd, ein tad Dafydd; hosanna yn y goruchaf. Ac aeth Iesu i mewn i Jerwsalem ac i'r deml, ac wedi edrych o gwmpas ar bopeth, gan fod yr awr eisoes yn hwyr, aeth allan i Fethania gyda'r deuddeg. Ac ar y diwrnod nesaf wedi iddyn nhw fynd allan o Bethania fe aeth yn llwglyd; ac wedi gweld coeden ffigys o bell oedd â dail, fe ddaeth i weld a fyddai'n dod o hyd i rywbeth ynddi; ac wedi dod ati hi ni ddaeth o hyd i ddim ond dail; oherwydd nid oedd yn amser ffigys. Ac mewn ateb dywedodd wrthi, Na fwytaed neb ffrwyth ohonot ti byth mwy. Ac roedd ei ddisgyblion yn clywed. Ac maen nhw'n dod eto i mewn i Jerwsalem; ac wedi mynd i mewn, dechreuodd Iesu fwrw allan y rhai oedd yn gwerthu a'r rhai oedd yn prynu yn y deml, a dinistriodd fyrddau'r newidwyr arian a seddi'r rhai oedd yn gwerthu'r colomennod, ac nid oedd yn caniatáu i rywun gario llestr trwy'r deml, ac roedd yn dysgu gan ddweud wrthyn nhw, Onid ysgrifennwyd y bydd fy nhŷ i yn cael ei alw'n dŷ gweddi i'r holl genhedloedd? Ond rydych chi wedi ei wneud yn ogof lladron. Ac fe glywodd yr ysgrifenyddion a'r Phariseaid a'r prif offeiriaid, ac yr oeddent yn ceisio sut i'w ddinistrio ef, oherwydd yr oeddent yn ei ofni ef, gan fod yr holl dorf yn synnu at ei ddysgeidiaeth ef. Ac pan ddaeth yn hwyr, aeth allan o'r ddinas. Ac wrth fynd heibio yn y bore, gwelsant y ffigysbren wedi gwywo o'r gwreiddiau. Ac wrth gofio, dywed Pedr wrtho, Rabbi, edrych, mae'r ffigysbren a felltithiaist wedi gwywo. Ac yn ateb dywedodd Iesu wrthynt, Byddwch â ffydd yn Nuw. Yn wir, oherwydd rwy'n dweud i chwi y bydd pwy bynnag a ddywedo wrth y mynydd hwn, Coder di a bwrier di i'r môr, ac nad yw'n amau yn ei galon, ond yn credu bod yr hyn y mae'n ei ddweud

yn digwydd, yn cael yr hyn bynnag a ddywedo. Oherwydd hyn, rwy'n dweud wrthych chi, popeth a ofynnwch amdano wrth weddïo, credwch eich bod yn ei dderbyn, a bydd yn eiddo i chi. Ac pan fyddwch yn sefyll yn gweddïo, maddeuwch os oes gennych rywbeth yn erbyn rhywun, fel y bydd eich Tad sydd yn y nefoedd hefyd yn maddau i chwi eich camweddau. Os nad ydych chi'n maddau, ni fydd eich Tad chwaith yn maddau eich tramgwyddau chi. Ac maen nhw'n dod eto i Jerwsalem; ac yn y deml tra roedd e'n cerdded maen nhw'n dod ato fe, yr archoffeiriaid a'r ysgrifenyddion a'r henuriaid, ac maen nhw'n dweud wrtho fe, Trwy ba awdurdod rwyt ti'n gwneud y pethau hyn? Neu pwy roddodd i ti yr awdurdod hwn er mwyn i ti wneud y pethau hyn? Ond atebodd Iesu a dywedodd wrthynt, Gofynnaf innau un gair i chwi, ac atebwch fi, a dywedaf i chwi trwy ba awdurdod yr wyf yn gwneud y pethau hyn. Oedd bedydd Ioan o'r nefoedd neu o ddynion? Atebwch fi. Ac roeddent yn rhesymu ymysg eu hunain gan ddweud, Os dywedwn ni, O'r nefoedd, bydd yn dweud, Pam felly na chredasoch chi iddo? Ond gadewch inni ddweud, o ddynion? Roeddent yn ofni'r bobl; oherwydd roedd pawb yn dal mai proffwyd oedd Ioan. Ac yn ateb maen nhw'n dweud wrth Iesu: dydyn ni ddim yn gwybod. Ac mae Iesu yn ateb ac yn dweud wrthyn nhw: nac ychwaith rwy'n dweud wrthych chi trwy ba awdurdod rwy'n gwneud y pethau hyn.

12

A dechreuodd ddweud wrthynt mewn damhegion, Plannodd dyn winllan a gosododd ffens o'i chwmpas a chloddiodd wasg win ac adeiladodd dŵr, a'i rhentu i ffermwyr ac aeth i ffwrdd. Ac anfonodd gaethwas at y ffermwyr ar yr amser priodol, er mwyn iddo dderbyn gan y ffermwyr o ffrwyth y winllan. Ac wedi ei gymryd, fe'i curo a'i anfon ymaith yn waglaw. Ac eto anfonodd atynt gaethwas arall, ac wedi llabyddio hwnnw, clwyfasant ef yn ei ben ac anfon ef ymaith wedi ei ddiystyru. Ac eto anfonodd un arall, a lladdasan nhw hwnnw, a llawer o rai eraill, gan guro rhai ohonyn nhw a lladd eraill. Felly o hyd, gan fod ganddo un mab, ei anwylyd, anfonodd ef yn olaf atynt gan ddweud, Byddant yn parchu fy mab. Ond dywedodd y ffermwyr hynny, wedi iddynt ei weld yn dod, wrth ei gilydd, Hwn yw'r etifedd; dewch, gadewch i ni ei ladd, a bydd yr etifeddiaeth yn eiddo i ni. Ac wedi ei gymryd, fe'i lladdasan a'i daflu allan tu allan i'r winllan. Beth felly wnaiff arglwydd y winllan? Bydd yn dod a dinistrio'r ffermwyr hyn, a bydd yn rhoi'r winllan i eraill. Oni ddarllenasoch chi hyd yn oed yr ysgrif hon, y garreg a wrthodwyd gan yr adeiladwyr, daeth hon yn ben cornel; gan yr Arglwydd y daeth hyn, ac y mae yn rhyfeddol yn ein llygaid ni? Ac roeddent yn ceisio ei ddal, ac roeddent yn ofni'r dorf; oherwydd roeddent yn gwybod iddo ddweud y ddameg atynt hwy. Ac wedi ei adael, aethant i ffwrdd. Ac maent yn anfon rhai o'r Phariseaid ac o'r Herodiaid ato ef er mwyn ei ddal ef â gair. Ac y rhai wedi dod maen nhw'n dweud wrtho: athro, rydyn ni'n gwybod dy fod ti'n wir ac nid yw o bwys i ti am neb; oherwydd dwyt ti ddim yn edrych ar wyneb dynion, ond ar wirionedd rwyt ti'n dysgu ffordd Duw. Felly dywedon nhw wrthon ni: A

yw'n ganiataol rhoi treth i Gesar neu nac yw? A ddylen ni roi neu beidio? Ond gan wybod eu rhagrith, dywedodd wrthynt: Pam ydych chi'n fy mhrofi i? Dewch â dinariwm i mi er mwyn i mi gael gweld. Fe wnaethon nhw ddod â nhw. Ac mae'n dweud wrthyn nhw: pwy sydd â'r ddelw hon a'r arysgrif? Dywedon nhw: Eiddo Cesar. Ac atebodd Iesu a dywedodd wrthynt, Rhowch yn ôl bethau Cesar i Gesar a phethau Duw i Dduw, ac fe ryfeddasant ato. Ac mae Sadwceaid yn dod ato ef, y rhai sy'n dweud nad oes atgyfodiad, ac roedden nhw'n gofyn iddo ef gan ddweud: athro, ysgrifennodd Moses i ni os bydd brawd rhywun yn marw ac yn gadael gwraig, a heb adael plant, er mwyn i'w frawd gymryd ei wraig ef a chodi had i'w frawd ef. Felly roedd saith brawd. Cymerodd y cyntaf wraig, ac wrth farw ni adawodd had. Ac cymerodd yr ail hi, a bu farw, ac nid oedd yntau chwaith wedi gadael had. A'r trydydd yn yr un modd. Ac fe gymerodd y saith hi, ac ni adawon nhw had. Yn olaf o bawb bu farw'r wraig hefyd. Yn yr atgyfodiad felly, pan fyddant yn codi, gwraig i bwy ohonyn nhw y bydd hi? Oherwydd roedd y saith wedi ei chael hi'n wraig. Ac atebodd Iesu a dywedodd wrthynt, Onid oherwydd hyn yr ydych yn camgymeryd, gan nad ydych yn gwybod yr ysgrifau nac ychwaith nerth Duw? Pan fyddant yn codi o'r meirw, nid ydynt yn priodi nac yn cael eu priodi, ond maent fel negeswyr yn y nefoedd. Ond ynghylch y meirw, eu bod yn cael eu codi, onid ydych wedi darllen yn llyfr Moses, yn rhan y berth, sut y dywedodd Duw wrtho gan ddweud, myfi yw Duw Abraham a Duw Isaac a Duw Jacob? Nid Duw y meirw yw ef, ond Duw y rhai byw, felly rydych chi'n fawr eich camgymeriad. Ac wedi i un o'r ysgrifenyddion nesáu, wedi clywed hwy yn

dadlau, gan weld ei fod wedi ateb yn dda iddynt, gofynnodd iddo, Pa un yw'r gorchymyn cyntaf o'r cwbl? Ac atebodd Iesu iddo mai'r gyntaf o'r holl orchmynion yw: gwrando, Israel, yr Arglwydd ein Duw ni, un Arglwydd yw; a byddi di'n caru yr Arglwydd dy Dduw di o'th holl galon di ac o'th holl enaid di ac o'th holl feddwl di ac o'th holl nerth di. Dyma'r gorchymyn cyntaf. Ac mae'r ail yn debyg i hon: byddi di'n caru dy gymydog fel dy hun. Nid oes gorchymyn arall yn fwy na'r rhain. Ac fe ddywedodd yr ysgrifennydd wrtho, Da, athro, ar wirionedd fe ddywedaist ti fod un yn bod ac nid oes un arall heblaw ef; ac mae caru ef o'r holl galon ac o'r holl ddeall ac o'r holl enaid ac o'r holl nerth, a charu'r cymydog fel ei hun yn fwy na'r holl boethoffrymau cyfan ac aberthau. Ac wedi i Iesu weld ei fod wedi ateb yn ddoeth, dywedodd wrtho, Nid wyt yn bell o deyrnas Dduw, ac nid oedd neb yn meiddio ei holi ef mwyach. Ac wrth ateb, roedd Iesu yn dweud wrth ddysgu yn y deml, Sut mae'r ysgrifenyddion yn dweud bod y Crist yn fab i Ddafydd? Oherwydd dywedodd Dafydd ei hun yn yr Ysbryd Glân, Mae'r Arglwydd yn dweud i'm Arglwydd i, eistedd ar fy neheulaw nes imi osod dy elynion yn droedfainc i'th draed. Mae Dafydd ei hun felly yn ei alw ef yn Arglwydd; ac o ble mae e'n fab iddo fe? Ac roedd y dyrfa fawr yn gwrando arno ef yn llawen. Ac roedd e'n dweud wrthyn nhw yn ei ddysgeidiaeth: gwyliwch rhag yr ysgrifenyddion sy'n dymuno cerdded mewn gynau a chael cyfarchion yn y marchnadoedd a'r prif seddau yn y cynulliadau a'r prif leoedd yn y gwleddoedd. Y rhai sy'n llyncu tai'r gweddwon ac yn gweddïo gweddïau hir dan esgus, bydd y rhain yn derbyn barn fwy. Ac wedi i Iesu eistedd gyferbyn â'r drysorfa,

yr oedd yn gwylio sut yr oedd y dorf yn taflu arian pres i mewn i'r drysorfa. Ac roedd llawer o gyfoethogion yn rhoi llawer, a daeth un weddw dlawd a rhoi dau ddarn arian bach, sef cwadrans. Ac wedi galw ato ei ddisgyblion dywedodd wrthynt, Yn wir rwy'n dweud wrthych fod y weddw dlawd hon wedi taflu mwy na phawb o'r rhai oedd yn taflu i mewn i'r trysordy; oherwydd pawb o'u gormodedd hwy a daflodd, ond hon o'i thlodi hi a daflodd bopeth oedd ganddi, ei holl fywolaeth hi.

13

Ac wrth iddo fynd allan o'r deml, dywed un o'i ddisgyblion wrtho, Athro, edrych pa fath gerrig a pha fath adeiladau. Ac atebodd Iesu a dweud wrtho, Weli di'r adeiladau mawr hyn? Ni fydd carreg yma ar garreg na fydd yn cael ei bwrw i lawr. Ac ef yn eistedd ar Fynydd yr Olewydd gyferbyn â'r deml, roedd Pedr ac Iago ac Ioan ac Andreas yn ei holi yn breifat; dywed wrthym ni pryd y bydd y pethau hyn, a beth yw'r arwydd pan fydd yr holl bethau hyn ar fin cael eu cyflawni? Ond atebodd Iesu a dechreuodd ddweud wrthynt, Gwyliwch rhag i rywun eich arwain ar gyfeiliorn. Oherwydd bydd llawer yn dod yn fy enw i yn dweud mai fi ydw i, a byddant yn arwain llawer ar gyfeiliorn. Pan glywch chi am ryfeloedd a sôn am ryfeloedd, peidiwch â chael eich cynhyrfu, oherwydd mae'n rhaid i hyn ddigwydd, ond nid dyma'r diwedd eto. Canys cyfyd cenedl yn erbyn cenedl a theyrnas yn erbyn teyrnas, a bydd daeargrynfeydd mewn lleoedd, a bydd newynnau a chythrwfl. Mae'r rhain yn

ddechreuadau poenau esgor. Ond gwyliwch chi eich hunain. Oherwydd byddant yn eich traddodi chi i gynghorau ac yn eu cynulliadau hwy cewch eich curo, a byddwch yn sefyll o flaen arweinwyr a brenhinoedd o'm hachos i yn dystiolaeth iddyn nhw. Ac i bob y cenhedloedd, mae'n angenrheidiol i'r newyddion da gael ei gyhoeddi yn gyntaf. Pan fyddant yn eich arwain i'ch traddodi, peidiwch â bod yn bryderus ymlaen llaw beth i'w ddweud, na pharatoi, ond beth bynnag a roddir i chi yn yr awr honno, dywedwch hynny, oherwydd nid chi sy'n siarad, ond yr Ysbryd Glân. Bydd brawd yn bradychu brawd i farwolaeth, a thad yn bradychu plentyn, a bydd plant yn codi yn erbyn rhieni a'u rhoi hwy i farwolaeth. A byddwch yn cael eich casáu gan bawb oherwydd fy enw, ond yr hwn a ddyfalbarhaodd hyd y diwedd, hwnnw a achubir. Pan welwch chi y ffieidd-dra o'r anrheithiad a gafodd ei ddweud gan Daniel y proffwyd yn sefyll lle nad yw'n angenrheidiol, gadewch i'r un sy'n darllen ddeall, yna gadewch i'r rhai yn Jwdea ffoi i'r mynyddoedd, ac na ddoed yr un ar y to i lawr i'r tŷ nac ychwaith i mewn i godi rhywbeth o'i dŷ, ac na throed yr un sydd yn y maes yn ôl i godi ei fantell. Gwae i'r rhai sy'n feichiog ac i'r rhai sy'n rhoi sugn yn y dyddiau hynny. Gweddïwch, fodd bynnag, fel na ddaw eich ffoi yn y gaeaf. Oherwydd bydd y dyddiau hynny yn orthrymder, fel na fu ei fath o ddechrau'r greadigaeth a greodd Duw hyd yn awr ac ni fydd byth. Ac os na fyddai'r Arglwydd wedi byrhau'r dyddiau, ni fyddai pob cnawd wedi ei achub, ond oherwydd y rhai etholedig a ddewisodd ef, byrhaod ef y dyddiau. Ac yna os dywed rhywun wrthych chi, Wele yma y Crist, neu Wele ef yno, peidiwch â chredu. Canys bydd gau-

gristiaid a gau-broffwydi yn codi, a byddant yn rhoi arwyddion a rhyfeddodau er mwyn arwain ar gyfeiliorn, os yn bosibl, hyd yn oed yr etholedigion. Ond chi, gwelwch: wele, rwyf wedi rhagddweud popeth i chi. Ond yn y dyddiau hynny, ar ôl y gorthrymder hwnnw, bydd yr haul yn cael ei dywyllu, ac ni fydd y lleuad yn rhoi ei goleuni, a bydd y sêr yn syrthio o'r nefoedd, a bydd y pwerau yn y nefoedd yn cael eu hysgwyd. Ac yna byddant yn gweld Mab y Dyn yn dod mewn cymylau gyda nerth mawr a gogoniant. Ac yna bydd yn anfon ei negeswyr ac yn casglu ynghyd ei etholedigion o'r pedwar gwynt, o ben y ddaear hyd ben y nefoedd. Ond o'r ffigysbrên dysgwch y ddameg. Pan fydd ei changen eisoes yn dod yn dyner ac yn bwrw allan y dail, rydych chi'n gwybod bod yr haf yn agos; felly hefyd chi, pan welwch chi y pethau hyn yn digwydd, gwybodwch fod yn agos wrth y drysau. yn wir rwy'n dweud wrthych na fydd y genhedlaeth hon yn pasio ymaith hyd nes y bydd yr holl bethau hyn yn digwydd Bydd y nefoedd a'r ddaear yn darfod, ond ni fydd fy ngeiriau i yn darfod. Ond ynghylch y dydd hwnnw neu'r awr honno, nid oes neb yn gwybod, na'r negeswyr yn y nefoedd, na'r Mab, ond y Tad. Gwyliwch, byddwch yn wyliadwrus a gweddïwch, oherwydd nid ydych yn gwybod pryd y mae'r amser. Fel dyn ar daith i ffwrdd, gan adael ei dŷ, a rhoi'r awdurdod i'w gaethweision, ac i bob un ei waith, a gorchymynodd i'r porthor fel y dylai wylio. Gwyliwch felly; oherwydd nid ydych yn gwybod pryd mae arglwydd y tŷ yn dod, yn hwyr neu hanner nos neu ganu'r ceiliog neu yn y bore; rhag iddo, wedi dod yn sydyn, eich canfod chi yn cysgu. Yr hyn a ddywedaf i chwi, a ddywedaf i bawb: byddwch yn wyliadwrus.

14

Roedd y Pasg a'r bara croyw ar ôl dau ddiwrnod. Ac roedd y prif offeiriaid a'r ysgrifenyddion yn ceisio sut y gallent ei ddal trwy dwyll a'i ladd. Roeddent yn dweud, Nid yn ystod y wyl, rhag ofn y bydd terfysg ymhlith y bobl. Ac tra oedd ef yn Bethania yn nhŷ Simon y gwahanglwyf, wrth iddo orwedd daeth gwraig â ffiol alabaster o ennaint nard pur, drud iawn, ac wedi torri'r ffiol alabaster fe'i tywalltodd ar ei ben. Ond yr oedd rhai yn ddig wrthynt eu hunain gan ddweud, I ba beth y bu'r gwastraff hwn o'r ennaint? Oherwydd gallai'r eli hwn fod wedi ei werthu am dros dri chant o ddenarii a'i roi i'r tlodion, ac roeddent yn ei cheryddu hi. Ond dywedodd Iesu: Gadewch lonydd iddi; pam rydych chi'n achosi trafferthion iddi? Mae hi/e wedi gwneud gwaith da ynof fi. Oherwydd bob amser mae gennych y tlodion gyda chwi, a phryd bynnag y dymunwch gallwch wneud daioni iddynt, ond nid oes gennych fi bob amser. Yr hyn oedd ganddi hon a wnaeth; rhagwelodd eneinio fy nghorff ar gyfer y claddedigaeth. Yn wir rwy'n dweud wrthych, lle bynnag y cyhoeddir y newyddion da hwn yn y byd cyfan, bydd yr hyn a wnaeth hon yn cael ei ddweud er cof amdani. Ac aeth Jwdah Iscariot, un o'r deuddeg, at y prif offeiriaid er mwyn ei fradychu iddynt. Ond wedi iddynt glywed, llawenhasant, ac addawsant roi darnau arian iddo, a cheisiodd sut y gallai ei draddodi'n gyfleus. Ac ar y dydd cyntaf o'r bara croyw, pan oeddent yn aberthu'r pasg, dywedodd ei ddisgyblion wrtho, Ble rwyt ti eisiau i ni fynd i baratoi er mwyn i ti fwyta'r pasg? Ac mae'n

anfon dau o'i ddisgyblion ac mae'n dweud wrthyn nhw: ewch i'r ddinas, a bydd dyn yn cario jar o ddŵr yn cyfarfod â chi: dilynwch ef, ac lle bynnag y bydd yn mynd i mewn, dywedwch wrth feistr y tŷ fod yr athro yn dweud: ble mae fy ystafell westai lle bwytaf y Pasg gyda fy nisgyblion? Ac fe fydd ef yn dangos i chi ystafell uchaf fawr wedi'i dodrefnu yn barod; yno paratowch i ni. Ac aeth ei ddisgyblion allan a daethant i'r ddinas, a chawsant fel y dywedodd wrthynt, a pharatowyd y Pasg ganddynt. Ac wedi i'r hwyr ddigwydd mae'n dod gyda'r deuddeg; ac wrth iddyn nhw orwedd ac wrth iddyn nhw fwyta, dywedodd Iesu, Yn wir rwy'n dweud i chi fod un ohonoch chi yn mynd i fy mradychu i, yr un sy'n bwyta gyda mi. Ond dechreuon nhw alaru a dweud wrtho bob un ar ei ôl: nid fi, siawns? Ac meddai un arall: Nid myfi, ie? Ond atebodd ac meddai wrthynt, Un o'r deuddeg, yr un sy'n trochi gyda mi yn y bowlen. Y mae Mab y Dyn yn wir yn mynd fel y mae wedi ei ysgrifennu amdano, ond gwae i'r dyn hwnnw y mae Mab y Dyn yn cael ei fradychu trwyddo; byddai'n well iddo pe na bai'r dyn hwnnw wedi ei eni. Ac wrth iddynt fwyta, cymerodd Iesu fara, a wedi ei fendithio, fe'i torrodd a'i roi iddynt, a dywedodd, Cymerwch, bwytewch, hwn yw fy nghorff i. Ac wedi cymryd y cwpan, wedi rhoi diolch, rhoddodd ef iddynt, ac yfasant ohono i gyd. Ac meddai wrthynt, Hwn yw fy ngwaed i, gwaed y cyfamod newydd, sy'n cael ei dywallt allan dros lawer. Amen, rwy'n dweud wrthych na fyddaf mwyach yn yfed o ffrwyth y winwydden hyd y dydd hwnnw pan fyddaf yn ei yfed yn newydd yn nheyrnas Duw. Ac wedi canu emyn, aethant allan i Fynydd yr Olewydd. Ac mae Iesu yn dweud wrthyn nhw y bydd

pawb yn cael eu gwneud i faglu ynof fi yn y nos yma, oherwydd mae wedi'i ysgrifennu, byddaf yn taro'r bugail a bydd y defaid yn cael eu gwasgaru, ond ar ôl i mi gael fy nghodi byddaf yn mynd o'ch blaen chi i Galilea Ond dywedodd Pedr wrtho, Ac os bydd pawb yn cael eu tramgwyddo, ond nid fi. Ac meddai Iesu wrtho, Yn wir, rwy'n dweud wrthyt ti y byddi di heddiw, yn y nos hon, cyn i'r ceiliog ganu ddwywaith, yn fy ngwadu i dair gwaith. Ond roedd Pedr yn dweud yn fwy o ormodedd: os mae'n rhaid i mi farw gyda ti, nid wyf yn mynd i dy wadu di. Ac yn yr un modd roedd pawb yn dweud. Ac maent yn dod i le o'r enw Gethsemane, ac mae'n dweud wrth ei ddisgyblion, Eisteddwch yma nes i mi weddïo. Ac mae'n cymryd Pedr ac Iago ac Ioan gydag ef, a dechreuodd fod yn ddwys ofidus ac yn ofidus ac i ddweud wrthynt: Mae fy enaid yn drist iawn hyd at farwolaeth; arhoswch yma a gwyliwch. Ac wedi mynd ymlaen ychydig syrthiodd ar ei wyneb ar y ddaear, ac roedd yn gweddïo fel y byddai, os oedd yn bosibl, yr awr yn mynd heibio oddi wrtho, ac roedd yn dweud: abba y tad, mae pob peth yn bosibl i ti; cymer y cwpan hwn oddi wrthyf; ond nid beth rydw i yn ei ddymuno, ond beth rwyt ti yn ei ddymuno. Ac mae'n dod ac mae'n eu ffeindio nhw'n cysgu, ac mae'n dweud wrth Pedr: Simon, wyt ti'n cysgu? Oni allech chi gadw'n effro am un awr? Byddwch yn wyliadwrus a gweddïwch, fel na fyddwch yn mynd i mewn i demtasiwn; mae'r ysbryd yn wir yn barod, ond mae'r cnawd yn wan. Ac eto, wedi mynd i ffwrdd, gweddïodd gan ddweud yr un gair. Ac wedi dychwelyd cafodd hwy eto yn cysgu, oherwydd yr oedd eu llygaid yn cael eu llethu, ac ni wyddent beth i'w ateb. Ac mae'n dod y trydydd tro ac mae'n dweud wrthyn nhw: ydych

chi'n cysgu o hyd ac yn gorffwys? Mae'n ddigon. Daeth yr awr; wele mae Mab y Dyn yn cael ei fradychu i ddwylo'r pechaduriaid. Codwch, gadewch inni fynd; wele mae'r un sy'n fy mradychu i wedi dod yn agos. Ac yn syth, tra oedd ef yn dal i siarad, daeth Jwda yr Iscariot, un o'r deuddeg, a chydag ef dyrfa fawr gyda chleddfyau a ffyn, wedi eu hanfon gan y prif offeiriaid a'r ysgrifenyddion a'r henuriaid. Roedd yr un a oedd yn ei fradychu wedi rhoi arwydd iddynt, gan ddweud, Pwy bynnag y byddaf yn ei gusanu, ef yw hwnnw; daliwch ef ac ewch ag ef ymaith yn ddiogel. Ac wedi dod, yn syth wedi nesáu ato, dywedodd, Henffych, rabbi, ac fe'i cusanodd. Ond gosododd y rheini eu dwylo arno a'i ddal. Ond trawodd un o'r rhai oedd yn sefyll gerllaw, wedi tynnu ei gleddyf, gaethwas yr archoffeiriad a thorri ei glust i ffwrdd. Ac yn ateb dywedodd Iesu wrthyn nhw, Fel yn erbyn lleidr aethoch chi allan gyda chleddyfau a phrenau i ddal fi; bob dydd roeddwn i gyda chi yn y deml yn dysgu, ac ni ddalioch chi fi. Ond er mwyn cyflawni'r ysgrifau. Ac wedi ei adael, ffodd pawb. Ac dilynodd un dyn ifanc ef, wedi ei wisgo â lliain ar gorff noeth, a daliodd y dynion ifanc ef. Ond ef, wedi gadael y lliain, ffodd yn noeth oddi wrthynt. Ac arweinasant Iesu i ffwrdd at yr archoffeiriad, a daeth yr holl archoffeiriaid a'r henuriaid a'r ysgrifenyddion ynghyd ato ef. Ac dilynodd Pedr ef o bell hyd mewn i lys yr archoffeiriad, ac yr oedd yn eistedd gyda'r cynorthwywyr ac yn cynhesu wrth y golau. Roedd y prif offeiriaid a'r holl gyngor yn ceisio tystiolaeth yn erbyn Iesu er mwyn ei roi ef i farwolaeth, ac nid oeddent yn dod o hyd; oherwydd roedd llawer yn dwyn tystiolaeth ffug yn ei erbyn ef, ac nid oedd y tystiolaethau yn gyfartal. Ac roedd rhai wedi codi

yn dwyn tystiolaeth gau yn ei erbyn ef gan ddweud ein bod ni wedi ei glywed ef yn dweud y byddaf fi yn dinistrio y deml hon yr un wedi ei wneud â llaw ac trwy dri diwrnod byddaf fi yn adeiladu un arall heb ei wneud â dwylo. Ac nid hyd yn oed felly yr oedd eu tystiolaeth yn gyfartal. Ac wedi codi, yr archoffeiriad i'r canol, roedd e'n gofyn i Iesu gan ddweud: Dwyt ti ddim yn ateb dim? Beth mae'r rhain yn tystio yn dy erbyn di? Ond roedd ef yn dawel ac ni atebodd ef ddim byd. Eto roedd yr archoffeiriad yn gofyn iddo ef ac yn dweud wrtho ef: ai ti yw'r Crist, mab y bendigedig? Ond dywedodd Iesu, Myfi ydwyf, a byddwch yn gweld Mab y Dyn yn eistedd ar ddeheulaw y Gallu ac yn dod ar gymylau'r nefoedd. Ond rhwygodd yr archoffeiriad ei ddillad a dweud, Pa angen sydd arnom eto am dystion? Clywsoch chi'n sicr y cabledd; beth sy'n ymddangos i chi? Ond condemnodd pawb ef ei fod yn haeddu marwolaeth. Ac fe ddechreuodd rhai boeri arno ac gorchuddio ei wyneb a'i daro â dyrnau a dweud wrtho broffwyda i ni pwy yw'r un a'th darodd di Ac fe daflodd y gweision ergydion ato ef. Ac tra oedd Pedr i lawr yn yr iard mae un o forynion yr archoffeiriad yn dod, ac wedi gweld Pedr yn cael ei gynhesu, wedi edrych yn graff arno mae hi'n dweud: ac roeddet ti gyda Iesu o Nasareth. Ond gwadodd ef gan ddweud, Nid wyf yn gwybod nac yn deall beth rwyt ti'n ei ddweud. Ac aeth ef allan i'r cwrt, ac canodd y cei□□og. Ac wedi i'r forwyn ei weld ef eto, dechreuodd ddweud wrth y rhai oedd yn sefyll o gwmpas fod hwn yn un ohonynt. Ond roedd e'n gwadu eto. Ac ar ôl ychydig eto roedd y rhai oedd yn sefyll gerllaw yn dweud wrth Pedr: Yn wir rwyt ti o'u plith nhw; oherwydd Galilead wyt ti ac mae dy siarad di yn debyg.

Ond dechreuodd ef felltithio a thyngu nad oedd yn adnabod y dyn hwn yr ydych chi'n sôn amdano. Ac am yr ail waith canodd y ceiliog. Ac fe gofiodd Pedr y gair a ddywedodd Iesu wrtho, Cyn i'r ceiliog ganu ddwywaith, byddi'n fy ngwadu deirgwaith, ac wedi hynny wylodd.

15

Ac yn syth yn y bore, wedi i'r prif offeiriaid gynnal cyngor gyda'r henuriaid a'r ysgrifenyddion a'r holl gyngor, wedi rhwymo Iesu, fe'i cludwyd i ffwrdd a'i draddodi i Pilat. Ac gofynnodd Pilat iddo: ti ydy brenin yr Iddewon? Ond atebodd a dweud wrtho, Ti sy'n dweud. Ac roedd y prif offeiriaid yn ei gyhuddo ef o lawer, ond ni atebodd ef ddim. Ond roedd Pilat yn gofyn iddo eto gan ddweud: onid wyt ti'n ateb dim? Gwêl faint maen nhw'n tystio yn dy erbyn di. Ond ni atebodd Iesu ddim byd mwyach, fel bod Pilat yn rhyfeddu. Yn ôl yr ŵyl, roedd yn rhyddhau iddynt un carcharor, yr hwn yr oeddent yn gofyn amdano. Roedd y dyn a elwid yn Barabbas wedi ei rwymo gyda'r cyd-wrthryfwyr, y rhai oedd wedi cyflawni llofruddiaeth yn y gwrthryfel. Ac wedi gweiddi allan, dechreuodd y dorf ofyn fel y gwnâi bob amser iddynt. Ond atebodd Pilat iddynt gan ddweud, A ydych chi eisiau i mi ryddhau i chi frenin yr Iddewon? Roedd yn gwybod bod yr archoffeiriaid wedi ei draddodi trwy genfigen. Ond cynhyrfodd y prif offeiriaid y dorf fel y byddai'n rhyddhau Barabbas iddynt yn hytrach. Ond atebodd Pilat eto a dywedodd wrthynt, Beth felly yr ydych chi eisiau i mi ei wneud â'r hwn yr ydych chi'n ei

alw'n frenin yr Iddewon? Ond gweiddasant eto, Croeshoelia ef! Ond roedd Pilat yn dweud wrthyn nhw: Beth ddrwg wnaeth o felly? Ond gwaeddon nhw'n fwy eithafol: croeshoeliwch ef. Ond yr oedd Pilat yn dymuno gwneud digon i'r dyrfa, felly rhyddhaodd Barabbas iddynt, a thraddododd Iesu, wedi ei fflangellu, fel y croeshoeliwyd ef. Ac arweiniodd y milwyr ef i mewn i'r cwrt, sef y praetoriwm, ac maen nhw'n galw ynghyd yr holl garfan; ac maen nhw'n ei wisgo ef mewn porffor ac yn gosod o'i amgylch, wedi ei phlethu, goron ddrain, ac fe ddechreuon nhw ei gyfarch ef. Henffych y brenin yr Iddewon; ac roeddent yn taro ei ben ef â chorsen ac yn poeri arno ef, ac yn gosod y gliniau roeddent yn ymgrymu iddo ef. Ac pan wnaethant watwar arno, tynnasant y porffor oddi arno a gwisgo amdano ei ddillad ei hun, ac aethant ag ef allan er mwyn ei groeshoelio. Ac maent yn gorfodi rhyw un oedd yn mynd heibio, Simon o Cyrene, oedd yn dod o'r cae, tad Alecsander a Rwffws, i godi ei groes. Ac maent yn dwyn ef i le Golgotha, yr hwn sydd, wedi ei gyfieithu, yn lle penglog. Ac roeddent yn rhoi iddo i yfed win wedi ei gymysgu â myrr, ond ni chymerodd ef. Ac wedi ei groeshoelio ef, maent yn rhannu ei ddillad, gan fwrw coelbren arnynt i weld pwy a gymer beth. Yr oedd hi'n naw o'r gloch y bore ac fe groeshoeliasant ef. Ac yr oedd arysgrif ei gyhuddiad wedi ei hysgrifennu, Brenin yr Iddewon. Ac gydag ef maent yn croeshoelio dau leidr, un ar y dde ac un ar y chwith iddo. Ac fe gyflawnwyd yr ysgrythur sy'n dweud: a chyfrifwyd ef gyda'r rhai anghyfreithlon. Ac roedd y rhai oedd yn mynd heibio yn ei gableddio ef gan ysgwyd eu pennau ac yn dweud, Gwae, ti sy'n dinistrio'r deml ac yn ei hadeiladu mewn tri diwrnod, achub dy

hun a dod i lawr o'r groes. Yn yr un modd, roedd y prif offeiriaid yn gwawdio at ei gilydd gyda'r ysgrifenyddion gan ddweud, Achubodd eraill, ond ni all achub ei hun. Gad i Grist frenin Israel ddod i lawr nawr o'r groes, fel y gallwn weld a chredu ynddo. Ac roedd y rhai a groeshoeliwyd gydag ef yn ei edliw. Pan ddaeth yr awr chweched, dywyllwch a ddaeth ar yr holl ddaear hyd yr awr nawfed; ac yn yr awr nawfed gwaeddodd Iesu â llais mawr gan ddweud, Eloi Eloi, lema sabachthani. Yr hyn sy'n cael ei gyfieithu yw, fy Nuw i, fy Nuw i, pam yr wyt ti wedi fy ngadael i? Ac roedd rhai o'r rhai oedd yn sefyll gerllaw, wedi clywed, yn dweud, Edrychwch, mae'n galw ar Elias. Rhedodd un ac wedi llenwi sbwng â finegr, a'i osod ar gansen, rhoddodd ef iddo i'w yfed gan ddweud, Gadewch i ni weld a ddaw Elias i'w dynnu i lawr. Ond gadawodd Iesu lef fawr a bu farw. Ac fe rwygodd llen y deml yn ddau o'r top i'r gwaelod. Ond pan welodd y canwriad a safai gyferbyn ag ef iddo felly weiddi ac anadlu ei anadl olaf, dywedodd, Yn wir, roedd y dyn hwn yn fab i Dduw. Roedd hefyd wragedd o bell yn gwylio, yn eu plith roedd Mair y Magdalen a Mair mam Iago y bach a Joses, a Salome, y rhai hefyd pan oedd yn Galilea oeddynt yn ei ddilyn ef ac yn ei wasanaethu ef, a llawer eraill y rhai a ddaeth i fyny gydag ef i Jerwsalem. Ac yn barod pan oedd yr hwyr wedi digwydd, gan ei fod yn baratoad, sef cyn y Saboth, daeth Joseff o Arimathea, cynghorwr grasol, yr hwn oedd ef ei hun hefyd yn disgwyl teyrnas Duw, wedi mentro aeth i mewn at Peilat a gofynnodd am gorff Iesu. Ac roedd Peilat yn rhyfeddu a oedd ef eisoes wedi marw, ac wedi galw'r canwriad ato gofynnodd iddo a oedd ef wedi marw ers talwm; ac wedi gwybod gan y canwriad rhoddodd y corff i Joseff. Ac

wedi prynu lliain ac wedi ei ddwyn i lawr, amwisgodd ef yn y lliain ac fe osododd ef mewn bedd a oedd wedi ei dorri o graig, ac fe rholiodd garreg ar ddrws y bedd. Ond roedd Mair Magdalen a Mair, mam Joses, yn gwylio lle'r oedd yn cael ei osod.

16

Ac wedi i'r Saboth fynd heibio, prynodd Mair Magdalen a Mair wraig Iago a Salome sbeisiau er mwyn mynd i'w eneinio ef. Ac yn fore iawn ar y dydd cyntaf o'r wythnos, maent yn dod at y bedd wedi i'r haul godi. ac roeddent yn dweud wrth eu hunain, Pwy a fydd yn rholio'r garreg i ffwrdd i ni o ddrws y bedd? Ac wedi edrych i fyny, gwelsant fod y garreg wedi'i threiglo i ffwrdd, oherwydd roedd yn fawr iawn. Ac wedi mynd i mewn i'r beddrod, gwelsant ddyn ifanc yn eistedd ar y dde, wedi ei wisgo mewn gwisg wen, ac fe syfrданwyd hwy yn fawr. Ond dywed wrthynt, Peidiwch â dychryn, yr ydych yn ceisio Iesu y Nasaread a groeshoeliwyd; mae wedi ei gyfodi, nid yw yma. Edrychwch ar y lle lle rhoddwyd ef. Ond ewch a dywedwch i'w ddisgyblion ef ac i Pedr ei fod yn mynd o'ch blaen chi i Galilea; yno fe welwch ef, fel y dywedodd wrthych. Ac wedi mynd allan, ffoesant o'r bedd, oherwydd yr oedd cryndod a dychryn arnynt, ac ni ddywedasant ddim wrth neb, oherwydd yr oeddent yn ofni. Wedi codi yn y bore ar y saboth cyntaf, ymddangosodd yn gyntaf i Mair Magdalene, yr hon yr oedd wedi bwrw allan saith cythraul ohoni. Aeth honno ac adrodd i'r rhai a fu gydag ef, oedd

yn galaru ac yn wylo. Ac wedi i'r rheini glywed ei fod yn fyw ac iddo gael ei weld ganddi hi, gwrthodon nhw gredu. Ond ar ôl y pethau hyn, ymddangosodd mewn ffurf wahanol i ddau ohonynt oedd yn cerdded, wrth iddynt fynd i'r maes. Ac aeth y rheini i ffwrdd ac adrodd wrth y gweddill, ond ni chredasant hwy chwaith. Yn ddiweddarach ymddangosodd i'r un ar ddeg wrth iddynt orwedd wrth y bwrdd, a cheryddodd eu hanghrediniaeth a chaledwch eu calonnau, oherwydd nad oeddent wedi credu'r rhai oedd wedi ei weld wedi ei gyfodi. Ac meddai wrthynt, Ewch i'r holl fyd a phregethwch yr efengyl i'r holl greadigaeth. Yr hwn a gredo ac a fedyddir, fe achubir ef; ond yr hwn ni chredo, fe'i condemnier. Ac bydd arwyddion yn dilyn y rhai sydd wedi credu'r pethau hyn: yn fy enw i byddant yn bwrw allan gythreuliaid; byddant yn siarad mewn ieithoedd newydd; byddant yn codi seirff; ac hyd yn oed os byddant yn yfed rhywbeth marwol, ni fydd yn eu niweidio nhw; byddant yn gosod dwylo ar gleifion, a byddant yn dda. Yr Arglwydd yn wir felly, ar ôl siarad â hwy, fe'i cymerwyd i fyny i'r nefoedd ac eisteddodd ar ddeheulaw Duw. Ond aeth y rheini allan a chyhoeddi ym mhobman, gyda'r Arglwydd yn cydweithio ac yn cadarnhau'r gair trwy'r arwyddion oedd yn dilyn. Amen.

Efengyl Ioan

1

Yn y dechreuad yr oedd y Gair, ac yr oedd y Gair gyda Duw, ac yr oedd y Gair yn Dduw. Roedd hwn yn y dechreuad gyda Duw. Daeth pob peth i fod trwyddo ef, a hebddo ef ni ddaeth yr un peth a ddaeth i fod. Ynddo ef yr oedd bywyd, a'r bywyd oedd goleuni dynion. Ac y mae'r golau yn disgleirio yn y tywyllwch, ac ni orchfygodd y tywyllwch mohono. Daeth dyn wedi ei anfon o Dduw, ei enw ef oedd Ioan; daeth hwn i dystiolaeth, er mwyn iddo dystio am y goleuni, er mwyn i bawb gredu trwyddo ef. Nid hwnnw oedd y goleuni, ond er mwyn iddo dystiolaethu am y goleuni. Roedd y golau gwir, sy'n goleuo pob dyn sy'n dod i'r byd. Yr oedd yn y byd, a daeth y byd i fodolaeth trwyddo ef, ac ni adnabu'r byd ef. Daeth i'w eiddo ei hun, ac ni dderbyniodd ei bobl ei hun ef. Ond cymaint ag a'i derbyniodd ef, rhoddodd iddynt awdurdod i ddod yn blant Duw, i'r rhai sy'n credu yn ei enw ef, y rhai na chawsant eu geni o waedoedd, nac o ewyllys cnawd, nac o ewyllys dyn, ond o Dduw. Ac fe ddaeth y Gair yn gnawd ac fe breswylodd yn ein plith, ac fe welsom ei ogoniant

ef, gogoniant fel un unig-anedig oddi wrth y Tad, yn llawn gras a gwirionedd. Mae Ioan yn tystiolaethu amdano ac wedi gweiddi gan ddweud, Hwn oedd yr hwn y dywedais amdano, Y sawl sy'n dod ar fy ôl i sydd wedi dod o'm blaen i, oherwydd yr oedd ef o'm blaen i. Ac o'i gyflawnder ef fe dderbyniasom ni i gyd, a gras yn lle gras; oherwydd rhoddwyd y gyfraith trwy Moses, daeth y gras a'r gwirionedd trwy Iesu Grist. Ni welodd neb Dduw erioed; yr unig anedig Fab, yr hwn sydd ym mynwes y Tad, hwnnw a'i hesboniodd. Ac hon yw tystiolaeth Ioan, pan anfonodd yr Iddewon o Jerwsalem offeiriaid a Lefiaid i'w holi ef, Pwy wyt ti? A chyfaddefodd, ac ni wadodd, a chyfaddefodd nad myfi yw'r Crist. Ac fe ofynnon nhw iddo: beth felly? Elias wyt ti? Ac mae'n dweud: Nid wyf. Ai'r proffwyd wyt ti? Ac atebodd ef, Na. Ddwedon nhw felly wrtho: pwy wyt ti? Er mwyn i ni roi ateb i'r rhai a'n hanfonodd ni: beth wyt ti'n ei ddweud amdanat ti dy hun? Dywedodd ef, Myfi yw llais un yn galw yn yr anialwch, Gwnewch yn syth ffordd yr Arglwydd, fel y dywedodd y proffwyd Eseia. Ac roedd y rhai wedi cael eu hanfon o'r Phariseaid ac fe ofynnon nhw iddo ac fe ddwedon nhw wrtho pam felly rwyt ti'n bedyddio os nad wyt ti'r Crist nac Elias nac y proffwyd Atebodd Ioan iddynt gan ddweud, Yr wyf fi'n bedyddio mewn dŵr, ond yn eich canol chwi y mae'n sefyll yr hwn nad ydych chwi'n ei adnabod. Ef ei hun yw'r un sy'n dod ar fy ôl i, sydd wedi dod o'm blaen i, nad wyf fi'n deilwng i ddatod strap ei sandalau ef. Digwyddodd y pethau hyn yn Bethania tu hwnt i'r Iorddonen, lle roedd Ioan yn bedyddio. Trannoeth gwêl Ioan Iesu yn dod tuag ato ac meddai, Wele oen Duw sy'n codi pechod y byd. Hwn yw yr un y dywedais amdano, Ar fy ôl i y daw gŵr

sydd wedi dod o'm blaen i, oherwydd yr oedd ef o'm blaen i. Ac nid oeddwn i'n ei adnabod ef, ond er mwyn iddo gael ei ddatguddio i Israel, dyna pam y deuthum i yn bedyddio yn y dŵr. Ac tystiolaethodd Ioan gan ddweud, Yr wyf wedi gweld yr Ysbryd yn disgyn fel colomen o'r nefoedd, ac arhosodd arno ef. Ac nid oeddwn i yn ei adnabod ef, ond yr hwn a'm hanfonodd i fedyddio mewn dŵr, hwnnw a ddywedodd wrthyf fi, Ar bwy bynnag y gweli di yr Ysbryd yn disgyn ac yn aros arno ef, hwn yw'r un sy'n bedyddio yn yr Ysbryd Glân. Ac yr wyf fi wedi gweld ac wedi tystiolaethu mai hwn yw Mab Duw. Y diwrnod nesaf eto roedd Ioan yn sefyll a dau o'i ddisgyblion, ac wedi edrych yn graff ar Iesu yn cerdded mae'n dweud, Edrychwch, oen Duw. Ac fe glywodd y ddau ddisgybl ef yn siarad, ac fe ddilynodd hwy Iesu. Ond wedi troi a gweld nhw yn dilyn mae Iesu yn dweud wrthyn nhw beth ydych chi'n ceisio A dywedasant wrtho, Rabbi, sy'n cael ei gyfieithu'n athro, ble rwyt ti'n aros? Mae'n dweud wrthyn nhw: Dewch a gwelwch. Daethon nhw felly a gweld ble roedd yn aros, ac arhoson nhw gydag ef y diwrnod hwnnw; roedd hi tua'r degfed awr. Roedd Andreas, brawd Simon Pedr, yn un o'r ddau a oedd wedi clywed gan Ioan ac wedi ei ddilyn. Mae hwn yn dod o hyd yn gyntaf i'w frawd ei hun, Simon, ac yn dweud wrtho: rydyn ni wedi dod o hyd i'r Meseia, sy'n cael ei gyfieithu'n Grist; ac fe arweiniodd ef ato at Iesu. Wedi edrych arno ef, dywedodd Iesu: Ti yw Simon, mab Jona; ti a gei dy alw'n Ceffas, sy'n cael ei gyfieithu'n Pedr. Y diwrnod nesaf roedd Iesu yn dymuno mynd allan i Galilea, ac mae'n dod o hyd i Philip ac yn dweud wrtho, Dilyn fi. Ond roedd Philip o Bethsaida, o ddinas Andrew a Pedr. Mae Philip yn dod o

hyd i Nathanael ac mae'n dweud wrtho, Yr hwn a ysgrifennodd Moses yn y gyfraith a'r proffwydi amdano, rydym wedi dod o hyd iddo, sef Iesu fab Joseff o Nasareth. Ac meddai Nathanael wrtho a all unrhyw beth da fod o Nasareth Mae Philip yn dweud wrtho: dere a gweld. Gwelodd Iesu Nathanael yn dod tuag ato ac meddai amdano, Wele, Israeliad go iawn, yn yr hwn nid oes twyll. Mae Nathanael yn dweud wrtho: O ble wyt ti'n fy adnabod i? Atebodd Iesu a dywedodd wrtho: cyn i Philip dy alw di, pan oeddet ti o dan y goeden ffigys, gwelais i di. Atebodd Nathanael a dywedodd wrtho, Rabbi, ti yw Mab Duw, ti yw Brenin Israel. Atebodd Iesu a dywedodd wrtho: Oherwydd dywedais wrthyt ti, gwelais ti o dan y ffigysbren, wyt ti'n credu? Byddi di'n gweld pethau mwy na'r rhain. A dywed wrtho, Yn wir, yn wir, rwy'n dweud wrthych, o hyn ymlaen fe welwch y nefoedd wedi'i hagor, ac angylion Duw yn esgyn ac yn disgyn ar Fab y Dyn.

2

Ac ar y trydydd dydd bu priodas yn Cana yn Galilea, ac roedd mam Iesu yno; galwyd hefyd Iesu a'i ddisgyblion i'r briodas. Ac wedi i'r gwin redeg yn brin, dywed mam Iesu wrtho ef, Nid oes ganddynt win. Mae Iesu yn dweud wrthi: beth sydd rhyngof fi a thi, wraig? Dydy fy awr i ddim wedi dod eto. Mae ei fam yn dweud wrth y gweision, Beth bynnag y mae'n ei ddweud wrthych, gwnewch ef. Yr oedd yno chwech jar carreg yn sefyll yn ôl defod puro'r Iddewon, yn dal rhwng dau neu dri mesur yr un. Mae Iesu yn dweud wrthyn nhw: Llenwch y jariau dŵr â

dŵr. Ac fe wnaethon nhw eu llenwi nhw i'r top. Ac mae'n dweud wrthyn nhw: Tynnwch allan nawr ac ewch ag ef at feistr y wledd. Ac fe ddaethon nhw ag ef. Pan flasodd meistr y wledd y dŵr oedd wedi dod yn win ac nid oedd yn gwybod o ble roedd, ond roedd y gweision yn gwybod, y rhai oedd wedi tynnu'r dŵr, galwodd meistr y wledd y priodfab a dywedodd wrtho, mae pob dyn yn gosod y gwin da yn gyntaf, a phan fyddant yn feddw, yna'r llai, rwyt ti wedi cadw'r gwin da hyd yn awr. Gwnaeth Iesu hyn yn ddechreuad yr arwyddion yng Nghana Galilea ac amlygodd ei ogoniant, a chredodd ei ddisgyblion ynddo. Ar ôl hyn aeth ef i lawr i Capernaum, ef a'i fam a'i frodyr a'i ddisgyblion, ac yno arhoson nhw ond ychydig ddyddiau. Ac yr oedd y Pasg yr Iddewon yn agos, ac aeth Iesu i fyny i Jerwsalem. A chafodd yn y deml y rhai oedd yn gwerthu ychen a defaid a cholomennod, a'r cyfnewidwyr arian yn eistedd. Ac wedi gwneud chwip o raffau fe fwriodd allan bawb o'r deml, y defaid a'r ychen, ac o'r newidwyr arian fe dywalltiodd yr arian mân ac fe drosodd y byrddau, ac i'r rhai oedd yn gwerthu colomennod fe ddywedodd: codwch y pethau hyn oddi yma; peidiwch â gwneud tŷ fy nhad yn dŷ masnachu. Cofiodd y disgyblion fod yn ysgrifenedig, Bydd sêl dy dŷ yn fy nifa i. Atebodd yr Iddewon felly a dywedodd wrtho, Pa arwydd wyt ti'n ei ddangos i ni am dy fod yn gwneud y pethau hyn? Atebodd Iesu a dywedodd wrthynt, Dinistriwch y deml hon, ac mewn tri diwrnod fe'i codaf hi. Dywedodd yr Iddewon felly, Deugain a chwe blynedd y cafodd y deml hon ei hadeiladu, a byddi di yn ei chodi mewn tri diwrnod? Ond yr oedd hwnnw yn sôn am deml ei gorff. Pan felly y cafodd ei godi o'r meirw, cofiodd ei ddisgyblion ei fod yn

dweud hyn, ac fe gredasant yr ysgrythur a'r gair a ddywedodd Iesu. Fel yr oedd yn Jerwsalem yn ystod y Pasg yn yr ŵyl, credodd llawer yn ei enw, gan weld yr arwyddion a wnaeth. Ond nid oedd Iesu ei hun yn ymddiried ei hun iddynt oherwydd ei fod ef yn adnabod pawb, ac oherwydd nad oedd angen iddo i rywun dystio am ddyn; oherwydd roedd ef ei hun yn gwybod beth oedd yn y dyn.

3

Yr oedd dyn o blith y Phariseaid, Nicodemus oedd ei enw, yn llywodraethwr yr Iddewon. Daeth hwn ato ef liw nos a dywedodd wrtho, Rabbi, gwyddom dy fod wedi dod oddi wrth Dduw yn athro, oherwydd ni all neb wneud yr arwyddion hyn yr wyt ti yn eu gwneud, oni bai fod Duw gydag ef. Atebodd Iesu a dywedodd wrtho, Yn wir, yn wir, rwy'n dweud wrthyt, os na chaiff rhywun ei eni o'r uchod, ni all weld teyrnas Duw. Mae Nicodemus yn dweud wrtho: sut gall dyn gael ei eni gan fod yn hen ddyn? Nid yw'n gallu mynd i mewn i fol ei fam yr ail waith a chael ei eni? Atebodd Iesu, Yn wir, yn wir, rwy'n dweud wrthyt ti, os nad yw rhywun yn cael ei eni o ddŵr ac Ysbryd, ni all fynd i mewn i deyrnas Duw. Yr hyn a anwyd o'r cnawd yn gnawd yw, a'r hyn a anwyd o'r Ysbryd yn ysbryd yw. Paid â rhyfeddu oherwydd dywedais wrthyt ti fod rhaid i chi gael eich geni o'r uchod. Mae'r ysbryd yn chwythu lle mae'n dymuno, ac rwyt ti'n clywed ei lais, ond nid wyt ti'n gwybod o ble mae'n dod nac i ble mae'n mynd; felly mae pob un sydd wedi ei eni o'r Ysbryd.

Atebodd Nicodemus a dywedodd wrtho, Sut y gall y pethau hyn ddigwydd? Atebodd Iesu a dywedodd wrtho, Ti yw'r athro Israel a dwyt ti ddim yn gwybod y pethau hyn? Yn wir, yn wir, rwy'n dweud wrthyt oherwydd yr hyn a wyddom yr ydym yn ei lefaru, ac yr hyn a welsom yr ydym yn tystio iddo, ac nid ydych yn derbyn ein tystiolaeth ni. Os dywedais y pethau daearol wrthych a nid ydych yn credu, sut y credwch chi os dywedaf y pethau nefol wrthych? Ac nid oes neb wedi esgyn i'r nefoedd, os nad yr hwn a ddaeth i lawr o'r nefoedd, Mab y Dyn, yr hwn sydd yn y nefoedd. Ac yn union fel y cododd Moses y sarff yn yr anialwch, felly mae'n rhaid i Fab y Dyn gael ei godi, fel na fydd pob un sy'n credu ynddo'n darfod, ond yn cael bywyd tragwyddol. Oherwydd felly y carodd Duw y byd, fel yr rhoddodd ei unig-anedig Fab, fel na ddarfyddo pob un sy'n credu ynddo ef, ond iddo gael bywyd tragwyddol. Oherwydd nid anfonodd Duw ei Fab i'r byd i farnu'r byd, ond fel y cai'r byd ei achub trwyddo ef. Y sawl sy'n credu ynddo ef ni chaiff ei farnu, ond y sawl nad yw'n credu eisoes wedi ei farnu, oherwydd nid yw wedi credu yn enw'r unig-anedig Fab Duw. Dyma yw'r farn, oherwydd bod y goleuni wedi dod i'r byd, a charodd y dynion y tywyllwch yn hytrach na'r goleuni, oherwydd yr oedd eu gweithredoedd hwy yn ddrwg. Oherwydd mae pob un sy'n gwneud pethau gwerth dim yn casáu'r golau ac nid yw'n dod at y golau, fel na chaiff ei weithredoedd eu dangos; ond mae'r un sy'n gwneud y gwirionedd yn dod at y golau, fel y caiff ei weithredoedd eu datgelu, oherwydd yng Nuw y maent wedi cael eu gwneud. Ar ôl hyn daeth Iesu a'i ddisgyblion i dir Jwdea, ac yno bu'n aros gyda hwy ac yn bedyddio. Roedd Ioan hefyd yn bedyddio yn Ainon yn

agos at Salim, oherwydd roedd llawer o ddyfroedd yno, ac roeddent yn dod ac yn cael eu bedyddio; oherwydd nid oedd Ioan wedi cael ei daflu i'r carchar eto. Felly bu ymchwiliad rhwng disgyblion Ioan ac Iddew ynghylch puredigaeth. Ac aethon nhw at Ioan a dweud wrtho: Rabbi, yr un oedd gyda ti tu hwnt i'r Iorddonen, yr un rwyt ti wedi tystio iddo, edrycha mae hwn yn bedyddio ac mae pawb yn dod ato. Atebodd Ioan a dywedodd, Ni all dyn dderbyn dim, os nad yw wedi'i roi iddo o'r nef. Chi eich hunain sy'n tystio i mi fy mod i wedi dweud, Nid fi yw'r Crist, ond fy mod wedi fy anfon o'i flaen ef. Yr un sy'n cael y briodasferch yw'r priodab; ond ffrind y priodab, yr un sy'n sefyll ac yn gwrando arno, mae'n llawenhau â llawenydd oherwydd llais y priodab. Mae'r llawenydd hwn, fy un i, felly wedi cael ei gyflawni. Mae'n rhaid iddo ef gynyddu, ond i mi leihau. Mae'r un sy'n dod o'r uchod yn uwchlaw pawb. Mae'r un sy'n bod o'r ddaear o'r ddaear ac mae'n siarad o'r ddaear; mae'r un sy'n dod o'r nefoedd uwchben pawb, ac mae'n tystio i'r hyn mae wedi ei weld ac wedi ei glywed, ac nid oes neb yn derbyn ei dystiolaeth. Mae'r un sydd wedi derbyn ei dystiolaeth wedi selio bod Duw yn wir. Oherwydd mae'r hwn a anfonodd Duw yn llefaru geiriau Duw, gan nad yw Duw yn rhoi'r Ysbryd o fesur. Mae'r tad yn caru'r mab ac mae wedi rhoi pob peth yn ei law. Mae'r sawl sy'n credu yn y Mab yn cael bywyd tragwyddol, ond y sawl sy'n anufuddhau i'r Mab ni fydd yn gweld bywyd, ond mae llid Duw yn aros arno ef.

4

Fel felly y gwnaeth yr Arglwydd wybod bod y Phariseaid wedi clywed bod Iesu yn gwneud mwy o ddisgyblion ac yn bedyddio na Ioan, er nad oedd Iesu ei hun yn bedyddio ond ei ddisgyblion ef, gadawodd Jwdea ac aeth i ffwrdd i Galilea. Roedd yn angenrheidiol iddo basio trwy Samaria. Mae'n dod felly i ddinas o Samaria a elwir Sychar, yn agos at y lle a roddodd Jacob i Joseff ei fab; ac roedd yno ffynnon Jacob. Felly roedd Iesu, wedi blino o'r daith, yn eistedd felly wrth y ffynnon; roedd hi tua'r chweched awr. Mae dynes yn dod o Samaria i dynnu dŵr. Mae Iesu yn dweud wrthi: Rho i mi yfed. Oherwydd roedd ei ddisgyblion wedi mynd i ffwrdd i'r ddinas er mwyn prynu bwyd. Mae'r wraig o Samaria felly yn dweud wrtho: sut rwyt ti, sy'n Iddew, yn gofyn gen i am ddiod, a minnau'n wraig o Samaria? Oherwydd nid yw'r Iddewon yn cyd-ddefnyddio â Samariaid. Atebodd Iesu a dywedodd hyn, Os gwyddost rodd rhad Duw, a phwy yw'r un sy'n dweud wrthyt ti, Rho i mi yfed, ti fyddet wedi gofyn iddo ef, a byddai ef wedi rhoi i ti ddŵr byw. Dywed y ddynes wrtho, Arglwydd, nid oes gennych chwi fwced, ac mae'r ffynnon yn ddwfn; o ble felly y mae gennych chwi y dŵr byw? Nid wyt ti yn fwy na'n tad ni Jacob, a roddodd i ni y ffynnon, ac a yfodd ef ei hun ohoni, a'i feibion ef, a'i dda ef? Atebodd Iesu a dywedodd wrthi, Pob un sy'n yfed o'r dŵr hwn, bydd yn sychedig eto; ond pwy bynnag a fydd yn yfed o'r dŵr yr wyf fi yn ei roi iddo, ni fydd yn sychedig byth, ond bydd y dŵr yr wyf yn ei roi iddo yn dod yn ffynnon o ddŵr yn neidio i fyny ynddo i fywyd tragwyddol. Dywed y ddynes wrtho, Arglwydd, rho i mi y dŵr hwn, fel na byddaf yn sychedig ac na ddof yma i dynnu. Dywed Iesu wrthi, Dos, galw dy ŵr a thyrd yma. Atebodd

y wraig a dweud, Does gen i ddim gŵr. Mae Iesu yn dweud wrthi: yn dda ddwedaist ti fod gŵr nid oes gen i; oherwydd pump o wŷr gefaist ti, ac nawr nid yw'r hwn sydd gen ti yn ŵr i ti; hyn yn wir rwyt ti wedi dweud. Dywed y wraig wrtho, Arglwydd, gwelaf dy fod yn broffwyd. Addolodd ein tadau ar y mynydd hwn, ac rydych chi'n dweud mai yn Jerwsalem mae'r lle lle mae'n rhaid addoli. Dywed Iesu wrthi, Wraig, cred fi oherwydd daw awr pan na fyddwch yn addoli'r Tad na ar y mynydd hwn nac yn Jerwsalem. Rydych chi'n addoli'r hyn nad ydych chi'n ei wybod, rydym ni'n addoli'r hyn yr ydym ni'n ei wybod, oherwydd mae'r iachawdwriaeth o'r Iddewon. Ond mae awr yn dod, ac yn awr y mae, pan fydd y gwir addolwyr yn addoli'r Tad mewn ysbryd a gwirionedd, oherwydd y mae'r Tad yn ceisio'r fath rai sy'n ei addoli ef. Ysbryd yw Duw, ac mae'n rhaid i'r rhai sy'n ei addoli ef ei addoli mewn ysbryd ac mewn gwirionedd. Dywed y ddynes wrtho, Rwy'n gwybod bod y Meseia yn dod, yr un a elwir yn Grist; pan ddaw hwnnw, bydd yn cyhoeddi pob peth i ni. Dywed Iesu hyn wrthi, Myfi yw'r un sy'n siarad â thi. Ac ar hyn daeth ei ddisgyblion, a rhyfeddasant ei fod yn siarad â gwraig, ond ni ddywedodd neb, serch hynny, Beth yr wyt ti'n ei geisio? neu Pam yr wyt ti'n siarad â hi? Gadawodd y wraig felly ei dysgyl ddŵr ac aeth i ffwrdd i'r ddinas, ac mae'n dweud wrth y dynion: dewch i weld dyn a ddywedodd wrthyf bopeth cymaint ag a wneuthum: ai nid hwn yw'r Crist? Aethon nhw allan felly o'r ddinas ac roedden nhw'n dod ato ef. Yn y cyfamser, roedd y disgyblion yn gofyn iddo gan ddweud, Rabbi, bwyta. Ond dywedodd wrthynt, Mae gennyf i fwyd i'w fwyta nad ydych chi'n ei wybod. Felly roedd y

disgyblion yn dweud wrth ei gilydd, Oni ddaeth rhywun â bwyd iddo i'w fwyta? Dywed Iesu wrthynt, Fy mwyd i yw gwneud ewyllys yr un a'm hanfonodd a chwblhau ei waith. Onid ydych chi'n dweud bod pedwar mis eto ac mae'r cynhaeaf yn dod? Wele, rwy'n dweud wrthych chi, codwch eich llygaid ac edrychwch ar y tiroedd, oherwydd maent yn wyn at y cynhaeaf yn barod. Ac mae'r un sy'n medi yn derbyn gwobr ac yn casglu ffrwyth i fywyd tragwyddol, fel bod yr un sy'n hau a'r un sy'n medi yn llawenhau gyda'i gilydd. Oherwydd yn hyn y mae'r gair yn wir, fod un yn hau ac un arall yn medi. Anfonais i chi i fedi'r hyn nad ydych chi wedi llafurio, eraill sydd wedi llafurio, ac yr ydych chi wedi mynd i mewn i'w llafur hwy. O'r ddinas honno credodd llawer o'r Samariaid ynddo trwy air y ddynes, a oedd yn tystio, Dywedodd wrthyf bopeth a wneuthum i. Felly pan ddaeth y Samariaid ato, gofynnasant iddo aros gyda hwy, ac arhosodd yno ddau ddiwrnod. Ac fe gredodd llawer mwy oherwydd ei air ef, ac roeddent yn dweud wrth y wraig, Nid ydym yn credu mwyach oherwydd dy siarad di; oherwydd rydym ni ein hunain wedi clywed, ac rydym yn gwybod mai hwn yn wir yw Gwaredwr y byd, y Crist. Ond ar ôl y ddau ddiwrnod aeth allan oddi yno ac aeth i ffwrdd i Galilea. Oherwydd tystiolodd Iesu ei hun nad oes gan broffwyd anrhydedd yn ei famwlad ei hun. Pan ddaeth felly i Galilea, derbyniodd y Galileaid ef, gan iddynt weld popeth a wnaeth yn Jerwsalem yn yr ŵyl, oherwydd roeddent hwythau wedi mynd i'r ŵyl. Daeth Iesu felly eto i Gana yn Galilea, lle gwnaeth y dŵr yn win. Ac roedd rhywun brenhinol, yr oedd ei fab yn sâl yng Nghapernaum; ar ôl clywed bod Iesu wedi dod o Jwdea i Galilea,

aeth hwn ato ac roedd yn gofyn iddo iddo ddod i lawr ac iachau ei fab; roedd ar fin marw. Dywedodd Iesu wrtho felly, Os na welwch chi arwyddion a rhyfeddodau, ni chredwch chi. Mae'r swyddog brenhinol yn dweud wrtho, Arglwydd, tyrd i lawr cyn i fy mhlentyn i farw. Mae Iesu yn dweud wrtho: dos; mae dy fab yn byw. Ac credodd y dyn y gair a ddywedodd Iesu wrtho, ac aeth. Eisoes yn barod tra roedd ef yn disgyn cyfarfu ei gaethweision ag ef ac adroddodd hwy gan ddweud bod dy fab di yn byw. Felly dysgodd ganddyn nhw yr awr yr oedd wedi gwella ynddi. Ac fe ddwedon nhw wrtho fo fod y twymyn wedi ei adael o ddoe yn yr awr seithfed. Gwybyddodd y tad felly mai yn yr awr honno, yn yr hon y dywedodd Iesu wrtho fod ei fab yn fyw, a chredodd ef a'i dŷ cyfan. Gwnaeth Iesu yr ail arwydd hwn eto ar ôl dod o Jwdea i Galilea.

5

Ar ôl hyn roedd gŵyl yr Iddewon, ac aeth Iesu i fyny i Jerwsalem. Mae ym Jerwsalem ar y pwll defaid bwll, yr un a elwir yn Hebraeg yn Bethesda, sydd â phum colofnfa. Yn y rhain yr oedd yn gorwedd lliaws mawr o'r cleifion, y deillion, y cloffion, y crinion, yn disgwyl symudiad y dŵr. Oherwydd roedd cennad yn disgyn i'r pwll o bryd i'w gilydd, ac roedd y dŵr yn cael ei gynhyrfu; felly'r cyntaf i fynd i mewn ar ôl i'r dŵr gael ei gynhyrfu, deuai'n iach o ba glefyd bynnag yr oedd yn dioddef ohono. Roedd dyn yno a oedd wedi bod yn ei wendid am ddeunaw mlynedd ar hugain. Wedi gweld hwn yn gorwedd, a

gwybod bod amser maith ganddo eisoes, dywed Iesu wrtho, A wyt ti eisiau dod yn iach? Atebodd y dyn gwan iddo, Arglwydd, nid oes gennyf ddyn, fel pan fo'r dŵr yn cael ei aflonyddu, y bydd yn fy mwrw i i'r pwll, ond tra rwy'n dod, mae un arall yn mynd i lawr o'm blaen i. Dywed Iesu wrtho, Cod, cymer dy fat, a cherdda. Ac yn syth daeth y dyn yn iach, a chododd ei fat ac roedd yn cerdded o gwmpas. Roedd hi'n Saboth y dydd hwnnw. Roedd yr Iddewon felly yn dweud wrth yr un a oedd wedi cael ei iachau, Saboth yw, nid yw'n gyfreithlon i ti godi'r mat. Atebodd iddynt, Yr un a'm gwnaeth yn iach, hwnnw a ddywedodd wrthyf, Cod dy fat a cherdda. Gofynasant felly iddo, Pwy yw'r dyn a ddywedodd wrthyt ti, Cod dy fat a cherdda? Ond nid oedd yr un a iachawyd yn gwybod pwy ydoedd, oherwydd roedd Iesu wedi sleifio i ffwrdd gan fod torf yn y lle. Ar ôl hyn mae Iesu yn ei ddarganfod yn y deml ac meddai wrtho, wele rwyt wedi dod yn iach, paid â phechu mwyach, rhag i rywbeth gwaeth ddigwydd i ti. Aeth y dyn i ffwrdd ac adroddodd i'r Iddewon mai Iesu oedd yr un a'i gwnaeth ef yn iach. Ac oherwydd hyn yr oedd yr Iddewon yn erlid Iesu ac yn ceisio ei ladd, oherwydd iddo wneud y pethau hyn ar y Saboth. Ond atebodd Iesu iddynt, Y mae fy Nhad hyd yn awr yn gweithio, ac yr wyf finnau yn gweithio. Oherwydd hyn felly, yn fwy fyth roedd yr Iddewon yn ceisio ei ladd ef, oherwydd nid yn unig yr oedd yn torri'r Saboth, ond hefyd yr oedd yn galw Duw yn Dad iddo'i hun, gan wneud ei hun yn gyfartal â Duw. Atebodd Iesu felly ac a ddywedodd wrthynt, Yn wir, yn wir, rwy'n dweud wrthych, ni all y Mab wneud dim o'i hun ei hun, os nad yw'n gweld y Tad yn ei wneud; oherwydd pa bethau bynnag y mae hwnnw'n eu gwneud, y

mae'r Mab hefyd yn eu gwneud yn yr un modd. Oherwydd mae'r tad yn caru'r mab ac yn dangos iddo bopeth y mae ef yn ei wneud, ac fe fydd yn dangos iddo weithiau mwy na'r rhain, fel y byddwch chi'n rhyfeddu. Oherwydd yn union fel y mae'r tad yn codi'r meirw ac yn rhoi bywyd, felly hefyd y mae'r mab yn rhoi bywyd i bwy bynnag y mae'n dymuno. Oherwydd nid yw'r tad yn barnu neb, ond mae wedi rhoi'r farn i gyd i'r mab, er mwyn i bawb anrhydeddu'r mab yn union fel maen nhw'n anrhydeddu'r tad. Nid yw'r un nad yw'n anrhydeddu'r mab yn anrhydeddu'r tad a anfonodd ef. Yn wir, yn wir, rwy'n dweud wrthych fod yr hwn sy'n clywed fy ngair i ac yn credu yn yr hwn a'm hanfonodd i yn meddu ar fywyd tragwyddol, ac nid yw'n dod i farn, ond y mae wedi pasio o farwolaeth i fywyd. Yn wir yn wir rwy'n dweud i chi fod awr yn dod, ac yn awr mae, pan fydd y meirw yn clywed llais Mab Duw, a bydd y rhai sydd wedi clywed yn byw; oherwydd fel mae'r Tad yn meddu ar fywyd ynddo'i hun, felly rhoddodd hefyd i'r Mab feddu ar fywyd ynddo'i hun; a rhoddodd iddo awdurdod hefyd i wneud barn, oherwydd mae'n Fab Dyn. Peidiwch â rhyfeddu at hyn, oherwydd mae awr yn dod yn yr hon bydd pawb sydd yn y beddau yn clywed ei lais ef, a bydd y rhai sydd wedi gwneud pethau da yn dod allan i atgyfodiad bywyd, ond y rhai sydd wedi gwneud pethau diwerth yn dod allan i atgyfodiad barn. Ni allaf i wneud dim byd ohonof fy hun. Fel rwy'n clywed rwy'n barnu, ac mae fy marn i yn gyfiawn; oherwydd nid wyf yn ceisio fy ewyllys i, ond ewyllys y Tad a'm hanfonodd i. Os wyf i yn tystiolaethu amdanaf fy hun, nid yw fy nhystiolaeth yn wir. Mae un arall sy'n tystio amdanaf, a gwn fod y dystiolaeth y mae'n ei

rhoi amdanaf yn wir. Rydych chi wedi anfon at Ioan, ac mae ef wedi tystio i'r gwirionedd; ond nid wyf fi yn derbyn y dystiolaeth oddi wrth ddyn, ond rwy'n dweud y pethau hyn er mwyn i chi gael eich achub. Hwnnw oedd y lamp a oedd yn llosgi ac yn disgleirio, ond roeddech chi'n dymuno llawenhau am awr yn ei olau ef. Ond yr wyf i yn cael y dystiolaeth fwy na'r un Ioan, oherwydd y gweithiau a roddodd y Tad i mi fel y'u cwblhaf, y gweithiau hynny yr wyf i yn eu gwneud, maent yn tystiolaethu amdanaf fod y Tad wedi fy anfon. Ac mae'r Tad sydd wedi fy anfon i, ef ei hun sydd wedi tystio amdanaf i. Nid ydych chi wedi clywed ei lais ef erioed nac wedi gweld ei ffurf ef, ac nid oes gennych chi ei air ef yn aros ynoch chi, oherwydd yr hwn a anfonodd hwnnw, yn hwn nid ydych chi yn credu. Rydych chi'n archwilio'r ysgrifau, oherwydd rydych chi'n meddwl bod gennych chi fywyd tragwyddol ynddyn nhw; a'r rheini ydyn nhw sy'n tystio amdanaf fi; ac nid ydych chi'n dymuno dod ataf fi er mwyn i chi gael bywyd. Nid wyf yn derbyn clod gan ddynion; ond rwyf wedi eich adnabod chi nad oes gennych chi gariad Duw ynoch chi eich hunain. Rwyf wedi dod yn enw fy nhad, ac nid ydych yn fy nerbyn; os daw un arall yn ei enw ei hun, hwnnw y byddwch yn ei dderbyn. Sut rydych chi'n gallu credu, gan dderbyn gogoniant oddi wrth eich gilydd, a'r gogoniant sydd oddi wrth yr unig Dduw nid ydych chi'n ei geisio? Peidiwch â meddwl fy mod i'n mynd i'ch cyhuddo chi at y Tad; Moses sydd yn eich cyhuddo chi, yr hwn yr ydych chi wedi gobeithio ynddo. Os oeddech chi'n credu Moses, byddech chi'n credu ynof fi, oherwydd amdanaf fi yr ysgrifennodd hwnnw. Os nad ydych yn credu yn ei ysgrifau ef, sut y credwch

chi yn fy ngeiriau i?

6

Ar ôl hyn aeth Iesu i ffwrdd dros fôr Galilea, sef môr Tiberias, ac roedd torf fawr yn ei ddilyn oherwydd eu bod yn gweld ei arwyddion yr oedd yn eu gwneud ar y rhai oedd yn sâl. Aeth Iesu i fyny i'r mynydd, ac yno roedd yn eistedd gyda'i ddisgyblion. Roedd yn agos y Pasg, sef gŵyl yr Iddewon. Felly, wedi i Iesu godi ei lygaid a gweld bod tyrfa fawr yn dod ato, dywed wrth Philip, O ble y dylem brynu torchau fel y gall y rhain fwyta? Ond dywedodd hyn i'w brofi ef, oherwydd gwyddai ef ei hun beth yr oedd ar fin ei wneud. Atebodd Philip iddo, Nid yw torthau dau gant denarius yn ddigon iddynt fel y gall pob un ohonynt gymryd ychydig. Mae un o'i ddisgyblion yn dweud wrtho, Andreas brawd Simon Pedr; mae un bachgen bach yma, sydd â phump o dorthau haidd a dau bysgodyn bach; ond beth yw'r rhain i gymaint? Dywedodd Iesu, Gwnewch i'r dynion orwedd. Roedd llawer o laswellt yn y lle. Felly syrthiodd y dynion yn ôl, y rhif tua phum mil. Cymerodd Iesu y torthau, ac wedi rhoi diolch, dosbarthodd i'r disgyblion, a'r disgyblion i'r rhai oedd yn gorwedd; yn yr un modd hefyd o'r pysgod, cymaint ag yr oeddent yn dymuno. Fel yr oeddent wedi eu llenwi, dywed wrth ei ddisgyblion, Casglwch y darnau sydd dros ben, fel na ddylai dim ddarfod. Felly casglasant ac fe lenwasant deuddeg basged o ddarnau o'r pum torth haidd a oedd wedi gweddill gan y rhai oedd wedi bwyta. Felly yr oedd y bobl, wedi iddynt weld

yr arwydd a wnaeth Iesu, yn dweud mai hwn yn wir yw'r proffwyd sy'n dod i'r byd. Iesu felly, gan wybod eu bod yn bwriadu dod a'i gipio fel ei wneud yn frenin, ciliodd eto i'r mynydd ar ei ben ei hun. Fel y daeth yn hwyr, aeth ei ddisgyblion i lawr at y môr, ac wedi mynd i mewn i'r cwch roeddent yn mynd ar draws y môr i Gapernaum. Ac roedd tywyllwch eisoes wedi dod ac nid oedd Iesu wedi dod atynt, ac roedd y môr yn cael ei godi gan wynt mawr oedd yn chwythu. Wedi iddynt rwyfo felly tua phump ar hugain neu ddeg ar hugain o stadau, gwelsant Iesu yn cerdded ar y môr ac yn dod yn agos at y cwch, ac ofnasant. Ond dywed wrthynt, Myfi wyf; peidiwch ag ofni. Roeddent yn fodlon felly ei gymryd ef i mewn i'r cwch, ac yn syth daeth y cwch at y tir yr oeddent yn mynd iddo. Y diwrnod nesaf gwelodd y dorf oedd yn sefyll tu hwnt i'r môr nad oedd cwch bach arall yno heblaw un hwnnw yr aeth ei ddisgyblion i mewn iddo, a bod Iesu heb fynd i mewn i'r cwch bach gyda'i ddisgyblion, ond bod ei ddisgyblion wedi mynd i ffwrdd ar eu pennau eu hunain; ond daeth cychod bach eraill o Tiberias yn agos i'r lle lle bwytasant y bara ar ôl i'r Arglwydd roi diolch; felly pan welodd y dorf nad oedd Iesu yno nac ei ddisgyblion chwaith, aethant hwythau i'r llongau a daethant i Capernaum yn ceisio Iesu. Ac wedi ei gael ef tu hwnt i'r môr, dywedasant wrtho, Rabbi, pryd y daethoch chi yma? Atebodd Iesu iddynt ac meddai, Yn wir, yn wir, rwy'n dweud wrthych, rydych yn fy ngheisio i, nid oherwydd i chwi weld arwyddion, ond oherwydd i chwi fwyta o'r torthau a chael eich digoni. Gweithiwch nid am y bwyd sy'n darfod, ond am y bwyd sy'n aros i fywyd tragwyddol, yr hwn y bydd Mab y Dyn yn ei roi i

chi, oherwydd hwn y mae'r Tad, sef Duw, wedi ei selio. Dywedasant felly wrtho ef, Beth a wnawn fel y gweithiwn weithiau Duw? Atebodd Iesu a dywedodd wrthynt, Hwn yw gwaith Duw, fel y credwch yn yr hwn a anfonodd efe. Dywedon nhw felly wrtho fe: beth felly rwyt ti'n ei wneud o arwydd er mwyn inni gael gweld ac inni gredu ynot ti? Beth wyt ti'n ei wneud? Bwytaodd ein tadau'r manna yn yr anialwch, fel y mae wedi ei ysgrifennu, rhoddodd fara o'r nefoedd iddynt i'w fwyta. Felly dywedodd Iesu wrthynt, Yn wir, yn wir, rwy'n dweud wrthych, nid Moses a roddodd i chwi y bara o'r nef, ond y mae fy Nhad yn rhoi i chwi y bara gwir o'r nef. Oherwydd bara Duw yw'r un sy'n disgyn o'r nefoedd ac yn rhoi bywyd i'r byd. Dywedasant felly wrtho ef, Arglwydd, rho i ni y bara hwn bob amser. Dywedodd Iesu wrthynt, Myfi wyf bara'r bywyd; yr hwn sy'n dod ataf fi ni fydd byth yn newynu, a'r hwn sy'n credu ynof fi ni fydd byth yn sychedu. Ond dywedais wrthych chi eich bod wedi fy ngweld i ac eto nid ydych yn credu. Pob un y mae'r tad yn ei roi i mi, fe ddaw ataf fi, ac ni fyddaf yn bwrw allan yr un sy'n dod ataf fi; oherwydd rwyf wedi dod i lawr o'r nefoedd nid er mwyn gwneud fy ewyllys i, ond ewyllys yr un a'm hanfonodd i. Dyma yw ewyllys y Tad a'm hanfonodd i, fel na chollaf ddim o'r cyfan a roddodd i mi, ond y codaf ef yn y dydd olaf. Dyma yw ewyllys yr hwn a'm hanfonodd i, fel bod pob un sy'n gweld y Mab ac yn credu ynddo yn cael bywyd tragwyddol, a byddaf fi yn ei gyfodi ef ar y dydd olaf. Roedd yr Iddewon felly yn grwgnach amdano oherwydd iddo ddweud, fi ydw'r bara a ddaeth i lawr o'r nefoedd, ac roeddent yn dweud: onid hwn yw Iesu mab Joseff, yr ydym ni'n gwybod y tad a'r fam? Sut felly

mae hwn yn dweud fy mod i wedi dod i lawr o'r nefoedd? Atebodd Iesu felly a dywedodd wrthynt, Peidiwch â grwgnach gyda'ch gilydd. Ni all neb ddod ataf fi oni bai bod y tad a'm hanfonodd yn ei dynnu ef, a byddaf fi yn ei godi ef ar y dydd olaf. Mae wedi ei ysgrifennu yn y proffwydi: a bydd pawb wedi eu dysgu gan Dduw. Pob un sy'n clywed oddi wrth y tad ac wedi dysgu yn dod ataf i; nid bod rhywun wedi gweld y tad, os nad yr un sy'n bod oddi wrth Dduw, hwn sydd wedi gweld y tad. Yn wir, yn wir, rwy'n dweud wrthych, mae'r sawl sy'n credu ynof fi yn meddu ar fywyd tragwyddol. Fi yw bara'r bywyd. Mae eich tadau chi wedi bwyta'r manna yn yr anialwch ac wedi marw; dyma'r bara sy'n dod i lawr o'r nefoedd, fel y gall rhywun fwyta ohono a pheidio â marw. Rwy'n y bara byw sydd wedi disgyn o'r nefoedd; os bydd rhywun yn bwyta o'r bara hwn, bydd yn byw am byth. Ac mae'r bara yr wyf i'n mynd i'w roi yn gnawd i mi, yr wyf i'n mynd i'w roi dros fywyd y byd. Roedd yr Iddewon felly yn ymladd â'i gilydd gan ddweud, Sut mae hwn yn gallu rhoi ei gnawd i ni i'w fwyta? Dywedodd Iesu felly wrthynt, Yn wir, yn wir, rwy'n dweud wrthych, os na fwytewch gnawd Mab y Dyn ac yfed ei waed, nid oes gennych fywyd ynoch eich hunain. Y sawl sy'n bwyta fy nghnawd ac yn yfed fy ngwaed sydd â bywyd tragwyddol, a byddaf yn ei godi ef yn y dydd olaf. Oherwydd y mae fy nghnawd i yn wirioneddol yn fwyd, ac y mae fy ngwaed i yn wirioneddol yn ddiod. Yr hwn sy'n bwyta fy nghig ac yn yfed fy ngwaed sy'n aros ynof fi, a minnau ynddo ef. Fel yr anfonodd y Tad byw fi ac yr wyf fi'n byw trwy'r Tad, felly hefyd yr hwn sy'n fy mwyta i, bydd yntau'n byw trwof fi. Hwn yw'r bara a ddaeth i lawr o'r nef, nid fel y bwytaodd eich tadau'r manna ac y

buont farw; y sawl sy'n bwyta'r bara hwn a fydd byw i'r oes. Dywedodd y pethau hyn yn y gynulleidfa wrth ddysgu yng Nghapernaum. Felly dywedodd llawer o'i ddisgyblion, ar ôl clywed, Caled yw'r gair hwn; pwy sy'n gallu ei glywed? Ond gwybod Iesu ynddo ei hun fod ei ddisgyblion yn grwgnach am hyn, dywedodd wrthynt, A yw hyn yn peri i chi faglu? os felly y gwelwch fab y dyn yn esgyn i lle'r oedd o'r blaen? Yr ysbryd sy'n gwneud yn fyw; nid yw'r cnawd o fudd dim. Y geiriau yr wyf yn eu llefaru i chwi, ysbryd ydynt a bywyd ydynt. Ond mae rhai ohonoch chi nad ydyn nhw'n credu. Roedd Iesu yn gwybod o'r dechrau pwy oedd y rhai nad oeddent yn credu a phwy oedd yr un a fyddai'n ei fradychu. Ac meddai, Oherwydd hyn yr wyf wedi dweud i chwi nad oes neb yn gallu dod ataf fi, os nad yw wedi ei roi iddo gan fy Nhad. O hyn llawer o'i ddisgyblion a aethant yn ôl ac nid oeddent mwyach yn cerdded gydag ef. Felly dywedodd Iesu wrth y deuddeg, Onid ydych chi hefyd eisiau mynd? Atebodd Simôn Pedr iddo felly: Arglwydd, at pwy yr awn ni? Mae gen ti eiriau bywyd tragwyddol; ac rydyn ni wedi credu ac rydyn ni wedi gwybod mai ti yw'r Crist, Mab Duw byw. Atebodd Iesu iddyn nhw: Onid fi a ddewisais chi, y deuddeg? Ac mae un ohonoch chi yn ddiafol. Roedd yn sôn am Jwda fab Simon Iscariot, oherwydd roedd hwn yn mynd i'w fradychu, er ei fod yn un o'r deuddeg.

7

Ac yr oedd Iesu yn cerdded yn Galilea ar ôl hyn, oherwydd nid

oedd yn fodlon cerdded yn Jwdea, gan fod yr Iddewon yn ceisio ei ladd. Roedd gŵyl y pebyll yr Iddewon yn agos. Felly dywedodd ei frodyr wrtho symuda oddi yma a dos i Jwdea fel y bydd dy ddisgyblion hefyd yn gweld dy weithiau yr wyt ti yn eu gwneud oherwydd does neb yn gwneud rhywbeth yn gyfrinach ac yn ceisio bod yn hyf Os wyt ti'n gwneud y pethau hyn, gwna dy hun yn hysbys i'r byd. Oherwydd nid oedd ei frodyr ychwaith yn credu ynddo. Dywed Iesu felly wrthynt, Nid yw fy amser i wedi dod eto, ond mae eich amser chi bob amser yn barod. Ni all y byd eich casáu chi, ond mae'n fy nghasáu i, oherwydd yr wyf fi'n tystio amdano fod ei weithredoedd ef yn ddrwg. Ewch chi i fyny i'r ŵyl hon; nid wyf fi eto'n mynd i fyny i'r ŵyl hon, oherwydd nid yw fy amser i eto wedi ei gyflawni. Ond wedi dweud y pethau hyn wrthynt, arhosodd yn Galilea. Fel yr aeth ei frodyr i fyny, yna aeth yntau hefyd i fyny i'r ŵyl, nid yn agored, ond fel mewn dirgel. Felly roedd yr Iddewon yn ceisio amdano yn yr ŵyl ac yn dweud, Ble mae hwnnw? Ac roedd murmur mawr amdano ef yn y tyrfaoedd. Roedd rhai yn dweud ei fod yn dda; roedd eraill yn dweud, Nac ydy, mae'n camarwain y dorf. Nid oedd neb, fodd bynnag, yn siarad yn agored amdano oherwydd ofn yr Iddewon. Eisoes, a'r ŵyl yn ei chanol, aeth Iesu i fyny i'r deml ac roedd yn dysgu. Ac roedd yr Iddewon yn rhyfeddu gan ddweud, Sut mae hwn yn gwybod llythrennau heb fod wedi dysgu? Atebodd Iesu felly iddyn nhw a dywedodd nid yw fy nysgeidiaeth i yn eiddo i mi ond eiddo'r un a'm hanfonodd i os bydd rhywun yn dymuno gwneud ei ewyllys ef bydd yn gwybod am y ddysgeidiaeth ai o Dduw y mae neu a wyf fi yn siarad o'm hun Yr hwn sy'n siarad o'i hun ei hun sy'n ceisio ei

ogoniant ei hun, ond yr hwn sy'n ceisio gogoniant yr un a'i hanfonodd, hwn sy'n wir, ac nid oes anghyfiawnder ynddo. Onid Moses roddodd y gyfraith i chi? Ac nid oes neb ohonoch chi'n cadw'r gyfraith. Pam ydych chi'n ceisio fy lladd i? Atebodd y dorf a dywedodd, Mae cythraul gennyt ti; pwy sy'n ceisio dy ladd di? Atebodd Iesu a dywedodd wrthynt, Un gwaith a wneuthum, ac y mae pawb yn rhyfeddu oherwydd hyn. Mae Moses wedi rhoi'r enwaediad i chi, nid oherwydd ei fod o Moses, ond o'r tadau, ac ar y Saboth rydych chi'n enwaedu dyn. Os mae dyn yn derbyn enwaediad ar y Saboth er mwyn na fydd cyfraith Moses yn cael ei thorri, ydych chi'n ddig wrthyf fi oherwydd i mi wneud dyn cyfan yn iach ar y Saboth? Peidiwch â barnu yn ôl golwg, ond barnwch y farn gyfiawn. Roedd rhai o drigolion Jerwsalem felly yn dweud, Onid hwn yw'r un y maent yn ceisio ei ladd? Ac edrychwch, mae'n siarad yn hy, ac nid ydyn nhw'n dweud dim wrtho. Rhag ofn bod y llywodraethwyr wedi gwybod yn wir mai hwn yw'r Crist yn wir? Ond rydym yn gwybod o ble mae hwn yn dod, ond pan ddaw'r Crist, nid oes neb yn gwybod o ble mae'n dod. Gwaeddodd felly yn y deml yn dysgu Iesu ac yn dweud: ac fi rydych chi'n gwybod, ac rydych chi'n gwybod o ble rydw i; ac o fy hun nid wyf wedi dod, ond mae'n wir yr un a anfonodd fi, yr hwn nid ydych chi'n ei wybod; rwy'n ei wybod ef, oherwydd oddi wrtho ef rydw i ac anfonodd hwnnw fi. Roeddent felly yn ceisio ei ddal, ac ni osododd neb law arno, oherwydd nid oedd ei awr ef wedi dod eto. Ond credodd llawer o'r dyrfa ynddo ac roeddent yn dweud, Pan ddaw'r Crist, a wnaiff ef fwy o arwyddion na'r rhain y mae hwn wedi eu gwneud? Clywodd y Phariseaid fod y dorf yn grwgnach amdano ynghylch y pethau

hyn, ac anfonodd y Phariseaid a'r prif offeiriaid weision i'w ddal. Felly dywedodd Iesu, Rwy'n dal gyda chi am ychydig amser eto, ac yna rwy'n mynd at yr un a'm hanfonodd i. Byddwch yn fy ngheisio ac ni ddowch o hyd i mi, ac lle'r wyf fi, ni allwch chwi ddod. Dywedodd yr Iddewon felly wrthyn nhw eu hunain: ble mae hwn yn mynd i fynd, oherwydd ni fyddwn ni ddim yn dod o hyd iddo ef? Onid yw e'n mynd i fynd at wasgariad y Groegiaid ac addysgu'r Groegiaid? Beth yw'r gair hwn a ddywedodd, byddwch yn fy ngheisio a ni fyddwch yn fy nghanfod, ac yn y lle yr wyf fi, ni allwch chwi ddod? Yn y dydd olaf mawr yr ŵyl safodd Iesu a gwaeddodd gan ddweud, os oes rhywun yn sychedu, doed ataf fi ac yfed. Yr un sy'n credu ynof fi, yn union fel y dywedodd yr ysgrythur, bydd afonydd o ddŵr byw yn llifo o'i fol ef. Ond dywedodd hyn ynghylch yr Ysbryd yr oedd y rhai oedd yn credu ynddo ef ar fin ei dderbyn, oherwydd nid oedd yr Ysbryd Glân eto, gan nad oedd Iesu wedi ei ogoneddu eto. Llawer felly o'r dorf ar ôl clywed y gair oeddent yn dweud: hwn yw'r proffwyd yn wir; eraill oeddent yn dweud: hwn yw'r Crist; eraill oeddent yn dweud: onid o Galilea y mae'r Crist yn dod? Onid yw'r ysgrythur wedi dweud fod y Crist yn dod o had Dafydd ac o Fethlehem y pentref, lle roedd Dafydd? Felly daeth rhaniad yn y dorf o'i achos ef. Roedd rhai ohonynt yn dymuno ei ddal, ond ni osododd neb ddwylo arno. Daeth y cynorthwywyr felly at y prif offeiriaid a'r Phariseaid, a dywedodd y rheini wrthynt, Pam na ddaethoch ag ef? Atebodd y cynorthwywyr, Ni lefarodd dyn erioed fel y mae'r dyn hwn yn llefaru. Atebodd y Phariseaid felly iddynt, Onid ydych chwithau hefyd wedi eich arwain ar gyfeiliorn? Oni chredodd rhywun o'r rheolwyr ynddo

ef neu o'r Phariseaid? Ond mae'r dyrfa hon nad yw'n gwybod y gyfraith yn felltithiedig, meddai Nicodemus wrthyn nhw, yr un a ddaeth liw nos ato ef, un ohonyn nhw; onid yw ein cyfraith ni yn barnu'r dyn, os nad yw'n clywed oddi wrtho ef yn gyntaf ac yn gwybod beth mae'n ei wneud? Atebon nhw a dweud wrtho: Nid wyt ti hefyd o Galilea? Chwilia a gwêl nad yw proffwyd o Galilea wedi codi. Ac aeth pob un i ffwrdd i'w dŷ ei hun.

8

Aeth Iesu i Fynydd yr Olewydd; ond yn y wawr daeth eto i'r deml, ac roedd yr holl bobl yn dod ato; ac wedi eistedd i lawr roedd yn eu dysgu. Mae'r ysgrifenyddion a'r Phariseaid yn arwain gwraig sydd wedi cael ei dal mewn godineb, ac wedi ei gosod hi yn y canol maent yn dweud wrtho: athro, mae'r wraig hon wedi cael ei dal yn y weithred ei hun yn godinebu; ac yn ein cyfraith ni orchmynnodd Moses labyddio y rhai fel hyn. Felly beth wyt ti'n ei ddweud? Ond dywedon nhw hyn yn ei brofi ef, er mwyn iddyn nhw gael cyhuddiad yn ei erbyn ef. Ond plygodd Iesu i lawr ac roedd yn ysgrifennu â'i fys yn y ddaear. Fel yr oeddent yn parhau i'w holi, cododd ar ei draed a dywedodd wrthynt, Yr un di-bechod yn eich plith, bwried ef garreg gyntaf ati hi. Ac eto, gan blygu i lawr, ysgrifennodd ar y ddaear. Ond y rhai a glywodd aethant allan fesul un, gan ddechrau gyda'r henuriaid, a gadawyd Iesu a'r wraig yn y canol. Wedi codi ei ben, dywedodd Iesu wrthi, Wraig, ble maen nhw? Ydy neb wedi dy gondemnio di? A dywedodd hi: Neb, Arglwydd. Dywedodd

Iesu: nac ychwaith yr wyf fi yn dy gondemnio di; dos ac o'r nawr ymlaen paid â phechu mwyach. Eto felly llefarodd Iesu wrthynt gan ddweud, Myfi wyf oleuni'r byd; ni fydd yr hwn sy'n fy nghanlyn i yn cerdded yn y tywyllwch, ond bydd ganddo oleuni'r bywyd. Dywedodd y Phariseaid felly wrtho ef, Ti yn tystiolaethu amdanat dy hun; nid yw dy dystiolaeth di yn wir. Atebodd Iesu a dywedodd wrthynt, Hyd yn oed os wyf fi yn tystiolaethu amdanaf fy hun, gwir yw fy nhystiolaeth, oherwydd gwn o ble y deuthum ac i ble yr wyf yn mynd, ond nid ydych chwi yn gwybod o ble yr wyf yn dod nac i ble yr wyf yn mynd. Rydych chi'n barnu yn ôl y cnawd, nid wyf fi'n barnu neb. Ac os barnaf i, mae fy marn i yn wir, oherwydd nid wyf ar fy mhen fy hun, ond fi a'r Tad a'm hanfonodd. Ac yn eich cyfraith chi mae'n ysgrifenedig fod tystiolaeth dau ddyn yn wir. Rwyf fi yr un sy'n tystiolaethu amdanaf fy hun, ac mae'r Tad a'm hanfonodd yn tystiolaethu amdanaf fi. Roedden nhw'n dweud felly wrtho: ble mae dy dad di? Atebodd Iesu: nid ydych chi'n fy adnabod i nac yn adnabod fy nhad i; pe baech chi'n fy adnabod i, byddech chi'n adnabod fy nhad i hefyd. Y geiriau hyn a lefarodd Iesu yn y trysordy, gan ddysgu yn y deml, ac ni chipiodd neb ef, oherwydd nid oedd ei awr ef wedi dod eto. Dywedodd Iesu eto wrthynt felly, Rwy'n mynd i ffwrdd a byddwch yn fy ngheisio i, a byddwch farw yn eich pechod; lle rwy'n mynd, ni allwch chwi ddod. Felly roedd yr Iddewon yn dweud, Nid yw'n mynd i'w ladd ei hun, siawns, oherwydd mae'n dweud, Lle'r wyf fi'n mynd, ni allwch chi ddod? Ac meddai wrthynt, Chwi o'r pethau isod ydych, myfi o'r pethau uchod wyf; chwi o'r byd hwn ydych, myfi nid wyf o'r byd hwn. Dywedais felly wrthych y byddwch farw yn

eich pechodau, oherwydd os na chredwch mai myfi ydwyf, byddwch farw yn eich pechodau. Roedden nhw felly yn dweud wrtho: pwy wyt ti? Ac meddai Iesu wrthynt, Yr hyn rwy'n ei ddweud wrthych o'r dechrau. Mae gennyf lawer i'w ddweud a'i farnu amdanoch, ond y mae'r hwn a'm hanfonodd yn wir, a minnau'r hyn a glywais ganddo ef, y pethau hyn yr wyf yn eu dweud wrth y byd. Ni wyddent hwy ei fod yn sôn wrthynt am y Tad. Dywedodd Iesu felly wrthynt, Pan godwch chi Fab y Dyn, yna byddwch yn gwybod mai fi ydw i, ac nad wyf yn gwneud dim ohonof fy hun, ond fel y dysgodd fy Nhad fi, yr wyf yn llefaru'r pethau hyn. Ac mae'r un a anfonodd fi gyda fi, nid yw'r Tad wedi fy ngadael ar fy mhen fy hun, oherwydd rwyf bob amser yn gwneud y pethau sy'n plesio iddo. Tra oedd ef yn siarad y pethau hyn, credodd llawer ynddo ef. Felly roedd Iesu yn dweud wrth yr Iddewon oedd wedi credu ynddo: os byddwch chi yn aros yn fy ngair i, disgyblion i mi ydych chi yn wir, a byddwch chi yn gwybod y gwirionedd, a bydd y gwirionedd yn eich rhyddhau chi Atebasant iddo, Had Abraham ydym ni ac nid ydym erioed wedi bod yn gaethweision i neb; sut yr wyt ti'n dweud y byddwch yn dod yn rhydd? Atebodd Iesu iddynt, Yn wir, yn wir, rwy'n dweud wrthych fod pob un sy'n gwneud pechod yn gaethwas i bechod. Ond nid yw'r caethwas yn aros yn y tŷ am byth; mae'r mab yn aros am byth. Os felly y mae'r Mab yn eich rhyddhau chi, byddwch yn wirioneddol rydd. Rwy'n gwybod eich bod chi'n had Abraham, ond yr ydych yn ceisio fy lladd i, oherwydd nid yw fy ngair i'n cael lle ynoch chi. Rwy'n siarad yr hyn a welais gan fy nhad, ac felly rydych chi'n gwneud yr hyn a welsoch gan eich tad chi. Atebodd nhw ac meddent

nhw wrtho: ein tad ni yw Abraham. Mae Iesu yn dweud wrthyn nhw: pe baech chi'n blant Abraham, byddech chi'n gwneud gweithredoedd Abraham. Ond nawr rydych chi'n ceisio fy lladd i, ddyn a siaradodd y gwirionedd wrthych chi, yr hyn a glywais gan Dduw; ni wnaeth Abraham hyn. Rydych chi'n gwneud gweithiau eich tad. Dywedon nhw felly wrtho: nid ydym ni wedi cael ein geni o buteindra; mae gennym ni un tad, sef Duw. Dywedodd Iesu felly wrthynt, Pe bai Duw yn dad i chwi, byddech yn fy ngharu i, oherwydd deuthum allan o Dduw ac yr wyf wedi dod; nid o'm hun y deuthum, ond anfonodd hwnnw fi. Pam nad ydych chi'n deall fy araith i? Oherwydd na allwch chi glywed fy ngair i. Rydych chi o'r tad, sef y diafol, ac rydych chi eisiau gwneud chwantau eich tad. Roedd hwnnw yn llofrudd o'r dechrau ac nid yw'n sefyll yn y gwirionedd, oherwydd nid oes gwirionedd ynddo ef; pan mae ef yn dweud y celwydd, mae ef yn siarad o'i eiddo ei hun, oherwydd celwyddgi yw ef ac mae ei dad hefyd. Ond oherwydd fy mod yn dweud y gwirionedd, nid ydych yn fy nghredu. Pwy ohonoch chi sy'n fy nghyhuddo i ynghylch pechod? Ond os gwir rydw i'n dweud, pam dych chi ddim yn fy nghredu i? Y sawl sydd o Dduw sy'n clywed geiriau Duw; oherwydd hyn nid ydych chi'n clywed, oherwydd nid ydych o Dduw. Atebodd yr Iddewon felly a dywed wrtho, Onid da yr ydym ni'n dweud mai Samariad wyt ti ac mae cythraul gennyt? Atebodd Iesu, Nid oes gennyf gythraul, ond yr wyf yn anrhydeddu fy Nhad, ac yr ydych chwi yn fy amharchu i. Ond nid wyf fi yn ceisio fy ngogoniant; mae un sy'n ceisio ac yn barnu. Yn wir, yn wir, rwy'n dweud wrthych, os bydd rhywun yn cadw fy ngair i, ni fydd yn gweld marwolaeth byth bythoedd.

Felly dywedodd yr Iddewon wrtho, Nawr rydyn ni'n gwybod bod cythraul gen ti. Bu farw Abraham a'r proffwydi, ac rwyt ti'n dweud, os bydd rhywun yn cadw fy ngair i, ni fydd yn profi marwolaeth i'r oes? Nid wyt ti'n fwy na'n tad ni Abraham, a fu farw? A bu farw'r proffwydi; pwy wyt ti'n gwneud ohonot ti dy hun? Atebodd Iesu: os wyf fi yn gogoneddu fy hun, nid yw fy ngogoniant yn ddim; mae fy nhad fi yn fy ngogoneddu fi, yr hwn rydych chi yn dweud mai eich Duw chi yw ef, ac nid ydych chi wedi ei adnabod ef; ond rwyf fi yn ei adnabod ef. Ac os dywedaf nad wyf yn ei adnabod ef, byddaf yn debyg i chi yn gelwyddgi; ond rwy'n ei adnabod ef ac rwy'n cadw ei air ef. Gorfoleddodd Abraham, eich tad, fel y gwelai fy nydd i, a gwelodd a llawenhaodd. Felly dywedodd yr Iddewon wrtho ef, Nid wyt eto'n hanner cant oed, ac yr wyt ti wedi gweld Abraham? Dywedodd Iesu wrthynt, Yn wir, yn wir, rwy'n dweud wrthych, cyn i Abraham fod, yr wyf fi. Codon nhw gerrig felly er mwyn eu taflu arno ef. Ond cuddiodd Iesu, ac aeth allan o'r deml gan fynd trwy eu canol nhw, ac aeth heibio felly.

9

Ac wrth fynd heibio, gwelodd ddyn dall o'i enedigaeth. Ac gofynnodd ei ddisgyblion iddo gan ddweud, Rabbi, pwy bechodd, hwn neu ei rieni, fel y ganwyd ef yn ddall? Atebodd Iesu, Nid hwn a bechodd nac ychwaith ei rieni, ond fel y datguddid gweithiau Duw ynddo ef. Rhaid i mi weithio gweithiau'r un a'm hanfonodd tra mae'n ddydd; daw'r nos pan

na all neb weithio. Pan wyf yn y byd, golau'r byd wyf fi. Wedi dweud y pethau hyn fe boerodd ar y llawr a gwneud llaid o'r poer, ac fe eneinio'r llaid ar lygaid y dyn dall ac fe ddywedodd wrtho: dos i olchi yn y pwll Siloam, yr hwn sy'n cael ei gyfieithu wedi ei anfon. Felly aeth i ffwrdd ac ymolchodd, a daeth yn ôl a gallai weld. Felly roedd y cymdogion a'r rhai oedd yn ei weld o'r blaen, oherwydd ei fod yn ddall, yn dweud, Onid hwn yw'r un oedd yn eistedd ac yn cardota? Roedd eraill yn dweud mai hwn ydyw; ond eraill mai tebyg iddo y mae. Roedd hwnnw'n dweud mai fi ydw i. Roeddent yn dweud felly wrtho ef, Sut agorwyd dy lygaid? Atebodd hwnnw ac meddai, Dyn o'r enw Iesu a wnaeth glai ac a eneiniodd fy llygaid ac a ddywedodd wrthyf, Dos i bwll Siloam ac ymolch. Felly, ar ôl mynd ac ymolchi, derbyniais fy ngolwg. Felly dywedon nhw wrtho fe: Ble mae hwnnw? Mae'n dweud: nid wyf yn gwybod. Maent yn ei arwain at y Phariseaid, yr un a fu unwaith yn ddall. Roedd yn Saboth pan wnaeth Iesu y clai ac agor ei lygaid. Felly eto roedd y Phariseaid hefyd yn gofyn iddo fo sut cafodd ei olwg yn ôl. Ac fe ddywedodd wrthyn nhw: Rhoddodd llaid ar fy llygaid i, ac fe olchais, ac rwy'n gweld. Felly roedd rhai o'r Phariseaid yn dweud: Nid yw'r dyn hwn oddi wrth Dduw, oherwydd nid yw'n cadw'r Saboth. Roedd eraill yn dweud: sut mae dyn pechadurus yn gallu gwneud arwyddion o'r fath? Ac roedd rhaniad yn eu plith nhw. Maen nhw'n dweud wrth y dyn dall eto: ti, beth wyt ti'n ei ddweud amdano, oherwydd iddo agor dy lygaid? Ond dywedodd ei fod yn broffwyd. Nid oedd yr Iddewon felly yn credu amdano ef ei fod yn ddall ac iddo adennill golwg, hyd nes iddynt alw rhieni'r un oedd wedi adennill golwg a gofyn iddynt gan ddweud: ai hwn

yw eich mab chi, yr un rydych chi'n dweud a gafodd ei eni'n ddall? Sut felly mae e'n gweld nawr? Atebodd ei rieni iddynt a dwedasant: Gwyddom fod hwn yn fab i ni a'i fod wedi'i eni'n ddall; ond sut mae'n gweld nawr nid ydym yn gwybod, neu pwy agorodd ei lygaid nid ydym yn gwybod; mae ganddo oedran, gofynnwch iddo, bydd ef yn siarad amdano'i hun. Dywedodd ei rieni hyn oherwydd eu bod yn ofni'r Iddewon, oherwydd roedd yr Iddewon eisoes wedi cytuno y byddai unrhyw un a gyfaddefai ef yn Grist yn cael ei alltudio o'r synagog. Oherwydd hyn dywedodd ei rieni, Mae ganddo oedran; gofynnwch iddo ef. Galwasant felly o'r ail y dyn a oedd yn ddall, a dywedasant wrtho, Rho ogoniant i Dduw; rydym ni'n gwybod bod y dyn hwn yn bechadur. Atebodd hwnnw felly a dywedodd, Os pechadur yw, ni wn; un peth a wn, fy mod yn ddall gynt ac yn awr yn gweld. Ddwedon nhw wrtho fe eto: beth wnaeth e i ti? Sut agorodd e dy lygaid? Atebodd iddynt: Dywedais i chi eisoes, ac ni chlywsoch; pam eto yr ydych chi eisiau clywed? Onid ydych chi hefyd eisiau dod yn ddisgyblion iddo ef? Cabeiriasant ef ac meddent, ti yw disgybl hwnnw, ond ni yw disgyblion Moses. Rydym ni'n gwybod bod Duw wedi siarad â Moses, ond nid ydym yn gwybod o ble mae hwn. Atebodd y dyn a dywedodd wrthynt, Yn hyn y mae'n rhyfeddol, oherwydd nid ydych chwi yn gwybod o ble y mae, ac eto agorodd fy llygaid. Rydym yn gwybod, fodd bynnag, nad yw Duw yn gwrando ar bechaduriaid, ond os yw rhywun yn ofni Duw ac yn gwneud ei ewyllys ef, mae'n gwrando ar hwn. Erioed ni chlywyd bod rhywun wedi agor llygaid dyn dall a aned yn ddall. Os nad oedd hwn oddi wrth Dduw, ni allai wneud dim. Atebodd ac meddent

wrtho: mewn pechodau y cest dy eni yn gyfan gwbl, ac wyt ti'n ein dysgu ni? Ac fe wnaethon nhw ei fwrw ef allan. Clywodd Iesu eu bod wedi ei fwrw ef allan, ac wedi dod o hyd iddo dywedodd wrtho, A wyt ti'n credu yn Mab Duw? Atebodd hwnnw a dywedodd, A phwy yw, Arglwydd, fel y credaf ynddo ef? Dywedodd Iesu wrtho, Rwyt ti wedi ei weld, a'r un sy'n siarad â thi yw hwnnw. Dywedodd yntau, Rwy'n credu, Arglwydd, ac addolodd iddo. A dywedodd Iesu, I farn y deuthum i i'r byd hwn, fel y bydd y rhai nad ydynt yn gweld yn gweld, a'r rhai sy'n gweld yn dod yn ddall. Ac fe glywodd rhai o'r Phariseaid oedd gydag ef y pethau hyn, a dywedasant wrtho, Onid ydym ninnau hefyd yn ddall? Dywedodd Iesu wrthynt, Pe baech chi'n ddall, ni fyddai gennych bechod, ond yn awr rydych chi'n dweud Rydyn ni'n gweld, felly mae eich pechod chi'n aros.

10

Yn wir yn wir rwy'n dweud wrthych chi, yr un nad yw'n mynd i mewn trwy'r drws i fuarth y defaid, ond sy'n dringo i fyny o rywle arall, lleidr ac ysbeilwr yw hwnnw; ond yr un sy'n mynd i mewn trwy'r drws, bugail y defaid yw hwnnw. I hwn mae'r porthor yn agor, ac mae'r defaid yn clywed ei lais ef, ac mae'n galw ei ddefaid ei hun wrth eu henwau ac yn eu harwain allan. Ac pan fydd yn bwrw allan ei ddefaid ei hun, mae'n mynd o'u blaen nhw, ac mae'r defaid yn ei ddilyn ef, oherwydd maen nhw'n adnabod ei lais ef; ond ni fyddan nhw ddim yn dilyn un dieithr, ond byddan nhw'n ffoi oddi wrtho ef, oherwydd dydyn

nhw ddim yn adnabod llais y rhai dieithr. Dywedodd Iesu y ddihareb hon wrthynt, ond ni ddeallasant beth oedd yr hyn yr oedd yn ei ddweud wrthynt. Dywedodd Iesu eto wrthynt felly, Yn wir, yn wir, rwy'n dweud wrthych mai fi yw drws y defaid. Mae pawb a ddaeth o'm blaen yn lladron ac yn ysbeilwyr, ond ni chlywsant y defaid mohonynt. Myfi yw'r drws; trwof fi, os bydd rhywun yn mynd i mewn, bydd yn cael ei achub, a bydd yn mynd i mewn ac yn mynd allan, ac fe fydd yn dod o hyd i borfa. Nid yw'r lleidr yn dod ond er mwyn iddo ddwyn a lladd a dinistrio; deuthum i er mwyn iddynt gael bywyd a'i gael yn helaeth. Fi yw'r bugail da. Mae'r bugail da yn gosod ei enaid ar ran y defaid; ond mae'r gweithiwr cyflog, ac nid yw'n fugail, nad yw'r defaid yn eiddo iddo, yn gweld y blaidd yn dod ac yn gadael y defaid ac yn ffoi; ac mae'r blaidd yn cipio nhw ac yn gwasgaru'r defaid. Ond mae'r gweithiwr cyflogedig yn ffoi, oherwydd gweithiwr cyflogedig yw ac nid yw'n poeni dim ganddo am y defaid. Fi yw'r bugail da, ac rwy'n adnabod fy rhai i ac rwy'n cael fy adnabod gan fy rhai i, yn union fel mae'r Tad yn fy adnabod i ac rwy'n adnabod y Tad, ac rwy'n gosod fy enaid dros y defaid. Ac mae gennyf ddefaid eraill, nad ydynt o'r gorlan hon, a rhaid i mi ddod â'r rheini hefyd, a byddant yn clywed fy llais, a bydd un praidd ac un bugail. Oherwydd hyn mae'r tad yn fy ngharu i, oherwydd fy mod i'n gosod fy enaid i lawr, er mwyn imi ei chymryd eto. Nid oes neb yn ei chymryd hi oddi wrthyf fi, ond yr wyf fi yn ei gosod hi o'm hunain, mae gennyf awdurdod i'w gosod hi, ac mae gennyf awdurdod i'w chymryd hi eto, y gorchymyn hon a gefais gan fy Nhad. Felly digwyddodd rhwyg eto ymhlith yr Iddewon oherwydd y geiriau hyn. Roedd llawer

ohonynt yn dweud, Mae ganddo gythraul ac mae'n wallgof, pam rydych chi'n gwrando arno? Roedd eraill yn dweud, Nid yw'r geiriau hyn yn eiddo i ddyn sydd wedi ei feddiannu gan gythraul. A all cythraul agor llygaid y deillion? Daeth i fod y cysegriad yn Jerwsalem, ac roedd yn aeaf; ac roedd Iesu yn cerdded o gwmpas yn y deml yng nghyntedd Solomon. Felly amgylchodd yr Iddewon ef ac roeddent yn dweud wrtho: hyd pryd wyt ti'n codi ein henaid ni? Os ti yw'r Crist, dywed wrthon ni yn blaen. Atebodd Iesu iddyn nhw: dywedais i chi, ac nid ydych chi'n credu; y gweithiau yr wyf fi'n eu gwneud yn enw fy nhad, mae'r rhain yn tystio amdanaf fi; ond nid ydych chi'n credu; oherwydd nid ydych chi o'm defaid i, fel y dywedais i chi. Mae'r defaid sy'n eiddo i mi yn clywed fy llais i, ac rwy'n eu hadnabod nhw, ac maen nhw'n fy nilyn i, ac rwy'n rhoi bywyd tragwyddol iddyn nhw, ac ni fyddan nhw'n darfod byth, ac ni fydd neb yn eu cipio nhw o'm llaw i. Mae fy nhad, a roddodd i mi, yn fwy na phawb, ac ni all neb gipio dim o law fy nhad. Fi a'r Tad yn un ydym. Cariodd yr Iddewon gerrig eto, felly, er mwyn ei labyddio ef. Atebodd Iesu iddynt, Llawer o weithredoedd da a ddangosodd i chwi oddi wrth fy Nhad; am ba un ohonynt o waith yr ydych yn fy llabyddio? Atebodd yr Iddewon iddo gan ddweud, Nid ydym yn dy labyddio di am waith da, ond am gabledd, ac oherwydd dy fod ti, yn ddyn, yn gwneud dy hun yn Dduw. Atebodd Iesu iddynt, Onid yw'n ysgrifenedig yn eich cyfraith chi, Dywedais i, duwiau ydych chi? Os galwodd ef y rheini yn dduwiau, at bwy y daeth gair Duw, ac ni all yr ysgrythur gael ei thorri, yr un y sancteiddiodd y tad ac a anfonodd i'r byd, ydych chi'n dweud eich bod chi'n cablu,

oherwydd dywedais, yr wyf yn fab i Dduw? Os nad wyf yn gwneud gweithiau fy nhad, peidiwch â chredu fi; ond os wyf yn gwneud, hyd yn oed os nad ydych yn fy nghredu i, credwch y gweithiau, fel y byddwch yn gwybod ac yn credu bod y tad ynof fi a minnau ynddo ef. Roeddent felly yn ceisio eto ei afael, ac aeth allan o'u llaw. Ac aeth i ffwrdd eto y tu hwnt i'r Iorddonen, i'r lle lle'r oedd Ioan yn bedyddio gyntaf, ac arhosodd yno. Ac aeth llawer ato ef ac yr oeddent yn dweud, Yn wir, ni wnaeth Ioan yr un arwydd, ond yr oedd popeth a ddywedodd Ioan amdano ef yn wir. a chredodd llawer yno ynddo ef

11

Roedd rhywun yn sâl, Lasarus o Bethania, o bentref Mair a Martha ei chwaer. Mair oedd yr hon a eneiniodd yr Arglwydd ag eli ac a sychodd ei draed â'i gwallt, yr hon yr oedd ei brawd Lasarus yn sâl. Anfonodd y chwiorydd felly ato yn dweud, Arglwydd, wele, y mae'r un yr wyt yn ei garu yn sâl. Wedi clywed hyn, dywedodd Iesu, Nid yw'r gwendid hwn tuag at farwolaeth, ond dros ogoniant Duw, fel y gogoneddir Mab Duw trwyddo. Roedd Iesu yn caru Martha a'i chwaer a Lasarus. Felly pan glywodd ef ei fod yn wan, yna yn wir arhosodd ef yn y lle yr oedd ef am ddau ddiwrnod; wedyn ar ôl hyn mae ef yn dweud wrth y disgyblion; gadewch i ni fynd i Jwdea eto. Dywed y disgyblion wrtho, Rabbi, nawr roedd yr Iddewon yn ceisio dy labyddio di, ac rwyt ti'n mynd yno eto? Atebodd Iesu: Onid deuddeg yw oriau'r dydd? Os bydd rhywun yn cerdded yn y

dydd, nid yw'n baglu, oherwydd mae'n gweld golau'r byd hwn; ond os bydd rhywun yn cerdded yn y nos, mae'n baglu, oherwydd nid yw'r golau ynddo ef. Dywedodd y pethau hyn, ac ar ôl hyn dywed wrthynt, Mae Lasarus ein cyfaill wedi syrthio i gysgu, ond rwyf yn mynd er mwyn ei ddeffro. Dywedodd ei ddisgyblion felly, Arglwydd, os yw wedi syrthio i gysgu, bydd yn cael ei achub. Roedd Iesu wedi dweud am ei farwolaeth, ond roedd y rheini wedi tybio ei fod yn sôn am gwsg. Yna felly dywedodd Iesu wrthynt yn blaen, Bu farw Lasarus, ac rwy'n llawenhau o'ch achos chi, er mwyn i chi gredu, oherwydd nad oeddwn i yno; ond gadewch i ni fynd ato ef. Felly dywedodd Tomos, a elwir Didymus, wrth y cyd-ddisgyblion, Gadewch i ni fynd ninnau hefyd, fel y gallwn farw gydag ef. Felly, wedi dod, canfu Iesu ei fod eisoes wedi bod yn y bedd am bedwar diwrnod. Roedd Bethania yn agos at Jerwsalem, tua phymtheg stadiwm i ffwrdd, a llawer o'r Iddewon wedi dod at Martha a Mair er mwyn eu cysuro nhw ynghylch eu brawd. Felly Martha, pan glywodd fod Iesu yn dod, aeth i'w gyfarfod, ond roedd Mair yn eistedd yn y tŷ. Dywedodd Martha felly wrth Iesu, Arglwydd, pe buaset ti yma, ni fyddai fy mrawd wedi marw. Ond hyd yn oed nawr, gwn y bydd Duw yn rhoi i ti beth bynnag y gofynni ef gan Dduw. Dywed Iesu wrthi, Bydd dy frawd yn codi. Dywed Martha wrtho, Gwn y bydd yn codi yn yr atgyfodiad ar y dydd olaf. Dywedodd Iesu wrthi, Myfi yw'r atgyfodiad a'r bywyd. Y sawl sy'n credu ynof fi, hyd yn oed os bydd yn marw, bydd yn byw; a phob un sy'n byw ac yn credu ynof fi ni fydd byth farw i'r oes. Wyt ti'n credu hyn? Mae'n dweud wrtho, Ie, Arglwydd, rwyf wedi credu mai ti yw'r Crist, Mab Duw, yr hwn sy'n dod i'r byd.

Wedi dweud hyn, aeth i ffwrdd a galwodd ar ei chwaer Mair yn gyfrinachol, gan ddweud, Mae'r athro yma ac mae'n dy alw di. Honno, fel y clywodd, yn codi'n gyflym ac yn dod ato ef. Nid oedd Iesu wedi dod i'r pentref eto, ond roedd yn y lle lle cyfarfu Martha ag ef. Felly'r Iddewon oedd gyda hi yn y tŷ ac yn ei chysuro hi, wedi gweld Mair yn codi'n gyflym ac yn mynd allan, fe'i dilynasant gan ddweud ei bod yn mynd i'r bedd i wylo yno. Felly pan ddaeth Mair i'r lle yr oedd Iesu, wedi ei weld ef syrthiodd wrth ei draed gan ddweud wrtho, Arglwydd, pe baet ti yma, ni fyddai fy mrawd wedi marw. Felly Iesu, pan welodd hi yn wylo a'r Iddewon a ddaeth ynghyd gyda hi yn wylo, cafodd ei gyffwrdd yn ddwfn yn ei ysbryd a chyffroi ei hun, a dywedodd: ble rydych chi wedi ei osod ef? Maen nhw'n dweud wrtho: Arglwydd, tyrd a gweld. Wylodd Iesu. Roedd yr Iddewon felly yn dweud: edrychwch sut roedd ef yn ei garu ef; ond dywedodd rhai ohonyn nhw: oni allai hwn, yr un a agorodd lygaid y dyn dall, wneud fel na fyddai hwn hefyd yn marw? Felly daeth Iesu, eto wedi ei gynhyrfu'n ddwfn ynddo'i hun, at y bedd. Roedd yn ogof, ac roedd carreg yn gorwedd arno. Mae Iesu yn dweud: codwch y garreg. Mae Martha, chwaer y dyn marw, yn dweud wrtho: Arglwydd, mae'n drewi'n barod; oherwydd mae wedi bod yn farw ers pedwar diwrnod. Meddai Iesu wrthi, Oni ddywedais wrthyt, os credi, y gweli ogoniant Duw? Codon nhw felly y garreg lle roedd y marw yn gorwedd. Ac cododd Iesu ei lygaid i fyny a dywedodd: Dad, rwy'n diolch i ti oherwydd clywais ti fi. Ond gwyddwn i fod ti bob amser yn fy nghlywed i, ond oherwydd y dyrfa oedd yn sefyll o gwmpas dywedais hyn, er mwyn iddyn nhw gredu mai ti a'm hanfonodd i. Ac wedi

dweud y pethau hyn, gwaeddodd â llais mawr, Lasarus, tyrd allan yma. Ac aeth y marw allan wedi ei rwymo o ran y traed a'r dwylo â stribedi o liain, ac roedd ei wyneb wedi ei lapio â chadach. Mae Iesu yn dweud wrthynt: Datodwch ef a gadewch iddo fynd. Felly credodd llawer o'r Iddewon a ddaethant at Mair ac a welsant yr hyn a wnaeth Iesu ynddo ef. Ond aeth rhai ohonynt at y Phariseaid a dweud wrthynt beth a wnaeth Iesu. Felly casglodd y prif offeiriaid a'r Phariseaid gyngor ac roeddent yn dweud, Beth a wnawn ni, oherwydd mae'r dyn hwn yn gwneud llawer o arwyddion? Os gadawn ni ef felly, bydd pawb yn credu ynddo ef, a bydd y Rhufeiniaid yn dod ac yn cymryd ein lle a'n cenedl. Ond un ohonyn nhw, Caiaffas, gan fod yn archoffeiriad y flwyddyn honno, ddywedodd wrthyn nhw: dydych chi ddim yn gwybod dim, ac nid ydych chi'n ystyried ei bod yn fuddiol i ni y dylai un dyn farw dros y bobl ac na ddylai'r holl genedl ddarfod. Ond nid o'i hun y dywedodd ef hyn, ond gan ei fod yn archoffeiriad y flwyddyn honno proffwydodd fod Iesu yn mynd i farw dros y genedl, ac nid dros y genedl yn unig, ond er mwyn casglu ynghyd hefyd blant Duw oedd wedi eu gwasgaru yn un. O'r dydd hwnnw ymlaen, felly, cymerasant gyngor gyda'i gilydd er mwyn ei ladd ef. Felly nid oedd Iesu mwyach yn cerdded yn rhydd ymhlith yr Iddewon, ond aeth i ffwrdd oddi yno i'r wlad yn agos at yr anialwch, i ddinas a elwir Effraim, ac yno bu'n aros gyda'i ddisgyblion. Roedd y Pasg yr Iddewon yn agos, ac aeth llawer i fyny i Jerwsalem o'r wlad cyn y Pasg er mwyn iddynt buro eu hunain. Roeddent yn ceisio Iesu felly ac yn dweud gyda'i gilydd wrth sefyll yn y deml, Beth sy'n ymddangos i chi? A ddaw ef ddim i'r ŵyl? Roedd yr

archoffeiriaid a'r Phariseaid wedi rhoi gorchymyn y dylai unrhyw un a wyddai lle'r oedd ef ei ddatgelu, fel y gallent ei ddal.

12

Felly daeth Iesu chwe diwrnod cyn y Pasg i Fethania, lle'r oedd Lasarus y marw, yr hwn a gododd o'r meirw. Gwnaethon nhw ginio iddo yno felly, ac roedd Martha yn gweini, ond roedd Lazarus yn un o'r rhai oedd yn gorwedd wrth fwrdd gydag ef. Felly Mair, wedi cymryd pwys o eli nard pur costus, eineinio draed Iesu a sychu â'i gwallt ei draed ef, a llanwyd y tŷ ag arogl yr eli. Felly mae un o'i ddisgyblion ef, Jwda fab Simon Iscariot, yr un oedd ar fin ei fradychu ef, yn dweud: pam na werthwyd yr ennaint hwn am dri chant o ddeinari a'i roi i'r tlodion? Dywedodd hyn, nid oherwydd bod y tlodion yn bryder iddo, ond oherwydd ei fod yn lleidr, ac roedd ganddo'r gist arian ac roedd yn cario ymaith y pethau a roddwyd i mewn. Dywedodd Iesu felly, Gad lonydd iddi, mae hi wedi cadw hwn ar gyfer dydd fy nghladdu i. Y tlodion, oherwydd bob amser y mae gennych gyda chwi eu hunain, ond fi, nid bob amser y mae gennych. Gwybu felly dyrfa fawr o'r Iddewon ei fod ef yno, a daethant nid oherwydd Iesu yn unig, ond er mwyn gweld Lasarus hefyd, yr hwn a gododd ef o'r meirw. Cymerodd y prif offeiriaid gyngor er mwyn iddyn nhw ladd Lasarus hefyd, oherwydd roedd llawer o'r Iddewon yn mynd i ffwrdd trwyddo ef ac yn credu yn Iesu. Y diwrnod nesaf roedd torfedd fawr a ddaeth i'r ŵyl, wedi clywed

bod Iesu yn dod i Jerwsalem, wedi cymryd canghennau'r palmwydd ac wedi mynd allan i gyfarfod ag ef, ac roeddent yn gweiddi: Hosanna, bendigedig yw'r un sy'n dod yn enw'r Arglwydd, brenin Israel. Wedi dod o hyd i asyn bach, eisteddodd Iesu arno, fel y mae wedi ei ysgrifennu: paid ag ofni, ferch Seion; wele dy frenin yn dod yn eistedd ar ebol asyn. Ni wyddai ei ddisgyblion y pethau hyn ar y cyntaf, ond pan gafodd Iesu ei ogoneddu, yna fe gofion nhw fod y pethau hyn wedi eu hysgrifennu amdano, ac iddyn nhw wneud y pethau hyn iddo. Tystiolaethodd felly y dorf a oedd gydag ef pan alwodd Lazarus allan o'r bedd a'i godi ef o'r meirw. Oherwydd hyn cyfarfu'r dyrfa ag ef, oherwydd clywsant iddo wneud yr arwydd hwn. Felly dywedodd y Phariseaid wrthyn nhw eu hunain: rydych chi'n gweld nad ydych chi'n elwa dim? Edrychwch, mae'r byd wedi mynd ar ei ôl. Roedd rhai Groegiaid ymhlith y rhai oedd yn mynd i fyny er mwyn addoli yn yr ŵyl. Daeth y rhain felly at Philip o Bethsaida yng Ngalilea, ac yr oeddent yn gofyn iddo gan ddweud, Arglwydd, rydym yn dymuno gweld Iesu. Mae Philib yn dod ac yn dweud wrth Andreas, ac eto mae Andreas a Philib yn dweud wrth Iesu; ond atebodd Iesu iddynt gan ddweud: mae'r awr wedi dod er mwyn i Fab y Dyn gael ei ogoneddu. Yn wir, yn wir, rwy'n dweud wrthych, os na fydd y gronyn sengl o'r grawn sydd wedi syrthio i'r ddaear yn marw, bydd ef yn unig yn aros; ond os bydd yn marw, bydd yn dwyn llawer o ffrwyth. Y sawl sy'n caru ei enaid ei hun a fydd yn ei golli, a'r sawl sy'n casáu ei enaid ei hun yn y byd hwn, a fydd yn ei gadw i fywyd tragwyddol. Os bydd rhywun yn fy ngwasanaethu i, gadewch iddo fy nilyn i, a lle rydw i, yno hefyd bydd fy ngwas i, ac os

bydd rhywun yn fy ngwasanaethu i, bydd y Tad yn ei anrhydeddu ef. Nawr mae fy enaid i wedi cael ei drysu, a beth ddywedaf i? Dad, achub fi rhag yr awr hon. Ond oherwydd hyn y des i'r awr hon. Dad, gogonedda dy enw. Daeth felly llais o'r nefoedd: ac fe ogoneddais ac eto byddaf yn gogoneddu. Felly roedd y dyrfa a oedd yn sefyll ac a glywodd yn dweud bod taranau wedi bod, ond roedd eraill yn dweud bod negesydd wedi siarad ag ef. Atebodd Iesu a dywedodd, Nid o'm hachos i y daeth y llais hwn, ond o'ch achos chi. Nawr yw barn y byd hwn, nawr bydd rheolwr y byd hwn yn cael ei fwrw allan; ac os caf fi fy nghodi i fyny o'r ddaear, byddaf yn tynnu pawb ataf fi fy hun. Ond dywedai hyn gan arwyddo pa farwolaeth yr oedd ar fin marw. Atebodd y dyrfa iddo; clywsom ni o'r gyfraith fod y Crist yn aros am byth, a sut rwyt ti'n dweud bod rhaid i Fab y Dyn gael ei godi i fyny? Pwy yw hwn, y mab y dyn? Dywedodd Iesu felly wrthynt, Mae'r goleuni gyda chi am ychydig amser eto, cerddwch tra mae gennych y goleuni, rhag i'r tywyllwch eich goddiweddyd, ac nid yw'r sawl sy'n cerdded yn y tywyllwch yn gwybod i ble mae'n mynd. Tra mae gennych chi'r golau, credwch yn y golau, fel y byddwch yn feibion y golau. Siaradodd Iesu y pethau hyn, ac wedi mynd i ffwrdd cuddiodd oddi wrthynt hwy. Ond er iddo wneud cymaint o arwyddion o'u blaen, nid oeddent yn credu ynddo, fel y câi gair y proffwyd Eseia ei gyflawni, yr hwn a ddywedodd: Arglwydd, pwy sydd wedi credu ein neges? Ac i bwy y datguddiwyd braich yr Arglwydd? Oherwydd hyn nid oeddent yn gallu credu, oherwydd eto dywedodd Eseia: mae wedi dallu eu llygaid hwy a mae wedi caledu eu calon hwy, fel na welant â'r llygaid ac na

ddeallant â'r galon ac na thrônt yn ôl, ac iachâf hwy. Dywedodd Eseia y pethau hyn pan welodd ei ogoniant a llefaru amdano. Serch hynny fodd bynnag ac o'r llywodraethwyr credodd llawer ynddo ef, ond oherwydd y Phariseaid nid oeddent yn cyfaddef, rhag iddynt gael eu troi allan o'r synagog; oherwydd caru a wnaethant ogoniant dynion yn hytrach nag ogoniant Duw. Gwaeddodd Iesu a dweud: Nid yw'r un sy'n credu ynof fi yn credu ynof fi, ond yn yr un a'm hanfonodd i, ac mae'r un sy'n fy ngweld i yn gweld yr un a'm hanfonodd i. Rwyf fi'n olau wedi dod i'r byd, fel na fydd pob un sy'n credu ynof yn aros yn y tywyllwch. Ac os bydd rhywun yn clywed fy ngeiriau ac yn peidio â chredu, nid wyf fi yn ei farnu ef, oherwydd ni ddeuthum i farnu'r byd, ond i achub y byd. Mae'r sawl sy'n fy ngwrthod i ac nad yw'n derbyn fy ngeiriau i, yn cael yr un sy'n ei farnu ef; y gair a lefarais i, bydd hwnnw yn ei farnu ef yn y dydd olaf; oherwydd ni lefarais i ohonof fy hun, ond y Tad a'm hanfonodd i, rhoddodd ef ei hun orchymyn i mi beth i'w ddweud a beth i'w lefaru; ac rwy'n gwybod bod ei orchymyn ef yn fywyd tragwyddol. Yr hyn felly rwy'n ei ddweud, yn union fel y mae'r tad wedi dweud wrthyf, felly rwy'n ei ddweud.

13

Cyn gŵyl y Pasg, gan wybod Iesu fod ei awr wedi dod iddo ymadael o'r byd hwn at y Tad, wedi caru ei rai ei hun oedd yn y byd, carodd hwy hyd y diwedd. Ac ar ôl i'r cinio ddigwydd, y diafol eisoes wedi bwrw i mewn i galon Jwda fab Simon Iscariot

er mwyn iddo ei fradychu, gan wybod Iesu fod y tad wedi rhoi pob peth i'w ddwylo, a'i fod wedi dod allan o Dduw ac yn mynd at Dduw, mae'n codi o'r cinio ac mae'n gosod y dillad i lawr, ac wedi cymryd lliain gwregysod ei hun. Yna taflodd ddŵr i'r basn, a dechreuodd olchi traed y disgyblion a'u sychu â'r lliain yr oedd wedi'i wregysedig ag ef. Mae'n dod felly at Simon Pedr, ac mae hwnnw'n dweud wrtho, Arglwydd, a wyt ti'n golchi fy nhraed i? Atebodd Iesu a dywedodd wrtho, Yr hyn yr wyf fi'n ei wneud, nid wyt ti'n ei wybod yn awr, ond fe fyddi'n ei wybod ar ôl hyn. Mae Pedr yn dweud wrtho: ni wnei di byth olchi fy nhraed i byth bythoedd. Atebodd Iesu iddo: os na olchaf i di, nid oes gen ti ran gyda fi. Dywed Simon Pedr wrtho, Arglwydd, nid fy nhraed yn unig, ond hefyd fy nwylo a'm pen. Dywed Iesu wrtho, nid oes angen i'r un sydd wedi ymolchi olchi ond y traed, ond y mae'n lân i gyd, ac yr ydych chwi yn lân, ond nid pawb. Gwyddai oherwydd pwy oedd yn ei fradychu ef; dyna pam y dywedodd, Nid ydych oll yn lân. Pan felly y golchodd eu traed ac y cymerodd ei ddillad, wedi gorwedd yn ôl eto dywedodd wrthynt, a wyddoch beth yr wyf wedi ei wneud i chwi? Rydych chi'n fy ngalw i'n Athro ac yn Arglwydd, ac yn iawn yr ydych yn dweud, oherwydd felly yr wyf. Os felly y golchais i eich traed chi, yr Arglwydd a'r Athro, yna dylech chwithau olchi traed eich gilydd. Oherwydd rwyf wedi rhoi esiampl i chi, er mwyn fel yr wyf i wedi gwneud i chi, y byddwch chi hefyd yn gwneud; yn wir yn wir rwy'n dweud wrthych chi, nid yw caethwas yn fwy na'i arglwydd ef, ac nid yw cenhadwr yn fwy na'r un a'i hanfonodd ef. Os ydych chi'n gwybod y pethau hyn, gwyn eich byd ydych chi os gwnewch chi nhw. Nid amdanoch chi i gyd

rwy'n siarad; rwy'n gwybod pwy wnes i eu dewis; ond er mwyn i'r ysgrythur gael ei chyflawni, yr un sy'n bwyta bara gyda mi gododd ei sawdl yn fy erbyn i. O hyn ymlaen rwy'n dweud wrthych cyn iddo ddigwydd, fel pan ddigwydd y credwch mai myfi ydwyf. Yn wir, yn wir, rwy'n dweud wrthych, y sawl sy'n derbyn unrhyw un a anfonaf fi, mae'n fy nerbyn i; ond y sawl sy'n fy nerbyn i, mae'n derbyn yr un a'm hanfonodd i. Ar ôl dweud y pethau hyn, cafodd Iesu ei aflonyddu yn ei ysbryd, a thystiodd ac meddai, Yn wir, yn wir, rwy'n dweud i chwi fod un ohonoch yn mynd i'm bradychu. Roedd y disgyblion felly yn edrych ar ei gilydd, mewn penbleth ynghylch pwy roedd yn sôn amdano. Roedd un o'i ddisgyblion ef yn gorwedd ym mynwes Iesu, yr hwn roedd Iesu yn ei garu; felly mae Simon Pedr yn amneidio arno i holi pwy fyddai yr un yr oedd ef yn sôn amdano. Gan syrthio ar fynwes yr Iesu, mae hwnnw yn dweud wrtho, Arglwydd, pwy ydyw? Mae Iesu yn ateb: hwnnw yw yr un y byddaf i yn rhoi'r tamaid iddo ar ôl ei drochi. Ac wedi trochi'r tamaid mae'n ei roi i Jwda fab Simon, Iscariot. Ac ar ôl y tamaid yna aeth Satan i mewn iddo ef. Felly mae Iesu yn dweud wrtho: yr hyn rwyt ti'n ei wneud, gwna'n gyflymach. Ond hyn ni wyddai neb o'r rhai oedd yn gorwedd wrth y bwrdd at beth ddywedodd e wrtho fe; oherwydd roedd rhai yn meddwl, gan fod Jwda'n cadw'r blwch arian, fod Iesu yn dweud wrtho fe, pryna'r pethau sydd eu hangen arnon ni ar gyfer yr ŵyl, neu i'r tlodion er mwyn iddo roi rhywbeth. Wedi cymryd y tamaid felly, aeth hwnnw allan ar unwaith, ac yr oedd yn nos. Pan aeth allan felly, dywed Iesu, Nawr y gogoneddwyd Mab y Dyn, a gogoneddwyd Duw ynddo ef. Os cafodd Duw ei ogoneddu ynddo

ef, bydd Duw hefyd yn ei ogoneddu ynddo'i hun, ac yn syth bydd yn ei ogoneddu. Blant bach, rydw i gyda chi ychydig eto. Byddwch yn fy ngheisio i, ac fel y dywedais wrth yr Iddewon bod lle rydw i'n mynd, ni allwch chi ddod, ac rydw i'n dweud wrthych chi nawr. Rwy'n rhoi gorchymyn newydd i chi, fel eich bod yn caru eich gilydd, fel y carais i chi, fel eich bod chithau hefyd yn caru eich gilydd. Yn hyn bydd pawb yn gwybod eich bod yn ddisgyblion i mi, os oes gennych gariad at eich gilydd. Mae Simôn Pedr yn dweud wrtho: Arglwydd, ble rwyt ti'n mynd? Atebodd Iesu iddo: lle rydw i yn mynd, ni alli di fy nilyn i nawr, ond byddi di yn fy nilyn i yn hwyrach. Mae Pedr yn dweud wrtho ef: Arglwydd, pam na allaf i dy ddilyn di nawr? Fe osodaf fy enaid ar dy ran di. Atebodd Iesu iddo, A osodi di dy enaid dros fi? Yn wir, yn wir, dywedaf i ti, ni chân y ceiliog nes y gwedi di fi deirgwaith.

14

Peidiwch â gadael i'ch calon gael ei chythruddo; credwch yn Nuw, a chredwch ynof fi. Yn nhŷ fy nhad mae llawer o leoedd; pe na bai, byddwn wedi dweud wrthych chi; rwy'n mynd i baratoi lle i chi; ac os af a pharatoi lle i chi, dof eto a chymryd chi ataf fy hun, fel lle rydw i, y byddwch chi hefyd. Ac yr ydych yn gwybod lle yr wyf yn mynd, ac yr ydych yn gwybod y ffordd. Dywed Tomos wrtho, Arglwydd, nid ydym yn gwybod i ble yr wyt ti'n mynd, a sut y gallwn ni wybod y ffordd? Dywed Iesu wrtho, Myfi wyf y ffordd a'r gwirionedd a'r bywyd; nid yw neb

yn dod at y Tad os nad trwy fi. Pe baech chi wedi fy adnabod i, byddech chi wedi adnabod fy nhad i hefyd. Ac o nawr ymlaen rydych chi'n ei adnabod ac rydych chi wedi ei weld. Dywed Philip wrtho, Arglwydd, dangos i ni y Tad, ac mae hynny'n ddigon i ni. Mae Iesu yn dweud wrtho: Rydw i wedi bod gyda chi cymaint o amser, ac nid wyt ti wedi fy adnabod i, Philip? Mae'r un sydd wedi fy ngweld i wedi gweld y Tad; a sut rwyt ti'n dweud, dangos i ni'r Tad? Onid wyt ti'n credu fy mod i yn y Tad a bod y Tad ynof fi? Y geiriau yr wyf fi'n eu siarad wrthych chi, nid wyf yn eu siarad ohonof fy hun; ond y Tad sy'n aros ynof fi, ef ei hun sy'n gwneud y gweithiau. Credwch fi fy mod i yn y Tad a'r Tad ynof fi; os nad ydych, credwch fi o achos y gweithiau hyn eu hunain. Yn wir yn wir rwy'n dweud wrthych chi, yr un sy'n credu ynof fi, y gweithiau yr wyf fi yn eu gwneud bydd yntau hefyd yn eu gwneud, a bydd yn gwneud rhai mwy na'r rhain, oherwydd rwy'n mynd at fy nhad, a beth bynnag a ofynnwch yn fy enw i, byddaf yn gwneud hyn, er mwyn i'r tad gael ei ogoneddu yn y mab. Os gofynnwch rywbeth yn fy enw i, fe wnaf ef. Os ydych chi'n fy ngharu i, cadwch fy ngorchymynion i, a byddaf fi'n gofyn i'r Tad a bydd yn rhoi eiriolwr arall i chi, fel y bydd yn aros gyda chi i'r oes, yr Ysbryd y gwirionedd, yr hwn na all y byd ei dderbyn, oherwydd nid yw'n ei weld ac nid yw'n ei adnabod; ond rydych chi'n ei adnabod, oherwydd mae'n aros gyda chi ac fe fydd ynoch chi. Ni adawaf chi'n amddifaid; dof atoch chi. Eto ychydig a bydd y byd yn fy ngweld i ddim mwy, ond byddwch chi yn fy ngweld i, oherwydd rwy'n byw ac fe fyddwch chithau yn byw. Yn y dydd hwnnw byddwch chi'n gwybod fy mod i yn fy Nhad, a'ch bod chi ynof fi, a'm bod i

ynoch chi. Yr un sydd â'm gorchmynion i ac yn eu cadw, hwnnw yw'r un sy'n fy ngharu i; a'r un sy'n fy ngharu i a garir gan fy Nhad, a byddaf yn ei garu ef ac yn dangos fy hun iddo. Dywed Jwdas wrtho, nid yr Iscariot, Arglwydd, beth sydd wedi digwydd fel dy fod ti ar fin dy ddatguddio dy hun i ni ac nid i'r byd? Atebodd Iesu a dywedodd wrtho, Os bydd rhywun yn fy ngharu i, bydd yn cadw fy ngair, a bydd fy Nhad yn ei garu ef, ac fe ddown ato ef ac fe wnawn drigfan gydag ef. Nid yw'r hwn nad yw'n fy ngharu i yn cadw fy ngeiriau i, ac nid yw'r gair yr ydych yn ei glywed yn eiddo i mi, ond eiddo'r Tad a'm hanfonodd i. Rwyf wedi siarad y pethau hyn wrthych chi tra'n aros gyda chi; ond bydd y cysurwr, yr Ysbryd Glân y bydd y Tad yn ei anfon yn fy enw i, yn eich dysgu chi bopeth ac yn eich atgoffa chi am bopeth a ddywedais wrthych chi. Heddwch rwy'n gadael i chi, heddwch fy un i rwy'n rhoi i chi; nid fel mae'r byd yn rhoi, rwy i'n rhoi i chi. Peidiwch â gadael i'ch calon gael ei chythryblau nac ofni. Clywsoch chi fy mod i wedi dweud wrthych chi, rydw i'n mynd ac yn dod atoch chi; pe baech chi'n fy ngharu i, byddech chi wedi llawenhau oherwydd dywedais, rydw i'n mynd at y Tad; oherwydd mae fy Nhad i yn fwy na fi; ac nawr rydw i wedi dweud wrthych chi cyn iddo ddigwydd, er mwyn pan fydd yn digwydd y byddwch chi'n credu. Nid wyf mwyach yn siarad llawer o bethau gyda chi; oherwydd mae rheolwr y byd yn dod, ac nid oes ganddo ddim ynof fi; ond er mwyn i'r byd wybod fy mod i'n caru y Tad, ac fel y gorchmynnodd y Tad i mi, felly rwy'n gwneud. Codwch, gadewch i ni fynd o yma.

15

Rwyf fi yw'r winwydden wir, a fy nhad yw'r ffermwr. Pob cangen ynof fi nad yw'n dwyn ffrwyth, mae'n ei gymryd ymaith, a phob un sy'n dwyn ffrwyth, mae'n ei lanhau, fel y dwyn fwy o ffrwyth. Rydych chi eisoes yn lân oherwydd y gair a lefarais wrthych. Arhoswch ynof fi, a minnau ynoch chi. Yn union fel nad yw'r gangen yn gallu dwyn ffrwyth ohoni ei hun os nad yw'n aros yn y winwydden, felly nid chwaith chwi os nad ydych yn aros ynof fi. Fi yw'r winwydden, chi yw'r canghennau. Yr un sy'n aros ynof fi a minnau ynddo ef, mae hwn yn dwyn ffrwyth llawer, oherwydd hebof fi ni allwch chi wneud dim. Os nad yw rhywun yn aros ynof fi, cafodd ei daflu allan fel y gangen a chafodd ei sychu, ac maent yn eu casglu ac yn eu taflu i'r tân, ac mae'n cael ei losgi. Os arhoswch ynof fi a bod fy ngeiriau yn aros ynoch chi, beth bynnag a ewyllysiwch, gofynnwch, a bydd i chi. Yn hyn y gogoneddwyd fy Nhad, fel y dygoch lawer o ffrwyth, a byddwch yn ddisgyblion i mi. Fel y carodd y Tad fi, felly yr wyf fi wedi eich caru chi; arhoswch yn fy nghariad i. Os cadwch chi fy ngorchmynion i, fe arhoswch chi yn fy nghariad i, fel yr wyf fi wedi cadw gorchmynion fy Nhad ac yn aros yn ei gariad ef. Rwyf wedi llefaru'r pethau hyn i chi fel y bydd fy llawenydd i yn aros ynoch chi ac y bydd eich llawenydd chi yn cael ei gyflawni. Dyma fy ngorchymyn i, fel eich bod yn caru eich gilydd fel y cerais i chwi. Nid oes gan neb gariad mwy na hyn, fel y gosodo rhywun ei enaid dros ei gyfeillion. Rydych chi'n ffrindiau i mi, os gwnewch chi bopeth yr wyf i'n ei orchymyn i chi. Nid wyf

mwyach yn eich galw chi'n gaethweision, oherwydd nid yw'r caethwas yn gwybod beth y mae ei arglwydd yn ei wneud, ond rwyf wedi eich galw chi'n gyfeillion, oherwydd rwyf wedi gwneud yn hysbys i chi bopeth a glywais gan fy nhad. Nid chi a'm dewisodd i, ond fi a'ch dewisodd chi, a gosodais chi fel yr ewch a dwyn ffrwyth, ac y pery eich ffrwyth, fel y rhoddo efe i chi beth bynnag a ofynnoch i'r Tad yn fy enw i. Rwy'n gorchymyn y pethau hyn i chi, fel y byddwch yn caru eich gilydd. Os mae'r byd yn eich casáu chi, gwybyddwch ei fod wedi fy nghasáu i yn gyntaf na chi. Pe baech chi o'r byd, byddai'r byd yn caru ei eiddo ei hun, ond oherwydd nad ydych chi o'r byd, ond fy mod i wedi eich dewis chi o'r byd, oherwydd hyn mae'r byd yn eich casáu chi. Cofiwch y gair a ddywedais wrthych: nid yw caethwas yn fwy na'i feistr. Os wnaethon nhw fy erlid i, byddan nhw'n eich erlid chi hefyd; os wnaethon nhw gadw fy ngair i, byddan nhw'n cadw eich un chi hefyd. Ond byddant yn gwneud yr holl bethau hyn i chi oherwydd fy enw, oherwydd nid ydynt yn adnabod yr un a'm hanfonodd i. Os na ddeuthum a llefaru wrthynt, ni fyddai pechod ganddynt, ond yn awr nid oes ganddynt esgus ynghylch eu pechod. Y sawl sy'n fy nghasáu i sy'n casáu fy nhad hefyd. Os na wneuthum y gweithiau nid gwneuthum yn eu plith hwy yr hyn nad oes neb arall wedi ei wneud, ni fyddai pechod ganddynt, ond yn awr maent wedi gweld ac wedi casáu fi a'm Tad. Ond er mwyn cyflawni'r gair a ysgrifennwyd yn eu cyfraith hwy, iddynt fy nghasáu yn rhad ac am ddim. Pan ddaw'r Eiriolwr yr wyf fi'n ei anfon atoch chi oddi wrth y Tad, yr Ysbryd y gwirionedd sy'n mynd allan oddi wrth y Tad, bydd hwnnw'n tystio amdanaf fi; ac rydych chi hefyd yn

tystio, oherwydd rydych chi gyda fi o'r dechreuad.

16

Rwyf wedi dweud y pethau hyn wrthych fel na chewch eich tramgwyddo. Byddant yn eich gwneud yn alltudiaid, ond mae awr yn dod fel y bydd pob un sy'n eich lladd yn tybio ei fod yn cyflwyno gwasanaeth i Dduw. Ac fe wnânt hyn, oherwydd ni adnabuont y Tad na minnau. Ond rwyf wedi dweud y pethau hyn wrthych chi fel pan ddaw'r awr, y byddwch yn cofio amdanyn nhw oherwydd dywedais wrthych chi. Ond ni ddywedais i'r pethau hyn wrthych chi o'r dechrau, oherwydd roeddwn i gyda chi. Ond nawr rwy'n mynd at yr un a anfonodd fi, ac nid oes neb ohonoch chi yn gofyn i fi ble rwy'n mynd, ond oherwydd fy mod i wedi siarad y pethau hyn wrthych chi, mae'r galar wedi llenwi eich calon chi. Ond rwy'n dweud y gwir wrthych chi: mae'n fuddiol i chi fy mod i'n mynd i ffwrdd. Oherwydd os na fyddaf fi'n mynd i ffwrdd, ni ddaw'r eiriolwr atoch chi; ond os af, anfonaf ef atoch chi; a phan ddaw hwnnw bydd yn argyhoeddi'r byd am bechod ac am gyfiawnder ac am farn. Ynglŷn â pechod, oherwydd nad ydyn nhw'n credu ynof fi; ynglŷn â chyfiawnder, oherwydd rwy'n mynd at fy nhad ac nid ydych chi'n fy ngweld i mwyach; ynglŷn â barn, oherwydd mae rheolwr y byd hwn wedi cael ei farnu. Dal llawer sydd gennyf i'w ddweud wrthych, ond ni allwch ei ddwyn ar hyn o bryd. Pan ddaw hwnnw, yr Ysbryd y gwirionedd, bydd yn eich arwain i'r holl wirionedd, oherwydd ni fydd yn siarad ohono'i hun, ond

bydd yn siarad cymaint ag y bydd yn ei glywed, a bydd yn cyhoeddi i chi y pethau sydd i ddod. Bydd hwnnw yn fy ngogoneddu i, oherwydd bydd yn cymryd o'r hyn sydd gennyf fi ac yn ei gyhoeddi i chi. Mae popeth sydd gan y Tad yn eiddo i mi, oherwydd hyn dywedais y bydd yn cymryd o'r eiddo i mi ac yn ei gyhoeddi i chwi. Ychydig ac ni welwch chi fi, ac eto ychydig a byddwch yn fy ngweld i, oherwydd yr wyf yn mynd at y Tad. Dywedodd rhai o'i ddisgyblion felly wrth ei gilydd, Beth yw hyn y mae'n ei ddweud wrthym, Ychydig ac ni welwch fi, ac eto ychydig ac fe welwch fi, ac Oherwydd yr wyf yn mynd at y Tad? Roeddent yn dweud felly: beth yw hyn y mae e'n ei ddweud, y peth bach? Dydyn ni ddim yn gwybod beth mae'n ei ddweud. Gwybu felly Iesu eu bod yn dymuno ei holi, a dywedodd wrthynt, Ynghylch hyn yr ydych yn ymholi gyda'ch gilydd oherwydd dywedais, Ychydig ac ni welwch fi, ac eto ychydig a byddwch yn fy ngweld i? Yn wir yn wir rwy'n dweud i chi y byddwch chi'n wylo ac yn galaru chi, ond bydd y byd yn llawenhau; ond byddwch chi'n cael eich gofidio, ond bydd eich galar chi'n troi'n llawenydd; mae'r wraig pan mae hi'n rhoi genedigaeth, mae ganddi alar, oherwydd daeth ei hamser hi; ond pan mae hi'n esgor ar y plentyn, nid yw hi'n cofio'r gorthrymder mwyach oherwydd y llawenydd oherwydd ganed dyn i'r byd. Ac felly chi, yn wir, sydd â galar nawr, ond fe welaf chi eto ac fe fydd eich calon yn llawenhau, ac ni fydd neb yn cymryd eich llawenydd oddi wrthych. Ac yn y dydd hwnnw ni ofynnwch chi ddim i mi, yn wir, yn wir, dywedaf i chi y bydd y Tad yn rhoi i chi gymaint bynnag a ofynnwch yn fy enw i. Hyd yn awr nid ydych wedi gofyn am ddim byd yn fy enw i,

gofynnwch a byddwch yn derbyn, fel y bo eich llawenydd wedi ei gyflawni. Y pethau hyn mewn diarhebion yr wyf wedi siarad wrthych, ond daw awr pan na fyddaf mwyach yn siarad wrthych mewn diarhebion, ond â rhyddid lleferydd byddaf yn cyhoeddi i chi am y Tad. Yn y dydd hwnnw byddwch yn gofyn yn fy enw i; ac nid wyf yn dweud wrthych y byddaf fi yn gofyn i'r tad amdanoch chi; oherwydd mae'r tad ei hun yn eich caru chi, oherwydd rydych chi wedi fy ngharu i, ac rydych wedi credu fy mod i wedi dod allan oddi wrth Dduw. Euthum allan oddi wrth y Tad ac rwyf wedi dod i'r byd; eto rwy'n gadael y byd ac yn mynd at y Tad. Dywed ei ddisgyblion wrtho, Wele, yn awr yr wyt yn llefaru'n rhydd, ac nid wyt yn dweud unrhyw ddihareb. Nawr rydyn ni'n gwybod dy fod ti'n gwybod pob peth ac nid oes angen i rywun dy holi di. Yn hyn rydyn ni'n credu dy fod ti wedi dod allan oddi wrth Dduw. Atebodd Iesu iddyn nhw: Rŵan rydych chi'n credu; edrychwch mae awr yn dod, ac yn awr mae wedi dod, fel y cewch eich gwasgaru pob un i'w bethau ei hun a gadael fi ar fy mhen fy hun; ac nid wyf ar fy mhen fy hun, oherwydd mae'r Tad gyda fi. Rwyf wedi dweud y pethau hyn wrthych chi er mwyn i chi gael heddwch ynof fi. Yn y byd byddwch yn cael gorthrymder; ond cymerwch galon, rwyf wedi gorchfygu'r byd.

17

Llefarodd Iesu y pethau hyn, a chododd ei lygaid i'r nefoedd a dywedodd: Dad, mae'r awr wedi dod; gogonedda dy fab, fel y

bydd dy fab hefyd yn dy ogoneddu di, yn union fel y rhoddaist iddo awdurdod dros bob cnawd, fel y bydd yn rhoi iddyn nhw fywyd tragwyddol pob un a roddaist iddo. Dyma yw'r bywyd tragwyddol, iddynt hwy dy adnabod di, yr unig wir Dduw, a'r hwn a anfonaist, Iesu Grist. Rwyf fi wedi dy ogoneddu di ar y ddaear, rwyf fi wedi gorffen y gwaith yr hwn rwyt ti wedi ei roi i mi er mwyn i mi ei wneud; ac yn awr gogonedda fi ti, dad, gyda ti dy hun gyda'r gogoniant yr oedd gen i cyn i'r byd fod gyda ti. Rwyf wedi datguddio dy enw i'r dynion a roddaist ti i mi o'r byd. Eiddo ti oeddent ac i mi rwyt ti wedi eu rhoi, ac maent wedi cadw dy air. Nawr maen nhw wedi gwybod fod popeth rwyt ti wedi'i roi i mi yn dod oddi wrthyt ti; fod y geiriau rwyt ti wedi'u rhoi i mi rwyf fi wedi'u rhoi iddyn nhw, a'u bod nhw eu hunain wedi'u derbyn, ac wedi gwybod yn wir fy mod i wedi dod allan oddi wrthyt ti, ac wedi credu dy fod ti wedi fy anfon i. Rwy'n gofyn amdanynt hwy; nid wyf yn gofyn am y byd, ond am y rhai yr wyt ti wedi eu rhoi i mi, oherwydd eiddo ti ydynt, ac mae fy rhai i gyd yn eiddo ti ac mae dy rhai di yn eiddo fi, ac rwyf wedi cael fy ngogoneddu ynddynt hwy. Ac nid wyf mwyach yn y byd, ac y mae'r rhain yn y byd, ac rwyf fi yn dod atat ti. Dad sanctaidd, cadw nhw yn dy enw di yr hwn a roddaist ti i mi, fel y bônt yn un fel yr ydym ni. Pan oeddwn i gyda hwy yn y byd, roeddwn i yn eu cadw hwy yn dy enw di; y rhai a roddaist i mi fe'u gwarcheidais, ac ni chollodd yr un ohonyn nhw oni bai mab y dinistr, fel y byddai'r ysgrythur yn cael ei chyflawni. Ond yn awr yr wyf yn dod atat ti, ac yr wyf yn llefaru y pethau hyn yn y byd fel y byddo ganddynt fy llawenydd i wedi ei gyflawni ynddynt hwy. Rwyf i wedi rhoi iddynt dy air di, ac fe gasodd y

byd hwy, oherwydd nid ydynt o'r byd, fel nad wyf i o'r byd. Nid wyf yn gofyn i ti eu cymryd hwy allan o'r byd, ond i ti eu cadw hwy rhag y drwg. Nid ydynt o'r byd, fel nad wyf fi o'r byd. Cysegra hwy yn dy wirionedd; dy air di yw gwirionedd. Fel yr anfonaist ti fi i'r byd, felly yr anfonais innau hwy i'r byd. Ac er eu mwyn hwy yr wyf fi yn sancteiddio fy hun, fel y byddant hwythau wedi eu sancteiddio mewn gwirionedd. Nid ynglŷn â'r rhain yn unig rwy'n gofyn, ond hefyd ynglŷn â'r rhai sy'n credu trwy eu gair hwy ynof fi, fel y bo pawb yn un, yn union fel rwyt ti, Dad, ynof fi a minnau ynot ti, fel y bônt hwythau hefyd yn un ynom ni, fel y bo'r byd yn credu dy fod ti wedi fy anfon i. Ac rwyf fi wedi rhoi'r gogoniant yr wyt ti wedi ei roi i mi iddyn nhw, fel y byddan nhw yn un fel yr ydyn ni yn un, fi ynddyn nhw a thi ynof fi, fel y byddan nhw wedi cael eu perffeithio yn un, ac fel y bydd y byd yn gwybod dy fod ti wedi fy anfon i ac wedi eu caru nhw fel yr wyt ti wedi fy ngharu i. Dad, y rhai yr wyt ti wedi eu rhoi i mi, rwy'n dymuno iddynt fod gyda mi lle rydw i, fel y gallant weld fy ngogoniant i a roddaist ti i mi, oherwydd carodd ti fi cyn sylfaen y byd. Dad cyfiawn, ac ni adnabu'r byd di, ond fe adnabûm i di, ac adnabu'r rhain dy fod ti wedi fy anfon i; ac fe wneuthum hysbys iddynt dy enw di ac fe wnaf hysbys, fel y bo'r cariad yr wyt ti wedi fy ngharu i ynddynt hwy, a minnau ynddynt hwy.

18

Ar ôl dweud y pethau hyn aeth Iesu allan gyda'i ddisgyblion tu

hwnt i ffrwd Cedron, lle'r oedd gardd, ac aeth ef a'i ddisgyblion i mewn iddi. Roedd Jwda, yr un a'i traddodai, hefyd yn gwybod y lle, oherwydd yn aml yr oedd Iesu wedi ymgynnull yno gyda'i ddisgyblion. Felly daeth Jwda yno, wedi cymryd y garfan a chynorthwywyr oddi wrth y prif offeiriaid a'r Phariseaid, gyda ffaglau a lampau ac arfau. Felly Iesu, gan wybod y cwbl oedd yn dod arno, aeth allan a dywedodd wrthynt, Pwy yr ydych chi'n ei geisio? Atebon nhw iddo: Iesu o Nasareth. Mae Iesu yn dweud wrthynt: Fi ydw i. Roedd Jwda, yr un oedd yn ei fradychu ef, hefyd yn sefyll gyda hwy. Felly pan ddywedodd wrthynt Myfi wyf, aethant yn ôl a syrthiasant i'r llawr. Eto felly gofynnodd iddyn nhw: Pwy rydych chi'n ceisio? Ac meddent hwy: Iesu o Nasareth. Atebodd Iesu: dywedais wrthych chi mai fi ydw i. Os felly rydych chi'n fy ngheisio i, gadewch i'r rhain fynd i ffwrdd; fel y caiff y gair a ddywedodd gael ei gyflawni, oherwydd y rhai a roddaist ti i mi, ni chollais i neb ohonyn nhw. Felly Simon Pedr, gan fod ganddo gleddyf, tynnodd ef, a tarodd gaethwas yr archoffeiriad a thorri i ffwrdd ei glust dde ef; ac roedd enw'r caethwas yn Malchus. Felly dywedodd Iesu wrth Pedr, Bwrw'r cleddyf i'r wain. Oni yfaf y cwpan y mae'r Tad wedi ei roi i mi? Felly daliodd y garfan a'r tribiwn milwrol a gweision yr Iddewon Iesu a'i rwymo, a'i arwain at Annas yn gyntaf; oherwydd roedd ef yn dad yng nghyfraith i Caiaffas, a oedd yn archoffeiriad y flwyddyn honno. Ond Caiaffas oedd yr un a gynghori'r Iddewon ei bod yn fuddiol i un dyn ddarfod dros y bobl. Roedd Simon Pedr a'r disgybl arall yn dilyn Iesu. Roedd y disgybl hwnnw yn adnabyddus i'r archoffeiriad, ac aeth i mewn gyda Iesu i gwrt yr archoffeiriad; ond roedd Pedr yn sefyll wrth y drws tu allan.

Aeth allan felly y disgybl arall, a oedd yn adnabyddus i'r archoffeiriad, a dywedodd wrth y porthor, ac arweiniodd Pedr i mewn. Mae'r forwyn oedd yn borthor felly yn dweud wrth Pedr: onid wyt ti hefyd o ddisgyblion y dyn hwn? Mae hwnnw'n dweud: nid wyf. Roedd y caethweision a'r cynorthwywyr yn sefyll, wedi gwneud tân golosg, oherwydd roedd yn oer, ac roeddent yn cynhesu eu hunain, ac roedd Pedr gyda hwy yn sefyll ac yn cynhesu ei hun. Felly gofynnodd yr archoffeiriad i Iesu am ei ddisgyblion ac am ei ddysgeidiaeth. Atebodd Iesu iddo, Rwyf fi wedi llefaru yn agored i'r byd; rwyf fi bob amser wedi dysgu yn y gynulleidfa ac yn y deml, lle mae'r Iddewon bob amser yn dod ynghyd, ac yn gyfrinach ni lleferais i ddim byd. Pam wyt ti'n fy holi i? Gofynna i'r rhai sydd wedi clywed beth siaradais i wrthyn nhw; edrych, mae'r rhain yn gwybod yr hyn a ddywedais i. Ond wedi iddo ddweud y pethau hyn, rhoddodd un o'r gweision oedd yn sefyll gerllaw ergyd i Iesu, gan ddweud, A wyt ti'n ateb yr archoffeiriad fel hyn? Atebodd Iesu iddo, Os siaradais yn ddrwg, tystia am y drwg; ond os yn dda, pam yr wyt ti'n fy nharo i? Anfonodd Annas ef wedi ei rwymo at Caiaffas yr archoffeiriad. Roedd Simôn Pedr yn sefyll ac yn cynhesu ei hun. Felly ddywedon nhw wrtho: onid wyt ti hefyd yn un o'i ddisgyblion ef? Gwadodd hwnnw felly ac meddai: Nid wyf. Mae un o gaethweision yr archoffeiriad, yn berthynas i'r un y torrodd Pedr ei glust i ffwrdd, yn dweud: onid myfi a'th welodd di yn yr ardd gydag ef? Felly gwadodd Pedr eto, ac ar unwaith canodd ceiliog. Maent yn arwain Iesu, felly, o dŷ Caiaffas i'r praetorium, ac yr oedd yn fore, ac ni aethant hwy eu hunain i mewn i'r praetorium, rhag iddynt gael eu halogi, ond er mwyn

iddynt fwyta'r pasg. Aeth allan felly Peilat atynt ac meddai, Pa gyhuddiad yr ydych yn ei ddwyn yn erbyn y dyn hwn? Atebodd hwy a dywed wrtho, Pe na bai hwn yn ddrwgweithredwr, ni fyddem wedi ei draddodi i ti. Felly dywedodd Pilat wrthyn nhw: Cymerwch ef chi a barnwch ef yn ôl eich cyfraith. Felly dywedodd yr Iddewon wrtho ef, Nid yw'n ganiatáu i ni ladd neb, er mwyn i air Iesu gael ei gyflawni yr hwn a ddywedodd yn dangos pa fath o farwolaeth yr oedd ar fin marw. Aeth felly i mewn i'r praetorium eto, Pilat, a galwodd ar Iesu a dywedodd wrtho, Ai ti yw brenin yr Iddewon? Atebodd Iesu iddo, A wyt ti'n dweud hyn o'th hun, neu a ddywedodd eraill wrthyt ti amdanaf fi? Atebodd Peilat; nid Iddew ydw i, nage? Mae dy genedl di a'r prif offeiriaid wedi dy draddodi di i mi; beth wyt ti wedi'i wneud? Atebodd Iesu, Nid yw fy nheyrnas i o'r byd hwn. Pe bai fy nheyrnas i o'r byd hwn, byddai fy ngweision i wedi brwydro fel na chawn fy nhraddodi i'r Iddewon. Ond yn awr nid yw fy nheyrnas i o'r fan hon. Dywedodd Peilat felly wrtho: Felly brenin wyt ti? Atebodd Iesu: rwyt ti'n dweud fy mod i'n frenin. I hyn rwyf wedi cael fy ngeni ac i hyn rwyf wedi dod i'r byd, er mwyn tystiolaethu i'r gwirionedd. Mae pob un sy'n perthyn i'r gwirionedd yn clywed fy llais i. Mae Pilat yn dweud wrtho: beth yw gwirionedd? Ac wedi dweud hyn eto aeth allan at yr Iddewon ac mae'n dweud wrthyn nhw: dydw i ddim yn dod o hyd i unrhyw achos ynddo fo; ond mae arfer gyda chi i mi rhyddhau un i chi yn y Pasg; ydych chi eisiau felly i mi rhyddhau i chi frenin yr Iddewon? Felly gwaeddon nhw allan eto i gyd yn dweud, Nid hwn, ond Barabbas. Roedd Barabbas yn lleidr.

19

Yna felly cymerodd Pilat Iesu a'i fflangellu. Ac roedd y milwyr wedi plethu coron o ddrain a rhoddon nhw hi ar ei ben ef, a gwisg borffor taflwyd o'i gwmpas ef ac roedden nhw'n dweud, Henffych, frenin yr Iddewon, ac roedden nhw'n rhoi ergydion iddo ef. Aeth Peilat allan eto y tu allan felly ac meddai wrthynt, Wele, rwy'n dod ag ef allan i chwi, fel y gwybyddoch nad wyf yn darganfod unrhyw achos ynddo ef. Aeth Iesu allan felly tu allan yn gwisgo'r goron ddrain a'r wisg borffor, ac mae'n dweud wrthynt: edrychwch ar y dyn. Pan welodd y prif offeiriaid a'r gweision ef felly, gweiddasant gan ddweud croeshoeliwch croeshoeliwch ef. Mae Pilat yn dweud wrthyn nhw: Cymerwch ef chi a chroeshoeliwch; oherwydd dw i ddim yn dod o hyd i achos ynddo fe. Atebodd yr Iddewon iddo, Mae gennym gyfraith, ac yn ôl ein cyfraith dylai farw, oherwydd gwnaeth ei hun yn fab i Dduw. Pan felly y clywodd Pilat y gair hwn, ofnodd yn fwy, ac aeth i mewn i'r praetorium eto ac meddai wrth Iesu: o ble wyt ti? Ond ni rhoddodd Iesu ateb iddo. Mae Peilat felly yn dweud wrtho: dwyt ti ddim yn siarad â mi? Dwyt ti ddim yn gwybod bod gen i awdurdod i dy groeshoelio di a bod gen i awdurdod i dy ryddhau di? Atebodd Iesu, Ni fyddai gennyf ti unrhyw awdurdod yn fy erbyn, oni bai ei fod wedi ei roi i ti o'r uchod; oherwydd hyn mae gan yr un sy'n fy nhraddodi i ti bechod mwy. O hyn ymlaen roedd Peilat yn ceisio ei ryddhau; ond roedd yr Iddewon yn gweiddi gan ddweud; os byddi di'n rhyddhau hwn, nid wyt ti'n gyfaill i Gesar. Mae pob un sy'n gwneud ei hun yn

frenin yn siarad yn erbyn Cesar. Felly Peilat ar ôl clywed y gair hwn a arweiniodd Iesu allan, ac eisteddodd ar y llwyfan mewn lle a elwir Palmant Carreg, yn Hebraeg ond Gabbatha; ac roedd yn baratoad y Pasg, a'r awr tua'r chweched; ac mae'n dweud wrth yr Iddewon: edrychwch eich brenin chi. Ond fe wnaethon nhw weiddi, I fyny! I fyny! Croeshoeliwch ef! Mae Peilat yn dweud wrthyn nhw: A groeshoelia i'ch brenin chi? Atebodd y prif offeiriaid: Nid oes gennym frenin ond Cesar. Yna felly fe'i traddododd ef iddynt fel y câi ei groeshoelio. Cymerwyd Iesu a'i arwain; ac yn cario ei groes ei hun aeth allan i'r lle a elwir lle'r benglog, yr hwn a elwir yn Hebraeg Golgotha, lle croeshoeliasant ef, a gydag ef ddau eraill o'r naill du a'r llall, ond Iesu yn y canol. Ysgrifennodd Pilat deitl hefyd a'i osod ar y groes, ac yr oedd wedi ei ysgrifennu, Iesu o Nasareth, Brenin yr Iddewon. Felly darllenodd llawer o'r Iddewon y teitl hwn, oherwydd roedd y lle lle croeshoeliwyd Iesu yn agos i'r ddinas, ac roedd wedi ei ysgrifennu yn Hebraeg, yn Roeg ac yn Lladin. Roedd prif offeiriaid yr Iddewon felly yn dweud wrth Peilat, Paid ag ysgrifennu, Brenin yr Iddewon, ond yn hytrach mai hwnnw a ddywedodd, Rwy'n frenin yr Iddewon. Atebodd Pilat, Yr hyn rwyf wedi ei ysgrifennu, rwyf wedi ei ysgrifennu. Y milwyr felly, pan groeshoeliasant Iesu, cymerodd ei ddillad a gwnaethant bedwar rhan, rhan i bob milwr, a'r dwnig; ond yr oedd y twnig yn ddi-wn, wedi ei wehyddu o'r uchod trwy'r cyfan. Dywedon nhw felly wrth ei gilydd: peidiwn ni â'i rwygo ef, ond bwriwn goelbrennau amdano i bwy y bydd ef; fel y cyflawnir yr ysgrythur sy'n dweud: rhannasant fy nillad iddynt eu hunain, ac ar fy nillad taflasant goelbren. Felly gwnaeth y

milwyr hyn. Roeddent yn sefyll wrth groes Iesu ei fam ef a chwaer ei fam ef, Mair wraig Clopas a Mair Magdalen. Iesu, felly, gan weld y fam a'r disgybl yn sefyll gerllaw yr hwn roedd yn ei garu, mae'n dweud wrth ei fam, Fenyw, wele dy fab. Yna mae'n dweud wrth y disgybl: Dyma dy fam. Ac o'r awr honno cymerodd y disgybl hi i'w gartref ei hun. Ar ôl hyn, gan wybod Iesu fod pob peth eisoes wedi ei gwblhau, er mwyn i'r ysgrythur gael ei chwblhau, mae'n dweud: Yr wyf yn sychedig. Felly roedd llestr yn gorwedd yn llawn finegr, ond wedi llenwi sbwng â finegr a'i osod o amgylch isop, fe ddaethant ag ef at ei enau. Pan gymerodd Iesu'r finegr felly, dywedodd, Mae wedi ei gyflawni, ac wedi gwyro ei ben, traddododd yr ysbryd. Felly gofynnodd yr Iddewon i Peilat, fel na fyddai'r cyrff yn aros ar y groes yn ystod y saboth, gan mai dydd paratoad ydoedd, oherwydd roedd dydd y saboth hwnnw yn ddydd mawr, i dorri eu coesau a'u cymryd i ffwrdd. Daeth y milwyr felly, a thorrasant goesau'r cyntaf a choesau'r llall a groeshoeliwyd gydag ef; ond pan ddaethant at Iesu, fel y gwelsant ef eisoes wedi marw, ni thorrasant ei goesau ef, ond gwanodd un o'r milwyr ei ochr ef â gwaywffon, ac yn syth aeth allan gwaed a dŵr. Ac mae'r un sydd wedi gweld wedi tystiolaethu, ac y mae ei dystiolaeth ef yn wir, ac y mae hwnnw'n gwybod ei fod yn dweud y gwir, fel y credwch chwithau hefyd. Oherwydd digwyddodd y pethau hyn, er mwyn i'r ysgrythur gael ei chyflawni, ni chaiff asgwrn ohono ei dorri. Ac eto mae ysgrif arall yn dweud: byddant yn edrych ar yr un a drywanwyd ganddynt. Ar ôl hyn gofynnodd Joseff o Arimathea i Pilat, gan fod yn ddisgybl i Iesu, ond wedi ei guddio oherwydd ofn yr Iddewon, er mwyn codi corff Iesu; a chaniataodd Pilat.

Daeth felly a chymerodd gorff Iesu. Daeth Nicodemus hefyd, yr hwn a ddaeth at Iesu y nos y tro cyntaf, yn dwyn cymysgedd o fyrr ac alöes tua chan pwys. Felly cymerodd nhw gorff Iesu a'i rwymo mewn llieiniau gyda'r perlysiau, fel sy'n arfer gan yr Iddewon wrth gladdu. Roedd yn y lle lle cafodd ei groeshoelio ardd, ac yn yr ardd fedd newydd, yn yr hwn nid oedd neb eto wedi cael ei osod; yno felly oherwydd paratoad yr Iddewon, oherwydd roedd y bedd yn agos, rhoddon nhw Iesu.

20

Ar yr un o'r sabothau daw Mair Magdalen yn y bore, a thywyllwch yn dal i fod, i'r bedd, a gwêl y garreg wedi ei chodi o'r bedd. Mae hi'n rhedeg felly ac yn dod at Simon Pedr ac at y disgybl arall yr oedd Iesu yn ei garu, ac yn dweud wrthynt, Maent wedi cymryd yr Arglwydd o'r bedd, ac nid ydym yn gwybod lle maent wedi ei osod. Aeth allan felly Pedr a'r disgybl arall ac roeddent yn dod i'r bedd. Roedd y ddau yn rhedeg gyda'i gilydd; ac rhedodd y disgybl arall ymlaen yn gyflymach na Pedr a daeth yn gyntaf i'r beddrod, ac wedi plygu i lawr mae'n gweld y llieiniau yn gorwedd, ond fodd bynnag ni aeth i mewn. Mae Simon Pedr felly yn dod yn ei ddilyn ef, ac aeth i mewn i'r bedd ac mae'n gweld y llieiniau llin yn gorwedd, a'r cadach wyneb, a oedd ar ei ben ef, nid yn gorwedd gyda'r llieiniau llin, ond wedi ei blygu ar wahân mewn un lle. Yna felly aeth i mewn hefyd y disgybl arall, yr un a ddaeth gyntaf i'r beddrod, ac fe welodd ac fe gredodd; oherwydd nid oeddent eto'n gwybod yr ysgrythur

fod rhaid iddo godi o'r meirw. Aeth y disgyblion i ffwrdd eto at eu hunain, felly. Ond safai Mair tu allan wrth y bedd yn wylo. Fel yr oedd yn wylo felly, plygodd i lawr i mewn i'r bedd a gweld dau angel mewn dillad gwyn yn eistedd, un wrth y pen ac un wrth y traed, lle'r oedd corff Iesu yn gorwedd. Ac mae'r rheini'n dweud wrthi: wraig, pam wyt ti'n wylo? Mae'n dweud wrthyn nhw, Maen nhw wedi cymryd fy Arglwydd i, a dydw i ddim yn gwybod ble maen nhw wedi ei osod. Ac wedi dweud y pethau hyn, trodd yn ôl, a gwêl Iesu yn sefyll, ac ni wyddai mai Iesu ydoedd. Mae Iesu yn dweud wrthi: wraig, pam wyt ti'n crio? Pwy wyt ti'n ceisio? Honno, yn meddwl mai'r garddwr yw e, mae'n dweud wrtho: arglwydd, os wyt ti wedi ei gario ef i ffwrdd, dywed wrthyf i ble rhoddaist ti ef, a byddaf fi yn ei godi ef. Mae Iesu yn dweud wrthi: Mair. Wedi troi dywedodd honno wrtho: Rabbwni, sy'n golygu Athro. Dywed Iesu wrthi, Paid â chyffwrdd â mi, oherwydd nid wyf eto wedi esgyn at fy Nhad, ond dos at fy mrodyr a dywed wrthynt, Yr wyf yn esgyn at fy Nhad i a'ch Tad chwi, ac at fy Nuw i a'ch Duw chwi. Daw Mair Magdalen gan adrodd i'r disgyblion ei bod wedi gweld yr Arglwydd, ac iddo ddweud y pethau hyn wrthi. Felly gyda'r nos y dydd hwnnw, y cyntaf o'r sabothau, a'r drysau wedi eu cau lle'r oedd y disgyblion wedi ymgynnull oherwydd ofn yr Iddewon, daeth Iesu a sefyll yn y canol, ac meddai wrthynt, Heddwch i chwi. Ac wedi dweud hyn dangosodd iddynt ei ddwylo a'i ochr ef. Llawenhaodd y disgyblion felly ar ôl gweld yr Arglwydd. Felly dywedodd Iesu wrthyn nhw eto, Heddwch i chi. Yn union fel mae'r Tad wedi fy anfon i, rwy'n eich anfon chi. Ac wedi dweud hyn anadlodd ac mae'n dweud wrthyn nhw: cymerwch Ysbryd

Glân; os byddwch chi'n maddau pechodau rhai, maen nhw'n cael eu maddau iddyn nhw; os byddwch chi'n eu cadw, maen nhw wedi cael eu cadw. Ond nid oedd Thomas, un o'r deuddeg, a elwir Didymus, gyda hwy pan ddaeth Iesu. Roedd y disgyblion eraill felly yn dweud wrtho ef: rydym ni wedi gweld yr Arglwydd. Ond dywedodd ef wrthyn nhw: os na welaf fi yn ei ddwylo ef ffurf yr hoelion, a rhoi fy mys i mewn i ffurf yr hoelion, a rhoi fy llaw i mewn i'w ochr ef, ni chredaf. Ac ar ôl wyth diwrnod eto roedd ei ddisgyblion ef y tu mewn a Tomos gyda nhw. Mae Iesu yn dod, y drysau wedi eu cau, ac fe safodd yn y canol ac fe ddywedodd, Heddwch i chi. Yna dywed wrth Tomos, Tyrd â'th fys yma a gwêl fy nwylo, a thyrd â'th law a bwrw hi i mewn i'm hochr, a phaid â bod yn anffyddlon, ond bydd yn ffyddlon. Ac atebodd Thomas a dywedodd wrtho, fy Arglwydd a'm Duw. Dywed Iesu wrtho, Oherwydd dy fod wedi fy ngweld i, rwyt ti wedi credu; gwyn eu byd y rhai nad ydynt wedi gweld ac eto wedi credu. Llawer o bethau eraill yn wir felly ac arwyddion a wnaeth Iesu o flaen ei ddisgyblion, y rhai nad ydynt wedi eu hysgrifennu yn y llyfr hwn; ond mae'r pethau hyn wedi eu hysgrifennu er mwyn i chi gredu mai Iesu yw'r Crist, Mab Duw, ac er mwyn wrth gredu y cewch fywyd yn ei enw ef.

21

Ar ôl hyn datguddiodd Iesu ei hun eto i'r disgyblion ar Fôr Tiberias, a datguddiodd fel hyn. Roedd Simon Pedr, a Thomas a elwid Didymus, a Nathanael o Gana yn Galilea, a meibion

Sebedeus, a dau arall o'i ddisgyblion gyda'i gilydd. Mae Simon Pedr yn dweud wrthyn nhw: Rwy'n mynd i bysgota. Maen nhw'n dweud wrtho: rydyn ni'n dod, a ninnau gyda ti. Aethon nhw allan a myndon nhw i mewn i'r cwch ar unwaith, ac yn y nos honno dalion nhw ddim byd. Ond pan oedd y bore eisoes wedi dod, safodd Iesu ar y traeth, ond nid oedd y disgyblion yn gwybod mai Iesu ydoedd. Mae Iesu felly yn dweud wrthyn nhw: blant, oes gennych chi rywbeth o fwyd? Atebodd nhw iddo: naddo. Ac fe ddywedodd wrthyn nhw, Taflwch y rhwyd i ochr dde'r cwch, ac fe fyddwch chi'n dod o hyd. Taflasant felly, ac nid oeddent yn gallu ei lusgo mwyach oherwydd lliaws y pysgod. Mae'r disgybl hwnnw, yr oedd Iesu yn ei garu, felly'n dweud wrth Pedr: Yr Arglwydd ydyw. Felly Simôn Pedr, wedi clywed mai'r Arglwydd ydoedd, glymodd y wisg allanol amdano; oherwydd roedd yn noeth; a taflodd ei hun i'r môr; ond daeth y disgyblion eraill yn y cwch bach; oherwydd nid oeddent yn bell o'r tir, ond tua dau gant o gufyddau, gan lusgo'r rhwyd o bysgod. Felly pan laniodd nhw ar y tir, gwelsant dân golosg yn gorwedd a physgodyn wedi ei osod arno a bara. Dywed Iesu wrthynt, Dewch â pheth o'r pysgod yr ydych wedi eu dal yn awr. Aeth Simon Pedr i fyny a thynnu'r rhwyd ar y ddaear, yn llawn o bysgod mawr, cant pum deg tri, ac er cymaint oeddent, ni rhwygwyd y rhwyd. Mae Iesu yn dweud wrthyn nhw: Dewch i gael brecwast. Nid oedd neb o'r disgyblion yn meiddio ei holi ef Pwy wyt ti?, gan wybod mai'r Arglwydd ydoedd. Daw Iesu felly a chymryd y bara a'i roi iddynt, a'r pysgodyn yn yr un modd. Dyma'r trydydd tro eisoes yr ymddangosodd Iesu i'w ddisgyblion ar ôl iddo godi o'r meirw. Pan oeddent felly wedi

cael brecwast, mae Iesu yn dweud wrth Simon Pedr: Simon fab Jona, a wyt ti yn fy ngharu i yn fwy na'r rhain? Mae'n dweud wrtho: ie, Arglwydd, rwyt ti'n gwybod fy mod i'n dy garu di. Mae'n dweud wrtho: Portha fy ŵyn. Mae'n dweud wrtho eto, yr ail waith: Simon fab Jona, wyt ti'n fy ngharu i? Mae'n dweud wrtho: ie, Arglwydd, rwyt ti'n gwybod fy mod i'n dy garu di. Mae'n dweud wrtho: bugeilia fy nefaid. Mae'n dweud wrtho am y trydydd tro: Simon fab Jona, wyt ti'n fy ngharu i? Cafodd Pedr ei dristáu oherwydd iddo ddweud wrtho y trydydd tro, Wyt ti'n fy ngharu i?, a dywedodd wrtho: Arglwydd, rwyt ti'n gwybod popeth, rwyt ti'n gwybod fy mod i'n dy garu di. Mae Iesu yn dweud wrtho: Portha fy nefaid. Yn wir, yn wir, rwy'n dweud wrthyt ti, pan oeddet yn iau, roeddet yn gwregysu dy hun ac yn cerdded lle'r oeddet yn dymuno, ond pan fyddi'n tyfu'n hen, byddi'n estyn allan dy ddwylo, a bydd un arall yn dy wregysu ac yn dy ddwyn i le nad wyt ti'n ei ddymuno. Ond dywedodd hyn yn dangos pa fath o farwolaeth y byddai'n gogoneddu Duw. Ac wedi dweud hyn mae'n dweud wrtho: Dilyn fi. Ond wedi troi, mae Pedr yn gweld y disgybl yr oedd Iesu yn ei garu yn dilyn, yr hwn a orweddodd yn y swper ar ei frest ac a ddywedodd, Arglwydd, pwy yw'r un sy'n dy fradychu di? Wedi gweld hwn, dywed Pedr wrth Iesu, Arglwydd, beth am hwn? Mae Iesu yn dweud wrtho: os dw i eisiau iddo aros nes dw i'n dod, beth ydy hynny i ti? Dilyn di fi. Aeth y gair hwn allan felly ymhlith y brodyr fod y disgybl hwnnw ddim yn marw, ond ni ddywedodd Iesu wrtho ef nad oedd yn marw, ond os mynnaf i iddo aros hyd nes y dof i, beth yw hynny i ti? Hwn yw'r disgybl sy'n tystiolaethu am y pethau hyn ac a ysgrifennodd y pethau hyn, ac

rydym yn gwybod bod ei dystiolaeth ef yn wir. Mae hefyd lawer o bethau eraill cymaint ag a wnaeth Iesu, pe ysgrifennid bob un ohonynt, nid hyd yn oed y byd ei hun rwy'n meddwl a allai ddal y llyfrau a ysgrifennid. Amen.

Llythyr Ioan

1

Yr hyn oedd o'r dechrau, yr hyn rydym ni wedi'i glywed, yr hyn rydym ni wedi'i weld â'n llygaid ni, yr hyn rydym ni wedi edrych arno a'n dwylo ni wedi'i gyffwrdd, ynghylch gair y bywyd; a datguddiwyd y bywyd, ac rydym ni wedi gweld ac rydym ni'n tystio ac rydym ni'n cyhoeddi i chi y bywyd tragwyddol, yr hwn oedd gyda'r Tad a datguddiwyd i ni; yr hyn rydym ni wedi'i weld ac wedi'i glywed, rydym ni'n ei gyhoeddi i chi, er mwyn i chi hefyd gael cymdeithas gyda ni; ac mae ein cymdeithas ni gyda'r Tad a gyda'i Fab ef Iesu Grist. Ac rydym yn ysgrifennu'r pethau hyn i chi, fel bod ein llawenydd ni wedi ei gyflawni'n llawn. Ac hon yw'r neges yr ydym wedi ei chlywed oddi wrtho ac yn ei chyhoeddi i chwi, fod Duw yn oleuni, ac nid oes dim tywyllwch ynddo. Os dywedwn fod gennym gymdeithas gydag ef ac yr ydym yn cerdded yn y tywyllwch, yr ydym yn dweud celwydd ac nid ydym yn gwneud y gwir; ond os ydym yn cerdded yn y golau, fel y mae ef yn y golau, mae gennym gymdeithas gyda'n gilydd, ac mae gwaed Iesu Grist ei Fab yn ein

glanhau ni oddi wrth bob pechod. Os dywedwn nad oes gennym bechod, yr ydym yn twyllo ein hunain ac nid yw'r gwirionedd ynom. Os cyfaddefwn ein pechodau, y mae ef yn ffyddlon ac yn gyfiawn, fel y maddeuo i ni ein pechodau ac y glanha ef ni oddi wrth bob anghyfiawnder. Os dywedwn nad ydym wedi pechu, rydym yn ei wneud ef yn gelwyddgi, ac nid yw ei air yn ynom ni.

2

Fy mhlant bach, rwy'n ysgrifennu'r pethau hyn atoch chi fel na fyddwch yn pechu; ac os bydd rhywun yn pechu, mae gennym eiriolwr gyda'r Tad, Iesu Grist y cyfiawn; ac mae ef ei hun yn gymod dros ein pechodau ni, nid dros ein rhai ni yn unig, ond hefyd dros yr holl fyd. Ac yn hyn rydym yn gwybod ein bod wedi ei adnabod ef, os ydym yn cadw ei orchmynion. Mae'r un sy'n dweud, rwyf wedi ei adnabod ef, a heb gadw ei orchmynion, yn gelwyddgi, ac nid yw'r gwirionedd yn hwn; ond pwy bynnag sy'n cadw ei air ef, yn wir yn hwn mae cariad Duw wedi ei berffeithio. Yn hyn rydyn ni'n gwybod ein bod ynddo ef. Y sawl sy'n dweud ei fod yn aros ynddo, dylai gerdded fel y cerddodd hwnnw ei hun. Frodyr, nid gorchymyn newydd yr wyf yn ei ysgrifennu i chi, ond gorchymyn hynafol a oedd gennych o'r dechreuad; y gorchymyn hynafol yw'r gair a glywsoch o'r dechreuad. Eto, yr wyf yn ysgrifennu gorchymyn newydd i chwi, yr hwn sydd yn wir ynddo ef ac ynoch chwi, oherwydd bod y tywyllwch yn mynd heibio a bod y goleuni gwir eisoes yn disgleirio. Mae'r un sy'n dweud ei fod yn y golau, ac yn casáu ei

frawd, yn y tywyllwch hyd yn awr. Mae'r un sy'n caru ei frawd yn aros yn y golau, ac nid oes maen tramgwydd ynddo ef; ond mae'r un sy'n casáu ei frawd yn y tywyllwch ac yn y tywyllwch mae'n cerdded, ac nid yw'n gwybod i ble mae'n mynd, oherwydd dallodd y tywyllwch ei lygaid ef. Ysgrifaf atoch chi, blant bach, oherwydd mae eich pechodau wedi eu maddau i chi trwy ei enw ef. Rwy'n ysgrifennu atoch chi, dadau, oherwydd rydych chi wedi adnabod yr un sydd o'r dechreuad. Rwy'n ysgrifennu atoch chi, ddynion ifanc, oherwydd rydych chi wedi gorchfygu'r un drwg. Ysgrifennais i atoch chi, blant, oherwydd eich bod chi wedi adnabod y Tad. Ysgrifennais atoch chi, dadau, oherwydd eich bod chi wedi adnabod yr un o'r dechreuad. Ysgrifennais i atoch chi, ddynion ifanc, oherwydd rydych chi'n gryf ac mae gair Duw yn aros ynoch chi ac rydych chi wedi gorchfygu'r drwg. Peidiwch â charu'r byd na'r pethau yn y byd. Os mae rhywun yn caru'r byd, nid yw cariad y tad ynddo ef; oherwydd pob peth yn y byd, y chwant o'r cnawd a'r chwant o'r llygaid a'r ymffrost o'r bywyd, nid yw o'r tad, ond mae o'r byd. Ac y mae'r byd yn mynd heibio, a'r chwant sydd ynddo, ond y mae'r hwn sy'n gwneud ewyllys Duw yn aros hyd byth. Blant, yr awr olaf yw hi, ac yn union fel y clywsoch chi fod yr Antichrist yn dod, ac yn awr mae llawer o Antichristiaid wedi dod i fod; o hynny rydyn ni'n gwybod mai'r awr olaf yw hi. O'n plith ni yr aethant allan, ond nid oeddent o'n plith ni, oherwydd pe baent o'n plith ni, byddent wedi aros gyda ni, ond er mwyn iddynt gael eu datguddio nad ydynt oll o'n plith ni. Ac yr ydych chwi yn cael eneiniad o'r Un Sanctaidd, ac yr ydych yn gwybod pob peth. Nid ysgrifennais atoch oherwydd nad ydych yn gwybod y

gwirionedd, ond oherwydd eich bod yn ei wybod, ac oherwydd nad yw pob celwydd o'r gwirionedd. Pwy yw'r celwyddgi os nid yr un sy'n gwadu mai Iesu yw'r Crist? Hwn yw'r antichrist, yr un sy'n gwadu'r Tad a'r Mab. Pob un sy'n gwadu y Mab nid yw'n cael y Tad chwaith. Chi felly, yr hyn a glywsoch o'r dechrau, gadewch iddo aros ynoch chi. Os bydd yr hyn a glywsoch o'r dechrau yn aros ynoch chi, byddwch chwithau hefyd yn aros yn y Mab ac yn y Tad. Ac hon yw'r addewid a addawodd ef i ni, sef y bywyd tragwyddol. Ysgrifennais y pethau hyn atoch ynghylch y rhai sy'n eich twyllo. Ac chi, y mae'r eneinio a dderbyniwyd gennych oddi wrtho ef yn aros ynoch chi, ac nid oes gennych angen i rywun eich dysgu chi, ond fel y mae'r un eneinio yn eich dysgu chi ynghylch pob peth, ac y mae'n wir ac nid yw'n anwiredd, ac fel y dysgodd chi, byddwch yn aros ynddo ef. Ac yn awr, blant bach, arhoswch ynddo ef, fel pan gaiff ei ddatguddio y cawn hyder ac na chywilyddiwn oddi wrtho yn ei bresenoldeb. Os gwyddoch ei fod yn gyfiawn, gwybyddwch fod pob un sy'n gwneud cyfiawnder wedi ei eni ohono ef.

3

Edrychwch pa fath o gariad y mae'r tad wedi ei roi i ni fel y gallem gael ein galw'n blant Duw. Oherwydd hyn nid yw'r byd yn eich adnabod chi, oherwydd ni adnabu ef ef. Anwylyd, yn awr plant Duw ydym ni, ac nid yw eto wedi ei ddatguddio beth fyddwn ni, ond gwyddom os caiff ei ddatguddio, y byddwn ni'n debyg iddo ef, oherwydd fe welwn ni ef fel y mae. Ac y mae pob

un sy'n cadw'r gobaith hon ynddo yn puro ei hun, fel y mae efe yn bur. Pob un sy'n gwneud pechod sy'n gwneud anghyfreithlondeb hefyd, a phechod yw anghyfreithlondeb. Ac rydych chi'n gwybod fod hwnnw wedi ei ddatguddio er mwyn cymryd ein pechodau ni i ffwrdd, ac nid oes pechod ynddo ef. Pob un sy'n aros ynddo ef nid yw'n pechu, pob un sy'n pechu nid yw wedi ei weld ef nac wedi ei adnabod ef. Blant bach, peidiwch â gadael i neb eich twyllo chi; mae'r un sy'n gwneud cyfiawnder yn gyfiawn, yn union fel mae hwnnw yn gyfiawn; mae'r un sy'n gwneud pechod o'r diafol, oherwydd o'r dechrau mae'r diafol yn pechu. I'r perwyl hwn y datguddiwyd Mab Duw, er mwyn iddo ddinistrio gweithiau'r diafol. Pob un sydd wedi ei eni o Dduw nid yw'n gwneud pechod, oherwydd mae ei had ef yn aros ynddo, ac ni all bechu, oherwydd mae wedi ei eni o Dduw. Yn hyn mae plant Duw a phlant y diafol yn weladwy. Pob un nad yw'n gwneud cyfiawnder nid yw o Dduw, a'r un nad yw'n caru ei frawd ef. Mai hon yw'r neges y clywsoch chi o'r dechrau, er mwyn inni garu ein gilydd, nid fel Cain oedd o'r un drwg ac a laddodd ei frawd; ac er mwyn beth y lladdodd ef ef? Oherwydd roedd ei weithiau ef yn ddrwg, ond roedd rhai ei frawd ef yn gyfiawn. Peidiwch â rhyfeddu, fy mrodyr, os yw'r byd yn eich casáu chi. Rydyn ni'n gwybod ein bod ni wedi pasio o'r marwolaeth i'r bywyd, oherwydd rydyn ni'n caru'r brodyr; y sawl nad yw'n caru ei frawd yn aros yn y marwolaeth. Mae pob un sy'n casáu ei frawd yn llofrudd, ac yr ydych yn gwybod nad oes gan unrhyw lofrudd fywyd tragwyddol yn aros ynddo'i hun. Yn hyn rydym wedi adnabod y cariad, oherwydd gosododd hwnnw ei enaid dros ein rhan ni, a dylem ninnau osod ein

heneidiau dros y brodyr. Ond pwy bynnag sydd â bywyd y byd ac sy'n gweld ei frawd mewn angen ac yn cau ei galon oddi wrtho, sut mae cariad Duw yn aros ynddo ef? Blant bach fy, peidiwn â charu mewn gair nac â'r tafod, ond mewn gweithred a gwirionedd. Ac yn hyn rydyn ni'n gwybod ein bod ni o'r gwirionedd, ac o'i flaen ef byddwn ni'n perswadio ein calonnau, oherwydd os mae ein calon yn ein condemnio ni, oherwydd mae Duw yn fwy na'n calon ni ac mae e'n gwybod pob peth. Anwyliaid, os nad yw ein calon yn ein condemnio ni, mae gennym hyfdra tuag at Dduw, a beth bynnag a ofynnwn rydym yn ei dderbyn ganddo, oherwydd rydym yn cadw ei orchmynion ac rydym yn gwneud y pethau sy'n plesio o'i flaen. Ac hon yw ei orchymyn ef, fel y credwn yn enw ei Fab ef, Iesu Grist, ac y carem ein gilydd fel y rhoddodd orchymyn. Ac mae'r un sy'n cadw ei orchmynion yn aros ynddo ef, ac mae yntau yn aros ynddo ef. Ac yn hyn rydyn ni'n gwybod ei fod ef yn aros ynom ni, o'r Ysbryd a roddodd ef i ni.

4

Anwyliaid, peidiwch â chredu pob ysbryd, ond profwch yr ysbrydoedd a ydynt o Dduw, oherwydd mae llawer o ffug broffwydi wedi mynd allan i'r byd. Yn hyn rydych chi'n adnabod ysbryd Duw; mae pob ysbryd sy'n cyffesu fod Iesu Grist wedi dod yn y cnawd, yn dod o Dduw; ac mae pob ysbryd nad yw'n cyffesu fod Iesu Grist wedi dod yn y cnawd, ddim yn dod o Dduw; ac hwn yw un y gwrthgrist yr ydych chi wedi clywed ei

fod yn dod, ac mae nawr yn y byd eisoes. Rydych chi o Dduw, blant bach, ac rydych chi wedi gorchfygu hwy, oherwydd mae'r un sydd ynoch chi yn fwy na'r un sydd yn y byd. Maent hwy eu hunain o'r byd, oherwydd hyn o'r byd y maent yn siarad ac y mae'r byd yn gwrando arnynt. Rydym ni o Dduw; mae'r sawl sy'n adnabod Duw yn gwrando arnom ni. Pwy nad yw o Dduw, nid yw'n gwrando arnom ni. O hyn rydyn ni'n adnabod ysbryd y gwirionedd ac ysbryd y cyfeiliorn. Anwylyd, gadewch i ni garu ein gilydd, oherwydd mae'r cariad o Dduw, a phob un sy'n caru wedi ei eni o Dduw ac yn adnabod Duw. Nid adnabu'r un nad yw'n caru Dduw, oherwydd cariad yw Duw. Yn hyn amlygwyd cariad Duw ynom ni, oherwydd anfonodd Duw ei Fab ef, yr unig-anedig, i'r byd, fel y byddem fyw trwyddo ef. Yn hyn y mae'r cariad, nid oherwydd i ni garu Duw, ond oherwydd iddo ef ein caru ni ac anfon ei Fab yn gymod dros ein pechodau. Anwylyd, os felly y carodd Duw ni, dylem ninnau garu ein gilydd. Nid oes neb erioed wedi gweld Duw; os ydym yn caru ein gilydd, mae Duw yn aros ynom ac mae ei gariad ef wedi ei berffeithio ynom. Yn hyn rydym yn gwybod ein bod yn aros ynddo ef ac yntau ynom ni, oherwydd mae ef wedi rhoi o'i Ysbryd i ni. Ac yr ydym ni wedi gweld ac yn tystio bod y Tad wedi anfon y Mab yn Waredwr y byd. Pwy bynnag a gyfaddeffo fod Iesu yn Fab Duw, y mae Duw yn aros ynddo ef, ac yntau yn Nuw. Ac rydyn ni wedi adnabod ac wedi credu yn y cariad sydd gan Dduw ynom ni. Mae Duw yn gariad, a'r un sy'n aros yn y cariad yn aros yn Nuw a mae Duw yn aros ynddo ef. Yn hyn mae'r cariad wedi ei berffeithio gyda ni, fel y gallwn gael hyfdra yn nydd y farn, oherwydd fel y mae hwnnw, felly yr ydym

ninnau yn y byd hwn. Nid yw ofn yn y cariad, ond mae'r cariad perffaith yn bwrw allan yr ofn, oherwydd mae ofn yn cynnwys cosb, ond nid yw'r sawl sy'n ofni wedi ei berffeithio yn y cariad. Rydym ni'n ei garu ef, oherwydd fe'n gyntaf a'n carodd ni. Os dywed rhywun ei fod yn caru Duw, ac yn casáu ei frawd, celwyddgi yw, oherwydd y sawl nad yw'n caru ei frawd y mae wedi ei weld, sut y gall garu Duw nad yw wedi ei weld? Ac mae gennym y gorchymyn hwn ganddo ef, fel bod yr hwn sy'n caru Duw yn caru hefyd ei frawd.

5

Mae pob un sy'n credu bod Iesu yn y Crist wedi ei eni o Dduw, a phob un sy'n caru'r hwn a'i cenhedlodd yn caru hefyd yr hwn a anwyd ohono. Yn hyn rydym yn gwybod ein bod yn caru plant Duw, pan fyddwn yn caru Duw ac yn cadw ei orchmynion. Dyma oherwydd yw cariad Duw, fel ein bod ni'n cadw ei orchmynion; ac nid yw ei orchmynion yn drwm, oherwydd mae pob un sydd wedi ei eni o Dduw yn gorchfygu'r byd; a dyma yw'r fuddugoliaeth sydd wedi gorchfygu'r byd, ein ffydd ni. Pwy yw'r un sy'n gorchfygu'r byd os nad yr un sy'n credu bod Iesu yn Fab Duw? Hwn yw'r un a ddaeth trwy ddŵr a gwaed, Iesu Grist, nid yn y dŵr yn unig, ond yn y dŵr a'r gwaed, a'r Ysbryd yw'r un sy'n tystiolaethu, oherwydd yr Ysbryd yw'r gwirionedd. Oherwydd tri sydd yn tystio yn y nefoedd, y Tad, y Gair a'r Ysbryd Glân, a'r tri hyn yn un ydynt; a thri sydd yn tystio ar y ddaear, yr Ysbryd a'r dŵr a'r gwaed, a'r tri yn un ydynt. Os ydym

yn derbyn tystiolaeth dynion, mae tystiolaeth Duw yn fwy, oherwydd hon yw tystiolaeth Duw yr hon y mae ef wedi ei thystio ynghylch ei Fab. Mae'r sawl sy'n credu yn Mab Duw yn meddu ar y dystiolaeth ynddo ef ei hun, ond mae'r sawl nad yw'n credu yn Nuw wedi ei wneud ef yn gelwyddgi, oherwydd nid yw wedi credu yn y dystiolaeth y mae Duw wedi ei thystio ynghylch ei Fab. Ac hon yw'r dystiolaeth, oherwydd rhoddodd Duw fywyd tragwyddol i ni, ac y mae'r bywyd hwn yn ei Fab ef. Y sawl sydd â'r Mab sydd â'r bywyd; y sawl nad yw'n cael Mab Duw nid oes ganddo'r bywyd. Ysgrifennais y pethau hyn atoch chi sy'n credu yn enw Mab Duw, fel y gallwch wybod bod gennych fywyd tragwyddol, ac fel y gallwch gredu yn enw Mab Duw. A dyma yw'r hyder sydd gennym tuag ato, oherwydd os gofynnwn unrhyw beth yn ôl ei ewyllys ef, mae'n gwrando arnom. Ac os gwyddom ei fod yn ein clywed, beth bynnag a ofynnwn, gwyddom fod gennym y ceisiadau a ofynnwyd gennym oddi wrtho. Os gwêl rhywun ei frawd yn pechu pechod nad yw tuag at farwolaeth, bydd yn gofyn, a bydd yn rhoi iddo fywyd, i'r rhai sy'n pechu nad yw tuag at farwolaeth. Mae pechod tuag at farwolaeth; nid wyf yn dweud am hwnnw er mwyn iddo ofyn. Mae pob anghyfiawnder yn bechod, ac mae pechod nad yw tuag at farwolaeth. Rydym yn gwybod bod pob un sydd wedi ei eni o Dduw ddim yn pechu, ond mae'r un sydd wedi ei eni o Dduw yn ei gadw ei hun, ac nid yw'r un drwg yn cyffwrdd ag ef. Rydym yn gwybod ein bod o Dduw, a bod y byd cyfan yn gorwedd yn y drwg. Rydyn ni'n gwybod fod mab Duw wedi dod ac mae wedi rhoi i ni feddwl er mwyn i ni adnabod yr un gwir; ac rydyn ni yn yr un gwir, yn ei fab ef Iesu Grist. Hwn

yw'r gwir Dduw a bywyd tragwyddol. Blant bach, gwarchodwch eich hunain rhag yr eilunod. Amen.

Genesis

1

Yn y dechreuad gwnaeth Duw y nefoedd a'r ddaear. Yr oedd y ddaear yn anweledig ac heb ei ffurfio, a thywyllwch uwchben y dyfnder, ac ysbryd Duw yn hofran uwchben y dyfroedd. A dywedodd Duw, Bydded goleuni, a daeth goleuni i fod. A gwelodd Duw y golau, ei fod yn dda, a gwahanodd Duw rhwng y golau a'r tywyllwch. Ac galwodd Duw y golau yn ddydd, a galwodd y tywyllwch yn nos. Ac fe ddaeth hwyr, ac fe ddaeth bore, un diwrnod. Ac meddai Duw, Bydded ffurfafen yng nghanol y dŵr, a bydded yn gwahanu rhwng dŵr a dŵr, a daeth felly. A gwnaeth Duw y ffurfafen, a gwahanodd Duw rhwng y dŵr oedd o dan y ffurfafen a'r dŵr oedd uwchben y ffurfafen. Ac galwodd Duw y ffurfafen yn nefoedd, a gwelodd Duw ei fod yn dda, a bu gyda'r nos, a bu fore, yr ail ddiwrnod. Ac meddai Duw, Casglwyd y dŵr sydd dan y nef i un gynulliad, ac ymddangoswyd y sychdir, a daeth felly. A chasglwyd y dŵr oedd dan y nef i'w gynulliadau, ac ymddangosodd y sychdir. Ac galwodd Duw y tir sych yn dir, a galwodd gasgliadau'r dyfroedd

yn foroedd, a gwelodd Duw ei fod yn dda. Ac meddai Duw, Blaenored y tir lysiau glaswellt, yn hau had yn ôl ei ryw ac yn ôl ei debygrwydd, a phren ffrwythlon yn gwneud ffrwyth, y mae ei had ynddo yn ôl ei ryw ar y ddaear, ac felly y bu. Ac fe ddaeth y tir â llysiau glaswellt allan, yn hau had yn ôl eu rhyw ac yn ôl eu tebygrwydd, a phren ffrwythlon yn gwneud ffrwyth, y mae ei had ynddo yn ôl ei ryw ar y ddaear, a gwelodd Duw fod hyn yn dda. Ac fe ddigwyddodd hwyr, ac fe ddigwyddodd fore, y trydydd dydd. Ac meddai Duw, Bydded goleuadau yn ffurfafen y nefoedd i roi goleuni ar y ddaear, i wahanu rhwng y dydd a'r nos, a byddant yn arwyddion ac yn amserau ac yn ddyddiau ac yn flynyddoedd. Ac aed iddynt fod yn oleuadau yn ffurfafen y nefoedd, fel rhoi golau ar y ddaear, a bu felly. Ac fe wnaeth Duw y ddau oleuad mawr, y goleuad mawr i lywodraethu'r dydd, a'r goleuad llai i lywodraethu'r nos, a'r sêr. Ac fe osododd Duw nhw yn ffurfafen y nefoedd, fel eu bod yn disgleirio ar y ddaear, ac i reoli'r dydd a'r nos, ac i wahanu rhwng y golau a'r tywyllwch; ac fe welodd Duw ei fod yn dda. Ac fe ddaeth gyda'r hwyr ac fe ddaeth y bore, y pedwerydd dydd. Ac meddai Duw, Bydded i'r dyfroedd ddwyn allan bethau ymlusgol o eneidiau byw, ac adar yn hedfan uwchben y ddaear ar draws ffurfafen y nefoedd, a bu felly. A gwnaeth Duw y creaduriaid môr mawrion, a phob enaid anifeiliaid ymlusgiaid, y rhai a arweiniodd y dyfroedd allan yn ôl eu mathau, a phob aderyn adenog yn ôl ei fath, a gwelodd Duw fod hyn yn dda. Ac fe'u bendithiodd hwy Duw, gan ddweud, Cynyddwch ac amlhewch, a llenwch y dyfroedd yn y moroedd, a bydded i'r adar amhau ar y ddaear. A bu hwyr, a bu bore, y pumed dydd. A dywedodd Duw, Bydded i'r ddaear ddwyn allan

enaid byw yn ôl ei ryw, anifeiliaid pedwar troed, ac ymlusgiaid, a bwystfilod y ddaear yn ôl eu rhyw, ac felly y bu. Ac fe wnaeth Duw fwystfilod y ddaear yn ôl eu rhywogaeth, a'r da byw yn ôl eu rhywogaeth, a holl ymlusgiaid y ddaear yn ôl eu rhywogaeth, a gwelodd Duw eu bod yn dda. Ac meddai Duw, Gadewch inni wneud dyn yn ôl ein delw ac yn ôl ein tebygrwydd, a gadewch iddynt reoli pysgod y môr, ac adar y nefoedd, a'r gwartheg, a'r holl ddaear, a'r holl ymlusgiaid sy'n ymlusgo ar y ddaear. Ac gwnaeth Duw y dyn yn ôl delw Duw; gwnaeth ef yn wryw ac yn fenyw. Ac bendithiodd Duw hwy, gan ddweud, cynyddwch ac amlhewch, a llenwch y ddaear, a darostwngwch hi, a rheolwch bysgod y môr, ac adar y nefoedd, a phob anifail, a'r holl ddaear, a phob ymlusgiad sy'n ymlusgo ar y ddaear. Ac meddai Duw, Wele rwyf wedi rhoi i chi bob glaswellt sy'n dwyn had, sy'n hau had, sydd uwchben yr holl ddaear; a phob pren sydd ag ynddo'i hun ffrwyth had sy'n dwyn had, i chi bydd yn fwyd, ac i holl fwystfilod y ddaear, ac i holl adar y nefoedd, ac i bob ymlusgiad sy'n ymlusgo ar y ddaear, sydd ag ynddo'i hun enaid bywyd, a phob glaswellt gwyrdd yn fwyd; ac felly y bu. Ac gwelodd Duw y cwbl a wnaeth, ac wele roedd yn dda iawn, ac aeth yn hwyr, ac aeth yn fore, y chweched dydd.

2

Ac fe gwblhawyd y nef a'r ddaear, a'u holl fyd. Ac fe gwblhaodd Duw ar y chweched dydd ei weithiau a wnaeth, ac fe orffwysodd ar y seithfed dydd o'i holl weithiau a wnaeth. A bendithiodd

Duw y seithfed dydd, a'i gysegru, oherwydd ynddo gorffwysodd o'i holl weithiau yr oedd Duw wedi dechrau eu gwneud. Dyma lyfr genedigaeth nefoedd a daear, pan ddaeth i fod, y dydd y gwnaeth yr Arglwydd Dduw y nefoedd a'r ddaear, a phob gwyrdd y maes cyn iddo ddod i fod ar y ddaear, a phob glaswellt y maes cyn iddo godi; oherwydd nid oedd Duw wedi bwrw glaw ar y ddaear, ac nid oedd dyn i'w gweithio hi. Ond roedd ffynnon yn codi o'r ddaear, ac roedd yn dyfrhau holl wyneb y ddaear. A ffurfiodd Duw y dyn o lwch y ddaear, ac anadlodd i'w wyneb anadl einioes, a daeth y dyn yn enaid byw. Ac fe blannodd Duw baradwys yn Eden tua'r dwyrain, a gosododd yno'r dyn a ffurfiodd. Ac achosodd Duw i godi eto o'r ddaear bob pren hardd i'w weld, a da i'w fwyta, a phren y bywyd yng nghanol y baradwys, a phren gwybod da a drwg. Mae afon yn llifo allan o Eden i ddyfrhau'r baradwys, ac oddi yno mae'n ymrannu'n bedwar pen. Enw'r un yw Pishon, hwn sy'n amgylchynu holl dir Havilah, lle mae'r aur. Ond mae aur y ddaear honno yn dda, ac yno mae'r garfwncl a'r maen gwyrdd. Ac enw'r ail afon yw Gihon; hon sy'n amgylchynu holl dir Ethiopia. A'r trydydd afon, Tigris, yw hon sy'n mynd o flaen yr Assyriaid, a'r pedwerydd afon yw Ewffrates. A chymerodd yr Arglwydd Dduw y dyn a ffurfiodd ef, a'i osod yn baradwys y danteithfwydd, i'w weithio a'i warchod. Ac fe orchymynodd yr Arglwydd Dduw i Adda, gan ddweud, o bob coeden sydd yn y baradwys fe gei fwyta. Ond o'r pren gwybod da a drwg, ni fyddwch yn bwyta ohono; ar ba ddydd bynnag y bwytewch ohono, yn sicr byddwch farw. A dywedodd yr Arglwydd Dduw, Nid yw'n dda i'r dyn fod ar ei ben ei hun; gwnawn iddo gynorthwywr cyfatebol iddo. Ac ffurfiodd

Duw eto o'r ddaear yr holl fwystfilod y maes, a'r holl adar y nefoedd, ac arweiniodd hwy at Adda, i weld beth a alwai hwy; a phob un a alwodd Adda yn enaid byw, hwnnw oedd ei enw. Ac galwodd Adda enwau ar yr holl anifeiliaid, ac ar yr holl adar y nefoedd, ac ar yr holl fwystfilod y maes, ond i Adda ni chanfuwyd cynorthwywr tebyg iddo ef. Ac fe osododd Duw syfrdandod ar Adam, ac fe gysgodd, ac fe gymerodd un o'i ochrau, ac fe lanwodd gnawd yn ei lle. Ac adeiladodd Duw yr ochr a gymerodd o Adam yn wraig, a daeth â hi at Adam. Ac meddai Adda, Hwn yn awr yw asgwrn o'm hesgyrn i, a chnawd o'm cnawd i; hon a elwir yn ddynes, oherwydd o ddyn y cymerwyd hi. Oherwydd hyn bydd dyn yn gadael ei dad a'i fam, ac yn cael ei uno â'i wraig, a bydd y ddau yn un cnawd. Ac yr oedd y ddau yn noeth, Adda a'i wraig, ac nid oeddent yn teimlo cywilydd.

3

Ond yr oedd y sarff yn ddoethaf o'r holl fwystfilod oedd ar y ddaear, y rhai a wnaeth yr Arglwydd Dduw, a dywedodd y sarff wrth y wraig, Pam y dywedodd Duw na chewch fwyta o bob pren y paradwys? Ac meddai'r wraig wrth y sarff, o ffrwyth pren y baradwys byddwn ni'n bwyta; Ond o ffrwyth y pren sydd yng nghanol y baradwys, meddai Duw, ni fyddwch chi'n bwyta ohono, ac nid ydych chi i gyffwrdd ag ef, rhag i chi farw. Ac meddai'r sarff wrth y wraig: Ni fyddwch chi'n marw o farwolaeth; Oherwydd roedd Duw'n gwybod, y dydd y byddwch

chi'n bwyta ohono, y bydd eich llygaid yn cael eu hagor, a byddwch chi fel duwiau, yn gwybod da a drwg. Ac gwelodd y ddynes fod y pren yn dda i'w fwyta, ac yn ddymunol i'r llygaid i'w weld, ac yn hardd i'w ddeall, a chymerodd o'i ffrwyth a'i fwyta, a rhoddodd hefyd i'w gŵr gyda hi, a bwytasant. Ac agorwyd llygaid y ddau, a gwyddent eu bod yn noeth, ac fe wnïasant ddail ffigysbren, a gwnaethant glytiau llwynau iddynt eu hunain. Ac fe glywsant lais yr Arglwydd Dduw yn cerdded yn y baradwys yn yr hwyr, a chuddiodd Adda a'i wraig eu hunain rhag wyneb yr Arglwydd Dduw yng nghanol pren y baradwys. Ac galwodd yr Arglwydd Dduw ar Adda, a dywedodd wrtho, Adda, ble'r wyt ti? Ac meddai wrtho, Clywais dy lais yn cerdded yn y baradwys, ac ofnais oherwydd fy mod yn noeth, ac ymguddiais. A dywedodd Duw wrtho, Pwy a ddywedodd wrthyt dy fod yn noeth? Oni fwytaist o'r pren y gorchymynais i ti am hwn yn unig i beidio â bwyta ohono? Ac meddai Adda, Y ddynes a roddaist gyda mi, hon a roddodd i mi o'r pren, ac fe fwytais. Ac meddai'r Arglwydd Dduw wrth y ddynes, Beth ydy hyn wyt ti wedi wneud? A dywedodd y wraig, Twyllodd y sarff fi, a bwytais. Ac meddai'r Arglwydd Dduw wrth y sarff, Oherwydd i ti wneud hyn, melltithiedig wyt ti o blith yr holl anifeiliaid, ac o blith holl fwystfilod y ddaear; ar dy frest ac ar dy fol y byddi'n mynd, a phridd fyddi di'n ei fwyta holl ddyddiau dy fywyd. Ac fe osodaf elyniaeth rhyngot ti a'r wraig, ac rhwng dy had di a'i had hi; bydd ef yn cadw dy ben di, a byddi dithau yn cadw ei sawdl ef. Ac i'r wraig dywedodd, Lluosi byddaf yn lluosi dy boenau, a'th riddfan, mewn poenau byddi'n dwyn plant, ac at dy ŵr fydd dy droi i ffwrdd, ac ef fydd yn rheoli arnat. I Adda ond

dywedodd, Oherwydd gwrandawaist ar lais dy wraig, a bwytaist o'r pren y gorchymynais i ti am hwn yn unig i beidio â bwyta, ohono bwytaist, melltithiedig yw'r tir yn dy weithredoedd, mewn gofidiau bwytei ef holl ddyddiau dy fywyd. Bydd drain ac ysgall yn codi i ti, a byddi'n bwyta glaswellt y maes. Yng nghwys dy wyneb y bwytei dy fara, nes dy droi yn ôl i'r ddaear o'r hon y cymerwyd di, oherwydd pridd wyt ti, ac i bridd y dychweli. Ac galwodd Adda enw ei wraig yn Fywyd, oherwydd hi oedd mam yr holl rai byw. A gwnaeth yr Arglwydd Dduw i Adda ac i'w wraig diwnicau o groen, a'u gwisgo hwy. Ac meddai Duw, Wele, mae Adda wedi dod yn un ohonom ni, i wybod da a drwg, ac yn awr rhag iddo byth estyn ei law a chymryd o bren y bywyd a bwyta, a byw am byth. Ac anfonodd yr Arglwydd Dduw ef allan o baradwys y moethusrwydd, i weithio'r tir y cymerwyd ef ohono. Ac fe fwriodd allan Adda, ac fe'i sefydlodd gyferbyn â pharadwys y moethusrwydd, ac fe osododd y cerwbimiaid, a'r cleddyf fflamllyd troellol, i warchod ffordd pren y bywyd.

4

Adnabu Adda ei wraig Efa, ac wedi beichiogi esgorodd Cain, a dywedodd, Caffaelais ddyn trwy Dduw. Ac ychwanegodd esgor ar ei frawd, sef Abel, a daeth Abel yn fugail defaid, ond roedd Cain yn gweithio'r tir. Ac fe ddaeth i fod ar ôl dyddiau fe ddaeth Cain ag aberth o ffrwythau'r tir i'r Arglwydd. Ac fe ddaeth ag Abel hefyd yntau o gyntaf-anedig ei ddefaid ei hun, ac o'u brasterau nhw. Ac fe edrychodd Duw ar Abel, ac ar ei roddion ef.

Ond ar Cain ac ar ei aberthau ni thalodd sylw, a thristodd Cain yn fawr iawn, a syrthiodd ei wyneb. Ac meddai'r Arglwydd Dduw wrth Cain, Pam y daethost yn drist iawn, a pham y syrthiodd dy wyneb? Onid os wyt ti'n cynnig yn gywir, ond heb rannu yn gywir, rwyt ti wedi pechu? Bydd dawel; tuag atat ti y mae ei droi ef, a byddi di'n rheoli drosto ef. A dywedodd Cain wrth Abel ei frawd, Gadewch i ni fynd i'r gwastatir, a phan oeddent yn y gwastatir, cododd Cain yn erbyn Abel ei frawd, a'i ladd. Ac meddai'r Arglwydd Dduw wrth Cain: ble mae Abel dy frawd? Ac meddai, Nid wyf yn gwybod; nid wyf fi yn warcheidwad fy mrawd, ydw i? Ac meddai'r Arglwydd, beth wyt ti wedi ei wneud? Mae llais gwaed dy frawd yn gweiddi ataf i o'r ddaear. Ac yn awr melltithiedig wyt ti o'r ddaear, yr hon a agorodd ei genau i dderbyn gwaed dy frawd o'th law. Pan weithia'r tir, ni fydd yn ychwanegu ei chryfder i'w roi i ti; byddi'n griddfan ac yn crynu ar y ddaear. Ac meddai Cain wrth yr Arglwydd Dduw, Mae fy achos yn rhy fawr i'w faddau i mi. Os wyt ti'n fy mwrw allan heddiw o wyneb y ddaear, ac o'th wyneb di fe guddaf, a byddaf yn griddfan ac yn crynu ar y ddaear, a bydd pob un sy'n dod o hyd i mi yn fy lladd. A dywedodd yr Arglwydd Dduw wrtho, Nid felly; pob un sy'n lladd Cain, bydd dial saith gwaith arno. Ac fe osododd yr Arglwydd Dduw arwydd ar Cain, fel na laddai pob un a'i canfyddai ef. Aeth Cain allan o wyneb Duw, a phreswylodd yn nhir Naid gyferbyn ag Eden. Ac adnabu Cain ei wraig; ac wedi beichiogi esgorodd ar Enoch. Ac roedd yn adeiladu dinas; ac fe enwodd y ddinas ar enw ei fab, Enoch. Ganwyd i Enoch Gaidad, a Gaidad a genhedlodd Mahalalel, a Mahalalel a genhedlodd Methuselah, a Methuselah

a genhedlodd Lamech. A chymerodd Lamech iddo ei hun ddwy wraig, enw'r un oedd Ada, ac enw'r ail oedd Sella. Ac esgorodd Ada ar Jobel; hwn oedd tad y rhai oedd yn byw mewn pebyll ac yn magu gwartheg. Ac enw ei frawd oedd Jubal; hwn oedd yr un a ddangosodd y salteri a'r delyn. Roedd Sila hefyd hi ei hun wedi esgor ar Twbal; ac roedd yn forthwyliwr, yn of pres a haearn. Chwaer i Thobel oedd Noema. Dywedodd Lamech wrth ei wragedd ei hun, Ada a Sella, Clywch fy llais, wragedd Lamech, gwrandewch ar fy ngeiriau, oherwydd laddais ddyn am glwyf i mi, a dyn ifanc am gleisiau i mi. Oherwydd y dialwyd saith gwaith ar Cain, ond ar Lamech saith deg saith gwaith. Adnabu Adda Efa ei wraig, a beichiogi a wnaeth ac esgor ar fab, ac enwodd ef Seth, gan ddweud, Oherwydd cododd Duw i mi had arall yn lle Abel, yr hwn a laddodd Cain. Ac i Seth ganwyd mab, ac enwyd ef yn Enos; hwn a obeithiodd alw ar enw'r Arglwydd Dduw.

5

Dyma'r llyfr cenhedlaeth dynion; ar y dydd y gwnaeth Duw Adda, yn ôl delw Duw y gwnaeth ef ef; Gwryw a benyw y gwnaeth ef hwy; a bendithiodd ef hwy; a galwodd ef ei enw ef Adda, ar y dydd y gwnaeth ef hwy. Bu fyw Adda ddau gant a deg ar hugain o flynyddoedd, a chenhedlodd yn ôl ei ffurf ef ac yn ôl ei ddelw ef, ac enwodd ef ei enw yn Seth. Daeth dyddiau Adda, y rhai y bu ef fyw ar ôl cenhedlu Seth, yn saith gant o flynyddoedd, ac fe genhedlodd feibion a merched. A bu holl

ddyddiau Adda, y rhai y bu fyw ynddynt, yn ddeg ar hugain a naw cant o flynyddoedd, a bu farw. Buodd Seth fyw bum mlynedd a dau gant, a chenhedlodd Enos. A bu fyw Seth ar ôl iddo genhedlu Enos, saith mlynedd a saith cant, ac fe genhedlodd feibion a merched. A bu holl ddyddiau Seth yn ddeuddeg a naw cant o flynyddoedd, a bu farw. A bu Enos fyw gant naw deg o flynyddoedd, ac fe genhedlodd Cainan. Ac fe fyw Enos ar ôl cenhedlu Cainan saith gant a phymtheg o flynyddoedd, ac fe genhedlodd feibion a merched. Ac aeth holl ddyddiau Enos yn bum mlynedd a naw cant, a bu farw. A bu Cainan fyw am saith deg a chant o flynyddoedd, a chenhedlodd Mahalalel. Ac fe fu fyw Cainan ar ôl iddo genhedlu Mahalalel ddeugain a saith gant o flynyddoedd, ac fe genhedlodd feibion a merched. Ac aeth holl ddyddiau Cainan yn ddeg mlynedd a naw cant, a bu farw. A bu fyw Mahalalel bum mlynedd a thrigain a chant o flynyddoedd, a chenhedlodd Jared. Ac fe fyw Mahalalel ar ôl cenhedlu Jared dri chant tri deg o flynyddoedd, ac fe genhedlodd feibion a merched. Ac aeth holl ddyddiau Mahalalel yn bum mlynedd a phedwar ugain a wyth cant, a bu farw. A bu fyw Jared gant chwe deg a dwy o flynyddoedd, ac fe genhedlodd Enoch. Ac fe fyw Jared ar ôl iddo genhedlu Enoch wyth cant o flynyddoedd, ac fe genhedlodd feibion a merched. Ac aeth holl ddyddiau Jared yn ddau a thrigain a naw cant o flynyddoedd, a bu farw. Ac fe fyw Enoch gant chwe deg a phump o flynyddoedd, ac fe esgorodd ar Fethwselah. Plesiodd Enoch Dduw ar ôl cenhedlu Methwsela, am ddau gant o flynyddoedd, a chenhedlodd feibion a merched. Ac aeth holl ddyddiau Enoch yn bump a thrigain a thri chant o flynyddoedd. Ac fe blesiodd

Enoch Dduw, ac ni chafodd ei ddarganfod, oherwydd roedd Duw wedi ei symud ef. A bu Methwselah fyw am gant trigain a saith o flynyddoedd, ac esgorodd ar Lamech. Ac fe fyw Methwselah ar ôl iddo genhedlu Lamech, ddau gant ac wyth gant o flynyddoedd, ac fe genhedlodd feibion a merched. Ac aeth holl ddyddiau Methwselah, y bu'n byw, yn naw mlynedd a thrigain a naw cant o flynyddoedd, a bu farw. A bu Lamech fyw am gant wyth deg ac wyth o flynyddoedd, ac fe esgorodd ar fab. Ac enwodd yr enw ei yn Noa, gan ddweud, Bydd hwn yn rhoi gorffwys i ni o'n gweithiau, ac o boenau ein dwylo, ac o'r ddaear yr hon a felltithiodd yr Arglwydd Dduw. Ac fe fyw Lamech ar ôl iddo genhedlu Noa bum cant chwe deg a phump o flynyddoedd, ac fe genhedlodd feibion a merched. A daeth holl ddyddiau Lamech i saith gant pum deg tri o flynyddoedd, a bu farw. Ac roedd Noa yn bum cant oed, ac fe genhedlodd dri mab, sef Sem, Cham a Jaffeth.

6

A digwyddodd pan ddechreuodd y bobl luosog ar y ddaear, a merched a anwyd iddynt. Ond wedi i feibion Duw weld merched y dynion, oherwydd eu bod yn brydferth, cymerodd iddynt eu hunain wragedd o blith pob rhai yr oeddent wedi eu dewis. Ac meddai'r Arglwydd Dduw, Ni fydd fy ysbryd yn aros yn y dynion hyn am byth, oherwydd eu bod yn gnawd; bydd eu dyddiau yn gant ugain mlynedd. Yr oedd y cewri ar y ddaear yn y dyddiau hynny, ac ar ôl hynny, pan oedd meibion Duw yn mynd at

ferched dynion, ac yn geni iddynt, y rheini oedd y cewri o oes, y dynion enwog. Wedi gweld, ac yr Arglwydd Dduw, fod drygau'r dynion wedi eu lluosogi ar y ddaear, a phob un yn meddwl yn ei galon yn ofalus ar bethau drwg yr holl ddyddiau; Ac ystyriodd Duw ei fod wedi gwneud y dyn ar y ddaear, ac ystyriodd. Ac meddai Duw, Dilëaf y dyn a wneuthum o wyneb y ddaear, o ddyn hyd anifail, ac o ymlusgiaid hyd adar y nefoedd, oherwydd yr wyf yn edifar imi eu gwneud hwy. Ond canfu Noa ffafr gerbron yr Arglwydd Dduw. Dyma genedlaethau Noa. Roedd Noa yn ddyn cyfiawn, yn berffaith yn ei genhedlaeth, a phlesiodd Noa Dduw. Genhedlodd Noa dri mab: Sem, Cham a Jaffeth. Cafodd y tir ei ddifetha o flaen Duw, a llanwyd y tir ag anghyfiawnder. A gwelodd yr Arglwydd Dduw y ddaear, ac yr oedd wedi ei llygru, oherwydd yr oedd pob cnawd wedi llygru ei ffordd ar y ddaear. Ac meddai'r Arglwydd Dduw wrth Noa, Mae amser pob dyn wedi dod o'm blaen i, oherwydd llenwyd y ddaear ag anghyfiawnder ganddynt, ac wele, byddaf yn eu dinistrio hwy a'r ddaear. Gwna felly i ti dy hun arch o bren sgwâr, byddi'n gwneud nythod yn yr arch, a byddi'n ei gorchuddio â phyg o'r tu mewn ac o'r tu allan. Ac felly y gwnei yr arch: tri chant cufydd fydd hyd yr arch, a hanner cant cufydd y lled, a deg ar hugain cufydd yr uchder. Wrth ei chasglu ynghyd byddi'n gwneud yr arch, ac i gufydd byddi'n ei chwblhau o'r uchod; ond byddi'n gwneud drws yr arch o'r ochr, a byddi'n ei gwneud yn isaf, yn ail lawr ac yn drydydd lawr. Ond yr wyf fi, wele, yn dwyn y dilyw, dŵr ar y ddaear, i ddinistrio pob cnawd yn yr hwn y mae ysbryd bywyd o dan y nefoedd, a phopeth sydd ar y ddaear, bydd farw. A byddaf yn sefydlu fy nghyfamod gyda

thi, a byddi di yn mynd i mewn i'r arch, ti a'th feibion, a'th wraig, a gwragedd dy feibion gyda thi. Ac o bob un o'r anifeiliaid, ac o bob un o'r ymlusgiaid, ac o bob un o'r bwystfilod gwyllt, ac o bob cnawd, dau o bob un a ddoi di i mewn i'r arch, fel y cedwi hwy'n fyw gyda thi dy hun; gwryw a benyw y byddant. O bob un o'r adar sy'n hedfan yn ôl eu rhywogaeth, ac o bob un o'r da yn ôl eu rhywogaeth, ac o bob un o'r ymlusgiaid sy'n ymlusgo ar y ddaear yn ôl eu rhywogaeth, dau ddau o bob un byddant yn dod atat i gael eu bwydo gyda thi, gwryw a benyw. Ond fe gymeri di i ti dy hun o'r holl fwydydd y byddwch yn eu bwyta, a byddi di yn eu casglu atat ti dy hun, a bydd i ti ac iddyn nhw i'w fwyta. A gwnaeth Noa bopeth a orchmynnodd yr Arglwydd Dduw iddo, felly y gwnaeth.

7

Ac meddai'r Arglwydd Dduw wrth Noa, dos i mewn ti a'th holl dŷ i'r arch, oherwydd gwelais i ti yn gyfiawn o'm blaen i yn y genhedlaeth hon. O'r da byw glân, dod â saith saith o wrywod a benywod atat ti, ond o'r da byw nad ydynt yn lân, dau ddau o wrywod a benywod. Ac o adar y nefoedd y rhai glân, saith saith, gwryw a benyw, ac o'r holl adar nad ydynt yn lân, dau ddau, gwryw a benyw, i gynnal had ar holl y ddaear. Oherwydd ymhen saith diwrnod byddaf yn dwyn glaw ar y ddaear, ddeugain diwrnod a deugain noson, a byddaf yn dileu pob bod byw a wneuthum o wyneb yr holl ddaear. Ac gwnaeth Noa bopeth a orchmynnodd yr Arglwydd Dduw iddo. Roedd Noah yn chwe

chant oed, ac fe ddaeth dilyw y dŵr ar y ddaear. Aeth i mewn Noa a'i feibion a'i wraig a gwragedd ei feibion gydag ef i'r arch oherwydd dŵr y dilyw. Ac o'r adar glân, ac o'r adar nad oeddent yn lân, ac o'r anifeiliaid glân, ac o'r anifeiliaid nad oeddent yn lân, ac o'r holl bethau oedd yn ymlusgo ar y ddaear, fesul dau aethant i mewn at Noa i'r arch, gwryw a benyw, fel y gorchmynnodd Duw i Noa. Ac wedi'r saith diwrnod, daeth dyfroedd y dilyw ar y ddaear. Yn y chwe chanfed flwyddyn ym mywyd Noa, ar yr ail fis, ar y seithfed ar hugain o'r mis, ar y dydd hwn rhwygwyd holl ffynhonnau'r dyfnder, ac agorwyd llifddorau'r nefoedd. Ac fe ddigwyddodd y glaw ar y ddaear am ddeugain diwrnod a deugain noson. Yn y dydd hwn aeth Noa i mewn, Sem, Ham, Jaffeth, meibion Noa, a gwraig Noa, a thair gwraig ei feibion gydag ef, i mewn i'r arch. Ac aeth pob bwystfil gwyllt yn ôl ei rywogaeth, a phob anifail yn ôl ei rywogaeth, a phob ymlusgyn sy'n symud ar y ddaear yn ôl ei rywogaeth, a phob aderyn ehedeg yn ôl ei rywogaeth, i mewn at Noa i'r arch, bob dau, gwryw a benyw o bob cnawd, yn yr hwn y mae anadl bywyd. Ac aeth y rhai oedd yn mynd i mewn, gwryw a benyw o bob cnawd, i mewn, fel y gorchmynnodd Duw i Noa, a chaeadd yr Arglwydd Dduw yr arch o'r tu allan iddo. Ac fe ddigwyddodd y dilyw am ddeugain diwrnod a deugain noson ar y ddaear, a chynyddodd y dŵr, a chododd yr arch, a chafodd ei chodi o'r ddaear. Ac roedd y dŵr yn trechu ac yn cynyddu'n fawr iawn ar y ddaear, ac roedd yr arch yn cael ei chario ar wyneb y dŵr. Ond roedd y dŵr yn trechu'n fawr iawn ar y ddaear, ac fe orchuddiodd yr holl fynyddoedd uchel a oedd o dan y nef. Pymtheg cubit uwchlaw cododd y dŵr, a gorchuddiodd yr holl

fynyddoedd uchel. Ac bu farw pob cnawd oedd yn symud ar y ddaear: yr adar, a'r anifeiliaid, a'r bwystfilod gwylltion, a phob ymlusgiad oedd yn symud ar y ddaear, a phob dyn. Ac bu farw pob un oedd ganddo anadl einioes, a phopeth oedd ar y tir sych. Ac fe ddileodd bob bodolaeth oedd ar wyneb y ddaear, o ddyn hyd at anifail, a phethau ymlusgol, ac adar y nefoedd, a chawsant eu dileuo o'r ddaear, a gadawyd Noa yn unig, a'r rhai oedd gydag ef yn yr arch. Ac fe gododd y dŵr ar y ddaear am gant hanner cant o ddyddiau.

8

Ac fe gofiodd Duw am Noa, ac am yr holl fwystod gwyllt, ac am yr holl dda, ac am yr holl adar, ac am yr holl ymlusgiaid oedd yn ymlusgo, cymaint ag oedd gydag ef yn yr arch, a daeth Duw ag ysbryd ar y ddaear, a pheidiodd y dŵr. Ac fe orchuddiwyd ffynhonnau'r dyfnder, a llifddorau'r nefoedd, ac ataliwyd y glaw o'r nefoedd. Ac roedd y dŵr yn cilio wrth fynd o'r ddaear, ac roedd y dŵr yn lleihau ar ôl cant a hanner cant o ddiwrnodau. Ac eisteddodd yr arch yn y seithfed mis, ar y seithfed ar hugain o'r mis, ar fynyddoedd Ararat. Roedd y dŵr yn lleihau hyd y degfed mis. Ac yn y degfed mis, ar y cyntaf o'r mis, gwelwyd pennau'r mynyddoedd. Ac wedi deugain diwrnod agorodd Noa ffenestr yr arch yr oedd wedi ei gwneud. Ac anfonodd y frân, ac wedi mynd allan, ni ddychwelodd hyd nes i'r dŵr sychu oddi ar y ddaear. Ac anfonodd y golomen ar ei ôl i weld a oedd y dŵr wedi gostegu oddi ar y ddaear. Ac heb gael gorffwys i'w thraed,

dychwelydd y golomen ato i'r arch, oherwydd roedd dŵr ar holl wyneb y ddaear, ac wedi estyn ei law cymerodd hi, a dug hi ato'i hun i'r arch. Ac wedi aros saith diwrnod arall eto, anfonodd y golomen allan o'r arch unwaith yn rhagor. Ac dychwelydd y golomen ato tua'r hwyr, ac roedd ganddi ddeilen olewydd yn ei phig, ac adnabu Noa fod y dŵr wedi gostwng oddi ar y ddaear. Ac wedi aros saith diwrnod eraill eto, anfonodd y golomen allan unwaith eto, ac ni ddychwelodd ato mwyach. Ac fe ddaeth i fod yn y chwe chanfed blwyddyn ac un ym mywyd Noa, ar ddydd cyntaf y mis cyntaf, ciliodd y dŵr oddi ar y ddaear. A datguddiodd Noa do'r arch a wnaeth ef; a gwelodd fod y dŵr wedi gadael wyneb y ddaear. Yn yr ail fis fe sychodd y tir, ar y seithfed diwrnod ar hugain o'r mis. Ac dywedodd yr Arglwydd Dduw wrth Noa, gan ddweud, Dos allan o'r arch ti, a'th wraig, a'th feibion, a gwragedd dy feibion gyda thi, Ac yr holl fwystfilod sydd gyda thi, a phob cnawd o adar hyd at anifeiliaid, a phob ymlusgiad sy'n symud ar y ddaear, dod â nhw allan gyda thi dy hun. Ac cynyddwch ac amlhewch ar y ddaear. Ac aeth allan Noa, a'i wraig ef, a'i feibion ef, a gwragedd ei feibion ef gydag ef; Ac yr holl fwystfilod gwyllt, a'r holl dda, a phob aderyn, a phob ymlusgiad yn symud ar y ddaear yn ôl eu math hwy, aethant allan o'r arch. Ac adeiladodd Noa allor i'r Arglwydd, a chymerodd o bob un o'r da glân, ac o bob un o'r adar glân, ac offrymodd boethoffrwm ar yr allor. Ac fe arogli'r Arglwydd Dduw arogl persawrus. Ac meddai'r Arglwydd Dduw wedi meddwl, ni ychwanegaf eto felltithio'r tir oherwydd gweithredoedd y dynion; oherwydd mae meddwl y dyn yn gorwedd yn ofalus ar y pethau drwg o'i ieuenctid; ni

ychwanegaf felly eto daro pob cnawd byw, fel y gwneuthum. Ym mhob dydd o'r ddaear, had a chynhaeaf, oerfel a gwres, haf a gwanwyn, dydd a nos, ni pheidiant.

9

Ac bendithiodd Duw Noa, a'i feibion, ac meddai wrthynt, cynyddwch ac amlhewch, a llenwch y ddaear, a darostyngwch hi. A bydd y cryndod a'ch ofn chwi ar holl fwystfilod y ddaear, ar holl adar y nefoedd, ac ar bopeth sy'n symud ar y ddaear, ac ar holl bysgod y môr; i'ch dwylo chwi yr wyf wedi eu rhoi. Ac fe fydd pob peth ymlusgol sy'n fyw yn fwyd i chi, fel llysiau'r glaswellt rwyf wedi rhoi i chi y cwbl. Ond peidiwch â bwyta cig gyda'i waed, sef ei enaid. Ac oherwydd eich gwaed chwi o eneidiau eich hunain, o law pob bwystfil byddaf yn ei geisio, ac o law dyn, brawd, byddaf yn ceisio enaid y dyn. Y sawl sy'n tywallt gwaed dyn, yn lle ei waed ef y tywalltir ef, oherwydd yn nelw Duw y gwneuthum ddyn. Ond chwi, cynyddwch a lluosogwch a llanwch y ddaear a darostyngwch hi. Ac meddai Duw wrth Noa ac wrth ei feibion gydag ef gan ddweud, ac wele fi yn sefydlu fy nghyfamod i chi, ac i'ch had gyda chi, ac i bob enaid byw gyda chi, o adar, ac o anifeiliaid, ac i holl fwystfilod y ddaear, cymaint ag sydd gyda chi o'r holl rai a aeth allan o'r arch. Ac fe sefydlaf fy nghyfamod gyda chi, ac ni fydd pob cnawd yn marw eto o ddŵr y dilyw, ac ni fydd dilyw dŵr eto i ddinistrio'r holl ddaear. A dywedodd yr Arglwydd Dduw wrth Noa, Hwn yw arwydd y cyfamod yr wyf fi'n ei roi rhyngof fi a

chwi, a rhwng pob enaid byw sydd gyda chwi, i genedlaethau tragwyddol. Rwy'n gosod fy mwa yn y cwmwl, a bydd yn arwydd cyfamod rhyngof fi a'r ddaear. A bydd pan fyddaf yn casglu cymylau ar y ddaear, y bwa a welir yn y cwmwl. Ac fe gofiaf fy nghyfamod, yr hwn sydd rhwng fi a chwi, ac rhwng pob enaid byw ym mhob cnawd, ac ni fydd y dŵr eto yn lifogydd, fel i ddileu pob cnawd. A bydd fy mwa yn y cwmwl, a gwelaf er mwyn cofio cyfamod tragwyddol rhwng fy hun a'r ddaear, a rhwng pob enaid byw ym mhob cnawd sydd ar y ddaear. Ac meddai Duw wrth Noa, hwn yw arwydd y cyfamod a sefydlais rhyngof fi a phob cnawd sydd ar y ddaear. Meibion Noa a aeth allan o'r arch oedd Sem, Cham a Jaffeth. Roedd Ham yn dad i Ganaan. Tri oedd meibion Noa, ac o'r rhain y gwasgarwyd dros holl y ddaear. A dechreuodd Noa, dyn yn ffermwr y ddaear, a plannodd winllan. Ac efe a yfodd o'r gwin, ac a feddwodd, ac a noethwyd yn ei dŷ. Ac gwelodd Ham, tad Canaan, noethni ei dad, ac wedi mynd allan adroddodd i'w ddau frawd y tu allan. Ac wedi i Sem a Jaffeth gymryd y fantell, fe wnaethon nhw ei rhoi ar eu dau gefn, ac fe aethon nhw yn ôl, ac fe wnaethon nhw orchuddio noethni eu tad; ac roedd eu hwynebau nhw yn ôl, ac ni welsant noethni eu tad. Deffrodd Noa o'r gwin, a gwybod beth a wnaeth iddo ei fab ieuengaf. Ac meddai, melltithiedig Canaan fab; gwas fydd i'w frodyr ef. Ac meddai, bendigedig yw'r Arglwydd Dduw Sem; a bydd Canaan yn was iddo. Ehanged Duw Jaffeth, a bydded iddo breswylio yn nhai Sem; a bydded Canaan yn was iddo ef. Bu fyw Noa ar ôl y dilyw am dri chant pum deg o flynyddoedd. A daeth holl ddyddiau Noa yn naw cant hanner cant o flynyddoedd, a bu farw.

10

Dyma genedlaethau meibion Noa, sef Sem, Cham a Jaffeth, a ganed iddynt feibion ar ôl y dilyw. Meibion Japheth: Gomer, Magog, Madai, Javan, Elisha, Tubal, Meshech a Tiras. A meibion Gomer oedd Ashkenaz, a Riphath, a Togarmah. A meibion Jovan oedd Elisha a Tharseis, Kittim a Rhodiaid. O'r rhain y gwahanwyd ynysoedd y cenhedloedd yn eu tir, pob un yn ôl ei iaith yn eu llwythau, ac yn eu cenhedloedd. Meibion Ham oedd Cush, a Mesraim, Phud, a Canaan. Meibion Cush oedd Saba, Hafilah, Sabatha, Regma a Sabathaca; a meibion Regma oedd Saba a Dedan. Cush a genhedlodd Nimrod; hwn a ddechreuodd fod yn gawr ar y ddaear. Hwn oedd gawr heliwr gerbron yr Arglwydd Dduw; oherwydd hyn y dywedant, fel Nimrod, cawr heliwr gerbron yr Arglwydd. A dechrau ei deyrnas ef oedd Babilon, ac Orech, ac Archad, ac Chalanne, yng ngwlad Senar. O'r tir hwnnw aeth allan Assur; ac adeiladodd Ninefe, a dinas Rehoboth, a Chalach, a'r Coedwigoedd rhwng Ninefe a Chalach; hon yw'r ddinas fawr. Ac fe genhedlodd Misraim y Ludimiaid, a'r Naffthalimiaid, a'r Anamimiaid, a'r Lehabimiaid, a'r Pathrusimiaid, a'r Casluhimiaid, o'r lle yr aeth allan y Philistiaid, a'r Caphtorimiaid. Canaan a genhedlodd Sidon ei gyntafanedig, a'r Hethiad, a'r Jebwsiad, a'r Amoriad, a'r Girgasiad, a'r Hefiaid, a'r Arciaid, a'r Siniaid, a'r Arfadiaid, a'r Semariaid, a'r Hamathiaid. Ac ar ôl hyn cafodd llwythau'r Canaaneaid eu gwasgaru. A digwyddodd fod ffiniau'r Canaaneaid o Sidon hyd ddod i mewn i Gerar ac Gaza, hyd ddod hyd at Sodom a

Gomorra, Adma a Seboim hyd at Lasha. Rhain yw meibion Ham, yn eu llwythau, yn ôl eu tafodau, yn eu gwledydd, ac yn eu cenhedloedd. Ac i Shem cafodd ei eni, ac iddo ef, tad yr holl feibion Eber, brawd Japheth y mwyaf. Meibion Shem: Elam, Assyria, Arphaxad, Lud, Aram a Cainan. A meibion Aram oedd Uz, Ul, Gater a Meshech. Ac Arphaxad a genhedlodd Cainan, a Cainan a genhedlodd Sala, a Sala a genhedlodd Eber. Ac i Eber ganwyd dau fab; enw'r un oedd Phaleg, oherwydd yn ei ddyddiau ef rhannwyd y ddaear, ac enw ei frawd ef oedd Joktan. Cenhedlodd Joktan Elmodad, a Sheleph, a Hazarmaveth, a Jerah, a Hadoram, a Uzal, a Diklah, a Obal, a Abimael, a Sheba, a Ophir, a Havilah, a Jobab; roedd y rhain i gyd yn feibion Joktan. Ac fe ddigwyddodd fod eu preswylfan hwy o Masse hyd at ddod i Saphera, mynydd y dwyrain. Rhain yw meibion Sem, yn eu llwythau, yn ôl eu tafodau, yn eu gwledydd, ac yn eu cenhedloedd. Dyma lwythau meibion Noa yn ôl eu cenedlaethau, yn ôl eu cenhedloedd, o'r rhain y gwasgarwyd ynysoedd y cenhedloedd ar y ddaear ar ôl y dilyw.

11

Ac yr oedd gan yr holl ddaear un wefus, ac un llais gan bawb. Ac fe ddigwyddodd pan oeddent yn symud o'r dwyrain, iddynt ddod o hyd i wastatir yng ngwlad Senar, ac ymsefydlasant yno. Ac meddai dyn wrth ei gymydog, Dewch, gadewch i ni wneud brics, a gadewch i ni eu pobi â thân, a daeth y bric iddynt yn garreg, ac asffalt oedd y clai iddynt. Ac meddent hwy, dewch,

gadewch i ni adeiladu i ni ein hunain ddinas a thŵr, y bydd ei ben hyd at y nefoedd, a gadewch i ni wneud i ni ein hunain enw, cyn i ni gael ein gwasgaru ar wyneb yr holl ddaear. Ac aeth yr Arglwydd i lawr i weld y ddinas a'r tŵr a adeiladodd meibion dynion. Ac meddai'r Arglwydd, wele un hil, ac un gwefus gan bawb, a hyn a ddechreusant ei wneud, ac yn awr ni fydd dim yn methu iddynt o bopeth y byddant yn ymgymryd i'w wneud. Dewch, ac wedi dod i lawr gadewch i ni ddrysu eu tafod yno, fel na chlyw pob un lais ei gymydog. Ac gwasgarodd yr Arglwydd hwy o yno ar wyneb yr holl ddaear, a pheidiasant ag adeiladu'r ddinas a'r tŵr. Trwy hyn y galwyd ei henw yn Dryswch, oherwydd yno y drysodd yr Arglwydd wefusau'r holl ddaear, ac oddi yno y gwasgarodd yr Arglwydd hwy ar wyneb yr holl ddaear. Ac y rhain oedd cenedlaethau Sem, ac roedd Sem yn fab cant oed, pan genhedlodd Arphaxad, yn ail flwyddyn ar ôl y dilyw. A bu Shem fyw, wedi iddo genhedlu Arphaxad, bum can mlynedd, a chenhedlodd feibion a merched, a bu farw. A bu Arphaxad fyw gant tri deg pump o flynyddoedd, a chenhedlodd Cainan. Ac fe fyw Arphaxad, ar ôl iddo genhedlu Cainan, bedwar cant o flynyddoedd, ac fe genhedlodd feibion a merched, ac fe fuodd farw. A bu fyw Cainan gant a deg ar hugain o flynyddoedd, a chenhedlodd Sala; a bu fyw Cainan, ar ôl iddo genhedlu Sala, dri chant deg ar hugain o flynyddoedd, a chenhedlodd feibion a merched, a bu farw. A bu Sala fyw gant tri deg o flynyddoedd, ac fe genhedlodd Eber. Ac fe fu fyw Sala ar ôl iddo genhedlu Eber dri chant tri deg o flynyddoedd, ac fe genhedlodd feibion a merched, ac fe fu farw. A bu Eber fyw gant tri deg pedwar o flynyddoedd, a chenhedlodd Phaleg. Ac fe fu

fyw Eber, ar ôl iddo genhedlu Phaleg, ddau gant a deg a thrigain o flynyddoedd, ac fe genhedlodd feibion a merched, ac fe fu farw. A bu fyw Phaleg gan mlynedd a deg ar hugain, ac fe genhedlodd Ragau. Ac fe fu fyw Phaleg, ar ôl iddo genhedlu Ragau, naw mlynedd a dau cant, ac fe genhedlodd feibion a merched, ac fe fu farw. A bu fyw Ragau gant tri deg a dau o flynyddoedd, a chenhedlodd Seruch. Ac fe fu fyw Ragau, ar ôl iddo genhedlu Seruch, ddau gant a saith o flynyddoedd, ac fe genhedlodd feibion a merched, ac fe fu farw. Ac fe fyw Seruch gant tri deg o flynyddoedd, ac fe esgorodd ar Nahor. Ac fe fu fyw Seruch, ar ôl iddo genhedlu Nachor, ddau gant o flynyddoedd, ac fe genhedlodd feibion a merched, ac fe fu farw. A bu Nahor fyw am gant saith deg naw o flynyddoedd, ac fe genhedlodd Terah. Ac fe fyw Nahor, ar ôl iddo genhedlu Tera, gant pump ar hugain o flynyddoedd, ac fe genhedlodd feibion a merched, ac fe fu farw. A bu Terah fyw saith deg mlynedd, a chenhedlodd Abram a Nahor a Haran. Dyma genedlaethau Terah. Cenhedlodd Terah Abram, Nahor a Haran, a chenhedlodd Haran Lot. Ac bu farw Haran o flaen Tera ei dad yn y wlad lle y'i ganwyd, yng ngwlad y Caldeaid. Cymerodd Abram a Nachor wragedd iddynt eu hunain; enw gwraig Abram oedd Sara, ac enw gwraig Nachor oedd Melcha, merch Arran, a thad Melcha a thad Ischa. Ac roedd Sarai yn amhlantadwy, ac nid oedd hi'n geni plant. A chymerodd Thara ei fab Abram, a Lot fab Haran, mab ei fab, a Sarai ei ferch-yng-nghyfraith, gwraig Abram ei fab, ac arweiniodd hwy allan o wlad y Caldeaid i fynd i dir Canaan, a daethant hyd at Haran, a phreswylio yno a wnaeth. Ac aeth holl ddyddiau Terah yng ngwlad Haran yn ddau cant a phump o flynyddoedd, a bu farw

Terah yn Haran.

12

Ac meddai'r Arglwydd wrth Abram, Dos allan o'th wlad, ac o'th dylwyth, ac o dŷ dy dad, a thyrd i'r wlad a ddangosaf i ti. Ac fe wnaf di yn genedl fawr, ac fe fendithiaf di, ac fe fawrygaf dy enw, a byddi'n fendithiedig. A byddaf yn bendithio'r rhai sy'n dy fendithio di, a byddaf yn melltithio'r rhai sy'n dy felltithio di, ac ynot ti y bendithir holl lwythau'r ddaear. Ac aeth Abram, yn union fel y llefarodd yr Arglwydd wrtho, ac aeth Lot gydag ef. Ond roedd Abram yn saith deg pump oed pan aeth allan o Haran. Ac cymerodd Abram Sarai ei wraig, a Lot mab ei frawd, a'u holl eiddo a gasglasant, a phob enaid a gasglasant o Haran, ac aethant allan i fynd i dir Canaan. Ac aeth Abram trwy'r wlad ar ei hyd hyd at le Sichem, at y dderwen uchel, ond yr oedd y Canaaneaid yn preswylio yn y wlad bryd hynny. Ac ymddangosodd yr Arglwydd i Abram, a dywedodd wrtho, I'th had di y rhoddaf y tir hwn, ac adeiladodd Abram yno allor i'r Arglwydd a ymddangosodd iddo. Ac ymadawodd oddi yno i'r mynydd i'r dwyrain o Fethel, a chododd yno ei babell gyda Bethel i'r gorllewin ac Ai i'r dwyrain, ac adeiladodd yno allor i'r Arglwydd, a galwodd ar enw'r Arglwydd. Ac gadawodd Abram, ac wedi mynd gwersyllodd yn yr anialwch. Ac fe ddigwyddodd newyn ar y ddaear, ac aeth Abram i lawr i'r Aifft i aros yno, oherwydd roedd y newyn wedi cryfhau ar y ddaear. Digwyddodd pan oedd Abram yn nesáu i fynd i mewn i'r Aifft,

dywedodd Abram wrth Sarai ei wraig, Gwn i dy fod yn wraig deg dy wyneb. Bydd felly, pan fydd yr Eifftiaid yn dy weld di, byddant yn dweud mai ei wraig ef yw hon, a byddant yn fy lladd i, ond byddant yn dy arbed di. Dywedais felly fy mod yn chwaer iddo, fel y byddai'n dda i mi o'th achos di, a bydd fy enaid yn byw o'th blegid di. Digwyddodd, pan aeth Abram i mewn i'r Aifft, i'r Eifftiaid weld ei wraig, ei bod yn hardd dros ben. Gwelodd llywodraethwyr Pharo hi, a chanmolasant hi i Pharo, a dygasant hi i dŷ Pharo. Ac fe wnaethon nhw drin Abram yn dda o'i hachos hi; ac fe ddaeth iddo ddefaid, a lloi, ac asynnod, a gweision, a morynion, a mulod, a chamelod. Ac ystafellodd Duw Pharo â phlâu mawr a drwg, a'i dŷ ef, o achos Sarai gwraig Abram. Ond galwodd Pharo Abram, a dywedodd, Beth yw hyn a wnaethost ti i mi? Pam na ddywedaist ti wrthyf mai dy wraig yw hi? Pam ddwedaist ti mai fy chwaer yw hi? Ac fe gymerais i hi i mi fy hun yn wraig; ac yn awr dyma dy wraig di o dy flaen di, cymer hi a dos i ffwrdd. Ac gorchmynnodd Pharo ddynion ynghylch Abram i'w anfon i ffwrdd ef, a'i wraig, a phopeth oedd ganddo.

13

Aeth Abram i fyny o'r Aifft, ef ei hun, a'i wraig, a'i holl eiddo, a Lot gydag ef, i'r anialwch. Ond roedd Abram yn gyfoethog iawn mewn da byw, ac mewn arian, ac mewn aur. Ac aeth o ble y daeth i'r anialwch hyd at Bethel, hyd at y lle lle roedd ei babell o'r blaen, rhwng Bethel a rhwng Ai, i le'r allor, lle y gwnaeth yno

ar y dechrau, a galwodd Abram yno ar enw'r Arglwydd. Ac roedd gan Lot, a oedd yn teithio gydag Abram, ddefaid ac ychen a phebyll. Ac nid oedd y tir yn gallu eu cynnal hwy i breswylio gyda'i gilydd, oherwydd roedd eu meddiannau yn lluosog, ac nid oedd y tir yn gallu eu cynnal hwy i breswylio gyda'i gilydd. Ac fe ddigwyddodd frwydr rhwng bugeiliaid da Abram a bugeiliaid da Lot, a'r Canaaneaid a'r Peresiaid oedd yn trigo yn y tir bryd hynny. Dywedodd Abram wrth Lot, Paid â gadael i frwydr fod rhyngof fi a thi, na rhwng fy mugeiliaid i a'th fugeiliaid di, oherwydd brodyr ydym ni. Onid yw'r holl dir o'th flaen di? Ymwahana oddi wrthyf fi; os wyt ti i'r chwith, fi i'r dde; ond os wyt ti i'r dde, fi i'r chwith. Ac wedi i Lot godi ei lygaid, gwelodd holl ranbarth amgylchynol yr Iorddonen, oherwydd yr oedd y cyfan yn cael ei ddyfrhau, cyn i Dduw ddinistrio Sodom a Gomorra, fel paradwys Duw, ac fel tir yr Aifft, hyd at ddod i Soar. Ac fe ddewisodd Lot iddo'i hun holl ardal amgylchynol yr Iorddonen, ac ymadawodd Lot o'r dwyrain, ac fe ysgarodd pob un oddi wrth ei frawd. Preswylodd Abram yn nhir Canaan, a phreswylodd Lot yn ninas y cylch amgylchynol, a chododd ei babell yn Sodom. Ond roedd y dynion yn Sodom yn ddrwg iawn ac yn bechaduriaid o flaen Duw. Ac fe ddywedodd Duw wrth Abram ar ôl i Lot gael ei wahanu oddi wrtho, Edrych i fyny â'th lygaid, a gwêl o'r lle yr wyt ti ynddo nawr tua'r gogledd a'r de a'r dwyrain a'r gorllewin; oherwydd yr holl dir yr wyt ti'n ei weld, fe roddaf ef i ti ac i'th had hyd dragwyddoldeb. A gwnaf dy had di fel tywod y ddaear; os gall rhywun rifo tywod y ddaear, yna bydd dy had di hefyd yn cael ei rifo. Cod, a thramwya'r tir i'w hyd a'i led, oherwydd i ti y rhoddaf hi ac i'th had hyd byth. Ac

wedi i Abram symud ei babell, daeth a phreswylio wrth dderwen Mamre, a oedd yn Hebron, ac adeiladodd yno allor i'r Arglwydd.

14

Daeth i fod yn nheyrnas Amarffal brenin Senar, ac Arioch brenin Elasar, Chedorlaomer brenin Elam, a Thidal brenin cenhedloedd, gwnaethant ryfel gyda Bilha brenin Sodom, a gyda Birsa brenin Gomorra, a gyda Senar brenin Adma, a gyda Semeber brenin Seboim, a brenin Balac; hon yw Soar. Cytunodd y rhain i gyd ar y ceunant hallt, sef Môr yr Halwynau. Am ddeuddeg mlynedd gwasanaethon nhw Chedorlaomer, ond yn y drydedd flwyddyn ar ddeg gwrthryfelon nhw. Yn y pedwerydd flwyddyn ar ddeg daeth Chedorlaomer a'r brenhinoedd gydag ef, a thorrwyd i lawr y cewri yn Ashtaroth ac yng Ngharnaim, a chenhedloedd cryf gyda hwy, a'r Ommeaid yn Saue y ddinas. A'r Horiaid yn mynyddoedd Seir, hyd at y terebinth Paran, sydd yn yr anialwch. Ac wedi troi yn ôl daethon nhw at ffynnon y farn; hon yw Cades; a thorron nhw i lawr yr holl arweinwyr Amalec, a'r Amoriaid oedd yn byw yn Hazazon Tamar. Aeth allan ond brenin Sodom, a brenin Gomorra, a brenin Adma, a brenin Seboim, a brenin Balac; hon yw Soar; a threfnon nhw eu hunain yn eu herbyn i ryfel yn y dyffryn halen, tuag at Chedorlaomer brenin Elam, a Tidal brenin cenhedloedd, ac Amraffel brenin Sinar, ac Arioch brenin Ellasar, y pedwar brenin yn erbyn y pump. Roedd y dyffryn hallt yn llawn pydewau asffalt, a ffodd

brenin Sodom a brenin Gomorra, a syrthiasant yno, ond ffodd y rhai a adawyd ar ôl i'r mynyddoedd. Cymerodd y ceffylau i gyd o Sodom a Gomorra, a'u holl fwyd, ac aethant ymaith. Cymerasant hefyd Lot, mab brawd Abram, a'i eiddo, ac aethant ymaith, oherwydd yr oedd yn preswylio yn Sodom. Wedi cyrraedd, adroddodd un o'r rhai a achubwyd wrth Abram yr Hebrewr, ac yr oedd ef yn preswylio wrth dderwen Mamre yr Amoriad, brawd Eschol a brawd Onan, a oeddent yn gynghreiriaid i Abram. Ac wedi i Abram glywed bod Lot ei frawd wedi cael ei gaethiwo, rhifodd ei aelodau cartref ei hun dri chant un deg ac wyth; ac ymlidiod ar eu hôl hyd at Dan. Ac fe syrthiodd arnynt y nos ef ei hun, a'i blant ef, ac fe drawodd nhw, ac fe erlyniodd nhw hyd at Hoba, yr hon sydd ar y chwith i Ddamascus. Ac fe droes yn ôl yr holl geffylau o Sodom, ac fe droes Lot ei nai yn ôl, a'i holl eiddo, a'r gwragedd, a'r bobl. Aeth brenin Sodom allan i'w gyfarfod ar ôl iddo ddychwelyd o daro Chedorlaomer a'r brenhinoedd oedd gydag ef, i ddyffryn Shafeh; hwn oedd gwastatir y brenhinoedd. Ac fe ddaeth Melchizedek, brenin Salem, â thorthau a gwin allan, ac yr oedd yn offeiriad i Dduw'r Goruchaf. Ac fe fendithiodd Abram, a dywedodd, Bendithedig yw Abram i Dduw Goruchaf, a greodd y nefoedd a'r ddaear. A bendigedig yw Duw y Goruchaf, a draddododd dy elynion i'th law, a rhoddodd Abram iddo ddegfed o'r cyfan. Dywedodd brenin Sodom wrth Abram, Rho'r dynion i mi, ond cymer y ceffyl i ti dy hun. Dywedodd Abram wrth frenin Sodom, byddaf yn estyn fy llaw at yr Arglwydd y Duw Goruchaf, a greodd y nefoedd a'r ddaear, os cymeraf o edau hyd at strap sandal o'r holl eiddo dy, fel na ddywedi, fi a gyfoethogodd Abram. Ac

eithrio'r hyn a fwytaodd y dynion ifainc, a chyfran y dynion a aeth gyda mi, Eschol, Onan a Mamre, bydd y rhain yn cymryd cyfran.

15

Ond ar ôl y geiriau hyn daeth gair yr Arglwydd at Abram mewn gweledigaeth, gan ddweud, paid ag ofni Abram, fi yw dy darian di, bydd dy wobr di yn fawr iawn. Mae Abram yn dweud, Feistr Arglwydd, beth wyt ti'n mynd i'w roi i mi? Ond fi, rwy'n cael fy rhyddhau yn ddi-blant; a mab Masek o'm haelwyd i, hwn yw Elieser Damascws. Ac meddai Abram, Gan nad wyt ti wedi rhoi had i mi, bydd yr un a aned yn fy nhŷ yn fy etifeddu i. Ac yn syth daeth llais yr Arglwydd ato, yn dweud, Ni fydd hwn yn dy etifeddu di, ond yr hwn a ddaw allan ohonot ti, hwn fydd yn dy etifeddu di. Arweiniodd ef allan, ac meddai wrtho, Edrych i fyny yn awr i'r nefoedd, a rhifa'r sêr, os gelli di eu rhifo hwy, ac meddai, Felly y bydd dy had di. Ac fe gredodd Abram Dduw, a chyfrifwyd hynny iddo yn gyfiawnder. Dywedodd wrtho, fi yw'r Duw a'th arweiniodd di allan o wlad y Caldeaid, er mwyn rhoi i ti y tir hwn i'w etifeddu. Ond dywedodd, Feistr Arglwydd, sut y byddaf yn gwybod y byddaf yn ei hetifeddu? Dywedodd wrtho ef, Cymer i mi anner tair blwydd oed, a gafr dair blwydd oed, a hwrdd tair blwydd oed, a thurtur, a cholomen. Cymerodd iddo ef yr holl bethau hyn, a rhannodd hwy yn eu canol, a gosododd hwy gyferbyn â'i gilydd, ond yr adar ni rhannodd. Daeth adar i lawr ar y cyrff, ar eu hanner darnau, ac eisteddodd Abram gyda

hwy. Ynghylch machlud haul, syrthiodd perlewyg ar Abram, ac wele ofn tywyll mawr yn syrthio arno. Ac fe ddywedwyd wrth Abram, gan wybod byddi'n gwybod y bydd dy had yn alltud mewn gwlad nad yw'n eiddo iddynt, a byddant yn eu caethiwo, ac yn eu cam-drin, ac yn eu darostwng, am bedwar cant o flynyddoedd. Ond byddaf fi'n barnu'r genedl y byddant yn ei gwasanaethu, ac ar ôl hyn byddant yn mynd allan oddi yma gyda llawer o eiddo. Ond ti, ei di at dy dadau mewn heddwch, wedi dy fagu mewn henaint da. Ond yn y bedwaredd genhedlaeth byddant yn troi yn ôl yma, oherwydd nid yw pechodau'r Amoriaid wedi eu cyflawni eto hyd yn awr. Gan i'r haul fachlud, ymddangosodd fflam, ac wele ffwrn yn mygu a ffaglau tân, a aeth trwy ganol y darnau rhannedig hyn. Yn y dydd hwnnw gwnaeth yr Arglwydd gyfamod ag Abram, gan ddweud, i'th had di fe roddaf y tir hwn, o afon yr Aifft hyd at yr afon fawr Ewffrates; Y Ceniaid, a'r Cenesiaid, a'r Cadmoniaid, a'r Hethiaid, a'r Peresiaid, a'r Reffaim, a'r Amoriaid, a'r Canaaneaid, a'r Hefiaid, a'r Girgasiaid, a'r Jebusiaid.

16

Ond nid oedd Sarai, gwraig Abram, wedi esgor iddo ef, ac yr oedd ganddi forwyn Eifftaidd, a'i henw oedd Hagar. Dywedodd Sarai wrth Abram, Wele, mae'r Arglwydd wedi fy nghau rhag geni plant. Dos i mewn at fy morwyn, fel y caf blant ohoni. A gwrandawodd Abram ar lais Sarai. Ac wedi i Sara, gwraig Abram, gymryd Hagar yr Eifftes, ei morwyn ei hun, ar ôl deg

mlynedd i Abram breswylio yn nhir Canaan, rhoddodd hi i Abram ei gŵr yn wraig iddo. Ac aeth i mewn at Hagar, a beichiogi, a gwelodd ei bod yn feichiog, ac fe ddibrisiwyd y feistres o'i blaen. Dywedodd Sara wrth Abram, rwy'n cael fy nghamwneud gennat ti; rwyf wedi rhoi fy morwyn i mewn i dy fynwes di, ond wedi gweld bod ganddi blentyn yn y groth, cefais fy amharchu o'i blaen hi. Barned Duw rhyngof fi a thi. Dywedodd Abram wrth Sarai, wele dy forwyn di yn dy ddwylo di, defnyddia hi fel y bo'n bleserus i ti. Ac fe wnaeth Sarai ei chosbi hi, ac fe ffoes hi o flaen ei hwyneb hi. Canfu cennad yr Arglwydd hi wrth ffynnon y dŵr yn yr anialwch, wrth y ffynnon ar y ffordd i Shur. Ac meddai negesydd yr Arglwydd wrthi, Hagar, morwyn Sara, o ble rwyt ti'n dod? Ac i ble rwyt ti'n mynd? Ac meddai hi: Rydw i'n ffoi o wyneb Sara fy meistres. Dywedodd angel yr Arglwydd wrthi, Dychwel at dy feistres, ac ymostwng dan ei dwylo. Ac meddai cennad yr Arglwydd wrthi, Lluosogi a lluosogaf dy had, ac ni ellir ei rifo oherwydd y lliaws. Ac meddai angel yr Arglwydd wrthi, Wele, yr wyt ti'n feichiog, a byddi'n esgor ar fab, a byddi'n galw ei enw yn Ismael, oherwydd y mae'r Arglwydd wedi gwrando ar dy ddioddefaint. Bydd hwn yn ddyn gwyllt, ei ddwylo ar bawb, a dwylo pawb arno ef, ac yng ngŵydd ei holl frodyr bydd yn preswylio. Ac fe alwodd hi enw'r Arglwydd oedd yn siarad â hi, Ti yw'r Duw a'm gwelodd i; oherwydd dywedodd hi, Ac yn wir o'm blaen gwelais yr un a ymddangosodd i mi. Oherwydd hyn galwodd y ffynnon yn ffynnon yr hwn o'i flaen y gwelais; wele rhwng Cades a Barad. Ac esgorodd Hagar fab i Abram, a galwodd Abram enw ei fab, a esgorodd Hagar iddo, yn Ismael. Roedd Abram yn wyth deg

chwech oed pan esgorodd Hagar fab Ishmael i Abram.

17

Roedd Abram yn naw deg naw oed. Ac ymddangosodd yr Arglwydd i Abram, ac meddai wrtho, fi yw dy Dduw di; bydd yn bleserus o'm blaen i, a dod yn ddi-fai. A gosodaf fy nghyfamod rhyngof fi a rhyngot ti, ac amlhaf di yn fawr iawn. Ac syrthiodd Abram ar ei wyneb. Ac fe siaradodd Duw ag ef, gan ddweud, A minnau, wele fy nghyfamod i gyda thi, a byddi'n dad i luosogrwydd o genhedloedd. Ac ni fydd dy enw yn cael ei alw eto yn Abram, ond bydd dy enw yn Abraham, oherwydd yr wyf wedi dy osod yn dad i lawer o genhedloedd. Ac fe'th gynyddaf di yn fawr iawn, a'th osodaf di yn genhedloedd, a brenhinoedd o'th dras di a ddaw allan. A byddaf yn sefydlu fy nghyfamod rhyngot ti, a rhwng dy had ar dy ôl di i'w cenedlaethau hwy, yn gyfamod tragwyddol, i fod yn Dduw i ti, ac i'th had ar dy ôl di. Ac fe roddaf i ti ac i'th had ar dy ôl di y tir yr wyt yn preswylio ynddo, holl dir Canaan, yn feddiant tragwyddol, a byddaf yn Dduw iddynt. A dywedodd Duw wrth Abraham, Ond ti'r Byddi di'n cadw fy nghyfamod i, ti a'th had di ar dy ôl di i'w cenedlaethau nhw. Ac hon yw'r cyfamod a gedwch chwi rhyngof fi a chwi, a rhwng eich had chwi ar eich ôl i'w cenedlaethau hwy: enwaedu a wneir pob gwryw ohonoch. Ac fe'ch enwaedir yng nghnawd eich blaengroen, a bydd yn arwydd cyfamod rhyngof fi a chwi. Ac bydd plentyn wyth diwrnod oed yn cael ei enwaedu gennych chi, pob gwryw drwy eich cenedlaethau chi; a'r un a anwyd yn y

tŷ a'r un a brynwyd ag arian o bob mab estron, nad yw o'th had di. Bydd yr un a anwyd yn nhŷ dy dŷ di, a'r un a brynwyd ag arian, yn cael ei enwaedu ag enwaediad; a bydd fy nghyfamod i ar eich cnawd chi yn gyfamod tragwyddol. Ac enaid y gwryw dienwaededig hwnnw, na chaiff ei enwaedu yng nghnawd ei flaengroen ar yr wythfed dydd, fe gaiff ei dorri ymaith o'i hil, oherwydd iddo dorri fy nghyfamod i. A dywedodd Duw wrth Abraham, Sarai dy wraig, ni gelwir ei henw yn Sarai; Sara fydd ei henw. Bendithiaf hi, a rhoddaf i ti blentyn ohoni, a bendithiaf ef, a bydd yn genhedloedd, a bydd brenhinoedd y cenhedloedd yn dod ohono. Ac syrthiodd Abraham ar ei wyneb, a chwerthodd; a dywedodd yn ei feddwl, gan ddweud, a i'r cant mlwydd oed y daw mab? A fydd Sara yn naw deg oed yn geni plentyn? Dywedodd Abraham wrth Dduw, Boed i Ishmael hwn fyw o'th flaen di. Dywedodd Duw wrth Abraham, Ie, wele bydd Sarah dy wraig yn esgor i ti ar fab, a byddi'n galw ei enw yn Isaac, a sefydlaf fy nghyfamod ag ef, yn gyfamod tragwyddol, i fod yn Dduw iddo ac i'w had ar ei ôl. Ynghylch Ismael, wele, clywais dy gais, ac wele, bendithiais ef, a chynyddaf ef, ac amlhaf ef yn fawr iawn; bydd yn cenhedlu deuddeg cenedl, a rhoddaf ef yn genedl fawr. Ond sefydlaf fy nghyfamod â Isaac, yr hwn y bydd Sarah yn ei eni i ti ar yr adeg hon, yn y flwyddyn nesaf. Gorffennodd siarad ag ef, ac aeth Duw i fyny oddi wrth Abraham. Ac cymerodd Abraham Ismael ei fab ei hun, a holl aelodau ei gartref, a'r holl rai a brynwyd ag arian, a phob gwryw o blith y dynion yn nhŷ Abraham, ac enwaedodd eu blaengrwyn yn amser y dydd hwnnw, fel y llefarodd Duw wrtho. Roedd Abraham yn naw deg naw oed pan enwaedwyd cnawd ei

flaengroen. Roedd Ishmael ei fab yn dair blynedd ar ddeg oed pan enwaedwyd cnawd ei flaengroen. Yn amser y dydd hwnnw, cafodd Abraham ei enwaedu, ac Ismael ei fab, a phob un o ddynion ei dŷ, ac aelodau ei gartref, a'r rhai a brynwyd ag arian o genhedloedd estron.

18

Ymddangosodd Duw iddo ger derwen Mamre, pan oedd yn eistedd wrth ddrws ei babell ganol dydd. Wedi edrych i fyny gyda'i lygaid gwelodd, ac wele roedd tri dyn yn sefyll uwch ei ben, ac wedi gweld, rhedodd i'w cyfarfod o ddrws ei babell, ac ymgrymodd i'r ddaear. Ac meddai, Arglwydd, os felly rwyf wedi cael ffafr o'th flaen, paid â mynd heibio dy was. Cymerer ddŵr yn wir, a gadewch iddynt olchi eich traed, ac oerwch eich hunain dan y goeden. Ac fe gymeraf fara, ac fe fwytewch chi. Ac ar ôl hyn byddwch yn mynd ymlaen ar eich ffordd, yr hon oherwydd iddi fe wnaethoch chi droi o'r neilltu at eich plentyn. Ac meddai, Gwna felly, yn union fel rwyt ti wedi dweud. Ac brysiodd Abraham at y babell at Sarah, a dywedodd wrthi, Brysia, a thylina dri mesur o flawd mân, a gwna gacennau. Ac at yr ychen rhedodd Abraham, a chymerodd lo tyner a da, a rhoddodd e i'r plentyn, a brysiodd i'w wneud e. Cymerodd fenyn, a llaeth, a'r llo a wnaeth, a'u gosod o'u blaen, a bwytasant; ond safai ef wrth eu hymyl dan y goeden. Ond dywedodd wrtho ef, lle mae Sara dy wraig di? Ond atebodd ef a dweud, Wele, yn y babell. Dywedodd ac, yn dychwelyd dof at ti yn ôl yr amser hwn

mewn oriau, a bydd gan Sara dy wraig fab. Roedd Sarah yn clywed wrth ddrws y babell, a hithau y tu ôl iddo fe. Roedd Abraham a Sarah yn henuriaid wedi mynd ymlaen mewn dyddiau, ac roedd wedi peidio i Sarah y pethau benywaidd. Chwarddodd Sarah ynddi ei hun gan ddweud, Nid yw wedi digwydd i mi hyd yn hyn, ac mae fy arglwydd yn hŷn. Ac meddai'r Arglwydd wrth Abraham, Pam y chwerthodd Sara ynddi hi ei hun, gan ddweud, A ydw i wir yn mynd i esgor? Ond rydw i wedi heneiddio. Oni fydd unrhyw air yn amhosibl gyda Duw? Yn yr amser hwn fe ddychwelaf atat ar yr adeg briodol, a bydd gan Sara fab. Ond gwadodd Sara, gan ddweud, Ni chwertais i; oherwydd roedd arni ofn. A dywedodd wrthi, Naddo, ond fe chwarddaist ti. Wedi codi i fyny o yno, edrychodd y dynion i lawr ar wyneb Sodom a Gomorra. Ond roedd Abraham yn teithio gyda hwy, yn eu danfon ymlaen gyda nhw. Ac meddai'r Arglwydd, nid wyf yn cuddio oddi wrth Abraham fy ngwas yr hyn yr wyf yn ei wneud. Ond bydd Abraham yn dod yn genedl fawr a niferus, a bydd holl genhedloedd y ddaear yn cael eu bendithio ynddo ef. Gwyddwn oherwydd y bydd yn gorchymyn i'w feibion ac i'w dŷ ar ei ôl, a byddant yn cadw ffyrdd yr Arglwydd, i wneud cyfiawnder a barn, fel y dygai'r Arglwydd ar Abraham y cwbl a lefarodd wrtho. Dywedodd yr Arglwydd, mae cri Sodom a Gomorra wedi lluosogi tuag ataf, ac y mae eu pechodau hwy yn fawr dros ben. Felly, wedi disgyn i lawr, fe welaf a ydynt yn cael eu cwblhau yn ôl eu cri sy'n dod ataf, ac os nad ydynt, er mwyn imi gael gwybod. Ac wedi troi yn ôl oddi yno aeth y dynion i Sodom, ond yr oedd Abraham yn dal i sefyll o flaen yr Arglwydd. Ac wrth nesáu, dywedodd Abraham,

Paid â dinistrio'r cyfiawn gyda'r annuwiol, rhag i'r cyfiawn fod fel yr annuwiol. Os bydd hanner cant o rai cyfiawn yn y ddinas, a fyddi di'n eu dinistrio nhw? Oni fyddi di'n gadael yr holl le oherwydd y hanner cant cyfiawn, os ydyn nhw ynddi hi? Mewn dim ffordd y gwnei di fel y gair hwn, lladd y cyfiawn gyda'r annuwiol, a bydd y cyfiawn fel yr annuwiol. Mewn dim ffordd! Yr hwn sy'n barnu'r holl ddaear, oni wnei di farn? Dywedodd yr Arglwydd, os bydd hanner cant o gyfiawn yn Sodom yn y ddinas, arbedaf y ddinas gyfan, a'r holl le er eu mwyn hwy. Ac gan ateb dywedodd Abraham, yn awr yr wyf wedi dechrau siarad â'm Harglwydd, ond yr wyf fi yn bridd a lludw. Os bydd y hanner cant o rai cyfiawn yn cael eu lleihau i bedwar deg pump, a fyddi di'n dinistrio'r holl ddinas oherwydd y pump? A dywedodd, Ni ddinistria i mohono, os dof i o hyd i bedwar deg pump yno. Ac ychwanegodd eto i siarad ag ef, a dywedodd, Os cânt eu canfod yno ddeugain, a dywedodd, Ni ddinistraf o achos y deugain. Ac meddai, Nid rhywbeth, O Arglwydd, os byddaf yn siarad? Ond os cant eu darganfod yno ddeg ar hugain? Ac meddai, Ni ddinistria oherwydd y deg ar hugain. A dywedodd, Gan fod gen i i siarad â'r Arglwydd, ond os ceir ugain yno? Ac meddai, Ni dinistriaf os caf ugain yno. A dywedodd, Paid â dim byd, Arglwydd, os siaradaf unwaith eto? Ond os ceir deg yno? Ac meddai, Ni wnaf ddinistrio er mwyn y deg. Aeth yr Arglwydd i ffwrdd, fel y peidiodd â siarad â Abraham, ac aeth Abraham yn ôl i'w le.

19

Daeth y ddau negesydd i Sodom gyda'r nos. Roedd Lot yn eistedd wrth borth Sodom; a phan welodd Lot hwy, cododd i fyny i gyfarfod â hwy, ac ymgrymodd â'i wyneb ar y ddaear. Ac meddai, wele, Feistri, trowch i mewn i dŷ eich gwas, a lletyewch, a golchwch eich traed, ac wedi codi yn gynnar fe ewch ymaith ar eich ffordd. Ac medden nhw, Na, ond byddwn ni'n aros yn y stryd. Ac anogwyd hwy, a throisant tuag ato, ac aethant i mewn i'w dŷ, a gwnaeth ddiod iddynt, a phobodd fara croyw iddynt, a bwytasant. Ond cyn cysgu, amgylchynodd dynion y ddinas, y Sodomiaid, y tŷ, o ddyn ifanc hyd hynafgwr, yr holl bobl gyda'i gilydd. Ac roeddent yn galw allan ar Lot, ac roeddent yn dweud wrtho, ble mae'r dynion a ddaeth i mewn atat ti yn y nos? Tyrd â nhw allan atom ni, er mwyn i ni gael bod yn berthnasau â nhw. Aeth Lot allan atynt at y trothwy, a chaeadd y drws ar ei ôl. Dywedodd wrthynt, Mewn unrhyw fodd, frodyr, peidiwch â gwneud drwg. Mae gen i ddwy ferch sydd heb adnabod gŵr, fe ddof â hwy allan atoch chi, a defnyddiwch hwy fel y bo'n plesio i chi, yn unig peidiwch â gwneud anghyfiawnder i'r dynion hyn, oherwydd hyn y daethant dan gysgod fy nhrawstiau i. Dywedon nhw wrtho, Saf yn ôl yna; daethost i fyw dros dro, nid i farnu barn hefyd? Nawr felly gadewch i ni dy drin di'n waeth na'r rheiny. Ac roeddent yn gorfodi'r dyn Lot yn fawr iawn, ac aethant yn agos i ddryllio'r drws. Ond estynnodd y dynion eu dwylo a thynnu Lot i mewn atynt i'r tŷ, a chau drws y tŷ. Tarawyd y dynion oedd wrth ddrws y tŷ â dallineb, o'r lleiaf hyd y mwyaf, ac fe'u parlyswyd wrth geisio'r drws. Dywedodd y dynion wrth Lot, oes gennych chi yma feibion yng nghyfraith, neu feibion, neu ferched? Os oes unrhyw un arall gennych chi

yn y ddinas, dewch ag ef allan o'r lle hwn, Oherwydd rydym ni'n dinistrio'r lle hwn; oherwydd codwyd eu cri o flaen yr Arglwydd, ac anfonodd yr Arglwydd ni i'w dinistrio. Aeth Lot allan, a llefarodd at ei feibion yng nghyfraith oedd wedi derbyn ei ferched, a dywedodd, Codwch, ac ewch allan o'r lle hwn, oherwydd mae'r Arglwydd yn dinistrio'r ddinas, ond ymddangosai ei fod yn cellwair gerbron ei feibion yng nghyfraith. Pan ddaeth y wawr, yr oedd y negeswyr yn annog Lot, gan ddweud, Cod, cymer dy wraig a'th ddwy ferch sydd gennyt, a dos allan, rhag i tithau ddarfod gydag anghyfreithderau'r ddinas. Ac fe'u cythrybwyd hwy, ac fe afaelodd y negeswyr yn ei law ef, ac yn llaw ei wraig, ac yn nwylo ei ddwy ferch, gan i'r Arglwydd arbed arno ef. Ac fe ddigwyddodd pan ddaethant â hwy allan, fe ddywedasant, Achub dy enaid dy hun, paid ag edrych yn ôl, ac na saf yn yr holl ardal gyfagos, achub dy hun i'r mynydd, rhag i ti gael dy ysgubo ymaith. Dywedodd Lot wrthynt, erfyniaf Arglwydd, gan fod dy was wedi cael trugaredd o dy flaen, ac rwyt wedi mawrhau dy gyfiawnder, yr wyt yn ei wneud arnaf fi, i gadw fy enaid yn fyw; ond ni fyddaf yn gallu cael fy achub i'r mynydd, rhag ofn i'r drygau fy nal, a marw. Wele, mae'r ddinas hon yn agos i mi ffoi yno, yr hon sy'n fach; ac yno caf fy achub; onid yw hi'n fach? Ac bydd fy enaid yn byw o'th achos di. Ac meddai wrtho, Wele, rwyf wedi rhyfeddu at dy wyneb ac ar y gair hwn, i beidio â dinistrio'r ddinas y llefaist amdani. Brysia felly i gael dy achub yno, oherwydd ni fyddaf yn gallu gwneud dim byd hyd nes i ti ddod yno. Oherwydd hyn galwodd enw'r ddinas honno yn Segor. Aeth yr haul allan ar y tir, ac aeth Lot i mewn i Zoar. Ac fe

lawiodd yr Arglwydd ar Sodom a Gomorra frwmstan a thân oddi wrth yr Arglwydd o'r nefoedd. Ac fe ddistriodd y dinasoedd hyn, a'r holl ranbarth o amgylch, a'r holl drigolion yn y dinasoedd, a'r pethau oedd yn tyfu o'r ddaear. Ac edrychodd ei wraig yn ôl, a daeth yn golofn o halen. Cododd Abraham yn gynnar yn y bore i'r lle lle bu'n sefyll o flaen yr Arglwydd. Ac edrychodd ar wyneb Sodom a Gomorra, ac ar wyneb y cylch, a gwelodd, ac wele roedd fflam yn codi o'r ddaear, fel anwedd ffwrnais. Ac fe ddigwyddodd pan ddinistrodd Duw holl ddinasoedd y cylch, cofiodd Duw am Abraham, ac anfonodd Lot allan o ganol y dinistr, pan ddinistrodd yr Arglwydd y dinasoedd yr oedd Lot yn byw ynddynt. Aeth Lot i fyny o Soar, ac yr oedd yn eistedd ar y mynydd, ef ei hun a'i ddwy ferch gydag ef, oherwydd ofnodd breswylio yn Soar, a phreswyliod yn yr ogof, ef ei hun a'i ddwy ferch gydag ef. Dywedodd yr hynaf wrth yr ieuengaf, Mae ein tad yn hen, ac nid oes neb ar y ddaear a ddaw atom ni, fel sy'n weddus i'r holl ddaear. Tyrd yma a gadewch i ni roi gwin i'n tad, a gadewch i ni orwedd gydag ef, a gadewch i ni godi had o'n tad. Rhoddasant i yfed i'w tad win yn y nos honno, ac wedi mynd i mewn cysgodd yr hynaf gyda'i thad yn y nos honno, ac ni wyddai yn y cysgu ef, ac yn y codi. Digwyddodd ar y dydd nesaf, a dywedodd yr hynaf wrth yr ieuengaf, Wele, cysgu wnes i ddoe gyda'n tad, gadewch i ni roi gwin iddo i'w yfed yn y nos hon hefyd, a dos di i mewn a gorwedd gydag ef, a gadewch i ni godi had o'n tad. Rhoddasant i yfed, ac yn y nos honno roddwyd gwin i'w tad, ac wedi mynd i mewn cysgodd yr ieuengaf gyda'i thad, ac ni wyddai ef pan orweddodd hi gydag ef, na phan gododd hi. Ac fe feichiogod y ddwy ferch Lot gan eu

tad. Ac esgorodd yr hynaf fab, ac fe alwodd ei enw ef yn Moab, gan ddweud, O'm tad i, hwn yw tad y Moabiaid hyd heddiw. Ganodd yr ieuengach fab hefyd, a galwodd ei enw yn Ammon, gan ddweud, Mab fy hil yw hwn, tad yr Ammoniaid hyd heddiw.

20

Ac symudodd Abraham oddi yno i dir tua'r De, a phreswylodd rhwng Cades a Sur, ac ymdeithiodd yn Gerara. Dywedodd Abraham am Sarah ei wraig, Fy chwaer yw hi, oherwydd ofnodd ddweud, Fy ngwraig yw hi, rhag i ddynion y ddinas ei ladd ef o'i hachos hi. Anfonodd Abimelech, brenin Gerar, ac fe gymerodd Sarah. Ac aeth Duw at Abimelech mewn cwsg yn y nos, a dywedodd, Wele, byddi farw oherwydd y wraig a gymerodd ti, ond mae hon wedi byw gyda gŵr. Ond nid oedd Abimelech wedi cyffwrdd â hi, a dywedodd, Arglwydd, a fyddi di'n dinistrio cenedl anwybodus a chyfiawn? Onid ef ei hun ddywedodd wrthyf, Mae hi'n chwaer i mi? Ac fe ddywedodd hon wrthyf i, fy mrawd i yw e? Mewn calon bur ac mewn cyfiawnder dwylo y gwnes i hyn. Dywedodd Duw wrtho mewn cwsg, ac mi wyddwn oherwydd mewn calon bur y gwneaist ti hyn, ac arbedais di rhag pechu yn fy erbyn i, er mwyn hyn ni adewais i ti gyffwrdd â hi. Nawr, felly, rho'r wraig yn ôl i'r dyn, oherwydd proffwyd yw ef, a bydd yn gweddïo drosot ti, a byddi fyw. Ond os na fyddi'n ei rhoi yn ôl, gwybydd y byddi farw, ti a phopeth sydd gennyt. Ac fe gododd Abimelech yn gynnar yn y bore, a galwodd ei holl weision, a siaradodd yr holl eiriau hyn yn eu clustiau

nhw; ac roedd yr holl ddynion yn ofni'n fawr iawn. Ac galwodd Abimelech Abraham ac meddai wrtho, beth ydy hyn wnest ti i ni? Onid ydym ni wedi pechu yn dy erbyn di, gan dy fod ti wedi dwyn arnaf fi ac ar fy nheyrnas i bechod mawr? Rwyt ti wedi gwneud i mi waith na fydd neb yn ei wneud. Dywedodd Abimelech wrth Abraham, Beth a welaist i wneud hyn? Dywedodd Abraham, Oherwydd dywedais i, felly nid oes duwioldeb yn y lle hwn, a byddant yn fy lladd oherwydd fy ngwraig. Ac yn wir, fy chwaer yw hi o dad, ond nid o fam, a daeth hi'n wraig i mi. Digwyddodd pan arweiniodd Duw fi allan o dŷ fy nhad, a dywedais wrthi, Y cyfiawnder hwn a wnei i mi: ym mhob lle yr awn iddo, dywed amdanaf fi mai fy mrawd yw. Cymerodd Abimelech fil o ddidrachmâu, a defaid, a lloi, a phlant, a morynion, a'u rhoi i Abraham; a rhoddodd Sara ei wraig yn ôl iddo. Ac meddai Abimelech wrth Abraham, Wele fy nhir o'th flaen; lle bynnag sy'n plesio i ti, triga yno. Ond i Sarah dywedodd, Wele, rwyf wedi rhoi mil o ddidrachmau i'th frawd; bydd y rhain i ti yn anrhydedd i'th wyneb, ac i bawb sydd gyda thi, a dywed y gwir ym mhob peth. Gweddïodd Abraham at Dduw, ac iachaodd Duw Abimelech, a'i wraig, a'i forynion, ac esgorasant. Oherwydd roedd yr Arglwydd wedi cau pob croth yn nhŷ Abimelech o'r tu allan, oherwydd Sarah gwraig Abraham.

21

Ac ymwelodd yr Arglwydd â Sarah, fel y dywedodd, a gwnaeth yr Arglwydd i Sarah fel y llefarodd. Ac wedi beichiogi esgorodd

fab i Abraham yn ei henaint, ar yr amser fel y llefarodd yr Arglwydd wrtho. Ac galwodd Abraham enw ei fab a anwyd iddo, yr hwn a esgorodd Sara iddo, yn Isaac; ac enwaedodd Abraham Isaac ar yr wythfed dydd, fel y gorchmynnodd Duw iddo. Ac roedd Abraham yn gant oed pan anwyd iddo Isaac ei fab. Dywedodd Sarah, Chwerthin i mi a wnaeth yr Arglwydd; pwy bynnag a glyw hyn, bydd yn llawenhau gyda mi. Ac meddai pwy fydd yn cyhoeddi i Abraham fod Sara yn rhoi'r fron i blentyn? Oherwydd i mi eni mab yn fy henaint. Ac fe gafodd y plentyn ei gynyddu, ac fe gafodd ei ddiddyfnu; ac fe wnaeth Abraham wledd fawr ar y diwrnod y cafodd Isaac ei fab ei ddiddyfnu. Wedi gweld, ond gwelodd Sara fab Hagar yr Eifftes, a anwyd i Abraham, yn chwarae gydag Isaac ei mab hi, a dywedodd wrth Abraham, bwrw allan y forwyn hon, a'i mab hi; oherwydd ni fydd mab y forwyn hon yn etifeddu gyda fy mab i Isaac. Caled ond ymddangosodd y gair yn fawr iawn o flaen Abraham ynghylch ei fab. Dywedodd Duw wrth Abraham, paid â bod yn galed o'th flaen di ynghylch y plentyn, ac ynghylch y forwyn; popeth y bydd Sara yn ei ddweud wrthot ti, gwranda ar ei llais hi; oherwydd yn Isaac y gelwir dy had di. Ac fe wnaf fab y forwyn hon yn genedl fawr, oherwydd dy had yw ef. Cododd Abraham yn y bore, a chymerodd dorthau a chostrel ddŵr, a rhoddodd iddyn nhw i Hagar; a gosododd y plentyn ar ei hysgwydd hi, ac anfonodd hi; Ar ôl mynd i ffwrdd crwydrodd yn yr anialwch, wrth ffynnon y llw. Ond darfu'r dŵr o'r costrel; a thaflod y plentyn oddi tano un ffynidwydden; Ond wedi mynd i ffwrdd roedd hi'n eistedd gyferbyn ag ef o bell, fel ergyd bwa; oherwydd dywedodd, ni welaf farwolaeth fy mhlentyn. Ac

eisteddodd gyferbyn ag ef; ond wedi i'r plentyn weiddi wylodd. Clywodd Duw lais y plentyn o'r lle yr oedd; a galwodd negesydd Duw ar Hagar o'r nefoedd, a dywedodd wrthi, beth yw Hagar? Paid ag ofni; oherwydd mae Duw wedi clywed llais y plentyn o'r lle lle mae e. Cod a chymer y plentyn, a dal yn dynn gyda dy law ef; oherwydd fe wnaf ef yn genedl fawr. Ac agorodd Duw ei llygaid hi ac gwelodd ffynnon o ddŵr byw, ac aeth, ac llanwodd y croen â dŵr, ac rhoddodd ddiod i'r plentyn. Ac roedd Duw gyda'r plentyn; tyfodd, a thrigiodd yn yr anialwch; a daeth yn saethwr. Ac fe breswylodd yn yr anialwch, a chymerodd ei fam wraig iddo o Pharan yn yr Aifft. Digwyddodd yn yr amser hwnnw, a dywedodd Abimeleg, ac Ochozath ei gynghorydd, a Phichol pennaeth ei luoedd, wrth Abraham, gan ddweud, Y mae Duw gyda thi ym mhopeth a wnei. Nawr felly tynga i mi wrth Dduw na wnei gam â mi, na'm had, na'm henw, ond yn ôl y cyfiawnder a wneuthum â thi, y gwnei di â mi, ac â'r tir yr wyt ti wedi trigo ynddi. Ac meddai Abraham, Byddaf yn tyngu llw. Ac fe geryddodd Abraham Abimelech ynghylch y pydewau dŵr a gymerodd gweision Abimelech i ffwrdd. Ac meddai Abimelech wrtho, Ni wyddwn pwy a wnaeth hyn i ti, ac nid wyt ti wedi dweud wrthyf fi, ac nid wyf fi wedi clywed, ond heddiw. Ac fe gymerodd Abraham ddefaid a lloi, a'u rhoi i Abimelech, a gwnaeth y ddau gyfamod. Ac sefydlodd Abraham saith oen benyw o ddefaid ar wahân. Ac meddai Abimelech wrth Abraham, Beth yw'r saith oen hyn o'r defaid, yr wyt ti wedi eu gosod ar wahân? Ac meddai Abraham, Cymeri'r saith oen benyw hyn gennyf i, fel y byddant yn dystiolaeth i mi fy mod i wedi cloddio'r ffynnon hon. Oherwydd hyn enwyd y lle hwnnw yn

Ffynnon y Llw, oherwydd yno y tyngodd y ddau eu llw. Ac fe wnaethant gyfamod yn ffynnon y llw, a chododd Abimelek, Ochozath ei gynghorydd, a Phicol pennaeth ei luoedd, a dychwelasant i dir y Philistiaid. Ac plannodd Abraham faes ar ffynnon y llw, a galwodd yno ar enw'r Arglwydd, y Duw tragwyddol. Preswylodd Abraham yn nhir y Philistiaid am ddyddiau lawer.

22

Ac wedi'r geiriau hyn fe brofodd Duw Abraham, a dywedodd wrtho, Abraham, Abraham, ac meddai yntau, Wele fi. Ac meddai, Cymer dy fab anwyl, yr hwn a garodd ti, sef Isaac, a dos i'r tir uchel, ac offryma ef yno yn boethoffrwm ar un o'r mynyddoedd y dywedaf i wrthyt. Wedi codi yn y bore, cyfrwyodd Abraham ei asyn; cymerodd gydag ef ddau was, ac Isaac ei fab; ac wedi hollti coed ar gyfer poethoffrwm, cododd ac aeth, a daeth i'r lle a ddywedodd Duw wrtho, ar y trydydd dydd. A chan edrych i fyny, gwelodd Abraham y lle o bell â'i lygaid. Ac meddai Abraham wrth ei blant, eisteddwch yma gyda'r asyn; ond fi a'r bachgen bach, awn ni drwodd hyd yma; ac wedi ymgrymu down ni yn ôl atoch chi. Cymerodd Abraham goed yr aberth poeth, a'u gosod ar Isaac ei fab, cymerodd yntau yn ei ddwylo y tân a'r cleddyf, ac aeth y ddau gyda'i gilydd. Dywedodd Isaac wrth Abraham ei dad, dad; ac meddai ef, beth yw, blentyn? Dywedodd, ond, wele y tân a'r coed, ble mae'r ddafad ar gyfer y poethoffrwm llwyr? Dywedodd Abraham, Bydd Duw yn darparu

iddo'i hun ddafad ar gyfer poethoffrwm, fy mhlentyn. Wedi mynd y ddau gyda'i gilydd ar yr un pryd, daethon nhw i'r lle y dywedodd Duw wrtho; ac adeiladodd Abraham yr allor yno, a gosododd y coed; ac wedi rhwymo Isaac ei fab, gosododd ef ar yr allor ar ben y coed. Ac estynnodd Abraham ei law i gymryd y cleddyf, i ladd ei fab. Ac fe alwodd Negesydd yr Arglwydd arno o'r nefoedd, a dywedodd, Abraham, Abraham, ac meddai yntau, Dyma fi. Ac meddai, paid â gosod dy law ar y plentyn bach, na gwna ddim iddo; oherwydd nawr rwyf wedi gwybod dy fod ti yn ofni Duw; ac nid arbedaist dy fab annwyl er fy mwyn i. Ac wedi edrych i fyny Abraham â'i lygaid gwelodd, ac wele un hwrdd yn cael ei ddal mewn planhigyn Sabek wrth ei gyrn. Ac aeth Abraham, a chymerodd yr hwrdd, ac offrymodd ef yn boeth-offrwm cyfan yn lle Isaac ei fab ef. A galwodd Abraham enw'r lle hwnnw, Yr Arglwydd a welodd, fel y dywedant heddiw, Ar y mynydd yr ymddangosodd yr Arglwydd. Ac galwodd Negesydd yr Arglwydd Abraham yr ail waith o'r nefoedd, gan ddweud, Yn ôl fy hun tyngais, meddai'r Arglwydd, oherwydd gwneist y peth hwn, ac nid arbedaist dy fab dy anwylyd er fy mwyn i, Yn wir bendithio bendithiaf di, a lluosogi lluosogaf dy had, fel sêr y nefoedd, ac fel y tywod sydd wrth ymyl y môr; ac etifedda dy had ddinasoedd y gwrthwynebwyr. Ac fe fydd holl genhedloedd y ddaear yn cael eu bendithio yn dy had di, oherwydd iti ufuddhau i'm llais i. Trodd Abraham i ffwrdd at ei blant ac wedi codi aethant gyda'i gilydd at y ffynnon y llw. Ac preswylodd Abraham wrth ffynnon y llw. Daeth i fod ac ar ôl y geiriau hyn, ac adroddwyd i Abraham, gan ddweud, wele mae Melcha hithau hefyd wedi esgor ar feibion i Nahor dy frawd, Uz y cyntafanedig,

a Buz ei frawd ef, a Chemuel tad y Syriaid, a Chesed, ac Haso, a Phildas, ac Ieldaph, a Bethuel. Ond genhedlodd Bethuel Rebeca. Wyth oedd y meibion hyn, y rhai a esgorodd Melcha i Nahor brawd Abraham. Ac esgorodd ei ordderch, a'i henw oedd Reuma, hithau hefyd ar Tebah, a Gaham, a Tahash, a Maaca.

23

Bu bywyd Sarah gant saith ar hugain o flynyddoedd. A bu farw Sarah yn ninas Arboc, yr hon sydd yn y pant; hon yw Hebron yn nhir Canaan. A daeth Abraham i alaru am Sarah ac i alaru. Ac cododd Abraham oddi wrth ei farw ef; ac dywedodd Abraham wrth feibion Heth, gan ddweud, Alltud ac ymdeithydd ydw i gyda chi; rhowch i mi felly feddiant bedd gyda chi, ac fe gladdaf fy marw i oddi wrthyf fi. Atebodd meibion Heth i Abraham gan ddweud, Nage, arglwydd. Gwrando arnom, frenin oddi wrth Dduw wyt ti yn ein plith; yn y beddau etholedig ein cladda dy farw. Oherwydd ni fydd neb ohonom yn rhwystro ei fedd rhagot, rhag claddu dy farw yno. Wedi codi, ymgrymodd Abraham i bobl y ddaear, sef meibion Heth. Ac fe lefarodd Abraham atynt, gan ddweud, os oes gennych yr enaid i gladdu fy marw o'm gŵydd, gwrandewch arnaf, a llefarwch drosof wrth Effron fab Soar. A gadewch iddo roi i mi yr ogof ddwbl sydd ganddo, yr hon sydd mewn rhan o'i faes ef; am arian llawn ei werth, rhowch ef i mi yn eich plith yn feddiant bedd. Roedd Effron yn eistedd yng nghanol meibion Heth; ac yn ateb dywedodd Effron yr Hethiad wrth Abraham, gyda meibion Heth

yn gwrando, a'r holl rai oedd yn mynd i mewn i'r ddinas, gan ddweud, Bydd gyda mi, arglwydd, a gwrando arnaf fi; y cae, a'r ogof sydd ynddo, i ti rwy'n ei roi; o flaen fy holl ddinasyddion rwyf wedi ei roi i ti; claddwch eich marw. Ac ymgrymodd Abraham o flaen pobl y wlad. Ac meddai wrth Effron yng nghlyw pobl y wlad, Gan dy fod tuag ataf, gwrando arnaf fi, cymer arian y maes gennyf fi, ac fe gladdaf fy marw yno. Atebodd Effron i Abraham, gan ddweud, Na, f'arglwydd; rwyf wedi clywed, tir pedwar cant o ddidrachmau arian; ond beth fyddai hyn rhyngof fi a thi? Ond ti, cladda dy farw di. A chlywodd Abraham gan Effron, ac adferiodd Abraham i Effron yr arian a lefarodd yng nghlustiau meibion Heth, pedwar cant didrachma o arian coeth ymhlith masnachwyr. Ac fe safodd cae Effron, oedd yn yr ogof ddwbl, sy gyferbyn â Mamre, y cae a'r ogof oedd ynddo, a phob coeden oedd yn y cae, a phopeth oedd yn ei ffiniau o gwmpas, i Abraham, yn eiddo o flaen meibion Heth, a phawb oedd yn mynd i mewn i'r ddinas. Wedi hyn cladodd Abraham Sarah ei wraig yn ogof y maes dwbl, yr hon sydd gyferbyn â Mamre, sef Hebron yng ngwlad Canaan. Ac fe gadarnhawyd y cae a'r ogof a oedd ynddo i Abraham yn feddiant bedd, gan feibion Heth.

24

Ac yr oedd Abraham yn hen ac wedi mynd ymlaen mewn dyddiau, ac yr oedd yr Arglwydd wedi bendithio Abraham ym mhob peth. Ac meddai Abraham wrth ei fab, yr hynaf o'i dŷ,

rheolwr ei holl eiddo, Rho dy law dan fy nghlun i. Ac yr wyf yn dy dyngu di wrth yr Arglwydd, Duw'r nefoedd a Duw'r ddaear, fel na chymeri wraig i'm mab Isaac o blith merched y Canaaneaid, y rhai yr wyf yn byw yn eu plith. Ond i'm tir lle cefais fy ngeni yr ei di, ac at fy llwyth, ac fe gymeri wraig i'm mab Isaac oddi yno. Dywedodd y mab wrtho, os nad yw'r wraig yn dymuno mynd gyda mi yn ôl i'r wlad hon, a wnaf droi dy fab yn ôl i'r wlad o ble y daethost ti allan oddi yno? Dywedodd Abraham wrtho, Cymera ofal na throi fy mab yn ôl i'r fan honno. Yr Arglwydd Dduw y nef a Duw y ddaear, a gymerodd fi o dŷ fy nhad, ac o'r ddaear lle cefais fy ngeni, a lefarodd wrthyf, ac a dyngodd i mi, gan ddweud, I ti rhoddaf y tir hwn ac i'th had, ef a anfona ei Angel o'th flaen, a chymeri wraig i'm mab oddi yno. Os nad yw'r wraig yn dymuno mynd gyda thi i'r tir hwn, byddi'n lân o'm llw i, dim ond paid â throi fy mab yn ôl yno. Ac fe roddodd y mab ei law dan glun Abraham ei feistr, ac fe dyngodd iddo ynghylch y gair hwn. A chymerodd y mab ddeg camel o gamelod ei arglwydd, ac o holl bethau da ei arglwydd gydag ef ei hun; ac wedi codi aeth i Fesopotamia i ddinas Nachor. Ac fe wnaeth orwedd y camelod y tu allan i'r ddinas wrth y ffynnon ddŵr tua'r hwyr, pan oedd y rhai oedd yn tynnu dŵr yn dod allan. A dywedodd, O Arglwydd, Duw fy arglwydd Abraham, rho lwyddiant o'm blaen heddiw, a gwna drugaredd gyda'm harglwydd Abraham. Wele, yr wyf yn sefyll wrth ffynnon y dŵr, a merched trigolion y ddinas yn dod allan i dynnu dŵr. A bydd y forwyn y dywedaf i wrthi, gostyngwch eich jar dŵr, fel y gallaf yfed, ac yn dweud wrthyf fi, yfwch chi, ac fe roddaf ddŵr i'ch camelod chi, nes y byddant yn peidio ag yfed,

hon yr ydych wedi paratoi i'ch mab chi Isaac; ac yn hyn fe fyddaf yn gwybod, oherwydd yr ydych wedi gwneud trugaredd gyda fy arglwydd Abraham. Ac digwyddodd cyn iddo orffen siarad yn ei feddwl, ac wele, yr oedd Rebecca yn mynd allan, yr hon a anwyd i Bethuel, mab Melchas gwraig Nahor, brawd Abraham, yn cario'r jar dŵr ar ei hysgwyddau. Yr oedd y forwyn yn hardd iawn o ran golwg, morwyn ydoedd, ni adnabu dyn mohoni, ac wedi iddi fynd i lawr at y ffynnon, llenwyd ei jar dŵr, ac aeth i fyny. Rhedodd y bachgen i gyfarfod â hi, ac meddai, Rho i mi ychydig o ddŵr o'th jar dŵr di. Ond dywedodd hi, Yfwch, f'arglwydd, a brysiodd a gostyngodd y jar dŵr ar ei braich, a rhoddodd iddo yfed, nes iddo beidio ag yfed. Ac meddai, Ac i'th gamelod di byddaf yn rhoi dŵr, nes y bydd pob un yn yfed. Ac fe frysiodd ac fe wagodd y jar dŵr i'r cafn, ac fe redodd at y ffynnon i dynnu eto, ac fe dynnodd ddŵr i'r holl gamelod. Ond roedd y dyn yn ei gwylio hi, ac yn cadw'n dawel i wybod a oedd yr Arglwydd wedi ffynnu ei ffordd, ai peidio. Digwyddodd, pan beidiodd yr holl gamelod ag yfed, i'r dyn gymryd clustdlysau aur o bwysau drachma, a dau freichled ar ei dwylo hi, deg darn aur oedd eu pwysau hwy. Ac fe ofynnodd iddi hi, ac fe ddywedodd, merch pwy wyt ti? Cyhoedda i mi, os oes lle gyda dy dad i ni aros. Ond dywedodd wrtho, Merch Bethuel wyf i, fab Melchas a esgorodd i Nahor. A dywedodd wrtho, Mae gennym ni wellt a phorthiant digonedd, a lle i aros. Ac wedi bod yn fodlon iawn ymgrymodd y dyn i'r Arglwydd ac dywedodd, bendigedig yw'r Arglwydd Dduw fy arglwydd Abraham, nad adawodd ei gyfiawnder a'i wirionedd oddi wrth fy arglwydd; a thywysod yr Arglwydd fi i dŷ brawd fy arglwydd.

Ac wedi rhedeg, adroddodd y plentyn i dŷ ei mam, yn ôl y geiriau hyn. Yr oedd gan Rebecca frawd, a'i enw oedd Laban, a rhedodd Laban tuag at y dyn tu allan wrth y ffynnon. Ac fe ddigwyddodd pan welodd y clustdlysau a'r breichledau yn nwylo ei chwaer, a phan glywodd eiriau Rebecca ei chwaer yn dweud, Felly y mae'r dyn wedi siarad wrthyf fi, y daeth at y dyn, a oedd yn sefyll gyda'r camelod wrth y ffynnon. Ac meddai wrtho, tyrd yma, dos i mewn, un bendithiol yr Arglwydd; pam wyt ti'n sefyll tu allan? Rwyf i wedi paratoi'r tŷ, a lle i'r camelod. Aeth y dyn i mewn i'r tŷ, a dadlwythodd y camelod, a rhoddodd wellt a phorthiant i'r camelod, a dŵr i olchi ei draed, a thraed y dynion oedd gydag ef. Ac fe osododd dorthau o'u blaen i'w bwyta, a dywedodd, Ni fwytaf hyd nes imi lefaru fy ngeiriau, ac meddai, Llefara. Ac meddai, Plentyn Abraham ydw i. Mae'r Arglwydd wedi bendithio fy arglwydd i yn fawr iawn, a chafodd ei ddyrchafu; a rhoddodd iddo ddefaid, a lloi, ac arian, ac aur, blant, a morynion, camelod, ac asynnod. Ac esgorodd Sarah, gwraig fy arglwydd, un mab i'm harglwydd ar ôl iddo heneiddio, a rhoddodd iddo bopeth oedd ganddo. Ac fe wnaeth fy arglwydd fi dyngu, gan ddweud, Ni chymeri wraig i'm mab o blith merched y Canaaneaid, yn eu plith yr wyf fi'n preswylio yn eu tir hwy. Ond byddi di'n mynd i dŷ fy nhad, ac i'm llwyth i, a byddi di'n cymryd gwraig i'm mab i o yno. Dywedais wrth fy arglwydd, rhag ofn na fydd y ddynes yn mynd gyda mi. Ac meddai wrthyf, Yr Arglwydd y Duw yr wyf wedi ei blesio o'i flaen, bydd ef ei hun yn anfon ei Negesydd gyda thi, a bydd yn ffynnu dy ffordd, a byddi'n cymryd gwraig i'm mab o'm llwyth, ac o dŷ fy nhad. Yna byddi'n ddieuog o'm mellithion i, oherwydd

pan ddoi di i'm llwyth i, ac os na roddant i ti, yna byddi'n ddieuog o'm llw i. Ac wedi dod heddiw at y ffynnon dywedais, Arglwydd Dduw fy arglwydd Abraham, os wyt ti yn ffyniannu fy ffordd, yn yr hon nawr rwy'n mynd ynddi, wele rwy'n sefyll wrth ffynnon y dŵr, ac mae merched dynion y ddinas yn mynd allan i dynnu dŵr; a bydd y forwyn, i'r hon y dywedaf, rho i mi ychydig ddŵr o'th jar, ac y dywed hi i mi, ac yfed di, ac i'th gamelod fe dynnaf ddŵr, hon yw'r wraig yr hon a baratôdd yr Arglwydd i'w was ei hun Isaac; ac yn hyn fe wn i, dy fod wedi gwneud trugaredd i'm harglwydd Abraham. Ac fe ddigwyddodd cyn i mi orffen siarad yn fy meddwl, yn syth aeth Rebecca allan, yn cario'r jar dŵr ar ei hysgwyddau, ac aeth i lawr at y ffynnon, a thynnodd ddŵr, a dywedais wrthi, rho ddiod i mi. Ac wedi brysio, gostyngodd y jar dŵr ar ei braich ei hun, a dywedodd, Yf di, a rhoddaf ddiod i'th gamelod, ac yfasant, a rhoddodd ddiod i'r camelod. Ac fe ofynnais iddi, ac fe ddywedais, Merch pwy wyt ti? Dywed wrthyf. Ond dywedodd hi, Merch Bethuel ydw i, mab Nahor, yr hwn a esgorodd Melcha iddo. Ac fe roddais arni y clustdlysau, a'r breichledau am ei dwylo. Ac wedi bod yn fodlon addolais i'r Arglwydd, a bendithiais yr Arglwydd Dduw fy arglwydd Abraham, a wnaeth fy ffynnu ar ffordd y gwirionedd i gymryd merch brawd fy arglwydd i'w fab. Os felly rydych chi'n dangos trugaredd a chyfiawnder tuag at fy arglwydd, ond os nad ydych, dywedwch wrthyf, fel y gallaf droi i'r dde neu i'r chwith. Atebodd Laban a Bethuel, O'r Arglwydd yr aeth y peth hwn allan, ni allwn siarad yn dy erbyn di, na drwg na da. Wele Rebecca o'th flaen, cymer hi a dos ymaith, a bydded hi'n wraig i fab dy arglwydd, fel y llefarodd yr Arglwydd. Digwyddodd, ac

wrth i blentyn Abraham glywed eu geiriau, ymgrymodd ar y ddaear i'r Arglwydd. Ac wedi i'r mab ddod â llestri arian ac aur a dillad allan, rhoddodd nhw i Rebeca; ac rhoddodd anrhegion i'w brawd hi ac i'w mam hi. Ac fe fwytasant ac fe yfasant, ef ei hun a'r dynion oedd gydag ef, ac fe gysgasant. Ac wedi codi yn y bore dywedodd, Anfonwch fi, fel y gallaf fynd yn ôl at fy arglwydd. Dywedodd ei brodyr a'i mam, Gadewch i'r forwyn aros gyda ni am ddyddiau fel deg, ac ar ôl hyn bydd hi'n ymadael. Ond dywedodd wrthynt, Peidiwch â'm dal yn ôl, ac mae'r Arglwydd wedi gwneud fy ffordd yn ffyniannus i mi; anfonwch fi, fel y gallaf fynd yn ôl at fy arglwydd. Ond dwedon nhw, Gadewch i ni alw'r plentyn, a gadewch i ni ofyn i'w cheg hi. Ac fe alwon nhw Rebecca, ac fe ddwedon nhw wrthi, Wyt ti'n mynd gyda'r dyn yma? A dywedodd hi, Af i. Ac fe wnaethon nhw anfon allan Rebecca eu chwaer, a'i heiddo, a gwas Abraham, a'r rhai oedd gydag ef. Ac fe fendithion nhw Rebecca, ac fe ddywedon nhw wrthi, Ein chwaer wyt ti, bydd yn filoedd o fyrddau, ac etifedded dy had ddinasoedd y gelynion. Wedi codi Rebeca a'i morynion, fe farchogasant ar y camelod, ac fe aethant gyda'r dyn; ac wedi cymryd y gwas Rebeca fe aeth i ffwrdd. Yr oedd Isaac yn teithio trwy'r anialwch heibio i ffynnon y weledigaeth, ac yr oedd ef yn byw yn y tir tua'r De. Ac aeth Isaac allan i sgwrsio ar y gwastad tua'r hwyr, ac wedi codi ei lygaid gwelodd gamelod yn dod. Ac wedi edrych i fyny, gwelodd Rebecca â'i llygaid Isaac, a neidiodd i lawr o'r camel. Ac meddai wrth y plentyn, Pwy yw'r dyn yna sy'n mynd yn y maes i gyfarfod â ni? Dywedodd y plentyn, Hwn yw fy arglwydd i; ac wedi iddi gymryd y wisg haf, gwisgiodd amdani. Ac adroddodd y

plentyn i Isaac yr holl bethau a wnaeth. Aeth Isaac i mewn i dŷ ei fam, a chymerodd Rebecca, a daeth yn wraig iddo, a charodd hi, a chafodd Isaac gysur ynghylch Sarah ei fam.

25

Ond cymerodd Abraham wraig wedi hynny, a'i henw oedd Keturah. Ganodd iddo Zombran, Iezan, Madal, Midian, Iesbok a Soie. Genhedlodd Iezan Saba a Dedan, a meibion Dedan oedd Asshurim, Letushim a Leummim. Meibion Midian oedd Gepher, ac Apher, ac Enoch, ac Abida, ac Eldaag; yr oedd y rhain i gyd yn feibion Keturah. Rhoddodd Abraham yr holl eiddo oedd ganddo i Isaac ei fab. Ac i feibion ei ordderchwragedd rhoddodd Abraham roddion, ac anfonodd hwy oddi wrth Isaac ei fab, tra oedd ef yn fyw, tua'r dwyrain i wlad y dwyrain. Dyma flynyddoedd dyddiau bywyd Abraham, cymaint ag y bu fyw: cant saith deg pump o flynyddoedd. Ac wedi methu bu farw Abraham mewn henaint dda yn hen ddyn, ac yn llawn o ddyddiau, ac fe'i hychwanegwyd at ei bobl. Ac fe gladdon nhw ef Isaac ac Ishmael ei feibion i'r ogof ddwbl, i gae Effron fab Sohar yr Hethiad, sydd gyferbyn â Mamre, y cae a'r ogof a brynodd Abraham gan feibion Heth; yno fe gladdon nhw Abraham a Sara ei wraig. Digwyddodd ar ôl i Abraham farw, bendithiodd Duw Isaac ei fab, a phreswyliod Isaac wrth Ffynnon y Weledigaeth. Dyma genedlaethau Ismael fab Abraham, a esgorodd Hagar yr Eifftaidd, morwyn Sara, i Abraham. A dyma enwau meibion Ismael, yn ôl enwau ei genedlaethau ef: cyntafanedig Ismael, a

Nebaioth, a Cedar, a Adbeel, a Mibsam, a Mishma, a Duma, a Massa, a Hadad, a Tema, a Jetur, a Naffis, a Cedema. Dyma feibion Ismael, a dyma eu henwau yn eu pebyll ac yn eu gwersylloedd, deuddeg tywysog yn ôl eu cenhedloedd. A dyma flynyddoedd bywyd Ismael, cant tri deg saith o flynyddoedd, a phallodd a bu farw, ac ychwanegwyd at ei bobl. Preswylodd o Hafilah hyd Sur, yr hon sydd gyferbyn â'r Aifft hyd at ddod at yr Assyriaid; preswylodd gyferbyn â'i holl frodyr. Ac y rhain yw cenedlaethau Isaac fab Abraham; Abraham a genhedlodd Isaac. Roedd Isaac yn ddeugain mlwydd oed pan gymerodd Rebecca, merch Bethuel y Syriad o Fesopotamia Syria, chwaer Laban y Syriad, yn wraig iddo'i hun. Roedd Isaac yn erfyn ar yr Arglwydd ynghylch Rebecca ei wraig, oherwydd yr oedd yn amhlantadwy, a gwrandawodd Duw arno, a beichiogod Rebecca ei wraig. Roedd y plant yn neidio ynddi; a dywedodd, os mae'n mynd i ddigwydd i mi fel hyn, pam hyn i mi? Aeth hi i ymholi gan yr Arglwydd. Ac meddai'r Arglwydd wrthi, Y mae dwy genedl yn dy groth, a bydd dau bobl o'th groth yn cael eu gwahanu, a bydd un bobl yn rhagori ar y llall, a bydd y mwyaf yn gwasanaethu'r lleiaf. Ac fe gyflawnwyd y dyddiau iddi esgor, ac yr oedd efeilliaid yn ei chroth. Aeth y cyntafanedig allan yn goch, yn gyfan fel croen blewog, ac fe enwodd ei enw yn Esau. Ac ar ôl hyn aeth ei frawd allan, a'i law ef wedi gafael yn sawdl Esau, a galwodd ef ei enw yn Jacob. Roedd Isaac yn chwe deg oed pan esgorodd Rebeca arnynt. Cynyddodd y dynion ifanc, ac roedd Esau yn ddyn a oedd yn gwybod hela, yn wledig, ond roedd Jacob yn ddyn dirodres yn preswylio mewn tŷ. Carodd Isaac Esau, oherwydd roedd ei helfa yn fwyd iddo, ond carodd

Rebecca Jacob. Coginiod Jacob stiw, a daeth Esau o'r maes yn pallu. Ac meddai Esau wrth Jacob, Bwyda fi o'r stiw coch hwn, oherwydd rwy'n llesg. Oherwydd hyn galwyd ei enw yn Edom. Dywedodd Jacob wrth Esau, Gwerthu dy fraint genedigaeth i mi heddiw. A dywedodd Esau, Wele, rwy'n mynd i farw, ac i ba beth y mae'r fraint gyntaf-anedig hon i mi? Ac meddai Jacob wrtho, Tynga i mi heddiw, ac fe dyngodd iddo. A gwerthodd Esau ei enedigaeth-fraint i Jacob. Rhoddodd Jacob i Esau fara a stiw corbys, a bwytaodd ac yfodd, a chododd ac aeth ymaith, a dirmygodd Esau y genedigaeth-fraint.

26

Digwyddodd newyn ar y ddaear, ar wahân i'r newyn cynharach a ddigwyddodd yn amser Abraham, ac aeth Isaac at Abimelech brenin y Philistiaid i Gerar. Ymddangosodd yr Arglwydd iddo, a dywedodd, Paid â mynd i lawr i'r Aifft; preswylia yn y wlad y dywedaf i ti amdani. Ac aros yn y tir hwn, a byddaf gyda thi, a bendithiaf di, oherwydd i ti ac i'th had di rhoddaf yr holl dir hwn, a sefydlaf fy llw, yr hwn a dyngais i Abraham dy dad. Ac fe luosogaf dy had fel sêr y nefoedd, a rhoddaf i'th had yr holl dir hwn, a bendithir yn dy had holl genhedloedd y ddaear. Oherwydd i Abraham dy dad ufuddhau i'm llais i, a chadw fy ngorchmynion i, a'm gorchymynion i, a'm ordinhad i, a'm cyfreithiau i. Preswyliod Isaac yn Gerara. Gofynnodd dynion y lle am Rebecca ei wraig, a dywedodd, Fy chwaer yw hi, oherwydd ofnodd ddweud, Fy ngwraig yw hi, rhag i ddynion y

lle ei ladd oherwydd Rebecca, oherwydd roedd hi'n hardd ei golwg. Aeth amser hir heibio yno, a phan blygodd Abimeleg brenin Gerar i lawr trwy'r ffenestr, gwelodd Isaac yn chwarae gyda Rebecca ei wraig. Galwodd Abimelech Isaac, a dywedodd wrtho, felly yn wir ai dy wraig di yw hi? Pam ddywedaist ti, fy chwaer yw hi? Dywedodd Isaac wrtho, oherwydd dywedais i, rhag ofn i mi farw o'i hachos hi. Dywedodd Abimelech wrtho, Beth ydy hyn wnest ti i ni? Bron i rywun o fy nheulu gysgu gyda dy wraig, a byddet ti wedi dod ag anwybodaeth arnom. Gorchmynnodd Abimelech i'w holl bobl, gan ddweud, Pob un sy'n cyffwrdd â'r dyn hwn a'i wraig, bydd yn euog o farwolaeth. Heuodd Isaac yn y tir hwnnw, a chanfu yn y flwyddyn honno haidd yn dwyn canfed, a bendithiodd yr Arglwydd ef. Ac fe godwyd y dyn, ac wrth symud ymlaen daeth yn fwy, nes iddo ddod yn fawr iawn. Daeth iddo dda byw o ddefaid, a da byw o ychen, a llawer o weision. Ac roedd y Philistiaid yn cenfigennu ato ef. Ac yr holl ffynhonnau a gloddiodd plant ei dad yn amser ei dad, fe'u caeuwyd gan y Philistiaid, ac fe'u llenwyd â phridd. Dywedodd Abimelech wrth Isaac, Dos i ffwrdd oddi wrthym, oherwydd doist yn gryfach na ni o lawer. Ac aeth Isaac i ffwrdd o'r fan honno, ac arhosodd yn nyffryn Gerar, a phreswylodd yno. Ac eto cloddiodd Isaac y pydewau dŵr, y rhai a gloddiodd plant Abraham ei dad, ac a stopiodd y Philistiaid ar ôl i Abraham ei dad farw; ac enwodd nhw yn ôl yr enwau a enwodd ei dad arnynt. Ac fe gloddiodd plant Isaac yn y ceunant Gerar ac fe ddaethon nhw o hyd yno i ffynnon dŵr byw. Ac ymladdodd bugeiliaid Gerar gyda bugeiliaid Isaac, gan honni mai eiddo iddynt hwy oedd y dŵr, a galwasant enw'r ffynnon yn

Anghyfiawnder, oherwydd gwnaethant gam ag ef. Wedi ymadael oddi yno, cloddiodd ffynnon arall, ac ymryson a gawsant ynghylch honno hefyd, ac enwodd hi yn Elyniaeth. Wedi ymadael oddi yno cloddiodd ffynnon arall, ac ni ymladdasan amdani, ac enwodd hi yn Lle Eang, gan ddweud, Oherwydd yn awr mae'r Arglwydd wedi ehangu i ni, ac wedi ein cynyddu ar y ddaear. Aeth i fyny oddi yno at ffynnon y llw. Ac ymddangosodd yr Arglwydd iddo ef yn y nos honno, ac meddai, Myfi wyf Duw Abraham dy dad, paid ag ofni, oherwydd yr wyf gyda thi, a bendithiaf di, ac amlhaf dy had trwy Abraham dy dad. Ac adeiladodd yno allor, a galwodd ar enw'r Arglwydd, a gosododd yno ei babell; a chloddiodd meibion Isaac yno ffynnon yn nyffryn Gerar. Ac aeth Abimelech ato o Gerar, ac Ahuzzath ei gynghorwr, a Phicol pencadlywydd ei lu. Ac meddai Isaac wrthyn nhw, Pam daethoch chi ataf i? Ond fe wnaethoch chi fy nghasáu i, ac fe wnaethoch chi fy anfon i ffwrdd oddi wrthych chi. Ac fe ddywedon nhw, wedi gweld rydyn ni wedi gweld bod yr Arglwydd gyda ti; ac fe ddywedon ni, bydded llw rhyngom ni a rhyngot ti, a gwnawn gyfamod gyda ti, Peidio â gwneud drwg gyda ni, yn union fel na wnaethon ni dy drin di â dirmyg, ac yn y modd y gwnaethon ni dy drin di yn dda, ac fe anfonon ni ti i ffwrdd gyda heddwch; a nawr rwyt ti wedi dy fendithio gan yr Arglwydd. Ac fe wnaeth wledd iddynt, ac fe fwytasant ac fe yfasant. Ac wedi codi yn y bore, tyngodd pob un i'w gymydog, ac anfonodd Isaac hwy ymaith, ac aethant oddi wrtho mewn heddwch. Daeth i fod yn y dydd hwnnw, ac wedi cyrraedd dywedodd plant Isaac wrtho am y ffynnon yr oedden nhw wedi ei chloddio, a dywedon nhw, wnaethon ni ddim dod o hyd i

ddŵr. Ac fe'i galwodd yn Llw, oherwydd hyn galwodd enw'r ddinas honno yn Ffynnon y Llw, hyd heddiw. Roedd Esau yn ddeugain mlwydd oed, a chymerodd wraig, sef Judith, merch Beeri yr Hethiad, a Basemath, merch Elon yr Hethiad. Ac roeddent yn cweryla ag Isaac ac â Rebecca.

27

Digwyddodd ar ôl i Isaac fynd yn hen, a phylodd ei lygaid rhag gweld, a galwodd ar Esau ei fab hynaf, a dywedodd wrtho, Fy mab, a dywedodd yntau, Wele fi. Ac meddai, wele rwyf wedi heneiddio, ac nid wyf yn gwybod diwrnod fy marwolaeth. Nawr felly cymer dy lestr, y cawell saethau a'r bwa, a dos allan i'r gwastadedd, ac hela ysglyfaeth i mi. A gwna i mi fwydydd, fel yr wyf fi'n ei garu, a dod ag ef i mi, fel y bwytaf, er mwyn i'm henaid dy fendithio di cyn i mi farw. Ond clywodd Rebecca Isaac yn siarad â'i fab Esau, ac aeth Esau i'r gwastadedd i hela helfa i'w dad. Dywedodd Rebeca wrth Jacob ei mab ieuengaf, gwêl, clywais dy dad yn siarad wrth Esau dy frawd, yn dweud, Tyrd â helfa i mi, a gwna fwydydd i mi, er mwyn imi, ar ôl bwyta, dy fendithio di o flaen yr Arglwydd cyn imi farw. Nawr felly, fy mab, gwrando arnaf, fel yr wyf yn gorchymyn i ti. Ac wedi mynd at y defaid, cymer i mi oddi yno ddau fyn gafr tyner a da, ac fe wnaf hwy'n ddanteithion i'th dad, fel y mae'n ei hoffi. A byddi di'n dod ag ef i'th dad, a bydd ef yn bwyta, fel y gall dy dad dy fendithio di cyn iddo farw. Dywedodd Jacob wrth Rebecca ei fam, Mae Esau fy mrawd yn ddyn blewog, ond rwyf fi yn ddyn

llyfn. Na foed i'm tad byth fy nghyffwrdd, a byddaf o'i flaen fel un yn dirmygu, a dygaf felltith arnaf fy hun, ac nid bendith. Dywedodd y fam wrtho, Arnaf fi y bo dy felltith, fy mhlentyn, dim ond gwrando ar fy llais, a dos a dod â hwy i mi. Aeth ac fe gymerodd nhw, a daeth â nhw at ei fam, a gwnaeth ei fam ddanteithion, fel yr oedd ei dad yn eu hoffi. Ac wedi i Rebecca gymryd gwisg dda Esau ei mab hynaf, a oedd ganddi yn y tŷ, gwisgiodd hi Jacob ei mab ieuengaf ynddi. Ac fe roddodd grwyn y geifr ieuainc o gwmpas ei freichiau, ac ar rannau noeth ei wddf. Ac rhoddodd y danteithion a'r torthau a wnaeth yn nwylo Iacob ei mab. Ac fe ddaeth ag ef at ei dad, a dywedodd, Dad, ac meddai yntau, Dyma fi, pwy wyt ti, fy mhlentyn? Ac meddai Jacob wrth ei dad, Fi yw Esau dy gyntafanedig; rwyf wedi gwneud fel y dywedaist ti wrthyf. Cod ac eistedd, a bwyta o'm helfa i, fel y bydd dy enaid yn fy mendithio i. Dywedodd Isaac wrth ei fab, Beth yw hwn, yr hyn a ddaethost o hyd iddo mor gyflym, fy mhlentyn? Ac meddai, Yr hyn a draddododd yr Arglwydd dy Dduw o'm blaen i. Dywedodd Isaac wrth Jacob, Tyrd yn agos ataf, a byddaf yn dy gyffwrdd di, fy mhlentyn, i weld ai ti yw fy mab Esau, ai peidio. Nesaodd Jacob at Isaac ei dad, a chyffyrddodd ef, a dywedodd, Y llais, yn wir, yw llais Jacob, ond y dwylo yw dwylo Esau. Ac ni adnabodd ef, oherwydd roedd ei ddwylo, fel dwylo Esau ei frawd, yn flewog; a bendithiodd ef, a dywedodd, ai ti yw fy mab i, Esau? Ac meddai ef, Fi. Ac meddai, Dere â fo i mi, ac fe fwytaf o'th helfa, fy mhlentyn, fel y bendithio di fy enaid, ac fe ddaeth â fo iddo, ac fe fwytaodd, ac fe ddaeth â gwin iddo, ac fe yfodd. A dywedodd Isaac ei dad wrtho, Tyrd yn agos ataf, a chusan fi, fy mhlentyn.

Ac wedi nesáu cusanodd ef o, ac arogli arogl ei ddillad, ac fe'i bendithiodd, ac meddai, Wele, arogl fy mab fel arogl maes llawn, yr hwn a fendithiodd yr Arglwydd. Ac rhodded Duw i ti o wlith y nef ac o gyfoeth y ddaear, ac amlder o rawn ac o win. Ac bydded i genhedloedd dy wasanaethu di, a bydded i dywysogion ymgrymu i ti, a bydd yn arglwydd dy frawd, a bydd meibion dy dad yn ymgrymu i ti, y sawl sy'n dy felltigho di, melltigedig, ond y sawl sy'n dy fendithio di, bendithedig. Ac fe ddigwyddodd ar ôl i Isaac beidio â bendithio Jacob ei fab, a digwyddodd, pan aeth Jacob allan o wyneb Isaac ei dad, a daeth Esau ei frawd o'r helfa. Ac fe wnaeth yntau fwydydd, a daeth â hwy at ei dad, a dywedodd wrth ei dad, Cododd fy nhad, a bwytaodd o helfa ei fab, fel y bendithio dy enaid fi. Ac meddai Isaac ei dad wrtho, Pwy wyt ti? Ac meddai ef, fi ydw i dy fab, dy gyntaf-anedig, Esau. Roedd Isaac yn rhyfeddu â rhyfeddod mawr iawn, a dywedodd, Pwy felly oedd yr un a helodd i mi helfa ac a ddaeth â hi i mi, a bwytais o'r cyfan cyn i ti ddod? Ac fe fendithiais ef, ac fe fydd yn fendithiedig. Digwyddodd pan glywodd Esau eiriau ei dad Isaac, iddo weiddi â llais mawr a chwerw dros ben, a dywedodd, Bendithia fi hefyd yn wir, fy nhad. Dywedodd wrtho ef, Daeth dy frawd gyda thwyll a chymerodd dy fendith. Ac meddai, Yn gyfiawn y galwyd ei enw yn Iacob, oherwydd fe'm twyllodd fi, wele, yr ail waith yw hon. Cymerodd fy mreinfraint, ac yn awr cymerodd fy mendith. A dywedodd Esau wrth ei dad, Oni adawaist i mi fendith, fy nhad? Gan ateb, ond dywedodd Isaac wrth Esau, os wyf wedi ei wneud ef yn arglwydd i ti, ac wedi gwneud ei holl frodyr yn weision iddo, ac wedi ei gynnal ef â grawn a gwin, ond beth a wnaf i ti, fy mhlentyn? Dywedodd

Esau wrth ei dad, Onid un fendith yn unig sydd gennych chi, dad? Bendithia fi hefyd yn wir, dad; ond Isaac wedi cael ei drywanu gan alar, gwaeddodd Esau â'i lais, ac wylodd. Atebodd Isaac ei dad a dywedodd wrtho, Wele, o gyfoeth y ddaear y bydd dy breswylfod, ac o wlith y nef oddi uchod. Ac ar dy gleddyf y byddi di'n byw, ac i'th frawd y byddi di'n gwasanaethu, ond bydd pan fyddi di'n dinistrio ac yn rhyddhau ei iau o'th wddf. Ac roedd Esau yn dwyn dig at Jacob ynghylch y fendith yr hon y bendithiodd ei dad ef, a dywedodd Esau yn ei feddwl, Nesaed ddyddiau galaru fy nhad, fel y lladdaf Jacob fy mrawd. Adroddwyd i Rebecca eiriau Esau ei mab hŷn, ac wedi anfon galwodd ar Jacob ei mab iau, a dywedodd wrtho, wele mae Esau dy frawd yn dy fygwth er mwyn dy ladd. Nawr felly, fy mhlentyn, gwrando ar fy llais, a chod a ffoi i Fesopotamia at Laban fy mrawd yn Haran. Ac aros gydag ef am rai dyddiau, nes troi yn ôl ddicter a llid dy frawd oddi wrthyt ti, ac iddo anghofio'r hyn rwyt ti wedi'i wneud iddo; ac wedi anfon fe alwaf amdanat ti oddi yno, rhag i mi gael fy amddifadu o'r ddau ohonoch chi mewn un diwrnod. Dywedodd Rebecca wrth Isaac, Rwy'n flinedig ar fy mywyd oherwydd merched meibion Heth; os bydd Jacob yn cymryd gwraig o ferched y ddaear hon, pa werth sydd i mi fyw?

28

Wedi galw Isaac at Jacob, bendithiodd ef, a gorchmynnodd iddo, gan ddweud, Ni chymeri wraig o blith merched y Canaaneaid.

Cod a ffo i Mesopotamia, i dŷ Bethuel, tad dy fam, a chymer i ti dy hun wraig oddi yno o blith merched Laban, brawd dy fam. Ond bydded i'm Duw dy fendithio di, a'th gynyddu di, a'th luosogi di, a byddi yn gynulliadau o genhedloedd. Ac rhodded efe i ti fendith Abraham fy nhad, i ti ac i'th had ar dy ôl di, i etifeddu tir dy ymdeithio, a roddodd Duw i Abraham. Ac anfonodd Isaac Jacob, ac aeth i Fesopotamia at Laban fab Bethuel y Syriad, brawd Rebecca, mam Jacob ac Esau. Gwelodd Esau fod Isaac wedi bendithio Jacob, ac wedi ei anfon i Fesopotamia Syria, i gymryd iddo'i hun wraig oddi yno, wrth ei fendithio ef, ac wedi gorchymyn iddo, gan ddweud, ni chymeri wraig o blith merched y Canaaneaid. Ac fe glywodd Jacob ei dad a'i fam, ac aeth i Fesopotamia Syria. Wedi gweld ac Esau fod merched Canaan yn ddrwg yng ngolwg Isaac ei dad, aeth Esau at Ismael; a chymerodd Mahalath, merch Ismael mab Abraham, chwaer Nebaioth, yn wraig at ei wragedd. Ac aeth Jacob allan o ffynnon y llw, ac aeth i Haran. Ac fe gyfarfu â lle, ac fe gysgodd yno, oherwydd yr oedd yr haul wedi machlud, ac fe gymerodd o gerrig y lle, ac fe'u gosododd wrth ei ben, ac fe gysgodd yn y lle hwnnw. Ac fe freuddwydiodd, ac wele ysgol wedi ei gosod ar y ddaear, a'i phen yn cyrraedd i'r nefoedd, a negeswyr Duw yn esgyn ac yn disgyn arni. Ond yr oedd yr Arglwydd yn sefyll arni, ac meddai, Myfi yw Duw Abraham dy dad, a Duw Isaac; paid ag ofni. Y tir yr wyt ti'n cysgu arno, i ti y rhoddaf ef, ac i'th had. A bydd dy had fel tywod y ddaear, a bydd yn lledaenu tua'r môr, a'r De, a'r Gogledd, a'r dwyrain, a bydd holl lwythau'r ddaear yn cael eu bendithio ynot ti ac yn dy had di. Ac wele, yr wyf fi gyda thi, yn dy warchod di yn y ffordd i gyd, lle bynnag yr ei di, ac fe

ddychwelaf di i'r tir hwn, oherwydd ni adawaf di byth, hyd nes imi wneud y cwbl a lefarais i ti. Ac fe ddeffrowyd Jacob o'i gwsg, ac meddai, Y mae'r Arglwydd yn y lle hwn, ond ni wyddwn i. Ac ofnodd ef, ac meddai, Mor ofnadwy yw'r lle hwn! Nid yw hwn ond tŷ Duw, a hon yw porth y nefoedd. Ac fe gododd Jacob yn y bore, ac fe gymerodd y garreg yr oedd ef wedi ei gosod yno dan ei ben, ac fe'i gosododd hi'n golofn, ac fe dywalltodd olew ar ei brig. Ac fe alwodd enw'r lle hwnnw yn Dŷ Duw, ac Luz oedd enw'r ddinas o'r blaen. Ac gweddïodd Jacob wedi, gan ddweud, os yw'r Arglwydd Dduw gyda fi, ac yn fy nghadw fi ar y ffordd hon yr wyf fi'n mynd arni, ac yn rhoi i fi fara i'w fwyta, a dillad i'w gwisgo, ac yn fy nhroi fi yn ôl gyda diogelwch i dŷ fy nhad, yna bydd yr Arglwydd yn Dduw i fi. Ac y garreg hon, yr hon a osodais yn golofn, bydd i mi yn dŷ Duw, ac o'r cyfan a roi di i mi, rhoddaf ddegfed ran ohono i ti.

29

Ac wedi codi ei draed aeth Jacob i wlad y dwyrain, at Laban fab Bethuel y Syriad, brawd Rebecca, mam Jacob ac Esau. Ac mae'n gweld, ac wele ffynnon yn y gwastad, ac yr oedd yno dri diadell o ddefaid yn gorffwys arni, oherwydd o'r ffynnon honno yr oeddent yn dyfrio'r diadelloedd, ond yr oedd carreg fawr ar enau'r ffynnon. Ac yno yr oedd yr holl braidd yn cael eu casglu, ac roeddent yn rholio'r garreg i ffwrdd o enau'r ffynnon, ac roeddent yn dyfrhau'r defaid, ac roeddent yn rhoi'r garreg yn ôl ar enau'r ffynnon i'w lle. Dywedodd Iacob wrthyn nhw, Frodyr, o

ble ydych chi? Ond dywedon nhw, Rydym ni o Haran. Dywedodd wrthyn nhw, Ydych chi'n adnabod Laban fab Nahor? A dywedon nhw, rydyn ni'n gwybod. A dywedodd wrthyn nhw, ydy e'n iach? A dywedon nhw, mae e'n iach; ac wele Rahel ei ferch ef yn dod gyda'r defaid. Ac meddai Jacob, Mae'n dal yn ddydd golau, nid yw'n amser eto i gasglu'r anifeiliaid, ar ôl dyfrhau'r defaid, ewch i bori. Ond dywedasant, Ni allwn, hyd nes i'r holl fugeiliaid gael eu casglu, ac y byddant yn rholio'r garreg oddi ar enau'r ffynnon, ac yna byddwn yn dyfrio'r defaid. Tra oedd ef yn siarad â hwy, a dyma Rachel, merch Laban, yn dod gyda defaid ei thad, oherwydd hi oedd yn bugeilio defaid ei thad. Digwyddodd, pan welodd Jacob Rachel, merch Laban, brawd ei fam, a defaid Laban, brawd ei fam, ac wedi agosáu, treiglodd Jacob y garreg ymaith o enau'r ffynnon, a dyfrhaodd ddefaid Laban, brawd ei fam. Cusanodd Jacob Rachel, a chan weiddi â'i lais fe wylodd. Ac adroddodd wrth Rachel ei fod yn frawd i'w thad, ac ei fod yn fab i Rebecca, a rhedodd hithau ac adroddodd wrth ei thad yn ôl y geiriau hyn. Digwyddodd, fel y clywodd Laban enw Jacob, mab ei chwaer, iddo redeg i'w gyfarfod, a chan ei gofleidio cusanodd ef, a daeth ag ef i mewn i'w dŷ, ac adroddodd yr holl eiriau hyn wrth Laban. Ac meddai Laban wrtho, O'm hesgyrn i ac o'm cnawd i wyt ti, ac yr oedd gydag ef fis o ddyddiau. Dywedodd Laban wrth Jacob, Oherwydd dy fod ti'n frawd i mi, ni ddylet ti fy ngwasanaethu yn rhad ac am ddim. Dywed wrthyf beth yw dy gyflog? Ond i Laban yr oedd dwy ferch, enw'r hynaf oedd Lea, ac enw'r ieuengaf oedd Rachel. Roedd llygaid Leah yn wan, ond roedd Rachel yn hardd o ran ffurf, ac yn brydferth iawn o ran golwg. Carodd Jacob Rachel, a dywedodd, Gwasanaethaf i ti am

saith mlynedd dros Rachel dy ferch ieuengaf. Dywedodd Laban wrtho ef, Gwell yw i mi ei rhoi hi i ti na rhoi hi i ddyn arall; triga gyda mi. Ac fe wasanaethodd Jacob am Rachel am saith mlynedd, ac yr oeddent o'i flaen ef fel ychydig ddyddiau, oherwydd ei garu ef hi. Dywedodd Jacob wrth Laban, Rho i mi fy ngwraig, oherwydd mae'r dyddiau wedi eu cyflawni fel y gallaf fynd ati hi. Casglodd Laban holl ddynion y lle, a gwnaeth briodas. Ac fe ddigwyddodd gyda'r nos, ac wedi cymryd Lea ei ferch, daeth â hi at Jacob, ac aeth Jacob i mewn ati hi. Rhoddodd Laban i Leah ei ferch Zilpah ei forwyn, yn forwyn iddi hi. Daeth yn fore, ac wele roedd Lea; dywedodd Jacob wrth Laban, beth ydy hyn wnaethoch chi i mi? Onid am Rachel wnes i weithio i ti? Pam wyt ti wedi fy nhwyllo i? Atebodd Laban, Nid yw felly yn ein lle ni, rhoi'r ieuengach cyn yr hynaf. Cwblha felly wythnos hon, a rhoddaf i ti hon hefyd yn lle'r gwaith yr wyt yn ei wneud gyda mi am saith mlynedd eraill eto. Gwnaeth Jacob felly, a chwblhaodd wythnos hon, a rhoddodd Laban iddo Rachel ei ferch yn wraig. Rhoddodd Laban i'w ferch Bilhah, ei forwyn, iddi'n forwyn. Ac aeth i mewn at Rachel, a charodd Rachel yn fwy na Lea, a gwasanaethodd saith mlynedd arall iddo. Ond gwelodd yr Arglwydd Dduw fod Lea yn cael ei chasáu, ac agorodd ei chroth hi, ond roedd Rachel yn ddiffrwyth. Ac fe feichiogi Lea, ac fe esgorodd fab i Jacob. Galwodd hi ei enw yn Reuben, gan ddweud, Oherwydd gwelodd fy Arglwydd fy narostyngiad, ac fe roddodd i mi fab, nawr felly fe gâr fi fy ngŵr. Ac fe feichiog eto, ac fe esgorodd ar ail fab i Iacob, ac fe ddywedodd, Oherwydd fe glywodd yr Arglwydd fy mod yn cael fy nghasáu, ac fe roddodd hwn hefyd i mi, ac fe alwodd ei enw

yn Simeon. Ac cenhedlodd eto, ac esgorodd fab, ac meddai, Yn awr y tro hwn bydd fy ngŵr yn glynu wrthyf fi, oherwydd rwyf wedi esgor iddo dri mab, am hynny galwodd ei enw ef, Lefi. Ac wedi beichiogi eto esgorodd fab, ac meddai, Nawr eto am hyn rhoddaf ddiolch i'r Arglwydd. Oherwydd hyn galwodd ei enw ef Jwda. A pheidiodd ag esgor.

30

Pan welodd Rachel nad oedd wedi esgor plant i Jacob, bu'n genfigennus o'i chwaer, a dywedodd wrth Jacob, Rho blant i mi, ac os na, byddaf farw. Wedi ei ddigio, dywedodd Jacob wrth Rachel, Onid yn lle Duw yr wyf fi, yr hwn sydd wedi dy amddifadu di o ffrwyth y groth? Dywedodd Rachel wrth Jacob, Dyma fy morwyn Bilhah, dos ati hi, a bydd hi'n esgor ar fy ngliniau, a chaf innau blant trwyddi hi. Ac rhoddodd iddo Bilha ei morwyn yn wraig iddo, ac aeth Jacob i mewn ati hi. Ac fe feichiogod Bilhah, morwyn Rachel, ac fe esgorodd ar fab i Jacob. Ac meddai Rachel, Barnodd Duw o'm plaid i, ac fe glywodd fy llais i, ac fe roddodd fab i mi; oherwydd hyn galwodd hi ei enw ef yn Dan. Ac fe feichiogod Bilha, morwyn Rachel, eto, ac fe esgorodd ar ail fab i Jacob. Ac meddai Rachel, Mae Duw wedi ymryson drosof, ac rwyf wedi ymgodymu â'm chwaer, ac rwyf wedi trechu, a galwodd ei enw ef, Naphtali. Gwelodd Lea ei bod wedi peidio â rhoi genedigaeth, a chymerodd Selfa ei morwyn, a'i rhoi i Iacob yn wraig, ac aeth i mewn ati. Ac fe feichiogod Selfa, morwyn Lea, ac esgor fab i Iacob. Ac meddai Lea, Mewn

ffortiwn, ac enwodd ei enw yn Gad. Ac fe feichiogod Selfa, morwyn Lea, eto, ac esgorodd ar ail fab i Iacob. Ac meddai Lea, Bendigedig wyf fi, oherwydd bydd y gwragedd yn fy ngalw'n fendigedig, a galwodd ei enw ef, Aser. Aeth Reuben yn nyddiau cynhaeaf y gwenith, a chanfu afalau mandragorau yn y maes, a daeth â hwy at Lea ei fam. Dywedodd Rachel wrth Lea ei chwaer, Rho i mi o fandragorau dy fab. Dywedodd Lea, Onid yw'n ddigon i ti dy fod wedi cymryd fy ngŵr i? Oni gymeri di fandragorau fy mab hefyd? Ond dywedodd Rahel, nid felly; gadewch iddo gysgu gyda ti y nos hon yn lle mandragorau dy fab. Aeth Jacob i mewn o'r maes gyda'r hwyr, ac aeth Lea allan i'w gyfarfod, a dywedodd, Atat fi y doi heddiw, oherwydd rwyf wedi dy logi yn lle mandragorau fy mab, a chysgodd gyda hi y nos honno. Ac fe glywodd Duw Lea, ac wedi beichiogi esgorodd fab pumed i Jacob. Ac meddai Lea, Mae Duw wedi rhoi fy ngwobr i mi, oherwydd i mi roi fy morwyn i'm gŵr, ac galwodd ei enw ef, Issachar, sef gwobr. A beichiog eto Lea, ac esgorodd fab chweched i Jacob. Ac meddai Lea, mae Duw wedi rhoi rhodd dda i mi yn yr amser hwn, bydd fy ngŵr yn fy newis i, oherwydd rwyf wedi esgor iddo chwe mab, a galwodd ei enw, Sabulon. Ac ar ôl hyn esgorodd ferch, a galwodd ei henw yn Deina. Cofiodd Duw Rachel, a gwrandawodd Duw arni, ac agorodd ei chroth. Ac wedi beichiogi, esgorodd fab i Jacob, a dywedodd Rachel, Mae fy Nuw wedi tynnu ymaith y gwarth. Ac fe alwodd ei enw ef Joseff, gan ddweud, Ychwanegu Duw i mi fab arall. Digwyddodd, pan esgorodd Rachel ar Joseff, dywedodd Jacob wrth Laban, Anfon fi, fel y gallaf fynd i ffwrdd i'm lle i, ac i'm gwlad i. Rho yn ôl fy ngwragedd a'm plant, y rhai rwyf wedi gwasanaethu ti ar eu

cyfer, er mwyn i mi gael mynd i ffwrdd; oherwydd rwyt ti'n gwybod y gwasanaeth yr wyf wedi ei wasanaethu i ti. Dywedodd Laban wrtho, os cefais ffafr o'th flaen, rwyf wedi diwinio hyn, oherwydd bendithiodd Duw fi oherwydd dy ddyfodiad. Penoda dy gyflog i mi, a byddaf yn ei roi. Dywedodd Jacob, Ti'n gwybod beth rwyf wedi'i wasanaethu i ti, a faint oedd dy dda di gyda fi. Oherwydd bach oedd cymaint oedd gennyti o'm blaen i, a thyfodd yn lluosogrwydd, a bendithiodd yr Arglwydd Dduw di trwy fy nhroed i; nawr felly pryd y gwnaf finnau dŷ i mi fy hun? Ac meddai Laban wrtho ef, Beth a roddaf i ti? Dywedodd Iacob wrtho, Ni roi di ddim byd i mi, os gwnei di hyn i mi, bugeiliaf dy ddefaid eto, a'u cadw. Gadewch i'ch holl ddefaid basio heddiw, a gwahanwch oddi yno bob dafad dywyll ymhlith yr ŵyn, a phob un brith a smotiog ymhlith y geifr; bydd hynny'n wobr i mi. Ac fe wrandawa fy nghyfiawnder i mi yn y dydd trannoeth, oherwydd fy ngwobr yw o'th flaen di, pob un nad yw'n frith ac yn rhesog ymhlith y geifr, ac yn llwyd ymhlith yr ŵyn, fe fydd wedi ei ddwyn gennyf fi. Dywedodd Laban wrtho, Bydded yn ôl dy air. Ac ar y dydd hwnnw gwahanwyd y bychod geifr gwrywaidd brith a brycheuog, a'r holl eifr brith a brycheuog, a phopeth oedd yn llwyd ymhlith yr ŵyn, a phopeth oedd yn wyn yn eu plith, a rhoddodd hwy trwy law ei feibion. Ac fe dynnodd ffordd tri diwrnod rhyngddynt hwy a Jacob, ond roedd Jacob yn bugeilio defaid Laban a adawyd ar ôl. Cymerodd Jacob iddo'i hun wialen ffres o storacs, a chnau, a phlanhigyn plân, a phlisgiodd Jacob nhw'n blisgion gwyn, ac wrth grafu i ffwrdd y gwyrdd, ymddangosodd y gwyn a blisgiodd yn frith ar y gwiail. Ac fe osododd y gwiail yr oedd wedi eu plicio yn y cafnau

dyfrhau dŵr, fel pan ddeuai'r defaid i yfed, o flaen y gwiail wrth iddynt ddod i yfed, y byddai'r defaid yn cenhedlu wrth y gwiail. Ac roedd y defaid yn cenhedlu wrth y gwiail, ac roedd y defaid yn geni ŵyn gwyn ac amryliw a rhai llwyd brith. Gwahanwyd yr ŵyn gan Jacob, a gosododd o flaen y defaid hwrdd brith, a phob un amrywiol ymhlith yr ŵyn, a gwahanodd iddo'i hun diadelloedd ar wahân, ac ni chymysgodd hwy â defaid Laban. Digwyddodd yn yr amser pan oedd y defaid yn cenhedlu, yn cymryd yn y groth, gosododd Jacob y gwiail o flaen y defaid yn y cafnau, er mwyn iddynt genhedlu yn ôl y gwiail. Pan na fyddai'n gosod, digwyddodd mai eiddo Laban oedd y rhai heb farc, ond eiddo Jacob oedd y rhai â marciau. Ac fe ddaeth y dyn yn gyfoethog iawn iawn; ac fe ddaeth iddo anifeiliaid lawer, a gwartheg, a phlant, a morynion, a chamelod, ac asynnod.

31

Clywodd Jacob eiriau meibion Laban yn dweud, Mae Jacob wedi cymryd popeth ein tad, ac o eiddo ein tad mae wedi gwneud yr holl ogoniant hwn. Ac gwelodd Jacob wyneb Laban, ac wele, nid oedd tuag ato fel ddoe a threnny dd. Dywedodd yr Arglwydd wrth Jacob, Dychwel i dir dy dad ac at dy genhedlaeth, a byddaf gyda thi. Ond wedi anfon, galwodd Jacob Lea a Rachel i'r gwastad lle'r oedd y preiddiau. Ac meddai wrthynt, Rwy'n gweld wyneb eich tad chi, nad yw tuag ataf fel ddoe ac echdoe, ond roedd Duw fy nhad gyda mi. Ac rydych chi'n gwybod y rhain hefyd, oherwydd rwyf wedi gwasanaethu eich tad â'm holl

nerth. Ond fe dwyllo'ch tad chi fi, a newidiodd fy nghyflog i ddeg gwaith, ac ni roddodd Duw iddo wneud drwg i mi. Os dywed felly, y rhai brith fydd dy wobr di, a bydd yn dwyn yr holl ddefaid yn frith; ond os dywed, y rhai gwyn fydd dy wobr di, a bydd yn dwyn yr holl ddefaid yn wyn. Ac fe gymerodd Duw holl dda byw eich tad, a'u rhoi i mi. Ac fe ddaeth i fod pan oedd y defaid yn beichiogi, yn cymryd yn y groth, a gwelais â'm llygaid fy hun yn y cwsg; ac wele, roedd y bychod geifr a'r hyrddod yn dringo ar y defaid a'r geifr, yn wyn streipiau ac yn frith ac yn frych lliw lludw. A dywedodd Angel Duw wrthyf mewn cwsg, Iacob, ac meddwn i, Beth sydd? Ac meddai, Cod dy lygaid, a gwêl y bychod geifr a'r hyrddod yn dringo ar y defaid a'r geifr brith ac amryliw a llwyd frych, oherwydd gwelais yr hyn y mae Laban yn ei wneud i ti. Myfi yw'r Duw a ymddangosodd i ti yn lle Duw, lle yr eneiniaist i mi yno golofn, ac yr addunedaist i mi yno adduniad; nawr felly cod, a dos allan o'r tir hwn, ac ymadael i dir dy enedigaeth, a byddaf gyda thi. Ac atebodd Rachel a Lea, a dywedasant wrtho, Onid oes gennym eto gyfran nac etifeddiaeth yn nhŷ ein tad? Onid ydyn ni wedi cael ein cyfrif ganddo ef fel y rhai dieithr? Mae wedi ein gwerthu ni, oherwydd, ac wrth fwyta llwyr fe fwytaodd ein harian. Bydd yr holl gyfoeth a'r gogoniant a gymerodd Duw ein tad i ffwrdd, yn eiddo i ni ac i'n plant. Nawr felly, gwna bopeth y mae Duw wedi ei ddweud wrthyt. Wedi codi i fyny fe gymerodd Jacob ei wragedd a'i blant ar y camelod; Ac arweiniodd i ffwrdd yr holl eiddo oedd ganddo, a'i holl fagiau, yr hyn a gafodd yn Mesopotamia, a'i holl eiddo, i fynd at Isaac ei dad i dir Canaan. Aeth Laban i gneifio ei ddefaid, ond dwynodd Rachel eilunod ei thad. Cuddiodd Jacob rhag

Laban y Syriad heb gyhoeddi iddo ei fod yn ffoi. Ac fe ffodd ef ei hun, a'i holl eiddo, a chroesiodd yr afon, a rhuthrodd i fynydd Gilead. Adroddwyd i Laban y Syriad ar y trydydd dydd fod Jacob wedi ffoi. Ac wedi cymryd ei frodyr gydag ef, ymlidiod ar ei ôl am daith saith diwrnod, a goddiweddodd ef ym Mynydd Gilead. Daeth Duw at Laban y Syriad mewn breuddwyd yn ystod y nos, a dywedodd wrtho, Gwarchod dy hun rhag siarad byth â Jacob yn ddrwg. Ac fe ddaliod Laban Jacob, ond roedd Jacob wedi codi ei babell ar y mynydd, a safodd Laban â'i frodyr ar fynydd Gilead. Dywedodd Laban wrth Jacob, beth wnest ti? Pam y ffoaist ti yn gyfrinachol, a'm dwyn yn lladradaidd, ac arwain fy merched i ffwrdd fel carcharorion â chleddyf? Ac os byddet ti wedi hysbysu i mi, byddwn i wedi dy anfon di gyda llawenydd, a chyda cherddoriaeth, a thympanau, a thelyn. Ac nid oeddwn i'n cael fy ystyried yn deilwng i gusanu fy mhlant a'm merched; ond nawr rwyt ti wedi gweithredu'n ffôl. Ac yn awr mae fy llaw yn gryf i wneud drwg i ti, ond dywedodd Duw dy dad wrthyf ddoe, gan ddweud, Gwarchoda dy hun rhag siarad byth â Jacob yn ddrwg. Nawr felly rwyt ti wedi mynd, oherwydd yn wir dymunaist fynd i ffwrdd i dŷ dy dad, pam y gwnaethost ti ddwyn fy nuwiau? Atebodd Jacob a dywedodd wrth Laban, Oherwydd ofnais, canys dywedais, rhag i ti gymryd dy ferched oddi wrthyf, a phopeth sydd gennyf. A dywedodd Iacob, Gyda phwy bynnag y byddi di'n dod o hyd i'th dduwiau, ni fydd yn byw o flaen ein brodyr. Adnabydda beth sydd gennyf fi o'th eiddo di, a chymer ef. Ac ni adnabu ddim ganddo. Ond ni wyddai Iacob fod Rachel ei wraig wedi eu dwyn hwy. Wedi mynd i mewn, chwiliodd Laban dŷ Leah, ac ni chanfu ddim, ac

aeth allan o dŷ Leah, a chwiliodd dŷ Jacob, ac yn nhŷ'r ddwy forwyn, ac ni chanfu ddim, aeth i mewn hefyd i dŷ Rachel. Ond cymerodd Rachel y delwau, a'u taflu i fagiau cyfrwy'r camel, ac eisteddodd arnynt. Ac meddai wrth ei thad, Paid â chymryd yn drwm, f'arglwydd, ni allaf godi o'th flaen, oherwydd mae arfer y gwragedd arnaf. Chwiliodd Laban drwy'r tŷ cyfan, ac ni ddaeth o hyd i'r delwau. Roedd Jacob yn ddig, ac ymladdodd gyda Laban; ac atebodd Jacob a dywedodd wrth Laban, beth yw fy nghamwedd i? A beth yw fy mhechod i, dy fod ti wedi fy ymlid i, ac wedi chwilio trwy holl lestri fy nhŷ i? Beth wyt ti wedi ei ddarganfod o holl lestri dy dŷ? Rho hyn yma o flaen dy frodyr di a'm brodyr i, a gad iddyn nhw farnu rhwng y ddau ohonom ni. Mae'r pethau hyn ugain mlynedd rydw i gyda ti; nid oedd dy ddefaid di a dy eifr di yn ddi-blant; ni fwytais hyrddod dy ddefaid di. Ni ddeuthum â'r rhai a rwygodd bwystfilod i ti; yr oeddwn i yn talu o'm hun am ladradau dydd a lladradau nos. Deuthum i fod yn cael fy llosgi gan wres y dydd ac gan rew y nos, ac ymadawodd cwsg oddi wrth fy llygaid. Mae hyn ugain mlynedd i mi fod yn dy dŷ di, gwasanaethais i ti am bedair blynedd ar ddeg dros dy ddwy ferch di, a chwe blynedd gyda dy ddefaid di, a thwyllaist fy nghyflog ddeg gwaith. Oni bai am Dduw fy nhad Abraham, ac ofn Isaac, a fu gyda mi, yn awr yn wag y byddet wedi fy anfon i ffwrdd. Gwelodd Duw fy narostyngiad a llafur fy nwylo, a cheryddodd di ddoe. Atebodd Laban a dywedodd wrth Jacob, Y merched, fy merched, a'r meibion, fy meibion, a'r da, fy na, a phopeth a weli di, fy eiddo yw, ac ynglŷn â'm merched i, beth a wnaf i'r rhain heddiw neu i'w plant hwy, a anwyd ganddynt? Nawr felly tyrd, gadewch i mi

wneud cyfamod rhyngof fi a thi, a bydd yn dystiolaeth rhyngom. Dywedodd wrtho, Wele, nid oes neb gyda ni. Gwêl, mae Duw yn dyst rhyngof fi a thi. Ond cymerodd Jacob garreg a'i gosod yn golofn. Dywedodd Jacob wrth ei frodyr, Casglwch gerrig, a chasglasant gerrig, a gwnaethant fryn, a bwytasant yno ar y bryn, a dywedodd Laban wrtho, Mae'r bryn hwn yn tystio rhyngof fi a thi heddiw. Ac galwodd Laban ef yn domen y dystiolaeth, ond galwodd Jacob ef yn domen tyst. Dywedodd Laban wrth Jacob, Wele y twr hwn a'r golofn a osodais rhwng fy nghanol i a thi, mae'r twr hwn yn tystio, ac mae'r golofn hon yn tystio, oherwydd hyn galwyd yr enw, twr sy'n tystio. Ac ar y weledigaeth, a ddywedodd, edrychied Duw rhwng fi a thi, oherwydd byddwn yn gwahanu oddi wrth ein gilydd. Os byddi di'n darostwng fy merched i, os cymeri di wragedd at fy merched i, gwêl, nid oes neb gyda ni yn gweld, Duw sydd yn dyst rhyngof i a rhyngot ti. Os na fyddaf fi'n croesi atat ti, ac na fyddi dithau'n croesi ataf fi dros y bryn hwn a'r golofn hon er drwg. Duw Abraham a Duw Nahor a farnant rhyngom, a thyngodd Jacob wrth ofn ei dad Isaac. Ac aberthodd aberth ar y mynydd, a galwodd ei frodyr, a bwytasant ac yfasant, a chysgasant ar y mynydd.

32

Wedi codi yn y bore, cusanodd Laban ei feibion a'i ferched a'u bendithio, ac wedi troi yn ôl aeth Laban i ffwrdd i'w le ei hun. Ac aeth Jacob ar ei ffordd ei hun, ac wedi edrych i fyny gwelodd

wersyll Duw wedi gwersyllu, a chyfarfu Negeswyr Duw ag ef. Dywedodd Jacob, pan welodd hwy, Gwersyll Duw yw hwn, ac fe alwodd y lle hwnnw yn Wersylloedd. Anfonodd Jacob negeswyr o'i flaen at Esau ei frawd i dir Seir, i wlad Edom. Ac fe orchmynnodd iddyn nhw, gan ddweud, fel hyn byddwch chi'n dweud wrth fy arglwydd i Esau; fel hyn mae dy was di Jacob yn dweud; gyda Laban rwyf i wedi aros dros dro, ac rwyf i wedi aros yn hir hyd yn awr. Ac fe ddaeth gen i ychen, ac asynnod, a defaid, a gweision, a morynion; ac fe anfonais i hysbysu fy arglwydd Esau, er mwyn i'th was di gael ffafr o'th flaen di. Ac fe ddychwelasant y negeswyr at Iacob, gan ddweud, Daethom at dy frawd Esau, ac wele, y mae ef yn dod i'th gyfarfod, a phedwar cant o ddynion gydag ef. Ofnodd Jacob yn fawr iawn, ac roedd yn gofidus, ac fe rannodd y bobl oedd gydag ef, a'r ychen, a'r camelod, a'r defaid, yn ddau wersyll. Ac meddai Jacob, Os daw Esau i mewn i un gwersyll ac ymosod arno, bydd yr ail wersyll yn cael ei achub. Dywedodd Jacob, O Dduw fy nhad Abraham, a Duw fy nhad Isaac, Arglwydd, ti a ddywedodd wrthyf, dos yn ôl i dir dy enedigaeth, a gwnaf les i ti; Bydded yn ddigon i mi o'r holl gyfiawnder, ac o'r holl wirionedd, yr hwn a wneist i'th was; oherwydd gyda'm ffon hon y croesais yr Iorddonen hon; ond yn awr rwyf wedi dod yn ddau wersyll. Gwared fi o law fy mrawd, o law Esau, oherwydd yr wyf fi yn ei ofni ef, rhag iddo ddod a'm taro fi, a'r fam gyda'r plant. Ond ti a ddywedaist, Yn dda y gwnaf i ti, a gosodaf dy had fel tywod y môr, na ellir ei rifo oherwydd y lliaws. Ac fe gysgodd yno y noson honno; ac fe gymerodd o'r hyn a ddygai yn roddion; ac fe anfonodd at Esau ei frawd, geifr dau gant, bychod gafr ugain, defaid dau gant, hyrddod ugain,

camelod yn rhoi llaeth a'u plant hwy dri deg, ychen deugain, teirw deg, asynnod ugain, ac ebolion deg. Ac fe roddodd nhw i'w weision gyr ar wahân; a dywedodd wrth ei weision, ewch o'm blaen i, a gwnewch bellter rhwng pob gyr a gyr. Ac fe orchmynnodd i'r cyntaf, gan ddweud, os bydd Esau fy mrawd yn cwrdd â ti, ac yn gofyn i ti, gan ddweud, eiddo pwy wyt ti? Ac i ble rwyt ti'n mynd? Ac o bwy y mae'r pethau hyn sy'n mynd o dy flaen di? Byddi di'n dweud, o dy blentyn Jacob; mae wedi anfon anrhegion i'm harglwydd Esau; ac wele mae ef y tu ôl i ni. Ac fe orchmynnodd i'r cyntaf, ac i'r ail, ac i'r trydydd, ac i bawb oedd yn mynd o flaen y praidd hyn, gan ddweud, yn ôl y gair hwn siaradwch ag Esau pan fyddwch chi'n ei ffeindio ef: Ac fe ddywedwch chi, wele dy was di Jacob yn dod ar ein hôl ni; oherwydd fe ddywedodd ef, fe wnaf i gymodi ei wyneb ef gyda'r rhoddion sy'n mynd o'i flaen ef, ac ar ôl hyn fe welaf i ei wyneb ef: oherwydd efallai fe fydd ef yn derbyn fy wyneb i. Ac aeth y rhoddion ymlaen o'i flaen, ond cysgodd ef y noson honno yn y gwersyll. Wedi codi y noson honno, cymerodd y ddwy wraig, a'r ddwy forwyn, a'r un ar ddeg o blant, a chroesi croesfa'r Jabbok. Ac fe gymerodd nhw, a chroesi'r ffrwd, a dwyn ei holl eiddo drosodd. Cafodd Jacob ei adael ar ei ben ei hun, ac ymreslodd dyn gydag ef tan y bore. Gwelodd nad oedd yn gallu yn ei erbyn, a chyffyrddodd â lled ei glun, a gwnaethpwyd lled clun Iacob yn ddiffrwyth wrth iddo reslo ag ef. Ac meddai wrtho, Anfon fi, oherwydd mae'r wawr wedi codi. Ond meddai ef, Ni fyddaf yn dy ollwng di, os na fyddi di'n fy mendithio i. Dywedodd wrtho, beth yw dy enw? Ac meddai, Jacob. Ac meddai wrtho, Ni fydd dy enw yn cael ei alw yn Jacob mwyach, ond Israel fydd dy enw,

oherwydd yr wyt wedi trechu gyda Duw, ac gyda dynion byddi yn alluog. Gofynnodd ac Iacob, a dywedodd, cyhoedda i mi dy enw; a dywedodd, pam hyn rwyt ti'n gofyn am fy enw? Ac fe'i bendithiodd yno. Ac galwodd Jacob enw'r lle hwnnw, ffurf Duw; oherwydd gwelais Dduw wyneb yn wyneb, ac achubwyd fy enaid. Cododd yr haul arno pan basiodd ffurf Duw heibio, ond yr oedd ef yn cloffi ar ei glun. Oherwydd hyn ni fydd meibion Israel yn bwyta'r gewyn a ddiffrwythodd, yr hwn sydd ar bant y glun, hyd y dydd hwn, oherwydd iddo gyffwrdd â phant clun Iacob, y gewyn a ddiffrwythodd.

33

Wedi codi ei lygaid i fyny gwelodd Jacob; ac wele Esau ei frawd yn dod, a phedwar cant o ddynion gydag ef; a rhannodd Jacob y plant ar Lea, ac ar Rachel, a'r ddwy forwyn. Ac fe osododd y ddwy forwyn a'u meibion yn gyntaf, a Lea a'i phlant yn ôl, a Rachel a Joseff yn olaf. Ond aeth ef ymlaen o'u blaen hwy, ac ymgrymodd ar y ddaear saith gwaith, nes nesáu at ei frawd. Ac rhedodd Esau i'w gyfarfod, a chan ei gofleidio syrthiodd ar ei wddf, a'i gusanu, ac wylodd y ddau. Ac wedi edrych i fyny gwelodd Esau y gwragedd a'r plant; ac meddai, Beth yw'r rhain i ti? Ac meddai ef, Y plant yw'r rhain y dangosodd Duw drugaredd atynt at dy was di. Ac nesaodd y morynion a'u plant hwy, ac addolasant. Ac nesaodd Lea a'i phlant hi, ac addolasant, ac ar ôl hyn nesaodd Rachel a Joseff, ac addolasant. Ac meddai, Beth yw ystyr y rhain i ti, yr holl wersylloedd hyn rydw i wedi cwrdd â

nhw? Ac meddai ef, er mwyn i'th was gael ffafr o'th flaen, f'arglwydd. Dywedodd Esau, Mae gennyf lawer, fy mrawd; cadw dy eiddo dy hun. Dywedodd Jacob, os cefais ffafr o dy flaen di, derbyn y rhoddion trwy fy nwylo; oherwydd hyn gwelais dy wyneb, fel y byddai rhywun yn gweld wyneb Duw, a byddi'n cael pleser ynof fi. Cymer fy mendithion, a ddygais i ti, oherwydd trugarhadodd Duw wrthyf, ac mae gennyf bob peth, a gorfododd ef, a chymerodd. Ac meddai, Wedi ymadael, gadewch i ni fynd yn syth ymlaen. Dywedodd wrtho, mae fy arglwydd yn gwybod bod y plant yn fwy tyner, a bod y defaid a'r gwartheg yn rhoi genedigaeth arnaf i; os felly y gyrraf hwy un diwrnod, bydd yr holl dda yn marw. Gadewch i fy arglwydd fynd o flaen ei was; ond byddaf fi yn cryfhau ar y ffordd yn ôl hamdden y daith sydd o fy mlaen i, ac yn ôl troed y plant, hyd nes i mi ddod at fy arglwydd i Seir. Dywedodd Esau, Gadawaf gyda ti rai o'r bobl sydd gyda fi; ond dywedodd ef, Pam hyn? Mae'n ddigon fy mod i wedi cael ffafr o'th flaen di, f'arglwydd. Trodd Esau yn ôl y diwrnod hwnnw ar ei ffordd i Seir. Ac aeth Jacob i Sycoth, a gwnaeth iddo'i hun dai yno, ac i'w dda byw gwnaeth bebyll; oherwydd hyn galwodd enw'r lle hwnnw Sycoth. A daeth Jacob i Salem, dinas Sechem, yr hon sydd yn nhir Canaan, pan ddychwelodd ef o Fesopotamia Syria, a gwersyllodd gyferbyn â'r ddinas. A chaffaelodd y rhan o'r maes lle sefydlodd ei babell yno, oddi wrth Emmor, tad Shechem, am gant o ddefaid. Ac fe sefydlodd yno allor, ac fe alwodd ar Dduw Israel.

34

Aeth Deina allan, merch Lea a aned i Jacob, i weld merched y brodorion. Ac fe welodd Sichem fab Emmor yr Hifiad, tywysog y tir, hi, ac wedi ei chymryd, cysgodd gyda hi a'i darostwng. Ac fe dalodd sylw i enaid Dinah, merch Jacob, ac fe garodd y forwyn, ac fe siaradodd yn dyner wrth y forwyn. Dywedodd Sichem wrth Hamor ei dad, gan ddweud, cymer i mi'r ferch hon yn wraig. Clywodd Jacob fod mab Emmor wedi halogi Dina ei ferch, ond roedd ei feibion gyda'i dda yn y maes, a chadwodd Jacob yn dawel hyd nes iddynt ddod. Aeth Emmor, tad Sichem, allan at Jacob i siarad ag ef. Ond daeth meibion Jacob o'r maes, a phan glywsant, cafodd y dynion eu gofidio, ac roedd yn boenus iawn iddynt, oherwydd gwnaeth beth cywilyddus yn Israel, gan gysgu gyda merch Jacob, ac ni fydd felly. Ac fe siaradodd Hamor â nhw, gan ddweud, Mae Sichem fy mab wedi dewis â'i enaid ferch chi; rhowch hi felly iddo'n wraig, a phriodwch â ni; rhowch eich merched i ni, a chymerwch ein merched ni i'ch meibion chi. Ac ynon ni preswyliwch, ac y mae'r tir, wele, yn llydan o'ch blaen, preswyliwch, a masnachwch arni, a chaffaelwch eiddo ynddi. Dywedodd Sichem wrth ei thad ac wrth ei brodyr, Cawn i ffafr yn eich golwg, a beth bynnag a ddywedwch, fe roddwn. Cynyddwch y waddol yn fawr iawn, a rhoddaf yn union fel y dywedwch wrthyf, a rhowch i mi'r ferch hon yn wraig. Atebodd meibion Jacob Shechem ac Emmor ei dad gyda thwyll, a llefarodd wrthynt, oherwydd roeddent wedi halogi Dinah eu chwaer. Ac meddai Simeon a Levi, brodyr Dinah, wrthynt, Ni allwn wneud y peth hwn, rhoi ein chwaer i ddyn sydd â blaengroen, oherwydd mae'n warth i ni. Dim ond yn hyn y byddwn ni'n cael ein gwneud yn debyg i chi, a byddwn yn

preswylio yn eich plith, os byddwch chi'n dod fel ni, trwy enwaedu eich holl wrywod. Ac fe roddwn ein merched i chwi, ac o'ch merched chwi fe gymeryn wragedd i ni, ac fe drigwn gyda chwi, ac fe fyddwn fel un hil. Os nad ydych chi'n gwrando arnom ni i gael eich enwaediad, byddwn yn cymryd ein merch ac yn mynd i ffwrdd. Ac yr oedd y geiriau yn plesio yng ngŵydd Emmor, ac yng ngŵydd Sychem mab Emmor. Ac ni oediodd y dyn ifanc i wneud hyn, oherwydd yr oedd yn frys am ferch Iacob, ac ef oedd y mwyaf anrhydeddus o bawb yn nhŷ ei dad. Daeth Hamor a Sechem ei fab at borth eu dinas, a siaradon nhw â dynion eu dinas, gan ddweud, Mae'r bobl hyn yn heddychlon, gadewch iddyn nhw breswylio gyda ni ar y tir, a gadewch iddyn nhw fasnachu ynddo; ac mae'r tir wele yn eang o'u blaen nhw; cymerwn ni eu merched nhw yn wragedd i ni, a rhown ni ein merched ni iddyn nhw. Yn hyn yn unig y bydd y dynion yn debyg i ni i breswylio gyda ni, fel bod yn un bobl, trwy enwaedu ein pob gwryw, fel y maent hwythau wedi cael eu enwaedu. Onid yr anifeiliaid fferm eu hunain, a'r anifeiliaid pedwar troed, a'r eiddo eu hunain, yn eiddo i ni y byddant? Dim ond yn hyn y cawn ein gwneud yn debyg iddynt hwy, a byddant yn trigo gyda ni. Ac fe wrandawodd Emmor a Sychem ei fab arnynt, ynghyd â phawb a fasnachai ym mhorth eu dinas, ac fe enwaedasant gnawd eu blaengroen, pob gwryw. Digwyddodd ar y trydydd dydd, pan oeddent mewn poen, i ddau fab Jacob, Simeon a Levi, brodyr Dina, gymryd bob un ei gleddyf ei hun, ac aethant i mewn i'r ddinas yn ddiogel, a lladd pob gwryw. Lladdwyd Emmor a Sychem ei fab â min y cleddyf, a chymerwyd Dina o dŷ Sychem, ac aethant allan. Ond aeth meibion Jacob i mewn at y

clwyfedigion, ac ysbeilasant y ddinas lle halogwyd Deina eu chwaer. A chymerodd eu defaid, eu hychen, a'u hasynnod, cymaint ag oedd yn y ddinas a chymaint ag oedd ar y gwastatir. Ac fe gymerwyd pob un o'u cyrff a'u holl fagiau a'u gwragedd yn gaeth, ac fe ysbeiliasant gymaint ag oedd yn y ddinas a chymaint ag oedd yn y tai. Dywedodd Jacob wrth Simeon a Levi, rydych chi wedi fy ngwneud i yn gas, fel fy mod i'n ddrwg yng ngolwg pawb sy'n preswylio yn y tir, ymhlith y Canaaneaid ac ymhlith y Peresiaid, ond ychydig wyf fi o ran rhif, a byddant yn ymgynnull yn fy erbyn ac yn fy nharo i, a byddaf fi yn cael fy nifa, fi a'm tŷ. Ond dywedasant hwy, A fyddant yn ei thrin hi fel putain, ein chwaer ni?

35

Dywedodd Duw wrth Jacob, Cod a dos i fyny i'r lle Bethel, a phreswylia yno, a gwna yno allor i'r Duw a ymddangosodd i ti pan oeddit yn ffoi rhag wyneb Esau dy frawd. Dywedodd Jacob wrth ei dŷ, a phawb oedd gydag ef, Codwch y duwiau dieithr sydd gyda chi o'ch plith, a phurwch eich hunain, a newidiwch eich gwisgoedd. Ac wedi codi, gadewch i ni fynd i fyny i Fethel, a gadewch i ni wneud yno allor i'r Duw a wrandawodd arnaf yn nydd fy ngorthrymder, yr hwn oedd gyda mi, ac a'm hachubodd ar y ffordd yr euthum arni. Ac fe roddasan nhw i Jacob y duwiau dieithr oedd yn eu dwylo, a'r tlysau clustiau oedd yn eu clustiau, ac fe guddiodd Jacob nhw dan y dderwen yn Sechem, ac fe'u dinistriodd hyd heddiw. Ac fe symudodd Israel o Sechem, a

daeth ofn Duw ar y dinasoedd o'u hamgylch, ac ni erlyniodd hwy ar ôl meibion Israel. Daeth Jacob i Luz, sef Bethel, sydd yn nhir Canaan, ef a'r holl bobl a oedd gydag ef. Ac adeiladodd yno allor, a galwodd enw'r lle yn Fethel, oherwydd yno yr ymddangosodd Duw iddo, pan oedd yn ffoi rhag wyneb Esau ei frawd. Buodd farw Deborah, nyrs Rebecca, a chafodd ei chladdu islaw Bethel dan y dderwen, a galwodd Jacob hi yn Dderwen Galaru. Ymddangosodd Duw i Jacob eto yn Luz, pan ddaeth o Mesopotamia Syria, a bendithiodd Duw ef. A dywedodd Duw wrtho, Ni fydd dy enw yn cael ei alw yn Iacob mwyach, ond Israel fydd dy enw, a galwodd ei enw yn Israel. Dywedodd Duw wrtho ef, Myfi yw dy Dduw di, cynydda ac amlha, bydd cenhedloedd a chynulliadau o genhedloedd ohonot ti, a bydd brenhinoedd yn dod allan o'th lwynau di. A'r tir a roddais i Abraham ac Isaac, i ti yr wyf wedi ei roi, i ti y bydd, ac i'th had ar dy ôl di y rhoddaf y tir hwn. Aeth Duw i fyny oddi wrtho o'r lle lle siaradodd ag ef. Ac fe osododd Jacob golofn yn y lle lle siaradodd Duw ag ef, colofn garreg, ac fe dywalltod arni offrwm diod, ac fe dywalltod arni olew. A galwodd Jacob enw'r lle lle y siaradodd Duw ag ef yno yn Fethel. Wedi i Jacob ymadael o Bethel, cododd ei babell y tu hwnt i dŵr Gader, a digwyddodd pan nesaodd at Chabratha i ddod i Ephrathah, esgorodd Rachel, a chafodd lafur caled yn yr esgoriad. Digwyddodd, ac yn ystod yr esgor caled, dywedodd y fydwraig wrthi, Cymerwch gwroldeb, oherwydd mae hwn hefyd yn fab i ti. Digwyddodd, wrth iddi ryddhau ei henaid, oherwydd yr oedd yn marw, iddi alw ei enw mab fy mhoen, ond galwodd y tad ei enw Benjamin. Buodd farw Rachel, a chladdwyd hi ar y ffordd i hippodrome

Effrata, sef Bethlehem. Ac fe osododd Jacob golofn ar ei bedd hi; hon yw'r golofn ar fedd Rachel hyd y dydd hwn. Digwyddodd pan breswylodd Israel yn y tir hwnnw, aeth Reuben a chysgodd gyda Bilhah, gordderch ei dad Jacob, a clywodd Israel, ac ymddangosodd yn ddrwg o'i flaen. Ond roedd gan Jacob ddeuddeg o feibion. Meibion Leah, y cyntafanedig i Jacob, oedd Reuben, Simeon, Levi, Judah, Issachar, a Zebulun. Meibion Rachel oedd Joseph a Benjamin. Meibion Bilha, morwyn Rachel, oedd Dan a Nafftali. Meibion Zilpah, morwyn Leah, oedd Gad ac Asher; y rhain oedd meibion Jacob a anwyd iddo ym Mesopotamia Syria. Daeth Jacob at Isaac ei dad i Mamre, i ddinas y maes; hon yw Hebron yng ngwlad Canaan, lle bu Abraham ac Isaac yn byw dros dro. Daeth dyddiau Isaac, y rhai y bu'n byw, yn gant ac wyth deg o flynyddoedd. Ac wrth fethu bu farw Isaac, ac ychwanegwyd at ei hil yn hen ac yn llawn o ddyddiau, a chladdodd ei feibion Esau a Jacob ef.

36

Dyma genedlaethau Esau, sef Edom. Cymerodd Esau wragedd iddo'i hun o blith merched y Canaaneaid: Ada, merch Ailom yr Hethiad, ac Olibema, merch Ana fab Sebegon yr Hefiaid. A'r Basemath, merch Ismael, chwaer Nebaioth. Ganodd Ada iddo Eliffas, a ganodd Basemath Raguel. Ac esgorodd Olibema ar Ieous, ac ar Ieglom, ac ar Kore; y rhain oedd meibion Esau, a aned iddo yng ngwlad Canaan. Cymerodd Esau ei wragedd, a'i feibion, a'i ferched, a holl gyrff ei dŷ, a'i holl feddianau, a'r holl

dda, a'r cyfan a enillodd, a'r cyfan a gafodd yng ngwlad Canaan, ac aeth Esau o dir Canaan oddi wrth wyneb Jacob ei frawd. Oherwydd roedd eu meddiannau yn niferus i breswylio gyda'i gilydd, ac nid oedd tir eu hymdeithio yn gallu eu cynnal hwy, oherwydd lliaws eu heiddo. Preswylodd Esau yn mynydd Seir; Esau ei hun yw Edom. Dyma genedlaethau Esau, tad Edom, ym mynydd Seir. A dyma enwau meibion Esau: Eliffas fab Ada gwraig Esau, a Raguel fab Basemath gwraig Esau. Meibion Eliffas oedd Teman, Omar, Soffar, Gothom a Cenas. Thamna ond oedd yn ordderch i Eliffas, mab Esau, ac esgorodd i Eliffas ar Amalec; y rhain oedd meibion Adas, gwraig Esau. Rhain oedd meibion Raguel: Nahoth, Zare, Some a Moze; rhain oedd meibion Basemath, gwraig Esau. Dyma feibion Oholibama, merch Ana fab Sebeon, gwraig Esau; ganwyd ganddi i Esau: Ieous, Ieglom a Kore. Rhain yw arweinwyr meibion Esau; meibion Eliffas cyntaf-anedig Esau; arweinydd Teman, arweinydd Omar, arweinydd Seffo, arweinydd Cenas, arweinydd Cora, arweinydd Gatam, arweinydd Amalec; rhain yw arweinwyr Eliffas yng ngwlad Edom; rhain yw meibion Ada. Ac y rhain oedd meibion Raguel fab Esau: arweinydd Nahoth, arweinydd Zare, arweinydd Some, arweinydd Moze. Y rhain oedd arweinwyr Raguel yn nhir Edom; y rhain oedd meibion Basemath, gwraig Esau. Rhain oedd meibion Olibemas, gwraig Esau: arweinydd Ieous, arweinydd Ieglom, arweinydd Kore. Rhain oedd arweinwyr Olibemas, merch Ana a gwraig Esau. Dyma feibion Esau, a dyma eu harweinwyr, dyma feibion Edom. Rhain oedd meibion Seir yr Horiad, yr un oedd yn preswylio'r tir; Lotan, Shobal, Zibeon, Ana, a Dishon, ac Ezer, a Dishan; rhain

oedd arweinwyr yr Horiad, meibion Seir yn nhir Edom. Meibion Lotan oedd Carites a Heman, a chwaer Lotan oedd Thamna. Rhain oedd meibion Shobal: Golam, Manahath, Gaibel, Zophar ac Omar. A'r rhain oedd meibion Sebeon, Aie, ac Ana; hwn oedd Ana, a ddaeth o hyd i'r Iamein yn yr anialwch, pan oedd yn pori anifeiliaid baich Sebeon ei dad; A'r rhain oedd meibion Ana; Dison, ac Olibema merch Ana. Rhain oedd meibion Deson: Amadah, Asban, Ithran a Haran. Dyma feibion Asar: Balaam, a Zoukam, ac Ioukam. Ond meibion Rison oedd y rhain: Ôs ac Aran. Rhain oedd arweinwyr Hori: arweinydd Lotan, arweinydd Shobal, arweinydd Zibeon, arweinydd Ana, arweinydd Dishon, arweinydd Ezer, arweinydd Dishan; rhain oedd arweinwyr Hori yn eu harweinyddiaethau yng ngwlad Edom. A dyma'r brenhinoedd a deyrnasasant yn Edom, cyn i frenin deyrnasu yn Israel. A theyrnasod yn Edom Balak fab Beor, ac enw ei ddinas oedd Dennaba. Bu farw Balak, a theyrnasiodd Jobab fab Sera o Bosorra yn ei le. Buodd farw Jobab, ac yn ei le teyrnasedd Asom o dir Thaiman. Bu farw Asom, a theyrnasedd Adad fab Barad yn ei le, yr hwn a drawodd Midian yn ngwastatir Moab, ac enw ei ddinas oedd Gethaim. Buodd farw Adad, a theyrnasod Samada o Masrekah yn ei le. Buodd farw Samada, a theyrnasiodd Saul o Rooboth yr hon sydd wrth yr afon yn ei le. Bu farw Saul, ac teyrnasedd Ballenon fab Achobor yn ei le ef. Bu farw Ballenon fab Achobor, a theyrnasedd yn ei le Arad fab Barad, ac enw ei ddinas oedd Peor, ac enw ei wraig oedd Metebeel, merch Matraith fab Maizoob. Dyma enwau arweinwyr Esau, yn eu llwythau hwy, yn ôl eu lle hwy, yn eu gwledydd hwy, ac yn eu cenhedloedd hwy; arweinydd Timna, arweinydd Alva,

arweinydd Jether, arweinydd Oholibama, arweinydd Ela, arweinydd Pinon, arweinydd Cenas, arweinydd Teman, arweinydd Mibsar, arweinydd Magdiel, arweinydd Iram; y rhain yw arweinwyr Edom, yn yr aneddiadau yn nhir eu meddiant hwy; hwn yw Esau dad Edom.

37

Preswyliod Jacob yn y tir lle bu ei dad yn ymdeithio yng ngwlad Canaan, a dyma genedlaethau Jacob. Roedd Joseff yn ddeg a saith mlwydd oed, yn bugeilio defaid ei dad gyda'i frodyr, gan fod yn ifanc, gyda meibion Bilha, a gyda meibion Silpa, gwragedd ei dad, a daeth Joseff â bai drwg at Israel eu tad. Ond roedd Jacob yn caru Joseff yn fwy na'i holl feibion, oherwydd roedd yn fab ei henaint iddo, a gwnaeth iddo dwnig amryliw. Ond wedi i'w frodyr weld bod y tad yn ei garu ef o blith ei holl feibion, casasant ef, ac ni allent siarad dim heddychlon wrtho. Ond wedi i Joseff gael breuddwyd, adroddodd ef i'w frodyr. Ac meddai wrthynt, Gwrandewch ar y freuddwyd hon a freuddwydiais. Meddyliais eich bod chi'n rhwymo ysgubau yng nghanol y maes, a chododd fy ysgub i, a safodd yn unionsyth, ac wedi troi o gwmpas, addolodd eich ysgubau chi fy ysgub i. Dywedodd ei frodyr wrtho, Ai teyrnasu a fyddi di'n teyrnasu arnom ni, neu arglwyddiaethu a fyddi di'n arglwyddiaethu arnom? Ac ychwanegasant eto at ei gasáu oherwydd ei freuddwydion ac oherwydd ei eiriau. Gwelodd freuddwyd arall, ac adroddodd ef i'w dad ac i'w frodyr, a dywedodd, Wele,

breuddwydiais freuddwyd arall, yn union fel yr haul a'r lleuad ac un ar ddeg o sêr yn ymgrymu i mi. Ac fe geryddodd ei dad ef, ac fe ddywedodd wrtho, beth yw'r breuddwyd hwn yr wyt ti wedi ei freuddwydio? Felly wir, wedi dod a wnawn ni ddod, fi a'th fam a'th frodyr, i ymgrymu i ti ar y ddaear? Cenfigenodd ei frodyr wrtho, ond cadwodd ei dad y gair. Aeth ei frodyr i bori defaid eu tad yn Sichem. A dywedodd Israel wrth Joseff, Onid yw dy frodyr di yn bugeilio yn Sichem? Yma anfonaf di atynt; a dywedodd wrtho, wele fi. Dywedodd Israel wrtho, Dos i weld a yw dy frodyr a'r defaid yn iach, ac adrodd yn ôl i mi, ac anfonodd ef o ddyffryn Hebron, a daeth i Sichem. Ac fe ddaeth dyn o hyd iddo yn crwydro yn y maes, a gofynnodd y dyn iddo gan ddweud, Beth yr wyt ti'n ei geisio? Ond dywedodd, Rwy'n ceisio fy mrodyr; dywed wrthyf ble maent yn pori. Dywedodd y dyn wrtho ef, Maent wedi ymadael oddi yma, oherwydd clywais hwy yn dweud, Gadewch i ni fynd i Dothaim. Ac aeth Joseff ar ôl ei frodyr, a chanfu hwy yn Dothaim. Gwelsant ef ymlaen llaw o bell cyn iddo ddod yn agos atynt, ac fe gynllwynasant i'w ladd. Dywedodd pob un wrth ei frawd, Wele, mae'r breuddwydiwr hwnnw yn dod. Nawr felly, dewch, gadewch i ni ei ladd ef, a'i daflu ef i un o'r pyllau, a byddwn yn dweud, lladdodd bwystfil drwg ef, a chawn weld beth ddaw o'i freuddwydion ef. Ond wedi clywed, gwaredodd Reuben ef o'u dwylo, a dywedodd, Na drawwn ef i'r enaid. Dywedodd Reuben wrthynt, Peidiwch â thywallt gwaed, bwriwch ef i mewn i un o'r pyllau hyn sydd yn yr anialwch, ond peidiwch â gosod llaw arno, fel y bydd yn ei achub o'u dwylo, ac y bydd yn ei roi yn ôl i'w dad. Digwyddodd, pan ddaeth Joseff at ei frodyr, iddynt ddiosg oddi ar Joseff y

diwrnig amryliw oedd amdano. Ac wedi iddynt ei gymryd, fe'i taflasant i'r pwll, ond roedd y pwll yn wag; nid oedd ganddo ddŵr. Eisteddodd nhw i fwyta bara; ac wedi codi eu llygaid gwelsant, ac wele roedd teithwyr Ishmaelaidd yn dod o Gilead; ac roedd eu camelod yn llawn arogl-darth a resin a myrr. Roedden nhw'n mynd i'w ddwyn i lawr i'r Aifft. Dywedodd Jwda wrth ei frodyr, Pa ddefnydd sydd os lladdwn ni ein brawd a chuddio ei waed? Dewch, gadewch i ni ei werthu ef i'r Ismaeliaid hyn; ond na fydded ein dwylo arno ef, oherwydd ein brawd a'n cnawd ni yw ef. Clywodd ei frodyr. Ac roedd y dynion, y Midianiaid masnachwyr, yn mynd heibio, a thynasant allan a dygasant i fyny Joseff o'r pydew; a gwerthsant Joseff i'r Ismaeliad am ugain darn o aur. Ac fe ddaethon nhw â Joseff i lawr i'r Aifft. Dychwelydd Reuben at y pwll, ond nid oedd yn gweld Joseph yn y pwll, a rhwygodd ei ddillad. Ac fe drodd yn ôl at ei frodyr, ac fe ddywedodd, nid yw'r plentyn yna; ond i ble rydw i'n mynd eto? Wedi cymryd tiwnig Joseff, lladdasant fyn geifr ac halogasant y tiwnig â'r gwaed. Ac anfonasant y tiwnig amrywiol, a dygodasant ef i'w tad, a dywedasant, hwn a gawsom, adnabydd ai tiwnig dy fab yw, ai nid. Ac adnabu ef ef, ac meddai, Twnig fy mab yw hwn, mae bwystfil drwg wedi ei lyncu, mae bwystfil wedi cipio Joseff. Rhwygodd Jacob ei ddillad, a rhoddodd sachliain ar ei lwynau, a galarodd am ei fab am ddyddiau lawer. Casglwyd ynghyd yr holl feibion a'r merched, a daethant i'w gysuro, ond nid oedd yn dymuno cael ei gysuro, gan ddweud, Oherwydd byddaf yn mynd i lawr at fy mab yn galaru i Annwn, a wylodd ei dad drosto. Gwerthodd y Midianiaid Joseff yn yr Aifft i Potiffar, eunuch Pharo a phrif

gogydd.

38

Digwyddodd yn yr amser hwnnw i Jwda fynd i lawr oddi wrth ei frodyr, a chyrhaeddodd at ryw ddyn o Adwlam o'r enw Hira. Ac yno gwelodd Jwda ferch i ddyn Canaaneaidd, a'i enw oedd Shua, a chymerodd hi, ac aeth i mewn ati. Ac wedi beichiogi esgorodd fab, a galwodd yr enw ei Er. Ac wedi beichiogi esgorodd ar fab eto, a galwodd ei enw ef yn Onan. Ac wedi ychwanegu esgorodd fab, a galwodd ei enw ef, Shiloh; roedd hon yn Chasbi pan esgorodd hwy. A chymerodd Jwda wraig i Er ei gyntafanedig, a'i henw oedd Tamar. Ond bu Er, cyntafanedig Jwda, yn ddrwg yng ngolwg yr Arglwydd, a lladdodd Duw ef. Dywedodd Jwda wrth Onan, Dos at wraig dy frawd, prioda hi, a chyfod had i'th frawd. Ond gwybod Onan, oherwydd na fyddai'r had iddo ef, pan âi i mewn at wraig ei frawd, byddai'n tywallt ar y ddaear er mwyn peidio â rhoi had i'w frawd. Ond ymddangosodd yn ddrwg yng ngolwg Duw, oherwydd iddo wneud hyn, a lladdodd yntau hwn hefyd. Dywedodd Jwda wrth Tamar ei ferch-yng-nghyfraith, Eistedd yn weddw yn nhŷ dy dad, nes y bydd Sela fy mab yn fawr; oherwydd dywedodd, Rhag ofn y bydd hwn hefyd yn marw, yn union fel ei frodyr ef. Ar ôl mynd i ffwrdd, roedd Tamar yn eistedd yn nhŷ ei thad. Amlhaodd y dyddiau, a bu farw Shua, gwraig Jwda, ac wedi ei gysuro aeth Jwda i fyny at y rhai oedd yn cneifio ei ddefaid, ef ei hun a Hira ei fugail, yr Adullamiad, i Thamna. Ac adroddwyd wrth Tamar, ei ferch yng

nghyfraith, gan ddweud, Wele, mae dy dad yng nghyfraith yn mynd i fyny i Thamna i gneifio ei ddefaid. Ac wedi tynnu i ffwrdd ddillad ei gweddwdod oddi arni ei hun, gwisgodd y fantell haf, ac addurnodd ei hun, ac eisteddodd wrth byrth Ainan, sydd ar y ffordd i Thamna, oherwydd gwelodd fod Shiloh wedi tyfu'n fawr, ond nid oedd ef wedi ei rhoi hi iddo yn wraig. Ac wedi ei gweld hi, tybiodd Jwda mai putain oedd hi, oherwydd roedd hi wedi gorchuddio ei hwyneb ac nid adnabu mohoni. Trodd o'r neilltu tuag ati ar y ffordd, a dywedodd wrthi, Caniatâ i mi ddod i mewn atat ti, oherwydd nid oedd yn gwybod mai ei briodferch ef oedd hi. Ond dywedodd hi, Beth a roi di i mi, os doi di i mewn ataf fi? Ond dywedodd ef, Anfonaf i ti fyn gafr o'm defaid, ond dywedodd hi, Os rhoi di ernes i mi, hyd nes y'i hanfoni. Ond dywedodd e, Pa ernes a roddaf i ti? Ac fe ddywedodd hi, Dy fodrwy di, a dy gadwyn di, a'r ffon sydd yn dy law di. Ac fe roddodd iddi hi, ac aeth i mewn ati hi; a beichiog y daeth ganddo ef. Ac wedi codi aeth i ffwrdd, a thynnodd ei mantell haf oddi amdani, a gwisgodd ddillad ei gweddwdod. Anfonodd Jwda y myn gafr yn llaw ei fugail o Adwlam i dderbyn yn ôl y gwystl oddi wrth y wraig, ond ni chanfu ef mohoni. Gofynnodd i'r dynion o'r lle, Ble mae'r butain a fu yn Enan ar y ffordd? Ac meddent hwy, Doedd dim putain yma. Ac fe drodd yn ôl at Jwda, a dywedodd, Ni ddarganfyddais hi, ac mae'r dynion o'r lle yn dweud nad oes putain yma. Dywedodd Jwda, Gadewch iddo'u cadw, rhag inni gael ein gwawdio. Rwyf fi yn wir wedi anfon y myn hwn, ond nid wyt ti wedi ei ganfod. Digwyddodd ac ar ôl tri mis cafodd ei adrodd i Jwda, gan ddweud, Mae Tamar dy ferch-yng-nghyfraith wedi puteinio, ac wele mae hi'n feichiog

o buteindra. Dywedodd Jwda, Dewch â hi allan, a gadewch iddi gael ei llosgi. Hon ond wrth gael ei harwain, anfonodd at ei thad yng nghyfraith, gan ddweud, O'r dyn y mae'r pethau hyn yn eiddo iddo, yr wyf fi yn feichiog. Ac meddai, Adnabydd biau'r fodrwy, a'r gadwyn, a'r ffon hon. Adnabu Jwda, ac meddai, mae Tamar wedi ei chyfiawnhau yn hytrach na mi, oherwydd na roddais hi i Sela fy mab. Ac ni ychwanegodd eto i'w hadnabod hi. Digwyddodd pan oedd hi'n esgor, ac yr oedd efeilliaid yn ei chroth. Digwyddodd, wrth iddi hi eni, i'r un roi ei law allan, ac wedi i'r fydwraig ei chymryd, rhwymodd ysgarlad ar ei law ef, gan ddweud, Hwn fydd yn dod allan gyntaf. Fel y tynnodd yn ôl y llaw, ac yn syth aeth ei frawd allan; a dywedodd hi, Pa rwystr a dorrwyd drwodd o'th achos di? Ac fe alwodd ef yn Phares. Ac ar ôl hyn aeth allan ei frawd, yr hwn yr oedd yr ysgarlad ar ei law ef, a galwodd ei enw ef Sera.

39

Aeth Joseff i lawr i'r Aifft, a phrynodd Potiffar ef, eunuch Pharo, y prif gogydd, gŵr o'r Aifft, o ddwylo'r Ismaeleaid, a ddaethant ag ef yno. Ac yr oedd yr Arglwydd gyda Joseff, ac yr oedd yn ŵr llwyddiannus, a bu yn y tŷ gyda'i arglwydd yr Eifftiwr. Gwyddai ei arglwydd fod yr Arglwydd gydag ef, a pha beth bynnag a wnâi, yr Arglwydd a'i llwyddai yn ei ddwylo. Ac fe gafodd Joseff ffafr yng ngolwg ei feistr, ac fe'i plesiodd ef. Ac fe benododd ef o ar ei dŷ; a phopeth oedd ganddo, rhoddodd trwy law Joseff. Digwyddodd, ar ôl iddo ddod yn sefydlog ar ei dŷ ei hun ac ar

bopeth oedd ganddo, fod yr Arglwydd wedi bendithio tŷ yr Eifftiwr trwy Joseff, a daeth bendith yr Arglwydd ar yr holl eiddo oedd ganddo yn y tŷ ac yn y maes. Ac ymddiried popeth oedd ganddo i ddwylo Joseff; ac nid oedd yn gwybod dim am ei bethau ei hun, heblaw'r bara yr oedd ef ei hun yn ei fwyta. Ac roedd Joseff yn brydferth o ran ffurf, ac yn brydferth iawn i'r golwg. Ac wedi'r geiriau hyn, gosododd gwraig ei arglwydd ei llygaid ar Joseff, a dywedodd, Gorwedd gyda fi. Ond nid oedd ef yn fodlon; a dywedodd wrth wraig ei feistr, os nad yw fy meistr yn gwybod dim trwof fi yn ei dŷ, a phopeth sydd ganddo rhoddodd i'm dwylo i, ac nid oes dim yn rhagori yn y tŷ hwn arnaf fi, ac nid oes dim wedi ei gadw'n ôl oddi wrthyf fi, ar wahân i ti, oherwydd dy fod ti yn wraig iddo, a sut y gwnaf fi y peth drwg hwn, a phechu gerbron Duw? Pan oedd hi'n siarad â Joseff ddydd ar ôl dydd, ac nid oedd yn ufuddhau iddi i gysgu gyda hi, i gyd-orwedd â hi. Digwyddodd cyfryw ddiwrnod, ac aeth Joseff i mewn i'r tŷ i wneud ei waith, ac nid oedd neb o'r rhai yn y tŷ tu mewn. Ac fe lusgodd hi ef gerfydd ei ddillad, gan ddweud, Gorwedd gyda mi, ac wedi gadael ei ddillad yn ei dwylo hi, ffodd ef ac aeth allan. Ac fe ddaeth i fod fel y gwelodd hi ei fod wedi gadael ei ddillad yn ei dwylo hi ac wedi ffoi, ac fe aeth allan tu allan, ac fe alwodd y rhai oedd yn y tŷ, ac fe ddywedodd wrthyn nhw, gan ddweud, edrychwch, fe ddaeth â phlentyn Hebreaidd i ni, i wneud sbort am ein pennau ni; fe ddaeth i mewn ataf fi, gan ddweud, gorwedd gyda fi; ac fe waeddais â llais mawr. Ond pan glywodd ef fy mod i wedi codi fy llais a gweiddi, gadawodd ei ddillad wrth fy ymyl a ffoi, ac aeth allan. Ac fe adawodd y gwisgoedd wrth ei hymyl, nes i'r

arglwydd ddod i'w dŷ. Ac fe siaradodd hi ag ef yn ôl y geiriau hyn, gan ddweud, Daeth y mab Hebreaidd, yr hwn a ddygaist ti atom ni, i mewn ataf i i'm gwawdio; ac fe ddywedodd wrthyf i, Byddaf yn cysgu gyda thi. Ond pan glywodd imi godi fy llais a gweiddi, gan adael ei ddillad wrthyf, ffodd ac aeth allan. Daeth i fod, pan glywodd yr arglwydd eiriau ei wraig, cymaint ag a siaradodd wrtho, gan ddweud, fel hyn y gwnaeth dy was i mi, fe ddigiodd mewn llid. Ac wedi i'r arglwydd gymryd Joseff, rhoddodd ef yn y gaer, yn y lle lle mae carcharorion y brenin yn cael eu dal yno yn y gaer. Ac yr oedd yr Arglwydd gyda Joseff, a thywalltodd ei drugaredd arno, a rhoddodd iddo ffafr yng ngolwg prif geidwad y carchar. Ac rhoddodd y prif geidwad y carchar trwy law Joseff, a phawb o'r carcharorion oedd yn y carchar, a phopeth a wnânt yno, ef ei hun oedd yn ei wneud. Nid oedd prif geidwad y carchar yn gwybod dim trwyddo ef, oherwydd yr oedd pob peth trwy law Joseff, oherwydd bod yr Arglwydd gydag ef, a chymaint ag yr oedd ef ei hun yn ei wneud, yr oedd yr Arglwydd yn ei wneud yn ffyniannus yn ei ddwylo ef.

40

Digwyddodd ar ôl y geiriau hyn i brif drulliad brenin yr Aifft a'r prif bobydd bechu yn erbyn eu harglwydd, brenin yr Aifft. Ac roedd Pharo yn ddig gyda'r ddau was, gyda'r prif drulliad, ac gyda'r prif pobydd. Ac fe osododd nhw mewn carchar yn y carchar, yn y lle lle roedd Joseff wedi cael ei garcharu yno. Ac fe sefydlodd y prif geidwad garchar Joseff gyda hwy, ac fe safodd

wrth eu hymyl, ac yr oeddent yno am ddyddiau yn y carchar. Ac fe welodd y ddau freuddwyd mewn un noson; ac roedd gweledigaeth breuddwyd y prif drulliad a phrif pobydd brenin yr Aifft, y rhai oedd yn y carchar, yn hon. Aeth Joseff atynt yn y bore, a gwelodd hwy, ac roeddent wedi eu cyffroi. Ac gofynnodd i eunuchiaid Pharo, a oedd gydag ef yn y carchar wrth ei arglwydd, gan ddweud, Pam y mae eich wynebau mor brudd heddiw? A dywedon nhw wrtho fe, cawsom ni freuddwyd, ac nid oes neb i'w dehongli; a dywedodd Joseff wrthyn nhw, onid trwy Dduw mae'r dehongliad ohonyn nhw? Adroddwch felly i mi. A adroddodd y prif drulliad ei freuddwyd i Joseff, a dywedodd, Yn fy nghwsg yr oedd gwinwydden o'm blaen i. Yn y winwydden roedd tri changen, a hon yn ffynnu, wedi bwrw eginau, ac yn aeddfed oedd y clystyrau grawnwin. Ac roedd cwpan Pharo yn fy llaw i, a chymerais y grawnwin, a'u gwasgu i mewn i'r cwpan, a rhoddais y cwpan yn llaw Pharo. Ac meddai Joseff wrtho, Dyma ei ddehongliad: y tair cangen, tri diwrnod ydynt. Eto tri diwrnod, a bydd Pharo yn cofio dy swydd, a bydd yn dy adfer i'th brif gwpanwriaeth, a byddi'n rhoi cwpan Pharo i'w law yn ôl dy swydd flaenorol, fel yr oeddit yn gwpanwr. Ond cofia fi oherwydd dy hun, pan ddaw'n dda i ti, a gwna drugaredd â mi, a chofia amdanaf wrth Pharo, a thyrd â mi allan o'r carchar hwn. Oherwydd trwy ladrad y'm lladratawyd o wlad yr Hebreaid, ac yma ni wneuthum ddim byd, ond fe'm taflwyd i'r pwll hwn. Ac gwelodd y prif pobydd ei fod wedi dehongli'n gywir, a dywedodd wrth Joseff, a minnau welais freuddwyd, a thybiais dri basged o fara ar fy mhen, ac yn y fasged uchaf o bob math o fwydydd y mae Pharo yn eu bwyta, gwaith pobydd, ac

roedd adar y nefoedd yn bwyta nhw o'r fasged uchaf ar fy mhen. Gan ateb ond dywedodd Joseff wrtho, dyma ei ddehongliad ef: y tri basged, tri diwrnod ydynt; O fewn tri diwrnod, a bydd Pharo yn tynnu dy ben di oddi wrthyt; a bydd yn dy grogi di ar bren, a bydd adar y nefoedd yn bwyta dy gnawd di oddi arnat. Daeth i fod ar y trydydd dydd, dydd genedigaeth Pharo oedd, ac roedd yn gwneud diod i'w holl weision, ac fe gofiodd swydd y trulliad gwin a swydd y pobydd yng nghanol ei weision. Ac adferoddd ef y prif drulliad i'w swydd, a rhoddodd y cwpan yn llaw Pharo. Ond crogasai y prif bobydd, fel y dehonglodd Joseff iddynt. Ac ni chofiodd y prif drulliad Joseff, ond fe'i hanghofiodd.

41

Digwyddodd ar ôl dwy flynedd o ddyddiau, gwelodd Pharo freuddwyd; meddyliodd ei fod yn sefyll ar yr afon. Ac wele, yn union fel o'r afon, roedd saith o wartheg yn dod i fyny, hardd eu golwg ac o gig dewisol, ac roeddent yn pori yn yr Achei. Ond roedd saith o ychen eraill yn dod i fyny ar ôl y rhain o'r afon, yn hyll eu ffurf ac yn denau eu cnawd, ac roeddent yn pori wrth ymyl yr ychen ar lan yr afon. Ac ysod y saith ych hyll a thenau eu cnawd y saith ych oedd yn dda eu ffurf ac yn ddewisol eu cnawd, a chododd Pharo. Ac fe freuddwydiodd yr ail waith, ac wele saith twysen yn tyfu ar un coesyn, wedi eu dewis ac yn dda. Ac wele, roedd saith twysen denau wedi eu difetha gan y gwynt yn egino gyda hwy. Ac fe lyncodd y saith tywysennau

tenau a ddifeithiwyd gan y gwynt y saith tywysennau dewisedig a llawn, ond cododd Pharo, ac roedd yn freuddwyd. Digwyddodd yn y bore, a chyffrôdd ei enaid, ac wedi anfon galwodd yr holl ddehonglwyr yr Aifft, a'r holl ddoethion ohoni, ac adroddodd Pharo iddynt ei freuddwyd, ac nid oedd neb yn ei esbonio i Pharo. Ac fe siaradodd y prif drulliad â Pharo, gan ddweud, Rwy'n cofio fy mhechod heddiw. Roedd Pharo yn ddig gyda'i weision, a gosododd ni mewn carchar, yn nhŷ'r prif gogydd, fi a'r prif pobydd. Ac fe welon ni freuddwyd, y ddau ohonom mewn un noson, fi ac yntau; pob un y gwelsom yn ôl ei freuddwyd ei hun. Roedd yno gyda ni ddyn ifanc, mab Hebreig y prif gogydd, ac fe ddwedasom wrtho, ac fe ddehonglodd i ni. Digwyddodd fel y dehonglodd ef i ni: cefais fy adfer i'm swydd, ond cafodd hwnnw ei grogi. Wedi anfon, galwodd Pharo Joseff, a dygasant ef allan o'r carchar, ac eilliasant ef, a newidasant ei wisg, a daeth at Pharo. Dywedodd Pharo wrth Joseff, Rwyf wedi cael breuddwyd, ac nid oes neb i'w ddehongli. Ond rwyf wedi clywed amdanat ti yn dweud, ar ôl i ti glywed breuddwydion, dy fod yn eu dehongli. Ond atebodd Joseff y Pharo gan ddweud, heb Dduw ni fydd ateb iachawdwriaeth Pharo. Llefarodd Pharo wrth Joseff, gan ddweud, Yn fy nghwsg meddyliais fy mod yn sefyll wrth lan yr afon. Ac fel o'r afon yr oedd saith o wartheg yn dod i fyny, hardd eu golwg a dewisol eu cig, ac yr oeddent yn pori yn yr Achei. Ac wele saith o wartheg eraill yn dod i fyny ar eu hôl o'r afon, drwg a hyll eu golwg, a thenau eu cnawd, rhai na welais i rai tebyg iddynt yn holl wlad yr Aifft yn hyllach. Ac ysgodd y saith o ychen hyll a thenau y saith o ychen cyntaf, y rhai da a dewisol. Ac aethant i mewn i'w boliau, ac ni ddaethant

yn wahaniaethol, oherwydd aethant i mewn i'w boliau, ac roedd eu golygon yn hyll, fel ar y dechrau; ond wedi deffro, cysgais. Ac fe welais eto yn fy nghwsg, ac roedd fel saith tywysennau yn codi ar un goes yn llawn ac yn hardd; Ond roedd saith tywysennau eraill yn denau ac wedi'u difetha gan y gwynt yn tyfu wrth eu hymyl. Ac fe lyncodd y saith tywysennau tenau a ddifeithwyd gan y gwynt y saith tywysennau da a llawn, dywedais felly wrth y dehonglwyr, ac nid oedd neb yn egluro hyn i mi. Ac meddai Joseff wrth Pharo, Un yw breuddwyd Pharo; mae Duw wedi dangos i Pharo yr hyn y mae'n ei wneud. Y saith fuwch dda, saith mlynedd ydynt, a'r saith tywysennau da, saith mlynedd ydynt; un yw breuddwyd Pharo. A'r saith gwartheg tenau sy'n esgyn ar eu hôl hwy, saith mlynedd yw, ac y saith tywysennau tenau a ddifetha gan y gwynt, saith mlynedd yw; byddant saith mlynedd o newyn. Ond y gair a ddywedais wrth Pharo, cymaint ag y mae Duw yn ei wneud, dangosodd i Pharo. Wele, mae saith mlynedd o ddigonedd mawr yn dod yn holl dir yr Aifft. Bydd saith mlynedd o newyn yn dod ar ôl hyn, a byddant yn anghofio'r llawnder a fydd yn bod yn yr Aifft gyfan, a bydd y newyn yn difa'r tir. Ac ni fydd y digonedd ar y ddaear yn cael ei adnabod oherwydd y newyn a fydd ar ôl hyn, oherwydd bydd yn gryf iawn. Ynglŷn â gwneud breuddwyd Pharo yn ddwbl ddwywaith, oherwydd bydd y gair oddi wrth Dduw yn wir, a bydd Duw yn cyflymu i'w gyflawni. Nawr felly, ystyria ddyn call a deallus, a gosod ef dros dir yr Aifft. Ac gadewch i Pharo wneud a gadewch iddo benodi llywodraethwyr ar y tir; a gadewch iddyn nhw gasglu pob cynnyrch tir yr Aifft o'r saith mlynedd o ddigonedd, a gadewch iddyn nhw gasglu pob

bwyd y saith mlynedd sy'n dod, y rhai da hyn; a gadewch i'r ŷd gael ei gasglu dan law Pharo; bwyd yn y dinasoedd, gadewch iddo gael ei gadw. A bydd y bwyd sydd wedi ei gadw yn y wlad ar gyfer y saith mlynedd o newyn, a fydd yng ngwlad yr Aifft, ac ni fydd y wlad yn cael ei dinistrio yn y newyn. Roedd y gair yn plesio gerbron Pharo ac gerbron ei holl weision. Ac meddai Pharo wrth ei holl blant, oni chawn ni ddyn fel hyn, sydd ag ysbryd Duw ynddo? Dywedodd Pharo wrth Joseff, Gan i Dduw ddangos i ti yr holl bethau hyn, nid oes dyn doethach na mwy deallus na thi. Ti fydd dros fy nhŷ i, ac ar dy air di bydd fy holl bobl i yn ufuddhau, ac eithrio'r orsedd yn unig byddaf i yn fwy na thi. Dywedodd Pharo wrth Joseff, Wele, rwy'n dy benodi di heddiw dros holl wlad yr Aifft. Ac wedi i Pharo dynnu'r fodrwy o'i law, fe'i rhoddodd ar law Joseff, a'i wisgo â gwisg o liain main, a rhoi torch aur am ei wddf. Ac fe'i dyrchafaodd ef ar yr ail gerbyd o'i eiddo, a chyhoeddodd herald o'i flaen ef, a phenodod ef dros holl wlad yr Aifft. Dywedodd Pharo wrth Joseff, Fi yw Pharo; hebddot ti ni fydd neb yn codi ei law ar holl wlad yr Aifft. A galwodd Pharo enw Joseff yn Psontomffanech, a rhoddodd iddo Aseneth, merch Petefrê offeiriad Heliopolis, yn wraig iddo. Roedd Joseff yn ddeg ar hugain oed pan safodd o flaen y Pharo, brenin yr Aifft, ac aeth Joseff allan o ŵydd y Pharo, a theithiodd trwy holl wlad yr Aifft. Ac fe wnaeth y tir ysgubau yn ystod y saith mlynedd o ddigonedd. Ac fe gasglodd yr holl fwyd o'r saith mlynedd, pan oedd yr helaethrwydd yn nhir yr Aifft, ac fe osododd y bwyd yn y dinasoedd; bwyd meysydd y ddinas o'i chwmpas fe'i gosododd ynddi. Ac casglodd Joseff ŷd fel tywod y môr, llawer iawn dros ben, nes nad oedd modd ei gyfrif,

oherwydd nid oedd rhif iddo. Ond i Joseff ganwyd dau fab cyn dyfod y saith mlynedd o newyn, y rhai a esgorodd Asenath iddo, merch Potiphera offeiriad Heliopolis. Galwodd Joseff enw'r cyntaf-anedig, Manasse; oherwydd gwnaeth Duw i mi anghofio fy holl lafur, a holl rai fy nhad. Ac galwodd enw'r ail, Effraim; oherwydd cynyddodd Duw fi yn nhir fy narostyngiad. Aeth heibio y saith mlynedd o ffyniant a fu yng ngwlad yr Aifft. Ac dechreuodd y saith mlynedd o newyn ddod, fel y dywedodd Joseff, a daeth newyn yn yr holl wlad, ond yn yr holl wlad yr Aifft yr oedd bara. Ac newynodd holl dir yr Aifft, a gwaeddodd y bobl at Pharo ynghylch bara, a dywedodd Pharo wrth holl yr Eifftiaid, Ewch at Joseff, a beth bynnag a ddywed wrthych, gwnewch. Ac yr oedd y newyn ar wyneb yr holl ddaear, ond agorodd Joseff yr holl ysguboriau ŷd, ac yr oedd yn gwerthu i'r holl Eifftiaid. Ac aeth yr holl wledydd i'r Aifft i brynu gan Joseff, oherwydd roedd y newyn wedi trechu yn yr holl dir.

42

Ond pan welodd Jacob fod gwerthiant yn yr Aifft, dywedodd wrth ei feibion, Pam ydych chi'n edrych yn segur? Wele, rwyf wedi clywed bod ŷd yn yr Aifft; ewch i lawr yno a phrynwch ychydig o fwyd i ni, fel y gallwn fyw ac nid marw. Aeth brodyr Joseff, y deg, i lawr i brynu ŷd o'r Aifft; Ond ni anfonodd Benjamin, brawd Joseff, gyda'i frodyr; oherwydd dywedodd, rhag ofn i niwed ddigwydd iddo. Daeth meibion Israel i brynu gyda'r rhai oedd yn dod, oherwydd yr oedd newyn yng ngwlad

Canaan. Joseff oedd llywodraethwr y wlad, ac ef oedd yn gwerthu i holl bobl y wlad, a daeth brodyr Joseff ac addolasant iddo â'u hwynebau ar y ddaear. Wedi gweld ei frodyr, adnabodd Joseff hwy; ac actiodd fel dieithryn tuag atynt, a siaradodd â hwy yn galed; a dywedodd wrthynt, o ble rydych chi wedi dod? Ac fe ddwedon nhw, o dir Canaan, i brynu bwyd. Adnabu Joseff ei frodyr; ond ni adnabuon nhw ef. A chofiodd Joseff ei freuddwydion, y rhai a welodd; ac meddai wrthyn nhw, ysbïwyr ydych chi, i ddeall olion y wlad rydych chi wedi dod. Ond dywedon nhw, Na, arglwydd; daeth dy weision i brynu bwyd. Rydym ni i gyd yn feibion un dyn; rydym ni'n heddychlon, nid yw eich plant chi'n ysbïwyr. Dywedodd wrthynt, Nage, ond daethoch i weld olion y ddaear. A dywedasant, deuddeg ydym ni dy blant di, yn frodyr, yn nhir Canaan; ac wele mae'r ieuengaf gyda'n tad ni heddiw; ond nid yw'r llall yn bodoli. Dywedodd Joseff wrthynt, Dyma yw'r hyn a ddywedais wrthych, gan ddweud eich bod yn ysbïwyr. Yn hyn y cewch eich profi, wrth iechyd Pharo, ni chewch fynd allan o'r fan hon, os na ddaw eich brawd ieuengaf yma. Anfonwch un ohonoch, a chymerwch eich brawd, ond byddwch chwi yn cael eich arwain i ffwrdd hyd nes i'ch geiriau ddod yn amlwg, a ydych yn dweud y gwir ai peidio; os nad ydych, wrth iechyd Pharo, ysbïwyr ydych yn wir. A rhoddodd ef hwy mewn carchar am dri diwrnod. Dywedodd wrthynt ar y trydydd dydd, Gwnewch hyn, a byddwch fyw, oherwydd ofnaf Dduw. Os ydych chi'n heddychlon, cadwer un o'ch brodyr yn y carchar, ond ewch chwi, a dewch â'r ŷd a brynwyd yn ôl i chi. A dewch â'ch brawd ieuengaf ataf i, a bydd eich geiriau'n cael eu credu; ond os na, byddwch chi'n marw.

Gwnaethon nhw felly. Ac meddai pob un wrth ei frawd, Ie, mewn pechodau yr ydym ni oherwydd ein brawd, gan inni ddiystyru gorthrymder ei enaid pan oedd yn erfyn arnom, ac ni wrandawsom arno, ac oherwydd hyn daeth y gorthrymder hwn arnom. Gan ateb dywedodd Reuben wrthyn nhw, Onid siaradais i â chi, gan ddweud, Peidiwch â niweidio'r plentyn, ac ni wrandawsoch chi arnaf i? Ac wele, mae ei waed yn cael ei geisio. Nhw eu hunain ond nid oeddent yn gwybod, oherwydd roedd Joseff yn clywed; oherwydd yr oedd y cyfieithydd yn y canol rhyngddynt; Wedi troi i ffwrdd oddi wrthynt wylodd Joseff; ac eto daeth yn agos atynt, a dywedodd wrthynt; a chymerodd Simeon oddi wrthynt, a rhwymodd ef o'u blaen. Gorchmynnodd Joseff lenwi eu llestri hwy â grawn, a dychwelyd eu harian hwy i sach pob un, a rhoi iddynt ddarpariaeth ar gyfer y daith, a felly y bu iddynt. Ac wedi gosod y grawn ar eu hasynnod, aethant i ffwrdd oddi yno. Wedi i un ddatod ei sach, i roi porthiant i'w asynnod, lle y letywyd hwy, gwelodd rwymyn ei arian, ac yr oedd ar ben genau y sach. Ac meddai wrth ei frodyr, Rhoddwyd fy arian yn ôl i mi, ac wele, dyma ef yn fy mag, a synnwyd eu calonnau, ac aflonyddwyd hwy at ei gilydd, gan ddweud, Beth yw hyn y mae Duw wedi ei wneud i ni? Daethon nhw at Jacob eu tad i dir Canaan, ac adroddon nhw iddo'r holl bethau a ddigwyddodd iddyn nhw, gan ddweud, Mae'r dyn sy'n arglwydd y tir wedi siarad yn galed atom ni, a rhoddodd ni mewn carchar, fel rhai oedd yn ysbïo'r tir. Dywedsom wrtho ef, Heddychlon ydym, nid ydym yn ysbïwyr. Deuddeg o frodyr ydym ni, meibion ein tad; nid yw'r un yn bodoli, ond mae'r ieuengaf gyda'n tad heddiw yng ngwlad Canaan. Dywedodd y dyn, arglwydd y tir,

wrthym ni, Yn hyn byddaf yn gwybod eich bod yn heddychlon: gadewch un brawd yma gyda mi, a chymerwch y cyflenwad ŷd ar gyfer eich tŷ ac ewch. Ac dewch â'ch brawd ieuengaf ataf fi, ac fe wn i nad ysbïwyr ydych chi, ond eich bod yn heddychlon, ac fe roddaf eich brawd yn ôl i chi, ac fe fyddwch yn masnachu yn y wlad. Ac fe ddigwyddodd wrth iddyn nhw wacáu eu sachau, ac roedd clwm arian pob un yn ei sach ef; ac fe welon nhw glymau eu harian, hwy eu hunain a'u tad, ac ofnasant. Dywedodd Iacob eu tad wrthyn nhw, Rydych chi wedi fy amddifadu i o blant; dydy Joseff ddim yma, dydy Simeon ddim yma, ac fe wnewch chi gymryd Benjamin? Digwyddodd yr holl bethau hyn arnaf i. Dywedodd Reuben wrth eu tad, gan ddweud, Lladda fy nau fab os na ddygaf ef yn ôl atat ti; rho ef yn fy llaw i, a byddaf fi'n dod ag ef yn ôl atat ti. Ond dywedodd ef, Ni fydd fy mab yn mynd i lawr gyda chwi, oherwydd bu farw ei frawd, ac ef yn unig sydd wedi ei adael ar ôl, ac os digwydd iddo gael ei wanhau ar y ffordd yr ydych yn mynd, byddwch yn dwyn fy henaint gyda galar i annwn.

43

Ond cryfhaodd y newyn ar y ddaear. Digwyddodd pan orffenasant fwyta'r grawn a ddygasant o'r Aifft, a dywedodd eu tad wrthynt, Ewch eto a phrynwch ychydig o fwyd i ni. Dywedodd Jwda wrtho, gan ddweud, tystiodd y dyn, arglwydd y ddaear, i ni yn ddifrifol, gan ddweud, ni welwch fy wyneb, os nad yw eich brawd ieuengaf gyda chwi. Os felly yr wyt ti yn

anfon ein brawd gyda ni, byddwn yn mynd i lawr ac yn prynu bwyd i ti. Os nad wyt ti'n anfon ein brawd gyda ni, ni awn ni, oherwydd dywedodd y dyn wrthym ni, gan ddweud, ni welwch chi fy wyneb, os nad yw eich brawd ieuengaf gyda chi. Dywedodd Israel, Pam y gwnaethoch chi niwed i mi drwy ddweud wrth y dyn fod gennych frawd? Ond dywedasant hwy, Gofynnodd y dyn i ni yn fanwl amdanom ni a'n cenhedlaeth, gan ddweud, A yw eich tad eto'n fyw, ac a oes gennych frawd? Ac adroddwyd iddo yn ôl yr holi hwn. Sut y gallem wybod y byddai'n dweud wrthym, Dewch â'ch brawd? Dywedodd Jwda wrth Israel ei dad, Anfon y bachgen gyda fi; ac wedi codi awn ni, fel y byddwn ni'n byw ac na fyddwn ni'n marw, ni a thi, a'n bagiau ni. Ond byddaf fi'n aros amdano ef; ceisia ef o'm llaw i. Os na ddygaf ef atat ti, a'i osod ef o'th flaen di, byddaf wedi pechu yn dy erbyn di holl ddyddiau fy mywyd. Pe na baem wedi oedi, byddem eisoes wedi dychwelyd ddwywaith. Dywedodd Israel eu tad wrthynt, Os felly y mae, gwnewch hyn: cymerwch o ffrwythau'r ddaear yn eich llestri, a dewch â rhoddion i lawr i'r dyn, o'r resin a'r mêl, arogldarth a stacte a therebinth a chnau. Ac cymerwch yr arian dwbl yn eich dwylo, dychwelwch gyda chwi yr arian a ddychwelwyd yn eich sachau, rhag ofn mai camgymeriad ydyw. Ac cymerwch eich brawd, a chodwch ac ewch i lawr at y dyn. A rhodded fy Nuw i chwi ffafr gerbron y dyn, ac anfon eich brawd, yr un, a Benjamin; oherwydd yr wyf fi, yn wir, fel y'm hamddifadwyd o blant, wedi fy amddifadu o blant. Cymerodd y dynion y rhoddion hyn a'r arian dwbl yn eu dwylo, a Benjamin hefyd, a chodi a mynd i lawr i'r Aifft, a sefyll o flaen Joseff. Gwelodd Joseff hwy, a Benjamin ei frawd o'r un

fam, a dywedodd wrth oruchwyliwr ei dŷ, Dod â'r dynion i mewn i'r tŷ, a lladda aberthau, a pharatoa, oherwydd gyda fi y bydd y dynion yn bwyta bara ganol dydd. Gwnaeth y dyn fel y dywedodd Joseff, ac arweiniodd y dynion i mewn i dŷ Joseff. Wedi gweld, ond dywedodd y dynion, oherwydd iddynt gael eu dwyn i mewn i dŷ Joseff, Oherwydd yr arian a ddychwelwyd yn ein sachau yn y dechrau, rydym ni'n cael ein dwyn i mewn, i'n cyhuddo ni'n ffals ac ymosod arnom ni, i'n cymryd ni'n gaethweision, a'n hasynnod ni. Wedi nesáu at ddyn tŷ Joseff, fe siaradon nhw ag ef ym mhorth y tŷ, gan ddweud, rydyn ni'n erfyn, arglwydd; fe aethon ni i lawr ar y dechrau i brynu bwyd. Digwyddodd pan ddaethom i'r llety ac agorasom ein sachau, a dyma arian pob un yn ei sach ei hun; ein harian yn ôl ei bwysau, rydym wedi ei ddychwelyd nawr yn ein dwylo. Ac arian arall a ddygasom gyda ni, i brynu bwyd; ni wyddom pwy a daflod yr arian i'n sachau. Dywedodd wrthynt, Gras i chwi, peidiwch ag ofni, mae eich Duw chi, a Duw eich tadau chi, wedi rhoi trysorau i chwi yn eich sachau chi, ac yr wyf wedi derbyn eich arian parchus chi, ac arweiniodd Simeon allan atynt hwy. Ac fe ddaeth â dŵr i olchi eu traed, ac fe roddodd borthiant i'w hasynnod. Paratoi nhw'r rhoddion hyd nes i Joseff ddod ganol dydd, oherwydd clywsant ei fod yn mynd i fwyta yno. Aeth Joseff i mewn i'r tŷ, a dygasant iddo'r rhoddion a oedd ganddynt yn eu dwylo, ac addolasant iddo ar eu hwynebau ar y ddaear. Gofynnodd iddyn nhw, Sut ydych chi? Ac meddai wrthynt, A yw eich tad yn iach, yr hen ŵr y soniasoch amdano? Ydy e'n dal yn fyw? A dywedon nhw, Mae dy was di, ein tad ni, yn iach, mae e'n dal yn fyw. Ac meddai, Bendithiol yw'r dyn hwnnw i Dduw; ac

wedi plygu i lawr addolasant iddo. Wedi edrych i fyny â'i lygaid, gwelodd Joseff Benjamin ei frawd o'r un fam; ac meddai, hwn yw eich brawd ieuengaf chi, yr hwn ddwedasoch chi wrthyf i ddod ag ef? Ac meddai, boed i Dduw drugarháu wrthyt, blentyn. Cafodd Joseff ei drysu, oherwydd roedd ei berfedd yn cael eu corddi dros ei frawd, ac roedd yn ceisio wylo, ond wedi mynd i mewn i'r siambr, wylodd yno. Ac wedi golchi ei wyneb, aeth allan a rheoli ei hun, a dywedodd, Gosodwch y bara allan. Ac fe osodwyd o'i flaen ef yn unig, ac iddynt hwy ar wahân, ac i'r Eifftiaid oedd yn ciniawa gydag ef ar wahân, oherwydd ni allai'r Eifftiaid fwyta bara gyda'r Hebreaid, canys ffieidd-dra yw hynny i'r Eifftiaid. Eisteddodd o'i flaen, y cyntaf-anedig yn ôl ei freintiau, a'r ieuengaf yn ôl ei ieuenctid, ac roedd y dynion yn rhyfeddu, pob un at ei frawd. Codasant ddogn o'i eiddo tuag atynt eu hunain, ond mawrygwyd dogn Benjamin o'r dognoedd i gyd bum gwaith yn fwy na'r rhai hynny, ac yfasant ac aethant yn llawen gydag ef.

44

Ac gorchmynnodd Joseff i'r un oedd dros ei dŷ, gan ddweud, Llenwch sachau'r dynion â bwyd, cymaint ag y gallant ei gario, a rhowch arian pob un yng ngenau ei sach. Ac rhowch fy nghwpan arian i yn sach yr ieuengaf, a phris ei ŷd ef, a digwyddodd yn ôl gair Joseff, fel y dywedodd. Torrodd y bore a chafwyd anfon y dynion ymaith, hwy a'u hasynnod. Wedi iddynt fynd allan o'r ddinas, nid oeddent wedi mynd yn bell, a

dywedodd Joseff wrth yr un dros ei dŷ, Cod a dilyn ar ôl y dynion, a phan ddelii di i fyny â hwy, dywed wrthynt, Pam yr ydych wedi talu'n ôl ddrwg yn lle da? Pam wnaethoch chi ddwyn fy nghwpan arian i? Onid hwn yw'r un y mae fy arglwydd yn yfed ohono? Ond mae ef ei hun yn dewinio trwy ddewiniaeth ynddo ef. Rydych chi wedi cyflawni'n llawn y pethau drwg rydych chi wedi eu gwneud. Wedi eu canfod hwy, dywedodd wrthynt yn ôl y geiriau hyn. Ond dywedon nhw wrtho, pam mae'r arglwydd yn siarad yn ôl y geiriau hyn? Na foed i'th blant di wneud yn ôl y gair hwn. Os yr arian yn wir, yr hwn a gawsom yn ein sachau, a ddychwelsom atat ti o dir Canaan, sut y byddem yn dwyn o dŷ dy arglwydd arian neu aur? Gyda pwy bynnag y byddi di'n dod o hyd i gwpan dy blant, gadewch iddo farw; a byddwn ninnau yn blant i'n harglwydd. Ac meddai ef, a nawr, fel rydych chi'n dweud, felly y bydd; gyda phwy bynnag y caiff y cwpan ei ganfod, bydd yn blentyn i mi ond byddwch chi yn lân. Ac fe frysiodd pob un, a thynnasant i lawr bob un ei sach ar y ddaear, ac agorodd pob un ei sach. Chwiliodd, gan ddechrau o'r hynaf, nes iddo ddod at yr ieuengaf. Ac fe ddarganfu'r cwpan ym mag Benjamin. Ac fe rwygodd pob un ei ddillad, a gosododd pob un ei sach ar ei asyn, a dychwelsant i'r ddinas. Aeth Jwda a'i frodyr i mewn at Joseff tra oedd ef yno o hyd, a syrthiasant o'i flaen ar y ddaear. Dywedodd Joseff wrthyn nhw, Beth yw'r peth yma a wnaethoch chi? Onid ydych chi'n gwybod y gall dyn fel fi ymarfer dewiniaeth? Dywedodd Jwda, Beth wnawn ni ei ateb i'r arglwydd, neu beth ddywedwn ni, neu sut y cawn ni ein cyfiawnhau? Mae Duw wedi dod o hyd i anghyfiawnder dy blant; wele rydym yn

weision i'n harglwydd ni, ni hefyd, a'r un y canfuwyd y cwpan gydag ef. Dywedodd Joseff, Na foed i mi wneud y peth hwn; y dyn y canfuwyd y cwpan gydag ef, bydd ef yn was i mi; ond ewch chi i fyny mewn diogelwch at eich tad. Ac wedi nesáu ato dywedodd Jwda, erfyniaf, arglwydd; gad i dy was siarad gair o dy flaen di, a phaid â digio wrth dy was, oherwydd rwyt ti fel Pharo. Arglwydd, fe ofynnaist ti i'th blant, gan ddweud, a oes gennych dad neu frawd. Ac fe ddwedon ni wrth yr arglwydd, mae gennym ni dad hŷn, a phlentyn henaint iau iddo ef, a bu farw ei frawd ef, ond ef yn unig a adawyd i'w fam ef, a charodd y tad ef. Fe ddwedaist ti wrth dy weision, dewch ag ef i lawr ataf fi, ac fe gymeraf ofal ohono ef. Ac fe ddwedon ni wrth yr arglwydd, ni fydd y plentyn yn gallu gadael ei dad; ond os bydd yn gadael y tad, bydd yn marw. Fe ddywedaist ti wrth dy blant, os nad yw eich brawd ieuengaf yn dod i lawr gyda chi, ni fyddwch chi'n ychwanegu gweld fy wyneb. Daeth i fod pan aethom ni i fyny at dy was di ein tad ni, adroddsom ni iddo fo eiriau ein harglwydd ni. Dywedodd ein tad, Ewch eto a phrynwch ychydig o fwyd i ni. Ond dywedsom ni, Ni allwn fynd i lawr, ond os bydd ein brawd ieuengaf yn dod i lawr gyda ni, yna fe awn i lawr, oherwydd ni allwn weld wyneb y dyn heb fod ein brawd ieuengaf gyda ni. Dywedodd dy fab, ein tad ni, wrthon ni, rydych chi'n gwybod bod y wraig wedi geni dau i mi, ac aeth yr un allan oddi wrthyf; ac fe ddywedoch chi ei fod wedi cael ei fwyta gan fwystfil, ac nid wyf wedi ei weld hyd yn awr. Os felly y cymerwch hwn hefyd o'm gŵydd, a digwydd iddo wendid ar y ffordd, yna fe ddygwch fy henaint i lawr gyda galar i Annwn. Nawr felly os af i mewn at dy blentyn di, ein tad ni, a'r

plentyn ddim gyda ni, ac mae ei enaid ef yn hongian o enaid hwn, a bydd pan fydd ef yn gweld nad yw'r plentyn gyda ni, bydd ef yn marw, a bydd dy blant di yn dwyn i lawr henaint dy blentyn di, ein tad ni, gyda galar i Annwn. Oherwydd mae dy fab di wedi derbyn y plentyn gan y tad, yn dweud, os na ddof â ef atat ti, a'i osod ef o dy flaen di, byddaf wedi pechu yn erbyn y tad yr holl ddyddiau. Nawr felly byddaf yn aros gyda ti yn blentyn yn lle'r plentyn, yn was i'r arglwydd; ond gadewch i'r plentyn fynd i fyny gyda'i frodyr. Oherwydd sut y byddaf yn mynd i fyny at y tad, a'r plentyn ddim gyda ni? Er mwyn na welaf y drygau a ddaw o hyd i'm tad.

45

Ac ni allai Joseff oddef yr holl rai a safai wrtho, ond dywedodd, Anfonwch bawb ymaith oddi wrthyf, ac nid oedd neb yn sefyll wrth Joseff pan wnaeth ei hun yn hysbys i'w frodyr. Ac fe ollyngodd lais gydag wylo, a chlywsant yr holl Eifftiaid, a daeth yn glywadwy i dŷ Pharo. Dywedodd Joseff wrth ei frodyr, Fi yw Joseff; ydy fy nhad yn dal yn fyw? Ac nid oedd y brodyr yn gallu ei ateb ef; oherwydd roeddent wedi cael eu cythryblu.
Dywedodd Joseff wrth ei frodyr, Nesewch ataf fi, a nesasant, a dywedodd, Myfi wyf Joseff eich brawd, yr hwn a werthoch i'r Aifft. Nawr felly peidiwch â galaru, ac na foed yn galed i chwi, oherwydd i chwi fy ngwerthu yma, canys er mwyn bywyd yr anfonodd Duw fi o'ch blaen chwi. Dyma oherwydd yw'r ail flwyddyn o newyn ar y tir, ac mae eto bum mlynedd ar ôl, yn y

rhai ni fydd aredig, na chynhaeaf; Oherwydd anfonodd Duw fi o'ch blaen chi, i adael gweddill ohonoch chi ar y tir, ac i feithrin cadwraeth fawr i chi. Nawr felly nid chi a'm hanfonodd yma, ond Duw, a gwnaeth fi fel tad i Pharo, ac yn arglwydd ar ei holl dŷ, ac yn llywodraethwr ar holl wlad yr Aifft. Wedi brysio felly ewch i fyny at fy nhad i, a dywedwch wrtho, mae dy fab di Joseff yn dweud y pethau hyn; mae Duw wedi fy ngwneud i yn arglwydd holl dir yr Aifft; tyrd i lawr felly ataf fi, a phaid ag aros; A byddi di'n byw yn nhir Gosen Arabia; a byddi di'n agos ataf fi ti, a dy feibion di, a meibion dy feibion di, dy ddefaid di, a dy wartheg di, a chymaint sydd gen ti. A byddaf yn dy fagu di yno, oherwydd mae eto bum mlynedd o newyn, fel na fyddi di'n cael dy ddinistrio, ti a'th feibion, a'th holl eiddo. Wele, mae eich llygaid chi yn gweld, a llygaid Benjamin fy mrawd, mai fy ngenau i sy'n siarad â chi. Adroddwch felly i'm tad yr holl ogoniant sydd gennyf yn yr Aifft, a'r cyfan a welwch, a brysiwich a dewch â'm tad i lawr yma. Ac wedi syrthio ar wddf Benjamin ei frawd, wylodd arno, ac wylodd Benjamin ar ei wddf yntau. Ac wedi cusanu ei holl frodyr, wylodd arnynt, ac ar ôl hyn llefarodd ei frodyr wrtho. Ac fe glywyd y llais yn eang yn nhŷ Pharo, yn dweud, Mae brodyr Joseff wedi dod, a llawenhaodd Pharo a'i wasanaeth. Dywedodd Pharo wrth Joseff, Dywed wrth dy frodyr, gwnewch hyn: llenwch eich sachau, ac ewch i dir Canaan. Ac wedi cymryd eich tad a'ch eiddo, dewch ataf fi, a rhoddaf i chwi o holl bethau da'r Aifft, a bwytewch fêr y ddaear. Ond ti, gorchymyn hyn: cymryd iddyn nhw wagonau o wlad yr Aifft ar gyfer eich plant chi, ac ar gyfer eich gwragedd chi; ac wedi codi eich tad chi, dewch. Ac na arbedwch lygaid eich llestri,

oherwydd bydd holl bethau da'r Aifft yn eiddo i chwi. Gwnaeth meibion Israel felly; a rhoddodd Joseff iddynt wagonau yn ôl y pethau a ddywedwyd gan Pharo y brenin; a rhoddodd iddynt ddarpariaethau ar gyfer y ffordd; Ac i bawb rhoddodd ddwy wisg; ond i Fenjamin rhoddodd dri chant o aur, a phum newid o wisgoedd. Ac i'w dad anfonodd yn ôl yr un modd, a deg asyn yn cario o holl bethau da'r Aifft, a deg mul yn cario tortha i'w dad ar gyfer y daith. Anfonodd allan ei frodyr, ac aethant, a dywedodd wrthynt, Peidiwch â bod yn ddig ar y ffordd. Ac aethant i fyny o'r Aifft, a daethant i dir Canaan at Iacob eu tad. Ac adroddwyd iddo gan ddweud, bod dy fab Joseff yn fyw, a'i fod ef ei hun yn rheoli holl wlad yr Aifft, a synnodd Iacob yn ei feddwl, oherwydd ni chredodd iddynt hwy. Siaradon nhw ag ef yr holl bethau a ddywedwyd gan Joseff, cymaint ag a ddywedodd wrthyn nhw. Wedi gweld y wagonau a anfonodd Joseff er mwyn ei godi, adfywiodd ysbryd Iacob eu tad. Dywedodd Israel, Mawr yw hyn i mi, os yw Joseff fy mab yn dal yn fyw; af i'w weld cyn imi farw.

46

Ymadawodd Israel, ef ei hun a'i holl eiddo, a daeth at ffynnon y llw, ac aberthodd aberth i Dduw ei dad Isaac. Dywedodd Duw wrth Israel mewn gweledigaeth y nos, gan ddweud, Jacob, Jacob, ac meddai yntau, Beth sydd? Ond dywed wrtho, Myfi yw Duw dy dadau, paid ag ofni mynd i lawr i'r Aifft, oherwydd gwnaf di yn genedl fawr yno. Ac fe af i lawr gyda thi i'r Aifft, ac fe ddof â thi i

fyny hyd y diwedd, a bydd Joseff yn gosod ei ddwylo ar dy lygaid di. Cododd Jacob o ffynnon y llw, a chymerodd meibion Israel eu tad, a'r pac, a'u gwragedd, ar y wagonau a anfonodd Joseff i'w gario ef. Ac wedi iddynt godi eu heiddo, a'r holl feddiant a gawsant o dir Canaan, aethant i mewn i'r Aifft, Iacob a'i holl had gydag ef. Meibion, a meibion ei feibion gydag ef; merched, a merched ei ferched; a'i holl had a arweiniodd i'r Aifft. Dyma enwau meibion Israel a aeth i mewn i'r Aifft gyda Iacob eu tad. Jacob a'i feibion; cyntaf-anedig Jacob oedd Reuben. Meibion Reuben oedd Enoch, Pallu, Asron a Charmi. Meibion Simeon oedd Jemuel, Jamin, Ehud, Jachin, Zohar, a Saul fab y Ganaaneaid. Meibion Lefi oedd Gershon, Cath a Merari. Meibion Jwda oedd Er, ac Onan, a Shiloh, a Phares, a Zara, ond bu farw Er ac Onan yn nhir Canaan, a meibion Phares oedd Hesron a Jemuel. Meibion Issachar oedd Tola, a Phua, a Hashum, a Shimron. Meibion Zebulun oedd Sered, Allon ac Achoel. Dyma feibion Leah, a anodd i Jacob ym Mesopotamia Syria, a Dinah ei ferch ef; yr holl eneidiau, meibion a merched, oedd dri deg tri. Meibion Gad oedd Saphon, Angis, Sannis, Thasoban, Aedeis, Aroedeis, ac Areeleis. Meibion Asher oedd Iemna, Iessoua, Ieoul a Baria, a Sara eu chwaer. Meibion Beria oedd Chobor a Melchiil. Dyma feibion Silpa, yr hon a roddodd Laban i Lea ei ferch, ac a esgorodd y rhain i Jacob, un ar bymtheg o eneidiau. Meibion Rachel, gwraig Jacob, oedd Joseph a Benjamin. Daeth meibion i Joseff yn nhir yr Aifft, y rhai a esgorodd Asenath ferch Potiphera offeiriad Heliopolis iddo, sef Manasse ac Effraim. Daeth meibion i Manasse, y rhai a esgorodd ei ordderch Syraidd iddo, sef Machir. Machir a genhedlodd Gilead. Meibion Effraim, brawd

Manasse, oedd Suthelah a Tahan. Meibion Suthelah oedd Edom. Meibion Benjamin oedd Bala a Becher, ac Asbel. Daeth meibion Bala yn Gera, a Noeman, ac Anchis, a Rhos, a Mamphim; a Gera a genhedlodd Arad. Dyma feibion Rachel, a esgorodd i Jacob, yr holl eneidiau ddeunaw. Meibion Dan oedd Asom. A meibion Naphtali oedd Asiel, a Guni, ac Izhar, a Shillem. Dyma feibion Ballas, a roddodd Laban i Rachel ei ferch, a esgorodd y rhain i Jacob, saith enaid i gyd. Yr holl eneidiau a aeth i mewn gyda Jacob i'r Aifft, y rhai a ddaeth allan o'i gluniau ef, ar wahân i wragedd meibion Jacob, yr holl eneidiau, chwe deg chwech; Meibion Joseff a anwyd iddo ef yng ngwlad yr Aifft, naw enaid. Pob enaid o dŷ Jacob, y rhai a aeth i mewn gyda Jacob i'r Aifft, oedd saith deg pump o eneidiau. Ond anfonodd Jwda o'i flaen at Joseff, i gyfarfod ag ef yng nghyffiniau dinas yr Arwyr, i dir Rameses. Wedi harnais ei gerbydau, aeth Joseff i fyny i gyfarfod Israel ei dad, yn ôl dinas yr Arwyr, ac wedi ymddangos iddo syrthiodd ar ei wddf, ac wylodd wylo mawr. Ac meddai Israel wrth Joseff, Byddaf farw o hyn ymlaen, gan fy mod wedi gweld dy wyneb, oherwydd rwyt ti eto yn fyw. Dywedodd Joseff wrth ei frodyr, Af i fyny i gyhoeddi i'r Pharo, a dywedaf wrtho, Y mae fy mrodyr a thŷ fy nhad, a oedd yng ngwlad Canaan, wedi dod ataf. Mae'r dynion yn fugeiliaid, oherwydd roeddent yn ddynion a oedd yn magu da byw, ac maent wedi dod â'r da byw, a'r ychen, a'u holl eiddo. Os felly y galw Pharo chi, ac y dywed wrthych, Beth yw eich gwaith? Byddwch yn dweud, dynion bugeiliaid gwartheg ydym ni dy blant di o blentyndod hyd nawr, a ni, a'n tadau; fel y byddwch yn byw yn nhir Gosen Arabia; oherwydd mae pob bugail defaid yn ffieidd-dra i'r Eifftiaid.

47

Wedi dod, adroddodd Joseff i'r Pharo, gan ddweud, Daeth fy nhad, a'm brodyr, a'u da byw, a'u hychen, a'u holl eiddo, o dir Canaan, ac wele maent yn nhir Goshen. Ac o'i frodyr cymerodd bum dyn, a'u gosod hwy gerbron Pharo. Ac meddai Pharo wrth frodyr Joseff, Beth yw eich gwaith? Ac fe ddwedon nhw wrth y Pharo, Bugeiliaid defaid yw dy weision di, a ni a'n tadau. Dywedon nhw wrth Pharo, i aros dros dro yn y wlad rydyn ni wedi dod, oherwydd nid oes porfa i anifeiliaid dy weision di, oherwydd mae'r newyn wedi cryfhau yng ngwlad Canaan; nawr felly byddwn ni'n byw yng ngwlad Gosen. Dywedodd Pharo wrth Joseff, Gadewch iddyn nhw breswylio yn nhir Gosen; ond os wyt ti'n gwybod bod dynion galluog yn eu plith nhw, penoda nhw'n rheolwyr ar fy anifeiliaid i. Daeth Jacob a'i feibion i'r Aifft at Joseff; a clywodd Pharo brenin yr Aifft. A dywedodd Pharo wrth Joseff, gan ddweud, Y mae dy dad a'th frodyr wedi dod atat ti. Wele, y mae tir yr Aifft o'th flaen di; yn y tir gorau preswylia dy dad a'th frodyr. Dug Joseff Jacob ei dad i mewn, a'i osod ef o flaen Pharo, a bendithiodd Jacob Pharo. Dywedodd Pharo wrth Jacob, Faint yw blynyddoedd dyddiau dy fywyd? A dywedodd Iacob wrth Pharo, Dyddiau blynyddoedd fy mywyd, y rhai yr wyf yn preswylio ynddynt, yw cant tri deg o flynyddoedd; prin a drwg fu dyddiau blynyddoedd fy mywyd, ac nid ydynt wedi cyrraedd dyddiau blynyddoedd bywyd fy nhadau, y dyddiau y preswyliasant hwy. Ac wedi i Jacob fendithio'r Pharo, aeth allan oddi wrtho. Ac sefydlodd Joseff ei dad a'i frodyr, a rhoddodd

iddynt feddiant yn nhir yr Aifft, yn y tir gorau, yn nhir Rameses, fel y gorchmynnodd Pharo. Ac roedd Joseff yn mesur allan ŷd i'w dad, ac i'r brodyr, ac i holl dŷ ei dad, yn ôl corff. Grawn, ond nid oedd yn yr holl dir, oherwydd cryfhaodd y newyn yn fawr iawn, a phallodd tir yr Aifft a thir Canaan o achos y newyn. Casglodd Joseff yr holl arian a gafwyd yng ngwlad yr Aifft ac yng ngwlad Canaan am y grawn yr oeddent yn ei brynu, ac yr oedd yn mesur allan ŷd iddynt, a dug Joseff yr holl arian i dŷ Pharo. Ac fe ddaeth yr holl arian i ben o wlad yr Aifft ac o wlad Canaan; ac fe ddaeth yr holl Eifftiaid at Joseff, yn dweud, rho i ni fara, a pham yr ydym yn marw o dy flaen di? Oherwydd mae ein harian ni wedi darfod. Dywedodd Joseff wrthynt hwy, Dewch â'ch da, a rhoddaf i chwi fara yn lle eich da, os yw eich arian wedi darfod. Daethant â'u da byw at Joseff, a rhoddodd Joseff fara iddynt yn lle'r ceffylau, ac yn lle'r defaid, ac yn lle'r ychen, ac yn lle'r asynnod, a magodd hwy â bara yn lle eu holl dda byw yn y flwyddyn honno. Aeth y flwyddyn honno heibio, a daethon nhw ato ef yn yr ail flwyddyn, a dywedon nhw wrtho ef, oni chawn ni ein dinistrio oddi wrth ein harglwydd ni? Os wir, mae ein harian ni wedi darfod, a'r eiddo a'r anifeiliaid at ti yr arglwydd, ac nid oes wedi aros i ni o flaen ein harglwydd ni, ond ein corff ein hunain a'n tir ni, felly er mwyn na fyddwn ni'n marw o dy flaen di, a'r tir yn cael ei wneud yn anghyfannedd, prynu ni a'n tir ni yn lle bara, a byddwn ni a'n tir ni yn weision i Pharo; rho had, er mwyn i ni hau, a byw ac nid marw, ac ni fydd y tir yn cael ei wneud yn anghyfannedd. Ac fe gafodd Joseff holl dir yr Eifftiaid i Pharo, oherwydd gwerthodd yr Eifftiaid eu tir i Pharo, gan i'r newyn eu gorchfygu hwy, a daeth y tir yn eiddo i

Pharo. Ac y bobl caethweisiodd ef ef i blant, o eithafion ffiniau'r Aifft hyd yr eithafion, ar wahân i dir yr offeiriaid yn unig; ni chaffaelodd Joseff hon; mewn rhodd oherwydd rhoddodd Pharo rodd i'r offeiriaid, ac roeddent yn bwyta'r rhodd a roddodd Pharo iddynt; oherwydd hyn ni werthsant eu tir. Dywedodd Joseff wrth holl yr Eifftiaid, Wele, rwyf wedi eich caffael chi a'ch tir heddiw i Pharo. Cymerwch i chwi eich hunain had, a heuwch y tir. A bydd y cynnyrch ohoni, a rhowch y pumed ran i Pharo, ond bydd y pedair rhan i chwi eich hunain yn had i'r tir, ac yn fwyd i chwi, ac i bawb sydd yn eich tai. Ac meddent hwy, rwyt ti wedi achub ni; cawsom ffafr o flaen ein harglwydd ni, a byddwn ni'n weision i'r Pharo. Ac fe osododd Joseff orchymyn iddynt hyd y dydd hwn, ar dir yr Aifft i'r Pharo anfon ymaith, ar wahân i dir yr offeiriaid yn unig, nad oedd yn eiddo i'r Pharo. Preswylodd Israel yn nhir yr Aifft, ar dir Goshen, ac etifeddasant arni, a chynyddasant ac amlhawyd yn fawr iawn. Bu fyw Jacob yng ngwlad yr Aifft am ddwy flynedd ar bymtheg, a daeth dyddiau Jacob, blynyddoedd ei fywyd, yn gant pedwar deg a saith o flynyddoedd. Nesaodd y dyddiau at Israel i farw; a galwodd ei fab Joseff, a dywedodd wrtho, os wyf wedi cael ffafr o dy flaen di, rho dy law dan fy nghlun i, a gwna i mi drugaredd, a gwirionedd, i beidio fy nghladdu yn yr Aifft; Ond cysgaf gyda fy nhadau; a chymer fi o'r Aifft, a chladdaf fi yn eu bedd hwy; ac meddai ef, gwnaf yn ôl dy air di. Dywedodd, Tyngu i mi, ac fe dyngodd iddo, ac ymgrymodd Israel ar flaen ei ffon.

48

Digwyddodd ar ôl y geiriau hyn, ac adroddwyd i Joseff fod ei dad yn sâl, ac wedi cymryd ei ddau fab, Manasse ac Effraim, daeth at Jacob. Fe adroddwyd i Jacob gan ddweud, Wele, mae dy fab Joseph yn dod atat ti, ac wedi cryfhau ei hun eisteddodd Israel ar y gwely. Ac meddai Iacob wrth Joseff, ymddangosodd fy Nuw i mi yn Lws yn nhir Canaan, a bendithiodd fi, a dywedodd wrthyf, wele fe gynyddaf di, ac amlhaf di, ac fe wnaf di yn gynulliadau o genhedloedd; ac fe rof i ti y tir hwn, ac i'th had di ar dy ôl di, yn feddiant tragwyddol. Nawr felly mae dy ddau fab, a anwyd i ti yng ngwlad yr Aifft cyn i mi ddod atat ti i'r Aifft, yn eiddo i mi, bydd Effraim a Manasse fel Reuben a Simeon i mi. Ond yr epil a geni di ar ôl y rhain, byddant ar enw eu brodyr, a gelwir hwy ar etifeddiaethau'r rheini. Ond pan oeddwn i'n mynd o Mesopotamia Syria, bu farw Rachel dy fam yng ngwlad Canaan, wrth i mi nesáu at hipodrom Chabratha y tir, cyn cyrraedd Ephratha, a chladdais hi ar ffordd yr hipodrom; hon yw Bethlehem. Ond pan welodd Israel feibion Joseff, dywedodd, Pwy yw'r rhain i ti? Dywedodd Joseff wrth ei dad, fy meibion i ydyn nhw, y rhai roddodd Duw i mi yma. Ac meddai Jacob, Tyrd â nhw ata i, fel y bendithiaf nhw. Roedd llygaid Israel wedi pylu gan henaint, ac ni allai weld, a thynnod hwy ato, a'u cusanu, a'u cofleidio. Ac meddai Israel wrth Joseff, Wele, ni chefais fy amddifadu o'th wyneb, ac wele, dangosodd Duw i mi dy had hefyd. Ac arweiniodd Joseff hwy allan o'i liniau, ac addolasant iddo ar eu hwynebau ar y ddaear. Cymerodd Joseff ei ddau fab, Effraim ar y dde o chwith Israel, a Manasse ar y chwith o dde Israel, a nesaodd hwy ato. Ond wedi i Israel estyn allan ei law dde, gosododd hi ar ben Effraim, hwn oedd yr ieuengaf, a'i law

chwith ar ben Manasse, gan groesi ei ddwylo. Ac fe fendithiodd ef nhw, ac fe ddywedodd, y Duw, yr hwn y bu fy nhadau yn plesio o'i flaen ef, Abraham ac Isaac, y Duw sy'n meithrin fi o ieuenctid hyd y dydd hwn, y Negesydd sy'n fy achub i o'r holl ddrygau, bendithia y plant hyn; ac fe elwir fy enw i ynddyn nhw, ac enw fy nhadau Abraham ac Isaac; ac aed iddyn nhw luosogi yn lliaws mawr ar y ddaear. Ond pan welodd Joseff fod ei dad wedi gosod ei law dde ar ben Effraim, ymddangosodd yn drwm iddo, a chymerodd Joseff afael ar law ei dad i'w thynnu oddi ar ben Effraim ar ben Manasse. Dywedodd Joseff wrth ei dad, Nid felly, fy nhad, oherwydd hwn yw'r cyntafanedig, gosod dy ddeheulaw ar ei ben ef. Ac nid oedd yn fodlon, ond dywedodd, Gwn, fy mhlentyn, gwn, a bydd hwn yn bobl, a bydd hwn yn cael ei ddyrchafu, ond bydd ei frawd iau yn fwy nag ef, a bydd ei had ef yn lliaws o genhedloedd. A bendithiodd hwy yn y dydd hwnnw, gan ddweud, ynoch chwi bydd Israel yn cael ei fendithio, gan ddweud, gwnelo Duw di fel Effraim ac fel Manasse, a gosododd Effraim o flaen Manasse. Dywedodd Israel wrth Joseff, Wele, rwy'n marw, a bydd Duw gyda chwi, a bydd yn eich troi yn ôl i dir eich tadau. Ond rwy'n rhoi i ti Sichem yn eithriadol dros dy frodyr, yr hon a gymerwyd o law yr Amoriaid â'm cleddyf a'm bwa.

49

Galwodd Jacob ei feibion, a dywedodd wrthynt, Ymgasglwch, fel y gallaf ddweud i chwi beth a ddigwydd i chwi yn nyddiau olaf.

Ymgasglwch, a gwrandewch arnaf fi, feibion Jacob, gwrandewch Israel, gwrandewch ar eich tad. Reuben fy nghyntafanedig, ti yw fy nghryfder, a dechrau fy mhlant, caled i'w ddwyn, a chaled yn hunanbenderfynol. Rwyt wedi gweithredu yn drahaus fel dŵr, paid â berwi drosodd, oherwydd aethost i fyny ar wely dy dad; yna difwynaist y gwely lle aethost i fyny. Simeon a Levi, brodyr, cwblhaodd nhw anghyfiawnder o ddileu ohonynt; I mewn i'w cyngor nhw na ddelo fy enaid i, ac ar eu cyfansoddiad nhw na ymryson fy iau i; oherwydd yn eu dicter nhw lladdodd nhw ddynion, ac yn eu hawydd nhw torrodd nhw gewynnau tarw. Melltithiedig eu llid hwy, oherwydd ei fod yn hunanbwyllog, a'u digofaint hwy, oherwydd ei fod wedi caledu; rhannaf hwy yn Jacob, a gwasgaraf hwy yn Israel. Jwda, canmolodd dy frodyr di, dy ddwylo ar gefn dy elynion, bydd meibion dy dad yn ymgrymu i ti. Cenau llew yw Jwda; o'r eginyn, fy mab, esgynnaist. Wedi gorwedd i lawr cysgest fel llew ac fel cenau; pwy a'i cyfyd ef? Ni fydd llywodraethwr yn methu o Jwda, na arweinydd o'i gluniau ef, hyd nes y daw'r pethau a gedwir iddo, ac ef fydd disgwyliad y cenhedloedd. Yn rhwymo ei ebol wrth y winwydden, ac ebol ei asyn wrth y tendrilen, bydd yn golchi ei wisg mewn gwin, a'i orchudd yng ngwaed grawnwin. Sgleiniog yw ei lygaid na gwin, a gwyn yw ei ddannedd na llaeth. Bydd Zebulun yn preswylio ar yr arfordir ac ef wrth harbwr llongau, a bydd yn ymestyn hyd at Sidon. Dymunasai Issachar y da, gan orffwys rhwng y cyfranddaliadau. Ac wedi gweld fod y gorffwys yn dda, a'r tir yn frâs, gosododd ei ysgwydd i lafurio, a daeth yn ffermwr. Bydd Dan yn barnu ei bobl, fel un llwyth yn Israel. A bydded Dan yn sarff ar ffordd, yn eistedd ar lwybr, yn brathu

sawdl ceffyl; a bydd y marchog yn syrthio yn ôl, yn aros am iachawdwriaeth yr Arglwydd. Gad, bydd mintai yn ymosod arno ef, ond bydd efe yn ymosod arnynt hwy ar eu sodlau. Asher, bras yw ei fara ef, a bydd ef yn rhoi moethusrwydd i lywodraethwyr. Naphtali yn foncyff yn ymledu, yn rhoi harddwch yn yr epil. Mab wedi tyfu yw Joseff, fy mab wedi tyfu, fy mab annwyl, fy mab ieuengaf, dychwel ataf. Yn ei erbyn, wrth drafod, fe'i cablasant, a daliodd arglwyddi'r saethau ddig tuag ato. Ac fe ddryllwyd â nerth eu bwâu hwy, ac fe ddihysbyddwyd gïau breichiau eu llaw hwy, trwy law rheolwr Jacob, oddi yno y Cadarn Israel, oddi wrth Dduw dy dad. Ac fe helpodd ti fy Nuw i, ac fe fendithiodd ti â bendith nefoedd o'r uchod, a bendith daear sy'n cael pob peth, oherwydd bendith bronnau a chroth, bendith dy dad di a'th fam di; fe drechodd dros fendith mynyddoedd sefydlog, ac ar fendithion bryniau tragwyddol; byddant ar ben Joseff, ac ar gopa'r rhai a arweiniodd o'i frodyr. Benjamin yw blaidd rheibus; yn y bore bydd yn bwyta o hyd, ac yn yr hwyr mae'n rhoi bwyd. Dyma'r holl feibion Jacob, deuddeg ohonynt, a dyma'r pethau a lefarodd eu tad wrthynt, a bendithiodd hwy, pob un yn ôl ei fendith ei hun y bendithiodd hwy. Ac fe ddywedodd wrthyn nhw, rwy'n cael fy ychwanegu at fy mhobl fy hun; claddwch fi gyda fy nhadau yn yr ogof sy yn maes Effron yr Hethiad, yn yr ogof ddwbl sy gyferbyn â Mamre, yng ngwlad Canaan, a brynodd Abraham yr ogof gan Effron yr Hethiad yn feddiant bedd. Yno claddwyd Abraham a Sara ei wraig ef; yno claddwyd Isaac a Rebecca ei wraig ef; yno claddwyd Lea; Ym meddiant y maes a'r ogof oedd ynddo, gan feibion Heth. Ac fe orffwysodd Jacob rhag gorchymyn i'w feibion, ac wedi codi ei

draed ar y gwely, bu farw, ac ychwanegwyd at ei bobl.

50

Ac wedi syrthio ar wyneb ei dad, wylodd Joseff drosto ac fe'i cusanodd. Ac fe orchmynnodd Joseff i'w weision y balsamwyr falsamio ei dad ac fe falsemiodd y balsamwyr Israel Ac fe gyflawsant ei ddeugain diwrnod, oherwydd felly y cyfrifir dyddiau'r claddedigaeth, ac fe alarodd yr Aifft amdano am saith deg diwrnod. Gan fod dyddiau'r galar wedi mynd heibio, siaradodd Joseff â llywodraethwyr Pharo, gan ddweud, os wyf wedi cael ffafr o'ch blaen chi, siaradwch amdanaf i yng nghlustiau Pharo, gan ddweud, gwnaeth fy nhad i dyngu llw, gan ddweud, yn y bedd a gloddiais i mi fy hun yng ngwlad Canaan, yno byddi di yn fy nghladdu i; nawr felly ar ôl mynd i fyny byddaf yn claddu fy nhad, a byddaf yn dychwelyd; A dywedodd Pharo wrth Joseff, dos i fyny, cladda dy dad, yn union fel y gwnaeth e dy dyngu di llw. Ac aeth Joseff i fyny i gladdu ei dad; ac aeth i fyny gydag ef holl blant Pharo, a henuriaid ei dŷ, a holl henuriaid tir yr Aifft, a holl aelwyd Joseff, a'i frodyr, a holl dŷ tadol ei dad, a'i dylwyth; a'r defaid a'r ychen gadawon nhw ar ôl yn nhir Gosen. Ac aethant i fyny gydag ef, cerbydau a marchogion, a daeth y gwersyll yn fawr iawn dros ben. Ac fe ddaethant i lawr dyrnu Atad, sydd tu hwnt i'r Iorddonen, ac fe alarasant drosto â galarnad fawr a chref dros ben, a gwnaeth y galar i'w dad am saith diwrnod. Ac fe welodd trigolion tir Canaan y galaru ar lawr dyrnu Atad, ac fe ddywedon nhw, Mae

hwn yn alaru mawr i'r Eifftiaid; oherwydd hyn galwodd ef ei enw yn Alaru'r Aifft, sydd tu hwnt i'r Iorddonen. Ac felly y gwnaeth ei feibion iddo. Ac fe gododd ei feibion ef i fyny i dir Canaan, ac fe gladdwyd ef yn yr ogof ddwbl, yr hon a gafodd Abraham yr ogof yn feddiant bedd gan Effron yr Hethiad, gyferbyn â Mamre. Ac fe ddychwelodd Joseff i'r Aifft, ef a'i frodyr, a'r rhai a aeth i fyny gydag ef i gladdu ei dad. Ond wedi i frodyr Joseff weld bod eu tad wedi marw, dywedasant, Rhag ofn y bydd Joseff yn dal dig yn ein herbyn, ac yn ad-dalu i ni yr holl ddrygau a ddangosom tuag ato. Ac wedi cyrraedd at Joseff dywedon nhw, Dy dad di wnaeth dyngu cyn iddo fo farw, gan ddweud, Felly dywedwch wrth Joseff: maddau iddyn nhw eu hanghyfiawnder a'u pechod nhw, oherwydd pethau drwg wnaethon nhw ddangos i ti; ac yn awr derbyn anghyfiawnder gweision Duw dy dad di. Ac wylodd Joseff wrth iddyn nhw siarad wrtho fo. Ac wedi dod ato ef, dywedasant, Gwyddom ni ein bod yn weision tŷ i ti. A dywedodd Joseff wrthynt, Peidiwch ag ofni, oherwydd eiddo Duw ydw i. Chi a gynlluniasom yn f'erbyn i ddrygioni, ond Duw a gynlluniodd amdanaf i ddaioni, fel y gallai ddigwydd fel heddiw, ac y maethir pobl fawr. Ac meddai wrthynt, Peidiwch ag ofni, fe gynhaliaf fi chwi a'ch tai, a chysurodd hwy, a siaradodd â'u calon. Ac preswylodd Joseff yn yr Aifft, ef ei hun a'i frodyr, a holl aelwyd ei dad, a bu fyw Joseff gant a deg o flynyddoedd. Ac gwelodd Joseff blant Effraim, hyd at y drydedd genhedlaeth; a chafodd meibion Machir fab Manasse eu geni ar gluniau Joseff. Ac meddai Joseff wrth ei frodyr, gan ddweud, Rwy'n marw, ond yn sicr bydd Duw yn ymweld â chwi, ac fe fydd yn eich arwain chi i fyny o'r tir hwn

i'r tir a dyngodd Duw i'n tadau ni, Abraham, Isaac, ac Jacob. Ac fe wnaeth Joseff dyngu meibion Israel, gan ddweud, yn yr ymweliad y bydd Duw yn ymweld â chwi, a byddwch yn cario fy esgyrn i fyny o yma gyda chwi. Ac bu farw Joseff yn gant a deg oed, ac fe'i claddwyd ef, ac fe'i rhoddwyd mewn arch yn yr Aifft.

Exodus

1

Dyma enwau meibion Israel a aeth i mewn i'r Aifft gyda Jacob eu tad, pob un gyda'i holl aelwyd. Reuben, Simeon, Lefi, Jwda, Issachar, Sabulon, Benjamin, Dan, a Nafftali, Gad, ac Asher. Yr oedd Joseff yn yr Aifft, ac yr oedd holl eneidiau o Jacob yn bum deg a saith deg. Buodd farw Joseff, a'i holl frodyr, a'r genhedlaeth honno i gyd. Ond cynyddodd meibion Israel, a lluosogwyd hwy, a daethant yn niferus, a chryfhasant yn fawr iawn, a lluosogodd y tir hwy. Cododd brenin arall ar yr Aifft, nad oedd yn adnabod Joseff. Dywedodd wrth ei genedl, Wele, mae hil meibion Israel yn lliaws mawr, ac yn gryfach na ni. Dewch felly, gadewch i ni ddelio'n gyfrwys â hwy, rhag ofn iddynt luosogi, a phan ddaw rhyfel arnom ni, y cânt eu hychwanegu, a'r rhain hefyd at y gelynion, ac wedi rhyfela yn ein herbyn ni, ânt allan o'r tir. Ac fe osododd drostynt oruchwylwyr y gweithiau, er mwyn iddynt eu gorthrymu yn y gweithiau. Ac adeiladon nhw ddinasoedd wedi'u hamddiffyn i'r Pharo, sef Pithom a Rameses ac On, sef dinas yr Haul. Ond fel roeddent yn eu gorthrymu hwy, cymaint mwy y

daethant, ac fe dyfodd eu nerth yn fawr iawn, ac roedd yr Aifftiaid yn ffieiddio meibion Israel. Ac fe ormesodd yr Eifftiaid feibion Israel trwy rym. Ac yn poenydio eu bywyd yn y gweithiau caled, y clai a'r gwneud brics, a phob gweithiau yn y meysydd, yn ôl yr holl weithiau yr oeddent yn eu caethiwo hwy â thrais. Ac fe ddywedodd brenin yr Aifft wrth fydwragedd yr Hebreaid, enw un ohonyn nhw oedd Seffora, ac enw'r ail oedd Ffua· Ac fe ddywedodd, pan fyddwch chi'n bydwreigio'r Hebreaid, ac maen nhw ar fin esgor, os gwryw yw e, lladwch e· os benyw, cadwch e. Ofnodd y bydwragedd Dduw, ac ni wnaethant fel y gorchmynnodd brenin yr Aifft iddynt, a chadwasant y plant gwrywaidd yn fyw. Galwodd brenin yr Aifft y bydwragedd a dywedodd wrthynt, Pam gwnaethoch chi'r peth hwn a chadw'r plant gwrywaidd yn fyw? Dywedodd y bydwragedd wrth Pharo, Nid fel gwragedd yr Aifft y mae'r Hebreaid, oherwydd maent yn rhoi genedigaeth cyn i'r bydwragedd fynd atynt, ac felly roeddent yn rhoi genedigaeth. Gwnaeth Duw yn dda i'r bydwragedd, a lluosogodd y bobl, ac aethant yn gryf iawn. Gan fod y bydwragedd yn ofni Duw, gwnaethant dai iddynt eu hunain. Gorchmynnodd Pharo i'w holl bobl, gan ddweud, Pob gwryw a enir i'r Hebreaid, bwriwch ef i'r afon, a phob benyw, cadwch hi yn fyw.

2

Roedd rhywun o lwyth Lefi, a gymerodd un o ferched Lefi. Cymerodd yn y groth, ac esgorodd fab, a gweld ei fod yn hardd,

fe'i cuddiasant am dri mis. Gan nad oeddent yn gallu ei guddio ef eto, cymerodd ei fam fasged, ac irodd hi â phyg asffalt, a thaflodd y plentyn i mewn iddi hi, a gosododd hi yn y gors wrth yr afon. Ac roedd ei chwaer yn gwylio o bell, i ddysgu beth fyddai'n digwydd iddo. Aeth merch Pharo i lawr i ymolchi yn yr afon, ac roedd ei morwynion yn mynd heibio wrth yr afon, a phan welodd y fasged yn y gors, anfonodd ei morwyn a chymerodd hi. Ar ôl agor mae hi'n gweld plentyn yn crio yn y fasged; a sbarododd merch Pharo ef, a dywedodd hi, o blant yr Hebreaid mae hwn. Ac meddai ei chwaer wrth ferch Pharo, wyt ti eisiau i mi alw i ti wraig sy'n magu o'r Hebreaid, a bydd hi'n magu'r plentyn i ti? Ac meddai merch Pharo, Dos; ac wedi iddi ddod galwodd y ferch ifanc ar fam y plentyn. Dywedodd merch Pharo wrthi, Cadw i mi y plentyn hwn, a maga ef i mi, a rhoddaf i ti y cyflog; cymerodd y wraig y plentyn, a magodd ef. Ac wedi i'r plentyn gael ei fagu, daeth â fo at ferch Pharo, a daeth yn fab iddi; ac enwodd hi ei enw yn Moses, gan ddweud, o'r dŵr tynnais i ef allan. Digwyddodd yn y dyddiau niferus hynny, pan oedd Moses wedi dod yn fawr, iddo fynd allan at ei frodyr, meibion Israel, ac wedi sylwi ar eu llafur, gwêl ddyn Eifftaidd yn taro rhyw Hebrewr, un o'i frodyr ei hun, meibion Israel. Wedi edrych o gwmpas yma ac acw heb weld neb, a chan daro'r Eifftiad, cuddiodd ef yn y tywod. Wedi mynd allan ar yr ail ddydd, gwelodd ddau ddyn Hebreaidd yn ymladd, a dywedodd wrth yr un oedd yn gwneud cam, Pam yr wyt ti'n taro dy gymydog? Ond dywedodd, Pwy sydd wedi dy benodi di yn rheolwr ac yn farnwr arnom ni? Dwyt ti ddim eisiau fy lladd i, yn yr un modd ag y lladdaist ti'r Eifftiwr ddoe? Ofnodd Moses, a

dywedodd, Os felly mae'r gair hwn wedi dod yn amlwg. Clywodd Pharo y gair hwn, ac roedd yn ceisio lladd Moses. Ciliodd Moses o wyneb Pharo, a phreswylodd yng ngwlad Midian; ond wedi dod i wlad Midian, eisteddodd wrth y ffynnon. Ond i offeiriad Midian yr oedd saith merch, yn bugeilio defaid eu tad Jethro, ac wedi cyrraedd tynnasant ddŵr hyd nes llenwasant y cronfeydd dŵr, i ddyfrhau defaid eu tad Jethro. Ond wedi i'r bugeiliaid gyrraedd, gyrrwyd hwy ymaith, ond cododd Moses a'u hachub, a thynnodd ddŵr iddynt, a dyfrhaodd eu defaid. Daethant at Raguel eu tad, a dywedodd wrthynt, Pam y brysoch chi i ddod heddiw? Ond dywedon nhw, Achubodd dyn o'r Aifft ni rhag y bugeiliaid, a thynnodd ddŵr i ni, a dyfrhaodd ein defaid. Ac fe ddywedodd wrth ei ferched, Ac ble mae e? Ac pam rydych chi wedi gadael y dyn ar ôl? Galwch arno felly, fel y bydd e'n bwyta bara. Setlodd Moses gyda'r dyn, a rhoddodd hwnnw ei ferch Seffora yn wraig i Moses. Wedi beichiogi, esgorodd y wraig ar fab, ac enwodd Moses ef yn Gershom, gan ddweud, Oherwydd alltud wyf mewn tir estron. Ond ar ôl y dyddiau niferus hynny, bu farw brenin yr Aifft, a griddfanodd meibion Israel o'r gweithiau, a gwaeddasant allan, ac aeth eu gwaedd i fyny at Dduw o'r gweithiau. Ac fe wrandawodd Duw ar eu hochenaid, a chofiodd Duw ei gyfamod ag Abraham, ac Isaac, ac Jacob. Ac edrychodd Duw ar feibion Israel, a gwnaeth ei hun yn hysbys iddynt.

3

Ac roedd Moses yn bugeilio defaid Jethro ei dad yng nghyfraith, offeiriad Midian, ac arweiniodd y defaid i'r anialwch, ac daeth i fynydd Horeb. Ymddangosodd Negesydd yr Arglwydd iddo mewn fflam o dân o'r llwyn, ac fe welodd fod y llwyn yn llosgi â thân, ond nid oedd y llwyn yn cael ei ddifa. Dywedodd Moses, ar ôl pasio heibio, Fe welaf y weledigaeth fawr hon, oherwydd nid yw'r llwyn yn cael ei losgi. Fel y gwelodd yr Arglwydd ei fod yn agosáu i weld, galwodd yr Arglwydd ef o'r llwyn, gan ddweud, Moses, Moses, ac meddai yntau, Beth sydd? Ac meddai ef, paid â dod yn agos yma; datod y sandal o dy draed, oherwydd y lle. Mae'r tir yr wyt ti'n sefyll arno yn dir sanctaidd. Ac meddai, Myfi wyf Dduw dy dad, Duw Abraham, a Duw Isaac, a Duw Jacob. Trodd Moses ei wyneb ymaith, oherwydd yr oedd yn ofni edrych ar Dduw. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, gan weld gwelais orthrymder fy mhobl sydd yn yr Aifft, ac rwyf wedi clywed eu cri hwy oddi wrth y meistri tasgau; oherwydd gwn eu poen hwy, ac euthum i lawr i'w hachub hwy o law yr Eifftiaid, ac i'w harwain hwy allan o'r tir hwnnw, ac i'w dwyn hwy i mewn i dir da a helaeth, i dir yn llifo â llaeth a mêl, i le y Canaaneaid, a'r Hethiaid, a'r Amoriaid, a'r Peresiaid, a'r Girgasiaid, a'r Hefiaid, a'r Jebusiaid. Ac yn awr wele, mae cri meibion Israel wedi dod ataf fi, ac yr wyf innau wedi gweld y gorthrymder y mae'r Eifftiaid yn eu gorthrymu hwy. Ac yn awr tyrd yma, byddaf yn dy anfon di at Pharo brenin yr Aifft, a byddi di'n dwyn allan fy mhobl i, feibion Israel, o dir yr Aifft. A dywedodd Moses wrth Dduw, Pwy ydw i, fel yr af at Pharo brenin yr Aifft, ac y dygaf feibion Israel allan o dir yr Aifft? Dywedodd Duw wrth Moses, Byddaf gyda thi, a dyma i ti yr arwydd fy mod i yn dy anfon di:

pan fyddi di yn arwain fy mhobl allan o'r Aifft, byddwch yn gwasanaethu Duw ar y mynydd hwn. Ac meddai Moses wrth Dduw, wele fi, byddaf yn mynd allan at feibion Israel, a byddaf yn dweud wrthyn nhw, mae Duw ein tadau wedi fy anfon i atoch chi; byddan nhw'n gofyn i fi, beth yw ei enw? Beth ddyweda i wrthyn nhw? Ac meddai Duw wrth Moses, gan ddweud, Myfi yw'r Hwn Sydd, ac meddai, Fel hyn y dywedi wrth feibion Israel: Y Hwn Sydd sydd wedi fy anfon atoch chi. Ac meddai Duw eto wrth Moses, fel hyn y dywedi wrth feibion Israel, Arglwydd Dduw ein tadau, Duw Abraham, a Duw Isaac, a Duw Jacob, sydd wedi fy anfon atoch chi, hwn yw fy enw tragwyddol, a choffadwriaeth o genhedlaeth i genhedlaeth. Wedi dod felly, casglwch gyngor yr henuriaid o feibion Israel, a byddi'n dweud wrthynt, Mae Arglwydd Duw ein tadau wedi ymddangos i mi, Duw Abraham, a Duw Isaac, a Duw Jacob, gan ddweud, Rwyf wedi ymweld â chwi yn wirioneddol, a gweld cymaint â sydd wedi digwydd i chwi yn yr Aifft. Ac meddai, Byddaf yn eich dwyn chi i fyny o orthrymder yr Eifftiaid, i dir y Canaaneaid, a'r Hethiaid, a'r Amoriaid, a'r Peresiaid, a'r Girgasiaid, a'r Hefiaid, a'r Jebusiaid, i dir yn llifo â llaeth a mêl. Ac fe wrandewir ar dy lais, ac fe ei di, a chyngor henuriaid Israel, at Pharo brenin yr Aifft, ac fe ddywedi wrtho, Y mae Duw yr Hebreaid wedi ein galw ni, felly awn ffordd tri diwrnod i'r anialwch, fel y gallwn aberthu i'n Duw. Ond rwy'n gwybod na fydd Pharo, brenin yr Aifft, yn eich gadael i fynd, os nad trwy law gref. Ac wedi estyn allan y llaw, byddaf yn taro'r Eifftiaid â'm holl ryfeddodau a wnaf yn eu plith, ac ar ôl hyn bydd yn eich anfon chwi allan. Ac fe roddaf ffafr i'r bobl hyn o flaen yr

Eifftiaid; pan fyddwch yn gadael, ni fyddwch yn mynd yn wag; Ond bydd gwraig yn gofyn gan gymydog ac un sy'n byw gyda hi am lestri arian, ac aur, a dillad; a byddwch yn rhoi ar eich meibion, ac ar eich merched, ac fe ysbeiliech yr Eifftiaid.

4

Atebodd Moses, a dywedodd, Os na chredant i mi, nac ychwaith y gwrandawant ar fy llais, canys dywedant, Nid ymddangosodd Duw i ti, beth a ddywedaf wrthynt? Dywedodd yr Arglwydd wrtho, Beth ydy hwn sydd yn dy law di? Ac meddai, Ffon. Ac meddai, Tafla hi ar y ddaear, ac fe'i taflodd hi ar y ddaear, a daeth yn sarff, a ffodd Moses oddi wrtho. Ac meddai'r Arglwydd wrth Moses, Estyn dy law, a gafael yn y gynffon. Felly estynnodd ei law a gafaelodd yn y gynffon, a daeth yn wialen yn ei law. Er mwyn iddynt gredu iti, oherwydd ymddangosodd iti Dduw eu tadau, Duw Abraham, a Duw Isaac, a Duw Jacob. Dywedodd yr Arglwydd wrtho eto, Rho dy law i mewn i'th fynwes, a rhoddodd ei law i mewn i'w fynwes, a thynnod ei law allan o'i fynwes, a daeth ei law fel eira. Ac meddai eto, Rho dy law i mewn i'th fynwes, ac fe ddaeth â'i law i mewn i'w fynwes, ac fe'i tynnodd hi allan o'i fynwes, ac eto fe adferiwyd i liw ei chnawd. Os nad ydynt yn credu iti, nac yn gwrando ar lais yr arwydd cyntaf, byddant yn credu iti ar lais yr ail arwydd. Ac os na chredant hwy i ti yr ddau arwydd hyn, ac na wrandawant ar dy lais, fe gymeri o ddŵr yr afon, ac fe dywallt ar y sych, ac fe fydd y dŵr yr hwn a gymeri o'r afon yn waed ar y sych. Dywedodd Moses

wrth yr Arglwydd, Erfyniaf, Arglwydd, nid wyf yn ddigonol cyn ddoe nac cyn y trydydd dydd, nac ers i ti ddechrau siarad â'th was; gwan fy llais ac araf fy nhafod ydwyf. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, pwy roddodd geg i ddyn? A phwy wnaeth trwm ei glyw a byddar, yn gweld a dall? Onid fi yw Duw? Ac yn awr dos, a byddaf yn agor dy enau, a byddaf yn dy gyfarwyddo beth yr wyt ar fin ei ddweud. Ac meddai Moses, Erfyniaf, Arglwydd, penoda un arall sy'n galluog, yr hwn yr wyt ti'n mynd i'w anfon. Ac wedi digio mewn llid wrth Moses, dywedodd yr Arglwydd, Onid wele Aaron dy frawd, y Lefiad? Rwy'n gwybod y bydd ef yn siarad â thi; ac wele bydd ef yn mynd allan i dy gyfarfod di, ac wedi dy weld di bydd yn llawenhau ynddo'i hun. Ac fe ddywedi di wrtho, a rhoi fy ngeiriau yn ei enau, ac fe agoraf dy enau di a'i enau ef, ac fe gyfarwyddaf chwi beth a wnewch. Ac fe fydd ef yn siarad i ti at y bobl, ac fe fydd ef yn enau i ti, ond byddi di iddo ef yn y pethau at Dduw. A byddi di'n cymryd y wialen hon, yr un a drodd yn sarff, yn dy law, yr un y byddi di'n gwneud yr arwyddion ynddi. Aeth Moses, a throdd yn ôl at Jethro ei fab yng nghyfraith, ac meddai, byddaf yn mynd a byddaf yn troi yn ôl at fy mrodyr sydd yn yr Aifft, a byddaf yn gweld a ydynt yn dal yn fyw; a dywedodd Jethro wrth Moses, dos yn iach; ond ar ôl y dyddiau niferus hynny bu farw brenin yr Aifft. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses yn Midian, Dos, dos ymaith i'r Aifft, oherwydd mae pawb oedd yn ceisio dy enaid wedi marw. Ar ôl cymryd Moses y wraig a'r plant, fe gododd nhw ar yr anifeiliaid baich, ac fe ddychwelodd i'r Aifft; a chymerodd Moses y ffon oddi wrth Dduw yn ei law. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Wrth i ti fynd a dychwelyd i'r Aifft,

gwêl yr holl rhyfeddodau a roddais yn dy ddwylo; byddi'n eu gwneud o flaen Pharo, ond byddaf fi'n caledu ei galon, ac ni fydd ef yn anfon y bobl allan. Ond ti a ddywedi wrth Pharo, fel hyn y dywed yr Arglwydd, fy mab cyntafanedig yw Israel. Dywedais i wrthyt ti, anfon fy mhobl allan, fel y gallant fy ngwasanaethu i, ond os nad wyt ti yn wir yn dymuno eu hanfon nhw allan, gwêl felly, byddaf fi yn lladd dy fab di, y cyntaf-anedig. Digwyddodd ar y ffordd yn y llety i Angel yr Arglwydd gwrdd ag ef, ac roedd yn ceisio ei ladd. Ac wedi i Seffora gymryd carreg, enwaedodd flaengroen ei mab; a syrthiodd at ei draed, a dywedodd, safodd gwaed enwaediad fy mhlentyn. Ac aeth hi i ffwrdd oddi wrtho, oherwydd dywedodd hi, Mae gwaed enwaediad fy mhlentyn i wedi sefyll. Dywedodd yr Arglwydd wrth Aaron, Dos i gyfarfod â Moses yn yr anialwch, ac aeth, a chyfarfu ag ef ar fynydd Duw, a chusanasant ei gilydd. Ac adroddodd Moses i Aaron bob un o eiriau'r Arglwydd, a anfonodd ef, a phob un o'r geiriau a orchmynnodd iddo. Aeth Moses ac Aaron, a chasglasant gyngor henuriaid meibion Israel. Ac llefarodd Aaron yr holl eiriau hyn, y rhai a lefarodd Duw wrth Moses, a gwnaeth yr arwyddion gerbron y bobl. Credodd y bobl a llawenhasant, oherwydd ymwelodd Duw â meibion Israel, ac oherwydd gwelodd eu gorthrymder, a phlygodd y bobl ac addoli.

5

Ac ar ôl hyn aeth Moses ac Aaron at Pharo, a dywedasant wrtho, Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw Israel: Anfon fy mhobl

allan, fel y gallant ddathlu i mi yn yr anialwch. Ac meddai Pharo, Pwy yw hwn y byddaf yn gwrando ar ei lais, fel y gallaf anfon meibion Israel i ffwrdd? Nid wyf yn adnabod yr Arglwydd, ac nid wyf yn anfon Israel ymaith. Ac maent yn dweud wrtho, Mae Duw yr Hebreaid wedi ein galw ni, felly byddwn yn mynd daith tri diwrnod i'r anialwch, fel y gallwn aberthu i'r Arglwydd ein Duw, rhag i farwolaeth neu lofruddiaeth ein cyfarfod ni. Ac meddai brenin yr Aifft wrthynt, Pam ydych chi, Moses ac Aaron, yn troi'r bobl i ffwrdd o'u gwaith? Ewch bob un ohonoch at ei waith Ac meddai Pharo, Wele, yn awr y mae'r bobl yn niferus, felly peidiwn â'u rhwystro rhag eu gwaith. Gorchmynnodd Pharo feistriaid tasgau y bobl, a'r ysgrifenyddion, gan ddweud, nid mwyach byddwch chi'n rhoi gwellt i'r bobl ar gyfer gwneud brics, yn union fel ddoe ac echdoe; ond gadewch iddyn nhw eu hunain fynd a chasglu gwellt iddyn nhw eu hunain. Ac y trefniant o wneud brics, yr hwn y maent hwy eu hunain yn ei wneud bob dydd, byddi yn ei osod arnynt, ni fyddi yn cymryd dim i ffwrdd, oherwydd y maent yn segur, oherwydd hyn y maent wedi gweiddi allan, gan ddweud, gadewch i ni godi, ac aberthwn i'n Duw. Bydded gweithiau'r dynion hyn yn faich arnynt, a bydded iddynt bryderu am y pethau hyn, ac na fydded iddynt bryderu ynghylch geiriau gwag. Roedd y gyrwyr tasgau a'r ysgrifenyddion yn eu brysio hwy, ac roeddent yn dweud wrth y bobl, gan ddweud, Fel hyn y dywed Pharo, nid wyf mwyach yn rhoi gwellt i chwi. Ewch eich hunain i gasglu gwellt i chi'ch hunain, o ble bynnag y cewch hyd iddo, oherwydd ni chymerir dim i ffwrdd o'ch trefniant chi. Ac fe wasgarodd y bobl drwy holl

dir yr Aifft i gasglu sofl yn lle gwellt. Ond yr oedd y gorgwylwyr yn eu brysio hwy, gan ddweud, Cwblhewch y gweithiau penodedig bob dydd, yn union fel pan oedd yr us yn cael ei roi i chwi. Ac fe chwipiwyyd ysgrifenyddion hil meibion Israel, y rhai a benodwyd arnynt, gan oruchwylwyr Pharo, gan ddweud, Pam na wnaethoch gwblhau eich cwota o wneud brics fel ddoe ac echdoe, a heddiw? Ond aeth ysgrifenyddion meibion Israel i mewn a gweiddi ar Pharo, gan ddweud, Pam yr wyt ti'n gwneud hyn i'th weision? Nid yw gwellt yn cael ei roi i'th weision, ac maen nhw'n dweud wrthym ni wneud y brics; ac wele mae dy blant wedi cael eu curo, felly byddi di'n gwneud cam â'th bobl. Ac meddai wrthynt, rydych chi'n segur, rhai segur ydych chi, oherwydd hyn rydych chi'n dweud, gadewch i ni fynd, gadewch i ni aberthu i'n Duw. Nawr felly, ewch a gweithiwch, oherwydd ni fydd gwellt yn cael ei roi i chi, ond byddwch yn cyflawni'r cwota o wneud brics. Gwelodd ysgrifenyddion meibion Israel eu hunain mewn drygau, gan ddweud, Ni fyddwch yn gadael y swm penodedig o wneud brics bob dydd. Cwrddon nhw â Moses ac Aaron yn dod i gyfarfod â nhw, wrth iddyn nhw fynd allan oddi wrth Pharaoh, Ac fe ddwedon nhw wrthyn nhw, boed i Dduw eich gweld chi a barnu, oherwydd rydych chi wedi gwneud ein arogl ni yn ffiaidd o flaen Pharaoh, ac o flaen ei weision ef, i roi cleddyf yn ei ddwylo ef, i'n lladd ni. Trodd Moses yn ôl at yr Arglwydd, a dywedodd, erfyniaf, Arglwydd; pam rwyt ti wedi cam-drin y bobl yma? Ac pam wyt ti wedi fy anfon i? Ac ers i mi fynd at Pharaoh i siarad yn dy enw di, mae ef wedi cystuddio'r bobl hyn, ac nid wyt ti wedi achub dy bobl di.

6

Ac meddai'r Arglwydd wrth Moses, yn awr fe weli yr hyn a wnaf i Pharo, oherwydd â llaw gref bydd ef yn eu hanfon i ffwrdd, ac â braich uchel bydd ef yn eu bwrw allan o'i dir. Llefarodd Duw at Moses, a dywedodd wrtho, Myfi yw'r Arglwydd. Ac ymddangosais i Abraham ac Isaac ac Jacob, gan fod yn Dduw iddynt, ond ni ddatgelais iddynt fy enw, Arglwydd. Ac sefydlais fy nghyfamod gyda hwy, er mwyn rhoi iddynt dir y Canaaneaid, y tir yr oeddent wedi ymdeithio ynddo, lle yr ymdeithiasant arno. Ac fe glywais riddfan meibion Israel, y mae'r Eifftiaid yn eu caethiwo, ac fe gofiais eich cyfamod. Dos, dywedais wrth feibion Israel, gan ddweud, myfi yw'r Arglwydd; a byddaf yn dwyn chi allan o rym yr Eifftiaid, a byddaf yn eich gwaredu chi o'r caethiwed, a byddaf yn eich prynu chi â braich uchel a barn fawr; A byddaf yn cymryd chi fy hun i mi yn bobl i mi, a byddaf yn Dduw i chi; a byddwch yn gwybod mai myfi yw'r Arglwydd eich Duw chi, yr un a arweiniodd chi allan o orthrwm yr Eifftiaid. Ac fe ddof â chi i mewn i'r tir y estynais fy llaw i'w roi i Abraham, ac Isaac, ac Jacob, ac fe roddaf hi i chi yn etifeddiaeth, fi yr Arglwydd. Llefarodd Moses felly wrth feibion Israel, ond ni wrandawsant ar Moses oherwydd eu digalondid, ac oherwydd y gweithiau caled. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses gan ddweud, dos i mewn, siarada â Pharo frenin yr Aifft, fel y bydd ef yn anfon allan feibion Israel o'i dir. Siaradodd Moses o flaen yr Arglwydd, gan ddweud, wele nid gwrandawodd meibion Israel arnaf fi, a sut y bydd Pharo yn gwrando arnaf fi? Ond

afresymol ydw i. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses ac Aaron, a gorchmynnodd iddynt fynd at Pharo brenin yr Aifft, er mwyn anfon meibion Israel i ffwrdd o dir yr Aifft. Ac y rhain oedd arweinwyr tai teuluoedd hynafol eu tadau, meibion Reuben, cyntafanedig Israel: Enoch, a Phallu, Asron, a Charmi; hon oedd tylwyth Reuben. Ac meibion Simeon: Jemuel, a Jamin, ac Ehud, a Jachin, a Zohar, a Saul o'r wraig Ganaaneaidd; dyma deuluoedd meibion Simeon. Ac dyma enwau meibion Lefi yn ôl eu perthnasau hwy: Gershon, Kohath a Merarî, a blynyddoedd bywyd Lefi oedd cant tri deg saith. Ac dyma feibion Gershon: Libni a Shimei, cartrefi eu teulu. Ac meibion Kohath oedd Amram, ac Izhar, Hebron, ac Uzziel, a blynyddoedd bywyd Kohath oedd cant tri deg tri o flynyddoedd. A meibion Merari: Mahli ac Mushi. Dyma deuluoedd tadol Lefi yn ôl eu tylwythau hwy. Ac fe gymerodd Amram Jochebed, merch brawd ei dad, iddo'i hun yn wraig, ac esgorodd hi iddo Aaron a Moses, a Miriam eu chwaer. Blynyddoedd bywyd Amram oedd cant tri deg dau o flynyddoedd. Ac meibion Issachar oedd Cora, a Naphec, a Zechri. A meibion Ozeiel: Misael, ac Elisaphan, a Segrei. Cymerodd Aaron Elisabeth, merch Aminadab a chwaer Nahshon, yn wraig iddo, ac esgorodd hi iddo Nadab, Abiud, Eleazar ac Ithamar. Meibion Cora oedd Asir ac Elcana ac Abiasar; dyma genedlaethau Cora. Ac cymerodd Eleasar fab Aaron un o ferched Phwtiel yn wraig iddo, a esgorodd iddo Phineas; dyma deuluoedd pennaf y Lefiaid yn ôl eu cenedlaethau. Hwn oedd Aaron a Moses, y rhai y dywedodd Duw wrthynt am arwain meibion Israel allan o dir yr Aifft gyda'u nerth. Dyma yw'r rhai oedd yn siarad gyda Pharo frenin

yr Aifft; ac fe arweinion nhw feibion Israel allan o dir yr Aifft, Aaron a Moses eu hunain, ar y diwrnod y siaradodd yr Arglwydd â Moses yn nhir yr Aifft. A siaradodd yr Arglwydd â Moses gan ddweud, Myfi yw'r Arglwydd, siarad â Pharo frenin yr Aifft gymaint ag yr wyf fi'n ei ddweud wrthyt ti. Ac meddai Moses gerbron yr Arglwydd, Wele, gwan fy llais wyf fi, a sut y gwrendy Pharo arnaf?

7

Ac meddai'r Arglwydd wrth Moses gan ddweud, Wele, rwyf wedi dy roi di yn dduw i Pharo, ac Aaron dy frawd fydd dy broffwyd di. Ond ti, byddi di'n siarad iddo ef bopeth cymaint ag yr wyf i'n ei orchymyn i ti, a bydd Aaron dy frawd di yn siarad at Pharaoh, fel y bydd yn anfon i ffwrdd feibion Israel o'i dir ef. Ond byddaf i'n caledu calon Pharo, a byddaf yn amlhau fy arwyddion a'm rhyfeddodau yng ngwlad yr Aifft. Ac ni wrandawa Pharo arnoch, a gosodaf fy llaw ar yr Aifft, a dygaf allan fy mhobl, feibion Israel, o dir yr Aifft gyda'm nerth, gyda dialedd mawr. A bydd yr holl Eifftiaid yn gwybod mai myfi yw'r Arglwydd, wrth imi estyn fy llaw ar yr Aifft, a byddaf yn dwyn meibion Israel allan o'u canol. Gwnaeth Moses ac Aaron yn union fel y gorchmynnodd yr Arglwydd iddynt, felly y gwnaethant. Roedd Moses yn wyth deg oed, ond roedd Aaron ei frawd yn wyth deg tri oed, pan siaradodd â Pharo. Ac meddai'r Arglwydd wrth Moses ac Aaron, gan ddweud, ac os bydd Pharo yn siarad wrthych chi, gan ddweud, rhowch i ni arwydd neu ryfeddod,

yna byddi di'n dweud wrth Aaron dy frawd, cymer y ffon, a thafla hi ar y ddaear o flaen Pharo, ac o flaen ei weision ef, a bydd yn sarff. Aeth Moses ac Aaron i mewn o flaen Pharo ac o flaen ei weision, a gwnaethant felly yn union fel y gorchmynnodd yr Arglwydd iddynt, a taflodd Aaron y wialen o flaen Pharo ac o flaen ei weision, a daeth yn ddraig. Galwodd Pharo ynghyd sofistiaid yr Aifft a'r swynwyr, a gwnaeth swyngyfareddwyr yr Eifftiaid yr un modd â'u swyngyfareddu. Ac fe daflasant bob un eu gwialen, ac aethant yn ddreigiau, a llyncodd gwialen Aaron wiail y rheini. Ac fe gryfhaodd calon Pharo, ac ni wrandawodd arnynt, yn union fel y gorchmynnodd yr Arglwydd iddynt. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Mae calon Pharo wedi ei chaledu, fel na fydd yn anfon y bobl ymaith. Dos at Pharo yn y bore, wele ef yn mynd allan at y dŵr, a byddi yn cyfarfod ag ef ar lan yr afon, a'r wialen a drodd yn sarff a gymeri yn dy law. Ac fe ddywedi di wrtho ef, Mae'r Arglwydd Dduw yr Hebreaid wedi fy anfon i atat ti, gan ddweud, Anfon fy mhobl allan, fel y gallant fy ngwasanaethu yn yr anialwch, ac wele nid wyt ti wedi gwrando hyd yn hyn. Y pethau hyn y mae'r Arglwydd yn dweud, yn hyn fe fyddi'n gwybod mai fi yw'r Arglwydd, wele fi'n taro â'r wialen sydd yn fy llaw ar y dŵr sydd yn yr afon, a bydd yn troi'n waed. A bydd y pysgod yn yr afon yn marw, a bydd yr afon yn drewi, ac ni fydd yr Eifftiaid yn gallu yfed dŵr o'r afon. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Dywed wrth Aaron dy frawd, cymer dy wialen yn dy law, ac estyn dy law ar ddyfroedd yr Aifft, ac ar eu hafonydd, ac ar eu camlesi, ac ar eu corsydd, ac ar bob dŵr wedi ei gasglu ganddynt, a bydd yn waed, a daeth yn waed yn holl dir yr Aifft, yn y coed ac yn y

cerrig. Ac fe wnaethant felly Moses ac Aaron, yn union fel y gorchmynnodd yr Arglwydd iddynt, ac wedi codi ei wialen trawyd y dŵr oedd yn yr afon gerbron Pharo, a gerbron ei wasanaethwyr, a newidiodd yr holl ddŵr oedd yn yr afon yn waed. A bu farw'r pysgod oedd yn yr afon, a drewiodd yr afon, ac ni allai'r Eifftiaid yfed dŵr o'r afon, ac yr oedd y gwaed ym mholl dir yr Aifft. Gwnaethant yr un modd hefyd y swynwyr yr Eifftiaid â'u dewiniaeth, a chaledwyd calon Pharo, ac ni wrandawodd arnynt, yn union fel y dywedodd yr Arglwydd. Wedi troi, aeth Pharo i mewn i'w dŷ, ac ni roddodd ei feddwl ar hyn ychwaith. Cloddiodd yr holl Eifftiaid o amgylch yr afon, er mwyn yfed dŵr, ac nid oeddent yn gallu yfed dŵr o'r afon. Ac fe gyflawnwyd saith diwrnod, ar ôl i'r Arglwydd daro'r afon. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, dos i mewn at Pharo, a dywed wrtho, hyn y mae'r Arglwydd yn ei ddweud, anfon fy mhobl allan, fel y gallant fy ngwasanaethu i. Os nad wyt ti yn dymuno eu hanfon i ffwrdd, wele fi yn taro dy holl ffiniau â llyffantod. A bydd yr afon yn chwydu allan lyffantod, ac wedi mynd i fyny byddant yn mynd i mewn i'th dai, ac i ystordai dy ystafelloedd gwely, ac ar dy welyau, ac ar dai dy weision, ac ar dy bobl, ac yn dy gafnau tylino, ac yn dy ffyrnau. Ac arnat ti, ac ar dy weision, ac ar dy bobl, bydd y llyffantod yn dringo.

8

Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Dywed wrth Aaron dy frawd, Estyn dy law gyda dy wialen ar yr afonydd, ac ar y

camlesi, ac ar y corsydd, a dod â'r llyffantod i fyny. Ac estynnodd Aaron ei law ar ddyfroedd yr Aifft, a daeth â'r llyffantod i fyny, a chododd y llyffant, a gorchuddiodd dir yr Aifft. Gwnaeth swynwyr yr Aifft yr un modd â'u dewiniaeth, a dygasant y llyffantod i fyny ar dir yr Aifft. Ac galwodd Pharo Moses ac Aaron, ac meddai, gweddïwch drosof at yr Arglwydd, ac fe dynned y llyffantod oddi wrthyf, ac oddi wrth fy mhobl, ac fe anfonaf hwy allan, ac fe aberthant i'r Arglwydd. Dywedodd Moses wrth Pharo, Trefna gyda mi pryd y gweddïaf drosot ti, a thros dy weision, a thros dy bobl, i ddinistrio'r llyffantod oddi wrthyt ti, ac oddi wrth dy bobl, ac o'ch tai, ac eithrio yn yr afon y byddant yn aros. Ac meddai ef, erbyn yfory; meddai felly, fel rwyt ti wedi dweud; er mwyn i ti wybod nad oes un arall heblaw'r Arglwydd; A bydd y llyffantod yn cael eu tynnu ymaith oddi wrthot ti, ac oddi wrth dy dai di, ac oddi wrth yr anheddau, ac oddi wrth dy weision di, ac oddi wrth dy bobl di, heblaw yn yr afon y byddant yn cael eu gadael. Aeth Moses ac Aaron allan oddi wrth Pharo, a gwaeddodd Moses at yr Arglwydd ynghylch y cytundeb am y llyffantod, fel yr oedd Pharo wedi ei benodi. Gwnaeth yr Arglwydd yn union fel y dywedodd Moses, a bu farw'r llyffantod o'r tai, ac o'r beili, ac o'r meysydd. A chasglasant hwy yn bentyrau pentyrau, a drewiodd y tir. Ond pan welodd Pharo fod rhyddhad wedi dod, caledodd ei galon, ac ni wrandawodd arnynt, yn union fel y llefarodd yr Arglwydd. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, dywed wrth Aaron, estyn dy law gyda'th wialen a tharo lwch y ddaear, a bydd gwyfynod yn y dynion ac yn y pedwarcarnolion ac yn holl dir yr Aifft. Estynnodd Aaron felly y wialen â'i law, a thrawodd lwch y

ddaear, a daeth y gwybedyn ar y dynion ac ar y pedwarcarnolion, ac ym mhob llwch y ddaear daeth y gwybedyn. Gwnaeth y swynwyr yn yr un modd â'u dewiniaeth eu hunain, i arwain allan y gwybedyn, ond ni allent, a daeth y gwybedyn yn y dynion ac yn yr anifeiliaid pedwar troed. Dywedodd y swynwyr felly wrth Pharo, Bys Duw yw hwn, a chaledwyd calon Pharo, ac ni wrandawodd arnynt, yn union fel y llefarodd yr Arglwydd. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, cod yn gynnar yn y bore, a saf o flaen Pharo, ac wele ef yn mynd allan at y dŵr, a dywedi wrtho, fel hyn y dywed yr Arglwydd, anfon fy mhobl ymaith, fel y gallant fy ngwasanaethu yn yr anialwch. Os nad wyt ti yn dymuno anfon i ffwrdd fy mhobl, wele fi yn anfon haid pryfed arnat ti, ac ar dy weision, ac ar dy bobl, ac ar eich tai, a bydd tai'r Eifftiaid yn cael eu llenwi â'r haid pryfed, ac i mewn i'r tir yr hwn y maent arno. Ac fe weithiaf ryfeddodau yn y dydd hwnnw ar dir Gesem, lle mae fy mhobl yn bresennol arno, lle na fydd yno bryf ci, fel y gwybyddi mai myfi yw'r Arglwydd, Duw yr holl ddaear. Ac fe roddaf wahaniaeth rhwng fy mhobl i, ac rhwng dy bobl di, ond yfory bydd hyn ar y ddaear. Gwnaeth yr Arglwydd felly, a daeth torfedd o bryfed ci i dai Pharo, ac i dai ei weision, ac i holl dir yr Aifft, a dinistriwyd y tir gan y pryfed ci. Galwodd Pharo ar Moses ac Aaron, gan ddweud, Dewch ac aberthwch i'r Arglwydd eich Duw yn y wlad. A dywedodd Moses, Nid yw'n bosibl i hyn ddigwydd felly, oherwydd byddwn yn aberthu ffieidd-dra'r Eifftiaid i'r Arglwydd ein Duw; os byddwn yn aberthu ffieidd-dra'r Eifftiaid o'u blaen, byddwn yn cael ein llabyddio â cherrig. Byddwn yn mynd ar daith o dri diwrnod i'r anialwch, ac fe aberthwn i'n Duw, yn

union fel y dywedodd yr Arglwydd wrthym. Ac meddai Pharo, Rwy'n eich anfon chi, ac aberthwch i'ch Duw yn yr anialwch, ond peidiwch â mynd yn bell, gweddïwch felly drosof at yr Arglwydd. Dywedodd Moses, Ond mi, byddaf yn mynd allan oddi wrthyt, a byddaf yn gweddïo at Dduw, a bydd y pryf ci yn ymadael oddi wrth dy weision ac oddi wrth dy bobl yfory. Paid ag ychwanegu eto, Pharo, i dwyllo, rhag anfon y bobl i aberthu i'r Arglwydd. Aeth Moses allan oddi wrth Pharo, a gweddïodd ar Dduw. Gwnaeth yr Arglwydd yn union fel y dywedodd Moses, a thynnodd y haid pryfed oddi wrth Pharo, ac oddi wrth ei weision, ac oddi wrth ei bobl, ac ni adawyd yr un. Ac fe wnaeth Pharo ei galon yn drwm ar yr adeg yma hefyd, ac nid oedd yn fodlon gollwng y bobl yn rhydd.

9

Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Dos at Pharo, a dywed wrtho, Fel hyn y dywed yr Arglwydd, Duw'r Hebreaid: Anfon fy mhobl ymaith, fel y gallant fy ngwasanaethu i. Os felly nad wyt ti yn dymuno anfon i ffwrdd fy mhobl i, ond yn dal i'w reoli ef, Wele, bydd llaw yr Arglwydd yn dod ar dy anifeiliaid di sy'n y meysydd, yn y ceffylau, ac yn yr anifeiliaid baich, a'r camelod, a'r ychen, a'r defaid, marwolaeth fawr dros ben. Ac fe weithiaf ryfeddodau yn yr amser hwnnw rhwng da yr Eifftiaid a da meibion Israel; ni fydd yr un o holl dda meibion Israel yn marw. A rhoddodd Duw derfyn, gan ddweud, yfory bydd yr Arglwydd yn gwneud y gair hwn ar y ddaear. Ac fe wnaeth yr Arglwydd y

gair hwn y diwrnod wedyn, a bu farw holl dda yr Eifftiaid, ond o dda meibion Israel ni fu farw dim. Ond pan welodd Pharo nad oedd dim o holl anifeiliaid meibion Israel wedi marw, caledodd calon Pharo, ac ni anfonodd y bobl ymaith. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses ac Aaron, gan ddweud, cymerwch chwi ddwylo llawn o huddygl ffwrnais, a boed i Moses ei wasgaru tua'r nefoedd o flaen Pharo, ac o flaen ei weision ef. Ac bydded llwch ar holl dir yr Aifft, a bydd ar y dynion ac ar yr anifeiliaid pedwar troed yn ddoluriau, yn bothelli yn torri allan ar y dynion ac ar yr anifeiliaid pedwar troed, yn holl dir yr Aifft. A chymerodd yr huddygl o'r ffwrnais o flaen Pharo, a gwasgarodd Moses ef i'r nefoedd, a daeth yn ddoluriau, yn bothelli yn torri allan, yn y dynion ac yn yr anifeiliaid pedwar troed. Ac ni allai'r swynwyr sefyll o flaen Moses oherwydd y cornwydydd, oherwydd yr oedd y cornwydydd ar y swynwyr, ac yn holl dir yr Aifft. Caledu a wnaeth yr Arglwydd galon Pharo, ac ni wrandawodd arnynt, fel y gorchmynnodd yr Arglwydd. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, cod yn gynnar yn y bore, a saf o flaen Pharo, a byddi'n dweud wrtho, fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw yr Hebreaid, anfon fy mhobl allan, fel y gallant fy ngwasanaethu i. Oherwydd yn yr amser hwn yr wyf fi yn anfon fy holl blâu i mewn i dy galon di, ac at dy weision di, ac at dy bobl di, fel y gwybyddi di nad oes, fel fi, un arall yn yr holl dir. Oherwydd nawr, ar ôl anfon fy llaw, byddaf yn dy daro di a lladd dy bobl, a byddi'n cael dy ddinistrio o'r ddaear. Ac oherwydd hyn y'th gadwyd, fel y gallaf ddangos ynot ti fy nghryfder, ac fel y cyhoeddir fy enw yn yr holl dir. A wyt ti'n dal felly i rwystro fy mhobl rhag eu gollwng yn rhydd? Wele, yr wyf fi yn bwrw

cenllysg trwm iawn yfory yr awr hon, y fath ni fu yn yr Aifft er y dydd y'i crëwyd hyd y dydd hwn. Nawr felly brysiwch i gasglu ynghyd eich da byw, a chymaint sydd gennych yn y maes; oherwydd yr holl ddynion a'r da byw, cymaint sydd gennych yn y maes; oherwydd yr holl ddynion a'r da byw, cymaint a gaiff eu canfod yn y meysydd ac na fyddant yn mynd i mewn i dŷ, ond bydd y cenllysg yn syrthio arnynt, byddant yn marw. Yr un a ofnai air yr Arglwydd o weision Pharo, casglodd ei dda i mewn i'r tai. Pwy nad oedd yn talu sylw â'i feddwl i air yr Arglwydd, gadawodd y gwartheg yn y meysydd. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Estyn dy law i'r nefoedd, a bydd cenllysg ar holl dir yr Aifft, ar y dynion, ar y da, ac ar bob llysiewyn sydd ar y tir. Estynnodd Moses ei law i'r nefoedd, a rhoddodd yr Arglwydd leisiau a chenllysg, a rhedodd y tân ar y ddaear, a glawiodd yr Arglwydd genllysg ar holl dir yr Aifft. Yr oedd y cenllysg a'r tân yn fflamio yn y cenllysg, a'r cenllysg yn fawr iawn, y fath ni fu yn yr Aifft, o'r dydd y daeth cenedl arni. Trawodd y cenllysg yn holl dir yr Aifft, o ddyn hyd anifail, a thrawodd y cenllysg bob llysieuyn yn y maes, a dryliwyd yr holl goed yn y meysydd gan y cenllysg. Ond yn nhir Gesem, lle'r oedd meibion Israel, ni ddigwyddodd y cenllysg. Wedi anfon, galwodd Pharo Moses ac Aaron, a dywedodd wrthynt, Rwyf wedi pechu y tro hwn; yr Arglwydd sy'n gyfiawn, ond fi a'm pobl sy'n annuwiol. Gweddïwch felly drosof at yr Arglwydd, a boed iddo beidio â dod i fod lleisiau Duw, a chenllysg, a thân, a byddaf yn eich anfon allan, ac ni fyddwch mwyach yn cael eich ychwanegu i aros. Dywedodd Moses wrtho, fel y byddaf yn mynd allan o'r ddinas, byddaf yn lledaenu fy nwylo tuag at yr Arglwydd, a bydd

y lleisiau yn peidio, a'r cenllysg a'r glaw ni fydd eto, fel y byddi'n gwybod mai eiddo'r Arglwydd yw'r ddaear. Ac rwy'n gwybod nad wyt ti a'th weision wedi ofni'r Arglwydd eto. Ond cafodd y llin a'r haidd eu taro, oherwydd roedd yr haidd yn sefyll ac roedd y llin yn tywys. Ond nid trawyd y gwenith a'r sbelt, oherwydd yr oeddent yn hwyr. Aeth Moses allan oddi wrth Pharo y tu allan i'r ddinas, ac estynnodd ei ddwylo tuag at yr Arglwydd, a pheidiodd y lleisiau, ac ni ddiferoddd y cenllysg a'r glaw mwyach ar y tir. Ond pan welodd Pharo fod y glaw a'r cenllysg a'r lleisiau wedi peidio, ychwanegodd at bechu, a chaledodd ei galon, a chalonnau ei weision. Ac fe galedwyd calon Pharo, ac ni anfonodd feibion Israel ymaith, yn union fel y llefarodd yr Arglwydd wrth Moses.

10

Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, gan ddweud, dos i mewn at Pharo, oherwydd fi sydd wedi caledu ei galon ef a chalonnau ei weision ef, er mwyn i'r arwyddion hyn ddod yn olynol arnynt hwy; fel y gallwch adrodd yng nghlustiau eich plant chi, ac i blant eich plant chi, cymaint ag yr wyf i wedi gwneud sbort o'r Eifftiaid, a'm harwyddion i, a wnes i yn eu plith nhw; a byddwch chi'n gwybod mai fi yw'r Arglwydd. Aeth i mewn Moses ac Aaron o flaen Pharo, a dywedon nhw wrtho fe, mae'r Arglwydd Dduw yr Hebreaid yn dweud y pethau hyn, tan pa bryd dwyt ti ddim yn dymuno cael dy gywilyddio gen i? Anfon allan fy mhobl, fel y gallant fy ngwasanaethu. Os ond nid wyt ti yn

dymuno anfon i ffwrdd fy mhobl i, wele fi yn dod â'r awr hon yfory locustiaid lawer ar dy holl ffiniau di. Ac fe fydd yn gorchuddio golwg y ddaear, ac ni fyddi'n gallu gweld y ddaear, ac fe fydd yn difa'r cyfan o weddill gormodol y ddaear, yr hyn a adawodd y cenllysg i chi, ac fe fydd yn difa pob pren sy'n tyfu i chi ar y ddaear. Ac fe lenwir dy dai di, a thai dy weision di, a holl dai yn yr holl wlad yr Eifftiaid, pethau na welodd dy dadau erioed, na'u hen dadau hwy, o'r dydd y daethant i fod ar y ddaear, hyd y dydd hwn, ac wedi troi o'r neilltu aeth Moses allan oddi wrth Pharo. Ac mae gweision Pharo yn dweud wrtho, tan pa bryd bydd hwn yn fagl i ni? Anfon allan y dynion, fel y gallant wasanaethu eu Duw; neu a wyt ti eisiau gwybod bod yr Aifft wedi difodi? Ac dychwelasant Moses ac Aaron at Pharo, a dywedodd wrthynt, Ewch a gwasanaethwch yr Arglwydd eich Duw, ond pwy a phwy ydynt y rhai sy'n mynd? Ac meddai Moses, Gyda'r dynion ifanc a'r henuriaid byddwn yn mynd, gyda'r meibion a'r merched, a'r defaid a'r gwartheg, oherwydd gŵyl i'r Arglwydd ydyw. Ac meddai wrthyn nhw, bydded felly yr Arglwydd gyda chi; yn union fel rwy'n eich anfon chi, onid a'ch bagiau chi hefyd? Gwelwch fod drygioni yn cael ei ychwanegu atoch chi. Nid felly, ond aed y dynion, a gwasanaethant Dduw, oherwydd hyn yr ydych chwi eich hunain yn ei geisio; a bwriwyd hwy allan o ŵydd Pharo. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Estyn dy law dros dir yr Aifft, a boed i'r locustiaid esgyn ar y tir, a byddant yn difa pob llysiewyn y tir, a phob ffrwyth y coed, yr hyn a adawodd y cenllysg ar ôl. Ac cododd Moses y ffon i'r nefoedd, a daeth yr Arglwydd â gwynt deheuol ar y tir, drwy'r dydd hwnnw i gyd, a thrwy'r nos i gyd; daeth y bore, a chododd

y gwynt deheuol y locustiaid, a daeth â nhw ar holl dir yr Aifft; ac arhoson nhw ar holl ffiniau'r Aifft yn fawr iawn; cyn hyn ni fu locustiaid fel hyn, ac ar ôl hyn ni fydd felly. Ac gorchuddiodd olwg y ddaear, a dinistriwyd y ddaear, ac ysodd bob llysiewyn o'r ddaear, a phob ffrwyth y coed a adawyd o'r cenllysg; ni adawyd dim gwyrdd yn y coed, nac ym mhob llysiewyn y maes, ym mhob tir yr Aifft. Brysiodd Pharo i alw Moses ac Aaron, gan ddweud, Rwyf wedi pechu yn erbyn yr Arglwydd eich Duw chi, ac yn eich erbyn chi. Derbyniwch felly fy mhechod eto nawr, a gweddïwch ar yr Arglwydd eich Duw, ac fe dynned oddi wrthyf y marwolaeth hon. Aeth Moses allan oddi wrth Pharo, a gweddïodd ar Dduw. Ac fe newidiodd yr Arglwydd wynt cryf o'r môr, a chododd y locustiaid, a'u taflu i'r Môr Coch, ac ni adawyd yr un locust yn holl dir yr Aifft. Ac fe galedodd yr Arglwydd galon Pharo, ac ni anfonodd feibion Israel ymaith. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Estyn dy law tuag at y nef, a bydded tywyllwch ar ddaear yr Aifft, tywyllwch teimladwy. Estynnodd Moses ei law i'r nefoedd; a daeth tywyllwch, gwyll, storm ar holl dir yr Aifft am dri diwrnod; Ac ni welodd neb ei frawd am dri diwrnod; ac ni chododd neb o'i wely am dri diwrnod; ond i holl feibion Israel roedd golau ym mhob man yr oeddent yn trigo. Ac galwodd Pharo Moses ac Aaron, gan ddweud, Ewch, gwasanaethwch yr Arglwydd eich Duw, ond gadewch y defaid a'r ychen ar ôl, a boed i'ch bagiau fynd gyda chi. Ac meddai Moses, Ond byddi di hefyd yn rhoi i ni boethoffrymau ac aberthau, y byddwn yn eu gwneud i'r Arglwydd ein Duw. Ac fe fydd ein da byw ni yn mynd gyda ni, ac ni fyddwn yn gadael carn ar ôl, oherwydd ohonynt hwy y cymerwn i addoli'r

Arglwydd ein Duw, ond ni wyddom ni beth a addolwn i'r Arglwydd ein Duw, hyd nes y down ni yno. Caledodd yr Arglwydd galon Pharo, ac ni ddymunai eu gollwng yn rhydd. Ac meddai Pharo, Dos ymaith oddi wrthyf, gwylia dy hun rhag ychwanegu i weld fy wyneb, oherwydd ar ba ddydd bynnag yr ymddangosi i mi, byddi farw. Meddai Moses, Rwyt ti wedi dweud, Ni fyddaf yn ymddangos i ti wyneb yn wyneb mwyach.

11

Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Rwy'n mynd i ddwyn un ergyd eto ar Pharo ac ar yr Aifft, ac ar ôl hyn bydd yn eich anfon chwi oddi yma; pan fydd yn eich anfon chwi allan gyda phopeth, bydd yn eich gyrru chwi allan yn llwyr. Llefara felly yn gyfrinachol yng nghlustiau'r bobl, a gofynned pob un gan ei gymydog am lestri arian ac aur a dillad. Rhoddodd yr Arglwydd ffafr i'w bobl yng ngolwg yr Eifftiaid, a benthycasant iddynt, a daeth y dyn Moses yn fawr iawn yng ngolwg yr Eifftiaid, ac yng ngolwg Pharo, ac yng ngolwg ei weision. Ac meddai Moses, mae'r Arglwydd yn dweud y pethau hyn, tua chanol nos rwy'n mynd i mewn i ganol yr Aifft; A bydd pob cyntaf-anedig yn marw yng ngwlad yr Aifft, o gyntaf-anedig Pharo sy'n eistedd ar yr orsedd, hyd at gyntaf-anedig y forwyn sydd wrth y felin, a hyd at gyntaf-anedig pob anifail. A bydd cri fawr trwy holl dir yr Aifft, na fu ei thebyg erioed, ac ni bydd ei thebyg byth eto. Ac ymhlith holl feibion Israel ni fydd ci yn cyfarth â'i dafod, o ddyn hyd at anifail, fel y byddi'n gwybod cymaint y bydd yr Arglwydd

yn gwneud gwahaniaeth rhwng yr Eifftiaid ac Israel. Ac fe fydd yr holl weision hyn o'th eiddi yn dod i lawr ataf fi, ac fe fyddant yn ymgrymu i mi, gan ddweud, dos allan ti, a'r holl bobl sydd gen ti yr wyt ti'n eu harwain; ac ar ôl hyn fe fyddaf i'n mynd allan; ond aeth Moses allan oddi wrth Pharo mewn llid. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Ni fydd Pharo yn gwrando arnoch, er mwyn imi luosogi fy arwyddion a'm rhyfeddodau yng ngwlad yr Aifft. Gwnaeth Moses ac Aaron yr holl arwyddion a'r rhyfeddodau hyn yng ngwlad yr Aifft gerbron Pharo, ond caledodd yr Arglwydd galon Pharo, ac ni wrandawodd i anfon meibion Israel ymaith o wlad yr Aifft.

12

Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses ac Aaron yng ngwlad yr Aifft, gan ddweud, Y mis hwn i chi yw dechrau misoedd; cyntaf yw i chi yn misoedd y flwyddyn. Llefara tuag at holl gynulliad meibion Israel, gan ddweud, ar y degfed o'r mis hwn gadewch iddynt gymryd pob un ddafad yn ôl tai tadau, pob un ddafad yn ôl tŷ. Os ond ychydig ydynt yn y tŷ, fel nad ydynt yn ddigonol ar gyfer dafad, bydd yn cymryd gydag ef ei gymydog agosaf, yn ôl rhif eneidiau, pob un yn ôl yr hyn sy'n ddigonol iddo ef, a gaiff ei gyfrif ar gyfer dafad. Dafad berffaith, wryw, blwydd oed fydd i chi; o'r ŵyn a'r geifr ifanc y cymerwch. A bydd yn cael ei gadw gennych chi hyd at y pedwerydd ar ddeg o'r mis hwn, a bydd holl luoedd cynulliad meibion Israel yn ei ladd tua'r hwyr. Ac fe gymerant o'r gwaed, a'i osod ar y ddau bost ac ar y capan, yn y

tai lle y bwytânt hwy ynddynt. A byddant yn bwyta'r cig y noson hon wedi'i rostio â thân, a bara croyw gyda pherlysiau chwerw y byddant yn ei fwyta. Peidiwch â bwyta ohonynt yn amrwd, na wedi'i ferwi mewn dŵr, ond wedi'i rostio â thân, y pen gyda'r traed a'r perfedd. Ni adewir dim ohono tan y bore, ac ni thorrir asgwrn ohono, ond yr hyn a adewir ohono tan y bore, fe'i llosgir yn y tân. Felly bwytewch ef, eich llwynau wedi eu gwregysau, a'r sandalau ar eich traed, a'r ffyn yn eich dwylo, a bwytewch ef ar frys; Pasg yw i'r Arglwydd. Ac fe af i drwodd yng ngwlad yr Aifft yn y nos hon, ac fe drawaf bob cyntafanedig yng ngwlad yr Aifft o ddyn hyd anifail, ac ar holl dduwiau'r Eifftiaid fe wnaf ddialedd, myfi yr Arglwydd. A bydd y gwaed i chi yn arwydd ar y tai lle'r ydych chi, a gwelaf y gwaed, a chysgodaf chi, ac ni fydd ynoch bla i'ch dinistrio pan drawaf yng ngwlad yr Aifft. A bydd y dydd hwn i chwi yn gofgolofn, a byddwch yn ei dathlu yn ŵyl i'r Arglwydd ar hyd eich holl genedlaethau, yn ddeddf dragwyddol byddwch yn ei dathlu. Am saith diwrnod byddwch yn bwyta bara croyw, ond o'r dydd cyntaf, byddwch yn dileu burum o'ch tai, oherwydd pwy bynnag sy'n bwyta burum, bydd yr enaid hwnnw yn cael ei dorri i ffwrdd o Israel, o'r dydd cyntaf hyd y seithfed dydd. Ac fe elwir y dydd cyntaf yn sanctaidd, a bydd y seithfed dydd yn alwedig sanctaidd i chwi, ni wnewch unrhyw waith caethwasaidd ynddynt, ond yr hyn a wneir i bob enaid, hyn yn unig a wneir i chwi. Ac fe gadwch chi'r gorchymyn hwn, oherwydd yn y dydd hwn fe arweinaf i allan eich nerth chi o dir yr Aifft, ac fe wnewch chi'r dydd hwn yn gyfraith dragwyddol i'ch cenedlaethau chi, yn dechrau ar y pedwerydd dydd ar ddeg o'r mis cyntaf, o'r hwyr fe fwytewch chi fara croyw hyd ddydd

un ar hugain o'r mis, hyd yr hwyr Am saith diwrnod ni fydd lefain yn cael ei ganfod yn eich tai, pob un sy'n bwyta bara lefeinedig, bydd yr enaid hwnnw yn cael ei dorri i ffwrdd o gynulleidfa Israel, ymhlith y dieithriaid a brodorion y tir. Peidiwch â bwyta unrhyw fara lefeinedig, ond ym mhob un o'ch trigfannau bwytewch fara croyw. Galwodd Moses holl gyngor henuriaid meibion Israel, a dywedodd wrthynt, Ewch a chymerwch i chwi eich hunain ddafad yn ôl eich teuluoedd, ac aberthwch y Pasg. Byddwch yn cymryd bwnsiad o isop, ac wedi ei drochi yn y gwaed sydd wrth y drws, byddwch yn ei osod ar y cilbost ac ar y ddau gilbost, o'r gwaed sydd wrth y drws; ond ni fyddwch chwi yn mynd allan, pob un drwy ddrws ei dŷ, hyd y bore. A bydd yr Arglwydd yn mynd heibio i daro'r Eifftiaid, a bydd yn gweld y gwaed ar y postyn drws ac ar y ddau bostyn drws, a bydd yr Arglwydd yn mynd heibio i'r drws, ac ni fydd yn caniatáu i'r dinistriwr fynd i mewn i'ch tai i daro. Cadwch y gair hwn yn ddeddf i chi eich hunain ac i'ch meibion hyd yn oes. Os ewch i mewn i'r tir y bydd yr Arglwydd yn ei roi i chi, fel y llefarodd, cadwch y gwasanaeth hwn. Ac os dywed eich meibion wrthych, Beth yw'r wasanaeth hon? Ac fe ddywedwch wrthynt, Aberth y Pasg yw hwn i'r Arglwydd, fel y gorchuddiodd dai meibion Israel yn yr Aifft pan drawodd yr Eifftiaid, ond achubodd ein tai ni. Yna plygodd y bobl ac addoli. Ac wedi mynd i ffwrdd, gwnaeth meibion Israel fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses ac Aaron; felly y gwnaethant. Digwyddodd hyn yng nghanol y nos, a thrawodd yr Arglwydd bob cyntafanedig yn nhir yr Aifft, o gyntafanedig Pharo a eisteddai ar yr orsedd, hyd at gyntafanedig y wraig gaethglud yn y pwll, ac

hyd at gyntafanedig pob anifail. Ac wedi i Pharo godi yn y nos, a'i weision, a holl yr Eifftiaid, daeth cri mawr yn holl dir yr Aifft, oherwydd nid oedd tŷ lle nad oedd ynddo farw. Ac fe alwodd Pharo Moses ac Aaron liw nos, ac meddai wrthynt, Codwch, ac ewch allan o blith fy mhobl, chi a meibion Israel, ewch a gwasanaethwch yr Arglwydd eich Duw, fel yr ydych yn dweud. Ac wedi cymryd eich defaid a'ch ychen, ewch, a bendithiwch finnau hefyd. Ac yr oedd yr Eifftiaid yn gwasgu ar y bobl â brys i'w bwrw allan o'r tir, oherwydd dywedent, Rydym ni i gyd yn marw. Cymerodd y bobl eu toes cyn iddo gael ei lefain, eu toes wedi ei dylino wedi ei rwymo yn eu dillad ar eu hysgwyddau. Ond gwnaeth meibion Israel fel y gorchmynnodd Moses iddynt, a gofynnasant gan yr Eifftiaid am lestri arian ac aur a dillad. Ac rhoddodd yr Arglwydd ffafr i'w bobl yng ngolwg yr Eifftiaid, ac fe fenthycasant iddynt hwy, ac fe ysbeilasant yr Eifftiaid. Wedi ymadael, aeth meibion Israel o Rameses i Succoth, chwe chant mil o filwyr traed, y dynion, ac eithrio'r pac. Ac aeth tyrfa gymysg fawr i fyny gyda hwy, a defaid, ac ychen, a da niferus dros ben. Ac fe wnaethant bobi'r toes a ddaethant ag ef allan o'r Aifft yn gacennau croyw heb lefain, oherwydd nid oedd wedi ei lefeinio, canys fe'u bwriodd yr Eifftiaid allan, ac ni allasant aros, ac ni wnaethant ddarpariaethau iddynt eu hunain ar gyfer y daith. Ond y preswylio o feibion Israel, a breswyliasant yng ngwlad yr Aifft ac yng ngwlad Canaan, oedd bedwar cant deg ar hugain o flynyddoedd. Ac wedi'r pedwar cant tri deg o flynyddoedd, aeth holl nerth yr Arglwydd allan o wlad yr Aifft liw nos. Gwarchodaeth yw i'r Arglwydd, er mwyn arwain hwy allan o dir yr Aifft; y nos honno yw gwarchodaeth i'r Arglwydd,

er mwyn i holl feibion Israel ei chadw drwy eu cenedlaethau. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses ac Aaron, dyma gyfraith y Pasg pob estron ni fydd yn bwyta ohono Ac pob gwas neu un a brynwyd ag arian byddi di yn ei enwaedu ef ac yna bydd ef yn bwyta ohono Ni fydd ymdeithydd na gweithiwr cyflogedig yn bwyta ohono. Mewn un tŷ y bwytëir ef, ac ni ddygwch allan o'r tŷ ddim o'r cig, ac ni thorrir asgwrn ohono. Bydd pob cynulliad o feibion Israel yn ei wneud. Os ond pwy bynnag a ddaw atoch yn estron i wneud y Pasg i'r Arglwydd, byddi yn enwaedu ei holl wrywod, ac yna bydd yn dod i'w wneud, a bydd megis y brodor o'r tir; ni fydd pob dienwaededig yn bwyta ohono. Bydd un Gyfraith i'r brodor ac i'r dieithryn sydd wedi dod atoch chi. Ac fe wnaeth meibion Israel fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses ac Aaron iddynt, felly y gwnaethant. Ac fe ddigwyddodd yn y dydd hwnnw i'r Arglwydd arwain meibion Israel allan o dir yr Aifft gyda'u nerth.

13

Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, gan ddweud, cysegra i mi bob cyntafanedig cyntaf-genedig sy'n agor pob croth ymysg meibion Israel o ddyn hyd at anifail, eiddo fi yw. Dywedodd Moses wrth y bobl, Cofiwch y dydd hwn, yn yr hwn yr aethoch allan o dir yr Aifft, o dŷ caethiwed, oherwydd â llaw gref arweiniodd yr Arglwydd chwi allan oddi yma, ac ni fwytëir lefain. Oherwydd heddiw rydych chi'n mynd allan ym mis yr ifanc. A bydd pan ddaw'r Arglwydd dy Dduw â thi i mewn i dir y

Canaaneaid, a'r Hethiaid, a'r Amoriaid, a'r Hefiaid, a'r Jebusiaid, a'r Girgasiaid, a'r Peresiaid, yr hwn a dyngodd i'th dadau ei roi i ti, tir yn llifo â llaeth a mêl, yna byddi'n gwneud y gwasanaeth hwn yn y mis hwn. Am chwe diwrnod byddwch yn bwyta bara croyw, ond ar y seithfed dydd bydd gŵyl i'r Arglwydd. Byddwch yn bwyta bara croyw am saith diwrnod, ni welir bara lefeinedig i ti, ac ni fydd lefain i ti yn dy holl ffiniau. Ac fe fyddi di'n cyhoeddi i'th fab yn y dydd honno, gan ddweud, Oherwydd hyn y gwnaeth yr Arglwydd Dduw i mi, pan oeddwn i'n mynd allan o'r Aifft. A bydd i ti yn arwydd ar dy law, ac yn gofadwriaeth o flaen dy lygaid, fel y bydd cyfraith yr Arglwydd yn dy enau, oherwydd â llaw gref y dug yr Arglwydd Dduw di allan o'r Aifft. A chadwch y gyfraith hon yn ôl tymhorau penodedig, o ddydd i ddydd. A bydd fel y daw â thi yr Arglwydd dy Dduw i mewn i dir y Canaaneaid, yn y modd y tyngodd i'th dadau, ac fe rydd ef i ti. A byddi'n neilltuo pob un sy'n agor y groth, y gwrywod i'r Arglwydd, pob un sy'n agor y groth o'r buchesi neu ymhlith dy anifeiliaid, cymaint ag a ddaw i ti, y gwrywod a gysegri i'r Arglwydd. Pob un sy'n agor croth asyn, byddi di yn ei gyfnewid â dafad, ond os na fyddi di yn ei gyfnewid, byddi di yn ei brynu yn ôl. Pob cyntafanedig dyn o'th feibion, byddi di yn ei brynu yn ôl. Ond os gofynna dy fab di ar ôl hyn, gan ddweud, beth yw hwn? A byddi di'n dweud wrtho fo, oherwydd â llaw gref arweiniodd yr Arglwydd ni o dir yr Aifft, o dŷ caethiwed. Pan ystyfnigodd Pharo i'n gollwng ni'n rhydd, lladdodd bob cyntaf-anedig yn nhir yr Aifft, o gyntaf-anedig dynion hyd gyntaf-anedig anifeiliaid; oherwydd hyn yr wyf yn aberthu pob un sy'n agor y groth, y gwrywod, i'r Arglwydd, a phob cyntaf-anedig o'm

meibion fe'u prynaf yn ôl. A bydd yn arwydd ar dy law, ac yn ansigladwy o flaen dy lygaid, oherwydd â llaw gref y dygwyd di allan gan yr Arglwydd o'r Aifft. Fel yr anfonodd Pharo y bobl, ni arweiniodd Duw hwy ar ffordd tir y Philistiaid, oherwydd yr oedd yn agos, canys dywedodd Duw, rhag ofn i'r bobl edifarhau wrth weld rhyfel, a throi yn ôl i'r Aifft. Ac amgylchodd Duw y bobl ar ffordd i'r anialwch, i'r môr coch, ond yn y bumed genhedlaeth aeth meibion Israel i fyny o dir yr Aifft. Ac fe gymerodd Moses esgyrn Joseff gydag ef ei hun, oherwydd trwy lw yr oedd wedi gwneud i feibion Israel dyngu, gan ddweud, Yn sicr bydd yr Arglwydd yn ymweld â chwi, a byddwch yn cario fy esgyrn i fyny oddi yma gyda chwi. Ond cododd meibion Israel o Succoth, a gwersyllu yn Etham ger yr anialwch. Ond arweiniodd Duw hwy, yn ystod y dydd mewn colofn o gwmwl, i ddangos iddynt y ffordd, a gyda'r nos mewn colofn o dân. Ni fethodd y golofn gwmwl liw dydd, na cholofn y tân liw nos, o flaen yr holl bobl.

14

Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, Siarada â meibion Israel, ac wedi troi yn ôl gadewch iddynt wersylla gyferbyn â'r gwersyll, rhwng Migdol a'r môr, gyferbyn â Baal Seffon; o'u blaenau nhw byddi di'n gwersylla ar y môr. Ac fe ddywed Pharo wrth ei bobl, Mae meibion Israel yn crwydro, y rhain yn y tir; oherwydd mae'r anialwch wedi eu cau hwy i mewn. Ond byddaf fi yn caledu calon Pharaoh, a bydd yn ymlid

ar eu hôl hwy, a byddaf yn cael fy ngogoneddu yn Pharaoh, ac yn ei holl fyddin ef, a bydd holl yr Eifftiaid yn gwybod oherwydd mai myfi yw yr Arglwydd, a gwnaethant felly. Ac adroddwyd i frenin yr Aifft fod y bobl wedi ffoi, a throdd calon Pharo, a'i weision, yn erbyn y bobl, a dywedasant, Beth yw hyn a wnaethom, i anfon meibion Israel i ffwrdd, fel na fyddent yn ein gwasanaethu? Felly ieuodd Pharo ei gerbydau, a chasglodd yr holl bobl gydag ef ei hun, ac wedi cymryd chwe chant o gerbydau dewisol, a holl geffylau'r Eifftiaid, a swyddogion ar bawb. Ac caledodd yr Arglwydd galon Pharo frenin yr Aifft, a chalonnau ei weision, ac erlyniodd ar ôl meibion Israel; ond aeth meibion Israel allan â llaw uchel. Ac ymlidiasant yr Eifftiaid ar eu hôl, a chawsant hwy wedi gwersyllu wrth y môr, a'r holl gefyl a cherbydau Pharo, a'r marchogion, a'i fyddin ef gyferbyn â'r gwersyll, gyferbyn â Beelsephon. Ac roedd Pharo yn dod yn agos, ac wedi edrych i fyny gwelodd meibion Israel â'u llygaid, ac roedd yr Eifftiaid wedi gwersyllu y tu ôl iddynt, ac ofnasant yn fawr iawn, ond gwaeddodd meibion Israel at yr Arglwydd. Ac meddent wrth Moses, Ai am nad oedd beddau yn nhir yr Aifft y daethost â ni allan i'n lladd yn yr anialwch? Beth yw hyn a wnaethost ti i ni, gan ein tywys allan o'r Aifft? Onid hwn oedd y gair a lefaron ni wrthyt yn yr Aifft, gan ddweud, gad lonydd i ni, fel y gallwn wasanaethu'r Eifftiaid? Mae'n well i ni wasanaethu'r Eifftiaid na marw yn yr anialwch hwn. Dywedodd Moses wrth y bobl, cymerwch gwroldeb, safwch a gwelwch yr iachawdwriaeth gan yr Arglwydd, y bydd ef yn ei gwneud i ni heddiw; oherwydd yn y modd yr ydych chi wedi gweld yr Eifftiaid heddiw, ni fyddwch chi'n ychwanegu eto i'w gweld nhw

hyd dragwyddoldeb; bydd yr Arglwydd yn ymladd drosoch chi, a byddwch chi'n dawel. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, pam wyt ti'n gweiddi arna i? Siarad â meibion Israel, a gad iddynt dorri gwersyll. Ac ti, cod dy wialen, ac estyn dy law ar y môr, a hollta ef, ac aed meibion Israel i mewn i ganol y môr ar y tir sych. Ac wele fi yn caledu calon Pharo, a chalon yr holl Eifftiaid, a byddant yn dod ar eu hôl, a chaf fy ngogoneddu yn Pharo, ac yn ei holl fyddin, ac yn y cerbydau, ac yn ei geffylau. A bydd yr holl Eifftiaid yn gwybod mai myfi yw'r Arglwydd, pan gaf fy ngogoneddu yn Pharo, ac yn ei gerbydau, a'i geffylau. Symudodd Angel Duw, a oedd yn mynd o flaen gwersyll meibion Israel, ac aeth y tu ôl iddynt; symudodd colofn y cwmwl hefyd o'u blaen, a safodd y tu ôl iddynt. Ac aeth i mewn rhwng canol gwersyll yr Eifftiaid, a rhwng canol gwersyll yr Eifftiaid, a rhwng canol gwersyll Israel, a safodd, a daeth tywyllwch a gwyll, ac aeth y nos trwodd, ac ni ymunodd â'i gilydd drwy'r nos gyfan. Estynnodd Moses ei law allan dros y môr, a gyrrodd yr Arglwydd y môr yn ôl â gwynt de treisgar drwy'r nos gyfan, a gwnaeth y môr yn sych, a rhannwyd y dŵr. Ac aeth meibion Israel i ganol y môr ar dir sych, a'i ddŵr yn fur ar y dde ac yn fur ar y chwith. Ac ymlidiasant yr Eifftiaid, ac aethant i mewn ar eu hôl, a phob ceffyl Pharo, a'r cerbydau, a'r marchogion, i ganol y môr. Daeth i fod yn y wyliadwriaeth fore, ac edrychodd yr Arglwydd ar wersyll yr Eifftiaid yn y golofn o dân a chwmwl, a thaflodd wersyll yr Eifftiaid i ddryswch, a rhwymodd echelau eu cerbydau, ac arweiniodd hwy gyda grym; a dywedodd yr Eifftiaid, gadewch i ni ffoi rhag wyneb Israel; oherwydd mae'r Arglwydd yn rhyfela drostynt yn erbyn yr Eifftiaid. Dywedodd

yr Arglwydd wrth Moses, Estyn dy law dros y môr, a boed i'r dŵr ddychwelyd, a boed iddo orchuddio'r Eifftiaid, eu cerbydau a'u marchogion. Estynnodd Moses ei law ar y môr, ac adferywyd y dŵr tua'r dydd ar y tir, a ffodd yr Eifftiaid dan y dŵr, ac ysgydwodd yr Arglwydd yr Eifftiaid yng nghanol y môr. Ac wedi troi yn ôl, gorchuddiodd y dŵr y cerbydau a'r marchogion, a holl nerth Pharo, y rhai oedd wedi mynd i mewn ar eu hôl i'r môr, ac ni adawyd o'u plith yr un. Ond aeth meibion Israel trwy dir sych yng nghanol y môr, a'r dŵr iddynt yn fur ar y dde ac yn fur ar y chwith. Ac achubodd yr Arglwydd Israel y dydd hwnnw o law'r Eifftiaid, a gwelodd Israel yr Eifftiaid yn farw ar lan y môr. Gwelodd Israel y llaw fawr a wnaeth yr Arglwydd i'r Eifftiaid, ac ofnodd y bobl yr Arglwydd, a chredasant yn Nuw, ac yn Moses ei was.

15

Yna canodd Moses a meibion Israel y gân hon i Dduw, a dywedasant gan ddweud, Canwn i'r Arglwydd, oherwydd gogoneddus y'i gogoneddwyd; ceffyl a marchog a daflwyd i'r môr. Daeth cynorthwywr ac amddiffynnwr i mi yn iachawdwriaeth, hwn yw fy Nuw, a gogoneddaf ef, Duw fy nhad, a dyrchafaf ef. Yr Arglwydd sy'n dryllio rhyfeloedd, Arglwydd yw ei enw. Taflodd gerbydau Pharo, a'i rym ef, i'r môr, marchogion dewisedig, swyddogion trydydd rheng; llyncwyd hwy yn y Môr Coch; gorchuddiodd y dyfnder hwy; suddodd hwy i'r dyfnder fel carreg. Mae dy ddeheulaw, O Arglwydd, wedi ei

ogoneddu mewn cryfder; mae dy ddeheulaw, O Arglwydd, wedi chwalu gelynion. Ac yn lluosogrwydd dy ogoniant ddrylliast y gwrthwynebwyr, anfonaist dy lid a ysodd hwy fel sofl. Ac trwy ysbryd dy lid rhannodd y dŵr, rhewyd y dyfroedd fel wal, rhewyd y tonnau yng nghanol y môr. Dywedodd y gelyn, Wedi ymlid fe ddaliwn, fe rannaf yr ysbail, fe lenwaf fy enaid, fe laddaf â'm cleddyf, fe reola fy llaw. Anfonaist dy ysbryd, gorchuddiodd y môr hwy, suddhasant fel plwm mewn dŵr cryf. Pwy sydd debyg i ti ymysg y duwiau, Arglwydd? Pwy sydd yn debyg i ti? Wedi ei ogoneddu ymhlith y saint, rhyfeddol mewn gogoniannau, yn gwneud rhyfeddodau. Estynnaist allan dy ddeheulaw, llyncodd y ddaear hwy. Arweiniaist trwy dy gyfiawnder y bobl hwn a waredaist; cysuraist trwy dy gryfder hwy i mewn i'th lety sanctaidd. Clywodd y cenhedloedd, a digiodd hwy; cymerodd poenau drigolion Philistia. Yna brysiodd arweinwyr Edom, a llywodraethwyr y Moabiaid; cymerodd cryndod hwy, toddodd yr holl breswylwyr Canaan. Boed i gryndod ac ofn syrthio arnynt, trwy fawredd dy fraich byddent fel carreg, hyd nes y bydd dy bobl yn mynd heibio, O Arglwydd, hyd nes y bydd dy bobl hon, a gaffaelaist ti, yn mynd heibio. Wedi eu harwain i mewn, planna hwy ym mynydd dy etifeddiaeth, yn y preswylfan parod a baratoist, O Arglwydd, y cysegr, O Arglwydd, a baratowyd gan dy ddwylo. Yr Arglwydd yn teyrnasu dros yr oes, ac am oes, ac eto. Oherwydd aeth ceffyl Pharo gyda cherbydau a marchogion i mewn i'r môr, a dug yr Arglwydd arnyn nhw ddŵr y môr, ond aeth meibion Israel trwy dir sych yng nghanol y môr. Cymerodd Miriam y broffwydes, chwaer Aaron, y ddrwm yn ei llaw, ac aeth yr holl wragedd allan

ar ei hôl gyda drymiau a chorau. Dechreuwyd ganddynt gan Miriam, gan ddweud, Canwn i'r Arglwydd, oherwydd yn ogoneddus y mae wedi ei ogoneddu; ceffyl a marchog a daflwyd i'r môr. Gyrrodd Moses feibion Israel allan o'r Môr Coch, ac arweiniodd hwy i anialwch Shur, ac aethant am dri diwrnod yn yr anialwch, ac ni chawsant ddŵr i'w yfed. Daethant i Merra, ac ni allent yfed o Merra, oherwydd chwerw ydoedd; am hyn enwodd enw'r lle hwnnw yn Chwerder. Ac fe rwgnachai'r bobl yn erbyn Moses, gan ddweud, Beth a yfwn? Gwaeddodd Moses at yr Arglwydd, a dangosodd yr Arglwydd iddo bren, a taflodd ef i'r dŵr, a melysawyd y dŵr. Yno gosododd iddo ordeiniadau a barnedigaethau, ac yno profodd ef, a dywedodd, os wrando gwrandewi ar lais yr Arglwydd dy Dduw di, a gwneud y pethau cymeradwy o'i flaen ef, a gwrando ar ei orchmynion ef, a chadw yr holl ordeiniadau ef, pob clefyd a ddygais ar yr Aifftiaid, ni ddof ar ti; oherwydd myfi wyf yr Arglwydd dy Dduw di yn dy iachau di. Ac fe ddaethant i Elim, ac yr oedd yno ddeuddeg ffynnon o ddŵr, a deg a thrigain o goed palmwydd, a gwersyllasant yno wrth y dyfroedd.

16

Ymadawsant o Elim, a daeth holl gynulliad meibion Israel i'r anialwch Sin, yr hwn sydd rhwng Elim a Sinai. Ar y pymthegfed dydd o'r ail fis ar ôl iddyn nhw fynd allan o wlad yr Aifft, roedd holl gynulliad meibion Israel yn grwgnach yn erbyn Moses ac Aaron. Ac meddai meibion Israel wrthynt, O na byddem wedi

marw wedi ein taro gan yr Arglwydd yng ngwlad yr Aifft, pan eisteddwn wrth y potiau cig, ac yr oeddem yn bwyta bara hyd at ein llawnder, oherwydd daethoch â ni i'r anialwch hwn i ladd yr holl gynulleidfa hon trwy newyn. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, wele rwy'n bwrw glaw arnoch chi o fara o'r nefoedd; a bydd y bobl yn mynd allan, a byddant yn casglu peth y dydd i'r dydd, fel y profaf hwy a fyddant yn cerdded yn fy nghyfraith i, ai na; A bydd ar y dydd y chweched, a byddant yn paratoi yr hyn a ddygant i mewn; a bydd yn ddwbl yr hyn a gasglant yn ôl dydd i ddydd. Ac meddai Moses ac Aaron wrth holl gynulliad meibion Israel, gyda'r nos byddwch yn gwybod bod yr Arglwydd wedi eich arwain chi allan o dir yr Aifft, ac yn y bore byddwch yn gweld gogoniant yr Arglwydd wrth iddo wrando ar eich grwgnach chi yn erbyn Duw; ond ni, beth ydym ni, eich bod chi'n grwgnach yn ein herbyn ni? Ac meddai Moses, wrth i'r Arglwydd roi i chi gig gyda'r nos i'w fwyta, a bara yn y bore i'ch digoni, oherwydd bod yr Arglwydd yn gwrando ar eich grwgnach chi, yr ydych chi'n grwgnach amdano yn ein herbyn ni; ond beth ydyn ni? Oherwydd nid yn ein herbyn ni mae eich grwgnach chi, ond yn erbyn Duw. Dywedodd Moses wrth Aaron, Dywed wrth holl gynulliad meibion Israel, Dewch o flaen Duw, oherwydd mae wedi clywed eich grwgnach. Pan oedd Aaron yn siarad wrth holl gynulliad meibion Israel, a throesant yn ôl i'r anialwch, ac ymddangosodd gogoniant yr Arglwydd mewn cwmwl. Ac siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, rwyf wedi clywed cwyn meibion Israel; siarada â hwy, gan ddweud, gyda'r nos byddwch yn bwyta cig, ac yn y bore byddwch yn cael eich llenwi â bara; a byddwch yn gwybod mai fi yw'r Arglwydd

eich Duw. Digwyddodd gyda'r nos, ac aeth y soflieir i fyny a gorchuddio'r gwersyll; yn y bore, wrth i'r gwlith beidio o amgylch y gwersyll, digwyddodd hyn. Ac wele, ar wyneb yr anialwch roedd rhywbeth mân fel hadyn coriander gwyn, fel barrug ar y ddaear. Wedi gweld hyn, dywedodd meibion Israel wrth ei gilydd, beth yw hwn? Oherwydd nid oeddent yn gwybod beth ydoedd; ond dywedodd Moses wrthynt, hwn yw'r bara a roddodd yr Arglwydd i chwi ei fwyta. Dyma'r gair a orchmynnodd yr Arglwydd: casglwch ohono bob un i'r rhai priodol omer, yn ôl pen yn ôl rhif eich eneidiau, pob un gyda'r rhai sy'n byw yn eich pebyll casglwch. Gwnaeth meibion Israel felly, a chasglasant y rhai llawer a'r rhai llai. Ac wedi mesur gomer, nid oedd gan yr un â llawer ormod, ac nid oedd gan yr un â llai ddiffyg; casglodd pob un yr hyn oedd yn briodol iddo'i hun. Dywedodd Moses wrthynt, Na adawed neb ddim ohono tan y bore. Ac ni wrandawsant ar Moses, ond gadawodd rhai ohono hyd y bore, a berwiodd gynrhon, a drewiodd, a digiodd Moses wrthynt. Ac fe gasglasant ef bob bore, pob un ei swm penodedig, ond pan gynhesodd yr haul, fe doddodd. Daeth i fod ar y chweched dydd, casglasant y pethau angenrheidiol yn ddwbl, dau omer i'r un; daeth i mewn holl lywodraethwyr y cynulliad, ac adroddasant i Foses. Dywedodd Moses wrthyn nhw, onid hwn yw'r gair a lefarodd yr Arglwydd? Mae'r Sabothau yn orffwysfa sanctaidd i'r Arglwydd yfory; cymaint ag y pobwch chi, pobwch; a chymaint ag y berwch chi, berwch; a'r holl weddill gadewch ef mewn storfa tan y bore. Ac fe adawsant ohono hyd y bore, fel y gorchmynnodd Moses iddynt, ac ni ddrewdodd, ac ni ddaeth cynrhon ynddo. Dywedodd Moses, Bwytewch heddiw, oherwydd

mae'n Saboth heddiw i'r Arglwydd; ni fydd yn cael ei ddarganfod yn y maes. Am chwe diwrnod byddwch yn casglu, ond ar y seithfed dydd sabothau, oherwydd ni fydd dim ynddi. Digwyddodd ar y seithfed dydd i rai o'r bobl fynd allan i gasglu, ond ni chawsant ddim. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Hyd pa bryd na fyddwch yn dymuno gwrando ar fy ngorchmynion i, a'm cyfraith i? Gwelwch, oherwydd rhoddodd yr Arglwydd i chwi sabothau y dydd hwn, oherwydd hyn rhoddodd ef i chwi ar y dydd chweched fara dau ddiwrnod, eisteddwch bob un yn eich tai, na aed neb allan o'i le ar y seithfed dydd. Ac fe gadwodd y bobl y Saboth ar y seithfed dydd. Ac enwodd meibion Israel ef â'r enw Manna, ac yr oedd megis had coriander gwyn, a'i flas ef fel teisen â mêl. Dywedodd Moses, dyma'r gair a orchmynnodd yr Arglwydd, llenwch y gomer o'r manna, i storfa ar gyfer eich cenedlaethau chi, er mwyn iddyn nhw weld y bara a fwytaoch chi yn yr anialwch, fel yr arweiniodd yr Arglwydd chi allan o dir yr Aifft. Ac meddai Moses wrth Aaron, Cymer un jar aur, a rho ynddo lond yr omer o'r manna, a byddi'n ei osod o flaen Duw, i'w gadw ar gyfer eich cenedlaethau chi, fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses. A gosododd Aaron ef o flaen y dystiolaeth i'w gadw. Ond bwytaodd meibion Israel y manna am ddeugain mlynedd, nes iddynt ddod i'r byd trigedig; bwytasant y manna nes iddynt gyrraedd rhan o Phoenicia. Roedd y gomor yn ddegfed ran o'r tri mesur.

17

Ac ymadawodd holl gynulleidfa meibion Israel o anialwch Sin yn ôl eu gwersylloedd, trwy air yr Arglwydd, a gwersyllasant yn Rephidim, ond nid oedd dŵr i'r bobl i'w yfed. Ac fe gwynodd y bobl at Moses, gan ddweud, Rhowch ddŵr i ni, fel y gallwn yfed. A dywedodd Moses wrthynt, Pam yr ydych yn cwyno wrthyf fi, a pham yr ydych yn profi'r Arglwydd? Roedd y bobl yn sychedig am ddŵr yno; a grwgnachodd y bobl yno at Moses, gan ddweud, Pam hyn? Fe wnaethoch chi ein dwyn ni i fyny o'r Aifft i'n lladd ni a'n plant ni a'n hanifeiliaid gyda'r syched? Gwaeddodd Moses at yr Arglwydd, gan ddweud, beth wnaf i i'r bobl hyn? Ychydig eto, a byddant yn fy llabyddio â cherrig. Ac meddai'r Arglwydd wrth Moses, Dos o flaen y bobl hwn, a chymer gyda thi rai o henuriaid y bobl, a'r wialen y trewaist yr afon â hi, cymer yn dy law, ac â di. Dyma fi yn sefyll yno o dy flaen di ar y graig yn Horeb; a byddi di yn taro'r graig, a bydd dŵr yn dod allan ohoni, a bydd y bobl yn yfed. Gwnaeth Moses felly o flaen meibion Israel. Ac fe enwodd yr enw y lle hwnnw yn Brawf ac yn Warth, oherwydd gwarth meibion Israel, ac oherwydd profi'r Arglwydd gan ddweud, A yw'r Arglwydd yn ein plith ni, ai nage? Daeth Amalek ac yr oedd yn rhyfela yn erbyn Israel yn Rephidim. Dywedodd Moses wrth Joshua, Dewis i ti dy hun ddynion pwerus, a dos allan i frwydro yn erbyn Amalek yfory, ac wele, byddaf fi'n sefyll ar gopa'r bryn, a ffon Duw yn fy llaw. Ac fe wnaeth Josua yn union fel y dywedodd Moses wrtho, ac wedi mynd allan fe drefnodd frwydr yn erbyn Amalec, ac aeth Moses ac Aaron a Hur i fyny ar gopa'r bryn. Ac fe ddigwyddodd pan gododd Moses ei ddwylo, trechodd Israel; ond pan ostyngodd ei ddwylo, trechodd Amalec. Ond roedd dwylo Moses yn drwm, a

chymerodd rhywrai garreg a'i gosod dano, ac eisteddodd arni, ac roedd Aaron a Hur yn cynnal ei ddwylo, un o'r naill du ac un o'r llall, a daeth dwylo Moses yn gadarn hyd fachlud haul. Ac fe drechodd Josua yr Amalec, a'i holl bobl â min y cleddyf. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Ysgrifenna hyn yn gofeb mewn llyfr, a rho yng nghlustiau Joshua, oherwydd fe ddilëaf yn llwyr gofeb Amalek o dan y nefoedd. Ac adeiladodd Moses allor i'r Arglwydd, ac enwodd ef, Yr Arglwydd yw fy noddfa i. Oherwydd mewn llaw gudd y mae'r Arglwydd yn rhyfela yn erbyn Amalec o genhedlaeth i genhedlaeth.

18

Clywodd Jethro, offeiriad Midian, tad yng nghyfraith Moses, y cyfan a wnaeth yr Arglwydd i Israel, ei bobl ei hun, oherwydd yr oedd yr Arglwydd wedi arwain Israel allan o'r Aifft. Cymerodd Jethro, mab yng nghyfraith Moses, Zipporah gwraig Moses ar ôl ei rhyddhad hi, a'i dau fab hi; enw'r un ohonyn nhw oedd Gershom, gan ddweud, Preswylydd deithr oeddwn i mewn gwlad estron; ac enw'r ail oedd Eliezer, gan ddweud, Oherwydd Duw fy nhad oedd fy nghynorthwywr i, a gwaredodd fi o law Pharo. Ac aeth Jethro, tad yng nghyfraith Moses, allan gyda'r meibion a'r wraig tuag at Moses i'r anialwch, lle gwersyllodd wrth fynydd Duw. Adroddwyd i Moses, gan ddweud, wele dy dad yng nghyfraith Jethro yn dod atat ti, a'r wraig a'th ddau fab gydag ef. Aeth Moses allan i gyfarfod â'i dad yng nghyfraith, ac ymgrymodd iddo a'i gusanu, a chyfarchsant ei gilydd, a daeth â

hwy i mewn i'r babell. Ac adroddodd Moses i'w dad yng nghyfraith bopeth a wnaeth yr Arglwydd i Pharo ac i holl yr Eifftiaid o achos Israel, a'r holl lafur a ddaeth arnynt ar y ffordd, ac fel y gwaredudd yr Arglwydd hwy o law Pharo, ac o law'r Eifftiaid. Rhyfeddodd Jethro at yr holl bethau da a wnaeth yr Arglwydd iddynt, oherwydd iddo eu gwared o law'r Eifftiaid ac o law Pharo. Ac meddai Jethro, Bendigedig yw'r Arglwydd, oherwydd iddo eu gwared hwy o law'r Eifftiaid ac o law Pharo. Nawr gwyddwn fod yr Arglwydd yn fawr ymhlith yr holl dduwiau oherwydd hyn, oherwydd iddynt ymosod arnynt. Ac cymerodd Jethro, mab yng nghyfraith Moses, offrymau poeth cyfan ac aberthau i Dduw; a daeth Aaron a holl henuriaid Israel i fwyta bara gyda mab yng nghyfraith Moses, gerbron Duw. Ac wedi'r dydd nesaf eisteddodd Moses i farnu'r bobl, ond safai'r holl bobl wrth Moses o'r bore hyd yr hwyr. Ac wedi i Jethro weld popeth yr oedd e'n ei wneud i'r bobl, mae'n dweud, beth ydy hyn rwyt ti'n ei wneud i'r bobl? Pam rwyt ti'n eistedd ar dy ben dy hun, ond mae'r holl bobl yn sefyll wrth dy ymyl di o'r bore cynnar hyd yr hwyr? Ac meddai Moses wrth ei dad yng nghyfraith, Oherwydd mae'r bobl yn dod ataf i geisio barn gan Dduw. Pan fydd anghydfod yn dod iddynt, ac y dônt ataf fi, barnaf bob un, ac hysbysaf iddynt orchmynion Duw a'i gyfraith ef. Dywedodd tad yng nghyfraith Moses wrtho, Nid wyt ti'n gwneud y peth hwn yn gywir. Trwy ddinistr fe gei dy ddinistrio'n ddiamynedd, ti a'r holl bobl hyn sydd gyda ti. Mae'r gair hwn yn drwm i ti; ni fyddi'n gallu ei wneud ar dy ben dy hun. Nawr felly gwrando arnaf, a chynghoraf i ti, a bydd Duw gyda thi, bydd di i'r bobl y pethau tuag at Dduw, a chynigi di eu

geiriau hwy tuag at Dduw. Ac fe dystiolaetha iddynt orchmynion Duw a'i gyfraith ef, ac fe ddangosi iddynt y ffyrdd y byddant yn cerdded ynddynt, a'r gweithiau y byddant yn eu gwneud. Ac ystyria drosot dy hun o blith yr holl bobl ddynion galluog, duwiol, dynion cyfiawn sy'n casáu balchder, a byddi'n penodi drostynt gapteiniaid miloedd, capteiniaid cannoedd, capteiniaid hanner cannoedd a chapteiniaid degau. A byddant yn barnu'r bobl bob awr, ond byddant yn cyflwyno'r gair gorlwythog atat ti, ond byddant hwy eu hunain yn barnu'r pethau bychain o'r barnedigaethau, a byddant yn ysgafnhau oddi arnat ti, ac yn dy gynorthwyo di. Os gwnei di'r gair hwn, bydd Duw yn dy gryfhau di, a byddi'n gallu sefyll, a bydd yr holl bobl hyn yn dod i'w lle ei hun gyda heddwch. Clywodd Moses lais ei dad yng nghyfraith, a gwnaeth bopeth a ddywedodd wrtho. Dewisodd Moses ddynion galluog o Israel gyfan, a'u gwneud yn gapteiniaid miloedd ac yn gapteiniaid cannoedd ac yn gapteiniaid hanner cannoedd ac yn gapteiniaid degau drostynt. Ac fe farnasant y bobl bob awr, ond pob gair anodd fe'i dygasant at Moses, ond pob gair hawdd fe'i barnasant hwy eu hunain. Anfonodd Moses ei fab yng nghyfraith ei hun allan, ac aeth i ffwrdd i'w dir ei hun.

19

Ond ar y trydydd mis o ymadawiad meibion Israel o dir yr Aifft, ar y dydd hwn, daethant i anialwch Sinai. Ac ymadawsant o Raphidein, a daethant i anialwch Sinai, a gwersyllodd Israel yno gyferbyn â'r mynydd. Ac aeth Moses i fyny i fynydd Duw, a

galwodd Duw ef o'r mynydd, gan ddweud, Y pethau hyn a ddywedi wrth dŷ Jacob, ac a gyhoeddi i feibion Israel. Rydych chi eich hunain wedi gweld cymaint ag yr wyf wedi'i wneud i'r Eifftiaid, a chymryd arnaf eich codi fel ar adenydd eryrod, a dod â chi ataf fy hun. Ac yn awr os gwrandewch yn astud ar fy llais, ac os cadwch fy nghyfamod, byddwch i mi yn bobl arbennig o blith yr holl genhedloedd, oherwydd fy eiddo i yw'r holl ddaear. Ond chi fyddwch i mi yn deyrnas offeiriadol ac yn genedl sanctaidd; y geiriau hyn a ddywedi wrth feibion Israel. Daeth Moses, a galwodd henuriaid y bobl, a gosododd ger eu bron holl y geiriau hyn a orchmynnodd Duw iddynt. Atebodd yr holl bobl gydag un gydsyniad, ac meddent, Popeth a ddywedodd Duw, fe'i gwnawn ac fe wrandawn, a chynigiodd Moses y geiriau hyn i Dduw. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Wele, yr wyf fi yn dod atat ti mewn colofn o gwmwl, fel y bydd y bobl yn clywed fy mod i'n siarad â thi, ac y byddant yn credu ynot ti am byth. Adroddodd Moses eiriau'r bobl wrth yr Arglwydd. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Wedi mynd i lawr rhybuddio'n ddwys y bobl, a chysegra nhw heddiw ac yfory, a gadewch iddyn nhw olchi'r dillad, a gadewch iddyn nhw fod yn barod ar gyfer y trydydd dydd; oherwydd ar y trydydd dydd bydd yr Arglwydd yn dod i lawr ar fynydd Sinai, o flaen yr holl bobl. A byddi di'n gosod y bobl ar wahân o amgylch, gan ddweud, Gwyliwch eich hunain rhag mynd i fyny i'r mynydd, a chyffwrdd ag unrhyw beth ohono; pob un sy'n cyffwrdd â'r mynydd, bydd yn marw trwy farwolaeth. Ni fydd ei law yn cyffwrdd ag ef, oherwydd â cherrig y bydd yn cael ei labyddio, neu â saeth y bydd yn cael ei saethu, p'un ai anifail neu ddyn, ni fydd yn byw; pan fydd y

lleisiau a'r utgyrn a'r cwmwl yn ymadael oddi ar y mynydd, yna byddant hwy yn dringo i fyny ar y mynydd. Aeth Moses i lawr o'r mynydd at y bobl, a chysegrwyd hwy, a golchwyd y dillad. Ac meddai wrth y bobl, Byddwch yn barod am dri diwrnod; peidiwch â nesáu at wraig. Digwyddodd ar y trydydd dydd, wedi iddi wawrio, a daeth lleisiau a mellt a chwmwl tywyll ar fynydd Sinai, seiniodd llais yr utgorn yn fawr, a dychrynwyd yr holl bobl oedd yn y gwersyll. Ac arweiniodd Moses y bobl allan o'r gwersyll i gyfarfod â Duw, a safasant wrth droed y mynydd. Roedd mynydd Sinai yn mygu i gyd, oherwydd bod Duw wedi disgyn arno mewn tân, ac roedd y mwg yn codi fel mwg ffwrnais, ac roedd yr holl bobl yn rhyfeddu'n fawr iawn. Roedd lleisiau'r utgorn, wrth fynd ymlaen, yn mynd yn gryfach iawn. Siaradodd Moses, ond atebodd Duw ef mewn llais. Aeth yr Arglwydd i lawr ar fynydd Sinai ar gopa'r mynydd, a galwodd yr Arglwydd ar Moses ar gopa'r mynydd, ac aeth Moses i fyny. Ac meddai Duw wrth Moses, gan ddweud, ar ôl mynd i lawr rhybuddio'n ddifrifol y bobl, rhag iddyn nhw byth nesáu at Dduw i edrych, a bod tyrfa ohonyn nhw'n syrthio; Ac yr offeiriaid sy'n nesáu at yr Arglwydd Dduw, gadewch iddyn nhw gael eu sancteiddio, rhag i'r Arglwydd ymadael oddi wrthyn nhw. Ac meddai Moses wrth Dduw, Ni fydd y bobl yn gallu dringo at Fynydd Sinai, oherwydd rwyt ti wedi tystiolaethu i ni, gan ddweud, Gosod y mynydd ar wahân, a sancteiddia ef. Dywedodd yr Arglwydd wrtho, Dos, dos i lawr, ac yna dos i fyny, ti ac Aaron gyda thi, ond y offeiriaid a'r bobl, na adewch iddynt orfodi eu ffordd i fynd i fyny at Dduw, rhag i'r Arglwydd eu dinistrio. Aeth Moses i lawr at y bobl, a dywedodd wrthynt.

20

Ac fe siaradodd yr Arglwydd yr holl eiriau hyn, gan ddweud, fi yw'r Arglwydd dy Dduw di, a arweiniodd di allan o dir yr Aifft, o dŷ caethiwed. Ni fydd gen ti dduwiau eraill ar wahân i mi. Ni wnei i ti dy hun ddelw, nac unrhyw debygrwydd o gymaint ag sydd yn y nef uchod, a chymaint ag sydd ar y ddaear isod, a chymaint ag sydd yn y dyfroedd o dan y ddaear. Ni fyddi di yn addoli iddyn nhw, ac ni fyddi di yn gwasanaethu iddyn nhw; oherwydd fi ydw i yr Arglwydd dy Dduw di, Duw eiddigeddus, yn rhoi yn ôl bechodau tadau ar blant, hyd y drydedd a'r bedwaredd genhedlaeth i'r rhai sy'n fy nghasáu i, ac yn gwneud trugaredd i filoedd i'r rhai sy'n fy ngharu i, ac i'r rhai sy'n cadw fy ngorchymynion i. Ni chymeri enw'r Arglwydd dy Dduw ar ofer, oherwydd ni fydd yr Arglwydd dy Dduw yn cadw'n ddieuog yr hwn sy'n cymryd ei enw ar ofer. Cofia'r dydd saboth i'w sancteiddio. Am chwe diwrnod gweithia, ac fe wnei di dy holl waith. Ond ar y seithfed dydd, sabothau i'r Arglwydd dy Dduw di; ni wnei di ynddo unrhyw waith ti, a'th fab di, a'th ferch di, dy was di, a'th forwyn di, dy ych di, a'th anifail baich di, a phob anifail di, a'r proselyt sy'n ymdeithio ynot ti. Oherwydd mewn chwe diwrnod y gwnaeth yr Arglwydd y nef a'r ddaear a'r môr a phopeth sydd ynddynt, a gorffwysodd ar y seithfed dydd; am hyn bendithiodd yr Arglwydd y seithfed dydd, a'i sancteiddio ef. Anrhydedda dy dad a'th fam, fel y bo'n dda i ti, a fel y byddi'n hir-hoedlog ar y tir da yr hwn y mae'r Arglwydd dy Dduw yn ei roi i ti. Paid godineba. Ni ddylech ladrata. Ni lofruddi. Ni ddygi

dystiolaeth gau yn erbyn dy gymydog. Ni fyddi'n dymuno gwraig dy gymydog; ni fyddi'n dymuno tŷ dy gymydog, na'i gae, na'i blentyn, na'i forwyn, na'i ych, na'i anifail baich, na'i holl anifeiliaid, na chymaint ag sydd i'th gymydog. Ac roedd yr holl bobl yn gweld y llais, a'r ffaglau, a llais yr utgorn, a'r mynydd yn mygu; ond wedi eu dychryn, safodd yr holl bobl o bell. Ac meddent wrth Moses, Llefara di wrth ni, ac na lefared Duw wrth ni, rhag inni farw. Ac meddai Moses wrthynt hwy, Cymerwch gwroldeb, oherwydd er mwyn eich profi chi y daeth Duw atoch chi, fel y bydd ei ofn ef ynoch chi, fel na byddwch yn pechu. Safai'r bobl o bell, ond aeth Moses i mewn i'r tywyllwch lle'r oedd Duw. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Byddi'n dweud y pethau hyn wrth dŷ Jacob, a byddi'n cyhoeddi i feibion Israel: Rydych chi wedi gweld fy mod i wedi siarad â chi o'r nefoedd. Ni wnewch i chwi eich hunain dduwiau arian, a duwiau aur ni wnewch i chwi eich hunain. Allor o bridd a wnewch i mi, ac aberthwch arno eich poethoffrymau a'ch heddoffrymau, eich defaid a'ch lloi, ym mhob lle y gwnaf i'm henw gael ei enwi yno, a dof atoch a'ch bendithio. Os byddi'n gwneud allor o gerrig i mi, paid â'u hadeiladu o gerrig wedi'u naddu, oherwydd rwyt ti wedi chwifio dy gleddyf arnynt, ac maent wedi'u halogi. Nid ei di i fyny ar risiau at fy allor, fel na ddatgeli dy noethni arni.

21

Ac y rhain yw'r deddfau y byddi'n eu gosod o'u blaen hwy. Os cei di blentyn Hebreaidd, bydd yn dy wasanaethu di am chwe

blynedd; ond yn y seithfed flwyddyn bydd yn gadael yn rhydd am ddim. Os bydd ef ei hun yn unig yn mynd i mewn, ac yn unig y bydd yn mynd allan, ond os bydd gwraig yn mynd i mewn gydag ef, bydd ei wraig hefyd yn mynd allan. Ac os bydd yr arglwydd yn rhoi gwraig iddo, ac yn geni iddo feibion neu ferched, bydd y wraig a'r plant yn eiddo i'w arglwydd ef, ond bydd ef yn unig yn mynd allan. Os bydd y mab yn ateb ac yn dweud, rwyf wedi caru fy arglwydd, a'r wraig, a'r plant, nid wyf yn mynd i ffwrdd yn rhydd; bydd ei arglwydd yn dod ag ef at farnedigaeth Duw, ac yna bydd yn dod ag ef at y drws at y postyn, a bydd ei arglwydd yn tyllu ei glust â'r ebill, a bydd yn ei wasanaethu hyd byth. Os bydd rhywun yn gwerthu ei ferch ei hun yn wasanaethferch, ni fydd hi'n ymadael fel y mae'r caethferched yn gadael. Os na ddylai blesio ei harglwydd, yr hwn iddo ef y cytunodd, bydd yn ei phrynu yn ôl. Ond i genedl estron nid oes ganddo awdurdod i'w gwerthu, oherwydd iddo dorri ei air yn ei chylch. Os ond i'r mab y mae'n ei dyweddïo hi, yn ôl hawl y merched y bydd yn gwneud iddi. Os bydd yn cymryd un arall iddo'i hun, ni fydd yn amddifadu hi o'r pethau angenrheidiol, y dillad a'r gymdeithas. Os nad yw'n gwneud y tri pheth hyn iddi, bydd hi'n mynd allan yn rhydd heb arian. Os bydd rhywun yn taro rhywun ac os bydd hwnnw'n marw, rhodder ef i farwolaeth. Ond nid yn fwriadol, ond Duw a'i traddododd ef i'w ddwylo, fe roddaf i ti le lle bydd y lladdwr yn ffoi yno. Os bydd rhywun yn ymosod ar ei gymydog i'w ladd trwy dwyll, ac yn ffoi i loches, fe'i cymerir ef o'm hallor i'w roi i farwolaeth. Pwy bynnag sy'n taro ei dad neu ei fam, rhodder ef i farwolaeth. Bydd yr un sy'n cablu ei dad neu ei fam yn marw'n

sicr. Pwy bynnag a ddwyn un o feibion Israel, ac wedi ei orthrymu a'i werthu, ac os caiff ei ganfod arno, bydded iddo farw trwy farwolaeth. Os bydd dau ddyn yn cweryla, a tharo'r cymydog â charreg neu â dwrn, ac nid yw'n marw, ond yn gorwedd ar y gwely, os bydd y dyn yn codi ac yn cerdded allan ar ffon, bydd y trawr yn ddieuog; ond bydd yn talu am ei segurdod ef, a'r meddyginiaeth. Os bydd rhywun yn taro ei gaethwas ef neu ei gaethferch ef â gwialen, ac yn marw dan ei ddwylo ef, â chyfiawnder fe ddielir arno. Os ond y mae hi'n goroesi un diwrnod neu ddau, ni ddylid ei gosbi, oherwydd ei arian ef ydyw. Os bydd dau ddyn yn ymladd, a tharo gwraig sy'n feichiog, a bod ei phlentyn hi'n dod allan heb fod wedi'i ffurfio'n llawn, fe gaiff ei ddirwyo â dirwy; yn ôl fel y bydd gŵr y wraig yn gosod, bydd yn rhoi gydag urddas. Os ond wedi ei ffurfio'n llawn y mae, bydd yn rhoi enaid yn lle enaid, Llygad yn lle llygad, dant yn lle dant, llaw yn lle llaw, troed yn lle troed, llosg yn lle llosg, clwyf yn lle clwyf, clais yn lle clais. Os bydd rhywun yn taro llygad ei was, neu lygad ei forwyn, a'i ddallu, bydd yn eu hanfon yn rhydd yn lle eu llygad. Os bydd yn bwrw allan ddant y gwas, neu ddant ei wasanaethferch, bydd yn eu hanfon ymaith yn rhydd yn lle eu dant. Os bydd tarw yn cornio dyn neu ddynes ac yn marw, caiff y tarw ei labyddio â cherrig, ac ni chaiff ei gig ei fwyta; ond bydd meistr y tarw yn ddieuog. Os yw'r tarw yn un sy'n cornio o flaen ddoe ac o flaen y trydydd dydd, a thystiolaeth i'w arglwydd, ac nad yw'n ei ddifa, ond yn lladd gŵr neu wraig, bydd y tarw yn cael ei labyddio, a bydd ei arglwydd yn cael ei roi i farwolaeth. Os ond gosoder pridwerth arno, fe rydd bridwerth ei enaid, cymaint ag a osodant arno. Os bydd yn

cornio mab neu ferch, yn ôl y ddeddf hon y dylent ei wneud iddo. Os bydd y tarw yn cornio plentyn neu forwyn, bydd yn rhoi tri deg sicl o arian i'w mestr hwy, a bydd y tarw yn cael ei labyddio. Os bydd rhywun yn agor pwll neu yn cloddio pwll, ac nid yn ei orchuddio, ac os bydd llo neu asyn yn syrthio yno, bydd arglwydd y pwll yn talu, bydd yn rhoi arian i'w harglwydd; ond bydd yr hyn sydd wedi marw yn eiddo iddo ef. Os bydd tarw rhywun yn cornio tarw y cymydog, ac yn marw, byddant yn gwerthu y tarw byw, a byddant yn rhannu ei arian, a byddant yn rhannu y tarw marw. Os ond gwneir yn hysbys fod y tarw yn gornwr cyn ddoe a chyn y trydydd dydd, ac y maent wedi tystiolaethu i'w arglwydd, ac na ddifa ef, bydd yn talu tarw yn lle tarw, a bydd yr un sydd wedi marw yn eiddo iddo. Os bydd rhywun yn dwyn llo neu ddafad, ac yn ei ladd neu ei werthu, bydd yn talu pum llo yn lle'r llo, a phedwar dafad yn lle'r ddafad.

22

Os canfuwyd y lleidr yn y toriad, ac iddo gael ei daro a marw, nid oes llofruddiaeth iddo. Os bydd yr haul yn codi arno, mae'n euog a rhaid iddo farw; ond os nad oes ganddo ddim, gwerthwyd ef yn lle'r lladrad. Os caiff y peth wedi ei ddwyn ei adael a'i ganfod yn ei law ef, o asyn hyd at ddafad yn fyw, bydd yn talu ddwywaith amdanynt. Os bydd rhywun yn pori cae neu winllan, ac yn gollwng ei anifail i bori cae arall, bydd yn talu o'i gae ei hun yn ôl ei gynnyrch, ond os bydd yn pori'r holl gae,

bydd yn talu pethau gorau ei gae ei hun a phethau gorau ei winllan ei hun. Os bydd tân wedi mynd allan yn darganfod drain, ac yn llosgi lloriau dyrnu neu dywysennau ŷd neu wastatir, bydd yr un a gyneuodd y tân yn talu. Os bydd rhywun yn rhoi arian neu lestri i'w cymydog i'w gwarchod, ac os cânt eu dwyn o dŷ'r dyn, os ceir hyd i'r lleidr, bydd yn talu'n ddwbl. Os ond ni cheir hyd i'r lleidr, bydd arglwydd y tŷ yn dod gerbron Duw, a bydd yn tyngu yn wir nad yw ef wedi gweithredu'n ddrwg ar holl adnau'r cymydog, yn ôl pob cam llafar, ynghylch llo, ac anifail baich, a dafad, a dilledyn, a phob colled sy'n cael ei hawlio; beth bynnag felly ydyw, gerbron Duw bydd barn y ddau yn dod, a bydd yr un sydd wedi ei ddal trwy Dduw yn talu dwbl i'r cymydog. Os bydd rhywun yn rhoi i'r cymydog anifail baich neu lo neu ddafad neu unrhyw anifail i'w warchod, ac fe gaiff ei dorri neu fe fydd farw neu fe ddaw'n garcharor, a neb yn gwybod, bydd llw Duw rhwng y ddau, yn wir nad yw ef wedi gweithredu'n ddrwg o gwbl ynghylch adnau'r cymydog; a felly bydd ei feistr yn derbyn, ac ni fydd yn talu. Os caiff ei ddwyn oddi wrtho ef, bydd yn talu i'r arglwydd; Ond os daw yn ysglyfiaeth i fwystfil, bydd yn ei arwain ef at yr helfa, ac ni fydd yn talu. Os bydd rhywun yn gofyn gan ei gymydog, ac os bydd yn torri neu'n marw neu'n dod yn garcharor, a'r arglwydd nid yw gydag ef, bydd yn talu. Os ond y mae'r arglwydd gydag ef, ni fydd yn talu; os ond gweithiwr cyflogedig ydyw, bydd iddo yn lle ei gyflog. Os bydd rhywun yn twyllo morwyn anddyweddi ac yn gorwedd gyda hi, bydd yn ei gwaddoli hi iddo'i hun yn wraig. Os ond yn gwrthod y gwrthoda, ac nid yw tad hi yn dymuno rhoi hi iddo ef yn wraig, bydd yn talu arian i'r tad yn ôl cymaint ag yw

gwaddol y morwynion. Ni chadwch swynwyr yn fyw. Pob un sy'n cysgu gyda anifail, byddwch yn eu lladd trwy farwolaeth. Bydd yr hwn sy'n aberthu i dduwiau yn cael ei ddinistrio trwy farwolaeth, ac eithrio i'r Arglwydd yn unig. Ac ni chamdriniwch estron, ac ni orthrymwch ef, oherwydd buoch yn estroniaid yn nhir yr Aifft. Peidiwch â chamdrinio unrhyw weddw nac amddifad. Os ond â drygioni y niweidiwch chi nhw, ac wedi gweiddi y llefant allan ataf fi, gan glywed fe wrandawaf ar eu llais nhw, a byddaf yn ddig â dicter, a lladdaf fi chi â chleddyf, a bydd eich gwragedd chi yn weddwon, a bydd eich plant chi yn amddifad. Os benthyci di arian i'r brawd tlawd sydd gyda ti, ni fyddi yn ei wasgu ef, ac ni osodi di llog arno. Os wyt ti'n cymryd mantell dy gymydog yn ystlys, cyn machlud yr haul byddi di'n ei ddychwelyd iddo; Oherwydd hon yw ei orchudd ef, dim ond hon yw mantell ei noethni ef; ym mha beth y bydd ef yn cysgu? Os felly y mae ef yn gweiddi'n uchel ataf fi, byddaf yn gwrando arno; oherwydd rwy'n drugarog. Ni fyddi di'n cablu Duwiau, ac ni fyddi di'n dweud drwg am arweinydd dy bobl. Ni fyddwch yn oedi â ffrwythau cyntaf eich llawr dyrnu a'ch gwinwryf, byddwch yn rhoi cyntaf-anedig eich meibion i mi. Felly y gwnei â'th lo a'th ddafad a'th anifail baich, saith diwrnod y bydd gyda'r fam, ond ar yr wythfed dydd fe'i rhoddi i mi. Ac fe fyddwch yn ddynion sanctaidd i mi, ac ni fwytewch gig sydd wedi ei rwygo gan fwystfilod; taflwch ef i'r ci.

23

Ni dderbynni di glywed ofer, ni chytuni di gyda'r anghyfiawn i ddod yn dyst anghyfiawn. Ni fyddi gyda'r mwyafrif mewn drygioni, ac ni fyddi'n ymuno â thyrfa i droi o'r neilltu gyda'r mwyafrif er mwyn gwyro barn. Ac ni fyddi'n dangos trugaredd i ddyn tlawd mewn barn. Os cyfarfyddi ag ych dy elyn, neu ag anifail baich iddo yn crwydro, byddi'n ei droi yn ôl ac yn ei ddychwelyd iddo. Os gweli di anifail iau dy elyn wedi syrthio dan ei lwyth, ni ddoi di heibio iddo, ond fe'i codi di gydag ef. Ni wyt ti'n gwyrddroi barn y tlawd yn ei farn. Oddi wrth bob gair anghyfiawn y cadwi di draw; ni lleddi di'r diniwed a'r cyfiawn, ac ni chyfiawnhei di'r annuwiol o achos rhoddion. Ac ni ddylech dderbyn rhoddion, oherwydd mae rhoddion yn dallu llygaid y rhai sy'n gweld, ac yn llygru geiriau cyfiawn. Ac ni fyddwch yn gorthrymu estron, oherwydd chwi'n gwybod enaid yr estron, gan eich bod chwi eich hunain yn estroniaid yng ngwlad yr Aifft. Am chwe blynedd byddi'n hau dy dir, a byddi'n casglu ei chynnyrch. Yn y seithfed flwyddyn fe wnei ryddhad, a byddi'n ei rhyddhau hi, a bydd tlodion dy genedl yn bwyta, a'r hyn sy'n weddill bydd yr anifeiliaid gwyllt yn ei fwyta; felly y gwnei â'th winllan a'th berllan olewydd. Am chwe diwrnod byddi'n gwneud dy waith, ond ar y seithfed dydd, gorffwys, fel y gall dy ych orffwys, a'th anifail baich, a fel y gall mab dy forwyn a'r estron gael eu hadnewyddu. Cadwch bopeth a ddywedais wrthych, ac ni fyddwch yn cofio enw duwiau eraill, ac ni chlywir mohono o'ch genau. Dathlewch i mi dair gwaith y flwyddyn. Cadwch ŵyl y bara croyw am saith diwrnod, bwytewch fara croyw, yn union fel y gorchymynais i ti yn ôl amser y mis newydd, oherwydd ynddo yr aethoch allan o'r Aifft;

ni ymddangosir yn wag o'm blaen. A byddi'n gwneud gŵyl cynhaeaf blaenffrwythau dy weithiau, pa rai bynnag y byddi'n eu hau yn dy faes, a gŵyl cwblhad ar ddiwedd y flwyddyn yng nghynulleidfa dy weithiau o'th faes. Dair gwaith y flwyddyn fe welir pob gwryw o'th eiddo gerbron yr Arglwydd dy Dduw. Pan fyddaf yn bwrw allan y cenhedloedd o'th wyneb ac yn ehangu dy ffiniau, ni ddylech aberthu gwaed fy arogl-darth ar lefain, ac ni ddylai braster fy ngŵyl orwedd hyd y bore. Byddi'n dod â ffrwythau cyntaf cynnyrch cyntaf dy dir i dŷ'r Arglwydd dy Dduw. Ni fyddi'n berwi oen yn llaeth ei fam. Ac wele, yr wyf fi yn anfon fy negesydd o flaen dy wyneb, fel y cadwo di yn y ffordd, fel y dygai efe di i mewn i'r tir a baratois i ti. Tala sylw i ti dy hun, a gwrando arno, a phaid ag anufuddhau iddo, oherwydd ni fydd yn dy ddal yn ôl, oherwydd y mae fy enw i arno. Os clywch yn wir fy llais i, a gwnei di bopeth a orchmynnaf i ti, a chadwch fy nghyfamod i, byddwch i mi yn bobl arbennig o blith yr holl genhedloedd, oherwydd fy eiddo i yw'r holl ddaear, a chwi byddwch i mi yn deyrnas offeiriadol, ac yn genedl sanctaidd. Y geiriau hyn a ddywedi di wrth feibion Israel: os clywch yn wir fy llais i, a gwnewch bopeth a ddywedaf i ti, byddaf yn elyn i'th elynion di, ac yn gwrthwynebu dy wrthwynebwyr di. Oherwydd bydd fy negesydd yn mynd o'th flaen di, a bydd yn dod â thi at yr Amorriad, a'r Hethiad, a'r Perisiad, a'r Canaaniad, a'r Girgasiad, a'r Hefiad, a'r Jebwsiad, a byddaf yn eu dinistrio hwy. Nid addoli di eu duwiau hwynt, ac nid gwasanaethu di iddynt, nid gwneud di yn ôl eu gweithiau hwynt, ond fe fwri di hwynt i lawr yn llwyr, a malu di eu colofnau hwynt yn deilchion. A byddi yn gwasanaethu'r

Arglwydd dy Dduw, a byddaf yn bendithio dy fara a'th win a'th ddŵr, a byddaf yn troi clefyd ymaith oddi wrthych. Ni fydd yn ddiffrwyth, nac yn hesb ar dy dir di; rhif dy ddyddiau di, gan lenwi, byddaf yn llenwi. A byddaf yn anfon yr ofn o'th flaen, a byddaf yn brawchu'r holl genhedloedd y byddi'n mynd i mewn atynt, a byddaf yn rhoi dy holl elynion ar ffo. Ac anfonaf y cacwn o'th flaen, a bwri allan yr Amoriaid, yr Hefiaid, y Canaaneaid a'r Hethiaid oddi wrthyt. Ni ddygaf hwy allan mewn un flwyddyn, rhag i'r tir ddod yn anial, ac i fwystfilod gwyllt y tir ddod yn lluosog arnat ti. Yn raddol bach byddaf yn eu gyrru hwy allan o'th flaen, nes y byddi wedi cynyddu ac yn etifeddu'r tir. Ac fe wnaf osod dy ffiniau o'r Môr Coch, hyd at Fôr y Philistiaid, ac o'r anialwch, hyd at yr afon fawr Ewffrates, ac fe roddaf i yn eich dwylo y trigolion yn y tir, ac fe fwriaf hwy allan oddi wrthyt. Ni fyddi di'n gwneud cyfamod â hwy nac â'u duwiau hwy. Ac ni fyddant yn setlo yn dy dir, rhag iddynt beri i ti bechu yn fy erbyn, oherwydd os gwasanaethi di eu duwiau hwy, bydd y rhain yn faen tramgwydd i ti.

24

Ac i Moses dywedodd, Dos i fyny at yr Arglwydd, ti ac Aaron, a Nadab, ac Abiud, a saith deg o henuriaid Israel, a byddant yn addoli'r Arglwydd o bell. A bydd Moses yn unig yn dod yn agos at Dduw, ond ni fyddant hwy yn dod yn agos, ac ni fydd y bobl yn mynd i fyny gyda hwy. Aeth Moses i mewn, ac adroddodd i'r bobl holl eiriau Duw a'r deddfau, ac atebodd yr holl bobl ag un

llais, gan ddweud, yr holl eiriau a lefarodd yr Arglwydd, byddwn yn eu gwneud, a byddwn yn gwrando. Ac ysgrifennodd Moses holl eiriau'r Arglwydd, a chan godi'n gynnar yn y bore adeiladodd Moses allor wrth droed y mynydd, a deuddeg o gerrig ar gyfer deuddeg llwyth Israel. Ac anfonodd y dynion ifanc o feibion Israel, ac offrymasant boethoffrymau, ac aberthasant loi yn aberth iachawdwriaeth i Dduw. Ond cymerodd Moses hanner y gwaed a'i dywallt i bowlenni, a thywallt hanner y gwaed at yr allor. Ac wedi cymryd llyfr y cyfamod, darllenodd ef yng nghlustiau'r bobl, a dywedasant, Gwnawn bopeth a lefarodd yr Arglwydd, a byddwn yn ufudd. Wedi cymryd y gwaed, chwistrellu Moses ef ar y bobl, ac meddai, Wele waed y cyfamod a wnaeth yr Arglwydd gyda chwi ynghylch yr holl eiriau hyn. Ac aeth Moses ac Aaron i fyny, a Nadab, ac Abihu, a saith deg o gyngor henuriaid Israel. Ac fe welon nhw'r lle lle roedd Duw Israel yn sefyll; ac yr hyn oedd o dan ei draed ef, fel gwaith bricsen saffir, ac fel rhyw ffurf ffurfafen y nefoedd yn ei phurdeb. Ac o ddewisedigion Israel ni ddarfu'r un ohonynt, ac ymddangosasant yn lle Duw, a bwytasant ac yfasant. A dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Dringa ataf i i'r mynydd, a bydd yno, a rhoddaf i ti y llechnau carreg, y gyfraith a'r gorchmynion a ysgrifennais i'w cyflwyno iddynt. Ac wedi i Moses godi, ac Josua a safai wrth ei ymyl, aethant i fyny i fynydd Duw. Ac i'r henuriaid dywedson nhw, Byddwch yn dawel yma, hyd nes y dychwelwn ni atoch chi, ac wele mae Aaron a Hur gyda chi; os digwydd barn i rywun, gadewch iddynt nesáu atynt hwy. Ac aeth Moses a Josua i fyny i'r mynydd, a gorchuddiodd y cwmwl y mynydd. Ac fe ddaeth

gogoniant Duw i lawr ar Fynydd Sinai, a gorchuddiodd y cwmwl ef am chwe diwrnod, a galwodd yr Arglwydd ar Moses ar y seithfed dydd o ganol y cwmwl. Ond roedd ffurf gogoniant yr Arglwydd fel tân yn llosgi ar gopa'r mynydd o flaen meibion Israel. Ac aeth Moses i ganol y cwmwl, ac aeth i fyny i'r mynydd, a bu yno ar y mynydd ddeugain diwrnod a deugain noson.

25

Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, dywed wrth feibion Israel, a chymerwch ffrwythau cyntaf oddi wrth bawb y mae'n dda gan eu calon, a byddwch yn cymryd fy ffrwythau cyntaf i. A dyma yw'r ffrwyth cyntaf y byddwch yn ei dderbyn ganddyn nhw: aur, ac arian, a phres, a hyacinth, a phorffor, ac ysgarlad dwbl, a lliain main wedi'i nyddu, a blew geifr, a chrwyn hyrddod wedi'u lliwio'n goch, a chrwyn glas, a choed anllygredig, a cherrig Sardius, a cherrig ar gyfer yr ysgythru ar gyfer yr effod, a'r wisg hir. Ac fe wnei di gysegr i mi, ac fe ymddangosaf i chi. Ac fe wnei di i mi yn ôl pob peth a ddangosaf i ti ar y mynydd, sef patrwm y babell a phatrwm ei holl lestri, felly y gwnei di. A byddi di'n gwneud arch y dystiolaeth o bren anllygredig, dau gufydd a hanner o hyd, a chufydd a hanner o led, a chufydd a hanner o uchder. Ac fe orchuddi di ef ag aur pur, o'r tu mewn ac o'r tu allan fe orchuddi di ef, ac fe wnei di iddo foldinau aur troellog o gwmpas. Ac fe wnei di iddi bedwar modrwy aur, ac fe roi di ar y pedwar ochr, dau fodrwy ar yr un ochr, a dau fodrwy ar yr ail ochr. Byddi di'n gwneud polion cario

o bren anllygredig, a byddi di'n gorchuddio nhw ag aur. A byddi di'n rhoi'r polion cario i mewn i'r modrwyau sydd yn ochrau'r arch, i godi'r arch gyda nhw. Yn modrwyau'r arch y bydd y polion yn ddi-symud. A byddi'n rhoi i'r arch y tystiolaethau a roddaf i ti. Ac fe wnei di sedd drugaredd o orchudd aur pur, dau gufydd a hanner o hyd, a chufydd a hanner o led. A byddi'n gwneud dau gerubim o aur wedi'i guro, a byddi'n eu gosod ar y ddwy ochr i'r sedd drugaredd. Bydd cerwb yn cael ei wneud allan o'r ochr hon, a cherwb allan o'r ail ochr o'r sedd drugaredd, a byddi'n gwneud y ddau gerwb ar y ddwy ochr. Bydd y cerwbiaid yn estyn eu hadenydd o'r uchod, gan gysgodi â'u hadenydd ar y sedd drugaredd, a'u hwynebau tuag at ei gilydd; tuag at y sedd drugaredd y bydd wynebau'r cerwbiaid. Ac fe wnei di osod y sedd trugaredd ar yr arch oddi uchod, ac i'r arch fe wnei di roi y tystiolaethau a roddaf i ti. Ac fe'th adnabyddaf i ti o'r fan honno, ac fe siaradaf â thi o ben y sedd drugaredd rhwng y ddau cerwb, y rhai sydd ar arch y dystiolaeth, ac yn ôl pob peth a orchmynnaf i ti tuag at feibion Israel. Ac fe wnei fwrdd euraid o aur pur, dau gufydd o hyd, a chufydd o led, a chufydd a hanner o uchder. A byddi di'n gwneud iddi batrymau tonnau troellog aur o gwmpas; a byddi di'n gwneud iddi ymyl lledled llaw o gwmpas; A byddi di'n gwneud patrwm ton troellog i'r ymyl o gwmpas. A byddi di'n gwneud pedwar modrwy aur, a byddi di'n gosod y pedwar modrwy ar bedair rhan y traed wrth yr ymyl. A bydd y modrwyau yn feddau i'r polion cario, er mwyn codi'r bwrdd ynddynt. A byddi'n gwneud y polion o bren anllygredig, a byddi'n eu gorchuddio ag aur pur, a bydd y bwrdd yn cael ei

gario ynddynt. A byddi di'n gwneud ei dysglau hi, a'r thusarau, a'r llestri diodoffrwm, a'r cwpanau, yn y rhai y byddi di'n tywallt ynddynt hwy, o aur pur y byddi di'n eu gwneud hwy. Ac fe fyddi di'n gosod tortha presenoldeb ar y bwrdd o'm blaen i yn barhaus. Ac fe wnei di ganhwyllbren o aur pur; wedi ei guro fe wnei di y ganhwyllbren. Y siafft ohoni, a'r canghenau, a'r powlenni, a'r cnepynnau, a'r lili - o ohoni hi y byddant. Chwech cangen yn mynd allan o'r ochrau, tri changen o'r canhwyllbren o un ochr iddo, a thri changen o'r canhwyllbren o'r ail ochr. A thri bowlen wedi eu hysgythru'n siâp almon, yn yr un gangen bowlen a lili, felly i'r chwe changen oedd yn dod allan o'r canhwyllbren. Ac yn y canhwyllbren pedwar powlen wedi'u hysgythru ar ffurf cnau almon, yn yr un gangen fylbiau a'i lili. Y bwlyn dan y ddau goesyn allan ohoni, a bwlyn dan y pedwar coesyn allan ohoni, felly i'r chwe choesyn sy'n mynd allan o'r canhwyllbren, ac yn y canhwyllbren pedwar powl wedi'u hengrafio'n siâp almon. Bydded y bylbiau a'r canghennau ohoni, y cyfan yn waith cerfedig o un aur pur. A byddi'n gwneud ei lampau hi'n saith, a byddi'n gosod y lampau, a byddant yn disgleirio o'r un wyneb. A'i thuser hi, a'i seiliau hi o aur pur y gwnei. Roedd yr holl lestri hyn o aur pur yn pwyso talent. Gwêl, byddi'n gwneud yn ôl y patrwm a ddangoswyd i ti ar y mynydd.

26

Ac fe wnei y babell o ddeg llen o liain main wedi ei gordeddu, ac o las, ac o borffor, ac o ysgarlad wedi ei nyddu, gyda cheriwbiaid

yn waith wedi ei weu y gwnei di hwy. Hyd y llenni yr un fydd wyth ar hugain o gufyddau, a lled pedwar cufydd fydd y llen yr un, bydd yr un mesur i'r holl lenni. Bydd pump llen yn cydio yn ei gilydd, y naill wrth y llall, a bydd pump llen yn cydio, y naill wrth y llall. A byddi'n gwneud iddynt ddolenau glas ar ymyl y llen gyntaf, o'r un ochr i'r uniad, ac felly byddi'n gwneud ar ymyl y llen allanol tuag at yr ail uniad. Byddi'n gwneud hanner cant o fachau i'r llen gyntaf, a byddi'n gwneud hanner cant o fachau ar ran y llen yn ôl uniad yr ail, yn cyfateb ac yn cwrdd â'i gilydd, bob un. Ac fe wnei fodrwyau hanner cant o aur, ac fe unai y llenni un wrth y llall â'r modrwyau, a bydd y babell yn un. A byddi'n gwneud crwyn blewog yn orchudd ar y babell; un ar ddeg o grwyn y byddi'n eu gwneud. Hyd y croen unigol fydd deg ar hugain o gufyddau, a lled y croen unigol fydd pedwar cufydd; bydd yr un mesur i'r un ar ddeg croen. Ac fe wnei di uno'r pum croen gyda'i gilydd, a'r chwe chroen gyda'i gilydd, ac fe wnei di blygu'r chweched croen yn ddwbl ar flaen y babell. Ac fe wnei hanner cant o ddolenni ar ymyl y llen gyntaf, yr un sydd yn y canol wrth yr uniad, ac fe wnei hanner cant o ddolenni ar ymyl y llen sy'n uno â'r ail. A byddi'n gwneud hanner cant o fodrwyau pres, a byddi'n cysylltu'r modrwyau o'r dolenni, a byddi'n cysylltu'r crwyn, a bydd yn un. Ac fe ddodi di o dan y gormodedd yn llenni'r babell; yr hanner o'r llen sy'n weddill, fe'i gorchudddi di yn y gormodedd o lenni'r babell, fe'i gorchudddi di y tu ôl i'r babell. Cufydd o hyn, a chufydd o hyn, o'r hyn sy'n goruwch o'r llenni, o hyd llenni'r babell, bydd yn gorchuddio ar ochrau'r babell o bob tu, fel y gallo orchuddio. A byddi'n gwneud gorchydd i'r babell o grwyn hyrddod wedi'u lliwio'n goch, a

gorchyddion o grwyn glas o'r uchod. A byddi'n gwneud pileri'r babell o bren anllygredig. Byddi'n gwneud y golofn gyntaf yn ddeg ciwbid, a lled y golofn honno'n giwbid a hanner. Dau denon i'r piler, yr un yn cyfateb i'r llall, felly y byddi'n gwneud i holl bileri'r babell. A byddi'n gwneud pileri i'r babell, ugain pilar o'r ochr sy'n wynebu'r Gogledd. A byddi di yn gwneud deugain sylfaen arian i'r ugain piler, dau sylfaen i'r un piler ar gyfer y ddwy ochr iddo, a dau sylfaen i'r un piler ar gyfer y ddwy ochr iddo. A'r ail ochr tuag at y De, ugain o bileri, a deugain o sylfaeni arian iddynt; dau sylfaen i bob piler ar ei ddwy ochr, a dau sylfaen i bob piler ar ei ddwy ochr. Ac o gefn y babell, yn ôl y rhan tuag at y môr, byddi'n gwneud chwe piler. A gwnei ddau golofn ar gorneli cefn y babell. A bydd yn gyfartal oddi isod, yn ôl yr un peth byddant yn gyfartal o'r pennau i un cyfarfod, felly y gwnei di i'r ddwy ongl, byddant yn gyfartal. Ac bydd wyth pilar, a'u sylfeini hwy o arian yn un ar bymtheg, dau sylfaen i'r un pilar ar gyfer y ddwy ran ohono, a dau sylfaen i'r pilar yr un. A byddi di'n gwneud barrau o bren anllygradwy; pump i'r un pilâr o'r un rhan o'r babell, a phump o farrau i bilâr yr un ochr o'r babell yr ail, a phump o farrau i bilâr yr ochr ôl o'r babell tuag at y môr. Ac gadewch i'r bar canol rhwng y pileri ymestyn o'r un ochr i'r ochr arall. Ac fe orchuddi'r pileri ag aur, ac fe wnei'r modrwyau yn euraid, i mewn iddynt y byddi'n gosod y barrau, ac fe orchuddi'r barrau ag aur. A byddi'n codi'r babell yn ôl y ffurf a ddangoswyd i ti ar y mynydd. A byddi'n gwneud llen o las, a phorffor, ac ysgarlad wedi'i nyddu, a lliain main wedi'i weu; gwaith wedi'i weu y byddi'n ei gwneud gyda cheriwbiaid. A byddi yn ei osod ar bedwar colofn anllygredig wedi'u

gorchuddio ag aur, a'u penaethau'n aur, a'u pedwar sylfaen yn arian. Ac fe wnei di osod y llen ar y pileri, ac fe ddoi di â'r arch dystiolaeth yno y tu mewn i'r llen, a bydd y llen yn gwahanu i chwi rhwng y cysegr a rhwng cysegr y cysegrau. Ac fe orchuddi â'r llen arch y dystiolaeth yn y cysegr sancteiddiolaf. Ac fe fyddi'n gosod y bwrdd y tu allan i'r llen, a'r canhwyllbren gyferbyn â'r bwrdd ar ran o'r babell sy'n wynebu'r De, a byddi'n gosod y bwrdd ar ran o'r babell sy'n wynebu'r Gogledd. A byddi'n gwneud gorchudd i ddrws y babell o ddefnydd glas, phorffor, ac ysgarlad wedi'i nyddu, a lliain main wedi'i nyddu, yn waith brodio. Ac fe wnei di bum colofn i'r llen, ac fe orchuddi di hwy ag aur, a bydd eu penaethau yn aur, ac fe fwrw di iddynt bum sylfaen o bres.

27

Ac fe wnei di allor o bren anllygredig, pump cufydd o hyd, a phump cufydd o led, bydd yr allor yn sgwâr, a thri chufydd fydd ei uchder. A byddi di'n gwneud y cyrn ar y pedwar cornel; ohono ef y bydd y cyrn, a byddi di'n eu gorchuddio â phres. Ac fe wnei goron i'r allor, a'i orchudd, a'i bowlenni, a'i fachau cig, a'i thuserfa, a phob un o'i llestri fe wnei o efydd. Ac fe wnei di iddo gratiog o waith rhwydog pres, ac fe wnei di i'r gratiog bedwar modrwy pres o dan y pedwar ochr. A byddi di yn eu gosod hwy dan rwyll yr allor oddi isod, a bydd y rhwyll hyd at hanner yr allor. A byddi'n gwneud polion i'r allor o bren anllygredig, a byddi'n eu gorchuddio ag efydd. Ac fe wnei di ddwyn y polion i

mewn i'r modrwyau, a byddant yn bolion ar ochrau'r allor wrth ei godi. Gwag a di-wythïen y byddi'n ei wneud, yn ôl yr hyn a ddangoswyd i ti ar y mynydd; felly y byddi'n ei wneud. A byddi'n gwneud cwrt i'r babell, i'r ochr sy'n wynebu'r De, llenni'r cwrt o liain main wedi'i dirdro, hyd o gant o gufyddau i'r un ochr. A'r pileri eu hugain, a'r seiliau eu hugain o bres, a'r cylchoedd eu a'r dalfachau o arian. Felly i'r ochr tuag at y dwyrain, llenni cant o gufyddau o hyd, a'u pyst hwy yn ugain, a'u seiliau hwy yn ugain o bres, a'r cylchoedd a'r bachau o'r pyst, a'u seiliau hwy wedi eu gorchuddio ag arian. Ond lled y llys tua'r môr, llenni hanner cant o gufyddau, eu pileri ddeg, a'u sylfeini ddeg. Ac led y llys tuag at y De oedd llenni hanner cant o gufyddau, eu colofnau hwy ddeg, a'u sylfeini hwy ddeg. A phymtheg cufydd oedd uchder y llenni i'r un ochr, eu pileri hwy dri, a'u sylfeini hwy dri. Ac yr ochr ail bymtheg cubit o'r llenni o ran uchder, eu pileri hwy dri, a'u sylfeini hwy dri. Ac i borth y cwrt, gorchudd ugain cufydd o uchder o las, a phorffor, ac ysgarlad wedi'i nyddu, a lliain main wedi'i nyddu yn amrywiaeth y brodydd; eu pileri bedwar, a'u sylfeini bedwar. Pob un o bileri'r cwrt o amgylch wedi eu gorchuddio ag arian, a'u penaethau yn arian, a'u seiliau yn bres. Ond hyd y llys oedd cant ar gant, a'r lled hanner cant ar hanner cant, a'r uchder bum cufydd o liain main troellog, a'u seiliau o efydd. Ac mae pob adeiladwaith a phob offeryn a phegiau'r llys o bres. A ti, gorchymyn i feibion Israel, a gadewch iddynt gymryd i ti olew o olewydd pur glân wedi ei guro i oleuni i'w losgi, fel y bydd lamp yn llosgi yn barhaus yn y babell y dystiolaeth; y tu allan i'r llen sydd ar y cyfamod bydd Aaron a'i feibion yn ei losgi o'r hwyr hyd y bore, o flaen yr Arglwydd,

deddf dragwyddol i'ch cenedlaethau chi gan feibion Israel.

28

Ac tyrd ti ag Aaron dy frawd atat dy hun, a'i feibion ef, ac o feibion Israel, i offeirio i mi Aaron, a Nadab, ac Abihu, ac Eleazar, ac Ithamar, meibion Aaron. A byddi'n gwneud gwisg sanctaidd i Aaron dy frawd er anrhydedd a gogoniant. Ac ti, llefara at bawb y doeth eu meddwl, y rhai a lenwais ag ysbryd doethineb a chanfyddiad, a gwnânt y wisg sanctaidd i Aaron ar gyfer y cysegr, yn yr hon y bydd yn offeiriad i mi. Ac dyma'r gwisgoedd y byddant yn eu gwneud: y darn brest, a'r darn ysgwydd, a'r wisg hir, a chrys wedi ei weu, a thwrban, a gwregys, a byddant yn gwneud gwisgoedd sanctaidd i Aaron ac i'w feibion er mwyn gwasanaethu fel offeiriaid i mi. Ac fe gymerant hwy yr aur, a'r hyacinth, a'r porffor, a'r ysgarlad, a'r lliain main. A byddant yn gwneud yr effod o liain main wedi'i gordeddu, yn waith gwehydd cywrain. Bydd dau ysgwyddfeini cydiol iddo, un wrth y llall, wedi'u ffitio ar y ddwy ran. A brethyn y darnau ysgwydd sydd arno, yn ôl y gwaith ohono fydd o aur pur, a glas, a phorffor, ac ysgarlad wedi'i nyddu, a lliain main wedi'i droelli. A byddi'n cymryd y ddwy garreg, cerrig emerallt, a byddi'n ysgythru arnynt hwy enwau meibion Israel. Chwe enw ar y maen cyntaf, a'r chwe enw sy'n weddill ar yr ail faen yn ôl eu cenedlaethau. Gwaith celfyddyd gweithio carreg, fel ysgythriad sêl, byddi'n ysgythru'r ddwy garreg ag enwau meibion Israel arnynt. Ac fe wnei di osod y ddau garreg ar

ysgwyddau'r effod, cerrig coffa ydynt i feibion Israel, ac fe gymer Aaron enwau meibion Israel gerbron yr Arglwydd ar ei ddwy ysgwydd, yn goffa amdanynt. A byddi'n gwneud darnau ysgwydd o aur pur. Ac fe wnei ddau gadwyn ymylwe o aur pur, wedi eu cydblechu â blodau, gwaith plethu, ac fe roi'r cadwyni ymylwe wedi eu plethu ar y darnau ysgwydd, yn ôl eu darnau ysgwydd hwy o'r tu blaen. Ac fe wnei ddwyfroneg y barnedigaethau, yn waith brodwaith, yn ôl patrwm yr effod fe wnei ef o aur, ac o las, ac o borffor, ac o ysgarlad wedi'i nyddu, ac o liain main wedi'i nyddu. Fe'i gwnei yn sgwâr, bydd yn ddwbl, rhychwant fydd ei hyd, a rhychwant fydd ei led. Ac fe wehyddi ynddo ffabrig wedi'i osod â cherrig mewn pedair rhes; bydd rhes o gerrig, sef sardiwn, topas ac emrallt, y rhes gyntaf. Ac yr ail res: glo marwor, saffir ac iaspis. A'r rhes drydedd, ligurium, agat, amethyst. A'r rhes bedwaredd, crysólit, a beryl, ac onyx, wedi eu hamgáu ag aur, wedi eu rhwymo mewn aur, byddant yn ôl eu rhes hwy. A bydded y cerrig o enwau meibion Israel, deuddeg yn ôl eu henwau, wedi'u hysgythru fel seliau, pob un yn ôl ei enw, ar gyfer y deuddeg llwyth. A byddi'n gwneud ar yr oracl groesfarnau wedi'u plethu ynghyd, gwaith cadwyn o aur pur. A bydd Aaron yn dwyn enwau meibion Israel ar ddwyfroneg y farn ar ei fron, wrth fynd i mewn i'r cysegr yn goffadwriaeth gerbron Duw. Ac fe wnei di osod ar ddwyfroneg y farn y datguddiad a'r gwirionedd, a bydd ar frest Aaron pan fydd yn mynd i mewn i'r cysegr gerbron yr Arglwydd, a bydd Aaron yn cario barnau meibion Israel ar ei frest gerbron yr Arglwydd yn barhaus. A byddi'n gwneud gwisg isaf hir, yn gyfan las. A bydd yr agoriad o'i ganol ef, ag ymyl o gwmpas yr agoriad,

gwaith gwehydd, yr asiad wedi'i weu ynghyd ohono, fel na rhwyga. Ac fe wnei di o dan ymyl y wisg oddi tano, fel pomgranadau'n blodeuo, pomgranadau bach o las, a phorffor, ac ysgarlad wedi'i nyddu, a lliain main wedi'i gordeddu, o dan ymyl y wisg o amgylch; yr un math o bomgranadau bach aur, a chlychau rhwng y rhain o amgylch. Ymhlith pomgranad aur a chloch, a blodyn ar hem y wisg o gwmpas; A bydd Aaron wrth wasanaethu, ei lais yn glywadwy, wrth fynd i mewn i'r cysegr o flaen yr Arglwydd, ac wrth fynd allan, fel na fydd ef yn marw. Ac fe wnei blât o aur pur, ac fe ysgythri arno ysgythriad sêl, Cysegrfa'r Arglwydd. A byddi'n ei osod ar las wedi'i gordeddu, a bydd ar y dyrban; ar flaen y dyrban y bydd. A bydd ar dalcen Aaron, a bydd Aaron yn codi pechodau'r pethau sanctaidd, cymaint ag a sancteiddiant feibion Israel o bob rhodd o'u pethau sanctaidd hwy, a bydd ar dalcen Aaron yn barhaus yn dderbyniol iddynt gerbron yr Arglwydd. Ac addurniadau'r tiwnicau o liain main, a byddi'n gwneud twrban o liain main, a byddi'n gwneud gwregys, gwaith brodwaith. Ac i feibion Aaron byddi'n gwneud tiwnicau a gwregysau, a byddi'n gwneud tyrbanau iddynt er anrhydedd a gogoniant. Ac fe fyddi'n eu gwisgo ar Aaron dy frawd, a'i feibion gydag ef, ac fe fyddi'n eu heneinio, ac fe fyddi'n llenwi eu dwylo, ac fe fyddi'n eu cysegru, fel y gallant offeirio i mi. A byddi'n gwneud iddynt drowsusau llin i orchuddio noethni eu cnawd; o'r lwynau hyd at y cluniau y byddant. A bydd gan Aaron hwy a'i feibion pan fyddant yn mynd i mewn i babell y dystiolaeth, neu pan fyddant yn agosáu i wasanaethu at allor y cysegr, ac ni fyddant yn dwyn pechod arnynt eu hunain, fel na fyddant farw; deddf dragwyddol iddo

ef, ac i'w had ar ei ôl.

29

Ac mae'r rhain yn bethau y byddi di'n eu gwneud iddyn nhw: byddi di'n eu cysegru nhw, fel bod nhw'n offeirio i mi: ond byddi di'n cymryd un llo o wartheg, a dau hyrddod difefl, a thorthau croyw wedi'u cymysgu mewn olew, a theisennau croyw wedi'u heneinio mewn olew: o flawd main o wenith byddi di'n eu gwneud nhw. Ac fe wnei di eu gosod ar un fasged, ac fe ddoi di â hwy gyda'r fasged, a'r llo, a'r ddau hyrdd. A dygai Aaron a'i feibion at ddrysau pabell y dystiolaeth, a'u golchi mewn dŵr. Ac wedi cymryd y gwisgoedd, byddi'n gwisgo Aaron dy frawd â'r dwnig, y wisg hir, a'r effod, a'r darian frest, a byddi'n cysylltu iddo'r darian frest at yr effod. Ac fe fyddi'n gosod y dyrban ar ei ben, ac fe fyddi'n gosod plât y cysegr ar y dyrban. Ac fe gymeri di yr olew eneinio, ac fe dywelli di ef ar ei ben ef, ac fe eneini di ef. Ac fe ddoi â'i feibion, ac fe'u gwisgi â thiwnicau. A byddi yn eu gwregysau â'r gwregysau, a byddi yn gosod y tyrbanau arnynt, a bydd iddynt offeiriadaeth i mi hyd byth, a byddi yn cysegru dwylo Aaron, a dwylo ei feibion. A byddi yn dod â'r llo at ddrysau pabell y dystiolaeth, a bydd Aaron a'i feibion yn gosod eu dwylo ar ben y llo, o flaen yr Arglwydd, wrth ddrysau pabell y dystiolaeth. A byddi'n lladd y llo o flaen yr Arglwydd, wrth ddrysau pabell y dystiolaeth. A byddi'n cymryd o waed y llo, a byddi'n ei osod ar gyrn yr allor â'th fys, ond byddi'n tywallt yr holl waed sy'n weddill wrth sylfaen yr allor. Ac fe gymeri bob

braster sydd ar y bol, a llabed yr afu, a'r ddau aren, a'r braster sydd arnynt, ac fe'i gosodi ar yr allor. Ond byddi'n llosgi'n llwyr gig y llo, a'r croen, a'r tom â thân y tu allan i'r gwersyll, oherwydd pechod yw. Ac fe gymeri di yr hwrdd, yr un, ac fe osoda Aaron a'i feibion eu dwylo ar ben yr hwrdd. Ac fe fyddi di'n ei ladd ef, ac wedi cymryd y gwaed fe fyddi di'n ei dywallt ar yr allor o'i chwmpas. Ac fe dorri di'r maharen yn ddau yn ôl ei aelodau, ac fe olchi di'r perfedd a'r traed â dŵr, ac fe osodi di hwy ar y darnau gyda'r pen. Ac fe wnei di gynnig yr hwrdd cyfan ar yr allor, yn boethoffrwm i'r Arglwydd yn arogl persawrus; arogldarth i'r Arglwydd ydyw. A byddi di'n cymryd yr ail hwrdd, a bydd Aaron a'i feibion yn gosod eu dwylo ar ben yr hwrdd. A byddi di yn ei ladd ef, a chymeri di o'i waed ef, a gosodi di ar labed clust dde Aaron, ac ar flaen y llaw dde, ac ar flaen y droed dde, ac ar labedau clustiau dde ei feibion ef, ac ar flaenau eu dwylo dde hwy, ac ar flaenau eu traed dde hwy. A byddi'n cymryd o waed yr allor ac o olew'r eneinio, a byddi'n taenellu ar Aaron ac ar ei wisg, ac ar ei feibion ac ar wisgoedd ei feibion gydag ef, a bydd ef ei hun yn cael ei sancteiddio a'i wisg, a'i feibion a gwisgoedd ei feibion gydag ef, ond gwaed yr hwrdd a fyddi'n ei dywallt tuag at yr allor o amgylch. Ac fe gymeri o'r hwrdd ei fraster ef, a'r braster sy'n gorchuddio'r bol, a llabed yr afu, a'r ddwy aren, a'r braster sydd arnynt, a'r fraich dde, oherwydd cyflawniad yw hwn. Ac un bara o olew, ac un deisen o fasged y bara croyw a osodwyd gerbron yr Arglwydd. Ac fe fyddi di yn gosod y cwbl ar ddwylo Aaron ac ar ddwylo ei feibion ef, ac fe fyddi di yn eu neilltuo hwy yn offrymu gerbron yr Arglwydd. A byddi di'n eu cymryd o'u dwylo, a byddi di'n eu

hoffrymu ar allor y poethoffrwm yn arogl persawrus gerbron yr Arglwydd; offrwm i'r Arglwydd ydyw. A byddi di'n cymryd y darn brest o hwrdd y cysegriad, yr hwn yw Aaron, a byddi di'n ei neilltuo'n offrwm o flaen yr Arglwydd, a bydd yn gyfran i ti. Ac fe sancteiddiwch y ddwyfroneg gyfraniad, a braich y cyflwyniad, yr hwn a wahanwyd, a'r hwn a gymerwyd ymaith o hwrdd y cysegriad oddi wrth Aaron, ac oddi wrth ei feibion ef. A bydd i Aaron ac i'w feibion yn ddeddf dragwyddol gan feibion Israel, oherwydd cyfraniad yw hwn, a bydd offrwm gan feibion Israel o aberthau iachawdwriaeth meibion Israel, yn offrwm i'r Arglwydd. Ac y wisg sanctaidd, yr hon yw eiddo Aaron, a fydd i'w feibion ar ei ôl ef, i'w heneinio hwy ynddi, ac i gysegru eu dwylo hwy. Am saith diwrnod bydd yr offeiriad o'i feibion sy'n cymryd ei le yn eu gwisgo, yr hwn a ddaw i mewn i babell y dystiolaeth i weinidogaethu yn y lleoedd sanctaidd. Ac fe gymeri di hwrdd y cysegriad, ac fe ferwi di y cig mewn lle sanctaidd. Ac fe fydd Aaron a'i feibion yn bwyta cig yr hwrdd, a'r torthau sydd yn y fasged, wrth ddrysau pabell y dystiolaeth. Byddant hwy yn eu bwyta yn y pethau y cysegrwyd hwy ynddynt i gysegru eu dwylo, i'w sancteiddio hwy, ac ni fydd estron yn bwyta ohonynt, oherwydd pethau sanctaidd ydynt. Os ond gadewir rhywbeth o gig yr aberthau cysegru a'r bara hyd y bore, byddi'n llosgi'n llwyr y gweddill â thân; ni chaiff ei fwyta, oherwydd cysegredig ydyw. Ac fe wnei di i Aaron ac i'w feibion ef felly yn ôl pob peth a orchmynnais i ti; saith diwrnod y cysegri eu dwylo hwy. A byddi'n gwneud llo'r pechod ar ddiwrnod y puro, a byddi'n puro'r allor wrth iti ei gysegru arno, a byddi'n ei eneinio er mwyn ei gysegru. Am saith diwrnod byddi'n glanhau'r allor, a

byddi'n ei chysegru hi, a bydd yr allor yn sanctaidd y sanctaidd; bydd pob un sy'n cyffwrdd â'r allor yn cael ei sancteiddio. Ac y rhain yw'r pethau a wnei ar yr allor: dau oen blwydd oed difefl bob dydd ar yr allor yn barhaus, yn offrwm parhaus. Yr oen cyntaf a wnei yn y bore, a'r ail oen a wnei gyda'r hwyr. A degfed o flawd mân wedi'i gymysgu mewn olew wedi'i guro, sef y pedwerydd ran o'r hin, a diod-offrwm, sef y pedwerydd ran o'r hin o win, i'r oen, yr un. Ac yr ail oen byddi di'n ei wneud gyda'r hwyr, yn ôl aberth y bore, ac yn ôl ei ddiod-offrwm ef byddi di'n ei wneud yn arogl persawrus, yn offrwm i'r Arglwydd, yn aberth parhaus i'ch cenedlaethau chi, wrth ddrws pabell y dystiolaeth o flaen yr Arglwydd, lle byddaf yn gwneud fy hun yn hysbys i ti yno, er mwyn siarad â thi. Ac fe wnaf benodi yno i feibion Israel, a byddaf yn cael fy sancteiddio yn fy ngogoniant. A byddaf yn sancteiddio pabell y dystiolaeth a'r allor, ac fe sancteiddiaf Aaron a'i feibion i offeirio i mi. A byddaf yn cael fy ngalw arno ymhlith meibion Israel, a byddaf yn Dduw iddynt. A byddant yn gwybod mai myfi yw'r Arglwydd eu Duw, yr hwn a'u harweiniodd allan o dir yr Aifft, i gael fy ngalw ganddynt, ac i fod yn Dduw iddynt.

30

A gwnei allor arogl-darth o bren anllygredig. Ac fe wnei di ef o gufydd o hyd, ac o gufydd o led; yn sgwâr y bydd, ac o ddau gufydd o uchder; ohono ef y bydd ei gyrn. Ac fe orchuddi ag aur pur y rhwyll, a'i muriau o amgylch, a'i gyrn, ac fe wnei iddo

goron aur droellog o amgylch. A byddi'n gwneud dau fodrwy aur pur o dan ei goron droellog, byddi'n eu gwneud ar y ddwy ochr, a byddant yn ddaliwr i'r polion er mwyn ei godi ynddynt. A byddi yn gwneud polion o bren anllygredig, a byddi yn eu gorchuddio ag aur. Ac fe wnei di ei osod gyferbyn â'r llen sydd ar arch y tystiolaethau, lle y gwnaf fy hun yn hysbys i ti oddi yno. A bydd Aaron yn llosgi arogldarth cyfansawdd main arno bob bore, pan fydd yn tendio'r lampau, bydd yn llosgi arogldarth arno. Ac pan fydd Aaron yn cynnau'r lampau yn hwyr, bydd yn llosgi arogldarth arno. Arogldarth parhaus yn barhaus o flaen yr Arglwydd i'w cenedlaethau hwy. Ac ni fydd ef yn dod â thus arall arno, offrwm, aberth, ac ni byddi di yn tywallt tywalltiad arno. Ac bydd Aaron yn gwneud cymod arno ar gyrn ei allor unwaith y flwyddyn, o waed y purdeb bydd yn ei lanhau i'w cenedlaethau hwy; sanctaidd y pethau sanctaidd yw i'r Arglwydd. Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, os byddi di'n cymryd rhesymeg meibion Israel yn eu hymweliad, a bydd pob un yn rhoi pridwerth ei enaid i'r Arglwydd, ac ni fydd cwymp ynddynt yn eu hymweliad. Ac dyma yw'r hyn y byddant yn ei roi, cymaint ag a fyddai'n mynd heibio i'r archwiliad: hanner y didrachma, yr hwn sydd yn ôl y didrachma sanctaidd, ugain obol i'r didrachma; a hanner y didrachma yn gyfraniad i'r Arglwydd. Pob un sy'n mynd heibio i mewn i'r archwiliad o ugain mlwydd oed a throsodd, bydd yn rhoi'r cyfraniad i'r Arglwydd. Ni fydd y cyfoethog yn ychwanegu, ac ni fydd y tlawd yn lleihau o hanner y didrachm wrth roi'r cyfraniad i'r Arglwydd, i wneud iawn dros eich eneidiau. Ac fe gymeri yr arian o'r cyfraniadau oddi wrth feibion Israel, ac fe roi ef i

wasanaeth pabell y dystiolaeth, ac fe fydd i feibion Israel yn gofadwriaeth gerbron yr Arglwydd, i wneud cymod dros eich eneidiau. Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, gwna fasn bres, a sylfaen iddo o bres, er mwyn golchi; a byddi di'n ei osod rhwng pabell y dystiolaeth a'r allor; a byddi di'n tywallt dŵr iddo. Ac fe fydd Aaron a'i feibion yn golchi ohono eu dwylo a'u traed â dŵr. Pan fyddant yn mynd i mewn i babell y dystiolaeth, byddant yn golchi â dŵr, ac ni fyddant farw, pan fyddant yn agosáu at yr allor i weinidogaethu ac i offrymu'r offrymau llosgi i'r Arglwydd. Byddant yn golchi'r dwylo a'r traed â dŵr, pryd bynnag y byddant yn mynd i mewn i babell y dystiolaeth, byddant yn golchi â dŵr, fel na fyddant farw, a bydd yn ddeddf dragwyddol iddynt hwy, iddo ef ac i'w genedlaethau ef ar ei ôl. A siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, a chymer di sbeisiau, blodyn myrr dewisol pum cant o siclau, a sinamon persawrus hanner hyn, dau gant pum deg, a chalamus persawrus dau gant pum deg, a chassia pum cant o siclau y cysegr, ac olew olewydd un hin. Ac fe wnei di ef yn olew eneinio sanctaidd, yn eli pereraroglaidd trwy gelfyddyd pereraroglydd; olew eneinio sanctaidd fydd ef. A byddi di'n eneinio ohono babell y dystiolaeth, ac arch pabell y dystiolaeth, a'i holl lestri hi, a'r canhwyllbren a'i holl lestri hi, ac allor yr arogldarth, ac allor yr offrymau llosgi a'i holl lestri ef, a'r bwrdd a'i holl lestri hi, a'r cawg. A byddi yn eu cysegru hwy, a byddant yn sanctaidd o'r pethau sanctaidd; pob un sy'n cyffwrdd â hwy, fe'i cyserir. Ac eneini Aaron a'i feibion, a'u cysegri hwy i offeirio i mi. Ac i feibion Israel byddi'n siarad, gan ddweud, Bydd olew eli eneinio sanctaidd hwn i chi ar hyd eich cenedlaethau. Ni chaiff ei

eneinio ar gnawd dyn, ac yn ôl y cyfansoddiad hwn ni wnewch i chi eich hunain yn yr un modd; sanctaidd yw, a bydd yn gysegrfa i chi. Pwy bynnag sy'n gwneud yr un modd, a phwy bynnag sy'n rhoi ohono i estron, fe gaiff ei dorri ymaith o'i bobl. Ac dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Cymer i ti dy hun sbeisiau: stacte, onycha, galbanum perarogl a thus tryloyw; bydd cyfartal i gyfartal. Ac fe wnânt ynddo arogl-darth pereiddiol, gwaith pereiddydd wedi'i gymysgu, yn bur, yn waith sanctaidd. A byddi'n malu o'r rhain yn fân, a byddi'n ei osod gyferbyn â'r tystiolaethau ym mhabell y dystiolaeth, o ble y caf fy adnabod i ti oddi yno; bydd arogl-darth sanctaidd y sancteiddiolaf i chwi. Yn ôl y cyfansoddiad hwn ni wnewch chi i chi eich hunain; cysegr fydd i chi i'r Arglwydd; Pwy bynnag a wnaiff yr un fath er mwyn arogli ynddo, fe gaiff ei ddinistrio o'i bobl.

31

Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, wele rwyf wedi galw wrth enw Besalel fab Uri, fab Hur, o lwyth Jwda. Ac fe lenwais i ef ag ysbryd dwyfol o ddoethineb ac o ddealltwriaeth ac o wybodaeth, ym mhob gwaith i feddwl ac i gynllunio, i weithio'r aur a'r arian a'r efydd a'r hyacinth a'r porffor a'r ysgarlad wedi'i nyddu a'r gwaith cerrig, ac i mewn i weithiau saer coed y pren, i weithio yn ôl yr holl weithiau. Ac fe roddais i ef ac Eliab fab Ahisamach o lwyth Dan; ac i bob un deallus o galon rwyf wedi rhoi deall; a byddant yn gweithio pob peth a orchmynnais i ti, babell y dystiolaeth, ac arch y cyfamod, a'r

sedd drugaredd sydd arni, a dodrefn y babell, a'r allorau, a'r bwrdd a'i holl lestri, a'r canhwyllbren pur a'i holl lestri, a'r baddon a'i sylfaen, a gwisgoedd gwasanaethol Aaron, a gwisgoedd ei feibion i offeirio i mi, ac olew yr eneiniad, a'r arogldarth cyfansawdd sanctaidd; yn ôl pob peth a orchmynnais i ti, byddant yn gwneud. Ac fe siaradodd yr Arglwydd at Moses, gan ddweud, A thithau gorchymyn i feibion Israel, gan ddweud, Gwelwch, a chadwch fy sabothau i; arwydd ydyw rhyngof fi ac ynoch chi i'ch cenedlaethau chi, er mwyn i chi wybod mai fi yw'r Arglwydd sy'n eich sancteiddio chi. Ac fe gadwch y sabothau, oherwydd sanctaidd yw hyn i'r Arglwydd i chwi; y sawl sy'n ei halogi, fe'i rhoddir i farwolaeth, pob un a wna waith ynddo, fe ddinistrir yr enaid hwnnw o ganol ei bobl. Am chwe diwrnod byddi'n gwneud gwaith, ond ar y seithfed dydd sabothau, gorffwysfa sanctaidd i'r Arglwydd; pob un a fydd yn gwneud gwaith ar y seithfed dydd, rhoddir ef i farwolaeth. A bydd meibion Israel yn cadw'r sabothau, i'w gwneud nhw ar gyfer eu cenedlaethau; Cyfamod tragwyddol ynof fi ac â meibion Israel, arwydd ydyw ynof fi yn dragwyddol; oherwydd mewn chwe diwrnod gwnaeth yr Arglwydd y nefoedd a'r ddaear, ac ar y seithfed diwrnod fe stopiodd, ac fe beidiodd. A rhoddodd i Moses pan beidiodd â siarad ag ef ar y mynydd Sinai, y ddwy lechen o'r dystiolaeth, llechi carreg wedi eu hysgrifennu â bys Duw.

32

Ac wedi gweld y bobl bod Moses wedi oedi i ddod i lawr o'r mynydd, daeth y bobl ynghyd ar Aaron, ac maent yn dweud wrtho, Cod, a gwna i ni dduwiau a fydd yn mynd o'n blaenau, oherwydd y Moses hwn, y dyn a'n harweiniodd ni allan o dir yr Aifft, nid ydym yn gwybod beth sydd wedi digwydd iddo. Ac meddai Aaron wrthynt, Tynnwch y clustdlysau aur sydd yng nghlustiau eich gwragedd a'ch merched, a dewch â hwy ataf. Ac fe dynnodd yr holl bobl y tlysau clustiau aur oedd yn eu clustiau, a daethant â hwy at Aaron. Ac fe dderbyniodd o'u dwylo hwy, ac fe'u ffurfiodd â'r stylus, ac fe wnaeth ohonynt lo tawdd ac fe ddywedodd, Dyma dy dduwiau di, Israel, y rhai a'th gododd di o dir yr Aifft. Ac wedi gweld, adeiladodd Aaron allor gyferbyn ag ef, a chyhoeddodd Aaron gan ddweud, Gŵyl yr Arglwydd yfory. Ac wedi codi yn gynnar y diwrnod nesaf, daeth ag offrymau poeth i fyny, a chyflwynodd aberth iachawdwriaeth, ac eisteddodd y bobl i fwyta ac i yfed, ac fe godasant i chwarae. Ac llefarodd yr Arglwydd wrth Moses, gan ddweud, dos ar frys, dos i lawr oddi yma, oherwydd mae dy bobl a arweiniaist allan o dir yr Aifft wedi pechu. Troseddasant yn gyflym o'r ffordd yr hon a orchmynnais iddynt, gwnaethant iddynt eu hunain lo, ac wedi addoli iddo, ac wedi aberthu iddo, a dywedant, Y rhain yw dy dduwiau di, Israel, y rhai a'th ddygodd i fyny o dir yr Aifft. Ac yn awr caniatâ i mi, ac wedi fy nigio â llid yn eu herbyn hwy, fe'u dinistriaf hwy, a gwnaf di yn genedl fawr. Ac ymbiliodd Moses o flaen yr Arglwydd Dduw, a dywedodd, Paham, O Arglwydd, yr wyt yn digio â llid yn erbyn dy bobl dy hun, y rhai a ddygaist allan o dir yr Aifft â chryfder mawr, ac â'th fraich uchel? Paid byth â gadael i'r Eifftiaid

ddweud Gyda drygioni y arweiniodd ef nhw allan i'w lladd yn y mynyddoedd ac i'w difa nhw o'r tir. Paid â'r dicter o'r llid dy ddig, a bydd drugarog ar ddrygioni dy bobl, gan gofio Abraham ac Isaac a Jacob dy weision, i'r rhai y tyngaist yn ôl dy hun, a llefaru wrthynt, gan ddweud, amlhau wnaf eich had fel sêr y nefoedd mewn lliaws; a'r holl dir hwn y dwedaist ei roi iddynt, a meddiannu wnânt ef i'r oes. Ac fe gymododd yr Arglwydd i gadw ei bobl. Ac wedi troi i ffwrdd aeth Moses i lawr o'r mynydd; ac roedd y ddwy lech o'r dystiolaeth yn ei ddwylo, llechau carreg wedi eu hysgrifennu ar y ddwy ochr, o fan yma ac o fan yma roeddent wedi eu hysgrifennu; ac roedd y llechau yn waith Duw, ac roedd yr ysgrifen, ysgrifen Duw, wedi ei naddu yn y llechau. Ac wedi i Josua glywed llais y bobl yn gweiddi, dywed wrth Moses, Llais rhyfel sydd yn y gwersyll. Ac meddai, Nid llais y rhai sy'n arwain mewn cryfder yw hwn, ac nid llais y rhai sy'n arwain enciliad, ond llais y rhai sy'n arwain gwin yr wyf yn ei glywed. Ac pan oedd yn agosáu at y gwersyll, mae'n gweld y llo a'r dawnsiau; ac wedi digio mewn llid taflodd Moses y ddwy lechen o'i ddwylo, a dryliiodd nhw wrth y mynydd; ac wedi cymryd y llo a wnaethon nhw, llosgodd ef mewn tân, a malodd ef yn fân, a gwasgarodd ef ar y dŵr, ac rhoddodd ef i yfed i feibion Israel. Ac meddai Moses wrth Aaron, Beth a wnaeth y bobl hyn i ti, fel y daethost â pechod mawr arnynt? A dywedodd Aaron wrth Moses, Paid â bod yn ddig, f'arglwydd, oherwydd rwyt ti'n gwybod am ymosodiad y bobl hyn. Maent yn dweud wrthyf, oherwydd, Gwna i ni dduwiau a fydd yn mynd o'n blaenau ni, oherwydd y Moses hwn, y dyn a'n harweiniodd ni allan o'r Aifft, nid ydym yn gwybod beth sydd wedi digwydd

iddo. Ac fe ddywedais wrthynt, os oes gan rywun addurniadau aur, tynnwch hwy i ffwrdd, a rhoddant hwy i mi, a thaflais hwy i'r tân, ac aeth y llo hwn allan. Ac wedi i Moses weld y bobl eu bod wedi cael eu gwasgaru; oherwydd gwasgarodd Aaron nhw yn destun sbort i'w gwrthwynebwyr, safodd Moses ar borth y gwersyll, ac meddai, pwy sydd gyda'r Arglwydd? Gadewch iddo ddod ataf i. Daeth holl feibion Lefi ynghyd felly ato ef. Ac mae'n dweud wrthynt, hyn mae'r Arglwydd Dduw Israel yn ei ddweud: gosodwch bob un ei gleddyf ei hun ar ei glun, ac ewch trwodd a dychwelwch o borth i borth trwy'r gwersyll, a lladdwch bob un ei frawd, a phob un ei gymydog, a phob un yr agosaf ato. A gwnaeth meibion Lefi fel y llefarodd Moses wrthynt, a syrthiodd o'r bobl y diwrnod hwnnw tua thri mil o ddynion. A dywedodd Moses wrthynt, Rydych wedi llenwi eich dwylo heddiw i'r Arglwydd, pob un yn ei fab neu yn ei frawd, er mwyn rhoi arnoch fendith. Ac fe ddigwyddodd ar ôl y diwrnod wedyn, dywedodd Moses wrth y bobl, Rydych chi wedi pechu pechod mawr, ac yn awr fe af i fyny at Dduw, fel y gallaf wneud iawn am eich pechod chi. Dychwelydd Moses at yr Arglwydd, a dywedodd, Erfyniaf, Arglwydd, mae'r bobl hyn wedi pechu pechod mawr, ac maent wedi gwneud iddynt eu hunain dduwiau aur. Ac yn awr, os maddeui yn wir iddynt eu pechod, maddau; ond os na, dilëa fi o'th lyfr a ysgrifennaist. A dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, os bydd rhywun wedi pechu o'm blaen, byddaf yn eu dileu o'm llyfr. Nawr ond dos, dod i lawr, ac arwain y bobl hyn i'r lle y dywedais i wrtho ti; wele fy negesydd i yn mynd o flaen dy wyneb di; ond pa ddydd bynnag yr ymwelaf i, dof â'u pechod arnynt hwy. A thrawodd yr Arglwydd

y bobl ynghylch gwneuthuriad y llo, a wnaeth Aaron.

33

Ac meddai'r Arglwydd wrth Moses, Dos ymlaen, dos i fyny o'r fan hon, ti a'th bobl a arweiniaist allan o dir yr Aifft, i mewn i'r tir a dyngais i Abraham, ac Isaac, ac Jacob, gan ddweud, I'th had di y rhoddaf hi. Ac anfonaf fy negesydd o flaen dy wyneb, a bydd yn bwrw allan yr Amoriaid, a'r Hethiaid, a'r Perisiaid, a'r Girgasiaid, a'r Hefiaid, a'r Jebwsiaid, a'r Canaaneaid. Ac fe ddygaf di i mewn i dir sy'n llifo â llaeth a mêl, ond ni ddof i fyny gyda thi, oherwydd dy fod yn bobl gyndyn, rhag imi dy ddifa ar y ffordd. Ac wedi i'r bobl glywed y gair drwg hwn, buont yn galaru mewn galar. A dywedodd yr Arglwydd wrth feibion Israel, Chwi yw pobl wargaled, gwyliwch, rhag i mi ddwyn ergyd arall arnoch a'ch difa. Nawr felly tynnwch ymaith wisgoedd eich gogoniant a'ch addurniadau, a dangosaf i ti yr hyn a wnaf i ti. Ac fe dynnodd meibion Israel eu haddurn a'u gwisg oddi ar fynydd Horeb. Ac wedi i Moses gymryd ei babell ei hun, fe'i cododd y tu allan i'r gwersyll, ymhell o'r gwersyll, ac fe'i galwyd yn Babell y Dystiolaeth, ac fe ddigwyddodd fod pawb a geisiai'r Arglwydd yn mynd allan i'r babell a oedd y tu allan i'r gwersyll. Pan fyddai Moses yn mynd i mewn i'r babell y tu allan i'r gwersyll, safai'r holl bobl yn gwylio, pob un wrth ddrws ei babell ei hun, ac yn arsylwi Moses yn ymadael hyd nes iddo fynd i mewn i'r babell. Fel y byddai Moses wedi mynd i mewn i'r babell, byddai colofn y cwmwl yn mynd i lawr, ac yn sefyll ar ddrws y babell, ac yn

siarad â Moses; ac roedd yn siarad â Moses. Ac roedd yr holl bobl yn gweld colofn y cwmwl yn sefyll wrth ddrws y babell; ac ar ôl sefyll, ymgrymodd yr holl bobl, pob un o ddrws ei babell ei hun. Ac llefarodd yr Arglwydd at Moses, wyneb yn wyneb, fel y llefara rhywun at ei ffrind ei hun, ac efe a ddychwelai i'r gwersyll, ond nid oedd y gwasanaethydd Josua fab Nun, gŵr ifanc, yn mynd allan o'r babell. Ac meddai Moses wrth yr Arglwydd, Wele, yr wyt ti'n dweud wrthyf, Arwain y bobl hyn i fyny, ond nid wyt wedi dangos i mi pwy yr wyt yn ei anfon gyda mi. Ond dywedaist wrthyf, Rwy'n dy adnabod o blith pawb, ac mae gennyt ffafr gennyf. Os felly rwyf wedi dod o hyd i ffafr o'th flaen, dangos i mi dy hun yn glir, fel y gallaf dy weld di, fel y byddaf wedi dod o hyd i ffafr o'th flaen, ac fel y gallaf wybod mai dy bobl di yw'r genedl fawr hon. Ac meddai, Af fy hun o'th flaen di, a rhof orffwys i ti. Ac mae'n dweud wrtho, os nad wyt ti dy hun yn mynd gyda mi, paid â'm harwain i fyny o yma. A sut bydd yn hysbys yn wir, fy mod i a dy bobl di wedi dod o hyd i ffafr gyda ti, ond trwy dy fod ti yn mynd gyda ni? Ac fe fyddaf i yn cael fy ngogoneddu, fi a dy bobl di, ymhlith yr holl genhedloedd, cymaint ag sydd ar y ddaear. Ac meddai'r Arglwydd wrth Moses, A'r gair hwn yr wyt wedi ei ddweud i ti, fe'i gwnaf, oherwydd yr wyt wedi cael ffafr o'm blaen i, ac yr wyf yn dy adnabod di o blith pawb. Ac mae'n dweud, Dangos dy hun i mi. Ac meddai, Byddaf fi'n pasio heibio o'th flaen di yn fy ngogoniant, a galwaf yn fy enw, Arglwydd, o'th flaen di, a thrugarha wrth bwy bynnag y trugarha, a thosturiaf wrth bwy bynnag y tosturiaf. Ac meddai, Ni fyddi'n gallu gweld fy wyneb, oherwydd ni wêl dyn fy wyneb a byw. A dywedodd yr Arglwydd,

Wele le wrth fy ymyl i, byddi di'n sefyll ar y graig; Pan fydd fy ngogoniant i yn mynd heibio, a byddaf yn gosod ti i mewn i dwll y graig, a byddaf yn gorchuddio gyda fy llaw i drosot ti, nes byddaf yn mynd heibio. Ac fe dynnaf i ffwrdd fy llaw, ac yna fe weli di fy nghefn, ond ni fydd fy wyneb yn cael ei weld i ti.

34

Ac meddai'r Arglwydd wrth Moses, Nadda i ti dy hun ddwy lech garreg, fel y rhai cyntaf, a dos i fyny ataf fi i'r mynydd, ac ysgrifennaf ar y llechi y geiriau a oedd yn y llechi cyntaf, y rhai a ddrylliast ti. Ac dod yn barod erbyn y bore, a byddi'n dringo Mynydd Sinai, a byddi'n sefyll yno i mi ar ben y mynydd. Ac na foed i neb fynd i fyny gyda thi, ac na foed i neb gael ei weld ar holl y mynydd, ac na foed i'r defaid a'r ychen bori yn agos at y mynydd hwnnw. Ac fe nadodd ddwy lech garreg, yn union fel y rhai cyntaf, ac wedi codi'n gynnar aeth Moses i fyny i fynydd Sinai, yn union fel y gorchmynnodd yr Arglwydd iddo, ac fe gymerodd Moses y ddwy lech garreg. Ac aeth yr Arglwydd i lawr mewn cwmwl, a safodd wrtho yno, a galwodd ar enw'r Arglwydd. Ac fe basiodd yr Arglwydd o flaen ei wyneb ef, ac fe alwodd yr Arglwydd Dduw tosturiol a thrugarog, hir-ddioddefus ac aml mewn trugaredd a gwir, yn cadw cyfiawnder a thrugaredd i filoedd, yn tynnu i ffwrdd anghyfreithlondeb a anghyfiawnder a phechod, ac ni fydd yn glanhau'r euog, yn dod ag anghyfreithlondeb tadau ar blant ac ar blant plant ar y drydedd a phedwaredd genhedlaeth. Ac wedi brysio plygodd

Moses ar y ddaear ac addolodd; a dywedodd, os wyf wedi cael ffafr o'th flaen di, aed fy Arglwydd gyda ni; oherwydd mae'r bobl yn ystyfnig, a byddi di yn tynnu ymaith ein pechodau ni, a'n hanwireddau ni, a byddwn ni yn eiddo i ti. Ac meddai'r Arglwydd wrth Moses, Wele, yr wyf fi'n gosod cyfamod i ti o flaen dy holl bobl; gwnaf bethau gogoneddus na fu eu tebyg yn yr holl ddaear, nac ymhlith yr holl genhedloedd, a gwêl yr holl bobl, yn eu plith yr wyt ti, weithredoedd yr Arglwydd, oherwydd rhyfeddol yw'r hyn a wnaf i ti. Tala sylw i bopeth yr wyf fi'n ei orchymyn i ti; wele, yr wyf fi'n bwrw allan o'th flaen yr Amoriaid, a'r Canaaneaid, a'r Perisiaid, a'r Hethiaid, a'r Hefiaid, a'r Girgasiaid, a'r Jebwsiaid. Tala sylw i ti dy hun, rhag i ti byth wneud cyfamod â'r trigolion ar y ddaear yr wyt ti'n mynd i mewn iddi, rhag iddo ddod yn faen tramgwydd yn eich plith. Yr allorau hwy a dymchwelwch, a'r pileri hwy a ddrylliwch, a'r llwyni hwy a dorwch i lawr, a'r delwau cerfiedig eu duwiau hwy a losgwch yn y tân. Oherwydd nid ydych i addoli duwiau eraill, canys yr Arglwydd Dduw, enw cenfigennus, yn Dduw cenfigennus ydyw. Paid byth â gosod cyfamod gyda'r rhai sy'n preswylio ar y tir, a byddant yn puteinio eu hunain ar ôl eu duwiau, a byddant yn aberthu i'w duwiau, a byddant yn dy wahodd di, a byddi di'n bwyta o'u heiddo hwy, a byddi di'n cymryd o'u merched hwy i'th feibion di, ac yn rhoi dy ferched di i'w meibion hwy, a bydd dy ferched di yn puteinio eu hunain ar ôl eu duwiau, a bydd dy feibion di yn puteinio eu hunain ar ôl eu duwiau. Ac ni wnei dduwiau toddedig i ti dy hun. A chedwi di ŵyl y bara croyw; saith diwrnod bwytai di fara croyw, yn union fel yr wyf wedi gorchymyn i ti, yn yr amser yn y mis newydd,

oherwydd yn y mis newydd yr aethost ti allan o'r Aifft. Pob un sy'n agor y groth, y gwrywod i mi, pob cyntaf-anedig o lo, a chyntaf-anedig o ddafad. A byddi di'n prynu'n ôl cyntafanedig anifail baich gyda dafad; ond os na fyddi di'n ei brynu'n ôl, byddi di'n rhoi pris. Pob cyntafanedig o'th feibion y byddi'n ei brynu'n ôl; ni fyddi'n ymddangos o'm blaen i yn wag. Am chwe diwrnod gweithia, ond ar y seithfed gorffwys, yn yr hau ac yn y cynhaeaf bydd gorffwysfa. Ac fe wnei ŵyl wythnosau i mi, dechrau cynhaeaf gwenith, ac ŵyl y gynulleidfa yng nghanol y flwyddyn. Dair gwaith y flwyddyn fe welir pob gwryw o'th eiddo gerbron yr Arglwydd Dduw Israel. Pan fyddaf yn bwrw allan y cenhedloedd o flaen dy wyneb ac yn ehangu dy ffiniau, ni fydd neb yn chwenychu dy dir pan fyddi'n mynd i fyny i gael dy weld o flaen yr Arglwydd dy Dduw, dair gwaith y flwyddyn. Ni lladdi ar lefain waed fy arogldarth, ac ni chysg tan y bore aberthau gŵyl y Pasg. Byddi di'n gosod ffrwythau cyntaf dy ddaear yn nhŷ'r Arglwydd dy Dduw, ni fyddi di'n berwi oen yn llaeth ei fam. Ac meddai'r Arglwydd wrth Moses, Ysgrifenna i ti dy hun y geiriau hyn, oherwydd ar sail y geiriau hyn rwyf wedi gwneud cyfamod â thi, ac ag Israel. Ac yr oedd Moses yno o flaen yr Arglwydd ddeugain diwrnod a deugain noson, ni fwytaodd fara, ac ni yfodd ddŵr, ac ysgrifennodd ar y llachau eiriau'r cyfamod hyn, y deg gair. Fel yr oedd Moses yn dod i lawr o'r mynydd, a'r ddwy lechen ar ddwylo Moses, wrth iddo ddod i lawr o'r mynydd, ni wyddai Moses fod golwg lliw ei wyneb wedi cael ei ogoneddu wrth iddo siarad ag ef. Ac gwelodd Aaron a holl henuriaid Israel Moses, ac roedd golwg lliw ei wyneb wedi ei ogoneddu. Ac roeddent yn ofni agosáu ato. Ac fe alwodd Moses

hwy, a throdd Aaron a holl arweinwyr y gynulleidfa yn ôl ato, a llefarodd Moses wrthynt. Ac ar ôl hyn daeth holl feibion Israel ato ef. Ac fe orchmynnodd iddyn nhw bopeth, cymaint ag a orchmynnodd yr Arglwydd iddo ef ar fynydd Sinai. Ac wedi iddo roi'r gorau i siarad â hwy, gosododd orchudd ar ei wyneb. Pan fyddai Moses yn mynd i mewn gerbron yr Arglwydd i siarad ag ef, byddai'r gorchudd yn cael ei dynnu i ffwrdd hyd nes iddo fynd allan, ac wedi iddo fynd allan byddai'n siarad â holl feibion Israel am bopeth a orchmynnodd yr Arglwydd iddo. Ac gwelodd meibion Israel wyneb Moses, ei fod wedi cael ei ogoneddu; a rhoddodd Moses orchudd ar ei wyneb ei hun, hyd nes y byddai'n mynd i mewn i siarad ag ef.

35

Ac fe gasglodd Moses holl gynulleidfa meibion Israel ynghyd, ac meddai, Dyma'r geiriau y dywedodd yr Arglwydd i'w gwneud. Am chwe diwrnod byddi'n gwneud gwaith, ond ar y seithfed dydd gorffwysfa, yn sanctaidd, sabothau, gorffwysfa i'r Arglwydd; pob un sy'n gwneud gwaith ynddi, bydded iddo farw. Ni losgwch dân yn eich holl breswylfannau ar ddydd y Saboth, myfi yw'r Arglwydd. Ac fe ddywedodd Moses wrth holl gynulliad meibion Israel, gan ddweud, dyma'r gair a orchmynnodd yr Arglwydd, gan ddweud, cymerwch o'ch plith eich hunain offrwm i'r Arglwydd: pob un sy'n fodlon yn ei galon, fe ddônt â'r blaenffrwythau i'r Arglwydd, aur, arian, efydd, jacinth, porffor, ysgarlad dwbl wedi'i nyddu, a lliain main wedi'i nyddu, a blew

geifr, a chrwyn hyrddod wedi'u lliwio'n goch, a chrwyn glas, a choed anllygredig, a meini sardius, a meini ar gyfer yr ysgythru ar gyfer yr effod a'r wisg hir. Ac pob un doeth ei galon yn eich plith, wedi dod gweithied yr holl bethau a orchmynnodd yr Arglwydd: Y babell, a'r llenni, a'r gorchuddion, a'r llenni, a'r barrau, a'r pileri, ac arch y dystiolaeth, a pholion cario ohoni, a thrugareddfa ohoni, a'r llen, a'r bwrdd a'r holl lestri ohoni, a chanhwyllbren y golau a'r holl lestri ohoni, a'r allor a'r holl lestri ohono, a gwisgoedd sanctaidd Aaron yr offeiriad, a'r gwisgoedd y byddant yn gwasanaethu ynddynt, a'r tiwnicau i feibion Aaron yr offeiriadaeth, a'r olew eneiniad, a'r arogldarth cyfansawdd. Ac aeth holl gynulleidfa meibion Israel allan oddi wrth Moses. Ac fe ddaethant bob un ag yr hyn a ddygiodd eu calon, ac i gymaint ag a ymddangosodd i'w henaid, offrwm, ac fe ddaethant ag offrwm i'r Arglwydd ar gyfer holl weithiau pabell y dystiolaeth, ac ar gyfer ei holl wasanaethau ac ar gyfer holl wisgoedd y cysegr. Ac fe ddaeth y dynion â rhoddion oddi wrth y gwragedd, pob un y tybiodd yn ei feddwl, fe ddaethant â seliau, a chlustdlysau, a modrwyau, a chadwyni plethu, a breichledau, pob llestr o aur. Ac fe ddaeth pawb a ddaeth â chyfraniadau o aur i'r Arglwydd, a phawb y cafwyd ganddynt liain main, a chrwyn glas, a chrwyn hyrddod wedi eu lliwio'n goch. Ac fe ddaeth pob un a oedd yn cymryd offrwm ag arian ac efydd, yr offrymu i'r Arglwydd, ac ymhlith y rhai y canfuwyd ganddynt bren anllygredig, ac ar gyfer holl weithiau'r paratoad fe ddaethant â hwy. Ac fe ddaeth pob gwraig ddoeth ei meddwl â'i dwylo i nyddu bethau wedi'u nyddu: yr hyacinth, a'r porffor, a'r ysgarlad, a'r lliain main. Ac roedd pob un o'r gwragedd, y rhai yr

oedd yn ymddangos i'w meddwl hwy mewn doethineb, yn nyddu flew y geifr. A daeth y llywodraethwyr â'r cerrig emrallt, a'r cerrig gosod ar gyfer yr effod, a'r dwysfron, a'r cyfansoddion, ac ar gyfer yr olew eneinio, a chyfansoddyn yr arogl-darth. Ac fe ddaeth pob dyn a menyw, y rhai yr oedd eu meddwl wedi eu harwain i ddod i mewn i wneud yr holl weithiau y gorchmynnodd yr Arglwydd eu gwneud trwy Moses; fe ddygasant feibion Israel offrwm i'r Arglwydd. Ac meddai Moses wrth feibion Israel, Wele mae Duw wedi galw wrth enw Besalel fab Uri fab Hur, o lwyth Jwda, ac mae wedi ei lenwi ag ysbryd dwyfol o ddoethineb a deall, ac o wybodaeth o bopeth, i ddylunio yn ôl yr holl weithiau o'r grefft, i wneud yr aur a'r arian a'r efydd, ac i dorri'r garreg, ac i weithio'r coed, ac i wneud ym mhob gwaith o ddoethineb. Ac yn wir rhoddodd y gallu i symud ymlaen yn y meddwl iddo ef, ac i Eliab fab Ahisamach, o lwyth Dan; Ac llanwodd hwy â doethineb, dealltwriaeth, meddwl, i ddeall pob peth i wneud gweithiau'r cysegr, a'r pethau gwehyddol a'r pethau brodwaith i'w gwehyddu â'r ysgarlad, ac â'r lliain main, i wneud pob gwaith o grefftwiaeth ac amrywiaeth.

36

Ac fe wnaeth Besaleel ac Eliab, a phob un doeth ei feddwl, yr hwn y rhoddwyd doethineb a gwybodaeth ynddo, i ddeall i wneud yr holl weithiau, yn ôl y dyletswyddau sanctaidd, yn ôl pob peth a orchmynnodd yr Arglwydd. Ac galwodd Moses

Besaleel ac Eliab, a phawb oedd yn meddu ar ddoethineb, y rhai y rhoddodd Duw wybodaeth yn eu calonnau, a phawb oedd yn ewyllysgar ac yn dymuno dod at y gwaith, er mwyn ei gwblhau. Ac fe gymeron nhw gan Moses yr holl offrymau a ddygasant feibion Israel ar gyfer holl weithiau'r cysegr i'w gwneud, ac roeddent hwythau'n dal i dderbyn y rhai a gyflwynid ganddynt hwy a ddeuai bob bore. A daeth yr holl ddoethion oedd yn gwneud gweithiau'r cysegr, pob un yn ôl ei waith ei hun, yr oeddent hwy yn ei weithio. Ac meddai wrth Moses, oherwydd bod y bobl yn dwyn llawer yn ôl y gweithiau y gorchmynnodd yr Arglwydd eu gwneud. A gorchmynnodd Moses, a chyhoeddodd ef yn y gwersyll, gan ddweud, Na weithied gŵr na gwraig mwyach ar gyfer blaenffrwythau'r cysegr, a rhwystrwyd y bobl rhag cynnig rhagor. Ac roedd y gweithiau yn ddigonol iddynt i wneud yr adeiladwaith, a gadawsant dros. Ac fe wnaeth pob un doeth ymhlith y rhai oedd yn gweithio y gwisgoedd sanctaidd, sef y rhai sy'n perthyn i Aaron yr offeiriad, fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses. Ac fe wnaeth yr effod o aur, a glas, a phorffor, ac ysgarlad wedi'i nyddu, a lliain main wedi'i gordeddu; ac fe dorwyd y darnau tenau o'r aur yn edafedd, fel y gellid eu gwehyddu gyda'r glas, a'r porffor, a gyda'r ysgarlad wedi'i nyddu'n drylwyr, a'r lliain main wedi'i gordeddu; gwaith wedi'i wehyddu fe wnaethon nhw ef; darnau ysgwydd yn cysylltu o'r ddwy ochr, gwaith wedi'i wehyddu i'w gilydd wedi'u plethu ynghyd ynddo'i hun. O hyn gwnaethon nhw ef yn ôl ei wneuthuriad ef, o aur, a glas, a phorffor, ac ysgarlad wedi nyddu, a lliain main wedi cordeddu, fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Foses; a gwnaethon nhw y ddwy garreg emrallt wedi

eu clymu ynghyd a'u hamgylchynu ag aur, wedi eu hysgythru a'u naddu yn ysgythriad sêl o enwau meibion Israel; a gosododd ef nhw ar ysgwyddau'r effod, cerrig coffa meibion Israel, fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Foses. Ac fe wnaethon nhw ddwyfroneg, gwaith wedi'i weu mewn amrywiaeth yn ôl gwaith yr effod, o aur, a glas, a phorffor, ac ysgarlad wedi'i nyddu, a lliain main wedi'i gordeddu; sgwâr dwbl wnaethon nhw'r ddwyfroneg; rhychwant oedd yr hyd, a rhychwant oedd y lled yn ddwbl. Ac fe wnaed gweu ynghyd ynddo ddefnydd wedi'i osod â cherrig mewn pedair rhes; rhes o gerrig, sardius a thopas ac emrallt, y rhes gyntaf; a'r ail res, garbwncl a saffir ac iasper; a'r drydedd res, ligur ac agat ac amethyst; a'r bedwaredd res, chrysolit a beryl ac onyx wedi'u hamgylchynu ag aur, ac wedi'u rhwymo ag aur. Ac yr oedd y cerrig o enwau meibion Israel yn ddeuddeg, o'u henwau hwy wedi eu hysgythru'n seliau, pob un o'i enw ei hun ar gyfer y deuddeg llwyth. Ac fe wnaethant ar y darn brest ffrinjiau wedi eu plethu ynghyd, gwaith plethu, o aur pur. Ac fe wnaethant ddau ddarn ysgwydd o aur, a dau fodrwy o aur, ac fe osodant y ddau fodrwy aur ar ddau ben y darn brest. Ac fe roesant y plethi o aur ar y modrwyau ar ddwy ochr y darn brest; ac i'r ddau gysylltiad y ddau blethi. Ac fe wnaethon nhw eu gosod ar y ddau darian bach ac fe wnaethon nhw eu gosod ar ysgwyddau'r effod gyferbyn â'r blaen. Ac fe wnaethon nhw ddau fodrwy aur, ac fe'u rhoddon nhw ar y ddwy asgell ar ymyl y darn brest, ac ar ymyl cefn yr effod tu mewn. Ac fe wnaethon nhw ddau fodrwy aur, ac fe'u rhoddon nhw ar ddwy ysgwydd yr effod oddi tano, yn ôl y wyneb yn ôl yr uniad uwchben gwaith gwehyddu'r effod; ac fe rwymodd y darn brest o'r modrwyau

oedd arno i fodrwyau'r effod, yn cael eu dal gan y glas, wedi eu plethu i mewn i frethyn yr effod, fel na fyddai'r darn brest yn cael ei ollwng o'r effod, fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses. Ac fe wnaethon nhw'r wisg isaf o dan yr effod, gwaith wedi'i weu, i gyd o las; ac roedd agoriad y wisg isaf yn y canol wedi'i weu drwodd yn blethu, gydag ymyl o gwmpas yr agoriad yn anhydawdd; Ac fe wnaethon nhw ar hem y wisg isaf oddi isod fel pomgranadau'n blodeuo, bomgranadau bach, o las, a phorffor, ac ysgarlad wedi'i nyddu, a lliain main wedi'i gordeddu. Ac fe wnaethon nhw glychau aur, ac fe roion nhw'r clychau ar hem y wisg o gwmpas yng nghanol y pomgranadau; cloch aur a phomgranad ar hem y wisg o gwmpas, i wasanaethu, yn union fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Foses. Ac fe wnaethon nhw diwnicau o liain main, gwaith wedi'i weu, i Aaron ac i'w feibion ef, a'r tyrbanau o liain main, a'r dyrban o liain main, a'r dillad isaf o liain main wedi'i dirdro, a'u gwregysau nhw o liain main, ac o las, ac o borffor, ac o ysgarlad wedi'i nyddu, gwaith brodydd, yn y modd y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses. Ac fe wnaethon nhw'r plât aur, y rhan wedi'i neilltuo o'r sanctaidd, o aur pur; ac fe ysgrifennodd arno lythrennau wedi'u hysgythru, o sêl, Cysegrfa i'r Arglwydd; Ac fe roeson nhw ef ar y cortyn glas, fel ei fod yn gorwedd ar y twrban oddi uchod, yn y ffordd a orchmynnodd yr Arglwydd i Moses.

37

Ac fe wnaethon nhw i'r babell ddeg llen; wyth ar hugain o gufyddau oedd hyd un llen; yr un peth oedd i bob un; a phedwar cufydd oedd lled un llen. A gwnaethon nhw'r llen o las, a phorffor, ac ysgarlad wedi'i nyddu, a lliain main wedi'i droelli, gwaith gwehydd ceriwbiaid; a gosodwyd ef ar bedwar colofn anllygredig wedi'u gorchuddio ag aur; ac roedd eu penaethau nhw'n aur, a'u sylfeini nhw'n bedwar o arian. A gwnaethant y llen ar gyfer drws pabell y dystiolaeth o las, a phorffor, ac ysgarlad wedi'i nyddu, a lliain main wedi'i gordeddu, gwaith wedi'i weu â cherwbiaid; a'u pileri hwy yn bump, a'r modrwyau; a'u penaethau hwy, a'u bandiau hwy fe'u gorchuddiwyd ag aur; a'u seiliau hwy yn bump o bres. Ac fe wnaethon nhw'r cwrt ar yr ochr ddeheuol, llenni'r cwrt o liain main wedi'i gordeddu cant wrth gant; ac roedd eu pyst hwy'n ugain, a'u sylfeini hwy'n ugain. Ac yr ochr tuag at y Gogledd, cant ar gant; ac yr ochr tuag at y De, cant ar gant; a'u pileri hwy ugain, a'u sylfeini hwy ugain; Ac yr ochr tuag at y môr, llenni hanner cant o gufyddau; eu pileri hwy ddeg, a'u sylfeini hwy ddeg; Ac yr ochr tuag at y dwyrain hanner cant o gufyddau, hwyliau pymtheg cufydd wrth y cefn; a'u pileri hwy dri, a'u sylfeini hwy dri; Ac ar y cefn yr ail o'r naill du a'r llall wrth borth y cwrt, llenni pymtheg cufydd; eu pileri hwy dri, a'u sylfeini hwy dri; yr holl lenni y babell o liain main wedi ei gordeddu. Ac roedd sylfeini'r pileri o bres, a'u bachau o arian, a'u penaethau wedi'u gorchuddio ag arian, a'r pileri wedi'u gorchuddio ag arian, holl bileri'r cwrt; a llen porth y cwrt yn waith brodydd o las, a phorffor, ac ysgarlad wedi'i nyddu, a lliain main wedi'i gordeddu; ugain cufydd oedd yr hyd, a'r uchder a'r lled yn bum cufydd yn cyfateb i lenni'r cwrt; a'u

pileri yn bedwar, a'u sylfeini yn bedwar o bres, a'u bachau o arian, a'u penaethau wedi'u gorchuddio ag arian. Ac roedd pob un o begiau'r cwrt o gwmpas yn bres, a hwythau wedi eu gorchuddio ag arian. Ac hon yw trefniant pabell y dystiolaeth, fel y gorchymynwyd i Moses, i'r weinidogaeth fod gan y Lefiaid trwy Ithamar fab Aaron yr offeiriad. Ac fe wnaeth Besalel fab Uri, o lwyth Jwda, fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses, ac Eliab fab Ahisamach o lwyth Dan, a oedd yn brifgrefftwr y pethau gwehyddol a'r pethau brodwaith a phethau amryliw, i wehyddu â'r ysgarlad a'r lliain main.

38

A gwnaeth Besalel yr arch, a gorchuddiodd ef hi ag aur pur o'r tu mewn ac o'r tu allan; a bwriodd ef iddi bedwar modrwy aur; dau ar yr un ochr, a dau ar yr ail ochr, yn llydan ar gyfer y polion cario, er mwyn ei chodi ynddyn nhw. Ac fe wnaeth y sedd drugaredd uwchben yr arch o aur pur, a'r ddau geriwb aur; un ceriwb ar un pen i'r sedd drugaredd, ac un ceriwb ar yr ail ben i'r sedd drugaredd, yn cysgodi gyda'u hadenydd dros y sedd drugaredd. Ac fe wnaeth y bwrdd oedd wedi'i osod o flaen o aur pur, ac fe gastiodd iddo bedwar modrwy, dau ar un ochr, a dau ar yr ail ochr, rhai llydan, fel ei godi gyda'r polion ynddyn nhw. Ac fe wnaeth bolion yr arch a'r bwrdd, ac fe'u gorchuddiodd hwy ag aur. Ac fe wnaeth lestri'r bwrdd, y dysglau a'r thuserau a'r cwpanau a'r llestri arllwysiad, y rhai y byddai'n arllwys ynddynt, o aur. Ac fe wnaeth y canhwyllbren sy'n goleuo, yn aur,

yn solet y coesyn, a'r canghennau o ddwy ran ohoni; o'r canghennau ohoni y blagur, o'r canghennau ohoni y blagur yn ymestyn allan; tri o hwn, a thri o hwn, yn cael eu gwneud yn gyfartal â'i gilydd. A'r lampau eu hunain, sy'n bod ar y pen eithafol, siâp cnau ohonyn nhw; a'r socedi ohonyn nhw, er mwyn i'r lampau fod arnyn nhw; a'r soced seithfed, yr un ar ben y lamp, ar y copa o'r uchod, solet cyfan euraid; A saith lamp arni euraid, a'i gefel hi euraid, a'u dysglau diffodd nhw euraid. Gorchuddiodd hwn y pyst ag arian, a bwriodd fodrwyau aur ar gyfer y pyst, a gorchuddiodd y barrau ag aur, a gorchuddiodd byst y llen ag aur, a gwnaeth y bachau yn aur. Hwn a wnaeth fodrwyau'r babell yn aur, a modrwyau'r cwrt, a modrwyau i estyn y gorchudd o'r uchod yn bres; Hwn a dastodd benaethau arian y babell, a phenaethau pres drysau'r babell, a phorth y cwrt; a bachau a wnaeth i'r pileri yn arian, ar y pileri hwn a'u gorchuddiodd ag arian; Hwn a wnaeth begiau'r babell, a phegiau'r cwrt yn bres; Hwn a wnaeth yr allor bres o badellau tân pres, a oedd gan y dynion a wrthryfelodd gyda chynulliad Cora; Hwn a wnaeth holl lestri'r allor, a'i badell dân, a'r sail, a'r dysglau, a'r bachau cig pres; Hwn a wnaeth i'r allor rwydfwaith, gwaith rhwyd o dan y badell dân oddi tano hyd ei hanner; ac a osododd arno bedwar modrwy o bedwar rhan rhwydfwaith yr allor yn bres, yn llydan i'r barrau, fel codi ynddynt yr allor; Hwn a wnaeth olew'r eneiniad sanctaidd, a chyfansoddiad yr arogldarth pur, gwaith peroglydd; Hwn a wnaeth y cawg pres, a'i sail bres o ddrychau'r gwragedd a ymprydiodd, y rhai a ymprydiodd wrth ddrysau pabell y dystiolaeth, yn y dydd y cododd ef hi. Ac fe wnaeth y basn, fel y gallai Moses ac Aaron a'i

feibion olchi eu dwylo a'u traed ohono, wrth iddynt fynd i mewn i babell y dystiolaeth, neu pryd bynnag y nesâent at yr allor i weinidogaethu, golchent ohono, yn union fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses.

39

Yr holl aur a weithiwyd i'r gweithiau yn ôl holl waith y pethau sanctaidd, a ddaeth yn aur y blaenffrwyth, naw ar hugain o dalentau, a saith gant ac ugain o siclau yn ôl y sicl sanctaidd; Ac arian offrymu gan y dynion rhifedig o'r gynulliad, cant o dalentau, a mil saith gant saith deg pump o siclau; un ddrachma i'r pen, hanner y sicl, yn ôl y sicl sanctaidd; Pawb a aeth heibio'r archwiliad o ugain mlwydd oed a throsodd, i'r chwe deg myrdd, a thair mil pump cant a hanner cant. Ac fe ddaeth y cant o dalentau o'r arian i gastio'r cant o socedi'r babell, ac i socedi'r llen, cant o socedi i'r cant o dalentau, talent i'r soced; Ac y mil saith gant saith deg pump o siclau fe wnaeth i'r bachau i'r рилеri; ac fe orchuddiodd â aur eu socedi hwy, ac fe addurnodd hwy. Ac roedd efydd yr offrwm yn saith deg o dalentau, ac yn fil pum cant o siclau; Ac fe wnaethon nhw ohono sylfeini drysau pabell y dystiolaeth, a sylfeini'r iard o gwmpas, a sylfeini porth yr iard, a phegiau'r babell, a phegiau'r iard o gwmpas, a rhwyll efydd yr allor, a holl lestri'r allor, a holl offer pabell y dystiolaeth; Ac fe wnaeth meibion Israel, fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses, felly fe wnaethon nhw; Ac yr aur oedd yn weddill o'r offrwm fe wnaethon nhw lestri i wasanaethu ynddyn nhw

gerbron yr Arglwydd; A'r jacinth oedd wedi ei adael, a'r porffor, a'r ysgarlad fe wnaethon nhw wisgoedd gwasanaeth i Aaron, er mwyn gwasanaethu ynddyn nhw yn y cysegr; Ac fe ddaethon nhw â'r gwisgoedd at Moses, a'r babell, a'i llestri hi, y sylfeini a'i barrau hi, a'r pileri; a'r allor, a'i holl lestri ef. Ac olew'r eneinio, ac arogldarth y cyfansoddiad, a'r canhwyllbren glân, a'i lampau, lampau'r llosgi, ac olew'r golau; A bwrdd y pwrpas, a'i holl lestri; a'r torthau a osodwyd o flaen; A gwisgoedd y sanctaidd, sy'n eiddo i Aaron, a gwisgoedd ei feibion, ar gyfer yr offeiriadaeth; A llenni'r cwrt, a'r pileri; a llen drws y babell, a phorth y cwrt; A holl lestri'r babell, a'i holl offer; a chrwyn hyrdod wedi'u lliwio'n goch, a'r gorchuddion glas, a gorchuddion y gweddill; a'r pegiau, a'r holl offer ar gyfer gwaith pabell y dystiolaeth; Cymaint ag a orchmynnodd yr Arglwydd i Moses, felly y gwnaeth meibion Israel yr holl gelfi; A gwelodd Moses yr holl weithiau, ac roeddent wedi eu gwneud yn y modd y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses, felly y gwnaethant, a bendithiodd Moses hwy.

40

Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, ar y dydd cyntaf o'r mis cyntaf ar y lleuad newydd, byddi di'n codi pabell y dystiolaeth. Ac fe wnei di osod arch y dystiolaeth, ac fe wnei di orchuddio'r arch â'r llen. A dygwch y bwrdd i mewn, a gosodwch ei fwriad arno, a dygwch y canhwyllbren i mewn, a gosodwch ei lampau arno. Ac fe wnei di osod yr allor euraid i arogli-darthu o flaen yr arch, ac fe wnei di osod gorchudd y llen

ar ddrws pabell y dystiolaeth. A byddi di'n gosod allor yr offrymau wrth ddrysau pabell y dystiolaeth; a byddi di'n rhoi o gwmpas y babell, a byddi di'n cysegru ei holl bethau o gwmpas. A byddi'n cymryd olew'r eneiniad, a byddi'n eneinio'r babell, a phopeth sydd ynddi, a byddi'n ei chysegru hi, a'i holl lestri, a bydd yn sanctaidd. A byddi di'n eneinio allor yr offrymau a'i holl lestri, a byddi di'n cysegru'r allor, a bydd yr allor yn sanctaidd sancteiddiolaf. A byddi yn dod ag Aaron a'i feibion at ddrws pabell y dystiolaeth, a byddi yn eu golchi â dŵr. Ac fe wisgi di Aaron â'r gwisgoedd sanctaidd, ac fe eneini di ef, ac fe gysegri di ef, ac fe offeiria ef i mi. Ac fe ddoi â'i feibion, ac fe'u gwisgi â thiwnicau. Ac fe eneinii di hwy yn yr un modd ag yr eneiniaist eu tad hwy, a byddant yn offeirio i mi, a bydd, fel y bo iddynt eneiniad offeiriadaeth hyd byth, i'w cenedlaethau hwy. A gwnaeth Moses bopeth, cymaint ag a orchmynnodd yr Arglwydd iddo, felly y gwnaeth. Ac fe ddigwyddodd yn y mis cyntaf, yn yr ail flwyddyn o'u mynd allan hwy o'r Aifft, ar y lleuad newydd y codwyd y babell. A gosododd Moses y babell, a gosododd y penau, a mewnosododd y barrau, a gosododd y pyst. Ac estynnodd y llenni dros y babell, a gosododd orchudd y babell arni oddi uchod, fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses. Ac wedi cymryd y tystiolaethau fe daflodd ef hwy i mewn i'r arch; ac fe osododd y polion o dan yr arch, ac fe ddaeth â'r arch i mewn i'r babell, ac fe osododd orchudd y llen, ac fe orchuddiodd arch y dystiolaeth, yn y modd a orchmynnodd yr Arglwydd i Moses; Ac fe osododd y bwrdd i mewn i babell y dystiolaeth, tua'r Gogledd y tu allan i len y babell. Ac ychwanegodd ef arni dorthau'r cyflwyniad gerbron yr Arglwydd, yn y modd y

gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses. Ac fe osododd y canhwyllbren yn y babell y dystiolaeth, ar ochr y babell tuag at y De. Ac fe osododd y lampau o'i blaen gerbron yr Arglwydd, yn y modd y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses. Ac fe osododd yr allor aur ym mhabell y dystiolaeth gyferbyn â'r llen, ac fe losgwyd arogldarth arni, arogldarth y cyfansoddiad, yn union fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Foses. Ac fe osododd allor yr offrymau wrth ddrysau'r babell. A gosododd y llys o amgylch y babell a'r allor, a gorffennodd Moses yr holl weithiau. Ac gorchuddiodd y cwmwl babell y dystiolaeth, a llanwyd y babell ag ogoniant yr Arglwydd. Ac ni allai Moses fynd i mewn i babell y dystiolaeth, oherwydd yr oedd y cwmwl yn cysgodi arni, ac yr oedd y babell wedi ei llenwi ag ogoniant yr Arglwydd. Pan fyddai'r cwmwl yn codi o'r babell, byddai meibion Israel yn torri gwersyll gyda'u pac. Os nad aeth y cwmwl i fyny, nid oeddent yn cychwyn hyd y dydd y cododd y cwmwl. Oherwydd yr oedd cwmwl ar y babell liw dydd, a thân oedd arni liw nos yng ngŵydd holl Israel, yn eu holl deithiau hwy.

Numeri

1

Ac siaradodd yr Arglwydd â Moses yn anialwch Sinai, ym mhabell y dystiolaeth, ar y cyntaf o'r ail fis, yr ail flwyddyn ar ôl iddyn nhw fynd allan o dir yr Aifft, gan ddweud, cymerwch ddechrau holl gynulliad Israel yn ôl teulu, yn ôl tai eu tadau, yn ôl rhif o'u henwau, yn ôl eu pennau; pob gwryw o ugain mlwydd oed ac uwchben, pob un sy'n mynd allan mewn grym Israel, rhifwch nhw gyda'u grym; ti ac Aaron, rhifwch nhw. A bydd gyda chi bob un yn ôl ei lwyth, pob un o'r rheolwyr; yn ôl tai eu tadau y byddant. A dyma enwau'r dynion a fydd yn sefyll gyda chi: o Reuben, Elisur fab Sediour; o Simeon, Salamiel mab Surisadai. O Jwda, Naason fab Aminadab. O Issachar, Nathanael fab Zuar; O Sabulon, Eliab fab Helon; O feibion Joseff o Effraim, Elishama fab Ammihud; o Manasse, Gamaliel fab Pedahzur. O Feniamin, Abidan fab Gideoni. O'r Dan, Ahiezer fab Ammishaddai. O'r Asher, Phagaiel, mab Echran. O'r Gad, Elisaph fab Raguel. O Naphtali, Achire fab Ainan. Dyma ddynodedigion y gynulleidfa, llywodraethwyr y llwythau yn ôl eu teuluoedd,

capteiniaid y miloedd yn Israel. A chymerodd Moses ac Aaron y dynion hyn a alwyd wrth eu henwau. Ac fe gasglwyd yr holl gynulliad ar y cyntaf o'r mis o'r ail flwyddyn; ac fe gofrestrasant yn ôl eu cenedlaethau, yn ôl eu teuluoedd, yn ôl rhif eu henwau, o ugain mlwydd oed a throsodd, pob gwryw yn ôl eu pennau, yn y modd y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses; ac fe gawsant eu rhifo yn anialwch Sinai. Ac fe ddaethon nhw'n feibion Reuben cyntaf-anedig Israel yn ôl eu teulu, yn ôl eu llwythau, yn ôl tai eu tadau, yn ôl rhif eu henwau, yn ôl eu pennau, pob gwryw o ugain mlwydd oed ac uwch, pawb oedd yn mynd allan yn y fyddin, eu cyfrifiad o lwyth Reuben, chwe mil a deugain o filoedd a phum cant. Y meibion Simeon yn ôl eu teuluoedd, yn ôl eu llwythau, yn ôl tai eu tadau, yn ôl rhif eu henwau, yn ôl eu pennau, pob gwryw o ugain mlwydd oed a throsodd, pawb oedd yn mynd allan yn y fyddin, y cyfrifiad ohonynt o lwyth Simeon, naw a hanner cant o filoedd a thri chant. I feibion Jwda yn ôl eu teulu, yn ôl eu llwythau, yn ôl tai eu tadau, yn ôl rhif eu henwau, yn ôl eu pennau, pob gwryw o ugain mlwydd oed a throsodd, pawb oedd yn mynd allan yn y fyddin, eu cyfrifiad hwy o lwyth Jwda, pedwar a deg a thrigain o filoedd a chwe chant. I feibion Issachar yn ôl eu teuluoedd, yn ôl eu llwythau, yn ôl tai eu tadau, yn ôl rhif eu henwau, yn ôl eu pennau, pob gwryw o ugain mlwydd oed a throsodd, pawb oedd yn mynd allan yn y fyddin, eu cyfrifiad hwy o lwyth Issachar, pedwar a hanner cant o filoedd a phedwar cant. I feibion Sabulon yn ôl eu tylwyth, yn ôl eu llwythau, yn ôl tai eu tadau, yn ôl rhif eu henwau, yn ôl eu pennau, pob gwryw o ugain mlwydd oed a throsodd, pawb oedd yn mynd allan yn y fyddin, y cyfrifiad ohonynt o lwyth Sabulon,

saith a hanner cant o filoedd a phedwar cant. I feibion Joseff, meibion Effraim, yn ôl eu teuluoedd, yn ôl eu llwythau, yn ôl tai eu tadau, yn ôl rhif eu henwau, yn ôl eu pennau, pob gwryw o ugain mlwydd oed a throsodd, pawb oedd yn mynd allan yn y fyddin, eu cyfrifiad hwy o lwyth Effraim, deugain mil a phum cant. I feibion Manasse yn ôl eu teuluoedd, yn ôl eu llwythau, yn ôl tai eu tadau, yn ôl rhif eu henwau, yn ôl eu pennau, pob gwryw, o ugain mlwydd oed a throsodd, pawb oedd yn mynd allan yn y fyddin, eu cyfrifiad hwy o lwyth Manasse, dau a deugain o filoedd a dau gant. I feibion Benjamin yn ôl eu teulu, yn ôl eu llwythau, yn ôl tai eu tadau, yn ôl rhif eu henwau, yn ôl eu pennau, pob gwryw o ugain mlwydd oed a throsodd, pawb oedd yn mynd allan yn y fyddin, y cyfrifiad ohonynt o lwyth Benjamin, pump a deugain mil a phedwar cant. I feibion Gad yn ôl eu tylwyth, yn ôl eu llwythau, yn ôl tai eu tadau, yn ôl rhif eu henwau, yn ôl eu pennau, pob gwryw o ugain mlwydd oed a throsodd, pawb oedd yn mynd allan yn y fyddin, eu cyfrifiad hwy: o lwyth Gad, pump a deugain mil a chwe chant a hanner cant. I feibion Dan yn ôl eu tylwyth, yn ôl eu llwythau, yn ôl tai eu tadau, yn ôl rhif eu henwau, yn ôl eu pennau, pob gwryw o ugain mlwydd oed a throsodd, pawb oedd yn mynd allan yn y fyddin, cyfrifiad ohonynt o lwyth Dan, dau a thrigain o filoedd a saith gant. I feibion Asher yn ôl eu teuluoedd, yn ôl eu llwythau, yn ôl tai eu tadau, yn ôl rhif eu henwau, yn ôl eu pennau, pob gwryw o ugain mlwydd oed a throsodd, pawb oedd yn mynd allan yn y fyddin, eu cyfrifiad o lwyth Asher, un a deugain mil a phum cant. I feibion Nafftali yn ôl eu tylwyth, yn ôl eu llwythau, yn ôl tai eu tadau, yn ôl rhif eu henwau, yn ôl eu pennau, pob

gwryw o ugain mlwydd oed a throsodd, pawb sy'n mynd allan yn y llu, y cyfrifiad ohonynt o lwyth Nafftali, tri a hanner cant o filoedd a phedwar cant. Dyma'r cyfrifiad a ymwelodd Moses ac Aaron a thywysogion Israel ag ef, deuddeg o wŷr, un gŵr yn ôl un llwyth, yn ôl llwyth tai teuluoedd oeddent. Ac fe ddaeth pob cyfrifiad meibion Israel gyda'u nerth o ugain mlwydd oed ac uwch, pob un oedd yn mynd allan i drefnu ar gyfer brwydr yn Israel, yn chwe chant o filoedd a thair mil a phum cant a hanner cant. Ond ni rifwyd y Lefiaid o lwyth eu teulu ymhlith meibion Israel. Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, gwêl, ni fyddi di'n cymryd cyfrifiad o lwyth Lefi, ac ni fyddi di'n cymryd eu rhif, yng nghanol meibion Israel. Ac ti, gosod y Lefiaid ar babell y dystiolaeth, ac ar ei holl lestri, ac ar bopeth sydd ynddi. Hwy fydd yn cario'r babell a'i holl lestri, a hwy fydd yn gwasanaethu ynddi, ac o amgylch y babell byddant yn gwersyllu. Ac wrth godi'r babell, bydd y Lefiaid yn ei datgymalu, ac wrth osod y babell, byddant yn ei chodi, a'r dieithryn sy'n nesáu, bydded iddo farw. Ac bydd meibion Israel yn gwersyllu, pob gŵr yn ei drefn ei hun, a phob gŵr yn ôl ei arweinyddiaeth ei hun, gyda'u nerth. Ond boed i'r Lefiaid wersylla o gwmpas pabell y dystiolaeth, ac ni fydd pechod ymysg meibion Israel. Ac bydd y Lefiaid eu hunain yn gwarchod pabell y dystiolaeth. Ac fe wnaeth meibion Israel yn ôl pob peth a orchmynnodd yr Arglwydd i Moses ac Aaron; felly y gwnaethant.

2

Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses ac Aaron, gan ddweud, dyn yn dal at ei hun yn ôl rhaniad, yn ôl baneri, yn ôl tai eu tadau, gadewch i feibion Israel wersylla gyferbyn; o amgylch pabell y dystiolaeth bydd meibion Israel yn gwersylla. A'r rhai sy'n gwersyllu gyntaf tua'r dwyrain, trefn gwersyll Jwda gyda'u nerth, a rheolwr meibion Jwda, Naason fab Aminadab. Ei nerth, y rhai a archwilwyd, oedd pedwar a deg a thrigain o filoedd a chwe chant. Ac y rhai'n gwersyllu nesaf at lwyth Issachar, a rheolwr meibion Issachar, Nathanael fab Sogar. Ei rym ef, y rhai a arolygwyd, oedd pedwar a hanner cant o filoedd a phedwar cant. Ac y rhai'n gwersyllu nesaf at lwyth Sabulon, a rheolwr meibion Sabulon, Eliab fab Helon. Ei rym ef, y rhai archwiliedig, saith a hanner cant o filoedd a phedwar cant. Pob un o'r rhai a archwilwyd o wersyll Jwda, cant wyth deg mil a chwe mil a phedwar cant, gyda'u nerth hwy, yn gyntaf y byddant yn cychwyn. Llengoedd gwersyll Reuben, tua'r de oedd eu grym hwy, a rheolwr meibion Reuben oedd Elisur fab Sediur. Ei rym ef, y rhai a arolygwyd, oedd chwe mil a deugain a phum cant. Ac y rhai'n gwersyllu nesaf ato oedd llwyth Simeon, a rheolwr meibion Simeon oedd Salamiel fab Sourisadai. Ei rym ef, y rhai a arolygwyd, naw a hanner cant o filoedd a thri chant. A'r rhai sy'n gwersyllu nesaf ato ef, llwyth Gad, a rheolwr meibion Gad, Elisaph fab Raguel. Ei rym ef, y rhai a arolygwyd, oedd pum mil ar ddeugain a chwe chant hanner cant. Pawb a archwilwyd o wersyll Reuben, cant hanner cant ac un o filoedd a phedwar cant hanner cant, gyda'u nerth, yn ail byddant yn cychwyn. Ac fe gymerir i ffwrdd babell y dystiolaeth, a gwersyll y Lefiaid yng nghanol y gwersylloedd; fel y byddant yn gwersyllu, felly y

byddant yn cychwyn allan, pob un yn dal at ei arweinyddiaeth. Trefn gwersyll Effraim wrth y môr gyda'u nerth, a rheolwr meibion Effraim, Elisama fab Amihudd. Ei rym ef, y rhai a arolygwyd, oedd deugain mil a phum cant. Ac y rhai oedd yn gwersyllu nesaf at llwyth Manasse, a rheolwr meibion Manasse, Gamaliel fab Phadassur. Ei rym ef, y rhai a arolygwyd, dau a deugain mil a dau cant. A'r rhai sy'n gwersyllu wrth ymyl llwyth Benjamin, a rheolwr meibion Benjamin, sef Abidan fab Gideoni. Ei rym ef, y rhai a arolygwyd, oedd pum mil ar ddeg ar hugain a phedwar cant. Pob un o'r rhai archwiledig o wersyll Effraim, cant mil ac wyth mil a chant, gyda'u lluoedd yn drydydd byddant yn cychwyn. Trefn gwersyll Dan tua'r gogledd gyda'u grym, a llywodraethwr meibion Dan, Ahieser fab Ammishaddai. Ei rym ef, y rhai a arolygwyd, oedd dwy fil a thrigain mil a saith cant. A'r rhai sy'n gwersyllu nesaf ato ef yw llwyth Asher, a rheolwr meibion Asher yw Phagiel fab Echran. Ei rym ef, y rhai a arolygwyd, un a deugain mil a phum cant. Ac y rhai oedd yn gwersyllu nesaf at lwyth Naphtali, a rheolwr meibion Naphtali, Ahira fab Enan. Ei rym ef, y rhai a arolygwyd, tri a hanner cant o filoedd a phedwar cant. Y rhai i gyd sydd wedi eu rhifo o wersyll Dan, cant a phum deg saith o filoedd a chwe chant; yn olaf byddant yn cychwyn yn ôl eu trefn. Dyma rifiad meibion Israel yn ôl tai eu tadau, yr holl rifiad o'r gwersylloedd gyda'u lluoedd, chwe chant mil a thair mil pum cant pum deg. Ond ni rifwyd y Lefiaid yn eu plith, fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses. Ac fe wnaeth meibion Israel y cyfan a orchmynnodd yr Arglwydd i Moses, felly gwersyllasant yn ôl eu trefn, ac felly yr ymadawsant bob un wrth ei gilydd yn ôl eu llwythau, yn ôl tai

eu tadau.

3

Ac dyma genedlaethau Aaron a Moses, yn y dydd y llefarodd yr Arglwydd wrth Moses ar fynydd Sinai. Ac y rhain yw enwau meibion Aaron: y cyntafanedig Nadab, ac Abiud, Eleazar, ac Ithamar. Dyma enwau meibion Aaron, yr offeiriaid a eneiniedig, y rhai y cysegrwyd eu dwylo i offeirio. Ac bu farw Nadab ac Abihu o flaen yr Arglwydd, wrth iddyn nhw offrymu tân estron o flaen yr Arglwydd, yn anialwch Sinai, ac nid oedd ganddyn nhw blant; a gwasanaethodd Eleasar ac Ithamar fel offeiriaid gydag Aaron eu tad. Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, cymer lwyth Lefi, a byddi di'n eu gosod nhw o flaen Aaron yr offeiriad, a byddan nhw'n gwasanaethu iddo fe, a byddan nhw'n cadw ei wyliadwriaethau ef, a gwyliadwriaethau meibion Israel o flaen pabell y dystiolaeth, i weithio gwaith y babell. Ac fe gadwant holl lestri pabell y dystiolaeth, a gwyliadwriaeth meibion Israel yn ôl holl weithiau'r babell. Ac fe roddi'r Lefiaid i Aaron, ac i'w feibion ef yr offeiriaid; rhodd yw'r rhain a roddwyd i mi o blith meibion Israel. Ac Aaron a'i feibion byddi di yn eu penodi ar babell y dystiolaeth, a byddant hwy yn cadw eu hoffeiriadaeth, a phopeth yn ôl yr allor, a thu mewn i'r llen, a'r dieithryn sy'n cyffwrdd, bydd farw. Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, ac wele rwyf fi wedi cymryd y Lefiaid o ganol meibion Israel yn lle pob cyntaf-anedig sy'n agor y groth o blith meibion Israel; byddan nhw'n bridwerth iddyn

nhw, a bydd y Lefiaid yn eiddo i mi. I mi y perthyn pob cyntafanedig, oherwydd yn y dydd y trawais bob cyntafanedig yn nhir yr Aifft, cysegrais i mi bob cyntafanedig yn Israel, o ddyn hyd anifail, i mi y byddant hwy, myfi yw'r Arglwydd. Ac siaradodd yr Arglwydd at Moses yn anialwch Sinai, gan ddweud, cyfrifa feibion Lefi yn ôl tai eu tadau, yn ôl eu clannau; pob gwryw o fis oed a throsodd, cyfrifwch nhw. Ac ymwelodd Moses ac Aaron â hwy trwy lais yr Arglwydd, yn y modd y gorchmynnodd yr Arglwydd iddynt. Ac yr oedd y rhain yn feibion Lefi yn ôl eu henwau: Gershon, Kohath, a Merari. Ac y rhain yw enwau meibion Gedson yn ôl eu llwythau, Lobeni a Semei. Ac meibion Kohath yn ôl eu clannau, Amram ac Izhar, Hebron ac Uzziel. A meibion Merari yn ôl eu llwythau, Mooli a Mushi; y rhain yw llwythau'r Lefiaid yn ôl tai eu tadau. I Gershon roedd pobl y Lobeni, a phobl y Shimei; y rhain oedd pobl Gershon. Y cyfrifiad ohonynt yn ôl rhif pob gwryw o fis oed a thu hwnt, eu cyfrifiad hwy, oedd saith mil a phum cant. Ac bydd meibion Gershon yn gwersyllu y tu ôl i'r babell wrth y môr. Ac rheolwr tŷ teulu pobl Gershon oedd Elisaph fab Dael. A gwyliadwriaeth meibion Gershon yn mhabell y dystiolaeth, y babell a'r gorchudd, a gorchudd drysau pabell y dystiolaeth, a llenni'r cwrt, a llen porth y cwrt sydd ar y babell, a gweddillion ei holl weithiau. I Kohath: pobl Amram, un; pobl Izhar, un; pobl Hebron, un; pobl Uzziel, un. Y rhain yw pobloedd Kohath, yn ôl rhif. Pob gwryw o fis oed a throsodd, wyth mil chwe chant, yn gwarchod gwyliadwriaethau'r pethau sanctaidd. Bydd llwythau meibion Kohath yn gwersyllu ar ochr y babell tua'r De. Ac Elisaphan fab Ussiel oedd pennaeth tŷ teuluoedd llwythau

Cohath. A'u gwyliadwriaeth hwy yw'r arch, a'r bwrdd, a'r canhwyllbren, a'r allorau, a llestri'r cysegr y maent yn gweinidogaethu ynddynt, a'r gorchudd, a'u holl waith. Ac Eleasar fab Aaron yr offeiriad oedd y rheolwr ar reolwyr y Lefiaid, wedi ei benodi i warchod gwarcheidwaid y pethau sanctaidd. I Merari, pobl y Mooli a phobl y Mousi; y rhain yw pobloedd Merari. Y cyfrifiad ohonynt yn ôl rhif, pob gwryw o fis oed ac yn hŷn, chwe mil a hanner cant. A rheolwr tŷ tadau pobl Merari, Suriel fab Abihail, o ochrau'r babell byddant yn gwersyllu tua'r gogledd. Cyfrifiad gwarcheidwaeth meibion Merari, penau'r babell, a'r barrau ohoni, a'r pyst ohoni, a'r sylfeini ohoni, a'r holl lestri ohonynt, a'r gweithiau ohonynt, a physt y cwrt o amgylch, a'r sylfeini ohonynt, a'r pegiau, a'r rhaffau ohonynt. Y rhai sy'n gwersyllu gyferbyn â phabell y dystiolaeth o'r dwyrain, sef Moses ac Aaron a'i feibion, yn gwarchod gwyliadwriaeth y cysegr ar ran meibion Israel, a'r dieithryn sy'n cyffwrdd, bydd farw. Holl gyfrifiad y Lefiaid, y rhai yr ymwelodd Moses ac Aaron â hwy trwy lais yr Arglwydd yn ôl eu llwythau, pob gwryw o fis oed ac yn hŷn, dau ddeg dwy fil. A dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, gan ddweud, Archwilia bob cyntafanedig gwryw ymhlith meibion Israel o fis oed ac yn hŷn, a chymer y rhif yn ôl enw. Ac fe gymeri di'r Lefiaid i mi, myfi yr Arglwydd, yn lle'r holl gyntafanedig o feibion Israel, a da'r Lefiaid yn lle'r holl gyntafanedig ymhlith da meibion Israel. Ac ymwelodd Moses yn y modd y gorchmynnodd yr Arglwydd bob cyntafanedig ymhlith meibion Israel. Ac roedd holl y cyntafanedig gwrywaidd yn ôl rhif wrth enw o fis oed ac i fyny o'r cyfrifiad ohonynt, dau ar hugain mil a thri a saith deg a

dau gant. Ac siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, cymer y Lefiaid yn lle'r holl feibion cyntafanedig Israel, ac anifeiliaid y Lefiaid yn lle eu hanifeiliaid hwy, a bydd y Lefiaid yn eiddo i mi; myfi yw'r Arglwydd. A phridwerth y tri a saith deg a dau gant, y rhai sy'n rhagori ar y Lefiaid, o blith y cyntafanedig o feibion Israel; A chymeri bum sicl yn ôl y pen, yn ôl y ddidracma sanctaidd cymeri, ugain obol i'r sicl. A byddi di yn rhoi yr arian i Aaron ac i'w feibion ef, yn bridwerth y rhai sy'n rhagori yn eu plith. Ac cymerodd Moses yr arian pridwerth y rhai a oedd yn ormodol tuag at brynedigaeth y Lefiaid. O blith y cyntafanedig meibion Israel cymerodd yr arian, mil tri chant chwe deg pump o siclau, yn ôl y sicl sanctaidd. A rhoddodd Moses bridwerth y rhai gormodol i Aaron ac i'w feibion, trwy lais yr Arglwydd, yn y modd y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses.

4

Ac siaradodd yr Arglwydd â Moses ac Aaron, gan ddweud, cymer swm meibion Kohath o ganol meibion Levi, yn ôl eu llwythau, yn ôl tai eu tadau, o bump ar hugain oed ac uwchben hyd hanner cant oed, pawb sy'n mynd i mewn i wasanaethu, i wneud yr holl waith ym mhabell y dystiolaeth. Ac y rhain yw gweithiau meibion Kohath ym mhabell y dystiolaeth, sanctaidd y pethau sanctaidd. A bydd Aaron a'i feibion yn dod i mewn, pan fydd y gwersyll yn codi, a byddant yn tynnu i lawr y llen sy'n cysgodi, a byddant yn gorchuddio ag ef arch y dystiolaeth, a

byddant yn gosod arno orchudd croen glas, a byddant yn rhoi arni wisg gyfan las o'r uchod, a byddant yn rhoi'r polion cario i mewn. Ac ar y bwrdd rhagosodedig byddant yn gosod arno wisg hollborffor, a'r dysglau, a'r thuserau, a'r cwpanau, a'r llestri diodoffrwm y mae'n tywallt diodoffrwm ynddynt, a'r torethau a fydd arni yn barhaus. Ac byddant yn gosod arni wisg ysgarlad, a byddant yn ei gorchuddio â gorchudd lledr hyasinth, a byddant yn rhoi'r polion trwyddi. Ac fe gymerant wisg las, ac fe orchuddiont y canhwyllbren sy'n rhoi golau, a'i lampau hi, a'i gefeiliau hi, a'i llestri arllwys hi, a holl lestri'r olew y maent yn gweinidogaethu ynddynt. A byddant yn ei rhoi hi, a'i holl lestri, mewn gorchudd lledr glas, a byddant yn ei gosod ar fframiau cario. Ac ar yr allor aur byddant yn gorchuddio dilledyn glas, a byddant yn ei orchuddio â gorchudd lledr glas, a byddant yn gosod ei pholion trwyddo. Ac fe gymerant holl lestri'r weinidogaeth y maent yn gweinidogaethu â hwy yn y lleoedd sanctaidd, a'u rhoi mewn dilledyn glas, a'u gorchuddio â gorchudd lledr glas, a'u gosod ar bolion. A bydd ef yn gosod y gorchudd ar yr allor, a byddant yn ei orchuddio â gwisg hollborffor. Ac fe fyddant yn gosod arno yr holl lestri y maent yn gwasanaethu arno â nhw, a'r padellau tân, a'r bachau cig, a'r powlenni, a'r gorchudd, a holl lestri'r allor; ac fe fyddant yn rhoi arno orchudd lledr glas, ac fe fyddant yn rhoi i mewn ei bolion cario; ac fe fyddant yn cymryd mantell borffor, ac fe fyddant yn gorchuddio'r ddysgl olchi a'i sylfaen, ac fe fyddant yn rhoi ef i mewn i orchudd lledr glas, ac fe fyddant yn gosod ar bolion cario, ac fe fydd Aaron a'i feibion yn gorffen, gan orchuddio'r pethau sanctaidd, a holl lestri'r pethau sanctaidd, wrth symud y

gwersyll; ac ar ôl hyn fe fydd meibion Kohath yn dod i mewn i gario, ac ni fyddant yn cyffwrdd â'r pethau sanctaidd, rhag iddynt farw; y pethau hyn fydd meibion Kohath yn eu cario ym mhabell y dystiolaeth. Goruchwyliwr Eleasar fab Aaron yr offeiriad, olew'r goleuni, ac arogldarth y cyfansoddiad, ac aberth bob dydd, ac olew'r eneiniad, arolygiad holl babell, a chymaint ag sydd ynddi yn y cysegr, yn yr holl weithredoedd. Ac siaradodd yr Arglwydd â Moses ac Aaron, gan ddweud, peidiwch â dinistrio pobl llwyth Kohath o ganol y Lefiaid. Gwnewch hyn iddynt, a byddant yn byw ac ni fyddant farw, wrth iddynt nesáu at sanctaidd y sancteiddiolaf; Aaron a'i feibion, gadewch iddynt nesáu, a byddant yn penodi pob un yn ôl ei gyfeiriad ef, ac ni fyddant yn mynd i mewn i weld yn sydyn y pethau sanctaidd, a byddant farw. Ac fe siaradodd yr Arglwydd at Moses, yn dweud, cymer gyfrifiad o feibion Gershon, a'r rhain yn ôl tai tadau eu hunain, yn ôl llwythau eu hunain, o bump ar hugain mlwydd oed a throsodd hyd hanner cant mlwydd oed arolyga nhw, pob un sy'n mynd i mewn i wasanaethu, i wneud ei waith ef ym mhabell y dystiolaeth. Dyma weinidogaeth pobl Gershon, i weinidogi ac i gario. Ac yn codi crwyn y babell, a phabell y dystiolaeth, a'i gorchudd, a'r gorchudd glas sydd arni oddi uchod, a gorchudd drws pabell y dystiolaeth, a llenni'r iard, cymaint sydd ar babell y dystiolaeth, a'r gweddill, a'r holl lestri gwasanaeth cymaint sy'n gwasanaethu ynddynt byddant yn ei wneud. Yn ôl genau Aaron a'i feibion y bydd gweinidogaeth meibion Gershon yn ôl eu holl weinidogaethau ac yn ôl eu holl weithiau, ac fe oruchwyliech hwy wrth enw yr holl fara ganddynt. Dyma weinidogaeth meibion Gershon ym mhabell y

dystiolaeth, a'u gwyliaeth hwy yn llaw Ithamar fab Aaron yr offeiriad. Meibion Merari yn ôl eu llwythau, yn ôl tai eu tadau, rhifwch nhw, o bump ar hugain oed a throsodd hyd hanner cant oed, rhifwch nhw, pob un sy'n mynd i mewn i wasanaethu gwaith pabell y dystiolaeth. Ac y pethau hyn yw gofynion y pethau sy'n cael eu codi ganddyn nhw yn ôl eu holl weithiau yn y babell y dystiolaeth: penau'r babell, a'r barrau, a'i phileri, a'i sylfeini, a'r gorchudd, a'u sylfeini, a'u pileri, a gorchudd drysau'r babell, a phileri'r cwrt o gwmpas, a'u sylfeini, a phileri llen porth y cwrt, a'u sylfeini, a'u pegiau, a'u rhaffau, a'u holl lestri, a'u holl wasanaethau; wrth enwau rhifwch nhw, a holl lestri gwarchodaeth y pethau sy'n cael eu codi ganddyn nhw. Dyma weinidogaeth pobl feibion Merari yn eu holl weithiau yn nabell y dystiolaeth dan law Ithamar fab Aaron yr offeiriad. Ac ymwelodd Moses ac Aaron a llywodraethwyr Israel â meibion Kohath yn ôl eu llwythau, yn ôl tai eu tadau, o bump ar hugain oed a throsodd hyd hanner cant oed, pob un oedd yn mynd i mewn i wasanaethu ac i wneud ym mhabell y dystiolaeth. A digwyddodd y cyfrifiad ohonynt yn ôl eu llwythau, dwy fil saith gant hanner cant. Dyma gyfrifiad pobl Kohath, pob un sy'n gweinidogaethu ym mhabell y dystiolaeth, fel yr ymwelodd Moses ac Aaron trwy lais yr Arglwydd, trwy law Moses. Ac fe gawsant eu rhifo meibion Gershon yn ôl eu llwythau hwy, yn ôl tai eu tadau hwy, o bump ar hugain mlwydd oed a throsodd hyd hanner cant mlwydd oed, pob un oedd yn mynd i mewn i wasanaethu ac i wneud y gwaith ym mhabell y dystiolaeth. Ac digwyddodd eu cyfrifiad hwy, yn ôl eu llwythau hwy, yn ôl tai eu tadau hwy, dwy fil chwe cant tri deg. Dyma gyfrifiad pobl

meibion Gershon, pob un oedd yn gweinidogaethu ym mhabell y dystiolaeth, y rhai yr ymwelodd Moses ac Aaron â hwy trwy lais yr Arglwydd, trwy law Moses. Cawsant eu rhifo hefyd a phobl meibion Merari yn ôl eu llwythau hwy, yn ôl tai eu tadau hwy, o bump ar hugain oed a throsodd hyd hanner cant oed, pob un oedd yn mynd i mewn i wasanaethu at waith pabell y dystiolaeth. Ac fe ddaeth y cyfrifiad ohonynt yn ôl eu llwythau, yn ôl tai eu tadau, yn dri mil a dau gant. Dyma gyfrifiad pobl meibion Merari, y rhai yr ymwelodd Moses ac Aaron â hwy trwy lais yr Arglwydd, trwy law Moses. Pawb y rhai wedi eu rhifo, y rhai yr ymwelodd Moses ac Aaron a thywysogion Israel â'r Lefiaid, yn ôl llwythau ac yn ôl tai tadau, o bump ar hugain mlwydd oed a throsodd hyd hanner cant mlwydd oed, pawb yr un yn mynd i mewn at y gwaith o'r gweithiau, a'r gweithiau yn cael eu cario ym mhabell y dystiolaeth. Ac fe ddaeth y rhai a rifwyd yn wyth mil pump cant wyth deg. Trwy lais yr Arglwydd ymwelodd ef â hwy trwy law Moses, dyn wrth ddyn yn ôl eu gweithiau, ac yn ôl yr hyn y maent hwy'n ei godi, ac fe'u rhifwyd, yn y modd y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses.

5

Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, gorchymyn i feibion Israel, a byddant yn anfon allan o'r gwersyll bob gwahanglwyfus, a phob un â gollyngiad, a phob un aflan ar enaid. O wryw hyd at fenyw, anfonwch allan tu allan i'r gwersyll, ac ni fyddant yn halogi eu gwersylloedd lle'r wyf yn

trigo ynddynt. Ac felly y gwnaeth meibion Israel, ac anfonasant hwy allan o'r gwersyll, fel y llefarodd yr Arglwydd wrth Moses, felly y gwnaeth meibion Israel. A siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, siarada â meibion Israel, gan ddweud, dyn neu wraig, pwy bynnag a wnaiff unrhyw un o'r holl bechodau dynol, ac wrth anwybyddu yn anwybyddu ac yn troseddu, bydd yr enaid hwnnw yn cyffesu y pechod a wnaeth, a bydd yn ad-dalu y drosedd; y swm, a'r pumed rhan ohono bydd yn ychwanegu ato, a bydd yn ad-dalu i'r un y troseddodd yn ei erbyn. Os ond nid yw i'r dyn yr dialydd, fel y i roi yn ôl iddo yr tramgwydd tuag ato, yr tramgwydd sy'n cael ei roi yn ôl i'r Arglwydd, i'r offeiriad y bydd, ac eithrio hwrdd y cymod, trwy yr hwn y bydd yn gwneud cymod drosto amdano. Ac mae pob ffrwyth cyntaf yn ôl yr holl bethau sy'n cael eu cysegru ymhlith meibion Israel, cymaint ag y maent yn ei gyflwyno i'r Arglwydd, yn eiddo i'r offeiriad hwnnw; Ac o bob un y pethau wedi eu cysegru, yn eiddo iddo ef; ac unrhyw ddyn a roddo i'r offeiriad, yn eiddo iddo ef. Ac fe siaradodd yr Arglwydd at Moses, gan ddweud, siarada at feibion Israel, ac fe ddywedi di wrthyn nhw, dyn dyn os bydd gwraig ef yn troseddu, ac wedi edrych heibio yn anwybyddu ef, ac fe orwedda rhywun gyda hi wely had, ac fe ddianc o lygaid gŵr hi, ac fe guddio, hi ond mae wedi ei halogi, a thyst nid oedd gyda hi, ac hi nid mae wedi ei dal, ac fe ddaw arno ef ysbryd cenfigen, ac fe fydd yn genfigennus o wraig ef, hi ond mae wedi ei halogi, neu fe ddaw arno ef ysbryd cenfigen, ac fe fydd yn genfigennus o wraig ef, hi ond nid mae wedi ei halogi, ac fe ddaw â'r dyn wraig ef at yr offeiriad, ac fe ddaw â'r rhodd amdani hi, y degfed o'r effa blawd haidd; ni fydd yn tywallt arno

ef olew, ac ni fydd yn gosod arno ef thus; mae yn aberth cenfigen, aberth coffa, yn dwyn i gof pechod. Ac fe ddaw'r offeiriad â hi, ac fe'i gosod hi o flaen yr Arglwydd. A bydd yr offeiriad yn cymryd ddŵr glân byw mewn llestr pridd, ac o'r ddaear sydd ar lawr pabell y dystiolaeth, a bydd yr offeiriad, wedi cymryd, yn bwrw i mewn i'r dŵr. A bydd yr offeiriad yn gosod y wraig o flaen yr Arglwydd, ac yn datguddio pen y wraig, ac yn rhoi ar ei dwylo hi aberth y coffa, aberth y cenfigen, ond yn llaw yr offeiriad bydd dŵr y cerydd melltithiol hwn. Ac bydd yr offeiriad yn ei rhoi hi dan lw, ac bydd yn dweud wrth y wraig, os nad yw rhywun wedi cysgu gyda thi, os nad wyt wedi troseddu i gael dy halogi gan dy ŵr dy hun, bydd yn ddi-euog o'r dŵr cerydd melltithiol hwn. Os wyt ti wedi troseddu yn bod yn briod, neu wyt ti wedi dy halogi, a rhododd rhywun ei wely ynot ti, ac eithrio dy ŵr: A bydd yr offeiriad yn gwneud i'r wraig dyngu llw gyda llwon y felltith hon, a bydd yr offeiriad yn dweud wrth y wraig, boed i'r Arglwydd dy roi di mewn melltith ac mewn llw yng nghanol dy bobl di, pan fydd yr Arglwydd yn gwneud i'th glun di syrthio i ffwrdd, a'th fol di chwyddo. A bydd y dŵr melltithiol hwn yn mynd i mewn i'th fol i chwyddo'r bol, ac i beri i'th glun syrthio ymaith, a bydd y ddynes yn dweud, bydded, bydded. Ac fe ysgrifenna'r offeiriad y mellithion hyn mewn llyfr, ac fe'u dilea yn nŵr y dŵr chwerw o felltithio. A bydd yn rhoi i'r wraig yfed y dŵr cerydd melltithiol, a bydd y dŵr melltithiol y cerydd yn mynd i mewn iddi. Ac fe gymer yr offeiriad o law y wraig aberth y cenfigen, ac fe osodir yr aberth gerbron yr Arglwydd, ac fe ddaw â hi at yr allor. A bydd yr offeiriad yn cymryd dyrnaid o'r aberth y cofgofeb ohoni, a bydd

yn ei gynnig ef ar yr allor, ac ar ôl. Bydd y dŵr hwn yn rhoi'r pethau hyn i'w yfed i'r ddynes. Ac bydd, os yw hi wedi ei halogi ac os bydd yn dianc sylw ei gŵr, a bydd y dŵr ceryddol melltithiedig yn mynd i mewn iddi, a bydd ei bol yn chwyddo, a bydd ei chlun yn syrthio, a bydd y fenyw yn fellith i'w phobl hi. Os nad yw'r wraig wedi ei halogi, ac yn bur yw, yna bydd yn ddieuog a bydd yn cenhedlu had. Dyma gyfraith y cenfigen, pan fydd y wraig briod yn troseddu ac yn cael ei halogi. Neu ddyn pwy os daw arno ysbryd cenfigen, ac y bydd yn genfigennus o'i wraig, ac y sefydla ei wraig gerbron yr Arglwydd, ac y gwna'r offeiriad iddi yr holl gyfraith hon, a bydd y dyn yn ddieuog o bechod; a bydd y wraig honno yn derbyn ei phechod hi.

6

Ac siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, siarada â meibion Israel, a dywed wrthyn nhw, dyn neu wraig, pwy bynnag a fydd yn addo'n fawr addewid i gysegru purdeb i'r Arglwydd, o win a diod gref fe fydd yn cael ei buro; ac ni fydd yn yfed finegr o win a finegr o ddiod gref; ac ni fydd yn yfed cymaint ag sy'n cael ei gynhyrchu o rawnwin; ac ni fydd yn bwyta grawnwin ffres a rhesinen yr holl ddyddiau ei addewid ef; o'r holl bethau sy'n dod o'r winwydden, gwin o grwyn grawnwin hyd at hedyn grawnwin ni fydd yn bwyta yr holl ddyddiau y puredigaeth; ni fydd rasel yn dod ar ei ben ef, nes y bydd y dyddiau yn cael eu cyflawni, cymaint ag y gweddïodd ef i'r Arglwydd; bydd yn sanctaidd yn meithrin gwallt blew pen yr

holl ddyddiau yr addewid i'r Arglwydd; ar bob enaid sydd wedi marw ni fydd yn mynd i mewn ar dad a mam, ac ar frawd ac ar chwaer, ni fydd yn cael ei halogi arnyn nhw pan fyddan nhw'n marw, oherwydd mae addewid ei Dduw ef arno ef ar ei ben ef; Yr holl ddyddiau ei addewid ef bydd yn sanctaidd i'r Arglwydd. Os bydd rhywun yn marw arno ef yn sydyn, ar unwaith bydd pen ei adduned yn cael ei halogi, a bydd yn eillio ei ben pa ddydd bynnag y caiff ei lanhau; ar y seithfed dydd bydd yn cael ei eillio. Ac ar y dydd wythfed bydd yn dod â dau durtur, neu ddau gyw colomen, at yr offeiriad, at ddrws pabell y dystiolaeth. A bydd yr offeiriad yn gwneud un ynghylch pechod, ac un yn boethoffrwm; a bydd yr offeiriad yn gwneud cymod drosto ynghylch yr hyn y pechodd ynghylch yr enaid; a bydd yn sancteiddio ei ben ef yn y diwrnod hwnnw, yr hwn y cysegrwyd i'r Arglwydd, ddyddiau'r adduned; a bydd yn dod ag oen blwydd oed yn drosedd; a bydd y dyddiau blaenorol yn afresymol, oherwydd halogwyd pen adduned ef. Ac hwn yw'r gyfraith o'r un sydd wedi gweddïo: ar ba ddydd bynnag y bydd yn cyflawni dyddiau ei addewid, bydd ef ei hun yn dod ag offrwm at ddrysau pabell y dystiolaeth. A bydd ef yn dod â'i rodd i'r Arglwydd, oen blwydd oed heb nam, un i boethoffrwm, ac oen benyw blwydd oed, un heb nam i bechod, a hwrdd un heb nam i iachawdwriaeth, a basged o fara croyw o flawd mân, tortha wedi eu cymysgu ag olew, a theisennau croyw wedi eu heneinio ag olew, a'u haberth, a'u diod-offrwm. A bydd yr offeiriad yn dod ag ef gerbron yr Arglwydd, a bydd yn gwneud yr aberth dros ei bechod a'i boethoffrwm. Ac fe wnaiff yr hwrdd yn aberth iachawdwriaeth i'r Arglwydd ar fasged y bara croyw, ac fe

wnaiff yr offeiriad ei aberth ef a'i ddiodoffrwm ef. Ac bydd yr un sydd wedi addunedu yn eillio ei ben wrth ddrysau pabell y dystiolaeth, ac bydd yn gosod y gwallt ar y tân sydd dan yr aberth iachawdwriaeth. Ac fe gymerith yr offeiriad y fraich wedi'i berwi o'r hwrdd, ac un bara croyw o'r fasged, ac un deisen groyw, ac fe osodith ar ddwylo'r un sydd wedi addunedu ar ôl iddo eillio ei adduned, ac fe ddaw â nhw yr offeiriad yn offrwm gerbron yr Arglwydd; sanctaidd fydd i'r offeiriad ar y fron o'r offrwm, ac ar y fraich o'r offrwm; ac ar ôl hyn fe yfith yr un sydd wedi addunedu win. Dyma gyfraith yr hwn a addunedodd, pwy bynnag a addunedo i'r Arglwydd ei rodd i'r Arglwydd ynghylch yr adduned, ar wahân i'r hyn a ddarganfyddo ei law, yn ôl nerth ei adduned, yr hon bynnag a addunedo yn ôl cyfraith purdeb. Ac siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, siarada ag Aaron ac â'i feibion, gan ddweud, fel hyn byddwch yn bendithio meibion Israel, gan ddweud wrthynt, bendithied yr Arglwydd di, a'th warchod. Disgleiried yr Arglwydd ei wyneb arnat, a thrugarhau wrthyt. Codied yr Arglwydd ei wyneb arnat ti, a rhodded i ti heddwch. Ac fe osodant fy enw ar feibion Israel, a myfi yr Arglwydd a'u bendithiaf hwy.

7

Ac fe ddigwyddodd ar y dydd y gorffennodd Moses godi'r babell, ac fe eineiodd hi, ac fe'i cysegrwyd hi, a'i holl lestri, a'r allor, a'i holl lestri ef, ac fe eineiodd nhw, ac fe'i cysegrwyd nhw. Ac fe

ddaeth llywodraethwyr Israel â rhoddion, deuddeg o lywodraethwyr tai eu tadau, y rhain oedd lywodraethwyr y llwythau, y rhain oedd y rhai a safai dros yr arolygiad. Ac fe ddaethant â'u rhodd o flaen yr Arglwydd, chwe wagen orchuddedig, a deuddeg ych, wagen gan bob dau arweinydd, a llo gan bob un, ac fe ddaethant â hwy o flaen y babell. A dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, gan ddweud, cymer oddi wrthyn nhw, a byddan nhw at weithiau gwasanaethol pabell y dystiolaeth; a byddi di'n rhoi nhw i'r Lefiaid, i bob un yn ôl ei wasanaeth e. Ac wedi i Moses gymryd y wageni a'r ychen, rhoddodd hwy i'r Lefiaid. Ac rhoddodd y ddwy wagen a'r pedwar ych i feibion Gershon yn ôl eu gwasanaethau hwy. Ac rhoddodd y pedair wagen a'r wyth ychen i feibion Merari yn ôl eu gwasanaethau, trwy Ithamar fab Aaron yr offeiriad. Ac i feibion Caath ni roddodd, oherwydd bod ganddynt bethau gweinidogaeth y cysegr, ar ysgwyddau y byddant yn eu cario. Ac fe ddaeth y llywodraethwyr â rhoddion i gysegriad yr allor, yn y dydd yr eneiniodd ef hi, ac fe ddaeth y llywodraethwyr â'u rhoddion gerbron yr allor. Ac meddai'r Arglwydd wrth Moses, un rheolwr yn ôl dydd, rheolwr yn ôl dydd, byddant yn cyflwyno eu rhoddion i gysegriad yr allor. Ac yr oedd yr un a oedd yn cynnig ei rodd ar y dydd cyntaf, Nahshon fab Aminadab, tywysog llwyth Jwda. Ac fe ddaeth â'i rodd, un bowlen arian, cant a deg ar hugain o bwysau, un bowlen arian o saith deg sicl yn ôl y sicl sanctaidd, y ddwy yn llawn o flawd mân wedi ei gymysgu ag olew yn aberth. Thuser un o ddeg o aur, yn llawn arogl-darth. Llo un o wartheg, hwrdd un, oen un flwydd oed ar gyfer offrwm poeth cyfan, a bwch gafr un o eifr

ynghylch pechod. Ac yn aberth iachawdwriaeth dwy dreisod, pump hyrddod, pump bwch gafr, pump oen benyw blwydd oed; hwn oedd rhodd Naason fab Aminadab. Ar yr ail ddydd daeth Nathanael fab Sogar, rheolwr llwyth Issachar. Ac fe ddaeth â'i rodd ei hun, un bowlen arian, cant a deg ar hugain o bwysau, un bowlen arian o saith deg sicl yn ôl y sicl sanctaidd, y ddwy yn llawn o flawd mân wedi'i gymysgu ag olew yn aberth. Thuser un o ddeg o aur, yn llawn arogl-darth. Un llo o wartheg, un hwrdd, un oen blwydd oed ar gyfer offrwm poeth cyfan, ac un bwch gafr o eifr ynghylch pechod. Ac yn aberth iachawdwriaeth dwy heffer, pump hyrdd, pump bwch gafr, pump oen benyw blwydd oed; hwn oedd rhodd Nathanael fab Sogar. Ar y trydydd dydd, rheolwr meibion Sabulon, Eliab fab Hailon. Ei anrheg ef, un ddysgl arian, cant tri deg o bwysau; un ffiol arian, saith deg sicl yn ôl y sicl sanctaidd; y ddau yn llawn o flawd mân wedi ei gymysgu ag olew ar gyfer aberth; Un thuserfa ddeg o aur, yn llawn o arogldarth. Llo un o wartheg, hwrdd un, oen un flwydd oed ar gyfer offrwm poeth cyfan, a bwch gafr un o eifr ynghylch pechod. Ac yn aberth iachawdwriaeth dwy heffer, pump hyrdd, pump bwch gafr, pump oen benyw blwydd oed, hwn oedd rhodd Eliab fab Helon. Ar y dydd pedwerydd, pennaeth meibion Reuben, Elisur fab Sediur. Ei rodd ef, un ddysgl arian, cant tri deg o bwysau ei phwysau; un fowlen arian, saith deg sicl yn ôl y sicl sanctaidd; y ddau yn llawn o flawd mân wedi ei gymysgu ag olew ar gyfer aberth; Un thuserfa ddeg o aur, yn llawn o arogldarth. Llo un o wartheg, hwrdd un, oen un flwydd oed ar gyfer offrwm poeth cyfan, a bwch gafr un o eifr ynghylch pechod. Ac yn aberth hedd dwy heffer, pump o hyrddod, pump o

fychod gafr, pump o ŵyn benyw blwydd oed; hwn oedd rhodd Elisur fab Sediwr. Ar y pumed dydd, rheolwr meibion Simeon, Salamiel fab Sourisadai. Ei rodd ef, un bowlen arian, cant tri deg ei phwysau, un bowlen arian o saith deg sicl yn ôl y sicl sanctaidd, y ddwy yn llawn o flawd mân wedi ei gymysgu ag olew yn offrwm. Un thuserfa o ddeg o aur, yn llawn arogl-darth. Un llo o wartheg, un hwrdd, un oen blwydd oed ar gyfer poethoffrwm, ac un bwch gafr o eifr ynghylch pechod. Ac yn aberth iachawdwriaeth dwy heffer, pump hyrdd, pump bwch gafr, pump oen benyw blwydd oed, dyma rodd Salamiel fab Sourisadai. Ar y chweched dydd, rheolwr meibion Gad, Eliasaph fab Raguel. Ei rodd ef, un bowlen arian, cant a deg ar hugain o bwysau, un bowlen arian o saith deg sicl yn ôl y sicl sanctaidd, y ddau yn llawn o flawd mân wedi'i gymysgu ag olew ar gyfer aberth. Un thuser o ddeg sicl o aur, yn llawn o thus. Llo un o wartheg, hwrdd un, oen un flwydd oed ar gyfer offrwm poeth cyfan, a bwch gafr un o eifr ynghylch pechod. Ac yn aberth hedd dwy heffer, pump hwrdd, pump bwch gafr, pump oen benyw blwydd oed; hwn oedd rhodd Elisaph fab Raguel. Ar y seithfed dydd, rheolwr meibion Effraim, Elisama fab Ammihud. Ei rodd ef, un bowlen arian, cant a deg ar hugain o bwysau, un bowlen arian o saith deg sicl yn ôl y sicl sanctaidd, y ddau yn llawn o flawd mân wedi'i gymysgu ag olew ar gyfer aberth. Un thuser o ddeg o aur, yn llawn o thus. Llo un o wartheg, hwrdd un, oen un flwydd oed ar gyfer offrwm poeth cyfan, a bwch gafr un o eifr ynghylch pechod. Ac yn aberth hedd dwy heffer, pump o hyrddod, pump o fychod gafr, pump o ŵyn benyw blwydd oed, hwn oedd rhodd Elisama fab Amihudd. Ar y dydd wythfed,

rheolwr meibion Manasse, Gamaliel fab Phadassur. Ei rodd ef, un bowlen arian, cant a deg ar hugain o bwysau, un bowlen arian o saith deg sicl yn ôl y sicl sanctaidd, y ddau yn llawn o flawd mân wedi'i gymysgu ag olew ar gyfer aberth. Un thuser o ddeg o aur, yn llawn o thus. Llo un o wartheg, hwrdd un, oen un blwydd oed yn offrwm poeth cyfan, a bwch gafr o geifr un ynghylch pechod; Ac yn aberth heddwch anner dau, hyrddod pump, bychod geifr pump, ŵyn benywaidd blwydd oed pump; hwn oedd rhodd Gamaliel fab Pedaswr. Ar y nawfed dydd, rheolwr meibion Benjamin oedd Abidan fab Gadeoni. Ei rodd ef, un ddysgl arian, cant tri deg o bwysau ohoni; ffiol, un arian, saith deg sicl yn ôl y sicl sanctaidd; y ddau yn llawn blawd mân wedi ei gymysgu ag olew ar gyfer aberth; Un thuribwl deg o aur, yn llawn arogldarth. Llo un o wartheg, hwrdd un, oen un flwydd oed ar gyfer offrwm poeth cyfan, a bwch gafr un o eifr ynghylch pechod. Ac yn aberth hedd dwy heffer, pump hwrdd, pump bwch gafr, pump oen benyw blwydd oed; hwn oedd rhodd Abidan fab Gideoni. Ar y degfed dydd, tywysog meibion Dan, Ahiezer fab Ammishaddai. Ei rodd ef, un bowlen arian, cant a deg ar hugain o bwysau, un bowlen arian o saith deg sicl yn ôl y sicl sanctaidd, y ddau yn llawn o flawd mân wedi'i gymysgu ag olew ar gyfer aberth. Un thuser o ddeg o aur, yn llawn o thus. Llo un o wartheg, hwrdd un, oen un flwydd oed ar gyfer offrwm poeth cyfan, a bwch gafr un o eifr ynghylch pechod. Ac yn aberth hedd dwy heffer, pump hwrdd, pump bwch gafr, pump oen benyw blwydd oed, hwn oedd rhodd Ahieser fab Ammisaddai. Ar yr unfed dydd ar ddeg, rheolwr meibion Asher oedd Phagiel fab Echran. Ei rodd ef, un bowlen arian, cant a deg

ar hugain o bwysau, un bowlen arian o saith deg sicl yn ôl y sicl sanctaidd, y ddwy yn llawn o flawd mân wedi'i gymysgu ag olew ar gyfer aberth. Un thuser o ddeg o aur, yn llawn o thus. Un llo o wartheg, un hwrdd, un oen blwydd oed ar gyfer poethoffrwm, ac un bwch gafr o eifr ynghylch pechod. Ac yn aberth iachawdwriaeth dwy heffer, pump o hyrddod, pump o eifr gwrywaidd, pump o ŵyn benywaidd blwydd oed, dyma rodd Phagiel fab Echran. Ar y deuddegfed dydd, rheolwr meibion Naphtali, Achire fab Ainan. Ei rodd ef, un bowlen arian, cant a deg ar hugain o bwysau, un bowlen arian o saith deg sicl yn ôl y sicl sanctaidd, y ddwy yn llawn o flawd mân wedi'i gymysgu ag olew ar gyfer aberth. Un thuser o ddeg o aur, yn llawn o thus. Llo un o wartheg, hwrdd un, oen un blwydd oed ar gyfer offrwm llosg cyfan, a bwch gafr un o geifr dros bechod. Ac yn aberth hedd dwy dreisod, pump hyrddod, pump bwch gafr, pump oen benyw blwydd oed. Hwn oedd rhodd Achire fab Ainan. Dyma gysegriad yr allor ar y dydd yr eneiniodd ef, gan dywysogion meibion Israel: dysglau arian deuddeg, powlenni arian deuddeg, thuserwyr aur deuddeg. Cant tri deg o siclau oedd y ddysgl, yr un, a saith deg o siclau oedd y ffiol, yr un, holl arian y llestri oedd dwy fil pedwar cant o siclau, yn ôl y sicl sanctaidd. Deuddeg thuser aur yn llawn o thus, holl aur y thuseri, cant ac ugain o aur. Yr holl ychen ar gyfer y poethoffrwm, deuddeg llo, deuddeg hwrdd, deuddeg oen blwydd oed, a'u haberthau hwy, a'u diodoffrymau hwy, a deuddeg bwch gafr ynghylch pechod. Yr holl wartheg ar gyfer aberth iachawdwriaeth, heiffers pedwar ar hugain, hyrddod trigain, geifr gwrywaidd trigain blwydd oed, ŵyn benywaidd trigain blwydd oed di-nam; dyma

gysegriad yr allor, ar ôl llenwi ei ddwylo ac ar ôl ei eneinio. Wrth i Moses fynd i mewn i babell y dystiolaeth i siarad ag ef, clywodd lais yr Arglwydd yn siarad ato o'r uchod o'r drugareddfa, sydd ar arch y dystiolaeth, rhwng y ddau cerwb, ac yr oedd yn siarad ag ef.

8

Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, siarada ag Aaron, a dywed wrtho, pan fyddi di'n gosod y lampau o'r ochr, tuag at wyneb y canhwyllbren bydd y saith lamp yn rhoi golau. Ac fe wnaeth Aaron felly; o'r un rhan o flaen y canhwyllbren fe gyneuodd ei lampau hi, yn union fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses; Ac dyma adeiladwaith y canhwyllbren: solet, aur, ei choesyn hi, a'i lilis hi, solet i gyd; yn ôl y ffurf a ddangosodd yr Arglwydd i Moses, felly fe wnaeth y canhwyllbren. A llefarodd yr Arglwydd at Moses yn dweud, cymer y Lefiaid o ganol meibion Israel, a byddi di'n eu puro nhw. Ac felly byddi di'n gwneud iddynt eu puro, byddi di'n taenellu arnynt ddŵr puro, a bydd rasel yn dod ar eu holl gorff, a byddant yn golchi eu dillad, a byddant yn lân. Ac fe gymerant un llo o'r gwartheg, a gyda hwn aberth o flawd mân wedi ei gymysgu ag olew, a byddi'n cymryd llo blwydd oed o'r gwartheg yn aberth dros bechod. Ac fe ddoi di â'r Lefiaid o flaen pabell y dystiolaeth; ac fe gasgli di holl gynulliad meibion Israel; Ac fe ddoi di â'r Lefiaid o flaen yr Arglwydd, a bydd meibion Israel yn gosod eu dwylo ar y Lefiaid; Ac fe neilltu Aaron y Lefiaid yn

offrwm o flaen yr Arglwydd oddi wrth feibion Israel; a byddant er mwyn gweithio gwaith yr Arglwydd. Ond bydd y Lefiaid yn gosod eu dwylo ar bennau'r lloi, a byddi'n gwneud yr un yn aberth dros bechod, a'r un yn boethoffrwm i'r Arglwydd, i wneud iawn drostynt hwy. A byddi'n gosod y Lefiaid o flaen yr Arglwydd, ac o flaen Aaron, ac o flaen ei feibion ef, a byddi'n eu rhoi nhw'n offrwm o flaen yr Arglwydd; A byddi'n gwahanu'r Lefiaid o ganol meibion Israel; a byddant yn eiddo i mi. Ac ar ôl hyn bydd y Lefiaid yn mynd i mewn i weithio gweithiau pabell y dystiolaeth, a byddi'n eu glanhau hwy, a byddi'n eu cyflwyno hwy gerbron yr Arglwydd. Oherwydd rhodd wedi eu rhoi yw'r rhain i mi o blith meibion Israel, yn lle'r rhai sy'n agor pob croth, y cyntafanedig i gyd o feibion Israel; yr wyf wedi eu cymryd hwy i mi. Oherwydd mae pob cyntaf-anedig ymhlith meibion Israel yn eiddo i mi, o ddynion hyd at anifeiliaid; ar y dydd y trawais bob cyntaf-anedig yng ngwlad yr Aifft, cysegrais hwy i mi, a chymerais y Lefiaid yn lle pob cyntaf-anedig ymhlith meibion Israel. Ac rhoddais y Lefiaid yn ôl yn offrwm wedi eu rhoi i Aaron ac i'w feibion o blith meibion Israel, i weithio gweithiau meibion Israel ym mhabell y dystiolaeth, ac i wneud iawn dros feibion Israel, ac ni fydd ymhlith meibion Israel neb yn agosáu at y pethau sanctaidd. Ac fe wnaeth Moses ac Aaron a holl gynulleidfa meibion Israel i'r Lefiaid fel y gorchymynodd yr Arglwydd i Moses ynghylch y Lefiaid; felly y gwnaeth meibion Israel iddynt. Ac fe burodd y Lefiaid eu hunain, ac fe olchon nhw eu dillad, a rhoddodd Aaron hwy yn offrymu o flaen yr Arglwydd, a gwnaeth Aaron iawn drostynt i'w puro hwy. Ac wedi hyn aeth y Lefiaid i mewn i weinidogaethu eu

gweinidogaeth yn nabell y dystiolaeth gerbron Aaron ac gerbron ei feibion ef, fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses ynghylch y Lefiaid; felly y gwnaethant iddynt. Ac siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, dyma'r peth am y Lefiaid: o bump ar hugain oed ac uwch, byddant yn mynd i mewn i weithio ym mhabell y dystiolaeth; Ac o hanner cant oed bydd yn ymadael o'r gwasanaeth, ac nid yw'n gweithio mwyach. Ac fe weinidoga ei frawd ym mhabell y dystiolaeth i gadw gwyliadwriaeth, ond ni wna waith, felly y gwnei di i'r Lefiaid yn eu gwyliadwriaeth.

9

Ac siaradodd yr Arglwydd â Moses yn anialwch Sinai yn yr ail flwyddyn, ar ôl iddyn nhw fynd allan o wlad yr Aifft, yn y mis cyntaf, gan ddweud, dywed, a gadewch i feibion Israel wneud y Pasg yn ôl ei amser ef, ar y pedwerydd dydd ar ddeg o'r mis cyntaf tua'r hwyr, byddi di'n ei wneud yn ôl yr amseroedd; yn ôl ei gyfraith ef, ac yn ôl ei gymhariaeth ef byddi di'n ei wneud ef. A llefarodd Moses wrth feibion Israel i wneud y Pasg ar y pedwerydd dydd ar ddeg o'r mis yn anialwch Sinai. Fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses, felly y gwnaeth meibion Israel. Ac fe ddaeth y dynion oedd yn aflan ar enaid dyn, ac nid oeddent yn gallu gwneud y pasg yn y diwrnod hwnnw; ac fe ddaethon o flaen Moses ac Aaron yn y diwrnod hwnnw; Ac fe ddywedodd y dynion hynny wrtho, rydyn ni yn aflan ar enaid dyn; a ddylen ni felly gael ein cadw yn ôl rhag cyflwyno'r rhodd i'r Arglwydd yn ôl ei amser ef yng nghanol meibion Israel? A

dywedodd Moses wrthynt, Sefwch yma, a byddaf yn clywed beth y bydd yr Arglwydd yn ei orchymyn amdanoch chi. Ac fe siaradodd yr Arglwydd at Moses, yn dweud, siarada at feibion Israel, yn dweud, dyn dyn, pwy bynnag os bydd yn aflan ar enaid dyn, neu ar ffordd bell i chi, neu yn eich cenedlaethau chi, ac fe wnaiff y pasg i'r Arglwydd yn yr ail fis ar y pedwerydd dydd ar ddeg; tuag at gyda'r nos fe wnân nhw ef, ar fara croyw a llysiau chwerw fe fwytân nhw ef. Ni adawant ddim ohono tan y bore, ac ni thorrant asgwrn ohono; yn ôl cyfraith y Pasg y gwnânt ef. Ac os bydd dyn yn lân, ac nid yw ar daith bell, ac eto'n methu â chadw'r Pasg, yna bydd yr enaid hwnnw yn cael ei dorri i ffwrdd o'i bobl, oherwydd ni chyflwynodd rodd i'r Arglwydd yn ei amser priodol; bydd y dyn hwnnw yn dwyn ei bechod. Os ond daw estron atoch chi yn eich tir chi, a gwneud y Pasg i'r Arglwydd, yn ôl cyfraith y Pasg, ac yn ôl ei drefniant ef, bydd un gyfraith i chi ac i'r estron ac i frodor y tir. Ac ar y dydd y safodd y babell, gorchuddiodd y cwmwl y babell, tŷ'r dystiolaeth, ac yn yr hwyr yr oedd ar y babell fel ffurf o dân hyd y bore. Felly y bu'n barhaus: y cwmwl oedd yn ei gorchuddio liw dydd, a ffurf tân liw nos. Ac pan gododd y cwmwl o'r babell, wedi hyn ymadawodd meibion Israel, ac yn y lle lle safodd y cwmwl, yno y gwersyllodd meibion Israel. Trwy orchymyn yr Arglwydd bydd meibion Israel yn gwersyllu, a thrwy orchymyn yr Arglwydd byddant yn ymadael; yr holl ddyddiau y mae'r cwmwl yn cysgodi ar y babell, bydd meibion Israel yn gwersyllu. Ac pan dynnir y cwmwl ar y babell am ddyddiau lawer, bydd meibion Israel yn cadw gwyliadwriaeth Duw, ac ni fyddant yn symud. Ac fe fydd, pan fydd y cwmwl yn gorchuddio'r babell am

nifer o ddyddiau, trwy lais yr Arglwydd y byddant yn gwersyllu, a thrwy orchymyn yr Arglwydd y byddant yn ymadael. A bydd, pan ddaw'r cwmwl o'r hwyr hyd y bore, ac y bydd y cwmwl yn codi yn y bore, yna byddant yn cychwyn, ddydd neu nos. Mis dyddiau'r cwmwl yn cynyddu gan gysgodi arni, bydd meibion Israel yn gwersyllu, ac ni fyddant yn ymadael. Oherwydd trwy orchymyn yr Arglwydd y byddant yn ymadael; cadwasant wyliaeth yr Arglwydd trwy orchymyn yr Arglwydd yn llaw Moses.

10

Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, yn dweud, gwna i ti dy hun ddwy utgorn o arian; wedi eu curo byddi yn eu gwneud nhw; a byddant i ti i alw yn ôl y gynulleidfa, ac i symud y gwersylloedd. Ac fe fyddi di'n canu'r utgorn ynddyn nhw, a bydd yr holl gynulliad yn cael ei gasglu at ddrws pabell y dystiolaeth. Ond os byddan nhw'n canu yn un, byddan nhw'n dod atat ti, yr holl lywodraethwyr arweinwyr Israel. A byddwch yn seinio'r utgorn yn arwydd, a bydd y rhai sy'n gwersyllu yn y dwyrain yn cychwyn; a byddwch yn seinio'r utgorn yn arwydd eilwaith, a bydd y gwersylloedd sy'n gwersyllu yn y De yn cychwyn; a byddwch yn seinio'r utgorn yn arwydd trydydd tro, a bydd y gwersylloedd sy'n gwersyllu wrth y môr yn cychwyn; a byddwch yn seinio'r utgorn yn arwydd pedwerydd tro, a bydd y gwersylloedd sy'n gwersyllu tua'r Gogledd yn cychwyn; gydag arwydd byddant yn seinio'r utgorn wrth iddyn nhw gychwyn.

Ac pan fyddwch yn casglu'r gynulleidfa, byddwch yn seinio'r utgorn, ond nid gydag arwydd. A bydd meibion Aaron yr offeiriaid yn seinio'r utgyrn, a bydd hyn yn ddeddf dragwyddol i chwi ar hyd eich cenedlaethau. Os ewch allan i ryfel yn eich tir yn erbyn y gwrthwynebwyr sydd wedi gwrthwynebu chi, a byddwch yn seinio'r trwmpedau, a byddwch yn cael eich cofio gerbron yr Arglwydd, a byddwch yn cael eich achub rhag eich gelynion. Ac yn nyddiau eich llawenydd, ac yn eich gwyliau, ac yn eich lleuadau newydd, byddwch yn seinio'r utgyrn ar y poethoffrymau, ac ar aberthau eich iachawdwriaeth, a bydd i chwi yn goffadwriaeth gerbron eich Duw; myfi yw'r Arglwydd eich Duw. Ac fe ddigwyddodd yn yr ail flwyddyn, yn yr ail fis, ar yr ugeinfed dydd o'r mis, i'r cwmwl godi o babell y dystiolaeth. A chododd meibion Israel gyda'u darpariaethau yn anialwch Sinai, a safodd y cwmwl yn anialwch Paran. Ac fe godasant yn gyntaf trwy lais yr Arglwydd yn llaw Moses. Ac fe gododd trefn gwersyll meibion Jwda yn gyntaf gyda'u nerth, ac ar eu nerth hwy, Nahshon fab Aminadab. ac ar bŵer llwyth meibion Issachar, Nathanael fab Sogar. ac ar bŵer llwyth meibion Sabulon, Eliab fab Helon. A byddant yn tynnu i lawr y babell, a bydd meibion Gershon a meibion Merari, sy'n cario'r babell, yn cychwyn. Ac fe gododd adran gwersyll Reuben gyda'u lluoedd; ac ar eu lluoedd hwy, Elisur fab Sedeur; Ac ar luoedd llwyth meibion Simeon, Salamiel fab Surisadai. Ac ar nerth llwyth meibion Gad, Elisaph fab Raguel. Ac bydd meibion Kohath yn cychwyn allan yn cario'r pethau sanctaidd, a byddant yn codi'r babell nes iddynt gyrraedd. A bydd trefn gwersyll Effraim yn cychwyn gyda'u llu, ac ar eu llu hwy, Elisama fab Amihudd. Ac

ar bŵer llwyth meibion Manasse, Gamaliel fab Phadassur. Ac ar nerth llwyth meibion Benjamin, Abidan fab Gideoni. Ac fe fyddant yn cychwyn adran gwersyll meibion Dan, yr olaf o'r holl wersylloedd, gyda'u nerth hwy; ac ar eu nerth hwy, Ahiezer fab Ammishaddai. Ac ar nerth llwyth meibion Aser, Phagiel fab Echran. Ac ar nerth llwyth meibion Naphtali, Ahira fab Enan. Dyma luoedd meibion Israel, ac fe godasant gyda'u nerth. Ac meddai Moses wrth Hobab fab Raguel y Midianiad, tad-yng-nghyfraith Moses, Rydym ni'n ymadael i'r lle y dywedodd yr Arglwydd, Hwn a roddaf i chwi. Tyrd gyda ni, a gwnawn yn dda i ti, oherwydd llefarodd yr Arglwydd bethau da ynghylch Israel. Ac meddai wrtho, Ni af i, ond i'm gwlad fy hun, ac at fy nghenhedlaeth fy hun. Ac meddai, Paid â'n gadael ni, oherwydd buost gyda ni yn yr anialwch, a byddi yn ein plith yn henuriad. A bydd, os ewch gyda ni, y bydd y pethau da hynny, cymaint ag y bydd yr Arglwydd yn gwneud daioni i ni, a gwnawn dda i chi. Ac fe gododd hwy allan o fynydd yr Arglwydd daith tri diwrnod, ac aeth arch cyfamod yr Arglwydd o'u blaen hwy daith tri diwrnod i chwilio iddynt le i orffwys. Ac fe ddigwyddodd wrth godi'r arch, a dywedodd Moses, Deffro, O Arglwydd, a gwasgarer dy elynion, ffoed pawb sy'n dy gasáu di. Ac yn y gorffwys dywedodd, Dychwel, O Arglwydd, at filoedd o fyrddau Israel. Ac daeth y cwmwl yn cysgodi arnynt yn ystod y dydd, wrth iddynt godi o'r gwersyll.

11

Ac yr oedd y bobl yn grwgnach pethau drwg o flaen yr Arglwydd, a chlywodd yr Arglwydd, a digiodd mewn dicter, a chyneuwyd tân ynddynt gan yr Arglwydd, ac ysodd ran o'r gwersyll. Ac fe waeddodd y bobl at Moses, a gweddïodd Moses at yr Arglwydd, a pheidiodd y tân. Galwyd enw'r lle hwnnw yn Gonflagrasiwn, oherwydd cyneuwyd tân ynddynt gan yr Arglwydd. Ac fe ddymunasant y cymysgion oedd yn eu plith ddymuniad, ac wedi eistedd wylodd meibion Israel hefyd, ac a ddywedasant, Pwy a fydd yn ein bwydo ni â chig? Rydyn ni wedi cofio'r pysgod yr oeddem yn eu bwyta yn yr Aifft am ddim. A'r cwpanau gwydr, a'r melonau, a'r cennin, a'r winwns, a'r garlleg. Ond nawr mae ein henaid yn hollol sych, nid oes dim byd ond y manna i'n llygaid. Ond roedd y manna fel had coriander, a'i ffurf fel ffurf grisial. Ac yr oedd y bobl yn teithio trwodd, ac yn casglu, ac yn ei falu yn y felin, ac yn ei rwbio yn y morter, ac yn ei ferwi yn y pot, ac yn ei wneud yn deisennau, ac yr oedd y pleser ohono fel blas teisen o olew. Ac pan ddeuai'r gwlith i lawr ar y gwersyll yn y nos, byddai'r manna yn disgyn arno. Ac fe glywodd Moses hwy'n wylo yn ôl eu llwythau, pob un wrth ei ddrws ei hun, a digiodd yr Arglwydd yn llidiog iawn, ac yng ngolwg Moses yr oedd yn ddrwg. Ac meddai Moses wrth yr Arglwydd, pam yr wyt ti wedi cam-drin dy was, a pham nad wyf wedi cael ffafr o'th flaen di, i osod ysgogiad y bobl hyn arnaf fi? Nid fi a gymerodd yr holl bobl hyn yn y groth, neu ai fi a roddodd enedigaeth iddyn nhw? Oherwydd rwyt ti'n dweud wrthyf fi, cymer ef i'th fynwes di, fel y mae mamaeth yn codi'r plentyn sy'n sugno, i'r tir a dyngest ti i'w tadau hwy? O ble i mi gig i roi i'r holl bobl hyn? Oherwydd maen nhw'n wylo arnaf i,

gan ddweud, rho i ni gig, fel y gallwn fwyta. Ni fyddaf yn gallu dwyn y bobl hyn ar fy mhen fy hun, oherwydd mae'r gair hwn yn rhy drwm i mi. Os felly yr wyt ti'n gwneud i mi, lladd fi â dinistrio, os wyf wedi cael trugaredd gennytt ti, fel na welaf fy ngorthrymder. A dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Casgl i mi saith deg o ddynion o henuriaid Israel, y rhai yr wyt ti dy hun yn eu hadnabod, oherwydd y rhain yw henuriaid y bobl ac ysgrifenyddion yn yr un modd, a byddi'n dod â hwy at babell y dystiolaeth, a byddant yn sefyll yno gyda thi. Ac fe ddisgynaf, a siaradaf yno gyda thi, a thynnaf o'r ysbryd sydd arnat ti, a'i osod arnynt hwy, a byddant yn cynorthwyo gyda thi â baich y bobl, ac ni fyddi di dy hun yn unig yn ei ddwyn. Ac i'r bobl byddi di'n dweud, sancteiddiwch eich hunain ar gyfer yfory, a byddwch chi'n bwyta cig; oherwydd wyloch chi o flaen yr Arglwydd, yn dweud, pwy fydd yn ein bwydo ni â chig? Mae'n dda i ni yn yr Aifft; a bydd yr Arglwydd yn rhoi cig i chi i'w fwyta, a byddwch chi'n bwyta cig. Nid un diwrnod y byddwch yn bwyta, nid dau, nid pump o ddiwrnodau, nid deg o ddiwrnodau, nid ugain o ddiwrnodau, hyd fis o ddiwrnodau y byddwch yn bwyta, hyd nes y daw allan o'ch ffroenau chi; a bydd i chi yn golera, oherwydd fe wnaethoch chi anufuddhau i'r Arglwydd, sydd ynoch chi, ac fe wnaethoch chi wylo o'i flaen ef, gan ddweud, pam i ni fynd allan o'r Aifft? A dywedodd Moses, chwe chant mil o filwyr traed yw'r bobl, yn y rhai rydw i yn eu plith; a ti ddywedaist, cig roddaf iddyn nhw i'w fwyta, a bwytant am fis o ddyddiau; A ddefaid ac ychen a laddwyd ar eu cyfer nhw, a fydd hynny'n ddigon iddyn nhw? Neu a fydd holl bysgod y môr yn cael eu casglu iddyn nhw, ac a fydd yn ddigon iddyn nhw? A

dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, oni fydd llaw yr Arglwydd yn ddigon? Byddi di'n gwybod eisoes a fydd fy ngair i yn dy oddiweddyd di ai peidio. Ac aeth Moses allan, a siaradodd â'r bobl eiriau'r Arglwydd, a chasglodd saith deg o ddynion o henuriaid y bobl, a'u gosododd o amgylch y babell. Ac aeth yr Arglwydd i lawr mewn cwmwl, a llefarodd tuag ato ef, a chymerodd i ffwrdd o'r ysbryd oedd arno ef, a'i osod ar y saith deg o ddynion, yr henuriaid. A phan orffwysodd yr ysbryd arnynt hwy, proffwydasant, ac ni wnaethant ychwanegu eto. Ac fe adawyd dau ddyn yn y gwersyll, enw'r un oedd Eldad, ac enw'r ail oedd Medad, a gorffwysodd ysbryd arnynt, ac yr oeddent hwy ymhlith y rhai cofrestredig, ac ni ddaethant at y babell, a phroffwydasant yn y gwersyll. Ac wedi rhedeg ato, adroddodd y dyn ifanc i Moses, a dywedodd, Mae Eldad a Medad yn proffwydo yn y gwersyll. Ac atebodd Josua fab Nun, a oedd yn sefyll wrth Moses, y dewisedig, a dywedodd, F'arglwydd Moses, atal hwy. A ddywedodd Moses wrtho, onid wyt ti'n genfigennus ohonof i? A phwy a roddai holl bobl yr Arglwydd yn broffwydi, pan roddo'r Arglwydd ei ysbryd arnynt hwy? Ac aeth Moses i ffwrdd i'r gwersyll, ef ei hun a henuriaid Israel. Ac aeth ysbryd allan o blith yr Arglwydd, a dug soflieir ar draws o'r môr, a'u gosod ar y gwersyll ffordd dydd o'r fan hon, a ffordd dydd o'r fan hon, o amgylch y gwersyll, tua dau gufydd o'r ddaear. Ac wedi codi, casglodd y bobl soflieir drwy'r dydd cyfan, a thrwy'r nos gyfan, a thrwy'r dydd cyfan wedyn. Yr un a gasglodd leiaf, casglodd ddeg mesur, ac fe'u hoersant o amgylch y gwersyll i'w cadw. Roedd y cig eto yn eu dannedd cyn methu, a digiodd yr Arglwydd wrth y bobl, a thrawodd yr Arglwydd y bobl ag ergyd

fawr iawn. Ac fe alwyd enw'r lle hwnnw Feddau'r Chwant, oherwydd yno y claddwyd y bobl a chwantodd. O Feddau Chwantau symudodd y bobl i Aseroth, a bu'r bobl yn Aseroth.

12

Ac fe siaradodd Miriam ac Aaron yn erbyn Moses, oherwydd y wraig Ethiopaidd a gymerodd Moses, oherwydd cymerodd wraig Ethiopaidd, ac fe ddywedon nhw, onid gyda Moses yn unig y mae'r Arglwydd wedi siarad? Onid â ni hefyd y siaradodd? Ac clywodd yr Arglwydd. Ac roedd y dyn Moses yn addfwyn iawn o blith yr holl bobl oedd ar y ddaear. Ac meddai'r Arglwydd yn syth wrth Moses ac Aaron a Miriam, Dewch allan, chi'ch tri, i babell y dystiolaeth. Ac aeth y tri allan i babell y dystiolaeth, a daeth yr Arglwydd i lawr mewn colofn o gwmwl, a safodd wrth ddrws pabell y dystiolaeth, a galwyd Aaron a Miriam, ac aeth y ddau allan. Ac meddai wrthynt, Gwrandewch ar fy ngeiriau: os bydd proffwyd yn eich plith i'r Arglwydd, mewn gweledigaeth y caf fy adnabod iddo, ac mewn cwsg y siaradaf ag ef. Nid felly fy ngwas i Moses, yn fy nhŷ cyfan i yn ffyddlon y mae; Genau wrth enau siaradaf i ag ef, mewn ffurf, ac nid trwy ddamhegion, a gogoniant yr Arglwydd gwelodd; a pham na ofnoch chi siarad yn erbyn fy ngwas i Moses? Ac aeth llid digofaint yr Arglwydd arnynt, ac aeth ymaith. Ac ymadawodd y cwmwl o'r babell, ac wele roedd Miriam yn wahanglyf fel eira, ac edrychodd Aaron ar Miriam, ac wele roedd hi'n wahanglyf. Ac meddai Aaron wrth Moses, erfyniaf, arglwydd, na osod arnom bechod, oherwydd

buom yn ffôl yn ôl fel y pechasom; Na fydded fel cyfartal â marwolaeth, fel erthyliad yn dod allan o groth mam, ac yn difa hanner ei chnawd. Ac gwaeddodd Moses at yr Arglwydd, gan ddweud, O Dduw, erfyniaf arnat, iachâ hi. Ac meddai'r Arglwydd wrth Foses, pe bai ei thad hi wedi poeri yn ei hwyneb hi, oni fyddai hi'n cywilyddio am saith diwrnod? Gadewch iddo gael ei wahanu am saith diwrnod y tu allan i'r gwersyll, ac ar ôl hyn bydd yn mynd i mewn. Ac fe wahanwyd Miriam y tu allan i'r gwersyll am saith diwrnod, ac ni symudodd y bobl hyd nes y purwyd Miriam. Ac ar ôl hyn symudodd y bobl o Aseroth, a gwersyllasant yn anialwch Pharan.

13

Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, anfon ddynion i ti dy hun, a gad iddyn nhw ysbïo'r tir y Canaaneaid, yr hwn yr wyf i'n ei roi i feibion Israel yn feddiant; byddi di'n eu hanfon nhw, un dyn yn ôl llwyth, yn ôl clannau eu tadau, pob arweinydd ohonyn nhw. Ac anfonodd Moses hwy allan o anialwch Paran trwy lais yr Arglwydd; pob un o'r rhain oedd yn ddynion ac yn arweinwyr meibion Israel. Ac y rhain yw eu henwau hwy, o lwyth Reuben, Samuel fab Zaccur. O'r llwyth Simeon, Saphat fab Souri. O'r llwyth Jwda, Caleb mab Jeffunne. O'r llwyth Issachar, Igal mab Joseff. O'r llwyth Effraim, Hoshea fab Nun. O lwyth Benjamin, Palti fab Raphu. O lwyth Sabulon, Gaddiel fab Sudi. O lwyth Joseff o feibion Manasse, Gaddi fab Susi. O'r llwyth Dan, Amiel fab Gamaliel. O'r llwyth Asher,

Sathour fab Mihangel. O lwyth Naphtali, Nabi fab Sabi. O'r llwyth Gad, Goudiel fab Macchi. Dyma enwau'r dynion a anfonodd Moses i ysbïo'r tir, ac enwodd Moses Hoshea fab Nun yn Josua. Ac anfonodd Moses nhw i ysbïo tir Canaan, a dywedodd wrthyn nhw, ewch i fyny trwy'r anialwch hwn, a byddwch yn mynd i fyny i'r mynydd, a byddwch yn gweld y tir beth yw e, a'r bobl sy'n byw arno fe, os ydyn nhw'n gryf neu'n wan, neu os ydyn nhw'n ychydig neu'n llawer. Ac pa fath o dir yw hwnnw y mae'r rhain yn trigo ynddo, ai da ydyw ai drwg, a pha fath o ddinasoedd y mae'r rhain yn byw ynddynt, ai mewn lleoedd caerog ai mewn lleoedd digaer. A beth yw'r tir, ai fras ai diffaith; a oes coed ynddi, ai nac oes; ac wedi dyfalbarhau cymerwch o ffrwythau'r tir. Ac mae'r dyddiau, dyddiau gwanwyn, yn rhagredwyr y grawnwin. Ac wedi mynd i fyny, archwilion nhw'r tir o anialwch Sin hyd at Rehob, wrth fynd i mewn i Hamath. Ac aethant i fyny trwy'r anialwch, ac aethant ymaith hyd at Hebron, ac yno roedd Ahiman, a Sheshai, a Talmai, cenedlaethau Anak, ac adeiladwyd Hebron saith mlynedd cyn Tanis yn yr Aifft. Ac fe ddaethant hyd at ddyffryn y clwstwr grawnwin, ac fe ysbïasant hi allan, ac fe dorrasant oddi yno gangen a chlwstwr o rawnwin un arno, ac fe'i codasant ar bolion, ac o'r pomgranadau, ac o'r ffigys. Ac fe enwasant y lle hwnnw Ceunant y Sypyn Grawnwin, oherwydd y sypyn a dorrasant oddi yno feibion Israel. Ac fe droisant yn ôl oddi yno ar ôl archwilio'r tir am ddeugain diwrnod. Ac wedi mynd daethon nhw at Moses ac Aaron ac at holl gynulliad meibion Israel, i anialwch Paran Cades; ac atebason nhw iddyn nhw air ac i'r holl gynulliad, a dangosason nhw ffrwyth y tir, ac

adroddon nhw iddo fo, a dywedon nhw, daethon ni i'r tir yr hwn anfonest ti ni iddo, tir yn llifo llaeth a mêl; a hwn yw ei ffrwyth hi. Ond oherwydd bod y genedl sy'n preswylio arni yn feiddgar, a dinasoedd cadarn wedi eu muriau yn fawr iawn, a gwelsom genhedlaeth Anak yno. Ac mae Amalec yn preswylio yn y tir tua'r De, a'r Hethiaid, a'r Hifiaid, a'r Jebusiaid, a'r Amoriaid yn preswylio yn y wlad fynyddig, a'r Canaaneaid yn preswylio ger y môr, ac wrth afon Iorddonen. Ac fe dawelodd Caleb y bobl tuag at Moses, a dywedodd wrtho, Na, ond gan fynd i fyny fe awn i fyny, ac fe etifeddwn hi, oherwydd rydym yn ddigon cryf i'w trechu hwy. Ac meddai'r dynion a aeth i fyny gydag ef, Nid ydym yn mynd i fyny, oherwydd ni allwn fynd i fyny at y genedl, gan ei bod yn gryfach na ni. Ac fe ddaethant â syndod am y ddaear yr oeddent wedi ei hysbïo at feibion Israel, gan ddweud, Y ddaear yr aethom drwyddi i'w hysbïo, tir sy'n difa'r rhai sy'n preswylio arni yw, a'r holl bobl a welsom ynddi oedd dynion o faint mawr. Ac yno gwelsom y cewri, ac roeddem o'u blaen hwy fel locustiaid, ond felly hefyd yr oeddem o'u blaen hwy.

14

Ac wedi codi ei llais, rhoddodd yr holl gynulleidfa ochenaid, ac wylodd y bobl drwy'r nos honno. Ac roedd holl feibion Israel yn grwgnach yn erbyn Moses ac Aaron; a dywedodd yr holl gynulliad wrthynt, O na byddem wedi marw yn nhir yr Aifft, neu pe byddem wedi marw yn yr anialwch hwn; a pham mae'r Arglwydd yn dod â ni i mewn i'r tir hwn i syrthio mewn rhyfel?

Bydd ein gwragedd a'n plant yn ysglyfaeth; nawr felly mae'n well troi yn ôl i'r Aifft. Ac meddai un wrth y llall, Gadewch inni benodi arweinydd, a dychwelyd i'r Aifft. Ac syrthiodd Moses ac Aaron ar eu hwynebau o flaen holl gynulliad meibion Israel. Josua fab Nun, a Caleb fab Jeffunne o'r rhai oedd wedi ysbïo'r tir, fe wnaethant rwygo eu dillad, ac fe ddwedasant wrth holl gynulliad meibion Israel, gan ddweud, mae'r tir yr ydym wedi ei ysbïo yn dda iawn iawn. Os yw'r Arglwydd yn ein dewis ni, bydd yn dod â ni i mewn i'r tir hwn ac yn ei roi i ni, tir sydd yn llifo â llaeth a mêl. Ond peidiwch â bod yn wrthryfelwyr rhag yr Arglwydd, ac nid ofnwch bobl y ddaear, oherwydd maent yn fwyd i chwi; mae eu hamser wedi cilio oddi wrthynt, a'r Arglwydd sydd gyda ni, peidiwch ag ofni hwynt. Ac meddai'r holl gynulleidfa eu llabyddio hwy â cherrig, ac ymddangosodd gogoniant yr Arglwydd yn y cwmwl ar babell y dystiolaeth i holl feibion Israel. Ac meddai'r Arglwydd wrth Moses, tan pryd mae'r bobl hyn yn fy mhrocio i? A hyd pa bryd nad ydyn nhw'n credu ynof fi ar ôl yr holl arwyddion a wnes i yn eu plith nhw? Fe'u trawaf â marwolaeth, ac fe'u dinistriaf, ac fe wnaf di a thŷ dy dad yn genedl fawr, a llawer mwy na hyn. Ac meddai Moses wrth yr Arglwydd, a bydd yr Aifft yn clywed, oherwydd dygaist ti â'th gryfder y bobl hyn allan ohonynt. Ond hefyd mae pawb sy'n preswylio ar y ddaear hon wedi clywed, oherwydd ti yw'r Arglwydd ymhlith y bobl hyn, yr hwn a welir wyneb yn wyneb, O Arglwydd, ac y mae dy gwmwl di yn sefyll arnynt, ac mewn colofn o gwmwl yr wyt ti'n mynd o'u blaen yn ystod y dydd, ac mewn colofn o dân yn ystod y nos. Ac fe fyddi di'n dinistrio'r bobl hyn fel un dyn; a bydd y cenhedloedd, cymaint ag sydd

wedi clywed dy enw di, yn dweud, gan ddweud, oherwydd nad oedd yr Arglwydd yn gallu dod â'r bobl hyn i mewn i'r tir y tyngodd iddyn nhw, fe'u trawyd nhw i lawr yn yr anialwch. Ac nawr gadewch i'th nerth gael ei ddyrchafu, Arglwydd, yn y modd y dywedaist ti, gan ddweud, Yr Arglwydd yn hir-ymarhous, ac yn helaeth mewn trugaredd, ac yn wir, yn tynnu i ffwrdd anghyfreithlondeb ac anghyfiawnder a phechod, ac trwy buro ni fydd yn puro'r euog, yn rhoi yn ôl bechodau tadau ar blant hyd y drydedd a'r bedwaredd genhedlaeth. Maddau'r pechod i'r bobl hyn yn ôl dy drugaredd fawr, yn union fel y buost yn raslon iddynt o'r Aifft hyd yn awr. A dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Yr wyf yn raslon tuag atynt yn ôl dy air di. Ond rwy'n byw i, ac yn fyw y mae fy enw i, a bydd gogoniant yr Arglwydd yn llenwi'r holl ddaear. Oherwydd bod yr holl ddynion sy'n gweld fy ngogoniant i, a'r arwyddion a wneuthum yn yr Aifft, ac yn yr anialwch, ac fe brofon nhw fi y degfed tro hwn, ac nid gwrandawon nhw ar fy llais i, yn wir ni welan nhw y tir, a dyngais i'w tadau nhw; ond eu plant nhw sydd gyda fi yma, cymaint â nad ydyn nhw'n gwybod da na drwg, pob un iau dibrofiad, i'r rhain rhoddaf i y tir; ond yr holl rai a'm cynhyrfodd i, ni welan nhw ef. Ond fy mab Caleb, oherwydd bod ysbryd gwahanol ynddo ef, ac fe ddilynodd fi, fe ddygaf ef i mewn i'r tir yr aeth ef i mewn iddo yno, a bydd ei had ef yn ei etifeddu. Mae'r Amaleciad a'r Canaaneaid yn preswylio yn y dyffryn; yfory, trowch yn ôl ac ymadewch i'r anialwch ar y ffordd i'r Môr Coch. Ac meddai'r Arglwydd wrth Moses ac Aaron, gan ddweud, tan pa bryd y cynulliad drwg hwn? Yr hyn y maent hwy eu hunain yn grwgnach o'm blaen i, grwgnach meibion Israel, a

grwgnachon nhw amdanoch chi, rwyf wedi clywed. Dywedais wrthynt, rwy'n fyw, medd yr Arglwydd, yn wir yn y modd yr ydych wedi siarad yn fy nghlustiau i, felly y gwnaf i chwi. Yn yr anialwch hwn bydd eich cyrff yn syrthio; a'ch holl arolygiaeth chi, a'r rhai wedi eu rhifo ohonoch chi o ugain mlwydd oed ac uwch, cymaint ag a rwgnachasant yn fy erbyn i; a fyddwch chi yn mynd i mewn i'r tir y estynais fy llaw arno i breswylio chi arno; ond Caleb fab Jeffwne, a Josua fab Nwn. Ac y plant, y rhai ddwedasoch chi y byddent mewn ysbeilio, byddaf yn dod â nhw i mewn i'r tir; a byddant yn etifeddu'r tir, yr un y gwnaethoch chi droi i ffwrdd oddi wrtho. Ac bydd eich cyrff yn syrthio yn yr anialwch hwn. Bydd eich meibion chi yn preswylio yn yr anialwch am ddeugain mlynedd; a byddant yn dwyn eich puteindra chi, nes y bydd eich aelodau chi yn cael eu difa yn yr anialwch, yn ôl rhif y dyddiau y gwnaethoch chi ysbïo'r tir, deugain diwrnod, diwrnod am y flwyddyn, byddwch chi'n derbyn eich pechodau chi am ddeugain mlynedd; a byddwch chi'n adnabod llid fy nicter i. Myfi yr Arglwydd a lefarodd, yn wir felly y gwnaf i'r gynulleidfa ddrwg hon, sydd wedi ymgynnull yn f'erbyn, yn yr anialwch hwn cânt eu difa, ac yno byddant farw. Ac y dynion y rhai a anfonodd Moses i ysbïo'r tir, ac wedi cyrraedd fe wnaethon nhw grwgnach yn ei herbyn hi tuag at y gynulleidfa i ddwyn allan eiriau drwg am y tir, ac fe fuodd farw y dynion y rhai a siaradodd bethau drwg yn erbyn y tir yn y pla o flaen yr Arglwydd. Ac fe oroesodd Josua fab Nun a Chaleb fab Jephunneh o blith y dynion hynny a aeth i ysbïo'r tir. Ac fe lefarodd Moses y geiriau hyn wrth holl feibion Israel, ac fe alarodd y bobl yn fawr iawn. Ac wedi codi'n gynnar yn y bore

aethant i fyny i gopa'r mynydd, gan ddweud, Wele, dyma ni, fe awn i fyny i'r lle a ddywedodd yr Arglwydd, oherwydd yr ydym wedi pechu. Ac meddai Moses, pam ydych chi'n troseddu gair yr Arglwydd? Ni fydd yn llwyddiannus i chi. Peidiwch â mynd i fyny, oherwydd nid yw'r Arglwydd gyda chwi, a byddwch yn syrthio o flaen eich gelynion. Oherwydd bod yr Amalec a'r Canaanead yno o'ch blaen chi, a byddwch yn syrthio trwy'r cleddyf, am eich bod wedi troi i ffwrdd gan anufuddhau i'r Arglwydd, ac ni fydd yr Arglwydd gyda chi. Ac wedi gorfodi, aethant i fyny ar gopa'r mynydd, ond ni symudwyd arch cyfamod yr Arglwydd a Moses o'r gwersyll. Ac aeth i lawr yr Amaleciad a'r Canaaneaid a oedd yn preswylio yn y mynydd hwnnw, a throisant hwy yn ôl, a'u taro hwy hyd at Horma, ac aethant yn ôl i'r gwersyll.

15

A dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, gan ddweud, siarada â meibion Israel, a dywedi wrthyn nhw, pan fyddwch chi'n mynd i mewn i dir eich preswylfan chi, yr hwn yr wyf fi'n ei roi i chi, a gwnei di offrymau poeth i'r Arglwydd, offrwm cyfan neu aberth, i fawrygu adduned, neu yn wirfoddol, neu yn eich gwyliau chi i wneud arogl persawrus i'r Arglwydd, os yn wir o'r gwartheg neu o'r defaid. Ac fe ddaw'r un sy'n cyflwyno ei rodd i'r Arglwydd ag aberth o flawd mân, degfed ran o'r effah wedi'i gymysgu mewn olew, sef y bedwaredd ran o'r hin. A gwin yn ddiod-offrwm, sef y pedwerydd ran o'r hin, a wnewch ar y poeth-offrwm, neu ar yr

aberth, i'r oen unigol; fe wnewch gymaint, yn offrwm arogl persawrus i'r Arglwydd. Ac i'r hwrdd, pryd bynnag rydych chi'n ei wneud yn boethoffrwm neu'n aberth, byddwch chi'n gwneud aberth o flawd main dau ddegfed wedi'i gymysgu mewn olew y trydydd o'r hin; Ac gwin yn offrwm diod y trydydd o'r hin byddwch chi'n ei gyflwyno yn arogl persawrus i'r Arglwydd. Os gwnewch chi o'r gwartheg yn offrwm poeth cyfan neu'n aberth i gyflawni adduned, neu'n aberth iachawdwriaeth i'r Arglwydd, yna bydd ef yn dod ag aberth o flawd main gyda'r llo ifanc, tri degfed wedi'i gymysgu mewn olew, hanner yr hin. Ac gwin i mewn i ddiod-offrwm, hanner yr hin, yn offrwm arogl persawrus i'r Arglwydd. Felly byddwch yn gwneud i'r llo un, neu i'r hwrdd un, neu i'r oen un o'r defaid neu o'r geifr; Yn ôl y rhif o'r rhai a wnewch, felly byddwch yn gwneud i'r un, yn ôl eu rhif hwy. Bydd pob un brodorol yn gwneud felly i gyflwyno offrymau o'r fath yn arogl persawrus i'r Arglwydd. Os bydd estron yn ymuno â chwi yn eich tir, neu pwy bynnag a ddaw yn eich plith yn eich cenedlaethau, ac a wna offrwm yn arogl persawrus i'r Arglwydd, yn yr un modd ag yr ydych chwi yn gwneud, felly y gwna'r gynulleidfa i'r Arglwydd. Bydd un Gyfraith i chi ac i'r ymdeithwyr sy'n glynu wrthych, cyfraith dragwyddol i'ch cenedlaethau, fel chi, felly bydd yr ymdeithiwr gerbron yr Arglwydd. Bydd un Gyfraith ac un ordinhad i chi ac i'r dieithryn sy'n preswylio yn eich plith. Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, siarada â meibion Israel, a dywed wrthyn nhw, pan fyddwch chi'n mynd i mewn i'r tir yr wyf fi'n dod â chi iddo, a bydd, pan fyddwch chi'n bwyta o fara'r tir, y byddwch chi'n gosod ar wahân offrwm, rhan wedi'i neilltuo

i'r Arglwydd, blaenffrwyth eich toes chi. Bara byddwch chi'n neilltuo offrwm ohono; fel offrwm o lawr dyrnu, felly byddwch chi'n ei neilltuo ef, blaenffrwyth eich toes chi, a byddwch chi'n rhoi i'r Arglwydd offrwm i'ch cenedlaethau chi. Pan fyddwch chi'n methu'r nod ac yn peidio â gwneud yr holl orchmynion hyn, y rhai a lefarodd yr Arglwydd wrth Moses, yn union fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i chi trwy law Moses, o'r diwrnod y gorchmynnodd yr Arglwydd i chi ac ymhellach i'ch cenedlaethau chi, a bydd os bydd o lygaid y gynulleidfa yn digwydd yn anfwriadol, a bydd yr holl gynulleidfa yn gwneud un llo o wartheg dinam yn boethoffrwm yn arogl persawrus i'r Arglwydd, a'i aberth ef a'i ddiodoffrwm ef yn ôl y drefn, ac un bwch gafr o eifr ynghylch pechod. A bydd yr offeiriad yn gwneud iawn dros holl gynulleidfa meibion Israel, a bydd yn cael ei faddau iddynt, oherwydd anfwriadol ydyw, ac hwy a ddaethant â'u rhodd yn offrymu i'r Arglwydd ynghylch eu pechod gerbron yr Arglwydd, ynghylch eu pechodau anfwriadol. A bydd yn cael ei faddau i holl gynulliad meibion Israel, ac i'r dieithryn sy'n preswylio gyda chi, oherwydd roedd yn anfwriadol i'r holl bobl. Os bydd un enaid yn pechu'n anfwriadol, bydd ef yn dod â gafr flwydd oed ynghylch pechod. A bydd yr offeiriad yn gwneud iawn dros yr enaid a bechodd yn anfwriadol, ac a bechodd yn anfwriadol gerbron yr Arglwydd, i wneud iawn drosto. I'r brodorol ymhlith meibion Israel, ac i'r dieithryn sy'n preswylio yn eu plith, bydd un gyfraith iddynt, pwy bynnag a wna rywbeth yn anfwriadol. Ac enaid pa un a wnelo mewn llaw o drahauster o'r brodorion neu o'r proselytiaid, y Duw hwn a ddigiodd, fe ddinistriwyd yr enaid

hwnnw o'r bobl ohoni, oherwydd gair yr Arglwydd a ddirmygodd, a'r gorchmynion ohono a wasgarodd; fe ddinistrir fe ddinistrir yr enaid hwnnw, y pechod ohoni ynddi. Ac yr oedd meibion Israel yn yr anialwch, a daethant o hyd i ddyn yn casglu coed ar ddydd y Saboth. Ac fe ddaethant ag ef, y rhai a'i canfuasant yn casglu coed ar ddydd y Saboth, at Moses ac Aaron, ac at holl gynulliad meibion Israel. Ac fe'i rhoddwyd ef mewn carchar, oherwydd nid oeddent wedi penderfynu beth i'w wneud ag ef. Ac siaradodd yr Arglwydd wrth Moses, gan ddweud: marwolaeth, bydded i'r dyn gael ei roi i farwolaeth, llabyddiwch ef â cherrig, yr holl gynulleidfa. Ac fe ddygasant ef allan, yr holl gynulleidfa, y tu allan i'r gwersyll, ac fe labyddiodd yr holl gynulleidfa ef â cherrig y tu allan i'r gwersyll, fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses. Ac fe ddywedodd yr Arglwydd wrth Moses, gan ddweud, siarada â meibion Israel, ac fe ddywedi di wrthyn nhw, a gadewch iddyn nhw wneud iddyn nhw eu hunain daselau ar gorneli eu dillad nhw ar gyfer eu cenedlaethau nhw; ac fe roiwch chi ar daselau'r corneli edau las. A bydd i chi yn y tasseli, a byddwch yn eu gweld nhw; a byddwch yn cofio holl orchmynion yr Arglwydd, a byddwch yn eu gwneud nhw; ac ni fyddwch yn cael eich troi ar ôl eich meddyliau chi, a'r llygaid yn y rhai yr ydych chi'n puteinio ar eu hôl nhw, fel y byddwch yn cofio ac yn gwneud fy holl orchmynion i, a byddwch yn sanctaidd i'ch Duw chi. Myfi yw'r Arglwydd eich Duw chwi a'ch arweiniodd allan o dir yr Aifft, i fod yn Dduw i chwi, myfi yw'r Arglwydd eich Duw chwi.

16

Ac siaradodd Cora fab Ishar fab Cohath fab Lefi, a Dathan ac Abiram feibion Eliab, ac On fab Peleth fab Reuben; a chodasant o flaen Moses, a dynion o feibion Israel hanner cant a dau gant, arweinwyr y gynulleidfa, rhai a alwyd i'r cyngor, a dynion enwog. Cawsant eu dwyn ynghyd yn erbyn Moses ac Aaron, ac fe ddywedasant, Gadewch lonydd i chwi, oherwydd mae'r holl gynulleidfa i gyd yn sanctaidd, ac mae'r Arglwydd yn eu plith, a pham yr ydych yn codi yn erbyn cynulleidfa'r Arglwydd? Ac wedi i Moses glywed, syrthiodd ar ei wyneb. Ac fe siaradodd â Cora ac â'i holl gynulleidfa, gan ddweud, Mae Duw wedi ymweld ac wedi adnabod y rhai sy'n eiddo iddo a'r rhai sanctaidd, ac mae wedi dwyn yn agos ato'i hun, a'r rhai a ddewisodd iddo'i hun, mae wedi eu dwyn yn agos ato'i hun. Gwnewch hyn: cymerwch i chi eich hunain badellau tân Cora, a'i holl gynulliad ef, a rhowch arnynt dân, a rhowch arnynt arogldarth gerbron yr Arglwydd yfory; a bydd y dyn y mae'r Arglwydd wedi ei ddewis, hwn sanctaidd; bydded yn ddigon i chi feibion Lefi. Ac meddai Moses wrth Korah, gwrandewch arnaf, feibion Levi. Onid yw hyn yn fach i chwi, oherwydd gwahanaodd Duw Israel chwi o gynulleidfa Israel, a daeth â chwi ato'i hun i weinidogaethu gweinidogaethau pabell yr Arglwydd, ac i sefyll o flaen y babell i wasanaethu iddynt hwy? Ac fe enillodd ti drosodd a'th holl frodyr, meibion Lefi, gyda thi, ac yr ydych yn ceisio gwasanaethu fel offeiriaid hefyd? Felly ti a'th holl gynulleidfa sydd wedi ymgynnull at Dduw, a phwy yw Aaron, eich bod chi'n grwgnach

yn ei erbyn? Ac anfonodd Moses i alw Dathan ac Abiram, meibion Eliab, ac meddent, Nid ydym yn mynd i fyny. Onid bach yw hyn, dy fod wedi ein dwyn i fyny i dir yn llifo â llaeth a mêl, i'n lladd yn yr anialwch, dy fod yn rheoli drosom? Rheolwr wyt ti? Ac fe ddygaist ti ni i mewn i dir yn llifo â llaeth a mêl, a rhoddaist ti i ni etifeddiaeth maes a gwinllannoedd? Fyddet ti wedi tynnu llygaid y dynion hynny allan? Dydyn ni ddim yn mynd i fyny. Ac roedd Moses wedi ei dristáu yn fawr iawn, ac meddai wrth yr Arglwydd, Paid ag ystyried eu haberth hwy; nid wyf wedi cymryd peth dymunol gan yr un ohonynt, ac nid wyf wedi gwneud cam ag un ohonynt. Ac meddai Moses wrth Cora, sancteiddia dy gynulliad, a byddwch yn barod o flaen yr Arglwydd ti ac Aaron a hwy yfory; Ac cymerwch bob un ei badell dân, a rhowch arnynt arogl-darth, a dewch â gerbron yr Arglwydd bob un ei badell dân, hanner cant a dau gant o badellau tân, a thi ac Aaron bob un ei badell dân. Ac fe gymerodd pob un ei thuserfa, a rhoddasant dân arnynt, a thaflasant arogldarth arnynt, a safasant wrth ddrysau pabell y dystiolaeth Moses ac Aaron. Ac casglodd Cora ei holl gynulleidfa yn eu herbyn wrth ddrws pabell y dystiolaeth, ac ymddangosodd gogoniant yr Arglwydd i'r holl gynulleidfa. Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses ac Aaron, gan ddweud, ymwahanwch o ganol y gynulliad hwn, ac fe ddinistria i nhw ar unwaith. Ac fe syrthiasant ar eu hwynebau, ac fe ddywedasant, O Dduw, Dduw yr ysbrydoedd ac o bob cnawd, os un dyn a bechodd, a ddaw llid yr Arglwydd ar yr holl gynulleidfa? Ac fe siaradodd yr Arglwydd at Moses, gan ddweud, siarada â'r gynulleidfa, gan ddweud, ymadewch o gwmpas oddi wrth

gynulleidfa Cora. Ac cododd Moses, ac aeth tuag at Dathan ac Abiram, ac aeth holl henuriaid Israel gydag ef. Ac fe lefarodd at y gynulleidfa, gan ddweud, ymwahanwch oddi wrth bebyll y dynion caled hyn, a pheidiwch â chyffwrdd â dim o'r hyn sydd ganddynt, rhag i chwi ddarfod gyda hwy yn eu holl bechod. Ac ymadawsant o amgylch pabell Cora, ac aeth Dathan ac Abiram allan, a safasant wrth ddrysau eu pebyll hwy, a'u gwragedd hwy, a'u plant hwy, a'u pac hwy. Ac meddai Moses, Yn hyn byddwch yn gwybod bod yr Arglwydd wedi fy anfon i wneud yr holl weithredoedd hyn, oherwydd nid ohonof fi fy hun. Os bydd y rhain yn marw yn ôl marwolaeth pob dyn, os bydd eu harchwiliad yn ôl archwiliad pob dyn, nid yw'r Arglwydd wedi fy anfon i. Ond neu mewn gweledigaeth bydd yr Arglwydd yn dangos, ac wedi i'r ddaear agor ei genau bydd yn llyncu hwy i lawr, a'u tai, a'u pebyll, a phopeth sydd ganddynt, a byddant yn mynd i lawr yn fyw i annwn, a byddwch yn gwybod, oherwydd gwnaeth y dynion hyn wylltio'r Arglwydd. Fel yr oedd wedi peidio â siarad yr holl eiriau hyn, rhwygwyd y ddaear oddi tanynt. Ac agorwyd y ddaear, a llyncodd hwy, a'u tai, a'r holl ddynion oedd gyda Cora, a'u hanifeiliaid. Ac aethant i lawr hwy, a chymaint ag oedd eiddo iddynt yn fyw i annwn, a gorchuddiodd y ddaear hwy, ac aethant ar goll o ganol y gynulleidfa. Ac ffodd holl Israel oedd o'u cwmpas oddi wrth eu llais, gan ddweud, rhag i'r ddaear ein llyncu ni byth. Ac aeth tân allan oddi wrth yr Arglwydd, ac ysodd y dau gant a hanner cant o ddynion oedd yn offrymu'r arogl-darth.

17

Ac meddai'r Arglwydd wrth Moses, ac wrth Eleasar mab Aaron yr offeiriad, codwch y padellau tân pres o ganol y rhai wedi llosgi, a gwasgaru'r tân dieithr hwn yno, oherwydd cysegrwyd padellau tân y pechaduriaid hyn yn eu heneidiau hwy, a gwna hwy yn haenau wedi'u curo yn orchudd i'r allor, oherwydd dygwyd hwy gerbron yr Arglwydd ac fe'u cysegrwyd; ac aethant yn arwydd i feibion Israel. Ac cymerodd Eleasar fab Aaron yr offeiriad y padellau tân pres, cymaint ag a ddygasant y rhai a losgwyd, ac ychwanegasant hwy yn orchudd i'r allor, yn gofadail i feibion Israel, fel na ddêl neb estron, yr hwn nad yw o had Aaron, i roi arogldarth gerbron yr Arglwydd; ac ni fydd fel Cora a'i wrthryfel ef, fel y llefarodd yr Arglwydd trwy law Moses wrtho. Ac fe rwgnachasant feibion Israel y diwrnod wedyn yn erbyn Moses ac Aaron, gan ddweud, Chwi sydd wedi lladd pobl yr Arglwydd. Ac fe ddigwyddodd wrth i'r gynulleidfa ymgynnull yn erbyn Moses ac Aaron, a rhuthrasant at babell y dystiolaeth, a gorchuddiodd y cwmwl hi, ac ymddangosodd gogoniant yr Arglwydd. Ac aeth Moses ac Aaron i mewn o flaen pabell y dystiolaeth. A siaradodd yr Arglwydd â Moses ac Aaron, gan ddweud, ewch allan o ganol y cynulliad hwn, ac fe ddinistria i nhw ar unwaith; a syrthiodd nhw ar eu hwynebau. Ac meddai Moses wrth Aaron, Cymer y thuserfa, a gosod arni dân o'r allor, a bwrw arni arogldarth, a dos yn gyflym i'r gwersyll, a gwna iawn drostynt, oherwydd aeth llid allan o wyneb yr Arglwydd; mae wedi dechrau difa'r bobl. Ac fe gymerodd Aaron yn union

fel y llefarodd Moses wrtho, ac fe redodd i mewn i'r gynulleidfa, ac eisoes roedd y pla wedi dechrau ymysg y bobl, ac fe osododd yr arogldarth ac fe wnaeth iawn dros y bobl. Ac fe safodd rhwng y meirw a'r byw, ac fe beidiodd y pla. Ac fe ddaeth y meirw yn y pla yn bedair mil ar ddeg a saith gant, ar wahân i'r meirw oherwydd Cora. Ac fe ddychwelydd Aaron at Moses wrth ddrws pabell y dystiolaeth, ac fe beidiodd y pla. Ac fe siaradodd yr Arglwydd at Moses, gan ddweud, siarada â meibion Israel, a chymer ganddyn nhw ffon, ffon yn ôl tai tadau gan bob un o'u harweinwyr, yn ôl tai eu tadau, deuddeg ffon, ac ysgrifenna enw pob un ar ei ffon. Ac ysgrifenna enw Aaron ar wialen Lefi, oherwydd bydd un wialen yn ôl llwyth tŷ eu tadau yn cael ei rhoi ganddynt. A byddi'n eu gosod yn y babell dystiolaeth, gyferbyn â'r dystiolaeth, lle y byddaf yn ymddangos i ti yno. A bydd y dyn y byddaf yn ei ddewis, ei wialen ef yn blaguro, a byddaf yn dileu oddi wrthyf grwgnach meibion Israel, yr hyn y maent hwy eu hunain yn grwgnach arnoch chwi. Ac llefarodd Moses wrth feibion Israel, a rhoddodd pob un o'u rheolwyr iddo wialen, i bob rheolwr un wialen yn ôl rheolwr, yn ôl tai eu tadau, deuddeg gwialen, ac roedd gwialen Aaron yn eu canol rhwng eu gwiail. Ac fe osododd Moses y gwiail o flaen yr Arglwydd ym mhabell y dystiolaeth. Ac ar y dydd nesaf aeth Moses ac Aaron i mewn i babell y dystiolaeth, ac wele roedd gwialen Aaron o dŷ Levi wedi egino, ac wedi dwyn allan eginyn, ac wedi blodeuo â blodau, ac wedi cynhyrchu cnau. Ac fe ddaeth Moses â'r holl ffyn allan o wyneb yr Arglwydd at holl feibion Israel ac fe welon nhw ac fe gymerodd pob un ei ffon ei hun. A dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Rho i gadw wialen Aaron o

flaen y tystolaethau er cadwraeth, yn arwydd i feibion y rhai anufudd, a phoed i'w grwgnach hwy beidio oddi wrthyf fi, ac ni fyddant farw. Ac fe wnaeth Moses ac Aaron fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses, felly y gwnaethant. A dywedodd meibion Israel wrth Moses gan ddweud, Wele, rydym yn cael ein difa, rydym wedi darfod, rydym yn cael ein dinistrio. A yw pob un sy'n cyffwrdd â thabernacl yr Arglwydd yn marw, hyd nes y byddwn ni i gyd yn marw?

18

Ac meddai'r Arglwydd wrth Aaron, gan ddweud, ti a'th feibion a thŷ dy dad a gymerwch bechodau'r pethau sanctaidd, a thi a'th feibion a gymerwch bechodau eich offeiriadaeth. A'th frodyr, llwyth Lefi, pobl dy dad, dod â hwy'n agos atat dy hun, a byddant yn ymuno â thi, a byddant yn gweinidogaethu i ti, a thi a'th feibion gyda thi gyferbyn â phabell y dystiolaeth. Ac fe fyddant yn cadw dy warchodfeydd di a gwarchodfeydd y babell. Ond at y llestri sanctaidd, ac at yr allor ni ddônt, ac ni fydd y rhain a chwithau farw. Ac fe'u hychwanegir atat, a byddant yn cadw gwarcheidwaid pabell y dystiolaeth, yn ôl holl wasanaethau'r babell, ac ni ddaw'r dieithryn atat ti. Ac fe gadwch wyliadwriaeth y pethau sanctaidd, a gwyliadwriaeth yr allor, ac ni fydd llid ymhlith meibion Israel. Ac rwyf i wedi cymryd eich brodyr y Lefiaid o blith meibion Israel yn rhodd a roddwyd i'r Arglwydd, i wasanaethu gwasanaethau pabell y dystiolaeth. A byddi di a'th feibion gyda thi yn cadw eich

offeiriadaeth yn ôl pob modd yr allor a'r tu mewn i'r llen, a byddwch yn gwasanaethu gwasanaethau rhodd eich offeiriadaeth, a'r dieithryn sy'n agosáu, bydd yn marw. A llefarodd yr Arglwydd wrth Aaron, ac wele fi wedi rhoi i chwi gadwraeth y blaenffrwythau o'r holl bethau a gysegrwyd i mi gan feibion Israel; i ti rhoddais hwy yn wobr, ac i'th feibion gyda thi yn ddeddf dragwyddol. Ac bydded hyn i chwi o'r pethau sanctaidd wedi eu sancteiddio o'r offrymau, o'u holl roddion hwy, ac o'u holl aberthau hwy, ac o'u holl gamwedd hwy, ac o'u holl bechodau hwy, cymaint ag y maent yn rhoi yn ôl i mi o'r holl bethau sanctaidd, i ti y bydd ac i'th feibion. Yn y sanctaidd o'r pethau sanctaidd y byddwch yn eu bwyta; pob gwryw a fydd yn eu bwyta, ti a'th feibion; sanctaidd y bydd i ti. A bydd hwn i chi o flaenffrwythau eu rhoddion hwy, o'r holl offrymau meibion Israel; i ti rwyf wedi eu rhoi hwy ac i'th feibion ac i'th ferched gyda thi, yn ddeddf dragwyddol; pob un glân yn dy dŷ fydd yn eu bwyta hwy. Pob blaenffrwyth olew, a phob blaenffrwyth gwin a grawn, cymaint ag y byddant yn eu rhoi i'r Arglwydd, yr wyf wedi eu rhoi i ti. Y ffrwythau cyntaf i gyd, cymaint ag sydd yn eu tir hwy, cymaint ag y dygant i'r Arglwydd, i ti y byddant. Pob un glân yn dy dŷ a fwyta hwy. Bydd pob peth ymroddedig ymhlith meibion Israel yn eiddo i ti. Ac eiddo ti fydd pob un sy'n agor y groth o bob cnawd, cymaint ag y maent yn eu cyflwyno i'r Arglwydd, o ddyn hyd anifail, ond â phridwerth y prynir yn ôl y cyntafanedig o blith y dynion, a byddi'n prynu yn ôl y cyntafanedig o blith yr anifeiliaid aflan. A'r brynedigaeth ohono, o fis oed, yw'r prisiad o bum sicl, yn ôl y sicl sanctaidd; ugain obol ydynt. Ac eithrio lloi cyntafanedig a defaid

cyntafanedig a geifr cyntafanedig, ni ddylet eu prynu'n ôl; maent yn sanctaidd, a byddi'n tywallt eu gwaed ar yr allor, a byddi'n offrymu'r braster yn offrwm yn arogl peraidd i'r Arglwydd. A bydd y cig i ti, fel y frest o'r offrwm ton, ac fel y fraich dde, i ti y bydd. Pob offrwm o'r pethau sanctaidd, cymaint ag y mae meibion Israel yn eu neilltuo i'r Arglwydd, rwyf wedi ei roi i ti ac i'th feibion ac i'th ferched gyda thi, yn ddeddf dragwyddol; cyfamod halen tragwyddol ydyw gerbron yr Arglwydd, i ti ac i'th had ar dy ôl. A llefarodd yr Arglwydd wrth Aaron, Yn eu tir hwy ni etifeddi di, ac ni fydd rhan i ti ynddynt hwy, oherwydd myfi yw dy ran di a'th etifeddiaeth di yng nghanol meibion Israel. Ac i feibion Lefi, wele, rwyf wedi rhoi pob degfed ran yn Israel yn etifeddiaeth yn lle eu gweinidogaethau, cymaint ag y maent yn gweinidogaethu yn mhabell y dystiolaeth. Ac ni ddaw meibion Israel eto at babell y dystiolaeth i ddwyn pechod marwol. A bydd y Lefiad ei hun yn gweinidogi gweinidogaeth pabell y dystiolaeth, a hwy a gymerant eu pechodau, yn ddeddf dragwyddol i'w cenedlaethau hwy, ac yng nghanol meibion Israel ni etifeddant etifeddiaeth. Oherwydd y degymau o feibion Israel, cymaint ag y byddant yn eu neilltuo i'r Arglwydd yn offrwm, rwyf wedi eu rhoi i'r Lefiaid yn etifeddiaeth; oherwydd hyn rwyf wedi dweud wrthynt, ymysg meibion Israel ni fyddant yn etifeddu etifeddiaeth. Ac siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, ac â'r Lefiaid byddi di'n siarad, ac byddi di'n dweud wrthyn nhw, os byddwch chi'n derbyn gan feibion Israel y ddegfed ran, yr hon rwyf i wedi ei rhoi i chi ganddyn nhw yn etifeddiaeth, yna byddwch chi'n cymryd ymaith ohoni offrwm i'r Arglwydd, degfed ran o'r

ddegfed ran. A bydd eich cyfraniadau yn cael eu cyfrif i chi fel ŷd o'r llawr dyrnu, ac fel offrwm o'r winwryf. Felly byddwch yn gosod o'r neilltu nhw, a chwithau, o'r holl offrymau i'r Arglwydd, o'ch holl ddegymau, cymaint ag y byddwch yn eu derbyn gan feibion Israel, a byddwch yn rhoi ohonynt offrwm i'r Arglwydd, i Aaron yr offeiriad. O'ch holl roddion byddwch yn neilltuo offrwm i'r Arglwydd, sef y rhan gysegredig o'ch holl flaenffrwythau. A byddi di'n dweud wrthyn nhw, pan fyddwch chi'n cymryd ymaith y blaenffrwyth ohono, a bydd yn cael ei gyfrif i'r Lefiaid fel cynnyrch o'r llawr dyrnu, ac fel cynnyrch o'r winwryf. Ac fe fwytewch ef ym mhob lle, chwi a'ch cartrefi, oherwydd eich tâl yw hwn yn lle eich gwasanaethau chwi ym mhabell y dystiolaeth. Ac ni chewch bechod drwyddo, oherwydd y cymerwch ymaith y blaenffrwyth ohono, ac ni halogwch bethau sanctaidd meibion Israel, fel na fyddwch farw.

19

Ac siaradodd yr Arglwydd â Moses ac Aaron, gan ddweud, dyma wahaniaeth y gyfraith, cymaint ag a orchmynnodd yr Arglwydd, gan ddweud, siarada â meibion Israel a gadewch iddynt gymryd atat ti anner goch ddi-fai, yr hon sydd heb fai ynddi, ac yr hon nad osodwyd iau arni. A byddi yn ei rhoi hi i Eleazar yr offeiriad, a byddant yn ei harwain hi y tu allan i'r gwersyll i le glân, a byddant yn ei lladd hi o'i flaen ef. A bydd Eleasar yn cymryd o'i gwaed hi, a bydd yn taenellu gyferbyn â wyneb pabell y dystiolaeth o'i gwaed hi saith gwaith. Ac fe fyddant hwy

yn ei llosgi hi o'i flaen ef, a'r croen a'r cig ohoni a'r gwaed ohoni gyda'r tom ohoni a losgir. Ac fe gymer yr offeiriad bren cedrwydd ac isop ac ysgarlad, a byddant yn eu bwrw i ganol llosgi'r anner. Ac fe olcha'r offeiriad ei ddillad, ac fe ymolcha ei gorff â dŵr, ac ar ôl hyn fe ddaw i mewn i'r gwersyll, a bydd yr offeiriad yn aflan hyd yr hwyr. A'r sawl sy'n ei llosgi hi, golchith ei ddillad ac ymolchith ei gorff, a bydd yn aflan hyd yr hwyr. Ac bydd dyn glân yn casglu lludw'r heffer, ac yn ei osod y tu allan i'r gwersyll mewn lle glân, a bydd i gynulleidfa meibion Israel ar gyfer ei gadw, dŵr taenellu yw, purdeb ydyw. Ac y sawl sy'n casglu lludw yr anner, bydd yn golchi ei ddillad, a bydd yn aflan hyd yr hwyr, a bydd i feibion Israel ac i'r dieithriaid sy'n preswylio gyda hwy yn ddeddf dragwyddol. Y sawl sy'n cyffwrdd â'r marw o bob enaid dyn, bydd yn aflan am saith diwrnod. Bydd hwn yn cael ei buro ar y trydydd dydd ac ar y seithfed dydd, a bydd yn lân, ond os na chaiff ei buro ar y trydydd dydd ac ar y seithfed dydd, ni fydd yn lân. Pob un sy'n cyffwrdd â'r marw o enaid dyn, os bydd farw ac nid yw'n cael ei buro, mae wedi halogi pabell yr Arglwydd; bydd yr enaid honno yn cael ei ddinistrio o Israel, oherwydd nid oedd dŵr taenellu wedi ei daenellu arno ef; aflan yw, mae ei aflendid eto ynddo ef. Ac hwn yw'r gyfraith: os bydd dyn yn marw mewn tŷ, bydd pob un sy'n mynd i mewn i'r tŷ, a chymaint ag sydd yn y tŷ, yn aflan am saith diwrnod. Ac mae pob llestr agored nad oes rhwymyn wedi ei rwymo arno yn aflan. Ac bydd pob un a gyffyrddo ar wyneb y maes â dyn wedi ei ladd neu â chorff marw neu ag asgwrn dynol neu â bedd, yn aflan am saith diwrnod. Ac fe gymerant i'r aflan o ludw'r aberth llosgi o'r purdeb, ac fe

dywalltant arno ddŵr byw i lestr. A bydd yn cymryd isop, a bydd dyn glân yn ei drochi yn y dŵr, a bydd yn taenellu ar y tŷ, ac ar y llestri, ac ar yr eneidiau, cynifer ag a fyddant yno, ac ar yr un a gyffyrddodd â'r asgwrn dynol, neu â'r clwyfedig, neu â'r marw, neu â'r bedd. Ac bydd y glân yn taenellu ar yr aflan yn y trydydd dydd ac yn y seithfed dydd, a bydd yn cael ei buro yn y seithfed dydd, a bydd yn golchi ei ddillad, a bydd yn ymolchi â dŵr, a bydd yn aflan hyd yr hwyr. Ac os bydd dyn yn cael ei halogi, ac nid yw'n cael ei buro, bydd yr enaid hwnnw yn cael ei ddinistrio allan o ganol y gynulleidfa, oherwydd iddo halogi pethau sanctaidd yr Arglwydd, gan nad yw dŵr taenellu wedi ei daenellu arno ef; aflan yw. A bydd i chwi yn ddeddf dragwyddol, a'r un sy'n taenellu dŵr puro, bydd yn golchi ei ddillad, a'r un sy'n cyffwrdd â dŵr y puro, bydd yn aflan hyd yr hwyr. A phopeth y bydd yr aflan yn ei gyffwrdd, aflan fydd, a'r enaid sy'n cyffwrdd, aflan fydd hyd yr hwyr.

20

Ac fe ddaeth meibion Israel, yr holl gynulleidfa, i anialwch Sin yn y mis cyntaf, ac arhosodd y bobl yng Nghades, a bu farw Miriam yno, a chladdwyd hi yno. Ac nid oedd dŵr i'r gynulleidfa, ac ymgasglasant yn erbyn Moses ac Aaron. Ac fe gwynodd y bobl wrth Moses, gan ddweud, O na byddem wedi marw yn ninistr ein brodyr gerbron yr Arglwydd. A pham y daethoch chi â chynulleidfa'r Arglwydd i'r anialwch hwn i'n lladd ni a'n da? A pham hyn? Fe wnaethoch chi ein harwain ni i

fyny o'r Aifft, i ddod i'r lle drwg hwn; lle lle nad yw'n cael ei hau, nac ychwaith goed ffigys, nac ychwaith gwinwydd, na phomgranadau, na dŵr i'w yfed. A daeth Moses ac Aaron o wyneb y gynulleidfa at ddrws pabell y dystiolaeth, a syrthiasant ar eu hwynebau, ac ymddangosodd gogoniant yr Arglwydd iddynt. A siaradodd yr Arglwydd at Moses, yn dweud, cymer dy wialen, a galw'r gynulleidfa ynghyd ti ac Aaron dy frawd, a siaradwch at y graig o'u blaen nhw, a bydd yn rhoi ei dyfroedd, a byddwch chi'n dwyn allan iddyn nhw ddŵr o'r graig, a byddwch chi'n rhoi diod i'r gynulleidfa, ac i'w hanifeiliaid nhw. A chymerodd Moses y wialen o flaen yr Arglwydd, fel y gorchmynnodd yr Arglwydd. Ac fe gynnullodd Moses ac Aaron y gynulleidfa gyferbyn â'r graig, ac meddai wrthynt, Gwrandewch arnaf fi, y rhai anufudd, a ddygwn ni allan i chwi ddŵr o'r graig hon? Ac wedi codi ei law, tarodd Moses y graig â'r wialen ddwywaith, ac aeth dŵr mawr allan, ac yfodd y gynulleidfa a'u da hwy. Ac meddai'r Arglwydd wrth Moses ac Aaron, Oherwydd na chredasoch i'm sancteiddio o flaen meibion Israel, o achos hyn ni ddygwch chwi y gynulleidfa hon i mewn i'r tir a roddais iddynt. Hwn yw dŵr Anghydfod, oherwydd y cafodd meibion Israel eu cablu gerbron yr Arglwydd, a chysegrwyd efe ynddynt hwy. Ac anfonodd Moses negeswyr o Kadesh at frenin Edom, gan ddweud, fel hyn y mae dy frawd Israel yn dweud, ti'n gwybod am yr holl lafur a ddaeth i'n rhan ni. Ac aeth ein tadau i lawr i'r Aifft, ac arhosom yn yr Aifft ddyddiau lawer, a cham-driniodd yr Eifftiaid ni a'n tadau. Ac fe waeddasom at yr Arglwydd, a chlywodd yr Arglwydd ein llais, ac wedi anfon angel, arweiniodd ni allan o'r Aifft, ac yn awr yr ydym yng

Nghades, dinas ar gyrion dy derfynau. Byddwn yn pasio trwy dy dir, ni fyddwn yn mynd trwy gaeau, nac trwy winllannoedd, nac yn yfed dŵr o'th bydew, ar y ffordd frenhinol y byddwn yn mynd, ni fyddwn yn troi i'r dde nac i'r chwith, hyd nes y byddwn wedi pasio trwy dy ffiniau. Ac meddai Edom wrtho, Ni chei fynd trwof fi, ac os gwnei, af allan mewn rhyfel i'th gyfarfod. Ac meddai meibion Israel wrtho ef, Wrth y mynydd y byddwn yn mynd heibio. Os yfwn i a'm da o'th ddŵr di, rhoddaf dâl i ti, ond nid yw'r peth yn ddim. Wrth y mynydd y byddwn yn mynd heibio. Ond dywedodd, Ni chei di fynd trwodd trwy fy nhiriogaeth i, ac aeth Edom allan i'w gyfarfod gyda thyrfa fawr ac â llaw gref. Ac nid oedd Edom yn fodlon rhoi i Israel fynd trwy ei ffiniau, a throdd Israel o'r neilltu oddi wrtho. Ac aethant allan o Kadesh, a daeth meibion Israel, yr holl gynulleidfa, i fynydd Hor. A dywedodd yr Arglwydd wrth Moses ac Aaron yn Hor y mynydd ar ffiniau tir Edom, gan ddweud, bydded i Aaron gael ei ychwanegu at ei bobl, oherwydd ni fyddwch yn mynd i mewn i'r tir a roddais i feibion Israel, oherwydd fe wnaethoch fy nghythruddo wrth ddŵr y cerydd. Cymer Aaron, ac Eleasar ei fab, a dod â nhw i fyny i Fynydd Hor, o flaen yr holl gynulliad, a thynnwch oddi ar Aaron ei wisg, a gwisgwch Eleasar ei fab; ac Aaron, wedi ei ychwanegu, bydded iddo farw yno. Ac gwnaeth Moses yn union fel y gorchmynnodd yr Arglwydd iddo, ac arweiniodd ef i fyny i Hor y mynydd, o flaen yr holl gynulliad, a thynnodd oddi ar Aaron ei ddillad, a gwisgiodd nhw ar Eleasar ei fab; a bu farw Aaron ar ben y mynydd; ac aeth Moses ac Eleasar i lawr o'r mynydd. Ac fe welodd yr holl gynulleidfa fod Aaron wedi marw, ac wylodd holl dŷ Israel am Aaron am ddeg

diwrnod ar hugain.

21

Ac fe glywodd y brenin Canaaneaidd Arad, yr hwn oedd yn preswylio yn yr anialwch, fod Israel wedi dod ar hyd ffordd Atharein, ac fe ymladdodd yn erbyn Israel, ac fe gymerodd rai ohonynt yn gaeth. Ac gweddïodd Israel addewid i'r Arglwydd, ac meddai, Os traddodi i mi y bobl hyn dan fy llaw, byddaf yn eu dinistrio'n llwyr hwy a'u dinasoedd. A chlywodd yr Arglwydd lais Israel, a thraddododd y Canaanead dan eu rheolaeth hwy, a chysegrwyd ef a'i ddinasoedd, a galwasant enw'r lle hwnnw yn Felltith. Ac wedi ymadael o Hor y mynydd ar y ffordd at y Môr Coch, amgylchynasant dir Edom; ac aeth y bobl yn ddigalon ar y ffordd. Ac roedd y bobl yn siarad yn erbyn Duw ac yn erbyn Moses, gan ddweud, Pam hyn? Fe wnaethoch chi ein harwain ni allan o'r Aifft i'n lladd ni yn yr anialwch? Oherwydd nid oes bara, na dŵr; ond mae ein henaid wedi diflasu yn y bara gwag hwn. Ac anfonodd yr Arglwydd y seirff marwol at y bobl, a brathasant y bobl, a bu farw llawer o bobl meibion Israel. Ac wedi i'r bobl gyrraedd at Moses, roeddent yn dweud, Rydym wedi pechu, oherwydd gwnaethom siarad yn erbyn yr Arglwydd, ac yn dy erbyn di; gweddia felly at yr Arglwydd, a bydded iddo gymryd y sarff oddi wrthym. Ac fe weddïodd Moses at yr Arglwydd ynghylch y bobl, a dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Gwna i ti dy hun sarff, a gosod ef ar arwydd, a bydd, os bydd sarff yn brathu dyn, pob un sydd wedi cael ei frathu, wrth

ei weld, yn byw. Ac fe wnaeth Moses sarff bres, a'i gosod ar arwydd, ac fe ddigwyddodd pan frathai sarff ddyn, ac yr edrychai ar y sarff bres, ei fod yn byw. Ac ymadawodd meibion Israel, a gwersyllasant yn Oboth. Ac wedi codi o Oboth, gwersyllon nhw yn Achalga o'r tu hwnt yn yr anialwch, sydd gyferbyn â Moab, tua chyfeiriad y dwyrain. Ac o yno ymadawsant, ac fe wersyllasant yng ngheunant Sared. Ac o yno, wedi ymadael, gwersyllasant y tu hwnt i Arnon yn yr anialwch, yr hwn sy'n ymestyn allan o ffiniau'r Amoriaid, oherwydd mae Arnon yn ffiniau Moab, rhwng Moab a rhwng yr Amoriad. Oherwydd hyn y dywedir mewn llyfr, Rhyfel yr Arglwydd a losgwyd Zahab, a ffrydiau Arnon. Ac fe benododd y ffrydiau i sefydlu Er, ac fe ychwanegir at ffiniau Moab. Ac o yno y ffynnon; hon yw'r ffynnon y dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, Casgl y bobl, a rhoddaf iddynt ddŵr i'w yfed. Yna canodd Israel y gân hon ar y ffynnon, dechreuwch iddo ffynnon, cloddiodd llywodraethwyr ef, naddasant frenhinoedd cenhedloedd ef yn eu teyrnas, yn eu rheoli hwy, ac o ffynnon i Mathana, ac o Mathana i Nahaliel, ac o Nahaliel i Bamoth, ac o Bamoth i Jahaz, yr hon sydd yn ngwastatir Moab, o ben y nadd, yr edrych tua wyneb yr anialwch. Ac anfonodd Moses genhadon at Sihon brenin yr Amoriaid, gyda geiriau heddychlon, gan ddweud, byddwn yn pasio trwy dy dir di, ar y ffordd byddwn yn mynd; ni fyddwn yn troi i'r naill ochr na i gae, na i winllan; Ni fyddwn yn yfed dŵr o dy ffynnon di; ar ffordd frenhinol byddwn yn pasio, nes inni basio trwy dy ffiniau di. Ac ni roddodd Sihon i Israel fynd heibio trwy ei ffiniau, a chasglodd Sihon ei holl bobl, ac aeth allan i frwydro yn erbyn Israel i'r anialwch, a daeth i Jahaz,

a threfnodd i frwydro yn erbyn Israel. Ac fe darodd Israel ef â llafn y cleddyf, ac fe gymerodd feddiant ar ei dir, o Arnon hyd Jabbok, hyd at feibion Ammon, oherwydd Jazer yw ffiniau meibion Ammon. Ac fe gymerodd Israel yr holl ddinasoedd hyn, ac fe breswylodd Israel yn yr holl ddinasoedd yr Amoriaid, yn Hesbon, ac yn yr holl rai oedd yn ffinio â hon. Oherwydd Hesbon, dinas Sihon brenin yr Amoriaid yw hi, a hwn a frwydrodd yn erbyn brenin Moab o'r blaen, ac fe gymeron holl ei dir ef o Aroer hyd at Arnon. Oherwydd hyn bydd y dywedwyr posau yn dweud, dewch i Hesbon, fel y caiff dinas Sihon ei hadeiladu a'i sefydlu; oherwydd aeth tân allan o Hesbon, fflam o ddinas Sihon, a difodd hyd at Moab, a llyncodd golofnau Arnon. Gwae ti Moab, rwyt ti wedi darfod pobl Chemosh; rhoddwyd eu meibion i achub eu hunain, a'u merched yn gaethion i frenin yr Amoriaid Sihon, a bydd eu had yn darfod, Heshbon hyd at Ddibon; a'r gwragedd eto wedi cynnau tân ymhellach ar Foab. Preswylodd Israel yn holl ddinasoedd yr Amoriaid. Ac anfonodd Moses i ysbïo Jazer, a chipiodd hwy hi a'i phentrefi, a bwriodd allan yr Amoriaid a oedd yn preswylio yno. Ac wedi dychwelyd, aethant i fyny ar y ffordd i Basan, ac aeth Og brenin Basan allan i gyfarfod â hwy, a'i holl bobl i ryfel yn Edrei. Ac meddai'r Arglwydd wrth Moses, Paid ag ofni ef, oherwydd i'th ddwylo di yr wyf wedi ei draddodi ef, a'i holl bobl, a'i holl dir, a byddi di'n gwneud iddo fel y gwneaist ti i Sihon brenin yr Amoriaid, a breswyliod yn Hesbon. A thrawodd ef a'i feibion a'i holl bobl, hyd nes nad adawyd goroeswyr iddo, ac etifeddasant ei dir.

22

Ac wedi ymadael, gwersyllodd meibion Israel i'r gorllewin o Moab wrth yr Iorddonen gyferbyn â Jericho. Ac wedi i Falac fab Sippor weld y cwbl gymaint ag a wnaeth Israel i'r Amoriaid, ofnodd Moab y bobl yn fawr iawn oherwydd roeddent yn niferus; a chafodd Moab ei flino oherwydd wyneb meibion Israel. Ac meddai Moab wrth gyngor henuriaid Midian, Nawr bydd y gynulleidfa hon yn llyfu popeth o'n cwmpas ni, fel y mae'r llo yn llyfu'r gwyrddni o'r maes, a Balak fab Sippor oedd brenin Moab yn yr amser hwnnw. Ac anfonodd genhadon at Balaam fab Beor i Pethor, yr hwn sydd ar yr afon yn nhir meibion ei bobl, i alw ef, gan ddweud, wele mae pobl wedi dod allan o'r Aifft, ac wele maent wedi gorchuddio wyneb y ddaear, ac mae hwn yn eistedd yn glynu wrthyf fi. Ac yn awr tyrd yma a melltithia i mi y bobl hyn, oherwydd mae hwn yn gryf na ni, os gallwn ni eu taro hwy, a bwriaf hwy allan o'r tir, oherwydd gwn y rhai os bendithia di hwy, maent yn fendithiedig, a'r rhai a felltithia di hwy, maent wedi eu melltithio. Ac aeth cyngor henuriaid Moab, a chyngor henuriaid Midian, a'r dewiniaeth yn eu dwylo, a daethant at Balaam, a dywedasan wrtho eiriau Balak. Ac meddai wrthynt, Arhoswch yma dros nos, ac atebaf i chwi y pethau y bydd yr Arglwydd yn eu llefaru wrthyf, ac arhosodd tywysogion Moab gyda Balaam. A daeth Duw at Balaam, a dywedodd wrtho, Beth yw'r dynion hyn sydd gyda ti? Ac meddai Balaam wrth Dduw, Anfonodd Balac mab Sippor, brenin Moab, nhw ataf fi, yn dweud, wele pobl wedi dod allan

o'r Aifft, ac mae wedi gorchuddio wyneb y tir, a mae hwn yn eistedd yn glynu wrthyf fi, a nawr tyrd melltithia ef i mi, os felly y gallaf ei daro ef, a bwriaf ef allan o'r tir. Ac meddai Duw wrth Balaam, Nid ei di gyda hwy, ac nid wyt i felltithio'r bobl, oherwydd y mae wedi'i fendithio. Ac wedi codi yn y bore, dywedodd Balaam wrth dywysogion Balak, Ewch yn ôl at eich arglwydd, nid yw Duw yn caniatáu i mi fynd gyda chi. Ac wedi codi, daeth llywodraethwyr Moab at Balak, a dywedasant, Nid yw Balaam yn dymuno dod gyda ni. Ac ychwanegodd Balak eto i anfon tywysogion mwy niferus, a mwy anrhydeddus na'r rhain. Ac aethant at Balaam, ac meddant wrtho, Fel hyn y dywed Balac fab Sippor: Erfyniaf arnat na phetrusa ddod ataf. Yn anrhydeddus y'th anrhydeddaf di, a pha beth bynnag a ddywedi di fe'i gwnaf i ti, a thyrd, melltithia i mi y bobl hyn. Ac atebodd Balaam, ac meddai wrth dywysogion Balak, Pe rhoddai Balak i mi ei dŷ yn llawn o arian ac aur, ni allaf droseddu gair yr Arglwydd Dduw, i wneud peth bach neu fawr yn fy meddwl. Ac yn awr arhoswch yma chwithau y nos hon, a byddaf yn gwybod beth a ychwaneg yr Arglwydd i'w ddweud wrthyf. A daeth Duw at Balaam yn y nos, a dywedodd wrtho, os yw'r dynion hyn wedi dod i'th alw di, cod a dilyn hwy, ond y gair a lefaraf wrthyt ti, hwn a wnei di. Ac wedi i Balaam godi yn y bore, cyfrwyodd ei asyn, ac aeth gyda thywysogion Moab. A chafodd Duw ei ddigio mewn llid oherwydd aeth ef; a chododd cennad Duw i'w enllibio ef; ac roedd ef wedi marchogaeth ar ei asyn ef, a'i ddau blentyn ef gydag ef. Ac wedi i'r asyn weld angel Duw yn sefyll yn ei herbyn yn y ffordd, a'r cleddyf wedi'i dynnu yn ei law, trodd yr asyn o'r ffordd ac aeth i mewn i'r gwastatir, a thrawodd ef yr

asyn â'i wialen i'w chyfeirio yn ôl i'r ffordd. Ac safodd cennad Duw yn rhychau'r gwinllannoedd, ffens o'r naill du a ffens o'r llall. Ac wedi gweld cennad Duw, gwasgodd yr asen ei hun at y wal, a mathru troed Balaam yn erbyn y wal; ac ychwanegodd eto i'w chwpio hi. Ac ychwanegodd angel Duw, ac wedi mynd safodd mewn lle cul lle nad oedd modd troi i'r dde nac i'r chwith. Ac wedi i'r asyn weld angel Duw, eisteddodd i lawr o dan Balaam, a digiodd Balaam, a thrawodd yr asyn â'r wialen. Ac agorodd Duw enau'r asen, a dywedodd wrth Balaam, Beth a wneuthum i ti, fel yr wyt wedi fy nharo y trydydd tro hwn? Ac meddai Balaam wrth yr asyn, Oherwydd rwyt ti wedi gwawdio fi, a phe bai gen i gleddyf yn fy llaw, byddwn eisoes wedi dy drywanu di. Ac mae'r asyn yn dweud wrth Balaam, onid fi yw dy asyn di yr wyt ti wedi bod yn marchogaeth arni o dy ieuenctid di hyd heddiw? Oni wnes i wneud hyn i ti felly trwy edrych i lawr arnat? Ond dywedodd e, Nage. Datguddiodd Duw lygaid Balaam, ac mae'n gweld negesydd yr Arglwydd yn sefyll yn ei erbyn yn y ffordd, a'r cleddyf wedi'i dynnu yn ei law, ac wedi plygu ymgrymodd â'i wyneb. A dywedodd negesydd Duw wrtho, pam wnaethoch chi daro eich asyn y trydydd tro yma? Ac wele fi wedi mynd allan i dy wrthwynebu di, oherwydd nid yw'r ffordd yn fonheddig o'm blaen i, ac wedi fy ngweld i yr asen, trodd oddi wrthyf y trydydd tro hwn. Ac os na bai wedi troi o'r neilltu, felly yn awr byddwn wedi dy ladd di yn wir, ond byddwn wedi achub honno. Ac meddai Balaam wrth angel yr Arglwydd, Rwyf wedi pechu, oherwydd ni wyddwn fod ti wedi sefyll yn f'erbyn ar y ffordd i'm cyfarfod, ac yn awr os nad yw'n dy fodloni, mi drof yn ôl. Ac fe ddywedodd negesydd Duw wrth Balaam, dos gyda'r

dynion; ond y gair y gallaf ei ddweud wrthyt ti, hwn y byddi di'n ei gadw i'w siarad. Ac aeth Balaam gyda llywodraethwyr Balac. Ac wedi i Balak glywed bod Balaam wedi dod, aeth allan i'w gyfarfod, i ddinas Moab, sydd ar ffiniau Arnon, sydd o ran y ffiniau. Ac meddai Balac wrth Balaam, Oni anfonais atat ti i'th alw? Pam nad oeddet ti'n dod ataf i? Yn wir ni fyddaf i'n gallu dy anrhydeddu di? Ac meddai Balaam wrth Balac, wele rwyf wedi dod atat ti nawr; a fyddaf i'n gallu dweud rhywbeth? Y gair y bydd Duw yn ei fwrw i mewn i'm ceg i, hwnnw y siaradaf. Ac aeth Balaam gyda Balak, a daethant i ddinasoedd yr ardaloedd allanol. Ac aberthodd Balak ddefaid a lloi, ac anfonodd at Balaam ac at y tywysogion oedd gydag ef. Ac fe ddigwyddodd yn y bore, ac wedi i Balak gymryd Balaam, dug ef i fyny ar golofn Baal, a dangosodd iddo o'r fan honno ran o'r bobl.

23

Ac meddai Balaam wrth Balak, Adeilada i mi yma saith allor, a pharatoa i mi yma saith llo, a saith hwrdd. Ac fe wnaeth Balac yn y modd y dywedodd Balaam wrtho, ac offrymodd lo a hwrdd ar yr allor. Ac meddai Balaam wrth Balak, Saf wrth dy aberthau, ac af i weld a ymddengys Duw i mi mewn cyfarfyddiad, a pha air bynnag a ddengys i mi, cyhoeddaf i ti. A safodd Balak wrth ei aberthau. Ac aeth Balaam i holi Duw, ac aeth yn syth, ac ymddangosodd Duw i Balaam, a dywedodd Balaam wrtho, Paratois y saith allor, ac offrymais lo a hwrdd ar yr allor. Ac fe daflod Duw air yng ngenau Balaam, ac meddai, wedi troi at

Balak, Fel hyn y siaredi. Ac fe droes tuag ato, ac yr oedd ef yn sefyll ar ei aberthau llosgi, ac yr oedd holl dywysogion Moab gydag ef, a daeth ysbryd Duw arno. Ac wedi cymryd ei ddameg, dywedodd: O Fesopotamia anfonodd Balac brenin Moab amdanaf o'r mynyddoedd o'r dwyrain, gan ddweud, Tyrd, melltithia Jacob i mi, a thyrd, melltithia Israel i mi. Beth fellithiaf yr hwn nad yw'r Arglwydd yn ei fellithio? Neu beth a fellithiaf yr hwn nad yw Duw yn ei felltithio? Oherwydd o gopaon y mynyddoedd y gwelaf ef, ac o'r bryniau y sylwaf arno, wele bobl a breswyla ar ei phen ei hun, ac ni chyfrifir hi ymhlith y cenhedloedd. Pwy sydd wedi cyfrif yn union had Jacob, a phwy fydd yn cyfrif llwythau Israel? Boed i'm henaid farw ymhlith eneidiau'r cyfiawn, a boed i'm had fod fel had y rhain. Ac meddai Balac wrth Balaam, beth wyt ti wedi ei wneud i mi? Er mwyn melltithio fy ngelynion rwyf wedi dy alw di, ac wele rwyt ti wedi bendithio â bendith. Ac meddai Balaam wrth Balak, Onid popeth a fydd Duw yn ei roi yn fy ngenau i, hyn a gadwaf i'w siarad? Ac meddai Balak wrtho, Tyrd eto gyda mi i le arall o'r hwn ni weli di mohono oddi yno, ond rhan yn unig ohono a weli, ond ni weli di bawb, a melltithia ef i mi oddi yno. Ac fe'i derbyniodd ef i dŵr gwylio'r maes ar ben y copa nadd, ac adeiladodd yno saith allor, ac offrymodd lo a hwrdd ar yr allor. Ac meddai Balaam wrth Balak, Saf wrth dy aberthau, ond af fi i holi Duw. Ac fe gyfarfu Duw â Balaam, a rhoi gair yn ei enau, a dywedodd, Dychwel at Balak, a llefara'r pethau hyn. Ac fe drodd tuag ato ef, ac yr oedd ef yn sefyll ar ei offrwm poeth cyfan, a'r holl dywysogion Moab gydag ef, a dywedodd Balac wrtho, Beth a lefarodd yr Arglwydd? Ac wedi cymryd ei ddameg i fyny,

dywedodd, Cod, Balak, a gwrando, rho glust, dyst, fab Sepphor. Nid fel dyn mae Duw i ddweud celwydd, nac fel mab dyn i gael ei fygwth; a ddywedodd ef, oni wnaiff ef? A fydd ef/hi yn siarad, ac oni fydd yn aros? Wele, rwyf wedi ymgymryd i fendithio, bendithiaf, ac ni throf yn ôl. Ni fydd llafur yn Jacob, ac ni welir poen yn Israel; yr Arglwydd ei Dduw gydag ef, pethau gogoneddus tywysogion ynddo. Duw a'i harweiniodd ef allan o'r Aifft, fel gogoniant uncorn iddo. Nid oes dewiniaeth yn Jacob, na phroffwydoliaeth yn Israel; yn ei amser dywedir wrth Jacob, ac wrth Israel, beth a gyflawna Duw. Wele bobl fel cenau yn codi, ac fel llew yn ymfalchïo; ni bydd yn cysgu hyd nes iddo fwyta ysglyfaeth, ac yfed gwaed y clwyfedig. Ac meddai Balak wrth Balaam, Paid â'i felltithio ef â mellithion, a phaid â'i fendithio ef chwaith. Ac gan ateb dywedodd Balaam wrth Balak, Oni siaradais i â thi, gan ddweud, Y gair y bydd Duw yn ei siarad, hyn a wnaf? Ac meddai Balac wrth Balaam, Tyrd, fe'th gymeraf di i le arall, os bydd yn plesio Duw, a melltithia ef i mi oddi yno. Ac fe gymerodd Balak Balaam ar ben Peor, yr hwn sy'n ymestyn i'r anialwch. A dywedodd Balaam wrth Balak, Adeilada i mi yma saith allor, a pharatoa i mi yma saith llo a saith hwrdd. Ac fe wnaeth Balak yn union fel y dywedodd Balaam wrtho, ac offrymodd lo ac hwrdd ar yr allor.

24

Ac wedi i Balaam weld ei bod yn dda gerbron yr Arglwydd fendithio Israel, ni aeth yn ôl ei arfer i gyfarfod â'r argoelion, a

throdd ei wyneb tua'r anialwch. Ac wedi codi ei lygaid, gwelodd Balaam Israel wedi gwersyllu yn ôl llwythau, a daeth ysbryd Duw arno. Ac wedi codi ei ddameg, dywedodd, mae Balaam fab Beor yn dweud, mae'r dyn sy'n gweld yn wir yn dweud, mae'n dweud ei fod yn clywed geiriau'r un cryf, yr hwn a welodd weledigaeth o Dduw mewn cwsg; ei lygaid wedi eu dadorchuddio. Mor hardd dy gartrefi di, Jacob, dy bebyll di, Israel; Fel dyffrynnoedd coediog yn cysgodi, a fel gerddi ar afon, a fel pebyll a osododd yr Arglwydd, a fel cedrwydd wrth ddyfroedd. Bydd dyn yn mynd allan o'i had, a bydd yn rheoli cenhedloedd lawer, a bydd teyrnas Gog yn cael ei dyrchafu, a bydd ei deyrnas yn cynyddu. Arweiniodd Duw ef allan o'r Aifft, fel gogoniant uncorn iddo; bydd yn difa cenhedloedd ei elynion, a bydd yn sugno mêr eu hesgyrn, ac â'i saethau bydd yn saethu ei elyn drwodd. Wedi gorwedd i lawr, gorffwysodd fel llew ac fel cenau; pwy a'i cyfyd ef? Y rhai sy'n dy fendithio di, bendithir hwy, a'r rhai sy'n dy felltithio di, mellithir hwy. Ac yr oedd Balak yn ddig wrth Balaam, a tharodd ei ddwylo ynghyd, a dywedodd Balak wrth Balaam, i felltithio fy ngelyn y gelwais di, ac wele, gan fendithio yr wyt wedi bendithio y trydydd tro hwn. Nawr felly, ffo i'th le dy hun, dywedais y byddwn yn dy anrhydeddu di, ac yn awr mae'r Arglwydd wedi dy amddifadu di o'r gogoniant. Ac meddai Balaam wrth Balak, onid wrth dy negeswyr di a anfonais atat ti y siaradais, gan ddweud, pe bai Balak yn rhoi i mi ei dŷ yn llawn o arian ac aur, ni allaf droseddu gair yr Arglwydd i wneud da neu ddrwg ohonof fy hun; beth bynnag y dywed Duw, hyn fyddaf yn ei ddweud. Ac yn awr wele, rwyf yn mynd yn ôl i'm lle fy hun, tyrd, fe gynghoraf i ti beth fydd y bobl

hyn yn ei wneud i'th bobl di ar ddiwedd y dyddiau. Ac wedi codi ei ddameg, dywedodd, Mae Balaam fab Beor yn dweud, mae'r dyn sy'n gwir yn gweld yn dweud, yn clywed geiriau Duw, yn gwybod gwybodaeth gan y Goruchaf, ac wedi gweld gweledigaeth Duw mewn cwsg; ei lygaid wedi eu datguddio. Dangoswn iddo ef, ond nid nawr; bendithiaf, ac nid yw'n agosáu. Bydd seren yn codi o Jacob, bydd dyn yn codi o Israel, a bydd yn chwalu arweinwyr Moab, a bydd yn ysbeilio holl feibion Seth. A bydd Edom yn etifeddiaeth, a bydd Esau ei elyn yn etifeddiaeth, ac Israel a wnaeth mewn cryfder. A bydd yn codi o Jacob, a bydd yn dinistrio'r un sy'n cael ei achub o'r ddinas. Ac wedi gweld Amalek, a chymryd ei ddameg, dywedodd, Dechrau'r cenhedloedd yw Amalek, ond bydd eu had yn darfod. Ac wedi gweld y Cenead, ac wedi cymryd ei ddameg, dywedodd, Cryf yw dy drigfan; ac os byddi'n gosod dy nyth yn y graig, ac os daw nyth o gyfrwystra i Beor, bydd yr Assyriaid yn dy gaethiwo. Ac wedi gweld Og, ac wedi cymryd ei ddameg, dywedodd, O! O! Pwy fydd byw pan osodo Duw y pethau hyn? A bydd yn mynd allan o law'r Citiaid, a byddant yn cam-drin Assyria, a byddant yn cam-drin yr Hebreaid, a hwy eu hunain yn unfrydol a ddarfyddant. Ac wedi codi aeth Balaam i ffwrdd, gan droi yn ôl i'w le ei hun, ac aeth Balak i ffwrdd at ei le yntau.

25

A arhosodd Israel yn Shittim, a halogwyd y bobl i buteinio gyda merched Moab. Ac fe wnaethon nhw eu galw nhw i aberthau eu

heilunod; ac fe fwytaodd y bobl o'u haberthau nhw, ac fe wnaethon nhw ymgrymu i'w heilunod nhw; Ac fe gafodd Israel ei gysegru i Baal Peor; ac fe ddigiodd yr Arglwydd â llid at Israel. Ac meddai'r Arglwydd wrth Moses, Cymer holl arweinwyr y bobl, a gwna enghraifft ohonynt i'r Arglwydd gyferbyn â'r haul, a bydd llid digofaint yr Arglwydd yn troi yn ôl oddi wrth Israel. Ac meddai Moses wrth lwythau Israel, Laddwch bob un ei berthynas ei hun a gafodd ei gysegru i Baal-peor. Ac wele, daeth dyn o feibion Israel a dwyn ei frawd at y wraig Fidianes o flaen Moses ac o flaen holl gynulleidfa meibion Israel, ond roeddent hwy yn wylo wrth ddrws pabell y dystiolaeth. Ac wedi gweld Phinehas fab Eleasar fab Aaron yr offeiriad, cododd o ganol y gynulliad, ac wedi cymryd gwaywffon yn ei law, aeth i mewn ar ôl y dyn o Israel i'r ffwrnais, a thrywanodd y ddau, y dyn o Israel, a'r ddynes trwy ei chroth; a pheidiodd y pla oddi ar feibion Israel. Ac roedd y meirw yn y pla yn bedair mil ar hugain. Ac fe siaradodd yr Arglwydd at Moses, gan ddweud, Mae Phinehas fab Eleazar fab Aaron yr offeiriad wedi peidio fy llid oddi wrth feibion Israel, wrth iddo efelychu fy sêl ynddyn nhw, ac ni ddinistrias i feibion Israel yn fy sêl. Felly dywedais, wele rwy'n rhoi iddo gyfamod heddwch, a bydd iddo ac i'w had ar ei ôl gyfamod offeiriadaeth dragwyddol, yn lle yr hyn roedd yn selog i'w Dduw, a gwnaeth gymod dros feibion Israel. Ond enw'r dyn o Israel a gafodd ei daro, yr hwn a drawodd gyda'r wraig Midianaidd, oedd Zambri, mab Salmon, pennaeth tŷ teulu Simeon. Ac enw'r wraig Fidianitig a drawyd oedd Chasbi, merch Sur, rheolwr cenedl Ommoth, o dŷ teuluoedd Midian. Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, siarada â meibion

Israel, gan ddweud, byddwch elyniaethus i'r Midianiaid a thrawch nhw, oherwydd maen nhw eu hunain yn elyniaethus i chi mewn twyll, cymaint ag y maen nhw'n eich twyllo chi trwy Peor, a thrwy Cosbi merch tywysog Midian eu chwaer nhw, yr un a drawyd yn nydd y trawiad trwy Peor.

26

Ac fe ddaeth i fod ar ôl yr ergyd, ac fe siaradodd yr Arglwydd at Moses ac Eleasar yr offeiriad, gan ddweud, cymer gyfrifiad o'r holl gynulliad meibion Israel o ugain mlwydd oed ac uwchben yn ôl tai eu tadau, pob un sy'n mynd allan i dynnu i fyny mewn brwydr yn Israel. Ac siaradodd Moses ac Eleasar yr offeiriad ym Mhleiniau Moab ar yr Iorddonen gyferbyn â Jericho, gan ddweud, o ugain mlwydd oed ac i fyny, yn y modd y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses; a meibion Israel a aeth allan o'r Aifft, Reuben cyntafanedig Israel; meibion Reuben oedd Enoch, a phobl yr Enoch; i Phallu, pobl y Phallu. I Asron, pobl yr Asronei; i Charmi, pobl Charmi. Dyma bobloedd Reuben, a bu eu cyfrifiad dri a deugain mil a saith gant a deg ar hugain. A meibion Pallu oedd Eliab. Ac meibion Eliab oedd Namuel, a Dathan, ac Abiram; y rhain oedd y rhai galwedig o'r gynulleidfa, y rhain ydynt y rhai a gododd yn erbyn Moses ac Aaron yng nghynulleidfa Corah, yn y gwrthryfel yn erbyn yr Arglwydd. Ac wedi i'r ddaear agor ei cheg, llyncodd nhw a Cora, ym marwolaeth ei gynulliad ef, pan ysodd y tân y hanner cant a dau gant, ac aethant yn arwydd; ond ni fu meibion Cora farw. Ac

meibion Simeon, pobl meibion Simeon: i Nemuel, pobl y Nemueliaid; i Jamin, pobl y Jaminiaid; i Jachin, pobl y Jachiniaid; i Serah, pobl y Serahiaid; i Saul, pobl y Sauliaid. Dyma bobloedd Simeon o'u cyfrifiad hwy, dau ar hugain o filoedd a dau gant. Meibion Jwda oedd Er ac Onan, a bu farw Er ac Onan yng ngwlad Canaan. Ac fe ddaeth meibion Jwda yn ôl eu llwythau: i Seilo, pobl y Seloniaid; i Phares, pobl y Pharesiaid; i Sara, pobl y Saraiaid. Ac fe ddaeth meibion Phares: i Hesron, pobl yr Asroniaid; i Iamun, pobl yr Iamuniaid. Dyma bobloedd Jwda yn ôl eu harchwiliad hwy, chwech a saith deg mil a phum cant. A meibion Issachar yn ôl eu llwythau: i Tola, llwyth y Tolaïaid; i Pua, llwyth y Puaïaid; i Jasub, llwyth y Jasubïaid; i Simron, llwyth y Simronïaid. Dyma bobloedd Issachar o'u cyfrifiad hwy, pedwar a thrigain mil a phedwar cant. Meibion Sebwlon yn ôl eu llwythau: i Sered, llwyth y Serediaid; i Allon, llwyth yr Alloniaid; i Allel, llwyth yr Alleliaid. Dyma bobloedd Zebulun o'u cyfrifiad hwy, trigain mil a phum cant. Meibion Gad yn ôl eu llwythau: i Seffon, llwyth y Seffoniaid; i Haggi, llwyth yr Haggiaid; i Shwni, llwyth y Shwniaid; i Osni, llwyth yr Osniaid; i Addi, llwyth yr Addiaid; i Arod, llwyth yr Arodiaid; i Ariel, llwyth yr Areliaid. Dyma lwythau meibion Gad o'u cyfrifiad hwy, pedwar deg a phedair mil a phum cant. Meibion Asher yn ôl eu llwythau: i Jamin, llwyth y Jaminiaid; i Jesou, llwyth y Jesouiaid; i Baria, llwyth y Bariaiaid. I Kober, pobl y Koberi; i Melchiel, pobl y Melchieli. Ac enw merch Aser oedd Sara. Dyma bobloedd Asher o'u cyfrifiad, tri a deugain mil a phedwar cant. Meibion Joseff yn ôl eu llwythau, Manasse ac Effraim. Meibion Manasse. I Machir, pobl y Machiriaid; a Machir a genhedlodd Gilead; i

Gilead, pobl y Gileadiaid. Ac dyma feibion Gilead: Achiezer, pobl yr Achiezeriaid; i Cheleg, pobl y Chelegiaid. I Esriel, pobl yr Esrieliaid; i Shechem, pobl y Sychemiaid; i Symaer, pobl y Symaeriaid; ac i Opher, pobl yr Opheriaid. Ac i Salpaad, mab Hepher, ni ddaeth iddo feibion, ond merched, a dyma enwau merched Salpaad: Mala, Noua, Egla, Melcha, a Thersa. Dyma bobloedd Manasse o'u cyfrifiad hwy: dwy fil a hanner cant a saith cant. Ac dyma feibion Effraim: i Suthala, pobl y Southalaidd; i Tanach, pobl y Tanachaidd. Rhain oedd meibion Suthala; i Eden, pobl yr Edeni. Dyma lwythau Effraim o'u cyfrifiad hwy, dau a deg ar hugain o filoedd a phum cant; dyma lwythau meibion Joseff yn ôl eu llwythau. Meibion Benjamin yn ôl eu llwythau: i Bale, llwyth y Baliaid; i Asuber, llwyth yr Asuberiaid; i Iachiran, llwyth yr Iachianiaid. I'r Sophan, pobl Sophanes. A meibion Bale oedd Adar a Noeman; i Adar, pobl yr Adari, ac i Noeman, pobl y Noemani. Dyma feibion Benjamin yn ôl eu llwythau, o'u cyfrifiad hwy: pump ar ddeg ar hugain o filoedd a phum cant. Ac meibion Dan yn ôl eu llwythau: i Samah, llwyth y Sameitiaid, dyma llwythau Dan yn ôl eu llwythau hwy. Holl lwythau Samei yn ôl eu harolygiad, pedwar a chwe deg mil a phedwar cant. Meibion Naphtali yn ôl eu llwythau: i Asiel, llwyth yr Asieliaid; i Guni, llwyth y Guniaid. I Jeser, pobl y Jeseri; i Sellem, pobl y Sellemi. Dyma bobloedd Naphtali o'u cyfrifiad hwy, deugain mil a thri chant. Dyma gyfrifiad meibion Israel: chwe chant mil ac un fil a saith gant tri deg. Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, i'r rhain y bydd y tir yn cael ei rannu, i'w etifeddu yn ôl nifer yr enwau. I'r rhai mwy byddwch yn cynyddu'r etifeddiaeth, ac i'r rhai llai byddwch yn lleihau eu

hetifeddiaeth, i bob un, fel y cawsant eu rhifo, rhoddir eu hetifeddiaeth. Trwy etifeddiaethau bydd y tir yn cael ei rannu i'r enwau; yn ôl llwythau eu tadau byddant yn etifeddu. O'r coelbren fe ranni yr etifeddiaeth rhyngddynt, rhwng y llawer a'r ychydig. A meibion Lefi yn ôl eu llwythau: i Gedson, pobl y Gedsoniaid; i Caath, pobl y Caathiaid; i Merari, pobl y Merariaid. Dyma bobloedd meibion Levi: pobl y Lobeni, pobl yr Hebroni, pobl y Korah, a phobl y Mushi; a Kohath a genhedlodd Amram. Ond enw ei wraig oedd Iochebed, merch Lefi, a esgorodd y rhain i Lefi yn yr Aifft, ac a esgorodd i Amram Aaron a Moses, a Miriam eu chwaer. Ac i Aaron y ganwyd Nadab, ac Abihu, ac Eleazar, ac Ithamar. A bu farw Nadab ac Abiud wrth iddynt gynnig tân estron gerbron yr Arglwydd yn anialwch Sinai. Ac fe ddaethant o'u cyfrifiad hwy i dri ar hugain o filoedd, pob gwryw o fis oed ac i fyny, oherwydd ni chawsant eu cyfrif ymhlith meibion Israel, gan nad oedd etifeddiaeth yn cael ei rhoi iddynt ymhlith meibion Israel. A dyma'r cyfrifiad gan Moses ac Eleazar yr offeiriad, a ymwelodd â meibion Israel yn Araboth Moab, ar yr Iorddonen gyferbyn â Jericho. Ac yn y rhain nid oedd dyn o'r rhai a arolygwyd gan Moses ac Aaron, pan archwilion nhw feibion Israel yn anialwch Sinai. Oherwydd dywedodd yr Arglwydd wrthynt y byddent farw yn yr anialwch, ac ni adawyd yr un ohonynt, ac eithrio Caleb fab Jephunneh, a Joshua fab Nun.

27

Ac wedi nesáu merched Seloffehad mab Heffer, mab Gilead, mab Machir, o bobl Manasse, o feibion Joseff, a'r rhain yw eu henwau hwy, Maala, a Noa, a Hogla, a Milca, a Tirsa, ac wedi sefyll o flaen Moses, ac o flaen Eleasar yr offeiriad, ac o flaen yr arweinwyr, ac o flaen yr holl gynulliad wrth ddrysau pabell y dystiolaeth, yn dweud, bu farw ein tad ni yn yr anialwch, ac nid oedd ef yng nghanol y cynulliad a ymgasglodd yn erbyn yr Arglwydd yng nghynulliad Cora, oherwydd trwy ei bechod ei hun y bu farw, ac ni ddaeth meibion iddo; na fydded enw ein tad ni yn cael ei ddileu o ganol ei bobl ef, oherwydd nid oes iddo fab; rhowch i ni feddiant yng nghanol brodyr ein tad ni. A daeth Moses â'u barn hwy gerbron yr Arglwydd. Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, mae merched Seloffehad wedi siarad yn gywir; yn rhodd byddi di'n rhoi iddyn nhw feddiant o etifeddiaeth yng nghanol brodyr eu tad, a byddi di'n trosglwyddo etifeddiaeth eu tad iddyn nhw. Ac i feibion Israel byddi di'n siarad, gan ddweud, os bydd dyn yn marw, ac nid oes ganddo fab, byddwch chi'n trosglwyddo ei etifeddiaeth i'w ferch. Ond os nid oes ganddo ferch, byddwch chi'n rhoi yr etifeddiaeth i'w frawd. Os nad oes ganddo frodyr, rhoddwch yr etifeddiaeth i frawd ei dad. Os nad ydynt frodyr ei dad, rhoddwch yr etifeddiaeth i'r perthynas agosaf iddo o'i lwyth, i etifeddu ei eiddo, a bydd hyn i feibion Israel yn ordinhad barn, fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses. Ac meddai'r Arglwydd wrth Moses, Dos i fyny i'r mynydd sydd y tu hwnt i'r Iorddonen, mynydd Nebo hwn, a gwêl y tir Canaan, yr wyf fi'n ei roi i feibion Israel yn feddiant. Ac fe weli di hi, ac fe ychwanegir di at dy bobl, ti hefyd, fel yr ychwanegwyd Aaron dy frawd ym

mynydd Hor. Oherwydd fe droesoch chi o'r neilltu fy ngair i yn anialwch Sin, pan oedd y gynulleidfa yn gwrthwynebu, i'm sancteiddio i, ni wnaethoch chi fy sancteiddio i wrth y dŵr o'u blaen hwy; hwn yw dŵr y gwrthddadl yn Cades yn anialwch Sin. Ac meddai Moses wrth yr Arglwydd, penoded yr Arglwydd Dduw yr ysbrydion a phob cnawd ddyn ar y gynulleidfa hon, a fydd yn mynd allan o'u blaen hwy, ac a fydd yn dod i mewn o'u blaen hwy, ac a fydd yn eu harwain hwy allan, ac a fydd yn dod â hwy i mewn, ac ni fydd cynulleidfa yr Arglwydd fel defaid sydd heb fugail. Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, cymer atat dy hun Josua fab Nun, dyn sydd ag ysbryd ynddo, a byddi di'n gosod dy ddwylo arno. A byddi di'n ei osod o flaen Eleasar yr offeiriad, a byddi di'n ei gomisiynu o flaen yr holl gynulliad, a byddi di'n gorchymyn amdano o'u blaen nhw. Ac fe roi di o'th ogoniant arno ef, fel y byddai meibion Israel yn ufuddhau iddo ef. Ac fe fydd yn sefyll gerbron Eleasar yr offeiriad, ac fe fyddant yn gofyn iddo farn y dangos gerbron yr Arglwydd; ar ei air ef fe fyddant yn mynd allan, ac ar ei air ef fe fyddant yn mynd i mewn, ef a meibion Israel yn unfrydol, a'r holl gynulleidfa. Ac gwnaeth Moses yn union fel y gorchmynnodd yr Arglwydd iddo; ac wedi cymryd Josua, gosododd ef o flaen Eleasar yr offeiriad, ac o flaen yr holl gynulliad, a gosododd ei ddwylo arno, a sefydlodd ef yn union fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Foses.

28

Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, gorchymyn i feibion Israel, a byddi di'n dweud wrthyn nhw, gan ddweud, fy rhoddion i, fy anrhegion i, fy offrymau i yn arogl persawrus, byddwch chi'n cadw i'w cynnig i mi yn fy ngwyliau i. A byddi yn dweud wrthynt, dyma'r offrymau y byddwch yn eu dod â i'r Arglwydd, ŵyn blwydd oed dihafal, dau y dydd yn boethoffrwm yn barhaus. Byddi di'n gwneud yr oen cyntaf yn y bore, a byddi di'n gwneud yr ail oen gyda'r nos. A byddi'n gwneud y degfed ran o'r ephah o flawd mân yn aberth wedi'i gymysgu mewn olew, sef y pedwerydd ran o'r hin. Poethoffrwm parhaus, yr un a wnaed ar fynydd Sinai yn arogl peraidd i'r Arglwydd. Ac offrwm diod ohono, y pedwerydd o'r hin i'r oen yr un; yn y cysegr byddi'n tywallt offrwm diod o ddiod gref i'r Arglwydd; ac byddi'n gwneud yr ail oen tua'r hwyr; yn ôl ei aberth ac yn ôl ei offrwm diod byddwch yn gwneud yn arogl persawrus i'r Arglwydd. Ac ar ddydd y sabothau byddwch yn cyflwyno dau oen blwydd oed diddiffyg, a dau ddegfed o flawd mân wedi ei gymysgu mewn olew yn aberth ac yn ddiod-offrwm, poethoffrwm y sabothau yn y sabothau ar ben y poethoffrwm parhaus, a'i ddiod-offrwm. Ac yn y lleuadau newydd byddwch yn cyflwyno poethoffrwm i'r Arglwydd, dau lo o ychen, ac un hwrdd, saith oen blwydd oed difefl; Tri degfed o flawd main wedi ei gymysgu ag olew i'r un llo, a dau ddegfed o flawd main wedi ei gymysgu ag olew i'r un hwrdd; Degfed degfed o flawd main wedi ei gymysgu ag olew i'r un oen, aberth arogl peraidd, offrwm i'r Arglwydd. Bydd eu diod-offrwm yn hanner yr hin i'r un llo; a bydd traean yr hin i'r un hwrdd. Ac bydd y pedwerydd o'r hin i'r oen yr un o win; hwn yw'r poethoffrwm fis o fis i

fisoedd y flwyddyn. Ac un myn gafr o blith y geifr ynghylch pechod i'r Arglwydd; ar yr offrwm poeth cyfan parhaus y gwneir ef, a'i ddiod-offrwm. Ac yn y mis cyntaf ar y pedwerydd dydd ar ddeg o'r mis, y Pasg i'r Arglwydd. Ac ar y pymthegfed dydd o'r mis hwn bydd gwyl, am saith diwrnod byddwch yn bwyta bara croyw. A bydd y dydd cyntaf yn cael ei alw'n sanctaidd i chwi, ni wnewch unrhyw waith caethwasaidd. Ac fe ddygwch chi boethoffrymau yn offrwm i'r Arglwydd, dau lo o'r gwartheg, un hwrdd, saith oen blwydd oed; byddant yn ddi-nam i chi. Ac aberth hwy o flawd mân wedi ei gymysgu mewn olew, tri degfed i'r llo, ac dau ddegfed i'r hwrdd. Ddegfed ddegfed y byddi'n ei wneud i'r oen, yr un, i'r saith ŵyn. Ac un gafr o geifr ynghylch pechod, i wneud iawn drosoch chi; Ac eithrio'r offrwm poeth parhaus y bore, yr hwn yw offrwm poeth parhaus. Fel hyn y byddwch yn gwneud bob dydd am y saith diwrnod, yn rhodd ac yn offrwm i arogl persawrus i'r Arglwydd; ar yr poethoffrwm parhaus y byddi'n gwneud ei ddiodoffrwm. Ac bydd y seithfed dydd yn cael ei alw'n sanctaidd i chwi, ni wnewch unrhyw waith caethiwus ynddi. Ac ar ddydd y cnwd newydd, pan fyddwch yn cyflwyno aberth newydd i'r Arglwydd ar Ŵyl yr Wythnosau, bydd yn gynulliad sanctaidd i chwi, ni wnewch unrhyw waith llafurus. Ac fe ddygwch boethoffrymau yn arogl peraidd i'r Arglwydd: dau lo o'r gwartheg, un hwrdd, saith oen blwydd oed yn ddi-fai. Eu haberth hwy o flawd mân wedi ei gymysgu mewn olew, tri degfed i'r llo, a dau ddegfed i'r hwrdd. Degfed degfed i'r oen yr un, i'r saith ŵyn; a gafr o geifr un ynghylch pechod, i wneud iawn amdanoch chi; ac eithrio'r poethoffrwm parhaus; a'u haberth gwnewch chi i mi, di-fai fyddant i chi, a'u

diodoffrymau.

29

Ac yn y seithfed mis, ar y cyntaf o'r mis, bydd yn alwad sanctaidd i chwi, ni wnewch unrhyw waith caethiwus, bydd yn ddydd arwyddocâd i chwi. A byddwch yn gwneud poethoffrymau yn arogl persawrus i'r Arglwydd: un llo o'r ychen, un hwrdd, saith oen blwydd oed difefl. Yr aberth hwy yw blawd mân wedi ei gymysgu mewn olew; tri degfed i'r llo ifanc yr un, a dau ddegfed i'r hwrdd yr un; Degfed degfed i'r oen yr un, i'r saith ŵyn; A gafr o eifr un ynghylch pechod, i wneud cymod drosoch chi; Ar wahân i boethoffrymau'r lleuad newydd; a'u haberthau hwy, a'u diodoffrymau hwy, a'r poethoffrwm parhaus; a'u haberthau hwy a'u diodoffrymau hwy yn ôl eu cymhariaeth hwy yn arogl persawrus i'r Arglwydd. Ac ar y degfed o'r mis hwn bydd yn alwad sanctaidd i chwi, ac fe ddaostyngwch eich eneidiau, ac ni wnewch unrhyw waith. Ac fe ddygwch boeth-offrymau yn arogl persawrus i'r Arglwydd, offrymau i'r Arglwydd: un llo o'r gwartheg, un hwrdd, saith oen blwydd oed; byddant yn ddi-nam i chi. Yr aberth eu hunain o flawd main wedi ei gymysgu mewn olew; tri degfed i'r llo yr un, a dau ddegfed i'r hwrdd yr un; Degfed degfed i'r oen yr un, i'r saith oen; A bwch gafr o geifr un ynghylch pechod, i wneud iawn drosoch chi; ac eithrio'r un ynghylch y pechod yr iawn, a'r poethoffrwm y parhaus; yr aberth ohoni, a'r diodoffrwm ohoni yn ôl y gymhariaeth yn arogl peraidd yn offrwm i'r Arglwydd.

Ac ar y bymthegfed dydd o'r seithfed mis hwn, bydd yn alwad sanctaidd i chwi; ni wnewch unrhyw waith caethiwus, a byddwch yn dathlu'r ŵyl hon i'r Arglwydd am saith diwrnod. Ac fe ddygwch aberthau llosgi yn offrwm yn arogl persawrus i'r Arglwydd, ar y dydd cyntaf dri llo ar ddeg o'r gwartheg, dau hwrdd, un deg pedwar o ŵyn blwydd oed, byddant yn ddi-nam. Eu haberthau hwy o flawd mân wedi ei gymysgu mewn olew tri degfed i'r llo yr un, i'r tri ar ddeg o loi; a dau ddegfed i'r hwrdd yr un, ar gyfer y ddau hwrdd; Degfed degfed i'r oen yr un, ar gyfer y pedwar ar ddeg o ŵyn; A bwch o geifr un am bechod; heblaw'r poethoffrwm parhaus; eu haberthau hwy a'u diodoffrymau hwy. Ac ar yr ail ddydd deuddeg o loi, dau hyrdd, pedwar ar ddeg o ŵyn blwydd oed di-nam. Eu haberth hwy a'u diodoffrwm hwy i'r lloi ac i'r hyrddod ac i'r ŵyn yn ôl eu rhif hwy, yn ôl eu dehongliad hwy. ac un myn gafr o geifr ynghylch pechod, heblaw'r poethoffrwm parhaus, eu haberthau a'u diodoffrymau hwy Ar y trydydd dydd un ar ddeg o loi, dau hyrdd, pedwar ar ddeg o ŵyn blwydd oed di-nam. Eu haberth a'u diod-offrwm i'r lloi ac i'r hyrddod ac i'r ŵyn yn ôl eu rhif, yn ôl eu dehongliad. Ac un myn gafr o blith y geifr ynghylch pechod, ac eithrio'r poethoffrwm parhaus, eu haberthau hwy a'u diodoffrymau hwy. Ar y dydd pedwerydd: deg llo, dau hyrdd, pedwar ar ddeg o ŵyn blwydd oed di-fai. Eu haberthau a'u diodoffrymau i'r lloi ac i'r hyrddod ac i'r ŵyn yn ôl eu rhif, yn ôl eu dehongliad. Ac un myn gafr o blith y geifr ynghylch pechod, ac eithrio'r poethoffrwm parhaus, eu haberthau hwy a'u diodoffrymau hwy. Ar y pumed dydd, naw llo, dau hwrdd, pedwar ar ddeg o ŵyn blwydd oed di-nam. Eu haberthau a'u

diodoffrymau i'r lloi ac i'r hyrddod ac i'r ŵyn yn ôl eu rhif, yn ôl eu dehongliad. Ac un gafr o blith y geifr ynghylch pechod, heblaw yr offrwm poeth parhaus, eu haberthau hwy a'u diodoffrymau hwy. Ar y chweched dydd wyth llo, dau hwrdd, pedwar ar ddeg o ŵyn blwydd oed di-nam. Eu haberthau a'u diodoffrymau i'r lloi ac i'r hyrddod ac i'r ŵyn yn ôl eu rhif, yn ôl eu dehongliad. Ac un myn gafr o blith y geifr ynghylch pechod, ac eithrio'r poethoffrwm parhaus, eu haberthau hwy a'u diodoffrymau hwy. Ar y dydd seithfed, saith llo, dau hwrdd, pedwar ar ddeg o ŵyn blwydd oed di-fai. Eu haberthau a'u diodoffrymau i'r lloi ac i'r hyrddod ac i'r ŵyn yn ôl eu rhif, yn ôl eu dehongliad. Ac un myn gafr o blith y geifr ynghylch pechod, ac eithrio'r poethoffrwm parhaus, eu haberthau hwy a'u diodoffrymau hwy. Ac ar yr wythfed dydd bydd cynulliad cau i chi; ni wnewch unrhyw waith caethiwus ynddo. A byddwch yn dod â phoethoffrymau yn arogl persawrus yn offrymau i'r Arglwydd: un llo, un hwrdd, saith oen blwydd oed heb fefl. Eu haberthau a'u diodoffrymau i'r llo ac i'r hwrdd ac i'r ŵyn yn ôl eu rhif, yn ôl eu trefniant. Ac un myn gafr o blith y geifr ynghylch pechod, ac eithrio'r poethoffrwm parhaus, eu haberthau hwy a'u diodoffrymau hwy. Byddwch yn gwneud y pethau hyn i'r Arglwydd yn eich gwyliau, ac eithrio eich gweddïau, a'ch offrymau gwirfoddol, a'ch poethoffrymau, a'ch aberthau, a'ch diodoffrymau, a'ch offrymau iachawdwriaeth.

30

Ac llefarodd Moses wrth feibion Israel yn ôl pob peth a orchmynnodd yr Arglwydd i Moses. Ac fe lefarodd Moses wrth reolwyr llwythau meibion Israel, gan ddweud, Dyma'r gair a orchmynnodd yr Arglwydd. Dyn pwy bynnag a adduneda adduned i'r Arglwydd, neu a dyngo llw, neu a rwymo ei hun â rhwymiad ynghylch ei enaid, ni fydd yn halogi ei air, bydd yn gwneud popeth a ddaw allan o'i enau. Os bydd menyw yn addo adduned i'r Arglwydd, neu yn rhwymo rhwymedigaeth yn nhŷ ei thad yn ei hieuenctid, a bydd ei thad yn clywed ei haddunedau a'i rhwymedigaethau, y rhai a rwymodd yn erbyn ei henaid, a bydd ei thad yn cadw'n dawel, yna bydd pob un o'i haddunedau, a phob un o'r rhwymedigaethau y rhai a rwymodd yn erbyn ei henaid, yn aros iddi; Os ond bydd ei thad yn gwrthod ar ba ddydd bynnag y bydd yn clywed pob un o'i haddunedau a'r rhwymedigaethau, y rhai a rwymodd yn erbyn ei henaid, ni fyddant yn sefyll; a bydd yr Arglwydd yn ei glanhau hi, oherwydd gwrthododd ei thad. Os bydd hi wedi dod yn wraig i ŵr, a'i gweddïau arni yn ôl gwahaniad ei gwefusau, y rhai a rwymodd hi yn erbyn ei henaid, a chlyw ei gŵr, a thaw ef iddi ar ba ddydd bynnag y clyw ef, ac felly bydd yr holl weddïau ohoni a'i rhwymedigaethau, y rhai a rwymodd hi yn erbyn ei henaid, yn sefyll. Os ond yn gwrthod y mae ei gŵr yn gwrthod ar ba ddydd bynnag y clyw, ni fydd pob un o'i gweddïau hi, a'i rhwymedigaethau hi y mae hi wedi eu gosod yn erbyn ei henaid hi, yn aros, oherwydd gwrthododd y gŵr oddi wrthi hi, a bydd yr Arglwydd yn ei glanhau hi. Ac adduned gweddw ac un a fwriwyd allan, cymaint ag y bydd hi'n ei addunedu yn erbyn ei henaid ei hun, byddant yn aros gyda hi. Os ond yn nhŷ ei gŵr hi

oedd ei hadduned hi, neu y rhwymedigaeth yn erbyn ei henaid hi gyda llw, a chlyw ei gŵr hi, ac aros yn dawel wrthi hi, ac nid gwrthod iddi hi, yna byddant yn sefyll pob ei haddunedau hi, a phob ei rhwymedigaethau hi y rhai a rwymodd yn erbyn ei henaid hi, byddant yn sefyll yn ei herbyn hi. Os ond, wedi tynnu i ffwrdd, y mae'n tynnu i ffwrdd y gŵr ei hi pa ddydd bynnag y mae'n clywed, pob peth cymaint os y mae'n mynd allan o'i gwefusau hi yn ôl ei gweddïau hi, ac yn ôl y rhwymedigaethau yn ôl ei henaid hi, ni fydd yn aros iddi hi, y gŵr ei hi a dynnodd i ffwrdd, ac yr Arglwydd a fydd yn ei glanhau hi. Pob adduned a phob llw o rwymyn i niweidio enaid, ei gŵr hi a fydd yn ei sefydlu iddi hi, a'i gŵr hi a fydd yn ei dynnu ymaith. Ond os yn dawel y bydd yn aros yn dawel iddi hi o ddydd i ddydd, yna bydd yn sefydlu iddi hi ei holl addunedau hi, a'r rhwymedigaethau sydd arni hi bydd yn eu sefydlu iddi hi, oherwydd arhosodd yn dawel iddi hi ar y dydd y clywodd. Os ond, wedi cael gwared, mae'n cael gwared y gŵr hi ar ôl y dydd y clywodd, yna bydd yn cymryd ei bechod. Dyma'r deddfau hyn, cymaint ag a orchmynnodd yr Arglwydd i Moses, rhwng gŵr a'i wraig, a rhwng tad a merch yn ei hieuenctid yn nhŷ ei thad.

31

Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, dial ddialedd meibion Israel ar y Midianiaid, ac yn olaf fe gei dy gasglu at dy bobl. Ac siaradodd Moses â'r bobl, gan ddweud, Arfogwch ddynion o'ch plith, a threfnwch hwy mewn trefn frwydr o flaen

yr Arglwydd yn erbyn Midian, i dalu dialedd yr Arglwydd i Midian. Mil o bob llwyth, mil o bob llwyth, o holl lwythau meibion Israel, anfonwch i frwydro. Ac fe rifasant allan o filoedd Israel fil o bob llwyth, deuddeg mil wedi eu harfogi ar gyfer brwydr. Ac anfonodd Moses hwy, fil o bob llwyth, mil o bob llwyth gyda'u llu, a Phinehas fab Eleazar fab Aaron yr offeiriad, a'r llestri sanctaidd, a'r utgyrn arwyddion yn eu dwylo. A thynnasant i fyny mewn brwydr yn erbyn Midian, fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses, a lladdasan bob gwryw. Ac fe laddwyd brenhinoedd Midian ar yr un pryd â'u clwyfedigion; ac Efi, a Recem, a Sur, a Hur, a Reba, pump brenin Midian; a lladdwyd Balaam fab Beor â'r cleddyf gyda'u clwyfedigion; Ac fe ysbeiliasant wragedd Midian, a'u pac, a'u da, a'u holl eiddo; ac fe ysbeiliasant eu nerth; Ac fe losgasant eu holl ddinasoedd yn eu haneddiadau, a'u ffermydd â thân. Ac fe gymerasant yr holl ysglyfaeth, a'r holl ysbail o ddyn hyd at anifail. Ac hwy a ddygasant tuag at Moses ac tuag at Eleasar yr offeiriad, ac tuag at holl feibion Israel, y gaethglud, a'r ysbail, a'r anrhaith i'r gwersyll yn Araboth Moab, yr hon sydd ar yr Iorddonen gyferbyn â Jericho. Ac aeth Moses ac Eleazar yr offeiriad a holl arweinwyr y gynulleidfa allan i'w cyfarfod y tu allan i'r gwersyll. Ac fe ddigiodd Moses wrth arolygwyr y llu, capteiniaid y miloedd a chapteiniaid y cannoedd a oedd yn dod o'r frwydr. Ac meddai Moses wrthynt, Paham yr ydych wedi arbed pob benyw? Oherwydd y rhain oedd i feibion Israel yn ôl gair Balaam i'w troi i ffwrdd ac i anwybyddu gair yr Arglwydd, o achos Peor, a daeth y pla yn y gynulleidfa yr Arglwydd. Ac yn awr lladdwch bob gwrywaidd yn yr holl ysbail, a phob gwraig

sydd wedi adnabod gwely gwryw, lladdwch. Ac arbedwch yn fyw yr holl ferched nad ydynt yn adnabod gwely gyda gwryw. Ac fe wersyllwch chi y tu allan i'r gwersyll am saith diwrnod, pob un sydd wedi lladd ac sy'n cyffwrdd â'r lladdedig fe'i purfir ar y trydydd dydd, ac ar y seithfed dydd chi a'ch caethgludion. Ac pob gorchudd a phob llestr o ledr, a phob gwaith o groen gafr, a phob llestr pren, byddwch yn eu puro. A dywedodd Eleasar yr offeiriad wrth ddynion y llu a oedd yn dod o linell y frwydr, Dyma ordinhad y gyfraith a orchmynnodd yr Arglwydd i Moses. Ac eithrio'r aur a'r arian a'r efydd a'r haearn a'r plwm a'r tun, pob peth a fydd yn mynd trwodd yn y tân, a bydd yn cael ei lanhau, ond gyda dŵr y puredigaeth bydd yn cael ei buro; a phob peth, cymaint ag os na fydd yn mynd trwy dân, bydd yn mynd trwy ddŵr. Ac golchwch y dillad ar y seithfed dydd, a byddwch yn lân, ac ar ôl hyn byddwch yn mynd i mewn i'r gwersyll. Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, cymer swm yr ysbail o'r gaethglud o ddyn hyd at anifail, ti ac Eleasar yr offeiriad a llywodraethwyr tadau'r gynulleidfa. Ac fe ddylech chi rannu'r ysbail rhwng y rhyfelwyr a aeth allan i'r frwydr, a rhwng yr holl gynulleidfa. Ac fe fyddwch chi'n neilltuo treth i'r Arglwydd oddi wrth y dynion, y rhyfelwyr sydd wedi mynd allan i'r frwydr, un enaid o bum cant, o'r dynion, ac o'r anifeiliaid, ac o'r ychen, ac o'r defaid, ac o'r asynnod; ac o'u hanner nhw fe fyddwch chi'n cymryd. A byddi di'n rhoi i Eleasar yr offeiriad ffrwyth cyntaf yr Arglwydd. Ac o hanner meibion Israel fe gymeri un o bob hanner cant o'r dynion, ac o'r ychen, ac o'r defaid, ac o'r asynnod, ac o'r holl anifeiliaid, ac fe roi nhw i'r Lefiaid sy'n cadw'r gwyliadwriaethau ym mhabell yr

Arglwydd. Ac fe wnaeth Moses ac Eleazar yr offeiriad, fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses. Ac fe ddaeth y gweddill o'r ysbail a ysbeiliasant y dynion y rhyfelwyr, o'r defaid, chwe chant mil a saith deg a phump mil; Ac ychen, dau a saith deg mil; Ac asynnod, un a chwe deg mil; Ac eneidiau o bobl o'r merched na wyddent wely dyn, pob eneidiau, dau ar ddeg a thri deg mil. Ac fe ddigwyddodd fod yr hanner, sef y rhan o'r rhai a aeth allan i'r rhyfel, o ran rhif y defaid, yn dri chant a deg ar hugain o filoedd a saith mil a phum cant. Ac fe ddaeth y diwedd i'r Arglwydd o'r defaid, chwe chant saith deg pump; Ac ychen, chwe mil ar ddeg ar hugain, a'r diwedd i'r Arglwydd, dau a saith deg; Ac asynnod, deg mil ar hugain a phum cant, a'r diwedd i'r Arglwydd, un a thrigain; Ac eneidiau dynion, un deg chwe mil, a'u diwedd hwy i'r Arglwydd, dau ar ddeg ar hugain o eneidiau. Ac rhoddodd Moses yr offrwm i'r Arglwydd, offrwm Duw, i Eleasar yr offeiriad, fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses; o hanner meibion Israel, y rhai y rannodd Moses hwy oddi wrth y dynion, y rhyfelwyr. Ac fe ddaeth yr hanner cyfran o'r cynulliad o'r defaid yn dri chant tri deg mil a saith mil a phum cant; Ac ychen, tri deg chwech mil; Asynnod, tri deg mil a phum cant; Ac eneidiau o ddynion, un deg chwech mil. Ac fe gymerodd Moses o hanner dogn meibion Israel yr un o bob hanner cant, o'r dynion ac o'r da, a'u rhoi i'r Lefiaid oedd yn cadw gwyliadwriaeth pabell yr Arglwydd, yn y modd y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses. Ac fe ddaethon nhw at Moses, pawb y rhai oedd wedi eu penodi i chiliarchïau'r lluoedd, chiliarchaid a chanwrïaid, ac fe ddwedon nhw wrth Moses, Mae dy weision di wedi cymryd cyfanswm y dynion, y rhyfelwyr oedd gyda ni, ac nid oes yr un

wedi bod ar goll ohonyn nhw. Ac rydym wedi cyflwyno'r rhodd i'r Arglwydd, pob dyn yr hyn a ganfu: llestri aur, breichledau, migwrn, modrwyau, breichledau a mwclis, i wneud iawn drosom gerbron yr Arglwydd. A chymerodd Moses ac Eleasar yr offeiriad yr aur oddi wrthynt, pob llestr wedi ei weithio. Ac yr oedd yr holl aur yr offrwm a gymerwyd i'r Arglwydd yn un deg chwech o filoedd a saith gant a hanner cant o siclau gan y capteiniaid miloedd a chan y capteiniaid cannoedd. Ac fe ysbeiliod y dynion, y rhyfelwyr, bob un iddo'i hun. Ac cymerodd Moses ac Eleazar yr offeiriad yr aur oddi wrth gapteiniaid y miloedd ac oddi wrth gapteiniaid y cannoedd, a dug ef hwy i mewn i babell y dystiolaeth yn gofadwriaeth i feibion Israel gerbron yr Arglwydd.

32

Ac roedd gan feibion Reuben a meibion Gad anifeiliaid lluoedd, lluoedd mawr iawn; a gwelsant dir Jazer, a thir Gilead; ac roedd y lle yn lle i anifeiliaid; A daeth meibion Reuben a meibion Gad ymlaen, a dwedasant wrth Moses ac wrth Eleazar yr offeiriad ac wrth arweinwyr y cynulliad, gan ddweud, Ataroth, a Dibon, a Jazer, a Nimrah, ac Heshbon, ac Elealeh, a Sebam, a Nebo, a Beon, y tir y mae'r Arglwydd wedi ei roi o flaen meibion Israel, tir magu anifeiliaid ydyw, ac mae gan dy weision di anifeiliaid. Ac meddent, os cawsom ffafr o'th flaen, rhodder y tir hwn i'th weision yn feddiant, ac nac achosa inni groesi'r Iorddonen. Ac meddai Moses wrth feibion Gad ac wrth feibion Reuben, A yw

eich brodyr yn mynd i'r rhyfel, ac ydych chi'n eistedd yma? Ac pam yr ydych chi'n gwyrdröi meddyliau meibion Israel rhag croesi i'r tir y mae'r Arglwydd yn ei roi iddynt? Onid felly y gwnaeth eich tadau, pan anfonais hwy o Cades-barne i archwilio'r tir? Ac aethant i fyny geunant y grawnswp, ac arsyllasant y tir, ac fe droisant ymaith galon meibion Israel, fel na fyddent yn mynd i mewn i'r tir a roddodd yr Arglwydd iddynt. Ac fe ddigiodd yr Arglwydd mewn llid yn y dydd hwnnw, ac fe dyngodd, gan ddweud, os gwelant y dynion hyn a ddaeth i fyny o'r Aifft o ugain mlwydd oed a throsodd, y rhai sy'n gwybod y da a'r drwg, y tir a dyngais i Abraham ac Isaac a Jacob, oherwydd ni ddilynasant ar fy ôl i; ac eithrio Caleb mab Jeffunne yr un a wahanwyd, a Josua fab Nun, oherwydd fe ddilynodd ar ôl yr Arglwydd. Ac fe ddigiodd yr Arglwydd mewn llid ar Israel, a gwasgarodd hwy yn yr anialwch am ddeugain mlynedd, hyd nes i'r holl genhedlaeth a wnaeth ddrygioni gerbron yr Arglwydd gael ei difa. Wele, yr ydych wedi codi yn lle eich tadau, yn ddinistir o ddynion pechaduriaid, i ychwanegu eto at ddigofaint llidiog yr Arglwydd ar Israel. Oherwydd y byddwch yn troi yn ôl oddi wrtho i ychwanegu eto at ei adael ef yn yr anialwch, a byddwch yn gweithredu'n anghyfreithlon yn erbyn yr holl gynulleidfa hon. Ac aethant ato ef, ac meddent, Adeiladwn ffermydd defaid yma i'n hanifeiliaid, a dinasoedd i'n pac. Ac fe fyddwn ni ein hunain wedi ein harfogi yn warchodlu o flaen meibion Israel, hyd nes y byddwn yn eu harwain hwy i'w lle eu hunain, a bydd ein bagiau yn preswylio mewn dinasoedd caerog oherwydd y rhai sy'n preswylio'r tir. Nid ydym yn troi yn ôl i'n tai nes y bydd meibion Israel wedi eu rhannu, pob un i'w

etifeddiaeth ei hun. Ac nid ydym mwyach yn etifeddu gyda hwy o'r tu hwnt i'r Iorddonen a thu hwnt, oherwydd yr ydym wedi derbyn ein coelbrenni yn y tu hwnt i'r Iorddonen yn y dwyrain. Ac meddai Moses wrthynt, os gwnewch chi yn ôl y gair hwn, os arfogwch chi eich hunain gerbron yr Arglwydd i ryfel, a bydd pob milwr arfog ohonoch chi yn croesi yr Iorddonen gerbron yr Arglwydd, nes y bydd ei elyn yn cael ei ddinistrio o'i flaen ef, a bydd y tir yn cael ei darostwng gerbron yr Arglwydd, ac ar ôl hyn byddwch chi yn dychwelyd, a byddwch chi yn ddiniwed gerbron yr Arglwydd, ac o Israel; a bydd y tir hwn yn eiddo i chi mewn meddiant gerbron yr Arglwydd. Os ond na wnewch chwi felly, byddwch yn pechu gerbron yr Arglwydd, a byddwch yn gwybod eich pechod pan ddaw'r drygau arnoch chwi. A byddwch yn adeiladu i chi eich hunain ddinasoedd ar gyfer eich bagiau, a ffermydd i'ch gwartheg, a byddwch yn gwneud yr hyn sy'n dod allan o'ch genau. Ac meddai meibion Reuben a meibion Gad wrth Moses, gan ddweud, bydd dy blant di yn gwneud fel mae ein Harglwydd ni yn gorchymyn. Bydd ein bagiau, ein gwragedd a'n holl dda yn ninasoedd Gilead. Ond bydd dy blant i gyd yn mynd heibio wedi eu harfogi ac wedi eu trefnu o flaen yr Arglwydd i'r rhyfel, yn y modd y mae'r Arglwydd yn dweud. Ac cyfansoddodd Moses iddynt Eleasar yr offeiriad, a Josua fab Nun, ac arweinwyr teuluoedd llwythau Israel. Ac meddai Moses wrthynt, Os bydd meibion Reuben a meibion Gad yn croesi'r Iorddonen gyda chwi, pob un wedi ei arfogi i ryfel gerbron yr Arglwydd, ac os byddwch yn darostwng y tir o'ch blaen, yna rhowch iddynt dir Gilead yn feddiant. Os nad ydynt yn croesi drosodd yn arfog gyda chwi i'r rhyfel gerbron yr Arglwydd, yna

byddwch yn dwyn ar draws eu pac, a'u gwragedd, a'u da o'ch blaen i dir Canaan, a byddant yn etifeddu ynghyd â chwi yn nhir Canaan. Ac atebodd meibion Reuben a meibion Gad gan ddweud, Cymaint â mae'r Arglwydd yn ei ddweud wrth y gweision, felly y gwnawn ni. Byddwn yn croesi wedi ein harfogi o flaen yr Arglwydd i dir Canaan, a byddwch yn rhoi'r feddiant i ni y tu hwnt i'r Iorddonen. Ac rhoddodd Moses iddynt hwy, i feibion Gad, ac i feibion Reuben, ac i hanner llwyth Manasseh fab Joseph, deyrnas Sihon brenin yr Amoriaid, a theyrnas Og brenin Bashan, y tir a'r dinasoedd gyda'u terfynau, dinasoedd y tir o amgylch. Ac adeiladodd meibion Gad Dibon, ac Ataroth, ac Aroer, ac Sophar, ac Jazer, a'u codi nhw, a Nimrah, a Beth Haran, dinasoedd caerog, a ffermydd defaid. Ac adeiladodd meibion Reuben Hesbon, ac Elealeh, a Chiriathaim, a Baal Meon, wedi eu hamgylchynu, a Sibmah; ac enwasant yn ôl eu henwau eu hunain enwau'r dinasoedd a adeiladasant. Ac aeth mab Machir fab Manasseh i Gilead, a chymerodd hi, a dinistriodd yr Amoriad oedd yn preswylio ynddi. A rhoddodd Moses Gilead i Machir fab Manasse, a phreswylodd yno. Ac aeth Jair fab Manasseh, a chymerodd eu ffermydd hwy, a'u galw hwy yn ffermydd Jair. Ac aeth Nabau, a chymerodd Kohath a'i phentrefi, a'u galw yn Naboth o'i enw ef.

33

A dyma gamau meibion Israel, fel yr aethant allan o dir yr Aifft gyda'u nerth yn llaw Moses ac Aaron. Ac ysgrifennodd Moses eu

hymadawiadau, a'u camau, trwy air yr Arglwydd, a dyma gamau eu taith. Gadawsant o Rameses yn y mis cyntaf, ar y pymthegfed dydd o'r mis cyntaf, y dydd ar ôl y pasg aeth meibion Israel allan â llaw uchel gerbron yr holl Eifftiaid. Ac roedd yr Eifftiaid yn claddu o'u plith yr holl feirw y rhai a drawodd yr Arglwydd, pob cyntafanedig yn nhir yr Aifft, ac ar eu duwiau hwy gwnaeth yr Arglwydd ddialedd. Ac wedi ymadael o Rameses, gwersyllodd meibion Israel yn Succoth. Ac wedi ymadael o Succoth, fe wnaethon nhw wersylla yn Etham, sy'n rhan o'r anialwch; Ac fe wnaethon nhw ymadael o Etham, ac fe wnaethon nhw wersylla ar enau Eiroth, sy'n gyferbyn â Baal Seffon, ac fe wnaethon nhw wersylla gyferbyn â Migdol. Ac aethant i ffwrdd gyferbyn ag Eiroth, a chroesasant ganol y môr i'r anialwch, ac aethant daith tri diwrnod trwy'r anialwch hwy eu hunain, a gwersyllasant ym Mhikriais. Ac aethant ymaith o'r Dyfroedd Chwerw, a daethant i Elim, ac yn Elim roedd deuddeg ffynnon ddŵr, a deg a thrigain o goed palmwydd, a gwersyllasant yno wrth y dŵr. Ac aethant ymaith o Elim, a gwersyllasant wrth y Môr Coch. Ac aethant ymaith o'r Môr Coch, a gwersyllasant yn anialwch Sin. Ac ymadawsant o'r anialwch Sin, a gwersyllasant yn Rephaka. Ac gadawsant o Rephaka, a gwersyllasant yn Ailous. Ac ymadawsant o Ailous, a gwersyllasant yn Raphidin, ac nid oedd yno ddŵr i'r bobl i'w yfed. Ac aethant ymaith o Raphidin, a gwersyllasant yn anialwch Sinai. Ac aethant ymaith o anialwch Sinai, a gwersyllasant ym meddau'r chwant. Ac aethant ymaith o feddau'r chwant, a gwersyllasant yn Aseroth. A gadawsant o Aseroth, a gwersyllasant yn Rathamah. Ac aethant ymaith o Rathamah, a

gwersyllasant yn Remmon Phares. Ac aethant allan o Remmon Phares, a gwersyllasant yn Lebona. Ac ymadawsant o Lebona, a gwersyllasant yn Ressan. Ac aethant ymaith o Ressan, a gwersyllasant yn Makellath. Ac aethant allan o Makellath, ac fe wersyllasant yn Saphar. Ac ymadawsant o Saphar, ac fe wersyllasant yn Charadath. Ac aethant ymaith o Charadath, a gwersyllasant yn Maceloth. A gadawsant o Maceloth, a gwersyllasant yn Catath. A gadawsant o Kataath, a gwersyllasant yn Tarath. Ac aethant allan o Tarath, a gwersyllasant yn Mathekka. Ac aethant ymaith o Mathekka, a gwersyllasant yn Selmona. Ac gadawsant o Selmona, a gwersyllasant yn Masuruth. Ac aethant allan o Masouruth, a gwersyllasant yn Banaia. Ac ymadawsant o Fanaia, a gwersyllasant ym mynydd Gadgad. Ac ymadawsant o fynydd Gadgad, a gwersyllasant yn Etebatha. Ac aethant allan o Etebatha, a gwersyllasant yn Ebrona. Ac aethant ymaith o Ebronah, a gwersyllasant yn Esion-geber. Ac ymadawsant o Esion-gaber, a gwersyllasant yn anialwch Sin; ac ymadawsant o anialwch Sin, a gwersyllasant yn anialwch Paran: hon yw Cades. Ac ymadawsant o Cades, a gwersyllasant ym mynydd Hor yn ymyl tir Edom. Ac aeth Aaron yr offeiriad i fyny trwy orchymyn yr Arglwydd, a bu farw yno yn y deugeinfedfed flwyddyn o ymadawiad meibion Israel o dir yr Aifft, yn y pumed mis, ar y dydd cyntaf o'r mis. Ac roedd Aaron yn dri ac ugain a chant o flynyddoedd oed pan fu farw ym mynydd Hor. Ac wedi i'r brenin Canaaneaidd Arad glywed, ac roedd hwn yn byw yng ngwlad Canaan, pan oedd meibion Israel yn mynd i mewn; ac aethant allan o Fynydd Hor, a gwersyllasant yn Selmona. Ac ymadawsant o Selmona, ac fe wersyllasant yn

Phinon. Ac aethant allan o Phinon, ac fe wersyllasant yn Oboth. Ac aethant allan o Oboth, ac fe wersyllasant yn Ai, yn y tu hwnt ar ffiniau Moab. Ac ymadawsant o Ai, a gwersyllasant yn Nibon-gad. Ac ymadawsant o Daibon Gad, a gwersyllasant yn Gelmon Deblathaim. Ac gadawsant o Gelmon Deblathaim, a gwersyllasant ar fynyddoedd Abarim, gyferbyn â Nabau. Ac ymadawsant o fynyddoedd Abarim, a gwersyllasant ar orllewin Moab, ar yr Iorddonen gyferbyn â Jericho. Ac fe wersyllasant wrth yr Iorddonen rhwng Aesimoth hyd at Belsa sydd i'r gorllewin o Moab. A siaradodd yr Arglwydd o'r blaen Moses ar orllewin Moab wrth yr Iorddonen yn ôl Jericho, yn dweud, siarada â meibion Israel, ac fe ddywedi di wrthynt, rydych chi yn croesi yr Iorddonen i dir Canaan. Ac fe fyddwch yn dinistrio'r holl drigolion yn y tir o flaen eich wyneb, ac fe fyddwch yn tynnu eu gwylfeydd, ac fe fyddwch yn dinistrio eu holl eilunod tawdd, ac fe fyddwch yn tynnu eu holl golofnau. A byddwch yn dinistrio'r holl drigolion y tir, a byddwch yn preswylio ynddi, oherwydd i chi yr wyf wedi rhoi eu tir hwy yn etifeddiaeth. A byddwch yn etifeddu eu tir hwy trwy goelbren yn ôl eich llwythau, i'r mwy byddwch yn cynyddu eu meddiant hwy, ac i'r llai byddwch yn lleihau eu meddiant hwy, i'r hyn y bydd ei enw yn mynd allan, yno y bydd ef, yn ôl llwythau eich tadau byddwch yn etifeddu. Os ond nid ydych yn dinistrio'r trigolion ar y tir o'ch blaen, yna bydd y rhai a adewch ohonynt yn ddrain yn eich llygaid ac yn saethau yn eich ochrau, a byddant yn elynion i chwi ar y tir yr ydych yn preswylio arno A bydd fel y penderfynais i'w gwneud hwy, fe'ch gwnaf chwi.

34

Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, gorchymyn feibion Israel, ac fe ddywedi di wrthyn nhw, rydych chi'n mynd i mewn i dir Canaan; bydd hon yn etifeddiaeth i chi, tir Canaan gyda'i ffiniau. A bydd i chwi yr ochr tua'r De o anialwch Sin hyd at gyffiniau Edom, a bydd i chwi y ffiniau tua'r de o ran y Môr Halen o'r dwyrain. Ac bydd y ffiniau yn eich amgylchynu chi o'r De tuag at esgynfa Acrabin, ac fe fydd yn mynd heibio Ennac, a bydd ei allanfa tua'r De i Gades Barne, ac fe fydd yn mynd allan i anheddiad Arad, ac fe fydd yn mynd heibio Asemona. Ac bydd yn cylchynu'r ffiniau o Asemona i lifddwr yr Aifft, a bydd yr allfa yn y môr. A ffiniau'r môr fydd i chwi y Môr Mawr a fydd yn ffinio; hwn fydd i chwi ffiniau'r môr. Ac fe fydd hwn i chwi yn ffiniau tua'r gogledd; o'r môr mawr fe fesurwch i chwi eich hunain wrth y mynydd, y mynydd. Ac o'r mynydd byddwch yn mesur y mynydd iddynt wrth fynd i mewn i Hamath, a bydd ei allanfa yn ffiniau Saradak. A bydd y ffiniau'n mynd allan o Dephrona, a bydd ei allfa yn Arsenain, hwn fydd eich ffiniau o'r Gogledd. Ac fe fydd y ffiniau'n disgyn o Sephephamar i Bela o'r dwyrain at y ffynhonnau, ac fe fydd y ffiniau'n disgyn o Bela ar gefn Môr Chinnereth o'r dwyrain. A bydd y ffiniau'n disgyn o Sephamar i Bela o'r dwyrain at y ffynhonnau, a bydd y ffiniau'n disgyn o Bela ar gefn Môr Chenereth o'r dwyrain. A bydd y ffiniau'n disgyn at yr Iorddonen, a'r allanfa fydd y Môr Hallt; hon fydd i chwi y tir a'i ffiniau o amgylch. Ac fe orchmynnodd Moses i feibion Israel gan ddweud, Dyma'r tir y byddwch yn ei

etifeddu trwy goelbren, yn y modd y gorchmynnodd yr Arglwydd ei roi i'r naw llwyth ac i hanner llwyth Manasseh. Oherwydd cymerodd llwyth meibion Reuben, a llwyth meibion Gad yn ôl tai eu tadau, a hanner llwyth Manasseh, eu coelbrenni. Cymerodd dwy lwyth a hanner lwyth eu coelbrenni tu hwnt i'r Iorddonen gyferbyn â Jericho o'r De tua'r dwyrain. Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, dyma enwau'r dynion a fydd yn etifeddu'r tir i chi; Eleasar yr offeiriad a Josua fab Nun. Ac fe gymerwch un rheolwr o bob llwyth i etifeddu'r tir i chwi. Ac y rhain yw enwau'r dynion, o lwyth Jwda, Caleb fab Jeffwne. O lwyth Simeon, Salamiel fab Semiud. O lwyth Benjamin, Eldad fab Chaslon; o lwyth Dan, tywysog Bakchir fab Egli. O feibion Joseff, o lwyth meibion Manasse, y rheolwr Aniel fab Souphi. O lwyth meibion Effraim, y rheolwr Camuel fab Sabathan. O'r llwyth Sabulon, y rheolwr Elisaffan fab Pharnach. O lwyth meibion Issachar, y rheolwr oedd Phaltiel fab Uzzah. O lwyth meibion Asher, y rheolwr Achior fab Salami. O lwyth Naphtali, y rheolwr Phadael fab Iamioud. I'r rhain y gorchmynnodd yr Arglwydd rannu i feibion Israel yn nhir Canaan.

35

Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses ar orllewin Moab wrth yr Iorddonen gyferbyn â Jericho, gan ddweud, gorchymyn i feibion Israel, a byddant yn rhoi i'r Lefiaid o etifeddiaethau eu meddiant hwy ddinasoedd i fyw ynddynt; a maestrefi'r dinasoedd o'u

cwmpas hwy, byddant yn rhoi i'r Lefiaid. A bydd y dinasoedd iddynt i breswylio ynddynt, a bydd eu caeadau i'w gwartheg, ac i'w holl anifeiliaid pedwar troed. A'r tiroedd cyfagos o'r dinasoedd a roddwch i'r Lefiaid, o fur y ddinas ac allan ddwy fil o gufyddau o gwmpas. A byddwch yn mesur y tu allan i'r ddinas yr ochr tua'r dwyrain ddwy fil o gufeydd, a'r ochr tua'r De ddwy fil o gufeydd, a'r ochr tua'r môr ddwy fil o gufeydd, a'r ochr tua'r Gogledd ddwy fil o gufeydd, a bydd y ddinas yng nghanol hyn i chwi, a ffiniau'r dinasoedd. Ac fe rowch y dinasoedd i'r Lefiaid, sef y chwe dinas noddfa y byddwch yn eu rhoi er mwyn i'r llofrudd ffoi yno, ac yn ychwanegol at y rhain ddeugain a dwy o ddinasoedd. Yr holl ddinasoedd a rowch i'r Lefiaid fydd deugain ac wyth o ddinasoedd, gyda'u maestrefi. Ac y dinasoedd a roddwch o feddiant meibion Israel, o'r rhai sydd â llawer, llawer, ac o'r rhai llai, lai, pob un yn ôl ei etifeddiaeth a etifeddant, y rhoddant o'r dinasoedd i'r Lefiaid. Ac fe siaradodd yr Arglwydd â Moses, gan ddweud, siarada â meibion Israel, a dywed wrthyn nhw, rydych chi'n croesi'r Iorddonen i dir Canaan. Ac fe fyddwch yn gosod ar wahân i chi iddynt hwy ddinasoedd; bydd llochesau i chi i'r llofrudd ffoi yno, pob un sydd wedi taro enaid yn anfwriadol. A bydd y dinasoedd i chwi yn llochesau rhag dialydd y gwaed, ac ni fydd y llofrudd farw hyd nes y saif gerbron y gynulleidfa i farn. Ac y dinasoedd a rowch, sef y chwe dinasoedd, fyddant yn llochesau i chwi. Rhoddwch y tair dinas y tu hwnt i'r Iorddonen, a rhoddwch y tair dinas yn nhir Canaan. Bydd noddfa i feibion Israel, ac i'r dieithryn, ac i'r preswyliwr sydd yn eich plith; bydd y dinasoedd hyn yn noddfa i ffoi yno i bawb a drawodd enaid yn anfwriadol. Os â llestr haearn y

trawyd ef, ac y bu farw, llofrudd yw; rhodder y llofrudd i farwolaeth. Ond os â charreg yn ei law, y gall rhywun farw ohoni, y taro ef, ac y mae'n marw, llofrudd yw ef; rhodder y llofrudd i farwolaeth. Os ond â llestr pren o'i law y gall ef farw ohono y taro ef, ac y marw ef, llofrudd yw; â marwolaeth rhodder y llofrudd i farwolaeth. Y dialydd gwaed, bydd hwn yn lladd y llofrudd; pan fydd yn cyfarfod ag ef, bydd hwn yn ei ladd ef. Os ond trwy elyniaeth y gwthio ef ef, ac y bwrw arno bob llestr o gynllwyn, ac y marw, neu trwy ddigofaint y trawodd ef â'r llaw, ac y marw, â marwolaeth lledder yr un a drawodd, llofrudd yw; â marwolaeth lledder y llofrudd; y perthynas agosaf y gwaed a ladd y llofrudd yn y cyfarfod ag ef. Os yn sydyn, nid trwy elyniaeth y gwthia ef o, neu y bwria arno ef bob llestr, nid o gynllwyn, neu â phob carreg, yn yr hwn y bydd farw ynddo ef, heb wybod, ac y syrthio arno ef, ac y marw ef, ond ef nid oedd yn elyn iddo ef, ac nid yn ceisio niweidio ef; a bydd y gynulleidfa yn barnu rhwng yr un a drawodd a rhwng dialydd y gwaed, yn ôl y barnedigaethau hyn. Ac fe wared y gynulleidfa y lladdwr o'r dialydd gwaed, a bydd y gynulleidfa yn ei adfer ef i ddinas ei noddfa lle ffodd, a bydd yn preswylio yno hyd oni fydd farw yr offeiriad mawr yr hwn a eninasant ef â'r olew sanctaidd. Os ond wrth fynd allan y mae'r llofrudd yn mynd allan o ffiniau'r ddinas y ffoes iddi yno, ac os daw'r dialydd gwaed o hyd iddo y tu allan i ffiniau dinas noddfa ei hun, ac os bydd y dialydd gwaed yn lladd y llofrudd, nid yw'n euog. Yn y ddinas noddfa gadewch iddo breswylio hyd nes y bydd yr offeiriad mawr yn marw, ac ar ôl i'r offeiriad mawr farw, bydd y llofrudd yn dychwelyd i dir ei feddiant. Ac fe fydd y rhain i chi yn ordinhad

barn ar gyfer eich cenedlaethau yn eich holl breswylfeydd. Pob un sydd wedi taro enaid, ar sail tystion byddi'n llofruddio'r llofrudd, ac ni fydd un tyst yn tystio yn erbyn enaid i farw. Ac ni chymerwch bridwerth am enaid gan y llofrudd sy'n euog ac i'w ladd, oherwydd rhaid iddo gael ei roi i farwolaeth. Ni chewch chi bridwerth i ffoi i ddinas y llochesau, i breswylio eto ar y ddaear, hyd oni fydd yr offeiriad mawr farw. Ac ni fyddwch yn llofruddio'r tir yr ydych yn preswylio ynddo, oherwydd mae'r gwaed hwn yn llofruddio'r tir, ac ni fydd y tir yn cael ei gymod o'r gwaed a dywalltwyd arno, ond ar waed yr hwn sy'n ei dywallt. Ac ni fyddwch yn halogi'r tir yr ydych yn trigo arno, lle'r wyf fi yn preswylio yn eich plith, oherwydd myfi yw'r Arglwydd sy'n preswylio yng nghanol meibion Israel.

36

Ac fe ddaeth llywodraethwyr llwyth meibion Gilead fab Machir fab Manasse o lwyth meibion Joseff, a siaradon nhw o flaen Moses, ac o flaen Eleasar yr offeiriad, ac o flaen llywodraethwyr tai tadau meibion Israel, a dwedon nhw, i'n harglwydd ni orchmynnodd yr Arglwydd roi yn ôl tir yr etifeddiaeth trwy goelbren i feibion Israel; ac i'r arglwydd orchmynnodd yr Arglwydd roi etifeddiaeth Salpaad ein brawd ni i'w ferched ef. Ac os byddant yn wragedd i un o lwythau meibion Israel, yna tynnir eu coelbren hwy ymaith o feddiant ein tadau, ac ychwanegir at etifeddiaeth y llwyth y byddant yn wragedd iddynt, ac o goelbren ein hetifeddiaeth ni tynnir ymaith. Os ond

daw'r rhyddhad o feibion Israel, bydd eu hetifeddiaeth yn cael ei hychwanegu at etifeddiaeth y llwyth y byddant yn wragedd iddynt, ac o etifeddiaeth llwyth ein teulu ni bydd eu hetifeddiaeth yn cael ei thynnu ymaith. Ac gorchmynnodd Moses feibion Israel trwy orchymyn yr Arglwydd, gan ddweud, Felly y mae llwyth meibion Joseph yn dweud. Dyma'r gair a orchmynnodd yr Arglwydd i ferched Salpaad, gan ddweud, lle nad yw'n plesio o'u blaen hwy, byddant yn wragedd, ond o blith pobl eu tad hwy y byddant yn wragedd. Ac ni fydd etifeddiaeth meibion Israel yn cael ei throsglwyddo o lwth i lwth, oherwydd bydd meibion Israel yn glynu bob un wrth etifeddiaeth llwyth teulu ei dad. Ac bydd pob merch sy'n etifeddu etifeddiaeth o lwythau meibion Israel yn wraig i un o bobl llwyth ei thad, fel y bydd meibion Israel bob un yn etifeddu ei etifeddiaeth dadol. Ac ni throsglwyddir y rhan o lwyth i lwyth arall, ond bydd pob un yn glynu wrth ei etifeddiaeth ei hun, meibion Israel. Yn yr un modd ag y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses, felly y gwnaeth merched Salpaad. Ac fe ddaeth Tirsa ac Hogla a Milca a Noa a Mahla, merched Seloffehad, yn wragedd i'w cefnderwyr eu hunain, o bobl Manasse meibion Joseff; ac fe ddaeth eu hetifeddiaeth ar lwyth pobl eu tad. Dyma'r gorchmynion a'r ordinhad a'r barnedigaethau a orchmynnodd yr Arglwydd trwy law Moses yng ngorllewin Moab ger yr Iorddonen gyferbyn â Jericho.

Deuteronomium

1

Dyma'r geiriau a lefarodd Moses i Israel gyfan y tu hwnt i'r Iorddonen yn yr anialwch tua'r gorllewin yn agos at y Môr Coch rhwng Paran, Tophel, Lobon, Awlon, a Chatachronsea. Un dydd ar ddeg o Horeb yw'r daith ar fynydd Seir hyd at Kadesh Barnea. Ac fe ddaeth i fod yn y deugeinfedfed flwyddyn yn yr unfed mis ar ddeg ar y cyntaf o'r mis, siaradodd Moses â holl feibion Israel, yn ôl pob peth a orchmynnodd yr Arglwydd iddo atynt; ar ôl taro Sihon brenin yr Amoriaid a oedd wedi preswylio yn Hesbon, ac Og brenin Basan a oedd wedi preswylio yn Ashtaroth ac yn Edrei, y tu hwnt i'r Iorddonen yn nhir Moab, dechreuodd Moses egluro'r gyfraith hon, gan ddweud, Siaradodd yr Arglwydd ein Duw â ni yn Horeb, gan ddweud, bydded yn ddigon i chi breswylio yn y mynydd hwn. Trowch yn ôl ac ymadewch chwi, ac ewch i mewn i fynydd yr Amoriaid, ac at yr holl gymdogion Arabah, i'r mynydd a'r gwastatir, ac at y De, ac arfordir tir y Canaaneaid, ac Antilibanon hyd at yr afon fawr, afon Ewffrates. Gwelwch, mae wedi rhoi'r tir o'ch blaen, ewch i

mewn a chymerwch feddiant o'r tir a dyngais i'ch tadau, Abraham, ac Isaac, ac Jacob, i'w roi iddynt ac i'w had gyda hwy. A dywedais wrthych yn yr amser hwnnw, gan ddweud, ni fyddaf yn gallu eich dwyn ar fy mhen fy hun. Mae'r Arglwydd eich Duw wedi eich lluosogi chi, ac wele yr ydych heddiw fel sêr y nefoedd o ran eu lliaws. Yr Arglwydd Dduw eich tadau a ychwanegu atoch fel yr ydych fil gwaith, ac a'ch bendithio chwi fel y llefarodd wrthych. Sut y gallaf fi ar fy mhen fy hun ddwyn eich llafur chi a'ch baich chi a'ch anghydfodau chi? Rhowch i'ch hunain ddynion doeth a gwybodus a deallus i'ch llwythau, a gosodaf arweinwyr arnoch. Ac ateboch chi fi, a dywedoch chi, Da yw'r gair a lefaroch i'w wneud. Ac fe gymerais o'ch plith chi ddynion doeth ac arbenigwyr a deallus, ac fe benodais hwy i arwain drosoch chi yn dribiwniaid ac yn ganwriaid ac yn gapteiniaid hanner cant ac yn reolwyr degau ac yn swyddogion i'ch barnwyr chi. Ac fe orchmynnais i'ch barnwyr chi yn yr amser hwnnw, gan ddweud, gwrandewch rhwng eich brodyr chi, a barnwch yn gyfiawn rhwng dyn, a rhwng brawd, a rhwng ei broselyt ef. Ni fyddi di'n adnabod wyneb mewn barn; yn ôl y bach ac yn ôl y mawr y byddi di'n barnu. Ni fyddi di'n dangos ffafriaeth wyneb dyn, oherwydd barn Duw yw hi. A'r gair, os bydd yn galed arnoch chi, dewch ag ef ataf fi, a byddaf fi'n ei glywed. Ac fe orchmynnais i chwi yn yr amser hwnnw yr holl eiriau y byddwch yn eu gwneud. Ac wedi ymadael o Horeb, aethom trwy'r holl anialwch mawr ac ofnadwy hwnnw a welloch chi, ar ffordd mynydd yr Amoriaid, fel y gorchmynnodd yr Arglwydd ein Duw i ni, ac aethom hyd at Cades-barnea. Ac fe ddywedais i wrthych chi, rydych chi wedi dod hyd at fynydd yr

Amoriaid, yr hwn y mae'r Arglwydd ein Duw yn ei roi i chi. Gwelwch, y mae'r Arglwydd eich Duw wedi traddodi i chi o flaen eich wyneb y tir; ewch i fyny a chymerwch feddiant fel y dywedodd Arglwydd Duw eich tadau wrthych, peidiwch ag ofni, ac na fyddwch ofnus. A daethoch chwi ataf fi i gyd, a dywedoch, Anfonwn ddynion o'n blaen ni, ac ysbiasant hwy i ni y tir, a datganasant hwy i ni ateb ynghylch y ffordd trwy yr hon yr awn i fyny ynddi, a'r dinasoedd y byddwn yn mynd i mewn iddynt. Ac fe blesiodd o'm blaen y gair, ac fe gymerais o'ch plith ddeuddeg o ddynion, un dyn o bob llwyth. Ac wedi troi yn ôl, aethant i fyny i'r mynydd, a daethant hyd at ddyffryn y sypyn grawnwin, ac ysbïasant arno. Ac fe gymeron nhw yn eu dwylo o ffrwyth y tir, ac fe ddaethant ag ef atoch chi, ac roeddent yn dweud, Da yw'r tir y mae'r Arglwydd ein Duw yn ei roi i ni. Ac nid oeddech yn fodlon mynd i fyny, ond fe wnaethoch anufuddhau i air yr Arglwydd ein Duw. Ac fe wnaethoch chwi rwgnach yn eich pebyll, ac fe ddwedasoch, Oherwydd bod yr Arglwydd yn ein casáu ni, fe'n harweiniodd ni allan o dir yr Aifft i'n traddodi ni i ddwylo'r Amoriaid, i'n dinistrio ni. Ble rydyn ni'n mynd i fyny? Ond fe wnaeth eich brodyr chi wrthgilio eich calon chi, gan ddweud, cenedl fawr a lluosog a mwy pwerus na ni, a dinasoedd mawr ac wedi eu hamgáu hyd at y nefoedd; ond hefyd fe welsom ni feibion cewri yno. A dywedais wrthych chi, peidiwch â dychryn, ac na ofnwch rhagddynt. Yr Arglwydd eich Duw chi sy'n mynd o flaen eich wyneb chi, bydd ef ei hun yn ymladd gyda nhw gyda chi yn ôl pob peth a wnaeth ef i chi yng ngwlad yr Aifft, ac yn yr anialwch hwn a weloch chi, ffordd mynydd yr Amoriaid; fel y cariodd yr Arglwydd eich Duw chi chi

fel nyrs, fel y bydd unrhyw ddyn yn cario ei fab ef, yn ôl yr holl ffordd yr aethoch chi arni nes i chi ddod i'r lle hwn. Ac yn y gair hwn ni wnaethoch chi ymddiried yn yr Arglwydd ein Duw ni, sy'n mynd o'ch blaen chi yn y ffordd i ddewis lle i chi, yn eich arwain chi mewn tân y nos, yn dangos i chi y ffordd yr ydych yn mynd arni, ac mewn cwmwl y dydd. Ac fe glywodd yr Arglwydd lais eich geiriau chi, ac wedi ei ddigio fe dyngodd, gan ddweud, os gwêl unrhyw un o'r dynion hyn y tir da hwn, yr hwn a dyngais i'w tadau hwy, ac eithrio Caleb fab Jeffunne, hwn a wêl ef, ac i hwn rhoddaf y tir y safodd arno, ac i'w feibion ef, oherwydd ei fod ef wedi ymlynu at yr Arglwydd. Ac yr oedd yr Arglwydd yn ddig wrthyf fi o'ch achos chi, gan ddweud, Nac wyt, ni fyddi dithau ychwaith yn mynd i mewn yno. Josua fab Nun sy'n sefyll wrthyt ti, hwn a â i mewn yno; cryfha ef, oherwydd ef a rydd hi'n etifeddiaeth i Israel. Ac pob plentyn ifanc nad yw'n gwybod heddiw da neu ddrwg, bydd y rhain yn mynd i mewn yno, ac i'r rhain byddaf yn ei rhoi hi, a byddant hwy eu hunain yn ei etifeddu hi. Ac fe wnaethoch chi droi yn ôl a gwersyllu yn yr anialwch, ar y ffordd at y Môr Coch. Ac fe ateboch chi, ac fe ddywedoch chi, rydym wedi pechu gerbron yr Arglwydd ein Duw, byddwn ni'n mynd i fyny ac yn rhyfela yn ôl popeth a orchmynnodd yr Arglwydd ein Duw i ni, ac wedi i bob un gymryd ei arfau rhyfel, ac wedi ymgynnull, ewch i fyny i'r mynydd. A dywedodd yr Arglwydd wrthyf, dywedais wrthynt, nid ewch i fyny ac nid ymladwch, oherwydd nid wyf gyda chwi, ac ni chewch eich dryllio o flaen eich gelynion. Ac fe siaradais i â chwi, ac ni wrandawsoch arnaf, ac fe droseddasoch air yr Arglwydd, ac wedi gweithredu'n dreisgar fe aethoch i fyny i'r

mynydd. Ac aeth yr Amoriad a oedd yn preswylio yn y mynydd hwnnw allan i'ch cyfarfod chwi, ac fe'ch erlidiasant chwi fel y byddai'r gwenyn yn gwneud, ac fe'ch clwyfasant chwi o Seir hyd at Horma. Ac wedi eistedd i lawr wylochwi o flaen yr Arglwydd ein Duw, ac ni chlywodd yr Arglwydd eich llais, ac ni roddodd sylw i chwi. Ac eisteddoch yn Cades ddyddiau lawer, cymaint ag erioed o ddyddiau y buoch yn eistedd.

2

Ac wedi troi yn ôl, aethom i mewn i'r anialwch, ffordd y Môr Coch, yn y modd y llefarodd yr Arglwydd wrthyf fi, ac amgylchasom fynydd Seir ddyddiau lawer. Ac meddai'r Arglwydd wrthyf fi, bydded yn ddigon i chi gylchynu'r mynydd hwn; trowch felly tua'r Gogledd; Ac gorchymyn i'r bobl, gan ddweud, rydych chi'n mynd trwodd trwy ffiniau eich brodyr feibion Esau, sy'n preswylio yn Seir, a byddant yn eich ofni chi, ac yn eich parchu chi'n fawr iawn. Peidiwch ag ymgysylltu â hwy mewn rhyfel, oherwydd ni roddaf i chwi ddim o'u tir hwy, na throedfedd hyd yn oed, gan fy mod trwy etifeddiaeth wedi rhoi mynydd Seir i feibion Esau. Prynwch fwyd ag arian ganddynt a'i fwyta, a chymerwch ddŵr wrth y mesur ganddynt ag arian ac yfwch. Oherwydd bendithiodd yr Arglwydd ein Duw di ym mhob gwaith dy ddwylo, sylwa sut yr aethost trwy'r anialwch mawr ac ofnadwy hwnnw, wele ddeugain mlynedd bu'r Arglwydd dy Dduw gyda thi, ni fuost eisiau dim. Ac aethom heibio i'n brodyr, feibion Esau, a oedd yn preswylio yn Seir, wrth

y ffordd yr Arabah o Ailon ac o Esion-geber, ac wedi troi aethom heibio ar hyd ffordd anialwch Moab. Ac meddai'r Arglwydd wrthyf fi, Peidiwch â bod yn elyniaethus tuag at y Moabiaid, a pheidiwch ag ymuno â hwy mewn rhyfel, oherwydd ni roddaf i chwi ddim o'u tir hwy trwy goelbren, oherwydd i feibion Lot yr wyf wedi rhoi Aroer i'w etifeddu. Roedd yr Ommin blaenorol wedi ymsetydlu arni, cenedl fawr a niferus a chryf, yn union fel yr Anakim. Bydd Rephaim yn cael eu cyfrif, a'r rhain hefyd, yn union fel yr Anakim, ac mae'r Moabiaid yn eu galw'n Emim. Ac yn Seir roedd y Horiaid yn preswylio o'r blaen, a meibion Esau eu dinistrio nhw, ac fe ddifon nhw o'u blaen nhw. Ac ymsefydlwyd yn lle hwy, yn yr un modd ag y gwnaeth Israel i dir ei etifeddiaeth ef, yr hwn a roddodd yr Arglwydd iddynt hwy. Nawr felly codwch ac ymadewch, a thramwywch drwy geunant Zaret. Ac roedd y dyddiau y teithiasom o Cadesh Barnea hyd nes i ni basio ceunant Sered, yn dri deg ac wyth o flynyddoedd, hyd nes i bob cenhedlaeth o ddynion rhyfelwyr ddarfod yn marw o'r gwersyll, yn union fel y tyngodd yr Arglwydd Dduw iddynt hwy. Ac roedd llaw Duw arnyn nhw i'w difa nhw'n llwyr o ganol y gwersyll nes iddyn nhw syrthio. Ac fe ddaeth i fod pan syrthiodd yr holl ddynion y rhyfelwyr yn marw o ganol y bobl, a siaradodd yr Arglwydd â mi, gan ddweud, byddi di'n pasio heibio heddiw ffiniau Moab, Aroer, a byddwch chi'n dod yn agos at feibion Ammon; peidiwch â bod yn elyniaethus tuag atynt hwy, ac na ymunwch chi â hwy mewn rhyfel; oherwydd ni roddaf i o dir meibion Ammon i ti yn etifeddiaeth, oherwydd i feibion Lot rhoddais hi yn etifeddiaeth. Bydd yn cael ei chyfrif yn Dir Rephaim, oherwydd arni hi y trigai'r Rephaim gynt, ac mae'r

Ammoniaid yn eu galw hwy'n Zamzummim. Cenedl fawr a niferus a chryfach na chi, yn union fel yr Enakeim, a dinistriodd yr Arglwydd hwy o'u blaen, ac etifeddasant ac ymgartrefasant yn eu lle hyd y dydd hwn. Yn union fel y gwnaethant i feibion Esau oedd yn preswylio yn Seir, y modd y dinistrasant y Horaid o'u blaen, ac y etifeddasant hwy, ac y sefydlasant yn eu lle hyd y dydd hwn. Ac yr Euaioi a oedd yn preswylio yn Asedoth hyd at Gaza, a'r Cappadociaid a ddaeth allan o Cappadocia, a'u dinistriodd hwy, ac a ymsefydlodd yn eu lle. Nawr felly codwch a chychwynnwch, a chroeswch chwi geunant Arnon. Wele, rwyf wedi rhoi i'ch dwylo Sihon brenin Hesbon yr Amoriad a'i dir. Dechreuwch etifeddu, ymgysylltwch ag ef mewn rhyfel yn y dydd hwn. Dechreua roi dy gryndod a'th ofn ar wyneb holl genhedloedd sydd dan y nef, y rhai a glywant dy enw a gânt eu cythryblu, ac a gânt boenau o'th wyneb. Ac anfonais genhadon o anialwch Cedemoth at Sihon brenin Hesbon gyda geiriau heddychlon, gan ddweud, byddaf yn mynd trwodd trwy dy dir di; ar y ffordd byddaf yn mynd, ni throf i'r dde nac i'r chwith. Bwydydd am arian werthi di i mi, a bwytaf; a dŵr am arian werthi di i mi, ac yfaf; ond oherwydd pasaf drwodd â'r traed; Yn union fel y gwnaeth i mi feibion Esau sy'n preswylio yn Seir, a'r Moabiaid sy'n preswylio yn Aroer; hyd nes pasaf yr Iorddonen i'r tir yr hwn mae'r Arglwydd ein Duw yn ei roi i ni. Ac nid oedd Sihon brenin Heshbon yn fodlon i ni basio trwyddo, oherwydd caledodd yr Arglwydd ein Duw ei ysbryd, a chryfhaodd ei galon, fel y byddai'n cael ei draddodi i'th ddwylo fel yn y dydd hwn. Ac meddai'r Arglwydd wrthyf, Wele, rwyf wedi dechrau traddodi o flaen dy wyneb Sihon brenin Heshbon yr Amoriad, a'i dir, a

dechrau etifeddu ei dir. Ac aeth Sihon brenin Heshbon allan i'n cyfarfod ni, ef ei hun a'i holl bobl, i ryfel yn Jahaz. Ac fe draddododd yr Arglwydd ein Duw ef o'n blaen ni, ac fe darasom ni ef a'i feibion a'i holl bobl. Ac fe gipiom ei holl ddinasoedd yn yr amser hwnnw, ac fe ddinistrio'n llwyr bob dinas yn ei thro, a'u gwragedd a'u plant; ni adawom neb yn fyw. Ond yr anifeiliaid, fe wnaethon ni eu hysbeiio, a chymeron ni ysbail y dinasoedd o Aroer, sydd ar lan ffrwd Arnon, a'r ddinas oedd yn y ceunant, a hyd at fynydd Gilead; ni fu dinas a ddiangodd rhagom. Traddododd yr Arglwydd ein Duw y cyfan i'n dwylo ni. Ond yn agos at feibion Ammon ni nesaom at yr holl leoedd sy'n ymuno â chenllif Jabbok, a'r dinasoedd sydd yn y wlad fynyddig, fel y gorchmynnodd yr Arglwydd ein Duw i ni.

3

Ac wedi troi yn ôl, aethom i fyny y ffordd i Basan, ac aeth Og brenin Basan allan i'n cyfarfod ni, ef ei hun a'i holl bobl, i ryfel yn Edraim. Ac meddai'r Arglwydd wrthyf, Paid ag ofni ef, oherwydd i'th ddwylo di yr wyf wedi ei roi ef, a'i holl bobl, a'i holl dir, a byddi'n gwneud iddo fel y gwneaist i Sihon brenin yr Amoriaid, a breswyliasai yn Hesbon. Ac fe draddododd yr Arglwydd ein Duw ef i'n dwylo ni, ac Og brenin Bashan, a'i holl bobl, ac fe drawasom ef, hyd oni adawsom had iddo. Ac fe wnaethom ni gipio ei holl ddinasoedd ef yn yr amser hwnnw; nid oedd dinas na wnaethom ni ei chymryd ganddyn nhw; trigain dinas, holl ranbarthau o amgylch Argob y brenin Og yn

Basan; Pob dinas yn gadarn, muriau uchel, pyrth a barrau; ac eithrio dinasoedd y Peresiaid oedd yn niferus iawn. Fe wnaethom ni ddinistrio'n llwyr, yn union fel y gwnaethom ni i Sihon brenin Hesbon, a fe wnaethom ni ddinistrio'n llwyr bob dinas yn eu tro, a'r menywod, a'r plant, a'r holl anifeiliaid; ac fe wnaethom ni ysbeilio ysbail y dinasoedd i ni ein hunain. Ac fe gymeron ni yn yr amser hwnnw y tir o ddwylo dau frenin yr Amoriaid, oedd tu hwnt i'r Iorddonen o ffrwd Arnon a hyd at Hermon; Mae'r Phoeniciaid yn galw Hermon yn Sanior, a galwodd yr Amoriad ef yn Sanir; Holl ddinasoedd Misor, a holl Gilead, a holl Basan hyd at Elcha ac Edraim, dinasoedd teyrnas Og yn Basan; Oherwydd ar wahân i Og brenin Basan fe adawyd ef o'r Reffaim; wele ei wely ef yn wely haearn, wele hon yng nghaer meibion Ammon; naw cufydd ei hyd hi, a phedwar cufydd ei lled hi mewn cufydd dyn. Ac etifeddasom y tir hwnnw yn yr amser hwnnw o Aroer, yr hon sydd wrth ymyl ffrwd Arnon, a hanner mynydd Gilead, a rhoddais ei ddinasoedd i Reuben ac i Gad. Ac y gweddill o Gilead, a'r holl Bashan, teyrnas Og, rhoddais i hanner llwyth Manasseh, a'r holl gylch Argob, yr holl Bashan honno, fe gyfrifir yn dir Rephaim. Ac fe gymerodd Jair fab Manasseh holl ranbarth amgylchynol Argob hyd at ffiniau Gargasi a Machathi, a galwodd hwy ar ei enw ei hun, sef Bashan Thauoth Jaeir, hyd y dydd hwn. Ac i Machir rhoddais Gilead. Ac i Reuben ac i Gad rwyf wedi rhoi o Gilead hyd at lifddwr Arnon, canol y lifddwr yn ffin, ac hyd at Jabbok; y lifddwr yn ffin i feibion Ammon. Ac yr Arabah ac yr Iorddonen yn ffin Chinnereth, ac hyd at fôr Arabah, môr halen, o dan Ashdoth Pisgah i'r dwyrain. Ac fe orchymynnais i chi yn yr

amser hwnnw, gan ddweud, Mae'r Arglwydd eich Duw wedi rhoi i chi y tir hwn yn etifeddiaeth; wedi eich arfogi eich hunain, ewch o flaen eich brodyr, meibion Israel, pob un galluog. Ond eich gwragedd chi a'ch plant chi a'ch da chi, rwy'n gwybod bod llawer o dda gennych chi, gadewch iddynt breswylio yn eich dinasoedd chi, y rhai roddais i chi, nes y bydd yr Arglwydd eich Duw chi yn rhoi gorffwys i'ch brodyr chi, yn union fel chi, ac y byddant hwythau yn etifeddu y tir, yr hwn mae'r Arglwydd ein Duw ni yn ei roi iddynt tu hwnt i'r Iorddonen; a byddwch chi yn dychwelyd pob un i'w etifeddiaeth ef, yr hon roddais i chi. Ac i Josua gorchymynais yn yr amser hwnnw, gan ddweud, mae eich llygaid chi wedi gweld y cyfan, cymaint ag a wnaeth yr Arglwydd ein Duw ni i'r ddau frenin hyn, felly y gwna yr Arglwydd ein Duw ni i'r holl deyrnasoedd yr wyt ti yn croesi atynt yno. Nid ofnwch chi ohonynt, oherwydd yr Arglwydd ein Duw ei hun a ymladdith drosoch chi. Ac ymbiliais ar yr Arglwydd yn yr amser hwnnw, gan ddweud, Arglwydd Dduw, ti ddechreuaist ddangos i'th was dy gryfder di, a'th allu di, a'r llaw gref, a'r fraich uchel; oherwydd pwy yw Duw yn y nefoedd neu ar y ddaear, a wnaiff fel y gwnaethost ti, ac yn ôl dy gryfder di? Wedi croesi felly, fe welaf y tir da hwn sy'n bod tu hwnt i'r Iorddonen, y mynydd da hwn a'r Antilibanon. Ac anwybyddodd yr Arglwydd fi o'ch achos chi, ac ni wrandawodd arnaf, a dywedodd yr Arglwydd wrthyf, Bydded hynny'n ddigon i ti; paid ag ychwanegu eto i lefaru'r gair hwn. Dos i fyny ar ben copa'r un nadd, ac wedi edrych i fyny â'th lygaid tuag at y môr a'r Gogledd a'r De a'r dwyrain, gwêl â'th lygaid, oherwydd ni chroesi di yr Iorddonen hwn. Ac gorchymyn Josua a'i gryfhau a'i annog,

oherwydd hwn a groesa o flaen wyneb y bobl hon, a hwn a rydd iddynt yn etifeddiaeth yr holl dir a welaist. Ac eisteddsom i lawr mewn dyffryn yn agos at dŷ Peor.

4

Ac yn awr Israel, gwrandewch ar yr ordinhad a'r barnedigaethau, cymaint ag yr wyf yn eu dysgu i chi heddiw i'w gwneud, fel y byddwch fyw, ac y cewch eich lluosogi, ac wedi mynd i mewn y cewch etifeddu'r tir y mae Arglwydd Dduw eich tadau yn ei roi i chi. Nid ychwanegwch at y gair yr wyf yn ei orchymyn i chi, ac nid tynnwch ymaith oddi wrtho; cadwch orchmynion yr Arglwydd ein Duw, cymaint ag yr wyf yn eu gorchymyn i chi heddiw. Mae eich llygaid wedi gweld y cyfan a wnaeth yr Arglwydd ein Duw i Baal-peor, oherwydd pob dyn a aeth ar ôl Baal-peor, fe'i dinistriodd yr Arglwydd eich Duw ef o'ch plith. Ond chwi sy'n glynu wrth yr Arglwydd eich Duw, yr ydych oll yn fyw heddiw. Gwelwch, rwyf wedi dangos i chi ordinhad a barnedigaethau fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i mi eu gwneud felly yn y tir yr ydych yn mynd i mewn iddo i'w etifeddu. Ac fe gadwch ac fe wnewch, oherwydd hon yw eich doethineb chwi a'ch dealltwriaeth o flaen yr holl genhedloedd, cynifer ag a glywant yr holl ddeddfau hyn, ac fe ddywedant, wele bobl ddoeth a gwybodus yw'r genedl fawr hon. Oherwydd pa genedl fawr sydd â Duw yn nesáu atynt fel yr Arglwydd ein Duw ni ym mhob peth pan alwn arno ef? Ac pa fath genedl fawr sydd â deddfau a barnedigaethau cyfiawn yn ôl yr holl gyfraith

hon, yr wyf fi'n ei rhoi o'ch blaen heddiw? Tala sylw i ti dy hun, a gwarchod dy enaid yn fawr iawn; paid ag anghofio'r holl eiriau y mae dy lygaid wedi eu gweld, a phaid â gadael iddyn nhw ymadael o dy galon holl ddyddiau dy fywyd; a byddi di'n dysgu dy feibion a meibion dy feibion, y diwrnod y safaist ti o flaen yr Arglwydd ein Duw yn Horeb ar ddiwrnod y cynulliad; pan ddywedodd yr Arglwydd wrthyf fi, cynulla'r bobl ataf fi, a gad iddyn nhw glywed fy ngeiriau, fel y byddan nhw'n dysgu fy ofni yr holl ddyddiau maen nhw'n byw ar y ddaear, ac y byddan nhw'n dysgu eu meibion. A chi ddaethoch yn agos a safodd chi wrth y mynydd, a'r mynydd oedd yn llosgi â thân hyd at y nef, tywyllwch, gwyll, corwynt. Ac fe siaradodd yr Arglwydd â chi o ganol y tân â llais geiriau, yr hwn y clywsoch chi; ac ni welsoch chi unrhyw debygrwydd, ond llais yn unig; Ac fe gyhoeddodd i chi ei gyfamod ef, yr hwn y gorchmynnodd i chi ei wneud, y deg gair, ac fe ysgrifennodd ef nhw ar ddwy lech o garreg. Ac i mi gorchmynnodd yr Arglwydd yn yr amser hwnnw, i ddysgu i chi ddeddfau a barnedigaethau, i chi eu gwneud ar y ddaear yr ydych yn mynd i mewn iddi yno i'w hetifeddu. Ac fe gadwch yn fawr iawn eich eneidiau, oherwydd ni welsoch unrhyw debygrwydd yn y dydd y llefarodd yr Arglwydd wrthych yn Horeb ar y mynydd o ganol y tân. Peidiwch â gweithredu'n anghyfreithlon a gwneud i chi eich hunain ddelw gerfedig, unrhyw debygrwydd o ddelw wrywaidd neu fenywaidd, tebygrwydd unrhyw anifail sy'n bod ar y ddaear, tebygrwydd unrhyw aderyn adenog sy'n hedfan dan y nefoedd, tebygrwydd unrhyw ymlusgiad sy'n ymlusgo ar y ddaear, tebygrwydd unrhyw bysgodyn, cymaint ag sydd yn y dyfroedd o dan y

ddaear. Ac na fyddi, wedi edrych i fyny i'r nefoedd ac wedi gweld yr haul a'r lleuad a'r sêr, a holl fyd y nefoedd, wedi dy gamarwain i addoli iddynt hwy ac i wasanaethu iddynt hwy, y rhai a neilltuwyd gan yr Arglwydd dy Dduw i'r holl genhedloedd sydd dan y nefoedd. Ond chi a gymerodd Duw, ac arweiniodd efe chi allan o dir yr Aifft, o'r ffwrnais haearn, o'r Aifft, i fod iddo'n bobl etifeddiaeth, fel yn y dydd hwn. Ac roedd yr Arglwydd Dduw wedi digio wrthyf ynghylch y pethau a ddywedwyd gennych chi, ac fe dyngodd na chawn groesi'r Iorddonen hwn, ac na chawn fynd i mewn i'r tir y mae'r Arglwydd dy Dduw yn ei roi i ti yn etifeddiaeth. Oherwydd rwyf fi yn marw yn y tir hwn, ac nid wyf yn croesi'r Iorddonen hon, ond rydych chwi yn croesi drosodd, ac fe etifeddwch chi'r tir da hwn. Talwch sylw, peidiwch ag anghofio cyfamod yr Arglwydd ein Duw, yr hwn a wnaeth gyda chwi, a pheidiwch â gweithredu'n anghyfreithlon, a pheidiwch â gwneud i chwi eich hunain ddelw gerfedig na thebygrwydd o'r holl bethau a orchmynnodd yr Arglwydd dy Dduw i ti. Oherwydd mae'r Arglwydd dy Dduw yn dân ysol, yn Dduw eiddigeddus. Os genhedli di feibion a meibion dy feibion, ac aros yn hir ar y tir, a gweithredu'n anghyfreithlon, a gwneud delw gerfiedig tebygrwydd pob peth, a gwneud y drwg gerbron yr Arglwydd dy Dduw i'w ddigio ef, rwy'n tystio i chi heddiw y nefoedd a'r ddaear, y byddwch yn cael eich dinistrio â dinistr o'r tir yr ydych chi'n croesi'r Iorddonen yno i'w etifeddu; ni fyddwch yn byw'n hir ddyddiau arni, ond yn hytrach cewch eich dinistrio'n llwyr. A bydd yr Arglwydd yn eich gwasgaru ymhlith yr holl genhedloedd, a byddwch yn cael eich gadael yn ychydig o ran

rhif ymhlith yr holl genhedloedd y bydd yr Arglwydd yn eich dwyn iddynt. A byddwch yn gwasanaethu yno dduwiau eraill, gweithiau dwylo dynion, pren a cherrig, na welant, ac na chlywant, ac na fwytânt, ac na aroglant. Ac fe fyddwch chi'n ceisio yno yr Arglwydd eich Duw chi, ac fe fyddwch chi'n dod o hyd iddo pan fyddwch chi'n ceisio ef o'ch holl galon chi, ac o'ch holl enaid chi yn eich gofid chi. Ac fe fydd yr holl eiriau hyn yn dod o hyd i chi ar ddiwedd y dyddiau, ac fe fyddwch chi'n troi yn ôl at yr Arglwydd eich Duw chi, ac fe fyddwch chi'n clywed ei lais ef. Oherwydd Duw tosturiol yw'r Arglwydd eich Duw chi; ni fydd ef yn eich gadael chi, ac ni fydd ef yn eich dinistrio chi; ni fydd ef yn anghofio cyfamod eich tadau chi, yr hwn y tyngodd yr Arglwydd iddyn nhw. Holwch am ddyddiau blaenorol y rhai a ddigwyddodd o'th flaen di o'r dydd y creodd Duw ddyn ar y ddaear, ac o eithaf y nefoedd hyd eithaf y nefoedd, a yw wedi digwydd yn ôl y gair mawr hwn, a yw y fath beth wedi ei glywed; a yw cenedl wedi clywed llais Duw byw yn siarad o ganol y tân, yn y modd yr wyt ti wedi clywed ac wedi byw; a yw Duw wedi ceisio drwy fynd i mewn i gymryd iddo'i hun genedl o ganol cenedl mewn prawf, ac mewn arwyddion, ac mewn rhyfeddodau, ac mewn rhyfel, ac mewn llaw gref, ac mewn braich uchel, ac mewn gweledigaethau mawr, yn ôl yr holl bethau a wnaeth Arglwydd ein Duw yn yr Aifft o'th flaen di yn edrych; fel y byddet ti'n gwybod mai Arglwydd dy Dduw hwn yw Duw, ac nid oes un arall heblaw ef. O'r nefoedd daeth ei lais yn glywadwy i'th ddysgu di, ac ar y ddaear dangosodd i ti ei dân mawr, a chlywais ei eiriau o ganol y tân. Oherwydd iddo garu dy dadau, a dewisodd eu had ar eu hôl, sef chi, a daeth ag ef ei hun

â thi allan yn ei nerth mawr o'r Aifft, i ddinistrio'n llwyr genhedloedd mawr a chryfach na thi o flaen dy wyneb, i ddod â thi i mewn i roi i ti eu tir i'w etifeddu, fel sydd gen ti heddiw. A byddi'n gwybod heddiw, a byddi'n troi'n ôl â'r meddwl, mai'r Arglwydd dy Dduw di yw'r Duw hwn yn y nef uchod ac ar y ddaear isod, ac nid oes neb arall ond ef. A chadwch ei orchmynion a'i ddeddfau, cymaint ag yr wyf yn eu gorchymyn i ti heddiw, fel y daw'n dda i ti ac i'th feibion ar dy ôl, fel y byddwch hir-oes ar y ddaear yr hon y mae'r Arglwydd dy Dduw yn ei rhoi i ti ar hyd yr holl ddyddiau. Yna neilltuodd Moses dair dinas tu hwnt i'r Iorddonen o ddwyrain yr haul, i ffoi yno y lladdwr a fyddai'n lladd y cymydog heb wybod, a hwn nid oedd yn ei gasáu ef cyn ddoe a'r trydydd, ac fe fydd yn ffoi i un o'r dinasoedd hyn, ac fe fydd yn byw; Bosor yn yr anialwch yn y tir gwastad i Reuben, a Ramoth yn Gilead i Gad, a Golan yn Bashan i Manasse. Dyma'r gyfraith a osododd Moses gerbron meibion Israel. Dyma'r tystiolaethau, a'r ordinhad, a'r barnedigaethau, cymaint ag a lefarodd Moses i feibion Israel, wedi iddynt fynd allan o dir yr Aifft, yn y tu hwnt i'r Iorddonen, yn y dyffryn, yn agos i dŷ Peor, yn nhir Sihon brenin yr Amoriaid, yr hwn oedd yn trigo yn Hesbon, yr hwn a drawodd Moses, a meibion Israel, wedi iddynt fynd allan o dir yr Aifft. Ac fe etifeddon nhw ei dir ef, a thir Og brenin Basan, dau frenin yr Amoriaid, a oedd tu hwnt i'r Iorddonen tua dwyrain yr haul, o Aroer, sydd ar lan ffrwd Arnon, ac ar fynydd Sihon, sef Hermon, yr holl Arabah tu hwnt i'r Iorddonen tua dwyrain yr haul o dan Asedoth y nadd.

5

Ac galwodd Moses holl Israel, a dywedodd wrthynt, gwrando Israel ar y deddfau a'r barnedigaethau yr wyf yn eu llefaru yn eich clustiau heddiw, a dysgwch hwy, a chadwch i'w gwneud. Gwnaeth Arglwydd eich Duw gyfamod â chi yn Horeb. Nid gyda'ch tadau y gwnaeth yr Arglwydd y cyfamod hwn, ond gyda chi, chi sydd yma i gyd yn fyw heddiw. Wyneb yn wyneb y llefarodd yr Arglwydd wrthych ar y mynydd o ganol y tân. A minnau oeddwn yn sefyll rhwng yr Arglwydd a chi yn yr amser hwnnw i gyhoeddi i chi eiriau'r Arglwydd, oherwydd roeddech chi'n ofni rhag wyneb y tân, ac ni aethoch chi i fyny i'r mynydd, gan ddweud myfi yw'r Arglwydd dy Dduw di a'th arweiniodd di allan o wlad yr Aifft, o dŷ caethiwed. Ni fydd gen ti dduwiau eraill o'm blaen i. Ni wnei i ti dy hun ddelw, nac unrhyw debygrwydd o ddim sydd yn y nef uchod, nac o ddim sydd ar y ddaear isod, nac o ddim sydd yn y dyfroedd o dan y ddaear. Ni fyddi di'n addoli iddyn nhw, ac ni fyddi di'n gwasanaethu iddyn nhw; oherwydd fi yw'r Arglwydd dy Dduw di, Duw eiddigeddus, yn rhoi pechodau tadau ar blant ar y drydedd a'r bedwaredd genhedlaeth i'r rhai sy'n fy nghasáu i, ac yn gwneud trugaredd i filoedd i'r rhai sy'n fy ngharu i, ac i'r rhai sy'n cadw fy ngorchymynion i. Ni chymeri enw'r Arglwydd dy Dduw ar ofer, oherwydd ni fydd yr Arglwydd dy Dduw yn puro'r un sy'n cymryd ei enw ar ofer. Gwarchod ddydd y Saboth i'w sancteiddio, fel y gorchmynnodd yr Arglwydd dy Dduw i ti. Chwe diwrnod byddi di'n gweithio a byddi di'n gwneud dy holl

weithiau; ond ar y seithfed diwrnod sabothau i'r Arglwydd dy Dduw di; ni fyddi di'n gwneud ynddo unrhyw waith, ti a'th fab a'th ferch, dy was a'th forwyn, dy ych a'th anifail baich, a'th holl anifeiliaid, a'r proselyt sy'n preswylio ynot ti; er mwyn i'th was orffwys, a'th forwyn, a'th anifail baich, yn union fel ti. A byddi di'n cofio dy fod ti'n was tŷ yn nhir yr Aifft, ac arweiniodd yr Arglwydd dy Dduw di allan oddi yno â llaw gref ac â braich uchel; oherwydd hyn gorchmynnodd yr Arglwydd dy Dduw i ti gadw dydd y Sabothau a'i sancteiddio. Anrhydedda dy dad a'th fam, yn y modd y gorchmynnodd yr Arglwydd dy Dduw i ti, fel y bo'n dda i ti, ac fel y byddi'n hir-hoedlog ar y ddaear y mae'r Arglwydd dy Dduw yn ei rhoi i ti. Paid â llofruddio. Paid â chyflawni godineb. Ni lladrati. Ni ddygi dystiolaeth gau yn erbyn dy gymydog. Ni fyddi'n dymuno gwraig dy gymydog; ni fyddi'n dymuno tŷ dy gymydog, na'i gae ef, na'i blentyn ef, na'i forwyn ef, na'i ych ef, na'i anifail baich ef, na'i holl anifeiliaid ef, na phob peth sydd yn eiddo i'th gymydog. Y geiriau hyn a lefarodd yr Arglwydd at eich holl gynulliad ar y mynydd o ganol y tân, tywyllwch, gwyll, storm, llais mawr, ac ni ychwanegodd, ac ysgrifennodd hwy ar ddwy lech garreg, ac fe'u rhoddodd i mi. Ac fe ddaeth i fod fel y clywsoch chi y llais o ganol y tân, a'r mynydd yn llosgi â thân, ac fe ddaethoch chi at fi, holl arweinwyr eich llwythau chi, a chyngor eich henuriaid chi, ac fe ddwedsoch chi, edrychwch fe ddangosodd i ni yr Arglwydd ein Duw ni ei ogoniant ef, a'i lais ef fe glywsom ni o ganol y tân; yn y dydd hwn fe welsom ni y bydd Duw yn siarad at ddyn, a bydd ef yn byw. Ac yn awr peidied â marw, oherwydd bydd y tân mawr hwn yn ein hysu ni, os ychwanegwn ni glywed llais yr Arglwydd

ein Duw eto, a byddwn yn marw. Pwy, oherwydd pa gnawd sydd wedi clywed llais y Duw byw yn siarad o ganol y tân, fel ni, ac a fydd byw? Tyrd ti yn agos, a chlyw bopeth y bydd yr Arglwydd ein Duw yn ei ddweud, a byddi di yn siarad wrthym ni bopeth y bydd yr Arglwydd ein Duw yn ei siarad wrthyt ti, a byddwn yn clywed, a byddwn yn gwneud. Ac fe glywodd yr Arglwydd lais eich geiriau yn siarad wrthyf fi, ac fe ddywedodd yr Arglwydd wrthyf fi, clywais lais geiriau'r bobl hyn gymaint ag a lefarodd wrthyt ti, yn gywir y cyfan gymaint ag a lefarodd. Pwy a rydd iddynt galon felly ynddynt, fel y ofnant fi ac y cadwant fy holl orchmynion bob dydd, fel y bo'n dda iddynt ac i'w meibion trwy'r oesoedd? Dos, dywedais wrthynt, trowch yn ôl chwi i'ch tai, ond ti saf yma gyda mi, a siaradaf â thi am y gorchmynion a'r deddfau a'r barnedigaethau y byddi di'n eu dysgu iddynt, a gwnânt felly yn y tir yr wyf fi'n ei roi iddynt yn etifeddiaeth. Ac fe fyddwch chi'n cadw i wneud yn y modd y gorchmynnodd yr Arglwydd dy Dduw i ti; ni fyddwch chi'n troi i'r dde nac i'r chwith, yn ôl yr holl ffordd y gorchmynnodd yr Arglwydd dy Dduw i ti gerdded ynddi, fel y bydd ef yn rhoi gorffwys i ti, ac yn dda i ti, a byddwch chi'n byw'n hir ar y tir y byddwch chi'n ei etifeddu.

6

A dyma'r gorchmynion a'r deddfau a'r barnedigaethau a orchmynnodd yr Arglwydd ein Duw eu dysgu i chwi i'w gwneud felly yn y tir yr ydych chwi yn mynd i mewn yno i'w etifeddu. Er

mwyn i chwi ofni'r Arglwydd eich Duw, cadw ei holl ddeddfau a'i orchmynion, y rhai yr wyf fi yn eu gorchymyn i ti heddiw, ti a'th feibion a meibion dy feibion, holl ddyddiau dy fywyd, er mwyn i chwi fyw yn hir. A gwrando Israel, a gwylia wneud, fel y bydd yn dda i ti, ac er mwyn i chi gael eich lluosogi yn fawr iawn, yn union fel y llefarodd yr Arglwydd Dduw dy dadau i roi i ti dir yn llifo llaeth a mêl; a'r pethau hyn y deddfau a'r barnedigaethau, cymaint ag a orchmynnodd yr Arglwydd i feibion Israel yn yr anialwch, ar ôl iddynt fynd allan o dir yr Aifft. Gwrando Israel, yr Arglwydd yw ein Duw ni, un Arglwydd yw. Ac fe geri di yr Arglwydd dy Dduw o'th holl feddwl, ac o'th holl enaid, ac o'th holl nerth. A bydd y geiriau hyn, cymaint ag yr wyf fi yn eu gorchymyn i ti heddiw, yn dy galon, ac yn dy enaid. A byddi yn eu dysgu i'th feibion, a byddi yn siarad amdanynt wrth eistedd yn y tŷ, a wrth gerdded ar y ffordd, a wrth orwedd, a wrth godi. Ac fe'u rhwymi ar dy law yn arwydd, a byddant yn ddi-siglo o flaen dy lygaid. A byddwch yn eu hysgrifennu ar byst drws eich tai ac ar eich pyrth. Ac fe fydd pan ddaw'r Arglwydd dy Dduw â thi i mewn i'r tir a dyngodd i'th dadau, i Abraham, ac i Isaac, ac i Jacob, i roi i ti ddinasoedd mawr a da nas adeiladaist ti, tai llawn pob peth da nas llenwais ti, pyllau wedi eu naddu nas naddaist ti, gwinllannoedd a llwyni olewydd nas planaist ti, ac wedi bwyta ac wedi cael dy lenwi, cymera ofal i ti dy hun na anghoffi di yr Arglwydd dy Dduw a ddaeth â thi allan o dir yr Aifft, o dŷ caethiwed. Ofna yr Arglwydd dy Dduw, gwasanaethu iddo ef yn unig, glynu wrtho ef, a thyngu ar ei enw ef. Peidiwch â mynd ar ôl duwiau eraill o blith duwiau'r cenhedloedd sydd o'ch cwmpas chi, oherwydd mae'r Arglwydd dy Dduw di yn

Dduw eiddigeddus yn dy ganol di; rhag i'r Arglwydd dy Dduw di ddigio mewn llid yn dy erbyn di, a'th ddinistrio di oddi ar wyneb y ddaear. Nid profi yr Arglwydd dy Dduw, yn y modd y profasoch ef yn y prawf. Gan gadw byddi'n cadw orchmynion yr Arglwydd dy Dduw, y tystiolaethau a'r ordinhad, cymaint ag a orchmynnodd i ti. Ac fe wnei di yr hyn sy'n plesio a'r hyn sy'n dda o flaen yr Arglwydd dy Dduw di, fel y bydd yn dda i ti, ac y doi di i mewn ac y etifeddi di y tir da, yr hwn a dyngodd yr Arglwydd i'ch tadau chi, i yrru allan dy holl elynion di o flaen dy wyneb di, fel y llefarodd yr Arglwydd. A bydd pan ofynno dy fab i ti yfory, gan ddweud, Beth yw'r tystiolaethau, a'r ordinhad a'r barnedigaethau, a orchmynnodd yr Arglwydd ein Duw i ni? Ac fe ddywedi wrth dy fab, Gweision oeddem ni i Pharo yng ngwlad yr Aifft, ac arweiniodd yr Arglwydd ni allan oddi yno â llaw gref ac â braich uchel. Ac rhoddodd yr Arglwydd arwyddion a rhyfeddodau mawr a drwg yn yr Aifft ar Pharo ac ar ei dŷ o flaen ein llygaid ni, ac arweiniodd ni allan o yno i roi i ni y tir hwn, yr hwn a dyngodd ei roi i'n tadau ni. Ac fe orchmynnodd yr Arglwydd i ni wneud yr holl ddeddfau hyn, ofni'r Arglwydd ein Duw, fel y bo'n dda i ni bob dydd, fel y byddwn fyw fel heddiw hefyd. Ac bydd trugaredd i ni, os cadwn i wneud yr holl orchmynion hyn gerbron yr Arglwydd ein Duw, fel y gorchmynnodd i ni.

7

Os bydd yr Arglwydd dy Dduw yn dod â thi i mewn i'r tir yr wyt

yn mynd yno i'w etifeddu, ac yn codi cenhedloedd mawr o'th flaen, yr Hethiaid a'r Girgasiaid a'r Amoriaid a'r Canaaneaid a'r Perisiaid a'r Hefiaid a'r Jebusiaid, saith cenedl lawer a chryfach na chi; A bydd yr Arglwydd dy Dduw yn eu rhoi i'th ddwylo, a byddi yn eu taro; â dinistr byddi yn eu dinistrio; ni fyddi yn gwneud cyfamod â hwy, ac ni fyddwch yn dangos trugaredd atynt, ac ni fyddwch yn priodi â hwy; dy ferch ni fyddi yn ei rhoi i'w fab ef, a'i ferch ef ni fyddi yn ei chymryd i'th fab di. Oherwydd bydd yn troi dy fab i ffwrdd oddi wrthyf fi, a bydd yn gwasanaethu duwiau eraill, a bydd yr Arglwydd yn digio mewn llid yn eich erbyn chwi, a bydd yn dy ddinistrio di yn gyflym. Ond felly y gwnewch iddynt: yr allorau eu byddwch yn dymchwel, a'r colofnau eu byddwch yn dryllio, a'r llwyni eu byddwch yn torri i lawr, a delwau cerfedig eu duwiau byddwch yn llosgi â thân. Oherwydd pobl sanctaidd wyt ti i'r Arglwydd dy Dduw, ac fe ddewisodd yr Arglwydd dy Dduw di i fod iddo'n bobl drysor ymhlith yr holl genhedloedd sydd ar wyneb y ddaear. Nid oherwydd eich bod yn niferus ymhlith yr holl genhedloedd y dewisodd yr Arglwydd chi, ac y dewisodd yr Arglwydd chi, oherwydd yr ydych ychydig ymhlith yr holl genhedloedd. Ond oherwydd i'r Arglwydd eich caru chi, ac i gadw'r llw a dyngodd i'ch tadau, yr arweiniodd yr Arglwydd chi allan â llaw gref, a phrynodd yr Arglwydd chi yn ôl o dŷ caethiwed, o law Pharo brenin yr Aifft. Ac fe fyddi di'n gwybod, oherwydd yr Arglwydd dy Dduw di, hwn yw Duw; Duw ffyddlon, sy'n cadw cyfamod a thrugaredd i'r rhai sy'n ei garu ef ac i'r rhai sy'n cadw ei orchmynion ef i fil o genedlaethau, ac yn talu'n ôl i'r rhai sy'n casáu wyneb yn wyneb i'w dinistrio nhw'n

llwyr; ac nid yw'n oedi i'r rhai sy'n casáu; wyneb yn wyneb fe fydd yn talu'n ôl iddyn nhw. A chedwi y gorchmynion, a'r ordinhad, a'r barnedigaethau hyn, cymaint ag yr wyf yn eu gorchymyn i ti heddiw i'w gwneud. Ac fe fydd pan y byddwch yn clywed y deddfau hyn, ac yn eu cadw ac yn eu gwneud, y bydd yr Arglwydd dy Dduw yn gwarchod i ti y cyfamod a'r trugaredd a dyngodd i'ch tadau. Ac fe fydd yn dy garu di, ac yn dy fendithio di, ac yn dy amlhau di, ac yn bendithio epil dy groth, a ffrwyth dy ddaear, dy ŷd, a'th win, a'th olew, buchesi dy ychen, a phreiddiau dy ddefaid ar y ddaear a dyngodd yr Arglwydd i'th dadau ei rhoi i ti. Bendithiol fyddi di ymhlith yr holl genhedloedd, ni fydd yn eich plith un amhlantadwy na diffrwyth, ac yn dy dda byw. A bydd yr Arglwydd dy Dduw yn tynnu oddi wrthyt bob salwch, a holl glefydau drwg yr Aifft, y rhai a welaist, a chymaint ag a adwaenaist, ni fydd yn eu gosod arnat ti, ond fe fydd yn eu gosod hwy ar bawb sy'n dy gasáu di. Ac fe fwytei di holl ysbail y cenhedloedd y mae'r Arglwydd dy Dduw yn ei roi i ti, ni fydd dy lygad yn arbed arnynt, ac ni ddylech wasanaethu eu duwiau hwy, oherwydd magl yw hyn i ti. Os dywedi di yn dy feddwl dy hun, Mae'r genedl hon yn fwy na fi, sut y gallaf eu difa? Ni fyddi di yn eu hofni nhw; yn sicr byddi di yn cofio cymaint ag a wnaeth yr Arglwydd dy Dduw di i Pharo ac i'r holl Eifftiaid; Y treialon mawr a welodd dy lygaid di, yr arwyddion a'r rhyfeddodau mawr hynny, y llaw gref a'r fraich uchel; fel y dug yr Arglwydd dy Dduw di allan, felly y gwnaiff yr Arglwydd eich Duw chi i'r holl genhedloedd yr wyt ti yn eu hofni rhag eu blaen nhw. Ac bydd yr Arglwydd dy Dduw yn anfon y cacwn atynt hwy, nes y bydd y rhai sydd wedi eu gadael ar ôl a'r

rhai sydd wedi eu cuddio oddi wrthot ti wedi cael eu dinistrio yn llwyr. Ni fyddi di'n cael dy glwyfo ganddyn nhw, oherwydd mae'r Arglwydd dy Dduw gyda thi, Duw mawr a chadarn. Ac bydd yr Arglwydd dy Dduw yn difa'r cenhedloedd hyn o'th flaen yn raddol bach; ni fyddi'n gallu eu difa hwy yn gyflym, rhag i'r tir ddod yn anghyfannedd, ac i'r bwystfilod gwyllt amlhau arnat ti. Ac fe fydd yr Arglwydd dy Dduw yn eu traddodi nhw i'th ddwylo di, ac fe fyddi di yn eu dinistrio nhw â dinistr mawr, nes y byddi di wedi eu difa nhw yn llwyr; Ac fe fydd yn traddodi eu brenhinoedd nhw i'ch dwylo chi, ac fe fyddwch chi yn dinistrio eu henw nhw o'r lle hwnnw; ni fydd neb yn sefyll yn erbyn dy wyneb di, nes y byddi di wedi eu difa nhw yn llwyr. Byddwch yn llosgi delwau cerfedig eu duwiau â thân; peidiwch â dymuno arian, na chymryd aur oddi arnynt i chi eich hun, rhag i chi faglu trwyddo, oherwydd ffieidd-dra i'r Arglwydd eich Duw yw hyn. Ac ni ddoi â ffieidd-dra i mewn i'th dŷ, a byddi'n fellith fel hyn, â ffieidd-dra byddi'n ffieiddio, ac â ffieidd-dra byddi'n ei ffieiddio, oherwydd mellith ydyw.

8

Yr holl orchmynion yr wyf i yn eu gorchymyn i chwi heddiw, cadwch hwy i'w gwneud, fel y byddwch fyw ac yn amlhau, ac y deloch i mewn ac etifeddu'r tir a dyngodd yr Arglwydd eich Duw i'ch tadau. Ac fe goffi di yr holl ffordd a arweiniodd yr Arglwydd dy Dduw di yn yr anialwch, fel y gallai dy ddarostwng di a'th brofi di, ac adnabod yr hyn sydd yn dy galon di, a gedwi di ei

orchmynion ai peidio. Ac fe'th gostiodd ef, ac fe achosodd newyn i ti, ac fe'th borthodd â'r manna, na wyddai dy dadau amdano, er mwyn datgan i ti nad ar fara yn unig y bydd dyn yn byw, ond ar bob gair sy'n dod allan trwy enau Duw y bydd dyn yn byw. Ni heneiddiodd dy ddillad arnat, ni dreuliwyd dy sandalau arnat, ni galedodd dy draed, wele ddeugain mlynedd. A byddi'n gwybod yn dy galon, oherwydd fel y mae dyn yn disgyblu ei fab, felly y bydd yr Arglwydd dy Dduw yn dy ddisgyblu di. A byddi di'n cadw gorchmynion yr Arglwydd dy Dduw i rodio yn ei ffyrdd ef, ac i'w ofni ef. Oherwydd bydd yr Arglwydd dy Dduw di yn dod â thi i mewn i dir da a mawr, lle mae ffrydiau o ddyfroedd, a ffynhonnau dyfnderoedd yn llifo allan trwy'r gwastatiroedd a thrwy'r mynyddoedd; Tir o wenith a haidd, gwinwydd, ffigys, pomgranadau; tir o olewydd olew a mêl; tir ar yr hwn ni fyddi di'n bwyta dy fara gyda thlodi, ac ni fyddi di'n brin o ddim arno; tir y mae ei gerrig yn haearn, ac o'i fynyddoedd fe fyddi di'n cloddio pres. A byddi'n bwyta ac yn cael dy ddigoni, a byddi'n bendithio'r Arglwydd dy Dduw ar y ddaear dda y mae ef wedi ei rhoi i ti. Cymera ofal i ti dy hun nad anghofio yr Arglwydd dy Dduw di, o beidio â chadw ei orchmynion ef, a'r barnedigaethau a'r deddfau ef, cymaint ag yr wyf fi yn gorchymyn i ti heddiw; Rhag ar ôl bwyta a chael dy lenwi, ac adeiladu tai da a phreswylio ynddynt, a dy wartheg di a'th ddefaid di wedi eu lluosogi i ti, arian ac aur wedi eu lluosogi i ti, a phopeth cymaint ag a fydd i ti wedi eu lluosogi i ti, y byddi di yn cael dy ddyrchafu yn y galon, ac anghofio yr Arglwydd dy Dduw di, yr un a ddaeth â thi allan o dir yr Aifft, o dŷ caethiwed; yr un a arweiniodd di trwy'r anialwch mawr ac ofnadwy

hwnnw, lle roedd sarff yn brathu, a sgorpion, a syched, lle nad oedd dŵr; yr un a ddaeth â ffynnon ddŵr allan i ti o graig serth; yr un a'th fwydodd di â'r manna yn yr anialwch na wyddost ti amdano, ac na wyddai dy dadau di amdano, er mwyn dy ddarostwng di, a'th brofi di, ac i wneud yn dda i ti ar ddiwedd dy ddyddiau di. Paid â dweud yn dy galon, fy nghryfder i, a gallu fy llaw i, a greodd i mi y nerth mawr hwn. Ac fe goffi di yr Arglwydd dy Dduw, oherwydd ef sy'n rhoi cryfder i ti i wneud nerth, ac er mwyn iddo sefydlu ei gyfamod a dyngodd yr Arglwydd i'th dadau, fel heddiw. Ac os byddwch yn llwyr anghofio'r Arglwydd eich Duw, ac yn mynd ar ôl duwiau eraill, ac yn eu gwasanaethu, ac yn ymgrymu iddynt, tystiaf i chwi heddiw y nefoedd a'r ddaear y byddwch yn sicr ddarfod. Fel y mae'r Arglwydd eich Duw yn dinistrio'r holl genhedloedd eraill o'ch blaen, felly y byddwch chwithau'n darfod, oherwydd na wrandawsoch ar lais yr Arglwydd eich Duw.

9

Gwrando Israel; rwyt ti'n croesi heddiw yr Iorddonen i fynd i mewn i etifeddu cenhedloedd mawr a chryfach na chi, dinasoedd mawr a chaeror hyd at y nefoedd, pobl fawr a niferus a thal, meibion Anac, y rhai rwyt ti'n eu hadnabod, a rwyt ti wedi clywed, pwy fydd yn sefyll yn erbyn meibion Anac? A byddi'n gwybod heddiw, oherwydd yr Arglwydd dy Dduw, hwn a fydd yn mynd o flaen dy wyneb di, tân yn difa yw; hwn a ddinistria hwy, a hwn a'u troi hwy o'th wyneb di, ac a'u dinistria

hwy yn gyflym, yn union fel y dywedodd yr Arglwydd wrthyt. Paid â dweud yn dy galon pan fydd yr Arglwydd dy Dduw yn dinistrio'r cenhedloedd hyn o'th flaen, gan ddweud, oherwydd fy nghyfiawnder y daeth yr Arglwydd â mi i etifeddu'r tir da hwn. Nid trwy dy gyfiawnder di, nac trwy sancteiddrwydd dy galon di yr wyt ti'n mynd i mewn i etifeddu eu tir nhw, ond oherwydd annuwioldeb y cenhedloedd hyn y bydd yr Arglwydd yn eu dinistrio nhw o'th flaen di, ac er mwyn sefydlu'r cyfamod a dyngodd yr Arglwydd i'n tadau ni, i Abraham ac i Isaac ac i Jacob. A byddi'n gwybod heddiw nad trwy dy gyfiawnderau di y mae'r Arglwydd dy Dduw yn rhoi i ti'r tir da hwn i'w etifeddu, oherwydd pobl gyndynwrthig wyt ti. Cofia, paid ag anghofio cymaint y digiaist yr Arglwydd dy Dduw yn yr anialwch, o'r dydd y daethost allan o'r Aifft, a daethost i'r lle hwn; buoch yn anufuddhau i'r Arglwydd. Ac yn Horeb fe wnaethoch chi ddigio'r Arglwydd, a digiodd yr Arglwydd arnoch chi i'ch dinistrio chi, pan oeddwn i'n mynd i fyny i'r mynydd i dderbyn y llachau carreg, llachau'r cyfamod a wnaeth yr Arglwydd gyda chi, ac fe arhosais i ar y mynydd ddeugain diwrnod a deugain noson, ni fwytais i fara ac ni yfais i ddŵr. Ac rhoddodd yr Arglwydd i mi y ddwy lechen garreg wedi eu hysgrifennu â bys Duw, ac arnynt hwy roedd wedi ei ysgrifennu yr holl eiriau a lefarodd yr Arglwydd atoch chi ar y mynydd ar ddiwrnod y cynulliad. Ac fe ddigwyddodd, ar ôl deugain diwrnod a deugain nos, rhoddodd yr Arglwydd i mi y ddwy lechen garreg, llechau'r cyfamod. Ac meddai'r Arglwydd wrthyf, Cod, dos i lawr yn gyflym oddi yma, oherwydd mae dy bobl, y rhai a arweiniaist allan o wlad yr Aifft, wedi gweithredu'n anghyfreithlon; maent

wedi tramwyo'n gyflym o'r ffordd a orchmynnais iddynt, ac maent wedi gwneud iddynt eu hunain ddelw dawdd. Ac fe ddywedodd yr Arglwydd wrthyf fi, gan ddweud, rwyf wedi siarad â thi unwaith a dwywaith, gan ddweud, rwyf wedi gweld y bobl hyn, ac wele maen nhw'n bobl ystyfnig; Ac yn awr caniatâ i mi eu dinistrio nhw'n llwyr, ac fe ddilewaf eu henw nhw o dan y nefoedd, ac fe wnaf di yn genedl fawr, a chref, ac yn llawer mwy na hon. A wedi troi yn ôl, es i lawr o'r mynydd, a'r mynydd yn llosgi â thân hyd at y nefoedd, a'r ddwy lechen o'r tystiolaethau ar fy nwy law. Ac wedi gweld eich bod chi wedi pechu o flaen yr Arglwydd eich Duw chi, ac wedi i chi wneud i chi eich hunain ddelw dawdd, ac wedi i chi droseddu oddi wrth y ffordd yr oedd yr Arglwydd wedi gorchymyn i chi ei gwneud; ac wedi gafael yn y ddwy lechen, fe daflais i nhw o'm dwy law, ac fe dorrais i nhw o'ch blaen chi. Ac ymbiliais gerbron yr Arglwydd yr ail waith yn union fel o'r blaen, ddeugain diwrnod a deugain noson; bara ni fwytais ac dŵr ni yfais, ynghylch eich holl bechodau chwi a bechoch wrth wneud y drwg gerbron yr Arglwydd Dduw i'w ddigio ef. Ac yr wyf yn ofnus oherwydd y dicter a'r llid, oherwydd i'r Arglwydd gael ei gythruddo yn eich erbyn i'ch dinistrio, ond gwrandawodd yr Arglwydd arnaf yr adeg honno hefyd. Ac ar Aaron y digiodd i'w ddinistrio ef, ac addunedais dros Aaron yn yr amser hwnnw. Ac eich pechod a wnaethoch, y llo, cymerais ef a'i losgi yn y tân, a'i falu gan ei ddryllio'n fawr iawn nes iddo ddod yn fân, a daeth fel llwch, a thaflais y llwch i'r ffrwd oedd yn disgyn o'r mynydd. Ac yn y llosgi, ac yn y prawf, ac yn y beddau'r chwant, yr oeddech wedi cynhyrfu'r Arglwydd. Ac pan anfonodd yr Arglwydd chwi allan

o Cades Barnea, gan ddweud, Ewch i fyny ac etifeddwch y tir yr wyf yn ei roi i chwi, fe wrthodasoch air yr Arglwydd eich Duw, ac ni chredasoch iddo ef, ac ni wrandawsoch ar ei lais ef. Buoch yn anufuddhau i'r Arglwydd o'r dydd y daethoch i'w adnabod. Ac ymbiliais gerbron yr Arglwydd am ddeugain diwrnod a deugain noson, cymaint ag yr ymbiliais, oherwydd roedd yr Arglwydd wedi dweud y byddai'n eich dinistrio chwi. Ac fe weddïais at Dduw, ac fe ddywedais, Arglwydd, frenin y duwiau, paid â dinistrio'n llwyr dy bobl a'th ran, a brynaist yn ôl, y rhai a arweiniaist allan o dir yr Aifft trwy dy nerth mawr, a thrwy dy law gref, a thrwy dy fraich uchel. Cofia Abraham ac Isaac a Jacob, dy weision, y rhai y tyngaist iddynt yn ôl dy hun, na edrych ar galedwch y bobl hyn, a'u hannuwioldebau, ac ar eu pechodau. Rhag i drigolion y wlad o ble y daethost â ni allan oddi yno ddweud, oherwydd na allai'r Arglwydd eu dwyn i mewn i'r tir a addawodd iddynt, ac oherwydd ei fod yn eu casáu, fe'u harweiniodd allan i'r anialwch i'w lladd. Ac y rhain yw dy bobl a'th etifeddiaeth, y rhai a ddygaist allan o dir yr Aifft yn dy nerth mawr, ac yn dy law gref, ac yn dy fraich uchel.

10

Yn yr amser hwnnw dywedodd yr Arglwydd wrthyf, Nadda i ti dy hun ddwy lech garreg yn union fel y rhai cyntaf, a dos i fyny ataf i'r mynydd, a byddi'n gwneud i ti dy hun arch bren. Ac ysgrifenni ar y tablau y geiriau a oedd yn y tablau cyntaf a dorraist, a rho hwy yn yr arch. Ac fe wneuthum arch o goed

anllygredig, ac fe naddais y tablau cerrig fel y rhai cyntaf, ac fe esgynais i'r mynydd a'r ddwy dalen ar fy nwylo. Ac ysgrifennodd ef ar y llachau yn ôl yr ysgrifen gyntaf y deg gair, y rhai a lefarodd yr Arglwydd atoch chwi ar y mynydd o ganol y tân, a rhoddodd yr Arglwydd hwy i mi. Ac wedi troi yn ôl es i lawr o'r mynydd, a rhoddais y llachau yn yr arch a wneuthum, ac yr oeddent yno, fel y gorchymynodd yr Arglwydd i mi. Ac ymadawodd meibion Israel o Beeroth meibion Jakan i Moserah, yno bu farw Aaron, a chladdwyd ef yno, a gwasanaethodd Eleazar ei fab fel offeiriad yn ei le. O yna aethant i Gadgad, ac o Gadgad i Etebatha, tir ffrydiau dyfroedd. Yn yr amser hwnnw dosbarthodd yr Arglwydd lwyth Lefi, i gario arch cyfamod yr Arglwydd, i sefyll o flaen yr Arglwydd, i weinidogaethu ac i weddïo ar ei enw ef hyd y dydd hwn. Trwy hyn nid oes i'r Lefiaid gyfran na rhan ymhlith eu brodyr, yr Arglwydd ei hun yw ei ran ef, fel y dywedodd wrtho. A minnau roeddwn i'n sefyll ar y mynydd am ddeugain diwrnod a deugain noson. A chlywydd yr Arglwydd arnaf fi yn yr amser hwn hefyd, ac nid oedd yr Arglwydd yn dymuno eich dinistrio chi yn llwyr. Ac meddai'r Arglwydd wrthyf, Dos, cychwyn o flaen y bobl hyn, a gad iddynt fynd i mewn a meddiannu'r tir a dyngais i'w tadau ei roi iddynt. Ac nawr, Israel, beth mae'r Arglwydd dy Dduw di yn ei ofyn oddi wrthyt ti, ond ofni'r Arglwydd dy Dduw di, a rhodio yn ei holl ffyrdd ef, a'i garu ef, a gwasanaethu'r Arglwydd dy Dduw di o'th holl galon di, ac o'th holl enaid di, cadw gorchmynion yr Arglwydd dy Dduw di, a'i ddeddfau ef, cymaint ag yr wyf fi yn eu gorchymyn i ti heddiw, er mwyn iddo fod yn dda i ti? Wele, eiddo'r Arglwydd dy Dduw yw'r nef a nef y

nefoedd, y ddaear a phopeth sydd ynddi. Ond dewisodd yr Arglwydd eich tadau i'w caru hwy, a dewisodd eu had ar eu hôl hwy, sef chwi, o blith yr holl genhedloedd, fel y mae heddiw. Ac fe enwaedwch galedwch eich calon, ac ni chaledwch eich gwddf. Oherwydd mae'r Arglwydd eich Duw chi, hwn yw Duw y duwiau, ac arglwydd yr arglwyddi, y Duw mawr, a chryf, ac ofnadwy, nad yw'n rhyfeddu at wyneb, ac nad yw'n cymryd rhodd; yn gwneud barn i'r prosélyt a'r amddifad a'r weddw, ac yn caru'r prosélyt i roi iddo fara a dilledyn. Ac fe garwch yr estron, oherwydd estronion oeddech yng ngwlad yr Aifft. Byddi di'n ofni'r Arglwydd dy Dduw di, a byddi di'n ei wasanaethu o, a byddi di'n glynu ato fo, ac yn tyngu ar ei enw o; Hwn yw dy frolio di, a hwn yw dy Dduw di, yr hwn a wnaeth ynot ti y pethau mawr a'r pethau gogoneddus hyn, y rhai a welodd dy lygaid di. Mewn saith deg o eneidiau aeth dy dadau i lawr i'r Aifft, ond yn awr gwnaeth yr Arglwydd dy Dduw di yn fel sêr y nefoedd o ran lliaws.

11

Ac fe geri di yr Arglwydd dy Dduw, a chadw ei warchodfeydd, a'i ddeddfau, a'i orchmynion, a'i farnedigaethau yr holl ddyddiau. A byddwch yn gwybod heddiw, oherwydd nid eich plant chi, cymaint ag nad ydynt yn gwybod nac wedi gweld addysg yr Arglwydd dy Dduw di, a'i bethau mawrion ef, a'r llaw gref, a'r fraich uchel, a'i arwyddion ef, a'i ryfeddodau ef, cymaint ag a wnaeth yng nghanol yr Aifft i Pharo frenin yr Aifft, ac i'w holl

dir ef, a chymaint ag a wnaeth i nerth yr Eifftiaid, a'u cerbydau hwy, a'u ceffylau hwy, a'u nerth hwy, fel y gorlifodd dŵr y Môr Coch ar eu hwynebau hwy wrth iddynt eich erlid chi o'r tu ôl, a dinistriodd yr Arglwydd hwy hyd heddiw, a chymaint ag a wnaeth i ni yn yr anialwch hyd y daethoch i'r lle hwn, a chymaint ag a wnaeth i Dathan ac Abiram feibion Eliab fab Reuben, y rhai agorodd y ddaear ei genau a llyncodd hwy, a'u tai hwy, a'u pebyll hwy, a'u holl sylwedd hwy oedd gyda hwy yng nghanol holl Israel; Oherwydd mae eich llygaid chi wedi gweld holl weithredoedd mawrion yr Arglwydd, cymaint ag a wnaeth yn eich plith chi heddiw. Ac fe fyddwch chi'n cadw ei holl orchmynion ef, cymaint ag yr wyf fi'n ei orchymyn i ti heddiw, er mwyn i chi fyw, ac i chi gael eich lluosogi, ac ar ôl mynd i mewn i chi etifeddu'r tir yr ydych chi'n croesi'r Iorddonen yno i'w etifeddu; Er mwyn i chi fyw'n hir ar y tir y tyngodd yr Arglwydd i'ch tadau ei roi iddyn nhw ac i'w had hwy gyda nhw, tir yn llifo llaeth a mêl. Mae'r tir yr wyt ti'n mynd i mewn iddo yno i'w etifeddu, oherwydd nid yw fel tir yr Aifft, o ble rwyt ti wedi dod allan oddi yno, pan maent yn hau yr had, ac yn dyfrhau â'u traed hwy, fel gardd llysiau; Ond y tir yr wyt ti'n mynd i mewn iddo yno i'w etifeddu, tir mynyddig a gwastad ydyw; o law y nefoedd y bydd yn yfed dŵr. Tir y mae'r Arglwydd dy Dduw yn ei oruchwylio yn barhaus, y mae llygaid yr Arglwydd dy Dduw arni o ddechrau'r flwyddyn hyd ddiwedd y flwyddyn. Os ac os clywch chi yr holl orchmynion, yr wyf fi yn eu gorchymyn i ti heddiw, i garu yr Arglwydd dy Dduw di, ac i wasanaethu ef o'th holl galon di, ac o'th holl enaid di, a bydd ef yn rhoi y glaw i'th dir di yn ôl tymor cynnar a hwyr, a byddi di

yn dod â mewn dy rawn di, a'th win di, a'th olew di, a bydd ef yn rhoi porthiant yn dy feysydd di i'th dda di; ac wedi bwyta, ac wedi cael dy lenwi, cymera ofal i ti dy hun na fydd dy galon di yn cael ei lledu, a chwi yn troseddu, ac yn gwasanaethu duwiau eraill, ac yn ymgrymu iddyn nhw, a'r Arglwydd wedi digio â llid arnoch chi, a bydd ef yn cau y nefoedd, ac ni fydd glaw, a'r tir ni fydd yn rhoi ei ffrwyth hi, a byddwch chi yn diflannu mewn cyflymder o'r tir da, yr hwn a roddodd yr Arglwydd i chi. Ac fe fyddwch chi'n rhoi'r geiriau hyn i mewn i'ch calon chi ac i mewn i'ch enaid chi, ac fe fyddwch chi'n rhwymo nhw yn arwydd ar eich llaw chi, ac fe fydd yn ddi-siglo o flaen eich llygaid chi; Ac fe fyddwch chi'n dysgu'r plant chi i siarad ynddyn nhw pan fyddwch chi'n eistedd yn y tŷ, a phan fyddwch chi'n mynd ar y ffordd, a phan fyddwch chi'n cysgu, a phan fyddwch chi'n codi. A byddwch chi'n eu hysgrifennu ar byst drws eich tai chi ac ar eich pyrth chi, er mwyn i chi fyw'n hir, a dyddiau eich meibion chi ar y tir y tyngodd yr Arglwydd i'ch tadau ei roi iddyn nhw, yn union fel dyddiau'r nefoedd ar y ddaear. Ac fe fydd, os yn wir y clywch chi yr holl orchmynion hyn yr wyf fi yn eu gorchymyn i ti heddiw i'w gwneud, caru'r Arglwydd ein Duw ni, a cherdded yn ei holl ffyrdd ef, a glynu wrtho ef, yna fe fydd yr Arglwydd yn bwrw allan yr holl genhedloedd hyn o'ch blaen chi, ac fe etifeddwch chi genhedloedd mawr a chryf yn fwy na chi. Pob lle y bydd ôl eich troed yn ei sathru, bydd yn eiddo i chwi, o'r anialwch ac Antilibanus, ac o afon Melas, afon Ewffrates, a hyd at y môr yn y gorllewin, bydd eich terfynau. Ni fydd neb yn sefyll yn eich erbyn, a bydd yr Arglwydd eich Duw yn gosod eich ofn a'ch dychryn ar wyneb yr holl ddaear y byddwch yn sathru

arni, yn y modd y llefarodd wrthych. Wele fi yn rhoi o'ch blaen chi heddiw y fendith a'r felltith: Y fendith, os clywch chi orchmynion yr Arglwydd eich Duw chi, cymaint ag yr wyf fi yn eu gorchymyn i chi heddiw; a'r felltith, os na chlywch chi orchmynion yr Arglwydd eich Duw chi, cymaint ag yr wyf fi yn eu gorchymyn i chi heddiw, ac os crwydwch chi o'r ffordd yr wyf fi wedi ei gorchymyn i chi, gan fynd i wasanaethu duwiau eraill, nad ydych chi yn eu hadnabod. A bydd pan ddaw'r Arglwydd dy Dduw â thi i mewn i'r tir yr wyt yn croesi yno i'w etifeddu, y byddi'n rhoi bendith ar fynydd Gerisim, a'r felltith ar fynydd Ebal. Onid yw'r rhain tu hwnt i'r Iorddonen, ar hyd ffordd y gorllewin lle mae'r haul yn machlud, yng ngwlad Canaan, lle mae'r trigolion yn byw i'r gorllewin yn ymyl Golgol, ger y dderwen uchel? Oherwydd yr ydych chwi yn croesi'r Iorddonen, gan fynd i mewn i etifeddu'r tir y mae'r Arglwydd ein Duw yn ei roi i chwi yn etifeddiaeth ar hyd yr holl ddyddiau, a byddwch yn preswylio ynddi. Ac fe gadwch i wneud ei holl orchmynion, a'r barnedigaethau hyn, cymaint ag yr wyf yn rhoi o'ch blaen heddiw.

12

Ac y rhain yw'r gorchmynion a'r barnedigaethau y byddwch yn eu cadw i'w gwneud yn y tir y mae Arglwydd Dduw eich tadau yn ei roi i chi yn etifeddiaeth, yr holl ddyddiau y byddwch yn byw ar y ddaear. Gyda dinistr byddwch yn dinistrio'r holl leoedd lle gwasanaethon nhw yno eu duwiau, y rhai rydych chi'n eu

hetifeddu, ar y mynyddoedd uchel, ac ar y bryniau, a than goeden drwchus. A byddwch yn dymchwel eu hallorau, a byddwch yn torri eu colofnau, a byddwch yn torri i lawr eu llwyni, a byddwch yn llosgi â thân ddelwau cerfedig eu duwiau, a byddwch yn dinistrio eu henw o'r lle hwnnw. Ni wnewch chi felly i'r Arglwydd eich Duw. Ond i'r lle y bydd yr Arglwydd dy Dduw yn ei ddewis yn un o'ch dinasoedd i enwi ei enw yno ac i gael ei alw arno, a byddwch yn ceisio ac yn dod yno. Ac fe ddygwch yno eich poethoffrymau, a'ch aberthau, a'ch blaenffrwythau, a'ch gweddïau, a'ch offrymau gwirfoddol, a'ch cytundebau, cyntafanedig eich ychen a'ch defaid. A byddwch yn bwyta yno o flaen Arglwydd eich Duw, a byddwch yn llawenhau ynghylch popeth y byddwch yn rhoi eich llaw arno, chi a'ch cartrefi, fel y mae'r Arglwydd eich Duw wedi eich bendithio chi. Ni wnewch chi bopeth cymaint ag yr ydym ni yn ei wneud yma heddiw, pob un yr hyn sy'n plesio o'i flaen ef; Oherwydd nid ydych chi wedi dod hyd yn awr i'r orffwysfa, ac i'r etifeddiaeth, yr hon y mae'r Arglwydd ein Duw ni yn ei rhoi i chi. Ac fe fyddwch yn croesi'r Iorddonen, ac fe fyddwch yn preswylio ar y ddaear y mae'r Arglwydd ein Duw yn ei rhoi yn etifeddiaeth i chwi, ac fe fydd yn rhoi gorffwys i chwi rhag eich holl elynion o'ch cwmpas, ac fe fyddwch yn preswylio mewn diogelwch. A bydd y lle y bydd yr Arglwydd dy Dduw yn ei ddewis i'w enw gael ei alw yno, yno y byddwch yn dwyn yr holl bethau yr wyf yn eu gorchymyn i chwi heddiw, eich poethoffrymau, a'ch aberthau, a'ch degymau, a blaenffwythau eich dwylo, a phob rhodd etholedig o'ch rhoddion, pa rai bynnag y byddwch yn eu haddo i'r Arglwydd eich Duw. Ac fe fyddwch chi yn llawenhau o

flaen yr Arglwydd eich Duw chi, chi a'ch meibion chi, a'ch merched chi, a'ch gweision chi, a'ch morynion chi, a'r Lefiad sydd wrth eich pyrth chi; oherwydd nid oes ganddo ef ran nac etifeddiaeth gyda chi. Tala sylw i ti dy hun, rhag iti ddwyn i fyny dy offrymau poeth ym mhob lle y gweli di. Ond i'r lle y bydd yr Arglwydd dy Dduw yn ei ddewis yn un o'th lwythau, yno y dygwch eich poethoffrymau, ac yno y gwnei bopeth a orchmynnaf i ti heddiw. Ond yn ôl dy holl awydd byddi di'n aberthu, a byddi di'n bwyta cig yn ôl bendith yr Arglwydd dy Dduw, a roddodd i ti ym mhob dinas; bydd yr aflan a'r glân yn ei fwyta gyda'i gilydd, fel gafrewig neu garw. Ond peidiwch â bwyta'r gwaed, tywalltewch ef ar y ddaear fel dŵr. Ni fyddi di'n gallu bwyta yn dy ddinasoedd y degfed ran o'th rawn, a'th win, a'th olew, y cyntaf-anedig o'th ychen a'th ddefaid, a'r holl weddïau y byddi'n eu haddo, a'th gytundebau, a ffrwyth cyntaf dy ddwylo. Ond byddi di'n ei fwyta gerbron yr Arglwydd dy Dduw yn y lle y bydd yr Arglwydd dy Dduw yn ei ddewis, ti a'th fab, a'th ferch, dy was, a'th forwyn, a'r estron sydd yn dy ddinasoedd; a byddi'n llawenhau gerbron yr Arglwydd dy Dduw ar bopeth y byddi'n rhoi dy law arno. Talu sylw i ti dy hun: paid â gadael y Lefiad gydol yr amser yr wyt ti'n byw ar y ddaear. Os bydd yr Arglwydd dy Dduw yn ehangu dy ffiniau, yn union fel y llefarodd wrthyt, a byddi'n dweud, Bwytaf gig, os bydd dy enaid yn dymuno bwyta cig, yna bwyta gig yn ôl holl ddymuniad dy enaid. Os yw dy le yn bell, y byddai'r Arglwydd dy Dduw yn ei ddewis yno i'w enw gael ei alw yno, yna aberthu o'th ychen ac o'th ddefaid y bydd Duw yn eu rhoi i ti, yn y modd y gorchymynais i ti, a bwyta yn dy ddinasoedd yn ôl awydd dy

enaid. Fel y bwytëir y gafrewig a'r carw, felly y bwytei di ef; bydd yr aflan yn dy blith a'r glân fel ei gilydd yn bwyta. Tala sylw'n gryf i beidio â bwyta gwaed, oherwydd gwaed yw ei enaid; ni fwytir yr enaid gyda'r cig. Ni fyddwch yn ei fwyta; byddwch yn ei dywallt ar y ddaear fel dŵr. Nid ei fwyti, fel y bo'n dda i ti ac i'th feibion ar dy ôl, os gwnei di yr hyn sy'n dda a chymeradwy gerbron yr Arglwydd dy Dduw. Ond dy bethau sanctaidd, os dônt i ti, a chymryd dy weddi, byddi'n dod i'r lle y bydd yr Arglwydd dy Dduw yn dewis i'w enw gael ei alw yno. A byddi'n gwneud dy boethoffrymau, byddi'n offrymu'r cig ar allor yr Arglwydd dy Dduw, ond byddi'n tywallt gwaed dy aberthau at waelod allor yr Arglwydd dy Dduw, a byddi'n bwyta'r cig. Cadw a gwrando, a byddi di'n gwneud pob un o'r geiriau yr wyf fi'n eu gorchymyn i ti, fel y bydd yn dda i ti ac i'th feibion trwy'r oesoedd, os byddi di'n gwneud yr hyn sy'n blesio ac yn dda gerbron yr Arglwydd dy Dduw. Os bydd yr Arglwydd dy Dduw yn dinistrio'r cenhedloedd, i mewn i'r rhai yr wyt ti'n mynd yno i etifeddu eu tir hwy, o flaen dy wyneb di, a byddi di'n cymryd meddiant ohono, a byddi di'n trigo yn eu tir hwy, cymera ofal i ti dy hun na fyddi di'n ceisio dilyn ar eu hôl hwy ar ôl iddyn nhw gael eu dinistrio o flaen dy wyneb di, gan ddweud, sut mae'r cenhedloedd hyn yn gwneud i'w duwiau hwy? Gwnaf innau hefyd. Ni wnei di felly i'th Dduw dy hun, oherwydd y pethau ffiaidd yr Arglwydd a gasodd ef, gwnaethant hwy i'w duwiau hwy, gan iddynt losgi eu meibion a'u merched mewn tân i'w duwiau hwy.

13

Pob gair yr wyf i yn ei orchymyn i chwi heddiw, cadwch hwn i'w wneud; na ychwanegwch ato, ac na thynnwch ddim ohono. Os cyfyd ynot ti broffwyd neu un sy'n breuddwydio'r freuddwyd, ac yn rhoi i ti arwydd neu ryfeddod, ac yn dod yr arwydd neu'r rhyfeddod y llefarodd ef atat ti, gan ddweud, awn a gwasanaethwn dduwiau eraill nad ydych chi'n eu gwybod, ni fyddwch yn gwrando ar eiriau'r proffwyd hwnnw neu'r un sy'n breuddwydio'r freuddwyd honno; oherwydd mae'r Arglwydd dy Dduw di yn eich profi chi, i wybod os ydych chi'n caru eich Duw chi o'ch holl galon chi, ac o'ch holl enaid chi. Ewch ar ôl yr Arglwydd eich Duw, ac ofnwch ef, a gwrandewch ar ei lais ef, ac ymlynwch wrtho ef. A bydd y proffwyd hwnnw neu'r breuddwydiwr hwnnw farw, oherwydd llefarodd i'th dwyllo di oddi wrth yr Arglwydd dy Dduw a'th ddug di allan o dir yr Aifft, a'th brynodd di o'r gaethiwed, i'th yrru di oddi ar y ffordd yr a orchmynnodd yr Arglwydd dy Dduw i ti gerdded ynddi, a byddi'n dileu'r drwg o'ch plith. Os ond dylai dy frawd di o dy dad di neu o dy fam di, neu dy fab di, neu dy ferch, neu dy wraig di yr un yn dy gôl di, neu ffrind cyfartal â dy enaid di yn gyfrinachol, gan ddweud, gadewch i ni fynd a gadewch i ni wasanaethu dduwiau eraill, y rhai nad oeddet ti a dy dadau di yn eu gwybod, o dduwiau y cenhedloedd o'th gwmpas di, y rhai yn agosáu atat ti neu y rhai ymhell oddi wrthyt ti, o ben y ddaear hyd ben y ddaear, ni fyddi di yn cydsynio iddo ef, ac ni fyddi di yn gwrando arno ef, ac ni fydd dy lygad di yn arbed

arno ef, ni fyddi di yn tosturio wrtho ef, ac ni fyddi di yn ei guddio ef; gan gyhoeddi byddi di yn cyhoeddi amdano ef, a bydd dy ddwylo di arno ef yn gyntaf i'w ladd ef, a dwylo holl y bobl ar y diwedd. Ac fe'i llabyddiant ef â cherrig, a bydd farw, oherwydd ceisiodd dy droi di i ffwrdd oddi wrth yr Arglwydd dy Dduw, yr hwn a'th ddug allan o dir yr Aifft, o dŷ caethiwed. Ac bydd Israel gyfan, ar ôl clywed, yn ofni, ac ni fydd yn gwneud eto y peth drwg hwn yn eich plith. Os clywi di mewn un o'th ddinasoedd di, y rhai y mae'r Arglwydd dy Dduw yn eu rhoi i ti i breswylio ynddynt yno, pobl yn dweud, aeth dynion anghyfreithlon allan ohonoch chi, ac maent wedi gwrthryfel holl breswylwyr eu tir, gan ddweud, gadewch i ni fynd a gadewch i ni wasanaethu dduwiau eraill, y rhai nad oeddech chi yn eu hadnabod, a byddi di yn archwilio ac yn holi, a byddi di yn ymchwilio yn drwyadl iawn, ac wele yn wir yn eglur y gair, mae'r ffieidd-dra hwn wedi digwydd yn eich plith chi; gan ladd byddi di yn lladd holl breswylwyr y tir hwnnw â lladdfa'r cleddyf, â melltith byddwch chi yn ei dinistrio hi yn llwyr, a phopeth sydd ynddi. Ac fe gasgli di holl ysbail ohoni i'w llwybrau, ac fe losgi di'r ddinas â thân, a'i holl ysbail gyda'r holl bobl gerbron yr Arglwydd dy Dduw, a bydd yn anghyfannedd am byth, ni chaiff ei hailadeiladu eto. Ac ni fydd dim o'r peth cysegredig yn glynu yn dy law di, er mwyn i'r Arglwydd droi i ffwrdd o ddig ei lid ef, ac y rhoddo ef drugaredd i ti, ac y tosturio ef wrthyt ti, ac y lluosogo ef di, yn y modd y tyngodd ef i'th dadau di, os gwrandewi di ar lais yr Arglwydd dy Dduw di, i gadw ei orchmynion ef, cymaint ag yr wyf fi yn eu gorchymyn i ti heddiw, i wneud y da a'r peth cymeradwy gerbron yr Arglwydd dy Dduw di.

14

Meibion ydych i'r Arglwydd eich Duw; ni ddylech osod moelder rhwng eich llygaid dros farw. Oherwydd pobl sanctaidd wyt ti i'r Arglwydd dy Dduw, a dewisodd yr Arglwydd dy Dduw di i fod yn bobl iddo ef yn drysor o blith holl genhedloedd sydd ar wyneb y ddaear. Ni ddylech fwyta unrhyw ffieidd-dra. Dyma'r anifeiliaid y byddwch yn eu bwyta: llo o wartheg, ac oen o ddefaid, a gafr ifanc o eifr; carw, a gasel, a phygarg, orycs, a jiraff. Pob anifail sy'n rhannu'r carn, ac yn hollti dau garn, ac yn codi cil ymhlith y da, y rhain y cewch eu bwyta. Ac ni fyddwch yn bwyta'r rhain o'r rhai sy'n cnoi cil, ac o'r rhai sy'n rhannu'r carnau ac yn hollti crafangau: y camel, y troedflewog a'r dassie, oherwydd maent yn cnoi cil ond nid ydynt yn rhannu'r garn. Mae'r rhain yn aflan i chwi. Ac y mochyn, oherwydd ei fod yn rhannu'r carn hwn, ac yn hollti holltau'r carn, ond nid yw hwn yn cnoi cil, aflan yw hwn i chwi; o'u cig hwy ni fwytewch, ac â'u celain hwy ni chyffyrddwch. Ac fe fwytewch y rhain o blith popeth sydd yn y dŵr, popeth sydd ag esgyll a chên ynddynt, fe'u bwytewch. Ac pob un nad oes ganddynt esgyll a chên, ni ddylech eu bwyta; maent yn aflan i chwi. Bwytewch bob aderyn glân. Ac ni fyddwch chi'n bwyta'r rhain ohonyn nhw: yr eryr, a'r fwltur, a'r eryr y môr, a'r fwltur, a'r barcud, a'r pethau tebyg iddo, a'r estrys, a'r dylluan, a'r wylan, a'r crëyr, a'r alarch, a'r ibis, a'r forfran, a'r hebog, a'r pethau tebyg iddo, a'r gopog, a'r gigfran nos, a'r belican, a'r gwtiad, a'r pethau tebyg iddo, a'r iâr ddŵr borffor, a'r ystlum. Mae pob peth ymlusgol ymhlith yr adar yn

aflan i chi; peidiwch â bwyta ohonynt. Bwytewch bob aderyn glân. Pob burgyn ni fyddwch chi'n ei fwyta; i'r tramor sydd yn eich dinasoedd chi fe gaiff ei roi a bydd yn ei fwyta, neu fe werthwch chi i'r dieithryn, oherwydd pobl sanctaidd ydych chi i'r Arglwydd eich Duw chi. Paid â berwi oen yn llaeth ei fam. Byddi'n degymru pob cynnyrch o'th had, sef cynnyrch dy faes, flwyddyn ar ôl blwyddyn. A bwytai ef yn y lle os dewisa'r Arglwydd dy Dduw i'w enw gael ei alw yno, dygwch y degymau o'th ŷd, ac o'th win, ac o'th olew, y cyntafanedig o'th wartheg, ac o'th ddefaid, fel y dysgi ofni'r Arglwydd dy Dduw yr holl ddyddiau. Os bydd y ffordd yn bell oddi wrthyt ti, ac nid wyt ti yn gallu eu cynnig nhw i fyny, oherwydd mae'r lle yn bell oddi wrthyt ti, yr hwn y bydd yr Arglwydd dy Dduw yn ei ddewis i'w enw ef gael ei alw yno, oherwydd bydd yr Arglwydd dy Dduw yn dy fendithio di, a byddi di yn eu gwerthu nhw am arian, a byddi di yn cymryd yr arian yn dy ddwylo di, a byddi di yn mynd i'r lle yr hwn y bydd yr Arglwydd dy Dduw yn ei ddewis. Ac fe roi di arian ar bob peth y mae dy enaid yn ei ddymuno, ar ychen neu ar ddefaid, neu ar win neu ar ddiod gref, neu ar ddiod gref, neu ar bob peth y mae dy enaid yn ei ddymuno, ac fe fwytei di yno o flaen yr Arglwydd dy Dduw, ac fe lawenheir di a dy dŷ, a'r Lefiad sydd yn dy ddinasoedd di, oherwydd nid oes ganddo ran nac etifeddiaeth gyda thi. Ar ôl tair blynedd byddi'n dwyn allan bob degwm o'th gynnyrch, yn y flwyddyn honno byddi'n ei osod yn dy ddinasoedd. Ac fe ddaw'r Lefiad, oherwydd nad oes iddo ran nac etifeddiaeth gyda thi, a'r estron a'r amddifad a'r weddw sydd yn dy ddinasoedd, ac fe fwytânt ac fe lenwir hwy, fel y bendithio di yr Arglwydd dy Dduw yn yr holl weithredoedd pa

rai bynnag a wnei.

15

Trwy saith mlynedd byddi'n gwneud rhyddhad. Ac felly y gorchymyn o'r rhyddhad: byddi'n gollwng pob dyled bersonol y mae dy gymydog yn ddyledus i ti, ac ni fyddi'n hawlio gan dy frawd, oherwydd mae rhyddhad wedi ei alw i'r Arglwydd dy Dduw. Yr estron a fynni gymaint ag sydd i ti ganddo, ond i'th frawd y gwnei faddeuant o'th ddyled. Oherwydd ni fydd ynot ti un yn eisiau, oherwydd gan fendithio bydd yr Arglwydd dy Dduw yn dy fendithio di yn y tir y mae'r Arglwydd dy Dduw yn ei roi i ti yn etifeddiaeth i ti ei etifeddu. Os byddwch chi yn gwrando trwy wrando ar lais yr Arglwydd eich Duw chi i gadw ac i wneud yr holl orchmynion hyn, cymaint ag yr wyf fi yn eu gorchymyn i ti heddiw, oherwydd mae'r Arglwydd dy Dduw di wedi dy fendithio di yn y modd y siaradodd ef â thi; a byddi di yn benthyca i genhedloedd lawer, ond ni fyddi di yn benthyg; a byddi di yn rheoli cenhedloedd lawer, ond ni fyddant hwy yn dy reoli di. Os daw yn dy blith un anghenus o'th frodyr yn un o'th ddinasoedd yn y tir y mae'r Arglwydd dy Dduw yn ei roi i ti, ni chaledu dy galon, ac ni chau dy law rhag dy frawd sydd mewn angen. Gan agor, fe agori dy ddwylo iddo, ac fe fenthyci fenthyciad iddo gymaint ag sydd ei angen arno, oherwydd y mae mewn angen. Cymera ofal rhag i air cudd ddod yn anghyfreithlondeb yn dy galon, yn dweud, Mae'r flwyddyn seithfed, blwyddyn y rhyddhad, yn agosáu, a bydd dy lygad yn

ddrwg tuag at dy frawd sydd mewn angen, ac ni roi di iddo, a bydd yn gweiddi allan yn dy erbyn at yr Arglwydd, a bydd yn bechod mawr ynot ti. Yn rhoi byddi di'n rhoi iddo ef, a benthyciad byddi di'n benthyca iddo ef gymaint ag y mae ef ei angen, fel y mae ef mewn angen, ac ni fyddi di'n drist yn dy galon wrth i ti roi iddo ef, oherwydd trwy'r gair hwn bydd yr Arglwydd dy Dduw yn dy fendithio di yn dy holl weithredoedd ac ym mhopeth lle byddi di'n gosod dy law. Oherwydd na fydd yr anghenus yn methu o'th dir di, trwy hyn yr wyf fi yn dy orchymyn di i wneud y gair hwn, gan ddweud: gan agor byddi di'n agor dy ddwylo i'th frawd di, i'r tlawd ac i'r un mewn angen sydd ar dy dir di. Os gwerthir dy frawd yr Hebrewr neu'r Hebrewig i ti, bydd yn dy wasanaethu am chwe blynedd, ac yn y seithfed flwyddyn byddi'n ei anfon ymaith yn rhydd oddi wrthyt. Pan fyddi'n ei ryddhau ef oddi wrthyt, ni fyddi'n ei anfon ef ymaith yn waglaw. Darpariaeth, fe fyddi'n ei gyflenwi ef o'th ddefaid, ac o'th rawn, ac o'th win; fel y bendithiodd yr Arglwydd dy Dduw di, fe fyddi'n rhoi iddo. A byddi di'n cofio dy fod ti'n was yn nhir yr Aifft, a phrynodd yr Arglwydd dy Dduw di'n ôl o yno; oherwydd hyn yr wyf fi'n dy orchymyn di i wneud y gair hwn. Ond os dywed wrthyt ti, Nid af allan oddi wrthyt ti, oherwydd mae wedi dy garu di a'th dŷ, oherwydd mae'n dda iddo gyda thi. Ac fe gymeri di'r ebill, ac fe drywani di ei glust tuag at y drws, ac fe fydd i ti yn was am yr oes, ac i'th forwyn fe wnei di yn yr un modd. Ni fydd yn galed o'th flaen pan fyddant hwy yn cael eu hanfon ymaith yn rhydd oddi wrthyt, oherwydd gweithiodd i ti am chwe blynedd am gyflog blynyddol y gweithiwr cyflogedig, a bydd yr Arglwydd dy Dduw yn dy

fendithio ym mhob peth a wnei. Pob cyntaf-anedig a gaiff ei eni ymhlith dy wartheg ac ymhlith dy ddefaid, y gwrywod, byddi'n eu cysegru i'r Arglwydd dy Dduw; ni fyddi'n gweithio â'th llo cyntaf-anedig, ac ni fyddi'n cneifio cyntaf-anedig dy ddefaid. Gerbron yr Arglwydd y bwytei di ef flwyddyn ar ôl blwyddyn yn y lle y dewiso yr Arglwydd dy Dduw ef, ti a'th dŷ. Os ond bod ynddo nam, yn gloff neu'n ddall, nam drwg, ni aberthi ef i'r Arglwydd dy Dduw. Yn dy ddinasoedd byddi'n ei fwyta, yr aflan a'r glân yr un modd yn ei fwyta fel gafrewig neu garw. Ond ni fwytewch waed; tywalltewch ef ar y ddaear fel dŵr.

16

Gwylia fis yr ifanc, a byddi'n gwneud y Pasg i'r Arglwydd dy Dduw, oherwydd ym mis yr ifanc yr aethost allan o'r Aifft liw nos. Ac fe aberthwch y Pasg i'r Arglwydd eich Duw, ddefaid ac ychen, yn y lle y bydd yr Arglwydd eich Duw yn ei ddewis i'w enw gael ei alw yno. Nid ydych i fwyta lefain arno, am saith diwrnod bwytewch fara croyw arno, bara gorthrymder, oherwydd mewn brys y daethoch allan o'r Aifft, er mwyn i chwi gofio dydd eich ymadawiad o dir yr Aifft holl ddyddiau eich bywyd. Ni welir lefain i ti yn dy holl ffiniau am saith diwrnod, ac ni chysgir dim o'r cigau a aberthir gennyf gyda'r hwyr ar y dydd cyntaf tan y bore. Ni fyddi di'n gallu aberthu'r Pasg mewn yr un o'r dinasoedd dy, y mae Arglwydd dy Dduw di yn eu rhoi i ti; ond yn hytrach yn y lle y bydd Arglwydd dy Dduw di yn ei ddewis, i'w enw ef gael ei alw yno, byddi di'n aberthu'r Pasg

gyda'r nos tuag at fachlud haul, yn yr amser y daethost ti allan o'r Aifft. A byddi yn berwi ac yn rhostio ac yn bwyta yn y lle y bydd yr Arglwydd dy Dduw yn ei ddewis, a byddi yn troi yn ôl yn y bore, a byddi yn dod i'th dai. Am chwe diwrnod bwytei di fara croyw, ac ar y seithfed dydd bydd cynulliad cau yn ŵyl i'r Arglwydd dy Dduw; ni wnei di ynddi unrhyw waith, ond cymaint ag a wneir i enaid. Byddi di'n cyfrif saith wythnos i ti dy hun; o'r adeg y byddi di'n dechrau rhoi'r cryman ar y cynhaeaf, byddi di'n dechrau cyfrif saith wythnos. A byddi'n gwneud gŵyl wythnosau i'r Arglwydd dy Dduw, yn ôl fel y mae dy law yn gryf, cymaint ag y bydd yr Arglwydd dy Dduw yn ei roi. Ac fe fyddi di yn llawenhau o flaen yr Arglwydd dy Dduw di, ti a dy fab di, a dy ferch di, dy was di, a dy forwyn di, a'r Lefiad, a'r proselyt, a'r amddifad, a'r weddw sydd yn eich plith chi, yn y lle y bydd yr Arglwydd dy Dduw di yn ei ddewis, i'w enw gael ei alw yno. Ac fe gofii di dy fod wedi bod yn was tŷ yng ngwlad yr Aifft, a byddi'n cadw ac yn gwneud y gorchmynion hyn. Byddi'n gwneud Gŵyl y Pebyll i ti dy hun am saith diwrnod wrth iti gasglu o'th lawr dyrnu ac o'th winwryf. Ac fe fyddi di'n llawenhau yn dy ŵyl, ti a'th fab, a'th ferch, dy was, a'th forwyn, a'r Lefiad, a'r proselyt, a'r amddifad, a'r weddw sydd yn dy ddinasoedd di. Saith diwrnod byddi'n dathlu i'r Arglwydd dy Dduw yn y lle y bydd yr Arglwydd dy Dduw yn ei ddewis iddo, os bydd yr Arglwydd dy Dduw yn dy fendithio yn dy holl gynnyrch, ac yn holl waith dy ddwylo, a byddi'n llawenhau. Dair gwaith y flwyddyn bydd pob gwryw o'th eiddo yn ymddangos gerbron yr Arglwydd dy Dduw yn y lle y bydd yr Arglwydd yn ei ddewis, yn ŵyl y bara croyw, ac yn ŵyl yr wythnosau, ac yn ŵyl

y pebyll; ni fyddi'n ymddangos gerbron yr Arglwydd dy Dduw yn waglaw. Pob un yn ôl nerth eich dwylo, yn ôl bendith yr Arglwydd eich Duw a roddodd i chi. Barnwyr a swyddogion a wnei di i ti dy hun yn dy ddinasoedd, y rhai y mae'r Arglwydd dy Dduw yn eu rhoi i ti yn ôl llwythau, a byddant yn barnu'r bobl â barn gyfiawn. Nid ydynt yn troi o'r neilltu farn, ac ni fyddant yn derbyn rhodd, oherwydd mae rhoddion yn dallu llygaid y doeth, ac yn dileu geiriau'r cyfiawn. Yn gyfiawn yr erlidiwch y cyfiawn, fel y byddwch fyw, ac wedi mynd i mewn etifeddu'r tir y mae'r Arglwydd eich Duw yn ei roi i chwi. Ni fyddi'n plannu llwyn i ti dy hun, unrhyw goeden wrth ymyl allor dy Dduw; ni fyddi'n gwneud hyn i ti dy hun. Ni osodi di i ti dy hun golofn, yr hon a gasaodd yr Arglwydd dy Dduw.

17

Nid aberthu yr wyt i'r Arglwydd dy Dduw lo na dafad y mae ynddo nam, unrhyw beth drwg, oherwydd ffieidd-dra i'r Arglwydd dy Dduw yw hynny. Os caiff ei ganfod yn un o'th ddinasoedd di, y rhai mae'r Arglwydd dy Dduw yn eu rhoi i ti, ddyn neu ddynes a fydd yn gwneud y drwg gerbron yr Arglwydd dy Dduw di, i droseddu ei gyfamod ef, ac wedi dod i wasanaethu duwiau eraill, ac i addoli iddyn nhw, i'r haul, neu i'r lleuad, neu i unrhyw un o fyd y nefoedd, y rhai na orchmynnodd i ti, ac y caiff ei adrodd i ti ac yr ymchwili yn ddwys iawn, ac wele yn wir mae'r gair wedi dod, mae'r ffieidd-dra hwn wedi digwydd yn Israel; A byddi di'n arwain allan y

dyn hwnnw, neu'r ddynes honno, a byddwch yn eu llabyddio nhw â cherrig, a byddant yn marw. Ar dystiolaeth dau dyst neu dri o dystion bydd farw; ni fydd y sawl sy'n marw yn marw ar dystiolaeth un tyst. A bydd llaw'r tystion arno ef yn gyntaf i'w roi i farwolaeth, a llaw'r bobl ar y diwedd, a byddi'n dileu'r drwg o'ch plith. Os bydd yn amhosibl i ti air mewn barn rhwng gwaed a gwaed, a rhwng barn a barn, a rhwng cyffyrddiad a chyffyrddiad, a rhwng anghydfod ac anghydfod, geiriau barn yn eich dinasoedd chi, ac wedi codi byddi'n mynd i fyny i'r lle y bydd yr Arglwydd dy Dduw yn ei ddewis yno, a byddi'n dod at yr offeiriaid y Lefiaid, ac at y barnwr a fydd yn y dyddiau hynny, ac wedi ymholi byddant yn cyhoeddi i ti y farn. A byddi'n gwneud yn ôl y peth y byddant hwy yn ei gyhoeddi i ti o'r lle y bydd yr Arglwydd dy Dduw yn ei ddewis, a byddi'n gofalu gwneud popeth a fydd yn cael ei ddeddfu i ti. Yn ôl y gyfraith ac yn ôl y farn y byddant yn ei dweud wrthyt, byddi'n gwneud; ni fyddi'n troi o'r gair y byddant yn ei gyhoeddi i ti, i'r dde nac i'r chwith. A'r dyn a wna mewn trahauster, fel nad yw'n ufuddhau i'r offeiriad sy'n sefyll i weinidogaethu ar enw Arglwydd dy Dduw, neu i'r barnwr a fydd yn y dyddiau hynny, a bydd y dyn hwnnw farw, ac fe ddilëi y drwg o Israel. A bydd yr holl bobl, wedi clywed, yn ofni, ac ni fyddant yn gweithredu'n annuwiol mwyach. Os ei di i mewn i'r tir y mae'r Arglwydd dy Dduw yn ei roi i ti, ac etifeddu ef, a phreswylio arno, a dweud, byddaf yn penodi llywodraethwr drosof fy hun, yn union fel y cenhedloedd eraill o'm cwmpas; gan benodi byddi'n penodi llywodraethwr drosot dy hun, yr hwn y bydd yr Arglwydd dy Dduw yn ei ddewis; o'th frodyr byddi'n penodi llywodraethwr drosot dy

hun; ni fyddi'n gallu penodi drosot dy hun ddyn estron, oherwydd nid yw'n frawd i ti. Oherwydd ni fydd yn amlhau ceffylau iddo'i hun, ac ni fydd yn troi'r bobl yn ôl i'r Aifft, fel na fydd yn amlhau ceffylau iddo'i hun, ond dywedodd yr Arglwydd, ni fyddwch yn parhau i droi yn ôl ar y ffordd hon eto. Ac ni fydd yn amlhau gwragedd iddo'i hun, rhag i'w galon gael ei throi ymaith, ac ni fydd yn amlhau arian ac aur iddo'i hun yn ormodol. Ac pan fydd ef yn eistedd ar ei lywodraeth, a bydd ef yn ysgrifennu iddo'i hun yr ail gyfraith hon mewn llyfr gan yr offeiriaid y Lefiaid, a bydd hi gydag ef, a bydd ef yn darllen ynddi hi bob dydd ei fywyd, er mwyn iddo ddysgu ofni'r Arglwydd dy Dduw di, ac i gadw'r holl orchmynion hyn, ac i wneud y deddfau hyn; er mwyn na fydd ei galon ef yn cael ei chodi uwchlaw ei frodyr ef, er mwyn na throsedda ef o'r gorchmynion i'r dde neu i'r chwith, fel y bydd ef yn ymestyn ei amser ar ei lywodraeth, ef a'i feibion ef ymhlith meibion Israel.

18

Ni fydd i'r offeiriaid y Lefiaid, holl llwyth Lefi, ddogn na choelbren gydag Israel; offrymau'r Arglwydd yw eu cyfran hwy, a byddant yn eu bwyta. Cyfran, fodd bynnag, ni fydd iddynt ymhlith eu brodyr, yr Arglwydd ei hun yw ei gyfran ef, fel y dywedodd wrtho. Ac dyma farn yr offeiriaid ar y pethau gan y bobl gan y rhai sy'n aberthu'r aberthau, boed lo, boed ddafad; a byddi'n rhoi'r fraich i'r offeiriad, a'r gernau, a'r stumog, a blaenffrwythau dy ŷd, a'th win, a'th olew; a blaenffrwyth

cneifion dy ddefaid byddi'n ei roi iddo. Oherwydd ef a ddewisodd yr Arglwydd o bob un o'th lwythau di, i sefyll o flaen yr Arglwydd Dduw, i wasanaethu ac i fendithio yn ei enw ef, ef a'i feibion ymhlith meibion Israel. Os daw y Lefiad o un o'r dinasoedd o blith holl feibion Israel, lle mae ef yn preswylio, yn ôl yr hyn mae ei enaid ef yn ei ddymuno, i'r lle y bydd ef yn ei ddewis, bydd ef yn gwasanaethu yn enw yr Arglwydd ei Dduw ef, yn union fel ei holl frodyr ef y Lefiaid sy'n sefyll yno gerbron yr Arglwydd dy Dduw di. Bydd yn bwyta cyfran sydd wedi ei rhannu, ac eithrio'r gwerthiant yn ôl y teulu. Os ond ei di i mewn i'r tir y mae'r Arglwydd dy Dduw yn ei roi i ti, ni ddysgi wneud yn ôl â ffieidd-dra'r cenhedloedd hynny. Ni fydd yn cael ei ganfod ynot ti un sy'n puro o gwmpas ei fab a'i ferch mewn tân, yn proffwydo proffwydoliaeth, yn dehongli arwyddion, ac yn cymryd argoelion, gyda chyffuriau yn canu dros swyn, yn fentrilocwydd, ac yn ddehonglwr rhyfeddodau, yn holi'r meirw. Mae'n ffieidd-dra i'r Arglwydd dy Dduw di bob un sy'n gwneud y pethau hyn, oherwydd o achos y ffieidd-dra hyn y bydd yr Arglwydd yn eu dinistrio hwy o'th flaen di. Perffaith fyddi di o flaen yr Arglwydd dy Dduw. Oherwydd y cenhedloedd hyn, y rhai yr wyt ti yn eu dadfeiddiannu, byddant yn gwrando ar arwyddion a daroganau, ond i ti nid felly y rhoddodd yr Arglwydd dy Dduw. Bydd Arglwydd dy Dduw yn codi i ti Broffwyd o blith dy frodyr, fel fi; byddwch yn gwrando arno ef; Yn ôl yr holl bethau a ofynnais gan Arglwydd dy Dduw yn Horeb ar ddiwrnod y cynulliad, gan ddweud, ni fyddwn yn ychwanegu i glywed llais Arglwydd dy Dduw, ac ni welwn y tân mawr hwn eto, rhag inni farw. Ac meddai'r Arglwydd wrthyf, Yn gywir y

maent wedi llefaru popeth a ddywedasan wrthyt. Byddaf yn codi Proffwyd iddynt o blith eu brodyr, yn union fel ti, a byddaf yn rhoi fy ngeiriau yn ei enau, a bydd yn siarad wrthynt yn ôl popeth a orchmynnaf iddo. Ac y dyn na fydd yn gwrando ar gymaint ag y bydd y proffwyd hwnnw yn ei lefaru yn fy enw i, fe ddialaff arno ef. Ond y proffwyd a weithredo'n annuwiol i lefaru gair ar fy enw i, gair na orchmynnais iddo ei lefaru, a phwy bynnag a lefaro yn enw duwiau eraill, bydd y proffwyd hwnnw farw. Os ond dywedi yn dy galon, sut y byddwn ni'n gwybod y gair na siaradodd yr Arglwydd? Cymaint ag os llefara'r proffwyd hwnnw yn enw'r Arglwydd, ac nid yw'n dod i fod, ac nid yw'n digwydd, dyma'r gair na lefarodd yr Arglwydd, mewn annuwioldeb y llefarodd y proffwyd hwnnw, nid ofnwch ef.

19

Os bydd yr Arglwydd dy Dduw yn dinistrio'r cenhedloedd y mae Duw yn rhoi i ti y tir, a byddwch yn eu hetifeddu nhw, a byddwch yn preswylio yn eu dinasoedd nhw ac yn eu tai nhw, tri dinas byddi di yn eu neilltuo i ti dy hun yng nghanol dy dir, yr hwn y mae'r Arglwydd dy Dduw yn ei roi i ti. Ystyria y ffordd i ti, a rhannu ffiniau dy dir yn dri rhan, yr hwn y mae'r Arglwydd dy Dduw yn ei ddosbarthu i ti, a bydd yn lloches i bob llofrudd. Hwn ond fydd y gorchymyn ynghylch y llofrudd a ffo yno, ac a fydd fyw: pwy bynnag a daro ei gymydog heb wybod, ac nid oedd yn ei gasáu ef cyn ddoe a threnydd. Ac os bydd rhywun yn mynd gyda'i gymydog i'r goedwig i gasglu coed, ac yn llithro

ei law gyda'r fwyell wrth dorri'r pren, a'r haearn yn cwympo o'r pren ac yn taro'r cymydog, ac yntau'n marw, bydd hwn yn ffoi am loches i un o'r dinasoedd hyn, a bydd yn byw. Fel na fydd dialydd y gwaed yn erlid ar ôl y llofrudd, oherwydd bod ei galon wedi ei gwresogi, ac yn ei oddiweddyd, os yw'r ffordd yn hirach, ac yn taro ei enaid, ac i hwn nid oes barn marwolaeth, oherwydd nid oedd yn ei gasáu cyn ddoe, nac cyn y trydydd dydd. Oherwydd hyn yr wyf fi'n gorchymyn i ti y gair hwn, gan ddweud, byddi'n neilltuo tri dinas i ti dy hun. Os bydd yr Arglwydd dy Dduw yn ehangu dy derfynau di, fel y tyngodd i dy dadau di, ac yn rhoi i ti yr Arglwydd yr holl dir a ddywedodd ei roi i dy dadau di, os byddi di yn clywed i wneud yr holl orchmynion hyn yr wyf fi yn eu gorchymyn i ti heddiw, i garu yr Arglwydd dy Dduw di, i rodio yn ei holl ffyrdd ef yr holl ddyddiau, byddi di yn ychwanegu i ti dy hun eto dair dinas at y tair hyn. Ac ni thywelltir gwaed dieuog yn y tir y mae'r Arglwydd dy Dduw yn ei roi i ti yn etifeddiaeth, ac ni fyddi'n euog o waed. Os bydd dyn ynot ti yn casáu y cymydog, ac yn cynllwyn yn ei erbyn, ac yn codi i fyny arno, ac yn taro ei enaid, ac yn marw, ac yn ffoi i un o'r dinasoedd hyn; a bydd cyngor yr henuriaid o'i ddinas yn anfon, ac yn ei gymryd oddi yno, ac yn ei draddodi i ddwylo dialwyr y gwaed, a bydd yn marw. Ni fydd dy lygad yn arbed arno, a byddi'n glanhau'r gwaed diniwed o Israel, a bydd yn dda i ti. Ni symudi ffiniau dy gymydog, a osododd dy dadau yn yr etifeddiaeth yr wyt wedi ei hetifeddu yn y tir y mae'r Arglwydd dy Dduw yn ei roi i ti trwy goelbren. Ni fydd un tyst yn aros i dystiolaethu yn erbyn dyn yn ôl pob anghyfiawnder, ac yn ôl pob pechod, ac yn ôl pob pechod y

mae'n ei bechu. Ar enau dau dyst, ac ar enau tri thyst, y sefir pob gair. Os ond y mae tyst anghyfiawn yn cael ei sefydlu yn erbyn dyn, yn rhestru ei annuwioldeb; a bydd y ddau ddyn y mae ganddynt yr anghydfod yn sefyll o flaen yr Arglwydd, ac o flaen yr offeiriaid, ac o flaen y barnwyr a fydd yn y dyddiau hynny; A bydd y barnwyr yn archwilio yn fanwl gywir, ac wele tyst anghyfiawn a roddodd dystiolaeth anghyfiawn, safodd yn erbyn ei frawd; A byddwch yn gwneud iddo yn y modd y gweithredodd yn ddrygionus i wneud yn erbyn ei frawd, a byddi yn diddymu y drwg ohonoch eich hunain. Ac bydd y gweddill, wedi clywed, yn ofni, ac ni fyddant yn ychwanegu eto i wneud yn ôl y gair drwg hwn yn eich plith. Ni fydd dy lygad yn arbed arno ef, enaid yn lle enaid, llygad yn lle llygad, dant yn lle dant, llaw yn lle llaw, troed yn lle troed.

20

Os ei di allan i ryfel yn erbyn dy elynion, a gweli di farch a marchog a phobl fwy na thi, paid ag ofni oddi wrthynt, oherwydd mae'r Arglwydd dy Dduw gyda thi, yr hwn a'th ddug i fyny o dir yr Aifft. Ac fe fydd pan fyddwch chi'n nesáu at y rhyfel, ac wedi nesáu bydd yr offeiriad yn siarad â'r bobl, ac fe fydd yn dweud wrthyn nhw, gwrando Israel; rydych chi'n mynd heddiw i'r rhyfel yn erbyn eich gelynion chi; peidiwch â gadael i'ch calon chi fod yn wan, peidiwch ag ofni, na chael eich chwalu, na throi i ffwrdd o'u hwynebau nhw. Oherwydd yr Arglwydd eich Duw sy'n mynd o'ch blaen gyda chwi, i ymladd

ochr yn ochr â chwi yn erbyn eich gelynion, i'ch achub chwi. A bydd yr ysgrifenyddion yn siarad at y bobl, gan ddweud, pwy yw'r dyn sydd wedi adeiladu tŷ newydd, ac nid yw wedi ei gysegru? Gadewch iddo fynd a gadewch iddo ddychwelyd i'w dŷ, rhag iddo farw yn y rhyfel, a bydd dyn arall yn ei chysegru. A phwy yw'r dyn sydd wedi plannu gwinllan, ac nid yw wedi llawenhau ohoni? Gadewch iddo fynd a gadewch iddo ddychwelyd i'w dŷ, rhag iddo farw yn y rhyfel, a bydd dyn arall yn llawenhau ohono. A phwy yw'r dyn sydd wedi dyweddïo â gwraig, ac nid yw wedi ei chymryd? Gadewch iddo fynd a gadewch iddo ddychwelyd i'w dŷ, rhag iddo farw yn y rhyfel, a bydd dyn arall yn ei chymryd. Ac bydd yr ysgrifenyddion yn ychwanegu siarad at y bobl, ac fe ddywedant, pwy yw'r dyn sy'n ofnus ac yn llwfr yn y galon? Gadewch iddo fynd a gadewch iddo ddychwelyd i'w dŷ, fel na fydd yn gwneud calon ei frawd yn ofnus, yn union fel ei un ef. A bydd, pan beidio'r ysgrifenyddion â siarad at y bobl, y byddant yn penodi llywodraethwyr y fyddin i arwain y bobl. Os ond nesai di at ddinas i ryfela yn eu herbyn, galw arnynt mewn heddwch. Os atebant yn heddychlon i ti, ac os agorant i ti, bydd yr holl bobl a ddarganfuwyd ynddi yn deyrngedwyr ac yn ddeiliaid i ti. Os nad ydynt yn ufuddhau i ti, ac yn gwneud rhyfel yn dy erbyn di, byddi'n gwarchae arni, hyd nes y bydd yr Arglwydd dy Dduw yn ei thraddodi hi i'th ddwylo di, a byddi'n taro pob gwryw ohoni â lladdiad cleddyf, ac eithrio'r gwragedd a'r pac; a'r holl anifeiliaid, a phopeth cymaint ag a fydd yn y ddinas, a'r holl ysbail byddi'n ei ysbeilio i ti dy hun, a byddi'n bwyta holl ysbail dy elynion, y rhai y mae'r Arglwydd dy Dduw yn eu rhoi i ti.

Felly byddi di'n gwneud i'r holl ddinasoedd sy'n bell iawn oddi wrthot ti, nid o ddinasoedd y cenhedloedd hyn, y rhai mae'r Arglwydd dy Dduw yn eu rhoi i ti i etifeddu eu tir nhw. Ni fyddwch yn cymryd yn fyw pob peth sy'n anadlu, ond gyda melltith byddwch yn eu dinistrio'n llwyr nhw, yr Hethiad, a'r Amoriaid, a'r Canaaneaid, a'r Perisiaid, a'r Hefiaid, a'r Jebusiaid, a'r Girgasiaid, yn y modd y gorchmynnodd yr Arglwydd dy Dduw di i ti, fel na fyddant yn dysgu i chi wneud yr holl ffieidd-dra ohonyn nhw, cymaint ag y gwnaethant i'w duwiau nhw, a byddwch yn pechu gerbron yr Arglwydd eich Duw chi. Os gwarchei di ar ddinas un am ddyddiau lawer i ryfela yn ei herbyn er ei chipio, ni ddinistri di ei choed hi, i osod haearn arnynt, ond ohono ef bwyti, ond ef ni thorri di i lawr, ai nid dyn yw'r pren sydd yn y maes, i fynd o'th flaen di i mewn i'r gwarchglawdd? Ond y pren yr wyt ti'n gwybod nad yw'n dwyn ffrwyth, hwn fe'i dinistri ac fe'i torri i lawr, ac fe adeiledi waith gwarchae yn erbyn y ddinas sy'n rhyfela yn dy erbyn, hyd nes yr ilddir hi.

21

Os caiff dyn clwyfedig ei ddarganfod yn y tir yr hwn y mae'r Arglwydd dy Dduw yn ei roi i ti i'w etifeddu, wedi syrthio yn y maes, ac nid ydynt yn gwybod yr un a'i trawodd, bydd dy gyngor o henuriaid a'th farnwyr yn mynd allan, a byddant yn mesur i'r dinasoedd o gwmpas y dyn clwyfedig. A bydd y ddinas sydd agosaf at y dyn clwyfedig, a bydd cyngor henuriaid y ddinas

honno yn cymryd anner o wartheg, yr hon ni weithiodd, ac yr hon ni thynnod iau. A bydd cyngor henuriaid y ddinas honno yn dod â'r anner i lawr i geunant garw, yr hwn ni weithiwyd ac nid yw'n cael ei hau, a byddant yn torri gwddf yr anner yn y ceunant. A bydd yr offeiriaid y Lefiaid yn dod, oherwydd dewisodd yr Arglwydd Dduw hwy i sefyll o'i flaen, ac i fendithio yn ei enw ef, a thrwy eu genau hwy y bydd pob anghydfod, a phob cyffyrddiad. Ac bydd holl gyngor henuriaid y ddinas honno sy'n agosáu at y dyn clwyfedig yn golchi eu dwylo ar ben yr heffer sydd wedi cael ei thorri yn y gewynau yn y ceunant; ac ar ôl ateb, byddan nhw'n dweud, nid yw ein dwylo ni wedi tywallt y gwaed hwn, ac nid yw ein llygaid ni wedi gweld. Bydd raslon i'th bobl Israel, y rhai a waredaist, O Arglwydd, fel na ddaw gwaed dieuog yn dy bobl Israel, a bydd y gwaed yn cael ei gymod iddynt hwy. Ond byddi di'n dileu'r gwaed dieuog o'ch plith chi eich hunain, os gwnei di'r da a'r cymeradwy gerbron yr Arglwydd dy Dduw. Os wyt ti wedi mynd allan i ryfel yn erbyn dy elynion di, ac mae'r Arglwydd dy Dduw di yn eu rhoi nhw i mewn i'th ddwylo di, a thi'n cymryd eu hanrhaith nhw, a thi'n gweld yn yr anrhaith wraig hardd o ran ymddangosiad, a thi'n dymuno amdani hi, a thi'n ei chymryd hi i ti dy hun yn wraig, a thi'n dod â hi i mewn i'th dŷ di, a thi'n eillio ei phen hi, a thi'n torri ei hewinedd hi, a thi'n tynnu dillad y gaethiwed oddi arni hi, a bydd hi'n eistedd yn dy dŷ di, a bydd hi'n wylo am y tad a'r fam am ddyddiau mis, ac ar ôl y pethau hyn byddi di'n mynd i mewn ati hi a byddi di'n byw gyda hi, a bydd hi'n wraig i ti. Ac os na fyddi'n ei dymuno, byddi'n ei hanfon ymaith yn rhydd, ac ni chaiff ei gwerthu am arian, ni fyddi'n ei diystyru, oherwydd fe'i

darostyngaist. Os bydd i ddyn ddwy wraig, un ohonyn nhw yn anwylyd, ac un ohonyn nhw yn casáu, ac os bydd yr anwylyd a'r un sy'n cael ei chasáu yn esgor iddo, ac os bydd mab cyntafanedig i'r un sy'n cael ei chasáu; Ac fe fydd ar y diwrnod y bydd yn rhannu ei eiddo yn etifeddiaeth i'w feibion, ni fydd yn gallu trin mab yr anwylyd fel y cyntafanedig, gan anwybyddu mab y wraig sy'n cael ei chasáu, y cyntafanedig; Ond bydd yn cydnabod y mab cyntafanedig o'r wraig sy'n cael ei chasáu i roi iddo ddwbl o bopeth a geir ganddo, oherwydd hwn yw dechrau ei blant, ac i hwn y mae hawliau'r cyntafanedig yn perthyn. Os mae gan rywun fab anufudd a gwrthryfelgar nad yw'n ufuddhau i lais ei dad a llais ei fam, ac maen nhw'n ei ddisgyblu ef, ac nid yw'n gwrando arnyn nhw; Ac wedi ei ddal ef, ei dad ef a'i fam ef, a byddan nhw'n ei arwain ef allan at gyngor yr henuriaid ei ddinas ef, ac at borth y lle; A byddan nhw'n dweud wrth ddynion eu dinas nhw, mae ein mab ni hwn yn anufudd ac yn cynhyrfu, nid yw'n ufuddhau i'n llais ni, yn lwnc mae'n feddwyn. A bydd dynion ei ddinas yn ei labyddio ef â meini, a bydd ef farw, a byddwch yn diddymu'r drwg o'ch plith, a bydd y gweddill, wedi clywed, yn ofni. Os bydd yn dod i fod mewn rhywun bechod, barn marwolaeth, ac yn marw, ac yn ei hongian ar bren; ni fydd ei gorff yn cysgu ar y pren, ond trwy gladdu byddwch yn ei gladdu yn y diwrnod hwnnw, oherwydd melltithiedig gan Dduw yw pob un sy'n hongian ar bren; ac ni fyddwch yn halogi'r tir y mae'r Arglwydd dy Dduw yn ei roi i ti yn etifeddiaeth.

22

Paid â gweld llo dy frawd, neu ei ddafad, yn crwydro ar y ffordd, a'u hesgeuluso. Byddi di'n eu troi nhw yn ôl at dy frawd, a byddi di'n eu rhoi nhw yn ôl iddo. Os nad yw dy frawd yn dod yn agos atat ti, nac yn ei adnabod ef, byddi di'n ei gasglu ef i mewn i'th dŷ, a bydd gyda thi hyd nes y bydd dy frawd yn ceisio amdanynt hwy, a byddi di'n eu rhoi yn ôl iddo ef. Felly y gwnei â'i asyn ef, ac felly y gwnei â'i wisg ef, ac felly y gwnei yn ôl pob colled dy frawd, cymaint ag a gollir ganddo ef, ac y cei di, ni elli anwybyddu. Ni weli di asyn dy frawd neu ei lo ef wedi syrthio ar y ffordd, paid ag anwybyddu nhw, yn sicr fe godi di hwy gydag ef. Ni fydd llestri dyn ar wraig, ac ni wisgir gan ddyn wisg gwraig, oherwydd ffieidd-dra i'r Arglwydd dy Dduw yw pawb sy'n gwneud y pethau hyn. Os byddi'n cyfarfod â nyth adar o flaen dy wyneb ar y ffordd neu ar unrhyw goeden, neu ar y ddaear, yn cynnwys cywion neu wyau, a'r fam yn deor ar y cywion neu ar yr wyau, ni chymeri'r fam gyda'r plant. Trwy anfon i ffwrdd byddi di'n anfon y fam i ffwrdd, ond y plant cymeri di i ti dy hun, fel y bydd yn dda i ti a byddi di'n hir dy oes. Os adeiladwch dŷ newydd, a byddwch yn gwneud canllawiau i'ch to, ac ni fyddwch yn gwneud llofruddiaeth yn eich tŷ os syrth yr un sy'n syrthio ohono. Nid wyt i hau dy winllan â hadau gwahanol, rhag i'r cynnyrch gael ei sancteiddio, a'r had yr wyt ti'n ei hau gyda chynnyrch dy winllan. Ni ddylech aredig gyda llo ac asyn gyda'i gilydd. Ni wisgi di ddefnydd ffug, gwlân a llin gyda'i gilydd. Byddi di'n gwneud rhai troellog i ti dy

hun ar bedwar ymyl dy ddillad, y rhai y byddi di'n eu gwisgo. Os bydd rhywun yn cymryd gwraig a byw gyda hi, a'i chasáu hi, a gosod arni eiriau cyhuddgar, a dwyn yn ei herbyn enw drwg, a dweud, Cymryd y wraig hon a wneuthum, a phan ddeuthum ati ni chefais ei gwyryfdod hi; A bydd tad y plentyn a'r fam yn dwyn allan wyryfdod y plentyn at gyngor yr henuriaid wrth y porth. A bydd tad y plentyn yn dweud wrth y cyngor, Rwyf wedi rhoi fy merch hon i'r dyn hwn yn wraig, ac wedi iddo ei chasáu hi nawr, mae hwn yn gosod arni eiriau cyhuddgar, gan ddweud, Nid wyf wedi dod o hyd i wyryfddod dy ferch di; a dyma wyryfddod fy merch i. A byddant yn datblygu'r wisg o flaen cyngor henuriaid y ddinas. Ac fe gymerith cyngor yr henuriaid y ddinas honno y dyn hwnnw, ac fe gosbant ef, ac fe ddirywyant ef gant sicl, ac fe roddant i dad y ferch ifanc, oherwydd fe ddaeth ag enw drwg ar forwyn Israelaidd, a hi fydd yn wraig iddo ef; ni fydd yn gallu ei hanfon hi i ffwrdd yr holl amser. Os ond ar wirionedd y daw'r gair hwn, ac na cheir morwyndod i'r ferch ifanc, yna byddant yn arwain y ferch ifanc allan at ddrysau tŷ ei thad, a byddant yn ei llabyddio â cherrig, a bydd yn marw, oherwydd gwnaeth ffolineb ymhlith meibion Israel i buteinio tŷ ei thad, a byddi'n dileu'r drwg o'ch plith eich hunain. Os caiff dyn ei ganfod yn cysgu gyda gwraig briod i ddyn, byddwch yn lladd y ddau, y dyn sy'n cysgu gyda'r wraig, a'r wraig, a byddi'n dileu'r drwg o Israel. Os bydd merch wyryf wedi ei dyweddïo i ddyn, a dyn yn dod o hyd iddi yn y ddinas ac yn cysgu gyda hi, byddwch yn dwyn y ddau allan i borth eu dinas, a byddant yn cael eu llabyddio â cherrig, a byddant yn marw; y ferch ifanc, oherwydd na waeddodd yn y ddinas; a'r dyn, oherwydd iddo ddarostwng

gwraig ei gymydog; a byddi'n dileu'r drwg o'ch plith eich hunain. Os bydd dyn yn dod o hyd i'r ferch ddyweddiedig yn y maes, ac ar ôl ei gorfodi yn gorwedd gyda hi, byddwch yn lladd yr un sy'n gorwedd gyda hi yn unig. Ac i'r ferch ifanc nid oes pechod marwolaeth; fel pe bai dyn yn codi yn erbyn ei gymydog, ac yn lladd ei enaid ef, felly y peth hwn, oherwydd yn y cae y cafodd ef hi; gwaeddodd y ferch ifanc ddyweddiedig, ac nid oedd neb i'w helpu hi. Os bydd rhywun yn dod o hyd i'r plentyn y forwyn, yr hon nad yw wedi ei dyweddïo, ac wedi gorfodi yn gorwedd gyda hi, ac yn cael ei ddarganfod, bydd y dyn a orweddodd gyda hi yn rhoi i dad y ferch ifanc hanner cant o ddidrachmâu arian, a bydd hi yn wraig iddo ef, yn lle yr hyn a darostyngodd ef hi: ni fydd yn gallu ei hanfon hi i ffwrdd yr holl amser.

23

Ni chymer dyn wraig ei dad, ac ni ddatguddia orchudd ei dad. Ni chaiff neb sydd wedi ei ysbaddu, na neb sydd wedi ei ddisbaddu, fynd i mewn i gynulliad yr Arglwydd. Ni ddaw mab putain i mewn i gynulliad yr Arglwydd. Ni fydd Ammoniad a Moabiad yn mynd i mewn i gynulliad yr Arglwydd, a hyd y ddegfed genhedlaeth ni fydd yn mynd i mewn i gynulliad yr Arglwydd, a hyd yn yr oes; oherwydd na wnaethant hwy gyfarfod â chi gyda bara a dŵr ar y ffordd, pan oeddech chi yn mynd allan o'r Aifft, ac oherwydd iddynt hwy hurio yn dy erbyn di Balaam mab Beor o Fesopotamia i'th felltithio di. Ac nid oedd yr Arglwydd dy

Dduw yn fodlon gwrando ar Balaam, a throdd yr Arglwydd dy Dduw y melltithion yn fendith, oherwydd yr oedd yr Arglwydd dy Dduw yn dy garu di. Ni fyddi'n cyfarch pethau heddychlon iddynt na phethau buddiol iddynt ar hyd dy holl ddyddiau hyd byth. Paid â ffieiddia Idumead, oherwydd dy frawd yw; paid â ffieiddia Eifftiad, oherwydd ymdeithydd oeddit yn ei dir ef. Os genir meibion iddynt, yn y drydedd genhedlaeth byddant yn mynd i mewn i gynulliad yr Arglwydd. Os byddi di'n mynd allan i wersyllu yn erbyn dy elynion, yna cadw dy hun rhag pob gair drwg. Os bydd ynot ti ddyn nad yw'n lân oherwydd gollyngiad yn ystod y nos, yna bydd yn mynd allan o'r gwersyll, ac ni fydd yn mynd i mewn i'r gwersyll. Ac yn yr hwyr bydd yn ymolchi ei gorff â dŵr, ac wedi i'r haul fachlud bydd yn mynd i mewn i'r gwersyll. A bydd lle i ti y tu allan i'r gwersyll, ac fe ei di yno allan. Ac bydd peg i ti ar dy wregys di; ac fe fydd pan fyddi di'n eistedd i lawr y tu allan, a byddi di'n cloddio ag ef, ac wedi dod â fe byddi di'n gorchuddio dy anweddusrwydd di; Oherwydd mae'r Arglwydd dy Dduw di yn cerdded o gwmpas yn dy wersyll di i'th achub di ac i roi dy elyn di o flaen dy wyneb di; a bydd dy wersyll di yn sanctaidd, ac ni fydd anweddusrwydd peth yn cael ei weld ynot ti, a bydd ef yn troi i ffwrdd oddi wrthyt ti. Ni fyddi di'n traddodi plentyn i'w arglwydd, sydd wedi cael ei ychwanegu atat ti gan ei arglwydd. Gyda thi bydd yn preswylio, yn eich plith bydd yn preswylio lle bynnag y bo'n dda ganddo, ni fyddi'n ei orthrymu. Ni fydd putain o blith merched Israel, ac ni fydd un sy'n puteinio ei hun o blith meibion Israel, ni fydd un sy'n cyflwyno o blith merched Israel, ac ni fydd un sy'n cael ei gyflwyno o blith meibion Israel. Ni ddoi â chyflog putain, na

chyfnewid ci, i dŷ'r Arglwydd dy Dduw at unrhyw adduned, oherwydd mae'r ddau yn ffieidd-dra i'r Arglwydd dy Dduw. Nid wyt i fenthyca ar log i'th frawd: llog arian, a llog bwydydd, a llog unrhyw beth a fenthyci. I'r estron byddi di'n codi llog, ond i'th frawd ni fyddi di'n codi llog, fel y gall yr Arglwydd dy Dduw dy fendithio di yn dy holl weithredoedd ar y ddaear yr wyt ti'n mynd i mewn yno i'w hetifeddu. Os byddi'n addo adduned i'r Arglwydd dy Dduw, paid ag oedi i'w thalu'n ôl, oherwydd yn sicr bydd yr Arglwydd dy Dduw yn ei cheisio gennytt ti, a bydd yn bechod ynot ti. Os nad wyt yn dymuno gweddïo, nid oes pechod ynot. Yr hyn sy'n dod allan trwy dy wefusau, cadw di, a gwna di yn y modd yr addunedaist i'r Arglwydd dy Dduw yn rhodd, yr hyn a lefaru di â'th enau. Os ei di i mewn i gynhaeaf dy gymydog, a chasglu tywysennau yn dy ddwylo, ni ddoi roi cryman ar gynhaeaf dy gymydog. Os ond yr wyt ti'n mynd i mewn i winllan dy gymydog, bwyta rawnwin, cymaint ag enaid dy i gael ei fodloni, ond nid wyt ti'n rhoi i lestr.

24

Os bydd rhywun yn cymryd gwraig, ac yn byw gyda hi, a bydd, os na fydd ef yn dod o hyd i ffafr o'i flaen ef, oherwydd daeth o hyd ynddi i beth anweddus, ac ysgrifenna ef iddi lyfr ysgariad, a rhodda i'w dwylo hi, ac anfona ef hi o'i dŷ ef, ac wedi mynd i ffwrdd daw hi i ddyn arall, a chasâ'r dyn olaf hi, ac ysgrifenna ef iddi lyfr ysgariad, a rhodda i'w dwylo hi, ac anfona ef hi o'i dŷ ef, a marw y dyn olaf, a gymerodd hi iddo ef ei hun yn wraig, ni

fydd y dyn cyntaf a anfonodd hi yn gallu, wedi dychwelyd, i gymryd hi iddo ef ei hun yn wraig, ar ôl iddi gael ei halogi, oherwydd ffieidd-dra yw o flaen yr Arglwydd dy Dduw di, ac ni halogwch y tir y mae yr Arglwydd dy Dduw yn ei roi i ti mewn etifeddiaeth. Os bydd rhywun yn cymryd gwraig yn ddiweddar, ni fydd yn mynd allan i ryfel, ac ni fydd dim peth yn cael ei osod arno; bydd yn ddiniwed yn ei dŷ am un flwyddyn i lawenhau ei wraig a gymerodd. Ni chymeri faen melin fel gwystl, na maen melin uchaf, oherwydd mae hwn yn cymryd enaid yn wystl. Os ceir dyn yn dwyn enaid o blith ei frodyr o feibion Israel, ac wedi ei orthrymu yn ei werthu, bydd y lleidr hwnnw farw, a byddi'n dileu'r drwg o'ch plith. Tala sylw i ti dy hun yn achos haint y gwahanglwyf; cadw'n ofalus iawn i wneud yn ôl yr holl gyfraith y bydd yr offeiriaid, y Lefiaid, yn ei chyhoeddi i chwi, fel y gorchmynnais i chwi; cadwch i'w gwneud. Cofia gymaint ag a wnaeth yr Arglwydd dy Dduw i Miriam ar y ffordd, wrth i chwi ddod allan o'r Aifft. Os oes dyled gan dy gymydog, dyled o unrhyw fath, ni ei di i mewn i'w dŷ i gymryd ei ernes. Y tu allan byddi di'n sefyll, a bydd y dyn y mae dy fenthyciad yn perthyn iddo yn dod â'r ystlys allan atat ti. Ond os bydd y dyn yn dlawd, ni fyddi di'n gorwedd yn ei wystl ef. Trwy ad-daliad byddi'n dychwelyd ei wystl cyn machlud haul, a bydd yn cysgu yn ei wisg, a bydd yn dy fendithio, a bydd hyn yn drugaredd i ti gerbron yr Arglwydd dy Dduw. Nid gwnei di gam â chyflog tlodion ac anghenus o'th frodyr, neu o'r proselytiaid sydd yn dy ddinasoedd di. Ar yr un dydd byddi di'n rhoi yn ôl ei gyflog, ni fydd yr haul yn machlud arno, oherwydd tlawd yw, ac ynddo ef y mae ei obaith, a bydd yn llefain allan yn dy erbyn tuag at yr

Arglwydd, a bydd yn bechod ynot ti. Ni fydd tadau yn marw dros eu plant, ac ni fydd y meibion yn marw dros eu tadau, bydd pob un yn marw yn ei bechod ei hun. Nid wyt ti'n troi o'r neilltu farn prosélyt a phlentyn amddifad a gweddw; nid wyt ti'n cymryd yn wystl ddillad gweddw, a byddi di'n cofio oherwydd gwas oeddet ti yn nhir yr Aifft, a gwaredu wnaeth yr Arglwydd dy Dduw di ti o'r fan honno; oherwydd hyn rwy i yn gorchymyn i ti wneud y gair hwn. Os byddi'n medi cynhaeaf yn dy faes, ac yn anghofio ysgub yn dy faes, paid â dychwelyd i'w gymryd; i'r dieithryn ac i'r amddifad ac i'r weddw y bydd, fel y bendithio di yr Arglwydd dy Dduw yn holl weithiau dy ddwylo. Os byddi di yn loffa olewydd, ni ddychweli di yn ôl i gasglu yr hyn sydd ar dy ôl di; i'r dieithriyn ac i'r amddifad ac i'r weddw y bydd, a byddi di yn cofio oherwydd gwas oeddet ti yn nhir yr Aifft; oherwydd hyn yr wyf fi yn dy orchymyn di i wneud y gair hwn. Os byddi di yn cynaeafu dy winllan di, ni fyddi di yn hel eto ar dy ôl di; i'r estron ac i'r amddifad ac i'r weddw y bydd; a byddi di yn cofio oherwydd caethwas oeddet ti yng ngwlad yr Aifft; oherwydd hyn rwy fi yn gorchymyn i ti wneud y peth hwn.

25

Os daw anghydfod rhwng dynion, a dônt i farn, a barnu, a chyfiawnhau y cyfiawn, a condemnio yr annuwiol; A bydd, os yw yr annuwiol yn deilwng o ergydion, byddi yn ei ostwng ef gerbron y barnwyr, a byddant yn ei fflangellu ef o'u blaen hwy yn ôl ei annuwioldeb ef. Ac mewn rhif deugain byddant yn ei

fflangellu, ni fyddant yn ychwanegu; ond os ychwanegi di fflangellu dros yr ergydion hyn yn fwy, bydd dy frawd yn cael ei anrhydeddu o'th flaen. Peidiwch â rhwymo genau ych sy'n dyrnu. Os bydd brodyr yn preswylio gyda'i gilydd, ac yn marw un ohonynt, ond nid oedd ganddo had, ni fydd gwraig y marw i ddyn nad yw'n perthyn, bydd brawd ei gŵr yn mynd i mewn ati hi, ac yn ei chymryd yn wraig iddo'i hun, a bydd yn byw gyda hi. Ac bydd y plentyn y bydd hi'n ei eni yn cael ei sefydlu o enw'r un sydd wedi marw, ac ni fydd ei enw yn cael ei ddileu o Israel. Os nad yw'r dyn yn dymuno cymryd gwraig ei frawd, yna bydd y wraig yn mynd i fyny at y porth at gyngor yr henuriaid, a bydd yn dweud, nid yw brawd fy ngŵr yn dymuno codi enw ei frawd yn Israel, nid oedd brawd fy ngŵr yn fodlon. A bydd cyngor henuriaid ei ddinas yn ei alw, a byddant yn dweud wrtho; ac wedi sefyll bydd yn dweud, nid wyf yn dymuno ei chymryd hi; a bydd gwraig ei frawd yn dod ymlaen o flaen cyngor yr henuriaid, a bydd hi'n datod ei sandal ef yr un oddi ar ei droed, a bydd hi'n poeri yn ei wyneb, ac wedi ateb bydd hi'n dweud, felly y byddant yn gwneud i'r dyn, yr hwn ni fydd yn adeiladu tŷ ei frawd yn Israel. Ac fe elwir ei enw yn Israel, tŷ yr un a ddatododd y sandalau. Os bydd dynion yn ymladd gyda'i gilydd, dyn gyda'i frawd, a daw gwraig un ohonyn nhw i achub ei gŵr o law'r un sy'n ei daro, ac wedi iddi estyn allan ei llaw a gafael yn ei geilliau, byddi'n torri i ffwrdd ei llaw; ni fydd dy lygad yn arbed arni. Ni fydd gen ti yn dy fag wahanol bwysau, mawr a bach. Ni fydd yn dy dŷ fesur a mesur, un mawr ac un bach. Bydd pwysau gwir a chyfiawn i ti, a bydd mesur gwir a chyfiawn i ti, fel y byddi'n hir-hoedlog ar y ddaear y mae'r Arglwydd dy Dduw

yn ei rhoi i ti yn etifeddiaeth. Oherwydd mae pob un sy'n gwneud y pethau hyn yn ffiaidd i'r Arglwydd dy Dduw, pob un sy'n gwneud anghyfiawnder. Cofia gymaint a wnaeth Amalec i ti ar y ffordd, pan oeddet ti'n mynd allan o wlad yr Aifft, sut y safodd yn dy erbyn di ar y ffordd, a thorri dy ôl-warchod, y rhai oedd yn llafurio y tu ôl i ti, a tithau'n llwglyd ac yn flinedig; ac nid ofnodd ef Dduw. A bydd, pan roddo'r Arglwydd dy Dduw orffwys i ti o'th holl elynion o'th amgylch yn y tir y mae'r Arglwydd dy Dduw yn ei roi i ti i'w etifeddu, fe ddilëi di enw Amalec o dan y nef, ac nac anghofio.

26

Ac fe fydd os byddi di yn mynd i mewn i'r tir y mae'r Arglwydd dy Dduw di yn ei roi i ti i'w etifeddu, ac fe gymeri di feddiant ohono fe, ac fe fyddi di yn byw arno fe, ac fe gymeri di o flaenffrwyth ffrwythau dy dir di, y mae'r Arglwydd dy Dduw di yn ei roi i ti, ac fe fyddi di yn ei roi i mewn i fasged, ac fe fyddi di yn mynd i'r lle y bydd yr Arglwydd dy Dduw di yn ei ddewis i'w enw fe gael ei alw yno. Ac fe ddoi at yr offeiriad a fydd yn y dyddiau hynny, ac fe ddywedi wrtho ef, Cyhoeddaf heddiw i'r Arglwydd fy Nuw fy mod wedi dod i mewn i'r tir y tyngodd yr Arglwydd i'n tadau ei roi i ni. A bydd yr offeiriad yn cymryd y fasged o'th ddwylo, a bydd yn ei gosod gerbron allor yr Arglwydd dy Dduw. Ac gan ateb bydd yn dweud gerbron Arglwydd dy Dduw, Collodd fy nhad Syria, ac aeth i lawr i'r Aifft, ac arhosodd yno mewn rhif bychan, ac yno daeth yn genedl

fawr ac yn lliaws mawr. Ac fe gamdrinodd yr Eifftiaid ni, ac fe'n darostyngon nhw ni, ac fe osodson nhw waith caled arnom ni; Ac fe waeddon ni at yr Arglwydd ein Duw ni, ac fe glywodd yr Arglwydd ein llais ni, ac fe welodd ein darostyngiad ni, a'n llafur ni, a'n gorthrymder ni. Ac arweiniodd yr Arglwydd ni allan o'r Aifft ei hun yn ei nerth mawr, ac â llaw gref, ac â braich uchel, ac â gweledigaethau mawr, ac ag arwyddion, ac â rhyfeddodau. A daeth â ni i'r lle hwn, a rhoddodd i ni'r tir hwn, tir yn llifo â llaeth a mêl. Ac nawr wele rwyf wedi dod â ffrwyth cyntaf cynnyrch y tir, yr hwn roddaist ti i mi, Arglwydd, tir yn llifo â llaeth a mêl; a byddi di'n ei adael o flaen yr Arglwydd dy Dduw di, a byddi di'n addoli o flaen yr Arglwydd dy Dduw di, a byddi di'n llawenhau yn yr holl bethau da y rhoddodd yr Arglwydd dy Dduw i ti, a'th dŷ di, a'r Lefiad, a'r estron sydd ynot ti. Os wyt ti yn gorffen degymru pob degfed ran o'th gynnyrch yn y drydedd flwyddyn, yr ail ddegfed ran, byddi di'n ei rhoi i'r Lefiad ac i'r dieithryn ac i'r amddifad ac i'r weddw, a byddant yn bwyta yn dy ddinasoedd, a byddant yn llawenhau. Ac fe ddywedi di o flaen Arglwydd dy Dduw, rwyf wedi tynnu'r pethau sanctaidd o'm tŷ, ac fe roddais nhw i'r Lefiad ac i'r dieithryn ac i'r amddifad ac i'r weddw, yn ôl dy holl orchmynion a orchmynaist i mi; nid wyf wedi troseddu dy orchymyn, ac nid wyf wedi anghofio. Ac nid bwytais ohonynt yn fy mhoen, nid cymrais ffrwyth ohonynt i bethau aflan, nid rhoddais ohonynt i'r meirw, ufuddhais i lais yr Arglwydd ein Duw, gwneuthum fel y gorchmynnaist i mi. Edrych i lawr o'th dŷ sanctaidd o'r nef, a bendithia dy bobl Israel, a'r tir a roddaist iddynt, fel y tyngaist i'n tadau, i roi inni dir yn llifo â llaeth a mêl. Yn y dydd hwn

gorchymynodd yr Arglwydd dy Dduw i ti wneud yr holl ddeddfau a'r barnedigaethau, a byddwch yn eu cadw a'u gwneud o'ch holl galon, ac o'ch holl enaid. Rwyt ti wedi dewis Duw heddiw i fod yn Dduw i ti, ac i gerdded yn ei holl ffyrdd ef, ac i gadw'r ordinhad a'r barnedigaethau, ac i ufuddhau i'w lais. Ac dewisodd yr Arglwydd ti heddiw i fod yn bobl arbennig iddo fo, yn union fel dywedodd e, i gadw ei orchmynion ef, ac i fod ti uwchlaw'r holl genhedloedd, fel y gwnaeth e ti yn enwog ac yn destun balchder ac yn ogoneddus, i fod ti yn bobl sanctaidd i'r Arglwydd dy Dduw di, yn union fel y siaradodd e.

27

A gorchmynnodd Moses a chyngor henuriaid Israel, gan ddweud, cadwch yr holl orchmynion hyn, cymaint ag yr wyf fi yn eu gorchymyn i chwi heddiw. A bydd ar y dydd y byddwch yn croesi'r Iorddonen i mewn i'r tir y mae'r Arglwydd dy Dduw yn ei roi i ti, y byddi'n gosod i ti dy hun gerrig mawr, a byddi'n eu plastro â phlaster. Ac ysgrifenni di ar y cerrig hyn holl eiriau'r gyfraith hon, fel y byddwch yn croesi'r Iorddonen, pan fyddwch yn mynd i mewn i'r tir y mae'r Arglwydd Dduw dy dadau yn ei roi i ti, tir yn llifo â llaeth a mêl, yn y modd y dywedodd yr Arglwydd Dduw dy dadau wrthyt ti. A bydd, pan fyddwch yn croesi yr Iorddonen, y byddwch yn gosod y cerrig hyn, y rhai yr wyf yn eu gorchymyn i ti heddiw, ar fynydd Ebal, a byddi yn eu plastro â phlaster. Ac fe adeiladi di yno allor i'r Arglwydd dy Dduw di, allor o gerrig; ni fyddi di'n gosod haearn arno; cerrig

cyfan fe adeiladi di allor i'r Arglwydd dy Dduw di, ac fe offryni di arno boethoffrymau i'r Arglwydd dy Dduw di. A byddi'n aberthu yno aberth iachawdwriaeth, a byddi'n bwyta, a byddi'n cael dy lenwi, a byddi'n llawenhau gerbron yr Arglwydd dy Dduw. Ac fe ysgrifenni ar y cerrig yr holl gyfraith hon yn glir iawn. Ac siaradodd Moses a'r offeiriaid y Lefiaid i Israel gyfan, gan ddweud, bydd dawel a gwrando Israel; yn y dydd hwn rwyt ti wedi dod yn bobl i'r Arglwydd dy Dduw di, a byddi di'n clywed llais yr Arglwydd dy Dduw di, a byddi di'n gwneud ei holl orchmynion ef, a'i ddeddfau ef, cymaint ag yr wyf fi'n gorchymyn i ti heddiw. Ac fe orchmynnodd Moses i'r bobl yn y dydd hwnnw, gan ddweud, bydd y rhain yn sefyll i fendithio'r bobl ar fynydd Gerisim ar ôl croesi'r Iorddonen, Simeon, Lefi, Jwda, Issachar, Joseff, a Benjamin. A bydd y rhain yn sefyll ar gyfer y felltith ar fynydd Ebal, Reuben, Gad, ac Asher, Zebulun, Dan, ac Naphtali. Ac yn ateb bydd y Lefiaid yn dweud wrth Israel gyfan â llais mawr, melltithiedig yw dyn pwy bynnag a wna ddelw gerfedig a delw dawdd, ffieidd-dra i'r Arglwydd, gwaith dwylo crefftwyr, ac a'i gosod mewn lle cudd; ac yn ateb bydd yr holl bobl yn dweud, bydded. Melltithiedig yr un sy'n amharchu ei dad neu ei fam, a bydd yr holl bobl yn dweud, Amen. Melltithiedig yw'r un sy'n symud ffiniau ei gymydog, a bydd yr holl bobl yn dweud, Amen. Melltithiedig yr un sy'n camarwain y dall ar y ffordd, a dywed yr holl bobl, Amen. Melltithiedig y sawl a fyddai'n gwyro barn estron ac amddifad a gweddw, a bydd yr holl bobl yn dweud, Amen. Melltithiedig y sawl sy'n cysgu gyda gwraig ei dad, oherwydd mae wedi datguddio gorchudd ei dad; a bydd yr holl bobl yn dweud,

bydded. Melltithiedig yw'r un sy'n cysgu gyda phob anifail, a bydd yr holl bobl yn dweud, boed felly. Melltithiedig yw'r un sy'n cysgu gyda chwaer o'i dad neu ei fam. A bydd yr holl bobl yn dweud, boed felly. Melltithiedig y sawl sy'n cysgu gyda'i briodferch, a dywed yr holl bobl, bydded. Melltithiedig y sawl sy'n cysgu gyda chwaer ei wraig, a dywed yr holl bobl, bydded. Melltithiedig y sawl sy'n taro ei gymydog trwy dwyll, a bydd yr holl bobl yn dweud, Bydded. Melltithiedig y sawl a gymer roddion i daro enaid gwaed diniwed, ac fe ddywed holl y bobl, bydded. Melltithiedig yw pob dyn nad yw'n aros ym mhob geiriau'r gyfraith hon i'w gwneud, a bydd yr holl bobl yn dweud, bydded.

28

Ac fe fydd os trwy wrando ti'n gwrando ar lais yr Arglwydd dy Dduw di, i gadw ac i wneud yr holl orchmynion hyn, yr wyf fi yn eu gorchymyn i ti heddiw, ac fe fydd yr Arglwydd dy Dduw di yn dy osod di uwchlaw holl genhedloedd y ddaear, ac fe ddaw arnat ti yr holl fendithion hyn, ac fe ddônt o hyd i ti; os trwy wrando ti'n gwrando ar lais yr Arglwydd dy Dduw di, bendithiedig wyt ti yn y ddinas, a bendithiedig wyt ti yn y maes. Bendithiedig epil dy groth, a chynnyrch dy ddaear, a buchesi dy ychen, a phreiddiau dy ddefaid. Bendithiedig fydd dy storfeydd, a'th weddillion. Bendithiol fyddi di wrth fynd i mewn, a bendithiol fyddi di wrth fynd allan. Bydd yr Arglwydd dy Dduw yn rhoi dy elynion sydd wedi gwrthwynebu i ti wedi eu torri o flaen dy

wyneb. Mewn un ffordd byddant yn mynd allan tuag atat ti, ac mewn saith ffordd byddant yn ffoi o'th wyneb. Bydd yr Arglwydd yn anfon arnat y fendith yn dy ystordai, ac ar bopeth y byddi'n rhoi dy law arno, ar y tir y mae'r Arglwydd dy Dduw yn ei roi i ti. Bydd yr Arglwydd yn dy godi di iddo'i hun yn bobl sanctaidd, fel y tyngodd i'th dadau; os gwrandewi di ar lais yr Arglwydd dy Dduw, a rhodio yn ei holl ffyrdd ef, a bydd holl genhedloedd y ddaear yn dy weld di, oherwydd bod enw yr Arglwydd wedi ei alw arnat ti, ac fe ofnant di. A bydd yr Arglwydd dy Dduw yn dy amlhau di mewn pethau da yn nisgynyddion dy groth, ac ar ddisgynyddion dy dda, ac ar gynnyrch dy dir, ar y tir yr hwn y tyngodd yr Arglwydd i'th dadau ei roi i ti. Bydd yr Arglwydd yn agor i ti ei drysordy da, y nefoedd, i roi y glaw i'th dir ar yr amser iawn; bendithio holl weithiau dy ddwylo; a byddi di'n benthyca i genhedloedd lawer, ond ni fyddi di'n benthyg. A byddi di'n llywodraethu cenhedloedd lawer, ond ni fyddant hwy'n llywodraethu arnat ti. Bydd yr Arglwydd dy Dduw yn dy sefydlu di yn ben ac nid yn gynffon, a byddi wedyn ar y brig ac ni fyddi oddi tano, os gwrandewi ar lais yr Arglwydd dy Dduw, popeth yr wyf fi yn ei orchymyn i ti heddiw i'w gadw. Ni throseddi o bob un o'r gorchymynion yr wyf i yn eu gorchymyn i ti heddiw, i'r dde nac i'r chwith, i fynd ar ôl duwiau eraill i'w gwasanaethu hwy. Ac os na wrandewi di ar lais yr Arglwydd dy Dduw, i gadw ei holl orchmynion ef, y rhai yr wyf fi yn eu gorchymyn i ti heddiw, yna daw arnat ti yr holl felltithion hyn, a byddant yn dy oddiweddyd di. Melltithiedig fyddi di yn y ddinas, a melltithiedig fyddi di yn y maes. Melltithiedig fydd dy storfeydd, a'th weddillion.

Melltithiedig epil dy groth, a chynnyrch dy dir, buchesi dy wartheg, a preiddiau dy ddefaid; Melltithiedig wyt ti yn dy fynd i mewn, a melltithiedig wyt ti yn dy fynd allan. Bydd yr Arglwydd yn anfon arnat y diffyg a'r darfodiad a'r difa ar bopeth y byddi'n gosod dy law arno, hyd nes y dinistra ef di, a hyd nes y collo ef di yn gyflym oherwydd dy arferion drwg, oherwydd imi dy adael fi. Bydd yr Arglwydd yn peri i'r marwolaeth lynu wrthyt ti, nes iddo dy ddifa di yn llwyr o'r tir yr wyt ti yn mynd yno i'w etifeddu. Bydd yr Arglwydd yn dy daro di â drysni, twymyn, cryndod, llid, malltod a gwelwedd, a byddant yn dy erlid nes iddynt dy ddinistrio. A bydd i ti y nef sydd uwchben dy ben yn efydd, a'r ddaear sydd oddi tanat yn haearn. Boed i'r Arglwydd dy Dduw roi glaw dy dir yn llwch, a llwch o'r nefoedd a ddaw i lawr, nes iddo dy ddinistrio di, a nes iddo dy ddifetha di yn gyflym. Rhodded yr Arglwydd di i daro o flaen y gelynion; mewn un ffordd yr ei di allan tuag atynt, ac mewn saith ffordd ffoi di o'u blaen, a byddi yn wasgariad ymhlith holl deyrnasoedd y ddaear. A bydd eich meirw yn fwyd i adar y nefoedd ac i fwystfilod y ddaear, ac ni fydd neb i'w dychryn ymaith. Bydd yr Arglwydd yn dy daro â dolur Eifftaidd yn y sedd, a chrachen wyllt, a chosi, fel na alli di gael dy iachau. Bydd yr Arglwydd yn dy daro di â gwallgofrwydd, a dallineb, ac â dryswch meddwl. Ac fe fyddi di'n ymbalfalu ganol dydd, fel rhywun dall yn ymbalfalu yn y tywyllwch, ac ni fyddi'n llwyddo yn dy ffyrdd, a byddi wedyn yn cael dy gam-drin ac yn cael dy ysbeilio bob dydd, ac ni fydd neb yn helpu. Byddi'n cymryd gwraig, a bydd dyn arall yn ei chael hi; byddi'n adeiladu tŷ, ac ni fyddi'n byw ynddo; byddi'n plannu gwinllan, ac ni fyddi'n ei chynaeafu. Dy

lo wedi ei ladd o dy flaen di, ac ni fyddi di'n bwyta ohono; dy asyn wedi ei gipio oddi wrthyt ti, ac ni fydd yn cael ei ddychwelyd i ti; dy ddefaid wedi eu rhoi i'th elynion, ac ni fydd i ti yr un yn helpu. Bydd dy feibion a'th ferched wedi cael eu rhoi i genedl arall, a bydd dy lygaid yn edrych gan wywo tuag atynt; ni fydd gan dy law nerth. Bydd cenedl nad wyt ti'n ei hadnabod yn bwyta cynnyrch dy dir a'th holl lafur, a byddi'n cael dy gam-drin a'th ddryllio bob dydd. A byddi'n wallgof oherwydd gweledigaethau dy lygaid a weli. Bydd yr Arglwydd yn dy daro â chornwyd drwg ar y gliniau ac ar y coesau, fel na elli di gael dy iachau o wadn dy draed hyd gopa dy ben. Boed i'r Arglwydd dy arwain i ffwrdd di a'th lywodraethwyr y byddi'n eu penodi drosot dy hun, at genedl nad wyt ti na'th dadau yn ei hadnabod, a byddi'n gwasanaethu yno dduwiau eraill o bren ac o garreg. A byddi yno'n bos ac yn ddameg ac yn stori ymhlith yr holl genhedloedd y bydd yr Arglwydd yn dy arwain iddynt. Byddi di'n dwyn allan had llawer i'r maes, a byddi di'n dwyn i mewn ychydig, oherwydd bydd y locust yn eu bwyta nhw; Byddi di'n plannu gwinllan a byddi di'n ei gweithio hi, ac ni fyddi di'n yfed gwin nac yn llawenhau ohono fo, oherwydd bydd y pryf yn eu bwyta nhw. Bydd coed olewydd gennyf ti yn dy holl ffiniau, ac ni eneini ag olew, oherwydd bydd dy goeden olewydd yn methu. Byddi'n cenhedlu meibion a merched, ond ni fyddant yn aros, oherwydd byddant yn mynd i ffwrdd mewn caethiwed. Bydd y malltod yn difa eich holl goed a chynnyrch eich tir. Bydd y tramor sydd ynot ti yn codi yn uwch ac yn uwch, ond byddi di'n disgyn yn is ac yn is. Bydd hwn yn benthyca i ti, ond ni fyddi di yn benthyca iddo ef, bydd ef yn ben, ond byddi di yn gynffon. Ac

fe ddaw arnat ti yr holl felltithion hyn, ac fe'th ymlid, ac fe'th goddiweddant, hyd oni'th ddinistriai, ac hyd oni'th gollo, oherwydd na wrandawaist ar lais yr Arglwydd dy Dduw, i gadw ei orchmynion ef, a'r deddfau a orchmynnodd i ti. Ac fe fydd ynot ti arwyddion, a rhyfeddodau yn dy had di hyd dragwyddoldeb, oherwydd na wasanaethaist yr Arglwydd dy Dduw mewn llawenydd ac â meddwl da oherwydd digonedd pob peth. A byddi yn gwasanaethu dy elynion, y rhai y bydd yr Arglwydd yn eu hanfon arnat, mewn newyn, ac mewn syched, ac mewn noethni, ac mewn methiant pob peth, a byddi yn rhoi iau haearn ar dy wddf, hyd nes y bydd ef yn dy ddinistrio di. Bydd yr Arglwydd yn dod â chenedl arnat ti o bell o ddiwedd y ddaear fel rhuthr eryr, cenedl na fyddi di'n clywed ei llais, cenedl ddigywilydd o wyneb, un na fydd yn parchu wyneb henwr, ac ni fydd yn tosturio wrth un ifanc. Ac fe fydd yn difa epil dy dda byw, a chynnyrch dy dir, fel na fydd yn gadael i ti ŷd, gwin, olew, buchesi dy ychen, a phreiddiau dy ddefaid, nes y bydd yn dy ddinistrio di. Ac fe'th ddinistria yn dy ddinasoedd, hyd oni ddymchwelir y muriau uchel a'r rhai cadarn, y rhai yr wyt wedi ymddiried ynddynt, yn dy holl dir, ac fe'th orthrymith yn dy ddinasoedd, y rhai a roddodd i ti. A byddi'n bwyta epil dy groth, gig dy feibion a'th ferched, gymaint ag a roddodd i ti, yn dy gyfyngder ac yn dy orthrymder y bydd dy elyn yn ei roi arnat. Y tyner sydd ynot ti a'r moethus iawn, bydd yn edrych gyda chenfigen â'i lygad ar ei frawd ef, ac ar y wraig sydd yn ei fynwes ef, ac ar y plant sy'n aros a adewir iddo ef, fel na rydd i un ohonyn nhw o gnawd ei blant ef, y mae ef yn ei fwyta oherwydd nad oes dim yn cael ei adael iddo ef yn dy gyfyngder

di, ac yn dy orthrymder di, y bydd dy elynion di yn dy orthrymu di yn dy holl ddinasoedd di. Ac y dyner ynoch chi a'r foethus, nad cymerodd ei throed brofiad o gerdded ar y ddaear oherwydd y moethusrwydd ac oherwydd y tynerwch, bydd hi'n edrych â chenfigen â'i llygad ar ei gŵr yn ei mynwes, ac ar ei mab ac ar ei merch, ac ar ei hôl-eni sydd wedi mynd allan trwy ei chluniau, ac ar ei phlentyn y bydd hi'n ei eni; oherwydd bydd hi'n eu difa nhw oherwydd diffyg pob peth yn gyfrinachol yn dy gyfyngder di, ac yn dy orthrymder di, y bydd dy elyn yn dy orthrymu di yn dy ddinasoedd di, os na fyddi di'n gwrando i wneud holl eiriau'r gyfraith hon, y rhai sydd wedi eu hysgrifennu yn y llyfr hwn, i ofni'r enw anrhydeddus rhyfeddol hwn, ARGLWYDD dy DDUW di. Ac fe wnaiff yr Arglwydd wahaniaethu dy blagau di, ac ergydion dy had di, yn blagau mawr a rhyfeddol, ac yn afiechydon drwg a pharhaol. A bydd yn dychwelyd pob poen ddrwg yr Aifft yr oeddit yn ei hosgoi o'u blaen hwy, a byddant yn glynu wrthyt ti. Ac fe ddaw'r Arglwydd â phob clefyd, a phob ergyd nad yw wedi ei hysgrifennu, a phob un sydd wedi ei hysgrifennu yn llyfr y gyfraith hon, arnat ti, nes iddo dy ddinistrio di. A byddwch yn cael eich gadael yn nifer bach, yn lle eich bod fel sêr y nefoedd yn eu lluosogrwydd, oherwydd na wrandawsoch ar lais yr Arglwydd eich Duw. Ac fel y llawenhaodd yr Arglwydd arnoch i wneud daioni i chi ac i'ch amlhau, felly bydd yr Arglwydd yn llawenhau arnoch i'ch dinistrio, a byddwch yn cael eich cipio ymaith yn gyflym o'r tir yr ydych yn mynd yno i'w etifeddu. Ac fe wasgara'r Arglwydd dy Dduw di i holl genhedloedd y ddaear, o'r naill ben i'r llall, ac yno byddi'n gwasanaethu duwiau eraill, pren a charreg, nad oeddet

ti na'th dadau wedi credu ynddynt. Ond hyd yn oed yn y cenhedloedd hynny ni fydd yn rhoi gorffwys i ti, ac ni fydd sefyll i wadn dy droed, a bydd yr Arglwydd yn rhoi i ti yno galon arall sy'n anufuddhau, a llygaid sy'n methu, ac enaid sy'n nychu. A bydd dy fywyd yn hongian o flaen dy lygaid, a byddi'n ofni ddydd a nos, ac ni fyddi'n credu yn dy fywyd. Yn y bore byddwch yn dweud, Sut y gallai ddod yn hwyr? ac yn yr hwyr byddwch yn dweud, Sut y gallai ddod yn fore? oherwydd yr ofn yn eich calon a fyddwch yn ei ofni, ac oherwydd y gweledigaethau a welwch â'ch llygaid. Ac bydd yr Arglwydd yn dy droi di yn ôl i'r Aifft mewn llongau, ar y ffordd y dwedais i, ni fyddi di yn ei gweld hi eto; ac fe fyddwch chi yn cael eich gwerthu yno i'ch gelynion chi yn gaethweision ac yn gaethferched, ac ni fydd neb yn prynu. Dyma eiriau'r cyfamod a orchmynnodd yr Arglwydd i Moses ei sefydlu gyda meibion Israel yng ngwlad Moab, ar wahân i'r cyfamod a wnaeth gyda hwy yn Horeb.

29

Ac galwodd Moses yr holl feibion Israel, a dywedodd wrthyn nhw, rydych chi wedi gweld yr holl bethau cymaint ag a wnaeth yr Arglwydd yn nhir yr Aifft o'ch blaen chi i Pharo ac i'w weision ef, ac i'w holl dir ef, y treialon mawr y mae eich llygaid chi wedi eu gweld, yr arwyddion a'r rhyfeddodau mawr hynny. Ac nid rhoddodd yr Arglwydd Dduw i chwi galon i wybod, a llygaid i weld, a chlustiau i glywed hyd y dydd hwn. Ac arweiniodd chwi

ddeugain mlynedd yn yr anialwch; ni heneiddiodd eich dillad, ac ni threuliwyd eich sandalau o'ch traed. Ni fwytasoch fara, ac ni yfasoch win na diod gref, er mwyn i chi wybod mai myfi yw'r Arglwydd eich Duw. A daethoch hyd at y lle hwn, ac aeth allan Sihon brenin Hesbon, ac Og brenin Basan i gyfarfod â ni mewn rhyfel. Ac fe tarasom ni hwy, a chymerosom eu tir, a rhoddais ef yn etifeddiaeth i Reuben, ac i Gad, ac i hanner llwyth Manasse. A chadwch i wneud holl eiriau'r cyfamod hwn, fel y deallwch bopeth a wnewch. Rydych chi yn sefyll i gyd heddiw o flaen yr Arglwydd eich Duw chi, penaethiaid eich llwythau chi, a'ch cyngor o henuriaid chi, a'ch barnwyr chi, a'ch swyddogion chi, pob dyn o Israel, eich gwragedd chi, a'ch plant chi a'r mewnfudwr sydd yng nghanol eich gwersyll chi, o'ch torrwr coed chi a hyd at eich cludwr dŵr chi, i fynd i mewn i gyfamod yr Arglwydd eich Duw chi, ac i'w felltithion ef, cymaint ag y mae'r Arglwydd dy Dduw yn ei drefnu gyda thi heddiw; er mwyn iddo dy sefydlu di iddo ef yn bobl, a bydd ef yn Dduw i ti, yn y modd y dywedodd ef wrthyt ti, ac yn y modd y tyngodd ef i'th dadau di Abraham ac Isaac a Jacob. Ac nid gyda chi yn unig yr wyf i'n gwneud y cyfamod hwn a'r felltith hon, ond hefyd gyda'r rhai sydd yma gyda chi heddiw o flaen yr Arglwydd eich Duw chi, a gyda'r rhai nad ydyn nhw yma gyda chi heddiw. Oherwydd rydych chi'n gwybod sut y buom yn byw yng ngwlad yr Aifft, fel y buom yn mynd trwy ganol y cenhedloedd y daethoch chi heibio iddynt. Ac ewch i weld eu ffieidd-dra a'u heilunod, pren a charreg, arian ac aur, sydd ganddynt. Nid oes rhywun yn eich plith chi, ddyn, neu wraig, neu arferion cyndadol, neu lwyth, rhywun y mae ei feddwl wedi troi o'r

neilltu oddi wrth yr Arglwydd eich Duw chi, wedi mynd i wasanaethu duwiau'r cenhedloedd hynny; nid oes rhywun yn eich plith chi wreiddyn yn tyfu i fyny mewn bustl a chwerwder; A bydd, os bydd ef yn clywed geiriau'r melltithion hyn, ac yn bendithio ei hun yn ei galon ei hun, gan ddweud, boed pethau sanctaidd i mi, oherwydd yng nghrwydro fy nghalon fy hun byddaf yn mynd, fel na fydd y pechadur yn dinistrio gyda'i gilydd y di-bechod; Ni fydd Duw yn dymuno bod yn drugarog iddo ef, ond yna bydd llid yr Arglwydd a'i sêl ef yn cael eu cynnau yn y dyn hwnnw; a bydd holl felltithion y cyfamod hwn, y rhai sydd wedi eu hysgrifennu yn y llyfr hwn, yn glynu ynddo ef; a bydd yr Arglwydd yn dileu ei enw ef o dan y nefoedd. Ac fe fydd yr Arglwydd yn ei osod ar wahân ef i ddrygau o blith holl feibion Israel, yn ôl holl fellithion y cyfamod sydd wedi eu hysgrifennu yn llyfr y gyfraith hon. Ac fe fyddant yn dweud, y genhedlaeth arall, eich meibion chi, y rhai a fydd yn codi ar eich ôl chi, a'r dieithryn a fyddai'n dod o wlad o bell, ac fe welant drawiadau'r tir hwnnw a'i glefydau, y rhai a anfonodd yr Arglwydd arno, brwmstan a halen wedi'u llosgi; ni fydd ei holl dir yn cael ei hau, ac ni fydd yn egino, ac ni fydd unrhyw beth gwyrdd yn tyfu arno. Yn union fel y dinistriwyd Sodom a Gomorra, Adma a Seboim, y rhai a ddistriodd yr Arglwydd mewn llid a digofaint; A bydd yr holl genhedloedd yn dweud, Pam y gwnaeth yr Arglwydd fel hyn i'r tir hwn? Pwy yw'r llid mawr hwn o'r dicter? A byddant yn dweud, oherwydd gadawsant gyfamod yr Arglwydd Dduw eu tadau, yr hwn a wnaeth gyda'u tadau, pan arweiniodd ef hwy allan o dir yr Aifft, ac wedi mynd gwasanaethsant dduwiau eraill, y rhai ni

wyddent amdanynt, ac nid dosbarthodd ef iddynt. A digiod yr Arglwydd mewn llid ar y tir hwnnw i ddwyn arno yn ôl yr holl felltithion ysgrifenedig yn llyfr y gyfraith hon. A fe'u symudodd hwy yr Arglwydd o'u tir eu hunain mewn dicter a llid a gwylltineb mawr iawn, a fe'u bwriodd allan hwy i dir arall fel heddiw. Y pethau cudd i'r Arglwydd ein Duw, ond y pethau amlwg i ni ac i'n plant am byth, i wneud holl eiriau'r gyfraith hon. Y pethau cudd i'r Arglwydd ein Duw, ond yr amlwg i ni ac i'n plant hyd yn oes, i wneud holl eiriau'r gyfraith hon.

30

Ac fe fydd pan ddônt arnat ti yr holl bethau hyn, y fendith a'r felltith, yr hon a roddais o flaen dy wyneb di Ac fe dderbynni di i mewn i'th galon yn yr holl genhedloedd lle bydd yr Arglwydd yn dy wasgaru di yno, ac fe droi di yn ôl at yr Arglwydd dy Dduw, ac fe glywi di ei lais ef yn ôl yr holl bethau yr wyf fi yn eu gorchymyn i ti heddiw, o'th holl galon ac o'th holl enaid, ac fe iachâ yr Arglwydd dy bechodau di, ac fe drugarhâ ef wrthyt ti, ac eto fe gasglith ef di o'r holl genhedloedd y gwasgarodd yr Arglwydd di iddynt yno. Os bydd dy wasgariad o ben y nefoedd hyd ben y nefoedd, o yno bydd yr Arglwydd dy Dduw yn dy gasglu di, ac o yno bydd yr Arglwydd dy Dduw yn dy gymryd di. A bydd dy Dduw yn dod â thi oddi yno i'r tir a etifeddodd dy dadau, a byddi'n ei etifeddu, a bydd yn gwneud yn dda i ti, ac yn dy wneud yn fwy niferus na'th dadau. A bydd yr Arglwydd yn glanhau dy galon yn drylwyr, a chalon dy had, i garu'r Arglwydd

dy Dduw o'th holl galon ac o'th holl enaid, fel y byddi fyw. A bydd yr Arglwydd dy Dduw yn rhoi'r mellithion hyn ar dy elynion, ac ar y rhai sy'n dy gasáu di, y rhai a'th erlidiasant. Ac fe droi di yn ôl ac fe wrandewi di ar lais yr Arglwydd dy Dduw, ac fe wnei di ei orchmynion ef, cymaint ag yr wyf i yn eu gorchymyn i ti heddiw. A bydd yr Arglwydd dy Dduw yn dy fendithio di ym mhob gwaith dy ddwylo, yn nisgynyddion dy groth, ac yn nisgynyddion dy anifeiliaid, ac yng nghynnyrch dy dir, oherwydd bydd yr Arglwydd dy Dduw yn dychwelyd i lawenhau arnat ti mewn pethau da, yn union fel y llawenhaod ar dy dadau; Os gwrandewi di ar lais yr Arglwydd dy Dduw, i gadw ei orchmynion ef, a'i ddeddfau ef, a'i farnedigaethau ef sydd wedi eu hysgrifennu yn llyfr y gyfraith hon; os troi di yn ôl at yr Arglwydd dy Dduw o'th holl galon, ac o'th holl enaid. Oherwydd nid yw'r gorchymyn hwn yr wyf yn ei orchymyn i ti heddiw yn rhy anodd, ac nid yw'n bell oddi wrthyt. Nid yw yn y nef uchod, gan ddweud, Pwy a esgyn i ni i'r nef, ac a gymer ef i ni, ac wedi ei glywed fe'i gwnawn? Nid yw tu hwnt i'r môr ychwaith, gan ddweud, Pwy a groesith i ni i'r tu hwnt i'r môr, ac a gymerith hi i ni, ac a'i gwna yn glywadwy i ni, ac a wnawn ni hi? Mae'r gair yn agos iawn atat yn dy enau, ac yn dy galon, ac yn dy ddwylo i'w wneud. Wele, rwyf wedi gosod o'th flaen heddiw fywyd a marwolaeth, daioni a drygioni. Os gwrandewi di ar orchmynion yr Arglwydd dy Dduw, yr wyf fi yn eu gorchymyn i ti heddiw, i garu'r Arglwydd dy Dduw, i rodio yn ei holl ffyrdd ef, ac i gadw ei ddeddfau ef, a'i farnedigaethau ef, yna byddwch fyw, a byddwch luosog, a bendithia'r Arglwydd dy Dduw di yn yr holl dir yr wyt yn mynd iddo yno i'w etifeddu. Ac

os bydd dy galon di yn troi i ffwrdd, ac nid wyt ti yn gwrando, ac wedi cael dy arwain ar gyfeiliorn rwyt ti yn addoli duwiau eraill ac yn gwasanaethu iddyn nhw, rwy'n datgan i ti heddiw, y byddwch chi yn cael eich dinistrio yn llwyr, ac ni fyddwch chi yn byw yn hir ar y tir yr hwn rydych chi yn croesi'r Iorddonen i'w etifeddu yno. Rwy'n tystio'n ddifrifol i chi heddiw y nefoedd a'r ddaear, bywyd a marwolaeth rwyf wedi eu rhoi o flaen eich wyneb chi, y fendith a'r felltith; dewisa di y bywyd, er mwyn i ti fyw ti a'th had di, caru'r Arglwydd dy Dduw di, gwrando ar ei lais ef, a glynu wrtho ef; oherwydd dyma dy fywyd di a hyd dy ddyddiau di, preswylio ar y tir y tyngodd yr Arglwydd i'th dadau di Abraham ac Isaac a Jacob ei roi iddyn nhw.

31

Ac fe orffennodd Moses siarad yr holl eiriau hyn at holl feibion Israel, ac fe ddywedodd wrthyn nhw, cant ac ugain mlwydd oed ydw i heddiw; ni allaf mwyach fynd i mewn a mynd allan; ond fe ddywedodd yr Arglwydd wrthyf fi, ni fyddi di'n croesi yr Iorddonen hon. Yr Arglwydd dy Dduw sy'n mynd o'th flaen, ef a ddinistria'r cenhedloedd hyn o'th flaen, a byddi'n eu hetifeddu hwy, a Josua sy'n mynd o'th flaen, fel y llefarodd yr Arglwydd. A bydd yr Arglwydd dy Dduw yn gwneud iddynt fel y gwnaeth i Sihon ac Og, dau frenin yr Amoriaid, a oedd tu hwnt i'r Iorddonen, ac i'w tir hwy, fel y dinistriodd hwy yn llwyr. Ac fe draddododd yr Arglwydd hwy i chi, ac fe wnewch iddynt fel y gorchmynnais i chi. Bydd ddewr a bydd gryf, paid ag ofni, na

bydd llwfr, na chael dy ddychryn o'u blaen hwy, oherwydd yr Arglwydd dy Dduw sy'n mynd o'th flaen gyda chwi yn eich plith; ni fydd yn dy adael di, ac ni fydd yn dy gefnu arnat. Ac galwodd Moses Josua, a dywedodd wrtho o flaen holl Israel, Bydd ddewr a bydd gryf, oherwydd ti fyddi'n mynd o flaen y bobl hyn i'r tir a dyngodd yr Arglwydd i'th dadau ei roi iddynt, a thi fydd yn ei roi'n etifeddiaeth iddynt. Ac ni fydd yr Arglwydd sy'n teithio gyda thi yn dy ollwng di, ac ni fydd yn dy adael di, paid ag ofni, na bod yn llwfr. Ac ysgrifennodd Moses eiriau'r gyfraith hon mewn llyfr, a'i roi i'r offeiriaid, meibion Lefi, a oedd yn cario arch cyfamod yr Arglwydd, ac i henuriaid meibion Israel. Ac fe orchmynnodd Moses iddyn nhw yn y dydd hwnnw, gan ddweud, ar ôl saith mlynedd yn amser blwyddyn rhyddhad yn ŵyl y pebyll, pan fydd Israel i gyd yn teithio gyda'i gilydd i ymddangos o flaen yr Arglwydd eich Duw chi, yn y lle y bydd yr Arglwydd yn ei ddewis, byddwch chi'n darllen y gyfraith hon o flaen Israel i gyd i'w clustiau nhw, ar ôl ymgynnull y bobl, y dynion a'r menywod a'r plant a'r estron sydd yn eich dinasoedd chi, er mwyn iddyn nhw glywed, ac er mwyn iddyn nhw ddysgu ofni yr Arglwydd eich Duw chi; a byddan nhw'n gwrando i wneud holl eiriau'r gyfraith hon. A bydd eu meibion nad ydynt yn gwybod yn clywed, ac yn dysgu i ofni'r Arglwydd dy Dduw bob dydd tra byddant yn byw ar y tir yr ydych yn croesi'r Iorddonen yno i'w etifeddu. Ac meddai'r Arglwydd wrth Moses, Wele, y mae dyddiau dy farwolaeth wedi nesáu; galw Josua, a safwch wrth ddrysau pabell y dystiolaeth, ac fe orchmynnaf iddo. Ac aeth Moses a Josua i mewn i babell y dystiolaeth, a safasant wrth ddrysau pabell y dystiolaeth. Ac fe ddaeth yr Arglwydd i lawr

mewn cwmwl, a safodd wrth ddrysau pabell y dystiolaeth, a safodd colofn y cwmwl wrth ddrysau pabell y dystiolaeth. Ac meddai'r Arglwydd wrth Moses, Wele, byddi di'n cysgu gyda'th dadau, ac wedi hynny bydd y bobl hwn yn puteinio ar ôl duwiau estron y tir y mae'n mynd iddo, a byddant yn fy ngadael i, ac yn torri fy nghyfamod a wneuthum â hwy. Ac fe fyddaf yn ddig mewn llid tuag atynt yn y dydd hwnnw, ac fe adawaf hwy, ac fe drowaf fy wyneb oddi wrthynt, a bydd yn fwyd, ac fe gânt lawer o ddrygau a gorthrymderau, ac fe ddywed yn y dydd hwnnw, oherwydd nad yw'r Arglwydd fy Nuw gyda mi, y mae'r drygau hyn wedi dod arnaf. Ond byddaf fi'n troi fy wyneb i ffwrdd oddi wrthynt yn y dydd hwnnw, oherwydd yr holl ddrygioni a wnaethant, gan iddynt droi at dduwiau estron. Ac yn awr ysgrifennwch eiriau'r gân hon, a dysgwch hi i feibion Israel, a rhowch hi yn eu genau, fel y bydd y gân hon yn dyst i mi yn eu herbyn ymhlith meibion Israel. Oherwydd byddaf yn dod â nhw i mewn i'r tir da, a dyngais i'w tadau ei roi iddynt, tir yn llifo â llaeth a mêl, a byddant yn bwyta, ac wedi eu llenwi byddant yn cael eu bodloni, a byddant yn troi at dduwiau estron, a byddant yn eu gwasanaethu, a byddant yn fy nghythruddo, a byddant yn chwalu fy nghyfamod. Ac fe fydd y gân hon yn cael ei gosod yn eu herbyn yn tyst, oherwydd ni fydd yn cael ei anghofio o'u genau hwy, nac o enau eu had hwy, oherwydd gwn i am eu drygioni hwy, cymaint y maent yn ei wneud yma heddiw, cyn imi eu dwyn hwy i mewn i'r tir da, a dyngais i'w tadau hwy. Ac ysgrifennodd Moses y gân hon yn y dydd hwnnw, ac fe ddysgodd hi i feibion Israel. Ac fe orchmynnodd Josua, ac fe ddywedodd, Bydd ddewr a bydd gryf, oherwydd ti fydd yn dwyn

meibion Israel i mewn i'r tir a dyngodd yr Arglwydd iddynt, ac fe fydd ef gyda thi. Pan orffennodd Moses ysgrifennu holl eiriau'r gyfraith hon mewn llyfr hyd at y diwedd, a gorchmynnodd i'r Lefiaid oedd yn cario arch cyfamod yr Arglwydd, gan ddweud, wedi cymryd llyfr y gyfraith hon, fe roddwch ef wrth ochrau arch cyfamod yr Arglwydd eich Duw chi, a bydd yno ynot ti yn dystiolaeth. Oherwydd rwy'n gwybod am dy wrthryfel di, ac am dy wddf caled di, gan fy mod i'n dal yn fyw gyda chwi heddiw, roeddech chi'n gwrthryfelgar tuag at Dduw, faint mwy felly ar ôl fy marwolaeth i? Casglwch ataf fi eich arweinwyr llwythol, a'ch henuriaid, a'ch barnwyr, a'ch ysgrifenyddion, fel y siaradaf i'w clustiau hwy yr holl eiriau hyn, a thystiolaf iddynt y nef a'r ddaear. Gwn oherwydd, ar ôl fy marwolaeth, y byddwch yn gweithredu'n anghyfreithlon, a byddwch yn troi o'r ffordd a orchymynais i chwi, a bydd y drygau yn cyfarfod â chwi yn nyddiau olaf, oherwydd byddwch yn gwneud y drwg gerbron yr Arglwydd, i'w ddigio ef trwy weithiau eich dwylo. Ac fe siaradodd Moses yng nghlustiau'r holl gynulliad eiriau'r gân hon hyd y diwedd.

32

Talu sylw, nef, a byddaf yn siarad, a boed i'r ddaear glywed geiriau o'm genau. Disgwylier fel glaw fy nywediad, a disgynned fel gwlith fy ngeiriau, fel cawod ar laswellt, a fel eira ar borfa. Oherwydd i mi alw ar enw'r Arglwydd, rhowch fawredd i'n Duw ni. Duw, gwir yw ei weithiau ef, a'i holl ffyrdd yn

farnedigaethau, Duw ffyddlon, ac nid oes anghyfiawnder, cyfiawn a sanctaidd yw'r Arglwydd. Pechodd plant beius yn ei erbyn, cenhedlaeth gam a gwyrdroadig. A ydych chi'n talu'r pethau hyn yn ôl i'r Arglwydd? Felly pobl ffôl ac nid doeth? Onid hwn dy dad ei hun a'th brynodd di ac a'th wnaeth di ac a'th luniodd di? Cofiwch ddyddiau'r oesoedd, deallwch flynyddoedd cenedlaethau o genhedlaeth i genhedlaeth. Gofynna i'th dad a bydd ef yn cyhoeddi i ti, i'th henuriaid a byddant hwy yn dweud wrthyt ti. Pan rannodd y Goruchaf y cenhedloedd, fel y gwasgarodd feibion Adda, gosododd ffiniau'r cenhedloedd yn ôl rhif negeswyr Duw. A daeth ei bobl yn rhan i'r Arglwydd, sef Jacob; Israel oedd llinyn mesur ei etifeddiaeth. Fe'i digonedd ef yn yr anialwch, mewn syched gwres mewn tir heb ddŵr; fe'i hamgylchodd ef ac fe'i haddysgodd ef, ac fe'i cadwodd ef, fel cannwyll llygad; Fel eryr yn gorchuddio ei nyth ef, ac ar ei gywion ef fe hiraeethodd, gan ledu ei adenydd ef fe'u derbyniodd hwy, ac fe'u cododd hwy ar ei ysgwyddau ef. Yr Arglwydd yn unig a'u harweiniodd hwy, nid oedd gyda hwy dduw estron. Dug ef hwy i fyny ar gryfder y ddaear, bwydodd ef hwy â chynnyrch meysydd, sugnasant fêl o'r graig, ac olew o'r graig galed. Menyn ychen, a llaeth defaid, gyda braster ŵyn a hyrddod, meibion teirw a geifr, gyda braster arennau gwenith, a gwaed y rawnwin - yfodd win. Ac bwytaodd Jacob ac fe'i llenwyd, a chiciodd yr anwylyd i ffwrdd, tyfodd yn frâs, daeth yn dew, ehangwyd ef, a gadawodd y Duw a'i gwnaeth, a throdd i ffwrdd oddi wrth Dduw ei achubwr. Fe'm cythruddwyd ganddynt â phethau estron, a'm chwerwi â'u ffieidd-dra hwy. Aberthon nhw i gythreuliad, ac nid i Dduw, i dduwiau nad

oeddent yn eu hadnabod, rhai newydd diweddar sydd wedi dod, nad oedd eu tadau yn eu hadnabod. Gadawaist Dduw a'th genhedlodd, ac anghofiast Dduw a'th fagodd. Ac gwelodd yr Arglwydd, ac roedd yn genfigennus; ac fe'i cynhyrfwyd trwy ddicter ei feibion a'i ferched, ac meddai, byddaf yn troi fy wyneb i ffwrdd oddi wrthynt, a byddaf yn dangos beth fydd iddynt ar y dyddiau olaf; oherwydd cenhedlaeth wyrgam ydyw, meibion nad oes ffydd ynddynt. Hwy eu hunain a'm gwnaeth yn genfigennus ar yr hyn nad yw'n Dduw, a'm cythruddo â'u heilunod, a minnau a'u gwnaf hwy yn genfigennus ar yr hyn nad yw'n genedl; ar genedl ffôl y digaf hwy. Oherwydd bod tân wedi ei gynnau o'm llid i, fe losgir hyd at Annwn isod, fe ysa'r tir a'i chynnyrch, fe wenfflama sylfeini'r mynyddoedd. Byddaf yn casglu drygau arnynt hwy, a byddaf yn gwario fy saethau yn ymladd yn eu herbyn. Yn gwywio gan newyn a thrwy fwyd adar, a thetan anwelladwy; byddaf yn anfon dannedd bwystfilod gwyllt yn eu herbyn, gyda digofaint y rhai sy'n llusgo ar y ddaear. O'r tu allan bydd cleddyf yn eu hamddifadu o blant, ac o'r ystordai ofn; y gŵr ifanc gyda'r forwyn, y plentyn yn sugno gyda'r hen ŵr. Dywedais, Byddaf yn eu gwasgaru, a byddaf yn peri i'w cofadwriaeth ddiflannu o blith dynion. Os nid trwy ddigofaint gelynion, rhag iddynt ymestyn amser hir, rhag i'r gwrthwynebwyr ymosod gyda'i gilydd, rhag iddynt ddweud, ein llaw uchel ni, ac nid yr Arglwydd, a wnaeth hyn i gyd. Cenedl sydd wedi colli cyngor ydyw, ac nid oes ynddynt wybodaeth. Ni feddylion nhw ddeall; gadewch iddyn nhw dderbyn y pethau hyn yn yr amser sydd i ddod. Sut y bydd un yn erlid mil, a dau yn symud degau o filoedd, os nad yw Duw wedi eu gwerthu hwy,

ac yr Arglwydd wedi eu traddodi hwy? Oherwydd nid yw eu duwiau hwy fel ein Duw ni, ond mae ein gelynion yn ffôl. Oherwydd o winwydden Sodom y mae eu gwinwydden hwy, a'u cangen hwy o Gomorra; eu grawnwin hwy yn rawnwin bustl, cwlwm o chwerder iddynt. Llid dreigiau yw eu gwin hwy, a llid aspiau anwelladwy. Onid yw'r rhain wedi eu casglu gennyf fi, ac wedi eu selio yn fy nhrysorfeydd? Yn nydd dialedd byddaf yn ad-dalu, pan fydd eu troed yn llithro, oherwydd mae dydd eu dinistr yn agos iddynt, ac y mae'r pethau parod yn bresennol i chwi. Oherwydd bydd yr Arglwydd yn barnu ei bobl, ac ar ei weision bydd yn cael ei gysuro; oherwydd gwelodd hwy wedi eu gwanhau, ac wedi cael eu gadael mewn caethiwed, ac wedi eu llaesu; A dywedodd yr Arglwydd, ble mae eu duwiau, y rhai yr oeddent wedi ymddiried ynddynt, y rhai yr oeddech yn bwyta braster eu haberthau, ac yn yfed gwin eu hoffrymu diod? Gadewch iddynt godi a gadewch iddynt eich helpu chi a gadewch iddynt fod yn amddiffynwyr i chi. Gwelwch, gwelwch mai myfi ydwyf, ac nid oes Duw ond myfi, myfi a laddaf, ac a wnaf fyw, trawaf, a myfi a iachâf, ac nid oes neb a wared o'm dwylo i. Oherwydd codaf i'r nefoedd fy llaw, a thyngaf wrth fy neheulaw; a dywedaf, rwy'n byw i'r oes; Oherwydd miniocaf fel mellten fy nghleddyf, a deil fy llaw at farn, a thalaf gosb i'r gelynion, ac i'r rhai sy'n fy nghasáu talaf yn ôl. Byddaf yn meddwi fy saethau â gwaed, a bydd fy nghleddyf yn bwyta cig o waed y clwyfedig ac o gaethiwed, o ben arweinwyr gelynion. Llawenhewch nefoedd gydag ef, ac addoled iddo holl negeswyr Duw, llawenhewch genhedloedd gyda'i bobl, a chryfhaed iddo holl feibion Duw, oherwydd dialir gwaed ei feibion, a bydd yn

dial ac yn talu cosb i'r gelynion, ac i'r rhai sy'n casáu bydd yn talu, a bydd yr Arglwydd yn glanhau tir ei bobl. Ac ysgrifennodd Moses y gân hon yn y dydd hwnnw, a dysgodd hi i feibion Israel, ac aeth Moses i mewn, a llefarodd holl eiriau'r gyfraith hon yng nghlustiau'r bobl, ef a Josua fab Nun. A chwblhaodd Moses siarad â phob Israel. Ac meddai wrthynt, Rhowch sylw yn eich calon i'r holl eiriau hyn yr wyf fi yn eu tystio i chwi heddiw, y rhai yr ydych i'w gorchymyn i'ch meibion, i gadw ac i wneud holl eiriau'r gyfraith hon. Oherwydd nid gair gwag yw hwn i chwi, oherwydd hon yw eich bywyd chwi, ac oherwydd y gair hwn byddwch yn byw yn hir ar y ddaear yr ydych chwi yn croesi'r Iorddonen i mewn iddi yno i'w hetifeddu. A siaradodd yr Arglwydd at Moses yn y dydd hwn, gan ddweud, dos i fyny i'r mynydd Abarim, y mynydd hwn Nebo sydd yn nhir Moab gyferbyn â Jericho, ac edrych ar dir Canaan, yr hwn rwy'n ei roi i feibion Israel, a marw yn y mynydd yr wyt ti'n mynd i fyny iddo yno, a bydd di wedi dy gasglu at dy bobl; yn yr un modd ag y bu farw Aaron dy frawd yn mynydd Hor, ac fe gafodd ei ychwanegu at ei bobl ef. Oherwydd fe wnaethoch chi anufuddhau i'm gair ymhlith meibion Israel wrth ddyfroedd gwrthdaro Cades yn anialwch Sin, oherwydd ni wnaethoch chi fy sancteiddio ymhlith meibion Israel. Gyferbyn fe weli di'r tir, ond yno ni ei di i mewn.

33

Ac hon yw'r fendith a fendithiodd Moses, dyn Duw, feibion

Israel cyn ei farwolaeth. Ac meddai, Y mae'r Arglwydd wedi dod o Sinai, ac wedi ymddangos i ni o Seir, ac wedi brysio o fynydd Paran, gyda myrddau Cades, ar ei ddeheulaw angylion gydag ef. Ac arbedodd ei bobl ef, a phawb y rhai wedi eu sancteiddio dan dy ddwylo di, a'r rhain dan ti y maent, ac derbyniodd gyfraith o'i eiriau ef, yr hon a orchmynnodd Moses i ni, yn etifeddiaeth i gynulliadau Jacob. Ac fe fydd yn yr anwylyd yn rheolwr, pan gaiff rheolwyr pobloedd eu casglu ynghyd gyda llwythau Israel. Bydded Reuben fyw, ac na fydded farw, a bydded yn lluosog mewn rhif. Ac hon yw Jwda, gwrando Arglwydd ar lais Jwda, ac i'w bobl ef y delet ti, ei ddwylo ef sy'n gwahaniaethu iddo, a byddi di'n gynorthwywr iddo rhag y gelynion. Ac i Lefi dywedodd, rhowch i Lefi ei bethau eglur, a'i wirionedd i'r dyn sanctaidd, yr hwn y profasant ef mewn prawf; cablddasant ef ar ddyfroedd anghydfod; Yr un sy'n dweud wrth y tad ac wrth y fam, nid wyf wedi dy weld di, ac ni adnabu ei frodyr, ac y gwadodd ei feibion; cadwodd dy eiriau, a diogelu dy gyfamod. Byddant yn datgan dy ordinhad i Jacob, a'th gyfraith i Israel; byddant yn gosod thus yn dy lid yn barhaus ar dy allor. Bendithia, Arglwydd, ei nerth ef, a derbyn weithiau ei ddwylo, dryllia lwynau'r gelynion sydd wedi codi yn ei erbyn, ac na chyfoded y rhai sy'n ei gasáu. Ac i Benjamin dywedodd, Anwylyd gan yr Arglwydd, bydd yn preswylio'n hyderus, ac y mae Duw yn cysgodi arno bob dydd, ac rhwng ei ysgwyddau y rhoddodd orffwys. Ac i Joseff dywedodd, o fendith yr Arglwydd ei dir ef, o oriau'r nefoedd, a gwlith, ac o ddyfnderoedd ffynhonnau oddi isod, ac yn ôl tymor cynnyrch haul a'i droeon, ac o gyfuniadau'r misoedd, o gopa'r mynyddoedd dechreuad, ac

o gopa bryniau tragwyddol, ac yn ôl tymor llenwi'r tir; ac y pethau derbyniol i'r un a ymddangosodd yn y berth, deled hwy ar ben Joseff, ac ar gopa yr un a ogoneddwyd ymhlith ei frodyr. Harddwch tarw cyntafanedig yw ei harddwch ef, cyrn uncorn yw ei gyrn ef, â hwy bydd yn cornio cenhedloedd gyda'i gilydd, hyd at ben y ddaear, y rhain yw degau o filoedd Effraim, a'r rhain yw miloedd Manasse. Ac i Zebulun dywedodd, Llawenha, Zebulun, yn dy ymadawiad, ac Issachar yn ei bebyll. Bydd cenhedloedd yn dinistrio, a byddwch yn galw yno, a byddwch yn aberthu yno aberth cyfiawnder, oherwydd bydd cyfoeth y môr yn eich meithrin chi, a masnach yr arfordir sy'n preswylio. Ac i Gad dywedodd, Bendigedig yw'r un sy'n ehangu Gad; fel llew y gorffwysodd, wedi ysigo braich a thywysog. A gwelodd ei flaenffrwyth, oherwydd yno y rhannwyd tir llywodraethwyr a gasglwyd ynghyd ag arweinwyr pobloedd; cyfiawnder a wnaeth yr Arglwydd, a'i farn gydag Israel. Ac i Dan dywedodd e, Mae Dan yn genau llew, ac fe fydd yn neidio allan o Basan. Ac i Naphtali dywedodd, Naphtali yn llawn o bethau derbyniol, a llanwer ef â bendith oddi wrth yr Arglwydd; bydd yn etifeddu'r môr a'r De. Ac i Asher dywedodd, Bendithedig o blant yw Asher, a bydd yn dderbyniol i'w frodyr, bydd yn trochi ei droed mewn olew. Haearn ac efydd fydd ei sandalau, ac fel dy ddyddiau, fydd dy gryfder. Nid oes fel Duw yr anwylyd, sy'n camu ar y nefoedd yn gynorthwywr i ti, a'r Un mawreddog y ffurfafen. Ac fe orchuddia dechreuad Duw di, a than gryfder breichiau tragwyddol, ac fe fwria allan elyn o'th wyneb, gan ddweud, Bydded i ti ddarfod. Ac bydd Israel yn preswylio yn ymddiried, yn unig ar ddaear Jacob, ar ŷd a gwin, a bydd y nefoedd i ti yn

gymylog â gwlith. Gwyn dy fyd di Israel; pwy sydd debyg i ti, pobl sy'n cael ei hachub gan yr Arglwydd? Bydd dy gynorthwywr yn amddiffyn, a dy gleddyf yn ymffrost i ti; a bydd dy elynion yn dweud celwydd wrthyt ti; a byddi di'n sathru ar eu gwddf hwy.

34

Ac aeth Moses i fyny o Araboth Moab ar fynydd Nebo, ar gopa Pisgah, yr hon sydd ar wyneb Jericho; a dangosodd yr Arglwydd iddo yr holl dir Gilead hyd at Dan, a'r holl dir Naphtali, a'r holl dir Effraim, a Manasseh, a'r holl dir Jwda hyd at y môr pellaf, a'r anialwch, a'r cylchoedd o amgylch Jericho, dinas y palmwydd hyd at Zoar. Ac meddai'r Arglwydd wrth Moses, Dyma'r tir a dyngais i Abraham ac Isaac ac Jacob, gan ddweud, I'th had di y rhoddaf hi, ac yr wyf wedi ei ddangos i'th lygaid, ond yno ni ei di i mewn. A bu farw Moses, gwas yr Arglwydd, yn nhir Moab trwy air yr Arglwydd. Ac fe'i claddwyd yn Ai ger tŷ Peor, ac ni welodd neb ei fedd hyd y dydd hwn. Roedd Moses yn gant ac ugain mlwydd oed pan fu farw, nid oedd ei lygaid wedi pylu, ac nid oedd ei grwbanod wedi dirywio. Ac wylodd meibion Israel am Moses yn Araboth Moab ar yr Iorddonen gyferbyn â Jericho am ddeg diwrnod ar hugain, a chwblhawyd dyddiau galar ac wylofain Moses. Ac fe lanwyd Josua fab Nun ag ysbryd dealltwriaeth, oherwydd roedd Moses wedi gosod ei ddwylo arno ef, a gwrandawodd meibion Israel arno ef, a gwnaethant fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses. Ac ni chododd eto

broffwyd yn Israel fel Moses, yr hwn yr adnabu'r Arglwydd ef wyneb yn wyneb yn yr holl arwyddion a rhyfeddodau, yr hwn yr anfonodd yr Arglwydd ef i'w gwneud nhw yng ngwlad yr Aifft i Pharo, ac i'w weision ef, ac i'w holl wlad ef; y rhyfeddodau mawr, a'r llaw gref, a wnaeth Moses o flaen holl Israel.

Josua

1

Ac fe ddaeth i ddigwydd ar ôl marwolaeth Moses, dywedodd yr Arglwydd wrth Josua fab Nun, gwas Moses, gan ddweud, Mae Moses fy ngwas wedi marw. Nawr felly, wedi codi i fyny, croesa yr Iorddonen ti a'r holl bobl hyn i'r tir yr wyf fi'n ei roi iddyn nhw. Pob lle y byddwch yn sefyll arno â gwadn eich traed, fe roddaf ef i chi, fel y dywedais wrth Moses; Yr anialwch a'r Anti-Libanws, hyd at yr afon fawr, afon Ewffrates, ac hyd at y môr pellaf; o fachlud haul y bydd eich terfynau. Ni fydd dyn yn sefyll yn dy erbyn holl ddyddiau dy fywyd, ac fel yr oeddwn gyda Moses, felly y byddaf gyda thi, ac ni adawaf di nac edrychaf heibio i ti. Bydd gryf a dewr, oherwydd ti fydd yn rhannu i'r bobl hyn y tir a dyngais i'th dadau ei roi iddynt. Bydd gryf felly a bydd ddewr, i gael dy warchod ac i wneud yn union fel y gorchmynnodd Moses fy ngwas i ti; ac ni throi di oddi wrthynt i'r dde nac i'r chwith, er mwyn i ti lwyddo ym mhob peth a wnei. Ac ni fydd llyfr y gyfraith hon yn ymadael o'th enau, a byddi'n myfyrio ynddi ddydd a nos, fel y byddi'n gwybod gwneud

popeth sydd ysgrifenedig, yna byddi'n llwyddo, a byddi'n llwyddo yn dy ffyrdd, ac yna byddi'n deall. Wele rwyf wedi gorchymyn i ti; bydd gryf a bydd ddewr, paid â bod yn llwfr, nac ofna, oherwydd gyda ti mae'r Arglwydd dy Dduw ym mhob lle yr wyt ti'n mynd; A gorchmynnodd Josua i ysgrifenyddion y bobl, gan ddweud, Ewch i mewn i ganol gwersyll y bobl, a gorchmynnwch i'r bobl, gan ddweud, paratowch ddarpariaethau, oherwydd ymhen tri diwrnod rydych chi'n croesi'r Iorddonen hwn, gan fynd i mewn i feddiannu'r tir y mae'r Arglwydd Dduw eich tadau yn ei roi i chi. Ac i Reuben, ac i Gad, ac i hanner llwyth Manasse dywedodd Josua, cofiwch y gair a orchmynnodd Moses gwas yr Arglwydd i chi, gan ddweud, Mae'r Arglwydd eich Duw wedi rhoi gorffwys i chi, ac wedi rhoi'r tir hwn i chi. Eich gwragedd a'ch plant a'ch da, gadewch iddynt breswylio yn y tir a roddodd i chi; ond chi, fe groesewch wedi'ch gwregysau o flaen eich brodyr, pob un sy'n gryf; ac fe ymladwch ochr yn ochr â hwy, nes y rhoddo'r Arglwydd ein Duw orffwys i'ch brodyr, yn union fel i chi, ac y cânt etifeddu hefyd, y rhain, y tir y mae'r Arglwydd ein Duw yn ei roi iddynt; ac fe ewch ymaith bob un i'w etifeddiaeth ei hun a roddodd Moses i chi y tu hwnt i'r Iorddonen tua dwyrain yr haul. Ac gan ateb i Josua dywedasant, Popeth pa faint bynnag y gorchymyni i ni, fe wnawn, ac i bob lle pa le bynnag yr anfoni ni, fe awn. Yn ôl pob peth a glywsom gan Moses, fe wrandawn arnat ti, ond bydded i'r Arglwydd ein Duw fod gyda thi, yn yr un modd ag yr oedd gyda Moses. Y dyn a fydd yn anufuddhau i ti, a phwy bynnag na fydd yn gwrando ar dy eiriau di fel y byddi'n ei orchymyn iddo, bydded iddo farw, ond bydd gryf a bydd

ddewrach.

2

Ac anfonodd Josua fab Nun o Sittim ddau ddyn ifanc i ysbïo, gan ddweud, Ewch i fyny a gwelwch y tir a Jericho, ac wedi mynd aeth y ddau ddyn ifanc i mewn i Jericho, ac aethant i mewn i dŷ gwraig butain, a'i henw oedd Rahab, ac arhoson yno. Ac adroddwyd wrth frenin Jericho, gan ddweud, Mae dynion o feibion Israel wedi dod yma i ysbïo'r tir. Ac anfonodd brenin Jericho, a dywedodd wrth Rahab, gan ddweud, tyrd â'r dynion allan a aeth i mewn i'th dŷ y nos, oherwydd maent wedi dod i ysbïo'r tir. Ac wedi i'r wraig gymryd y ddau ddyn, cuddiodd hi nhw; ac meddai hi wrthyn nhw, gan ddweud, mae'r dynion wedi dod i mewn ataf i, ond fel roedd y porth yn cael ei gau yn y tywyllwch, ac aeth y dynion allan; dydw i ddim yn gwybod ble maen nhw wedi mynd; erlidiwch ar eu holau nhw, os dalwch chi nhw. Ond dug hon nhw i fyny ar y to, a chuddiodd nhw yn y gwellt llin a oedd wedi ei bentyrru ganddi ar y to. Ac ymlidiodd y dynion ar eu hôl ar hyd y ffordd at yr Iorddonen at y rhyd, a chaewyd y porth. Ac fe ddaeth i fod fel yr aeth y rhai oedd yn erlid allan ar eu holau nhw, a chyn i'r dynion orwedd, fe aeth hi i fyny atyn nhw ar y to, ac fe ddywedodd hi wrthyn nhw, rwy'n gwybod bod yr Arglwydd wedi rhoi'r tir i chi; oherwydd mae eich ofn chi wedi syrthio arnon ni. Rydym wedi clywed oherwydd bod yr Arglwydd Dduw wedi sychu'r Môr Coch o'ch blaen chi, pan aethoch chi allan o dir yr Aifft, a chymaint a

wnaeth i'r ddau frenin yr Amoriaid, a oedd tu hwnt i'r Iorddonen, sef Sihon ac Og, y gwnaethoch chi eu dinistrio hwy. Ac wedi i ni glywed, fe synnwyd ni yn ein calon, ac ni safodd ysbryd eto yn yr un ohonom o'ch blaen chwi, oherwydd yr Arglwydd eich Duw chwi, Duw yn y nefoedd uchod ac ar y ddaear isod. Ac nawr tyngwch i mi wrth yr Arglwydd Dduw, oherwydd rwy'n gwneud trugaredd i chi, a gwnewch chwithau drugaredd yn nhŷ fy nhad, a chadwch yn fyw dŷ fy nhad, fy mam, a fy mrodyr, a'm holl dŷ, a phopeth sydd ganddyn nhw, ac achubwch fy enaid o farwolaeth. Ac meddai'r dynion wrthi, Ein henaid ni yn lle eich un chi hyd farwolaeth, ac meddai hi, Pan fydd yr Arglwydd yn rhoi'r ddinas i chwi, gwnewch drugaredd a gwirionedd i mi. Ac fe ollyngodd hi nhw i lawr trwy'r ffenestr, ac fe ddywedodd wrthyn nhw, Ewch i ffwrdd i'r mynydd-dir, rhag i'r rhai sy'n eich erlid gwrdd â chi, a chuddiwch eich hunain yno am dri diwrnod nes y bydd y rhai sy'n eich erlid wedi troi yn ôl, ac ar ôl hyn ewch chi ar eich ffordd. Ac meddai'r dynion wrthi, Dieuog ydym ni rhag dy lw di hwn. Wele, yr ydym yn mynd i mewn i ran o'r ddinas, a byddi'n gosod yr arwydd, y cortyn ysgarlad hwn; byddi'n ei ollwng i lawr i'r ffenestr trwy yr hon y gollyngaist ni trwyddi, ond byddi'n casglu dy dad, a'th fam, a'th frodyr, a holl dŷ dy dad atat dy hun i'th dŷ. A bydd pob un a fydd yn mynd allan drwy ddrws dy dŷ i'r tu allan yn euog iddo'i hun, ond byddwn ni yn ddieuog o'th lw hwn, a chynifer ag a fyddant gyda thi yn dy dŷ, byddwn ni yn euog. Os bydd rhywun yn ein niweidio ni neu yn datguddio'r geiriau hyn ohonom, byddwn yn ddieuog o'th lw hwn. Ac meddai wrthynt, Yn ôl eich gair chwi y bydded, ac anfonodd hwy ymaith, ac aethant. Ac aethant i'r

wlad fynyddig, ac arhosant yno dri diwrnod, ac fe geisiodd yr erlynwyr bob un o'r ffyrdd, ac ni chawsant hyd iddynt. Ac fe ddychwelasant y ddau ddyn ifanc, ac fe aethant i lawr o'r mynydd, ac fe groesasant at Josua fab Nun, ac fe adrodasant iddo'r holl ddigwyddiadau a ddigwyddodd iddynt. Ac meddent wrth Josua, Mae'r Arglwydd wedi traddodi'r holl dir i'n dwylo ni, ac mae pob un sy'n preswylio yn y tir hwnnw wedi toddi o'n blaen ni.

3

Ac cododd Josua yn gynnar yn y bore, ac ymadawodd o Sittim, a daethant hyd at yr Iorddonen, ac arosasant yno cyn croesi. Ac fe ddaeth i fod ar ôl tri diwrnod aeth yr ysgrifenyddion trwy'r gwersyll, ac fe orchmynnon nhw i'r bobl, gan ddweud, pan welwch chi arch cyfamod yr Arglwydd ein Duw ni, a'n hoffeiriaid ni a'r Lefiaid yn ei chario hi, byddwch yn ymadael o'ch lleoedd chi, ac fe ewch chi ar ei hôl hi. Ond bydded yn bell rhyngoch chwi a honno, cymaint â dwy fil o gufyddau y safwch, na nesewch ati, fel y gwybyddoch y ffordd yr ydych i'w cherdded, oherwydd nid ydych wedi cerdded y ffordd o ddoe na'r trydydd dydd. Ac meddai Josua wrth y bobl, Cysegrwch eich hunain erbyn yfory, oherwydd yfory bydd yr Arglwydd yn gwneud pethau rhyfeddol yn eich plith. A dywedodd Josua wrth yr offeiriaid, Codwch arch cyfamod yr Arglwydd, ac ewch o flaen y bobl, a chododd yr offeiriaid arch cyfamod yr Arglwydd, ac aethant o flaen y bobl. Ac meddai'r Arglwydd wrth Josua, Ar y

dydd hwn dechreuaf dy ddyrchafu di gerbron holl feibion Israel, fel y gwybyddant fod fel yr oeddwn gyda Moses, felly y byddaf gyda thi. Ac yn awr gorchymyn i'r offeiriaid sy'n cario arch y cyfamod, gan ddweud, pan fyddwch yn mynd i mewn ar ran o ddŵr yr Iorddonen, ac yn yr Iorddonen byddwch yn sefyll. Ac meddai Josua wrth feibion Israel, Dewch yma, a gwrandewch ar air yr Arglwydd ein Duw. Yn hyn byddwch yn gwybod fod Duw byw yn eich plith, ac yn ddistrywiol bydd yn dinistrio o'n blaen ni y Canaanead, a'r Hethiad, a'r Perisiad, a'r Hifiad, a'r Amoriad, a'r Girgasiad, a'r Jebusiad. Wele, mae arch cyfamod Arglwydd yr holl ddaear yn croesi'r Iorddonen. Dewiswch i chi deuddeg o ddynion o feibion Israel, un o bob llwyth. Ac fe fydd, pan fydd traed yr offeiriaid sy'n cario arch cyfamod Arglwydd yr holl ddaear yn gorffwys yn nŵr yr Iorddonen, bydd dŵr yr Iorddonen yn methu, a bydd y dŵr sy'n disgyn yn sefyll. Ac ymadawodd y bobl o'u pebyll i groesi'r Iorddonen, a'r offeiriaid a gariodd arch cyfamod yr Arglwydd o flaen y bobl. Fel yr oedd yr offeiriaid oedd yn cario arch y cyfamod yn mynd i mewn at yr Iorddonen, a thraed yr offeiriaid oedd yn cario arch cyfamod yr Arglwydd wedi eu trochi i ran o ddŵr yr Iorddonen; ac yr oedd yr Iorddonen yn cael ei lenwi yn ôl ei holl lan, fel dyddiau cynhaeaf gwenith; Ac safodd y dyfroedd oedd yn disgyn o'r uchod, safodd yn bentwr un wedi sefyll ar wahân yn bell iawn iawn hyd ran Ciriath Jearim; ond yr un oedd yn disgyn aeth i lawr i'r môr Araba môr halen, hyd y diwedd pallodd; ac yr oedd y bobl yn sefyll gyferbyn â Jericho. Ac safodd yr offeiriaid oedd yn cario arch y cyfamod yr Arglwydd ar dir sych yng nghanol yr Iorddonen, ac roedd holl feibion Israel yn croesi trwy dir sych,

hyd nes i'r holl bobl orffen croesi'r Iorddonen.

4

Ac gan fod yr holl bobl wedi gorffen croesi'r Iorddonen, dywedodd yr Arglwydd wrth Josua, gan ddweud, cymerwch ddynion o'r bobl, un o bob llwyth, gorchmynnwch iddyn nhw; a chymerwch i fyny o ganol yr Iorddonen deuddeg carreg yn barod, a chludo'r rhain gyda chi eich hunain, rhowch nhw yn eich gwersyll chi, lle bynnag y byddwch chi'n gwersyllu yno y nos. Ac wedi i Josua alw deuddeg dyn o'r enwogion o feibion Israel, un o bob llwyth, dywedodd wrthyn nhw, dewch ymlaen o'm blaen i gerbron wyneb yr Arglwydd i ganol yr Iorddonen; ac wedi i bob un gymryd carreg oddi yno, codwch ar ei ysgwyddau yn ôl rhif y deuddeg llwyth Israel, fel y bydd y rhain i chi yn arwydd yn gorwedd yn barhaus; fel pan fydd dy fab yn gofyn i ti yfory gan ddweud, beth yw'r cerrig hyn i ni? A byddi di'n dangos i'th fab, gan ddweud, oherwydd peidiodd afon yr Iorddonen o flaen arch cyfamod Arglwydd yr holl ddaear, fel yr oedd yn ei chroesi, a bydd y cerrig hyn yn gofeb i chi i feibion Israel hyd byth. Ac felly y gwnaeth meibion Israel, fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Josua, ac wedi iddynt godi deuddeg carreg o ganol yr Iorddonen, yn union fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Josua yng nghwblhad croesi meibion Israel, a chludo gyda hwy eu hunain i'r gwersyll, a'u gosod yno. Gosododd Josua hefyd ddeuddeg carreg arall yn yr Iorddonen ei hun, yn y lle lle bu traed yr offeiriaid oedd yn cario arch y cyfamod yr Arglwydd, ac

y maent yno hyd heddiw. Roedd yr offeiriaid a oedd yn cario arch y cyfamod wedi sefyll yn yr Iorddonen, hyd nes i Josua orffen pob peth a orchmynnodd yr Arglwydd i'w gyhoeddi i'r bobl, a brysiodd y bobl, a chroesasant. Ac fe ddigwyddodd, wedi i'r holl bobl orffen croesi, fe groesiodd arch cyfamod yr Arglwydd, a'r cerrig o'u blaen. Ac fe groesasant feibion Reuben, a meibion Gad, a hanner llwyth Manasseh wedi eu paratoi o flaen meibion Israel, yn union fel y gorchmynnodd Moses iddynt. Croesasant ddeugain mil o filwyr arfog i frwydr gerbron yr Arglwydd i ryfel yn erbyn dinas Jericho. Yn y dydd hwnnw mawrygodd yr Arglwydd Josua yng ngolwg holl genedl Israel, ac roeddent yn ei ofni, yn union fel Moses, cyhyd ag y bu fyw. A dywedodd yr Arglwydd wrth Josua, gan ddweud, gorchymyn i'r offeiriaid sy'n cario arch cyfamod tystiolaeth yr Arglwydd, ddod allan o'r Iorddonen. A gorchmynnodd Josua i'r offeiriaid, gan ddweud, Dewch allan o'r Iorddonen. Ac fe ddigwyddodd fel y daeth yr offeiriaid a oedd yn cario arch y cyfamod yr Arglwydd allan o'r Iorddonen, ac fel y rhoddasant eu traed ar y ddaear, fe ruthrodd dŵr yr Iorddonen yn ôl i'w le, ac aeth fel ddoe a'r trydydd dydd trwy holl lannau'r afon. Ac aeth y bobl i fyny o'r Iorddonen ar y degfed o'r mis cyntaf, a gwersyllodd meibion Israel yn Gilgal yn y rhan tua'r dwyrain o Jericho. Ac y deuddeg carreg hyn, y rhai gymerodd o'r Iorddonen, gododd Josua yn Gilgal, gan ddweud, pan fydd eich meibion yn eich holi chi gan ddweud, beth yw'r cerrig hyn? Cyhoeddwch i'ch meibion, oherwydd ar dir sych y croesiodd Israel yr Iorddonen hon, wedi i'r Arglwydd ein Duw sychu dŵr yr Iorddonen o'u blaen hwy, hyd nes iddynt groesi; yn union fel y gwnaeth yr Arglwydd ein

Duw i'r Môr Coch, a sychodd yr Arglwydd ein Duw o'n blaen ni, hyd nes i ni basio drwodd; Er mwyn y bydd holl genhedloedd y ddaear yn gwybod, fod gallu'r Arglwydd yn gryf, ac er mwyn i chi addoli'r Arglwydd ein Duw ym mhob gweithred.

5

Ac fe ddigwyddodd fel y clywsant frenhinoedd yr Amoriaid a oedd tu hwnt i'r Iorddonen, a brenhinoedd Phoenicia a oedd wrth y môr, fod yr Arglwydd Dduw wedi sychu afon Iorddonen o flaen meibion Israel wrth iddynt groesi, ac fe doddodd eu meddyliau, ac fe drawyd hwy â braw, ac nid oedd ynddynt ddim doethineb o wyneb meibion Israel. Ar yr amser hwn dywedodd yr Arglwydd wrth Josua, Gwna i ti dy hun gleddyfau carreg o graig finiog, ac wedi eistedd enwaedu feibion Israel yr ail waith. Ac fe wnaeth Josua gleddyfau carreg miniog, ac enwaedu feibion Israel ar y lle a elwir Bryn y Blaengrwyn. Y modd yr hwn y purodd Josua yn llwyr feibion Israel: cymaint ag a ddaethant erioed ar y ffordd, a chymaint ag oeddent erioed yn ddienwaededig o'r rhai a aethant allan o'r Aifft, yr holl rhain a enwaedodd Josua; oherwydd am ddwy flynedd a deugain y bu Israel yn troi yn ôl yn yr anialwch Mabdaritis. Felly dienwaededig oedd y mwyafrif ohonynt, sef y rhyfelwyr a oedd wedi dod allan o dir yr Aifft, y rhai a anufuddhaodd i orchmynion Duw, y rhai y gorchymynodd hefyd na welent y tir yr hwn y tyngodd yr Arglwydd i'w tadau ei roi, tir yn llifo â llaeth a mêl. Yn lle'r rhain gosododd eu meibion, y rhai yr

enwaedodd Josua hwy, oherwydd iddynt gael eu geni ar y ffordd yn ddienwaediad. Wedi eu henwaeddu, buont yn dawel yno yn eistedd yn y gwersyll nes iddynt gael eu hiachau. Ac meddai'r Arglwydd wrth Josua fab Nun, yn y dydd heddiw tynnais y gwarth o'r Aifft oddi wrthych, ac fe alwodd enw'r lle hwnnw yn Gilgal. Ac fe wnaeth meibion Israel y pasg ar y pedwerydd dydd ar ddeg o'r mis o'r hwyr ar orllewin Jericho y tu hwnt i'r Iorddonen ar y gwastatir. Ac fe fwytasant o rawn y ddaear fara croyw a newydd. Yn y dydd hwn peidiodd y manna ar ôl iddynt fwyta o rawn y ddaear, ac nid oedd manna mwyach i feibion Israel, ond cynaeafasant dir y Palmwydd yn y flwyddyn honno. Ac fe ddigwyddodd fel yr oedd Josua yn Jericho, ac wedi edrych i fyny â'i lygaid gwelodd ddyn yn sefyll o'i flaen, a'r cleddyf wedi ei dynnu yn ei law, ac wedi nesáu dywedodd Josua wrtho, ai un ohonom ni wyt ti, neu un o'r gelynion? Ond dywedodd wrtho, Fi yw prif gadlywydd lluoedd yr Arglwydd, rwyf wedi dod nawr. Ac syrthiodd Josua ar ei wyneb ar y tir, a dywedodd wrtho, Feistr, beth wyt ti'n ei orchymyn i'th was? Ac meddai pencadlywydd yr Arglwydd wrth Josua, Datod y sandalau oddi ar dy draed, oherwydd y mae'r lle yr wyt yn sefyll arno yn awr yn sanctaidd.

6

Ac roedd Jericho wedi ei chau i fyny ac wedi ei chadarnhau, ac nid oedd neb yn mynd allan ohoni, nac yn mynd i mewn. Ac meddai'r Arglwydd wrth Josua, Edrych, yr wyf yn rhoi i ti dan dy law Jericho, a'i brenin, y rhai cadarn sydd ynddi mewn

cryfder. Ond ti, gosod y rhyfelwyr o'i hamgylch mewn cylch. A bydd fel y byddwch yn seinio'r udgorn, gadewch i'r holl bobl weiddi gyda'i gilydd, a phan fyddant wedi gweiddi bydd muriau'r ddinas yn syrthio ohonynt eu hunain, a bydd yr holl bobl yn mynd i mewn, pob un yn rhuthro yn syth ymlaen i mewn i'r ddinas. Ac aeth Josua fab Nun at yr offeiriaid, a dywedodd wrthynt, gan ddweud, gorchmynnwch i'r bobl fynd o gwmpas, ac amgylchynu'r ddinas; a boed i'r dynion ymladd fynd heibio wedi eu harfogi o flaen yr Arglwydd. Ac saith offeiriad yn cael saith utgorn cysegredig, gadewch iddynt basio yr un modd o flaen yr Arglwydd, a gadewch iddynt seinio yn egnïol, ac arch cyfamod yr Arglwydd, gadewch iddi ddilyn. Ond boed i'r rhyfelwyr ymdaith o flaen, a'r offeiriaid sy'n dod yn y cefn ar ôl arch cyfamod yr Arglwydd yn canu'r utgyrn. Ac i'r bobl gorchmynnodd Josua, gan ddweud, peidiwch â gweiddi, na chlywed neb eich llais chi, hyd nes y dydd y bydd ef yn cyhoeddi i weiddi, ac yna byddwch chi'n gweiddi; Ac wedi mynd o gwmpas aeth arch cyfamod Duw yn syth i ffwrdd i'r gwersyll, a chysgodd yno. Ac ar yr ail ddydd cododd Josua yn y bore, a chododd yr offeiriaid arch cyfamod yr Arglwydd. Ac roedd y saith offeiriad oedd yn cario'r saith utgorn yn mynd o flaen gerbron yr Arglwydd; ac ar ôl hyn roedd y milwyr yn mynd i mewn, a'r dyrfa weddill y tu ôl i arch cyfamod yr Arglwydd; ac roedd yr offeiriaid yn canu'r utgyrn, ac roedd yr holl dyrfa weddill yn amgylchynu'r ddinas chwe gwaith o gyfagos, ac aeth yn ôl i'r gwersyll; felly roedd e'n gwneud am chwe diwrnod. Ac ar y seithfed dydd codasant yn y wawr, ac aethant o amgylch y ddinas y dydd hwnnw saith gwaith. Ac yn y seithfed cylch fe

seiniasant yr offeiriaid, a dywedodd Josua wrth feibion Israel, gwaeddwch, oherwydd y mae'r Arglwydd wedi traddodi'r ddinas i chwi. A bydd y ddinas yn felltith, hi a phopeth sydd ynddi, i'r Arglwydd lluoedd, ond arbedwch Rahab y butain, hi a phopeth sydd yn ei thŷ. Ond cadwch eich hunain yn ofalus iawn rhag y peth cysegredig, rhag ofn i chi, wedi ystyried, gymryd o'r peth cysegredig, a gwneud gwersyll meibion Israel yn felltith, a'n dinistrio ni. A phob arian neu aur, neu bres neu haearn, bydd yn sanctaidd i'r Arglwydd, fe'i dygir i drysor yr Arglwydd. Ac fe ganodd yr offeiriaid yr utgyrn, a phan glywodd y bobl sŵn yr utgyrn, gwaeddodd yr holl bobl gyda'i gilydd â bloedd ryfel fawr a chryf, a syrthiodd yr holl fur o amgylch, ac aeth yr holl bobl i fyny i mewn i'r ddinas. Ac fe cysegrwyd hi gan Josua, a chymaint ag oedd yn y ddinas o ddyn hyd at wraig, o ddyn ifanc hyd at hen ddyn, a hyd at lo ac anifail baich, â min y cleddyf. Ac i'r ddau ddyn ifanc a oedd wedi ysbïo allan, dywedodd Josua, Ewch i mewn i dŷ'r wraig, a dygwch hi allan o yno, a phopeth sydd ganddi. Ac aeth y ddau ddyn ifanc a oedd wedi ysbïo'r ddinas i mewn i dŷ'r wraig, a daethant â Rahab y butain allan, a'i thad, a'i mam, a'i brodyr, a'i pherthnasau, a phopeth a oedd ganddi, a'u gosod y tu allan i wersyll Israel. Ac fe losgwyd y ddinas â thân gyda phopeth oedd ynddi, ac eithrio'r arian a'r aur a'r efydd a'r haearn a roddwyd i'w dwyn i drysorfa'r Arglwydd. Ac arbedodd Josua fywyd Rahab y butain, a holl dŷ ei thad, ac ymseydlodd yn Israel hyd heddiw, oherwydd cuddiodd yr ysbïwyr a anfonodd Josua i ysbïo Jericho. Ac fe wnaeth Josua dyngu yn y dydd hwnnw o flaen yr Arglwydd, gan ddweud, melltithiedig y dyn a fydd yn adeiladu'r ddinas honno; yn ei gyntafanedig ef bydd yn

ei sylfaenu hi, ac yn ei leiaf ef bydd yn gosod ei phyrth hi. Ac felly gwnaeth Hozan o Fethel; yn Abiron y cyntafanedig sylfaenodd hi, ac yn yr un lleiaf a gadwyd gosododd ei phyrth. Ac yr oedd yr Arglwydd gyda Josua, ac yr oedd ei enw drwy'r holl wlad.

7

Ac fe droseddodd meibion Israel drosedd fawr, ac fe gymerodd hwy i'w hunain o'r peth cysegredig, ac fe gymerodd Achar fab Charmi fab Zambri fab Zara o lwyth Jwda o'r peth cysegredig, ac fe ddigiodd yr Arglwydd mewn llid yn erbyn meibion Israel. Ac anfonodd Josua ddynion i Ai, yr hon sydd wrth Bethel, gan ddweud, ysbïwch Ai ac aeth y dynion i fyny ac ysbïasant Ai. Ac aethant yn ôl at Josua, ac dywedasant wrtho, na adawed yr holl bobl fynd i fyny, ond tua dwy fil neu dair mil o ddynion, gadewch iddynt fynd i fyny a gadewch iddynt warchae y ddinas; na ddygi di yno yr holl bobl, oherwydd ychydig ydynt. Ac aeth tua thair mil o ddynion i fyny, ac fe ffoesant o flaen dynion Ai. Ac fe laddodd dynion Ai dri deg chwech o'u dynion, ac fe'u herlidiasant o'r porth, ac fe'u drylliodd o'r disgynfa, ac fe ddychrynodd calon y bobl, ac fe ddaeth fel dŵr. Ac rhwygodd Josua ei ddillad, a syrthiodd Josua ar y ddaear ar ei wyneb gerbron yr Arglwydd hyd yr hwyr, ef a henuriaid Israel, a rhoddasant lwch ar eu pennau. A dywedodd Josua, erfyniaf Arglwydd; pam y cludiodd dy was y bobl hyn ar draws yr Iorddonen i'w rhoi ef i'r Amoriaid, i'n dinistrio ni? Ac os

arhosom ni ac os ymsefydlom ni wrth yr Iorddonen. A beth a ddywedaf gan fod Israel wedi troi ei gefn gerbron ei elyn? Ac wedi i'r Canaanead glywed, a phawb sy'n preswylio yn y tir, byddant yn ein hamgylchynu ni, ac yn ein difa ni o'r ddaear, a beth a wnei di i'th enw mawr? A dywedodd yr Arglwydd wrth Josua, Cod, pam yr wyt ti wedi syrthio ar dy wyneb? Mae'r bobl wedi pechu ac wedi troseddu'r cyfamod a wneuthum gyda hwy, gan ddwyn o'r pethau cysegredig a'u bwrw i'w llestri eu hunain. Ac ni all meibion Israel wrthsefyll wyneb eu gelynion, byddant yn troi eu cefn o flaen eu gelynion, oherwydd daethant yn felltith. Ni fyddaf gyda chwi mwyach, os na thynnwch y felltith o'ch plith. Wedi codi, sancteiddiwch y bobl, a dywedais iddynt gael eu sancteiddio yfory. Fel hyn y mae'r Arglwydd Duw Israel yn dweud: Y mae'r peth melltithiedig yn eich plith, ni fyddwch yn gallu gwrthsefyll o flaen eich gelynion hyd nes y byddwch yn tynnu'r peth melltithiedig o'ch plith. Ac cewch eich casglu i gyd yn y bore yn ôl llwythau, a bydd y llwyth y bydd yr Arglwydd yn ei ddangos, yn dod ag ef yn ôl teuluoedd, a'r bobl y bydd yr Arglwydd yn ei ddangos, yn dod ag ef yn ôl tŷ, a'r tŷ y bydd yr Arglwydd yn ei dderbyn, yn dod ag ef yn ôl dyn. A phwy bynnag a ddangosir, fe losgir ef yn y tân, a phopeth sydd ganddo, oherwydd iddo droseddu yn erbyn cyfamod yr Arglwydd, ac iddo wneud anghyfreithdra yn Israel. A chododd Josua yn gynnar a daeth â'r bobl yn ôl llwythau, a dangoswyd llwyth Jwda. Ac fe'i dygwyd ymlaen yn ôl llwythau, ac fe ddangoswyd llwyth y Serahiaid. Ac fe ddygwyd ymlaen fesul dyn, ac fe ddangoswyd Achar fab Simri fab Sera. A dywedodd Josua wrth Achar, Rho ogoniant heddiw i'r Arglwydd Dduw Israel, a rho dy

gyffes, ac adrodd i mi beth a wneist, a phaid â chuddio oddi wrthyf. Ac atebodd Achar i Josua, a dywedodd, Yn wir, pechais o flaen Arglwydd Duw Israel, fel hyn ac fel hyn y gwneuthum. Gwelais yn yr ysbail fantell frith noeth, a dau gant didrachma o arian, ac un tafod aur o hanner cant o ddidrachmau, ac wedi ystyried amdanyn nhw fe'u cymerais; ac wele maen nhw wedi'u cuddio yn fy mhabell i, a'r arian wedi'i guddio oddi tanyn nhw. Ac anfonodd Josua negeswyr, ac rhedason i mewn i'r babell yn y gwersyll, ac roedd y pethau hyn wedi eu cuddio yn ei babell ef, a'r arian oddi tanynt. Ac aethant â hwy allan o'r babell, ac aethant â hwy at Josua ac at henuriaid Israel, a rhoddasant hwy gerbron yr Arglwydd. Ac cymerodd Josua Achar fab Zara, a daeth ag ef i fyny i geunant Achor, a'i feibion ef, a'i ferched ef, a'i loi ef, a'i anifeiliaid iau ef, a'i holl ddefaid ef, a'i babell ef, a'i holl feddiannau ef, a'r holl bobl gydag ef, a daeth â hwy i fyny i Emecachor. Ac meddai Josua wrth Achar, pam rwyt ti wedi dod â dinistr arnom? Mae'r Arglwydd wedi dy ddinistrio di'n llwyr, yn union fel heddiw. Ac fe wnaethon nhw ei labyddio ef â cherrig holl Israel, ac fe wnaethon nhw godi drosto ef bentwr mawr o gerrig; ac fe beidiodd yr Arglwydd â'r llid o'r digofaint. Oherwydd hyn fe enwodd ef ef yn Emecachor hyd y dydd hwn.

8

A dywedodd yr Arglwydd wrth Josua, Paid ag ofni, na bydd llwfr; cymer gyda thi dy holl ddynion rhyfel, a chod a dos i fyny i Ai. Wele, rwyf wedi rhoi i'th ddwylo frenin Ai a'i dir. A byddi di

yn gwneud i Ai, yn yr un modd ag y gwneuthum i Jericho a'i brenin, ac ysbail yr anifeiliaid byddi di yn ei ysbeilio i ti dy hun; gosod ond i ti dy hun gynllwyn i'r ddinas yn y cefn. Ac cododd Josua a'r holl bobl ryfel er mwyn mynd i fyny i Ai. Dewisodd Josua dri deg mil o ddynion pwerus mewn cryfder, ac anfonodd nhw liw nos. A gorchmynnodd iddynt gan ddweud, Chwi, gorweddwch mewn cynllwyn y tu ôl i'r ddinas; peidiwch â bod yn bell o'r ddinas, a byddwch i gyd yn barod. Ac fe fyddaf fi a phawb sydd gyda fi yn nesáu at y ddinas, a bydd fel y byddant yn dod allan, y rhai sy'n preswylio yn Ai, i'n cyfarfod ni, yn union fel o'r blaen, ac fe fyddwn yn ffoi o'u blaen hwy. Ac fel y byddent yn mynd allan ar ein hôl, byddwn yn tynnu hwy i ffwrdd o'r ddinas, a byddant yn dweud, Maent yn ffoi, y rhain, o'n blaen ni, yn yr un modd ag o'r blaen. Ond byddwch chwi yn codi o'r cynllwyn, a byddwch yn mynd i mewn i'r ddinas. Yn ôl y gair hwn y gwnewch chi hyn; wele, rwyf wedi gorchymyn i chi. Ac anfonodd Josua hwy, ac aethant i'r cynllwyn, ac eisteddent rhwng Bethel ac Ai, i'r gorllewin o Ai. Ac wedi codi yn gynnar yn y bore, ymwelodd Josua â'r bobl, ac aethant i fyny, ef a'r henuriaid, o flaen y bobl at Ai. Ac aeth yr holl bobl, y rhyfelwyr gydag ef, i fyny, ac wrth fynd daethant gyferbyn â'r ddinas o'r dwyrain. Ac roedd y cynllwyn o'r ddinas o'r môr. Ac fe ddaeth i fod pan welodd brenin Ai, fe frysiodd ac fe aeth allan i gyfarfod â nhw yn syth i'r rhyfel, ef a'r holl bobl oedd gydag ef. Ac nid oedd ef yn gwybod bod cynllwyn iddo y tu ôl i'r ddinas. A gwelodd, ac enciliodd Josua ac Israel o'u blaen hwy. Ac ymlidisant ar ôl meibion Israel, ac ymadawsant hwy eu hunain o'r ddinas. Ni adawyd neb yn Ai, na aeth ar ôl Israel; a

gadawsant y ddinas yn agored, ac aethant ar ôl Israel. A dywedodd yr Arglwydd wrth Josua, estyn dy law gyda'r waywffon sydd yn dy law tuag at y ddinas, oherwydd rwyf wedi ei thraddodi hi i'th ddwylo di; a bydd y cynllwyn yn codi yn gyflym o'u lle hwy. Ac estynnodd Josua ei law gyda'r gwaywffon tuag at y ddinas; a chododd y cynllwyn yn gyflym o'u lle; ac aethant allan pan estynnodd ei law, ac aethant i mewn i'r ddinas, a chipiasant hi; ac wedi brysio llosgasant y ddinas â thân. Ac edrychodd trigolion Ai y tu ôl iddynt, a gwelsant fwg yn codi o'r ddinas i'r nefoedd, ac nid oedd ganddynt mwyach le i ffoi yma nac yma. Ac fe welodd Josua a holl Israel fod y cynllwyn wedi cymryd y ddinas, a bod mwg y ddinas wedi codi i'r nefoedd; ac wrth droi yn ôl, fe daro nhw ddynion Ai. Ac aeth y rhain allan o'r ddinas i gyfarfod, a gwagiwyd rhwng y gwersyll, y rhain o'r naill du a'r rhain o'r llall, a tharawsant hwy nes nad oedd neb ohonynt yn cael ei adael yn fyw nac yn dianc. A dalion nhw frenin Ai yn fyw, a dod ag ef at Josua. Ac fel y peidiodd meibion Israel â lladd pawb oedd yn Ai, a'r rhai oedd yn y meysydd ac ar y mynydd wrth y disgynfa, lle yr erlidiasant hwy ohoni hyd y diwedd, dychweliodd Josua i Ai a'i tharo â min y cleddyf. Ac fe ddaeth cyfanswm y rhai a syrthiodd y dydd hwnnw, o ddyn hyd at fenyw, yn ddeuddeg mil, sef holl drigolion Ai. Ac eithrio'r ysbail o'r ddinas, cymerodd meibion Israel bopeth a ysbeiliasant iddynt eu hunain yn ôl gorchymyn yr Arglwydd, yn y modd y gorchmynnodd yr Arglwydd i Josua. Ac fe losgodd Josua'r ddinas â thân, a'i gwneud yn domen anghyfannedd am byth hyd heddiw. Ac crogasai ef frenin Ai ar bren fforchog, ac yr oedd ar y pren hyd yr hwyr, ac wrth fachlud

yr haul gorchmynnodd Josua, a thynnasant i lawr ei gorff o'r pren, a thaflasant ef i'r pwll, a chodasant iddo bentwr o gerrig, hyd y dydd hwn.

9

Fel y clywsant frenhinoedd yr Amoriaid y rhai yn y tu hwnt i'r Iorddonen, y rhai yn y wlad fynyddig, a'r rhai yn y gwastad, a'r rhai yn holl arfordir y môr mawr, a'r rhai tuag at yr Anti-Libanws, a'r Hethiaid, a'r Canaaneaid, a'r Peresiaid, a'r Hefiaid, a'r Amoriaid, a'r Girgasiaid, a'r Jebusiaid, daethant ynghyd gyda'i gilydd i ryfela yn erbyn Josua ac Israel i gyd. Ac fe glywodd trigolion Gibeon y cyfan a wnaeth yr Arglwydd i Jericho ac i Ai. Ac fe wnaethon nhw, ac yn wir hwy eu hunain, gyda chyfrwystra; ac wedi dod fe wnaethon nhw ddarparu bwyd iddyn nhw eu hunain ac fe baratoi eu hunain; ac wedi cymryd sachau hen ar eu hysgwyddau, a chrwyn gwin hen a rhwygiedig wedi eu rhwymo, a phantiau eu sandalau, a'u sandalau hen a chlytiau ar eu traed, a'u dillad wedi eu gwisgo allan arnynt, a'u bara o'r darpariaethau yn sych ac yn llwydni ac wedi ei fwyta i ffwrdd. Ac aethant at Josua i wersyll Israel yn Gilgal, a dywedasant wrth Josua ac Israel, O wlad bell y daethom, ac yn awr gwnewch gyfamod â ni. Ac meddai meibion Israel wrth yr Horiad, Gwêl, oni phreswyli di yn ein mysg, a sut y gwnawn gyfamod â thi? Ac meddent wrth Josua, dy weision ydym ni, ac meddai Josua wrthynt, o ble ydych chi, ac o ble y daethoch? Ac fe ddwedon nhw, o dir o bell iawn mae dy weision di wedi dod

yn enw'r Arglwydd dy Dduw di; oherwydd rydyn ni wedi clywed ei enw ef, a chymaint a wnaeth ef yn yr Aifft, a chymaint a wnaeth ef i frenhinoedd yr Amoriaid, y rhai oedd tu hwnt i'r Iorddonen, i Sihon brenin yr Amoriaid, ac i Og brenin Basan, yr hwn oedd yn byw yn Ashtaroth ac yn Edrei. Ac wedi clywed, dywedasant wrthym ein henuriaid a phawb sy'n preswylio ein tir, gan ddweud, cymerwch i chwi ddarpariaethau ar gyfer y daith, ac ewch i gyfarfod â hwy, a dywedwch wrthynt, dy weision ydym, ac yn awr gwnewch gyfamod â ni. Y torchau hyn, yn gynnes y darparasom ni hwy yn y diwrnod yr aethom allan i ddod atoch chi, ond nawr maent wedi sychu ac wedi mynd yn friwsionllyd. Ac yr oedd y costrelau gwin hyn a lenwyd gennym yn newydd, ac y mae'r rhain wedi byrstio, ac y mae ein dillad ni ac ein sandalau ni wedi treulio o'r daith hir iawn. Ac fe gymerodd y rheolwyr o'u darpariaethau, ac ni ofynnasant i'r Arglwydd. Ac fe wnaeth Josua heddwch â hwy, ac fe wnaethant gyfamod â hwy i'w hachub hwy, ac fe dyngodd arweinwyr y gynulleidfa iddynt. Ac fe ddigwyddodd ar ôl tri diwrnod ar ôl gwneud cyfamod â hwy, clywsant eu bod yn agos atynt, ac eu bod yn preswylio yn eu plith. Gadawodd meibion Israel a daethant i'w dinasoedd. Eu dinasoedd hwy oedd Gibeon, Chephirah, Beeroth a dinasoedd Jearim. Ac ni ymladdasant yn eu herbyn feibion Israel, oherwydd tyngodd yr holl lywodraethwyr iddynt wrth Arglwydd Duw Israel, a grwgnachodd yr holl gynulleidfa yn erbyn y llywodraethwyr. Ac meddai'r llywodraethwyr wrth yr holl gynulleidfa, Rydym ni wedi tyngu iddynt ar Arglwydd Duw Israel, ac yn awr ni allwn gyffwrdd â hwy. Gwnawn hyn, eu dal yn fyw, a'u cadw, ac ni

fydd llid yn ein herbyn oherwydd y llw a dyngosom iddynt. Byddant yn byw, a byddant yn dorwyr coed ac yn gludwyr dŵr i'r holl gynulliad, yn union fel y dywedodd y llywodraethwyr wrthynt. A galwodd Josua hwy ynghyd, a dywedodd wrthynt, Paham y twyllasoch fi, gan ddweud, Yr ydym yn bell iawn oddi wrthych, ond chwi ydych yn gymdogion o'r rhai sy'n preswylio yn ein plith? Ac yn awr melltigedig ydych chi, ni fydd yn peidio o'ch plith gaethwas, na thorrwr coed, na chludwr dŵr i mi ac i'm Duw i. Ac fe atebont i Josua, gan ddweud, adroddwyd i ni gymaint ag a orchmynnodd yr Arglwydd dy Dduw i Moses ei was, i roi i chi y tir hwn, ac i'n dinistrio ni'n llwyr a phawb sy'n preswylio arno o'ch blaen chi; ac ofnasom yn fawr iawn am ein heneidiau o'ch blaen chi, ac fe wnaethom y peth hwn. Ac yn awr wele, yr ydym ni dan eich llaw chwi; fel y mae'n plesio chwi ac fel y mae'n ymddangos dda gennych chwi, gwnewch i ni. Ac fe wnaethant iddynt felly, a gwaredodd Josua hwy yn y dydd hwnnw o ddwylo meibion Israel, ac ni laddwyd hwy. Ac fe benododd Josua hwy yn y dydd hwnnw yn dorwyr coed ac yn gludwyr dŵr i'r holl gynulleidfa, ac i allor Duw. Oherwydd hyn daeth y rhai oedd yn preswylio yn Gibeon yn dorwyr coed ac yn gludwyr dŵr i allor Duw hyd heddiw, ac i'r lle y byddai'r Arglwydd yn ei ddewis.

10

Fel y clywodd Adonibezek brenin Jerwsalem fod Josua wedi cymryd Ai, ac wedi ei dinistrio'n llwyr, yn yr un modd ag y

gwnaethant i Jericho a'i brenin, felly y gwnaethant hefyd i Ai a'i brenin, a bod trigolion Gibeon wedi gwrthgilio at Josua ac at Israel, ac ofnasant oddi wrthynt yn ddirfawr; oherwydd gwyddai fod Gibeon yn ddinas fawr, fel un o'r dinasoedd mam, a bod holl ddynion hi yn gryf. Ac anfonodd Adonibezek brenin Jerwsalem at Elam brenin Hebron, ac at Phidon brenin Jarmuth, ac at Jephtha brenin Lachish ac at Dabein brenin Adullam, gan ddweud, dewch, ewch i fyny ataf fi, a helpwch fi, a gadewch i ni ryfela yn erbyn Gibeon; oherwydd maen nhw wedi gwrthgilio at Josua ac at feibion Israel. Ac aeth y pum brenin o'r Jebusiaid i fyny, brenin Jerwsalem, a brenin Hebron, a brenin Jarmuth, a brenin Lachish, a brenin Adullam, hwy eu hunain a'u holl bobl. Ac fe wnaethon nhw wersylla o gwmpas Gibeon, ac roedden nhw'n ei warchae hi. Ac anfonodd y rhai oedd yn byw yn Gibeon at Josua i wersyll Israel yn Gilgal, gan ddweud, paid â llacio dy ddwylo oddi wrth dy weision; tyrd i fyny atom ni, yn gyflym, a helpa ni, ac achub ni; oherwydd mae yr holl frenhinoedd yr Amoriaid, sy'n byw yn y mynyddoedd, wedi ymgynnull yn ein herbyn ni. Ac aeth Josua i fyny o Gilgal, ef a'r holl bobl rhyfelgar gydag ef, pob un galluog mewn cryfder. A dywedodd yr Arglwydd wrth Josua, Paid ag ofni hwy, oherwydd i'th ddwylo di yr wyf wedi eu rhoi hwy; ni adewir neb ohonynt o'th flaen. Ac gan iddo ddod yn sydyn ar eu gwarthaf, bu Josua'n teithio drwy'r nos gyfan o Gilgal. Ac fe ddrysodd yr Arglwydd hwy o flaen meibion Israel, ac fe'u drylliodd yr Arglwydd â drylliad mawr yn Gibeon, ac fe'u herliasant hwy ar hyd ffordd esgynfa Beth-horon, ac fe'u torrasant hwy hyd at Azekah ac hyd at Makkedah. Wrth iddynt ffoi o wyneb meibion Israel ar y

disgyniad o Horonim, taflodd yr Arglwydd gerrig cenllysg atynt o'r nef hyd at Aseca, a bu farw mwy trwy gerrig y cenllysg na'r rhai a laddodd meibion Israel â'r cleddyf yn y rhyfel. Yna llefarodd Josua at yr Arglwydd, y dydd y traddododd Duw yr Amoriaid i law Israel, pan ddrylliodd ef hwy yn Gibeon, a phan ddrylliwyd hwy o flaen meibion Israel, a dywedodd Josua, safed yr haul uwchben Gibeon, a'r lleuad uwchben ceunant Aijalon. Ac safodd yr haul a'r lleuad yn eu hunfan, hyd nes amddiffynnodd Duw eu gelynion, ac safodd yr haul yng nghanol y nef, ni symudodd tua'r gorllewin hyd ddiwedd un diwrnod. Ac ni fu dydd fel hwn, nac o'r blaen nac wedyn, fel bod Duw yn gwrando ar ddyn, oherwydd yr Arglwydd a ymladdodd gydag Israel. Ac ffodd y pump brenin hyn, a chuddiwyd yn yr ogof ym Makeda. Ac adroddwyd i Josua, gan ddweud, Mae'r pump brenin wedi'u darganfod wedi'u cuddio yn yr ogof yn Makeda. Ac meddai Josua, Rholiwch gerrig ar enau'r ogof, a phenodwch ddynion i'w gwarchod. Ond chi, peidiwch â sefyll, gan erlid ar ôl eich gelynion, a goresgynnwch eu hôl-warchod, a pheidiwch â chaniatáu iddynt fynd i mewn i'w dinasoedd, oherwydd traddododd yr Arglwydd ein Duw hwy i'n dwylo ni. Ac fe ddigwyddodd fel y gorffwysodd Josua a holl feibion Israel gan eu torri hwy â tharo mawr eithriadol iawn hyd y diwedd, ac fe achubodd y rhai oedd yn cael eu hachub i'r dinasoedd caerog. Ac fe drodd yr holl bobl yn ôl at Josua i Makeda yn ddiogel, ac ni chwyrnodd neb o feibion Israel â'i dafod. Ac meddai Josua, Agorwch yr ogof, a dewch â'r pump brenin hyn allan o'r ogof. Ac arweinasant allan y pump brenin o'r ogof, sef brenin Jerwsalem, a brenin Hebron, a brenin Ierimouth, a brenin Lachish, a brenin

Odollam. Ac gan iddynt ddwyn hwy allan at Josua, galwodd Josua holl Israel ynghyd, a'r rhai oedd yn dechrau'r rhyfel ac yn cyd-deithio ag ef, gan ddweud wrthynt, ewch o'r blaen a rhowch eich traed ar eu gyddfau hwy, ac wedi nesáu rhoddasant eu traed ar eu gyddfau hwy. Ac meddai Josua wrthynt, Peidiwch ag ofni hwy, nac ofni, byddwch ddewrion a byddwch gryf, oherwydd felly y gwna yr Arglwydd i'ch holl elynion, y rhai yr ydych yn ymladd yn eu herbyn. A laddodd Josua hwy, a chrogodd hwy ar bum pren, ac yr oeddent yn hongian ar y pren hyd yr hwyr. Ac fe ddigwyddodd tua machlud haul, gorchmynnodd Josua, a thynnasant hwy i lawr o'r coed, a thaflasant hwy i mewn i'r ogof lle'r oeddent wedi ffoi yno, a rholasant gerrig ar yr ogof hyd heddiw. Ac fe gymeron nhw Makeda yn y dydd hwnnw, a lladdwyd hi â min y cleddyf, a dinistriwyd yn llwyr bob peth byw oedd ynddi, ac ni adawyd neb ynddi wedi ei achub nac wedi dianc, a gwnaethant i frenin Makeda yr un modd ag y gwnaethant i frenin Jericho. Ac aeth Josua i ffwrdd a holl Israel gydag ef o Makeda i Lebna, a gwarchodd Lebna. Ac fe draddododd yr Arglwydd hi i ddwylo Israel, a chymerasant hi, a'i brenin hi, a lladdasan nhw hi yng ngenau'r cleddyf, a phob peth anadlu ynddi, ac ni adawyd ynddi neb wedi ei achub nac wedi dianc, a gwnaethant i'w brenin hi yr un modd ag y gwnaethant i frenin Jericho. Ac aeth Josua i ffwrdd a holl Israel gydag ef o Lebna i Lachish, a gwarchaodd arni. Ac fe drosglywodd yr Arglwydd Lachish i ddwylo Israel. A chymerodd ef hi ar yr ail ddydd, a lladdason nhw hi â min y cleddyf, a dinistrison nhw hi yn llwyr, yn yr un modd ag y gwnaethon nhw i Libna. Yna aeth Elam brenin Gezer i fyny i

helpu Lachish, a tharodd Josua ef â cheg cleddyf, a'i bobl, hyd nes nad oedd neb ohonynt ar ôl yn fyw nac wedi dianc. Ac aeth Josua i ffwrdd a holl Israel gydag ef o Lachis i Odollam, a gwarchaodd arni a'i choncro. A rhoddodd yr Arglwydd hi yn llaw Israel, a chymerodd hi yn y dydd hwnnw, a lladdodd hi â min y cleddyf, a phob peth byw yn y dinistr a laddwyd, yn yr un modd ag y gwnaethant i Lachis. Ac aeth Josua i ffwrdd a holl Israel gydag ef i Hebron, a gwarchae arni. A thrawodd hi â min y cleddyf, a phob peth byw a oedd ynddi, ni adawyd neb yn fyw, yn yr un modd ag y gwnaethant i Odollam, fe'i dinistriasant yn llwyr hi, a phopeth a oedd ynddi. Ac fe drodd Josua yn ôl a holl Israel i Debir; ac wedi gwarchae arni, fe gymerasant hi, a'i brenin hi, a'i phentrefi hi; ac fe drawodd hi â min y cleddyf, ac fe ddinistriasant hi'n llwyr, a phob peth byw ynddi; ac ni adawsant ynddi neb wedi ei achub; fel y gwnaethant i Hebron ac i'w brenin hi, felly y gwnaethant i Debir ac i'w brenin hi. Ac fe drawodd Josua yr holl dir mynyddig, a'r Negef, a'r gwastad, a'r Asedoth, a'u brenhinoedd; ni adawodd ohonynt un wedi ei achub; ac fe ddinistriodd yn llwyr bob peth byw sy'n anadlu, yn y modd y gorchmynnodd yr Arglwydd Dduw Israel, o Cades Barnea hyd Gasa, yr holl Gosen hyd Gibeon. A thrawodd Josua holl frenhinoedd hwy a'u tir ar unwaith, oherwydd yr oedd Arglwydd Dduw Israel yn ymladd gydag Israel.

11

Fel y clywodd Iabis brenin Hasor, anfonodd at Iobab brenin

Maron, ac at frenin Simron, ac at frenin Acsaff, ac at y brenhinoedd wrth Sidon fawr, i'r wlad fynyddig ac i'r Araba gyferbyn â Chineroth, ac i'r gwastatir, ac i Phenaeddor, ac at y Canaaneaid arfordirol o'r dwyrain, ac at yr Amoriaid arfordirol, a'r Hethiaid, a'r Peresiaid, a'r Iebusiaid yn y mynydd, a'r Hefiaid, a'r rhai dan Hermon i dir Massyma. Ac aethant allan hwy a'u brenhinoedd gyda hwy, yn union fel tywod y môr o ran lliaws, a cheffylau a cherbydau llawer iawn. Ac fe ddaeth yr holl frenhinoedd hyn ynghyd ac fe gyfarfuasant gyda'i gilydd, ac fe wersyllasant wrth ddyfroedd Maron i ryfela yn erbyn Israel. Ac meddai'r Arglwydd wrth Josua, Paid ag ofni rhagddynt, oherwydd yfory yr awr hon yr wyf fi'n eu traddodi wedi eu trechu o flaen Israel; byddi'n nerfdarnu eu ceffylau, a byddi'n llosgi eu cerbydau yn llwyr â thân. Ac daeth Josua a'r holl bobl rhyfelgar arnynt wrth ddyfroedd Maron yn sydyn, a syrthiasant arnynt yn y wlad fynyddig. Ac fe draddododd yr Arglwydd hwy dan law Israel, ac wrth eu taro hwy fe'u herlidiodd hyd Sidon Fawr, ac hyd Maseron, ac hyd wastadeddau Massoch tua'r dwyrain, ac fe'u torrasant i lawr hyd nes nad oedd neb ohonynt ar ôl yn fyw. Ac fe wnaeth Josua iddynt yn y modd y gorchmynnodd yr Arglwydd iddo, llinyngopodd eu ceffylau, a llosgedd eu cerbydau â thân. Ac fe drodd Josua yn ôl yn yr amser hwnnw, a meddiannodd Hasor a'i brenin, ac yr oedd Hasor o'r blaen yn rheoli'r holl deyrnasoedd hyn. Ac fe laddwyd pob creadur byw ynddi â'r cleddyf, a dinistriwyd pawb yn llwyr, ac ni adawyd yr un creadur byw ynddi, a llosgwyd Hasor â thân. Ac holl ddinasoedd y teyrnasoedd, a'u brenhinoedd, cymerodd Josua hwy, a lladdodd hwy â min y cleddyf; a dinistrasant hwy

yn llwyr, yn y modd y gorchmynnodd Moses, gwas yr Arglwydd. Ond yr holl ddinasoedd a gafodd eu hamddiffyn ni losgwyd gan Israel; ar wahân i Hasor yn unig a losgwyd gan Israel, a'r holl ysbail ohoni a ysbeiliasant iddynt eu hunain feibion Israel; ond hwy i gyd a ddinistrasant yn llwyr yng ngenau'r cleddyf, hyd nes iddo ddinistrio hwy; ni adawsant ohonynt ddim yn anadlu. Yn y modd y gorchmynnodd yr Arglwydd i Foses ei was, a Moses yn yr un modd a orchmynnodd i Josua; ac felly y gwnaeth Josua, ni throseddodd ddim o'r holl bethau a orchmynnodd Moses iddo. A chymerodd Josua yr holl dir mynyddig, a'r holl dir Negef, a'r holl dir Gosen, a'r iseldir, a'r un tua'r gorllewin, a mynydd Israel, a'r pethau isel tua'r mynydd o fynydd Halac, a'r un sy'n codi i fyny i Seir, a hyd at Baal-gad, a gwastatiroedd Lebanon o dan y mynydd Hermon; a chymerodd yr holl frenhinoedd ohonynt, a lladdodd, a lladdodd. Ac am ddyddiau lawer bu Josua yn rhyfela yn erbyn y brenhinoedd hyn. Ac nid oedd dinas na chymerodd Israel; cymerodd hwy y cyfan mewn rhyfel. Oherwydd trwy'r Arglwydd y daeth i gryfhau eu calon hwy i gyfarfod mewn rhyfel yn erbyn Israel, fel y cânt eu dinistrio'n llwyr, fel na rodder trugaredd iddynt, ond fel y cânt eu dinistrio'n llwyr, yn y modd y dywedodd yr Arglwydd wrth Moses. Ac yn yr amser hwnnw daeth Josua, a dinistriodd yr Anakim o'r mynydd-dir, o Hebron, ac o Dabir, ac o Anaboth, ac o holl Jwda gyda'u dinasoedd, a dinistriodd Josua hwy. Ni adawyd yr un o'r Enakim ymhlith meibion Israel, ond yn unig yn Gaza, ac yn Gath, ac yn Ashdod y gadawyd rhai. A chymerodd Josua yr holl dir, fel y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses, a rhoddodd Josua hwy yn etifeddiaeth i Israel yn ôl dosbarthiad eu llwythau, a pheidiodd y

tir â rhyfela.

12

A dyma frenhinoedd y ddaear, y rhai a laddodd meibion Israel, ac etifeddasant eu tir hwy tu hwnt i'r Iorddonen o gyfeiriad codiad haul o ddyffryn Arnon hyd at fynydd Hermon, a holl dir Araba o'r dwyrain. Sihon brenin yr Amoriaid, a oedd yn byw yn Heshbon, gan reoli o Arnon, sydd yn y dyffryn wrth ran o'r ceunant, a hanner Gilead hyd at Jabbok, ffiniau meibion Ammon. Ac Arabah hyd at Fôr Chinnereth tua'r dwyrain, ac hyd at Fôr Arabah, Môr yr Halen o'r dwyrain ar hyd y ffordd at Beth-jeshimoth, o Teman dan Asedoth-phasga. Ac roedd Og brenin Bashan wedi ei adael o'r cewri, yr un oedd yn byw yn Ashtaroth ac yn Edrei, yn rheolwr o fynydd Hermon ac o Salecah, a'r holl Bashan hyd at ffiniau'r Geshuriaid, a'r Machi, a hanner Gilead, ffiniau Sihon brenin Heshbon. Tarodd Moses fab yr Arglwydd a meibion Israel hwy; a rhoddodd Moses hi yn etifeddiaeth i Reuben, ac i Gad, ac i hanner llwyth Manasseh. Ac y rhain oedd brenhinoedd yr Amoriaid, y rhai a laddodd Josua a meibion Israel y tu hwnt i'r Iorddonen wrth y môr Baal Gad ym mhaith Libanus, a hyd at fynydd Halac yn mynd i fyny i Seir; a rhoddodd Josua hi i lwythau Israel i'w hetifeddu yn ôl eu rhan hwy, yn y mynydd, ac yn y paith, ac yn Araba, ac yn Asedoth, ac yn yr anialwch, a Negeb; yr Hethiad, a'r Amoriad, a'r Canaaniad, a'r Perisiad, a'r Hefiad, a'r Jebusiad. Y brenin Jericho, a'r brenin Ai, yr hon sydd yn agos i Fethel, brenin Jerwsalem, brenin

Hebron, brenin Jarmuth, brenin Lachish, brenin Elam, brenin Gezer, brenin Debir, brenin Geder, brenin Hormah, brenin Ader, brenin Libnah, brenin Adullam, brenin Elath, brenin Tappuah, brenin Hepher, brenin Affec y Sharon, brenin Asom, brenin Shimron, brenin Madon, brenin Achshaph, brenin Cades, brenin Jokneam, brenin Dor, brenin Jokneam y Carmel, brenin Adullam y Phenneador, brenin Gai y Galilea, brenin Tirzah; y rhain i gyd yn frenhinoedd naw ar hugain.

13

Ac roedd Josua yn hŷn, wedi mynd ymlaen mewn dyddiau, a dywedodd yr Arglwydd wrth Josua, Rwyt ti wedi mynd ymlaen mewn dyddiau, ac y mae'r tir yn aros yn fawr i'w etifeddu. Ac y tir hwn wedi ei adael; ffiniau'r Philistiaid, y Gesuriad, a'r Canaaneaid, o'r anghyfannedd sydd gyferbyn â'r Aifft hyd ffiniau Ecron ar y chwith i'r Canaaneaid fe'i cyfrifir i'r pum llywodraethwr y Philistiaid, y Gasead, a'r Ashdodiad, a'r Ashceloniad, a'r Gittiad, a'r Ecroniad, a'r Afiad, o Teman a phob tir Canaan gyferbyn â Gasa, a'r Sidoniaid hyd Affec, hyd ffiniau'r Amoriaid, a'r holl dir Galiath y Philistiaid, a'r holl Libanus o godiad haul o Gilgal dan y mynydd Hermon hyd fynedfa Hamath, pawb sy'n preswylio'r mynydd-dir o'r Libanus hyd Masereth Memphomaim. Pob un o'r Sidoniaid, fe ddinistria i nhw yn llwyr o flaen Israel; ond rhannu hi yn etifeddiaeth i Israel, yn y modd y gorchymynais i i ti. Ac yn awr rhanna'r tir hwn yn etifeddiaeth i'r naw llwyth, ac i hanner llwyth Manasse.

O'r Iorddonen hyd y Môr Mawr tua'r gorllewin lle mae'r haul yn machlud fe roi di ef; bydd y Môr Mawr yn ffinio. I'r ddwy lwyth, a hanner lwyth Manasse, sef Reuben a Gad, rhoddodd Moses dir y tu hwnt i'r Iorddonen; tua'r dwyrain rhoddodd Moses, gwas yr Arglwydd, iddynt, o Aroer, sydd ar lan ffrwd Arnon, a'r ddinas sydd yng nghanol y ceunant, a'r holl Misor o Medeba; Holl ddinasoedd Sihon brenin yr Amoriaid, a deyrnasod yn Hesbon hyd ffiniau meibion Ammon; A Gilead, a ffiniau Gesur, a'r Maachathiaid, holl fynydd Hermon, a'r holl Basan hyd Saleca; Holl deyrnas Og yn Basan, a deyrnasod yn Ashtaroth ac yn Edrei; hwn oedd yn weddill o'r cewri, a thrawodd Moses ef, a'i ddinistrio'n llwyr. Ac ni ddinistriodd meibion Israel y Gesiraid, a'r Machatiad, a'r Canaaneaid yn llwyr, a phreswylodd brenin Gesir a'r Machatiad ymhlith meibion Israel hyd heddiw. Ac eithrio llwyth Lefi, ni roddwyd etifeddiaeth; yr Arglwydd Dduw Israel, hwn oedd eu hetifeddiaeth hwy, fel y dywedodd yr Arglwydd wrthynt, a dyma'r dosbarthiad a ddosbarthodd Moses i feibion Israel yn Araboth Moab y tu hwnt i'r Iorddonen gyferbyn â Jericho. Ac rhoddodd Moses i lwyth Reuben yn ôl eu clannau. Ac fe ddaeth eu ffiniau nhw o Aroer, yr hon sydd gyferbyn â cheunant Arnon, a'r ddinas yr hon yn y ceunant Arnon; a'r holl Misor, hyd Hesbon, a'r holl ddinasoedd oedd yn y Misor, a Dibon, a Bamoth Baal, a thŷ Meelboth, a Basan, a Bakedmoth, a Maiphaad, a Cariathaim, a Sebama, a Serada, a Seion yn y mynydd Enab, a Beth Peor, a Asedoth Fasga, a Beth Jeshimoth, a'r holl ddinasoedd y Misor, a'r holl deyrnas Sihon brenin yr Amoriaid, yr hwn y trawodd Moses ef a arweinwyr Midian, ac Efi, a Roboc, a Sur, ac Hur, a Robe tywysog ysbail

Seion, a'r rhai oedd yn preswylio Seion. Ac lladdasant Balaam fab Beor, y gwelydd, yn y frwydr. Daeth i fod ffiniau Reuben, sef yr Iorddonen yn ffin. Dyma etifeddiaeth meibion Reuben yn ôl eu llwythau, eu dinasoedd a'u ffermydd. Rhoddodd Moses i feibion Gad yn ôl eu clannau. Ac fe ddaeth eu terfynau hwy yn Jaser, holl ddinasoedd Gilead, a hanner tir meibion Ammon hyd at Araba, yr hon sydd gyferbyn ag Arad. Ac o Hesbon hyd at Araboth yn ôl y Mispa, a Botanim, a Maan hyd at ffiniau Dibon, ac Enadom ac Othargai a Bainthanabra a Succoth a Shaphan a gweddill teyrnas Sihon brenin Hesbon; a bydd yr Iorddonen yn ffinio hyd at ran o fôr Chinereth tu hwnt i'r Iorddonen o'r dwyrain. Dyma etifeddiaeth meibion Gad yn ôl eu llwythau ac yn ôl eu dinasoedd; yn ôl eu llwythau byddant yn troi eu gwar o flaen eu gelynion, oherwydd daeth i fodolaeth yn ôl eu llwythau eu dinasoedd a'u ffermydd. A rhoddodd Moses i hanner llwyth Manasse yn ôl eu clannau. Ac fe ddaeth eu ffiniau o Maan, a holl deyrnas Basan, a holl deyrnas Og brenin Basan, a holl bentrefi Jair, sydd yn Basan, trigain o ddinasoedd. Ac hanner Gilead, ac yn Ashtaroth, ac yn Edrei, dinasoedd teyrnas Og yn Bashan, i feibion Machir, meibion Manasseh, ac i hanner meibion Machir, meibion Manasseh, yn ôl eu llwythau. Dyma'r rhai a etifeddodd Moses y tu hwnt i'r Iorddonen yn Araboth Moab, y tu hwnt i'r Iorddonen gyferbyn â Jericho tua'r dwyrain.

14

A dyma'r rhai a ddosbarthodd etifeddiaeth i feibion Israel yn

nhir Canaan, y rhai y dosbarthodd Eleasar yr offeiriad, a Josua fab Nun, a phenaethiaid teuluoedd llwythau meibion Israel etifeddiaeth iddynt. Yn ôl coelbrenni fe wnaethon nhw etifeddu, fel y gorchmynnodd yr Arglwydd trwy law Josua i'r naw llwyth, ac i hanner y llwyth o'r tu draw i'r Iorddonen. Ac i'r Lefiaid ni roddodd etifeddiaeth yn eu plith, oherwydd roedd meibion Joseff yn ddwy lwyth, Manasse ac Effraim; ac ni roddwyd cyfran yn y tir i'r Lefiaid, ond dinasoedd i fyw ynddynt, a'r porfeydd wedi'u neilltuo ar gyfer eu hanifeiliaid, a'u hanifeiliaid hwy. Yn y modd y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses, felly y gwnaeth meibion Israel, ac fe rhanasant y tir. Ac fe ddaeth meibion Jwda at Josua yn Gilgal, a dywedodd Caleb fab Jeffwne y Cenisead wrtho, Ti'n gwybod y gair a lefarodd yr Arglwydd wrth Moses, gŵr Duw, amdanaf fi a thithau yn Cades-barne. Roeddwn i'n ddeugain mlwydd oed pan anfonodd Moses, mab Duw, fi o Cades-barnea i ysbïo'r tir, ac atebais iddo air yn ôl ei feddwl Aeth fy mrodyr i fyny gyda mi a throesant galon y bobl, ond cefais fy llwyr benderfynu i ddilyn yr Arglwydd fy Nuw. Ac tyngodd Moses yn y diwrnod hwnnw, gan ddweud, Y tir yr oeddet ti wedi camu arno, i ti y bydd yn etifeddiaeth ac i'th blant hyd byth, oherwydd yr oeddet ti wedi ymroi i ddilyn ar ôl yr Arglwydd ein Duw. Ac nawr mae'r Arglwydd wedi fy nghynnal i yn y modd y dywedodd; dyma'r pedwar degfed a'r pumed flwyddyn, o'r amser y llefarodd yr Arglwydd y gair hwn wrth Foses; ac aeth Israel yn yr anialwch; ac nawr dyma fi heddiw yn bedwar ugain a phump oed; Rwy'n dal heddiw yn gryf, fel pan anfonodd Foses fi, yn yr un modd rwy'n gryf nawr i fynd allan ac i fynd i mewn i'r rhyfel. Ac yn awr gofynnaf i ti am y mynydd hwn, fel y

dywedodd yr Arglwydd y dydd hwnnw, oherwydd clywsoch y gair hwn yn y dydd hwnnw; ond yn awr mae'r Anakim yno, dinasoedd caerog a mawr, os felly y bydd yr Arglwydd gyda mi, fe ddinistriaf hwy, yn y modd y dywedodd yr Arglwydd wrthyf. A bendithiodd Josua ef, a rhoddodd Hebron i Caleb fab Jeffune, fab Cenas, yn etifeddiaeth. Oherwydd hyn daeth Hebron i Caleb fab Jephunneh y Kenisiad yn etifeddiaeth hyd y dydd hwn, oherwydd iddo ef ddilyn gorchymyn Arglwydd Duw Israel. Ond enw Hebron oedd gynt ddinas Argob, prif ddinas yr Anaciaid hon, a pheidiodd y tir â rhyfel.

15

Ac fe ddigwyddodd fod ffiniau llwyth Jwda yn ôl eu clannau hwy o ffiniau Idwmea o anialwch Sin hyd at Cades tua'r De. Ac fe ddaeth eu ffiniau i fod o'r De hyd at ran o'r môr halen, o'r grib sy'n arwain tua'r De. Ac mae'n mynd trwodd gyferbyn â'r esgyniad o Acrabim; ac mae'n mynd o gwmpas Sena, ac mae'n mynd i fyny o'r De at Cades-barnea; ac mae'n mynd allan o Hesron, ac mae'n mynd i fyny i Adar; ac mae'n mynd allan i'r gorllewin o Cades, ac mae'n mynd allan at Asmon, ac mae'n ymestyn hyd at geunant yr Aifft; a bydd diwedd y ffiniau ar y môr; dyma yw eu ffiniau hwy o'r De. Ac y ffiniau o'r dwyrain yr holl Fôr Halen hyd yr Iorddonen. Ac roedd eu ffiniau o'r Gogledd, ac o fryncyn y môr ac o ran yr Iorddonen. Mae'n camu ar y ffiniau ar Bethaglaam; ac mae'n mynd heibio o'r Gogledd ar Betharabah, ac mae'n codi'r ffiniau ar garreg Bohan fab Reuben;

Ac mae'n codi'r ffiniau ar y pedwerydd o geunant Achor, ac mae'n disgyn ar Gilgal, yr hon sydd gyferbyn â'r esgyniad Adummim, yr hon sydd yn ôl y De i'r ceunant, ac mae'n ymestyn ar ddŵr ffynnon yr haul; a bydd ei allanfa yn ffynnon Rogel; Ac mae'n codi'r ffiniau i geunant Hinnom, ar gefn y Jebusiad o'r De; hon yw Jerwsalem; ac mae'n ymestyn y ffiniau ar gopa mynydd, yr hon sydd yn ôl wyneb ceunant Hinnom tua'r môr, yr hon sydd o ran tir Rephaim ar y gogledd; Ac mae'n ymestyn y ffin o gopa'r mynydd ar ffynnon dŵr Naphtho, ac mae'n ymestyn i fynydd Ephron; a bydd yn arwain y ffin i Baal; hon yw dinas Jearim. Ac fe fydd y ffin yn mynd o gwmpas o Baal at y môr, ac fe fydd yn mynd heibio i mewn i fynydd Assar ar gefn dinas Iarin o'r Gogledd; hon yw Chaslon; ac fe fydd yn mynd i lawr at ddinas yr haul, ac fe fydd yn mynd heibio at y De; Ac mae'r ffin yn ymestyn yn ôl cefn Ecron at y gogledd, ac fe fydd yn ymestyn y ffiniau i mewn i Succoth, ac fe fydd ffiniau yn mynd heibio at y De, ac fe fydd yn ymestyn at Lebna, ac fe fydd allanfa'r ffiniau at y môr; Ac eu ffiniau hwy o'r môr, y môr mawr fydd yn marcio'r ffin. Dyma'r ffiniau meibion Jwda o gwmpas yn ôl eu llwythau hwy. Ac i Caleb fab Jephunneh rhoddodd ran yng nghanol meibion Jwda trwy orchymyn Duw, a rhoddodd Josua iddo'r ddinas Arboc, prifddinas Anac; hon yw Hebron. Ac o yna dinistriodd Caleb fab Jephunneh dri mab Anak, sef Sheshai a Talmai ac Ahiman. Ac aeth Caleb i fyny o yno at drigolion Debir, ac enw Debir gynt oedd Dinas Ysgrifau. Ac meddai Caleb, Pwy bynnag a gymer ac a gipia ddinas y Llythrennau ac a gymryd feddiant ohoni, rhoddaf iddo fy merch Achsa yn wraig. A chymerodd Othniel fab Cenas, brawd Caleb, hi, a rhoddodd iddo

ef Achsa ei ferch yn wraig. Ac fe ddigwyddodd wrth iddi fynd allan, a chymerodd gyngor ag ef, gan ddweud, Gofynnaf fy nhad am faes, a gwaeddodd o'r asyn, a dywedodd Caleb wrthi, Beth sydd i ti? Ac meddai wrtho, Rho i mi fendith, oherwydd i dir Negeb y rhoddaist fi, rho i mi'r Bothanis, ac rhoddodd ef iddi'r Gonathlah uchaf a'r Gonathlah isaf. Dyma etifeddiaeth llwyth meibion Jwda. Daethant yn ddinasoedd, eu dinasoedd tuag at lwyth meibion Jwda ar ffiniau Edom ar yr anialwch, a Baiseheel, ac Ara, ac Asor, ac Icam, a Regma, ac Aruel, a Cades, ac Asorionain, a Mainam, a Balmainan, a'u pentrefi hwy, a dinasoedd Aseron, hon yw Asor, a Sen, a Salmaa, a Molada, a Seri, a Baiphalath, a Cholaseola, a Beerseba; a'u pentrefi hwy, a'u ffermydd hwy, Bala, a Bacoc, ac Asom, ac Elboudad, a Bethel, a Horma, a Siclac, a Macharim, a Sethenac, a Labos, a Sale, ac Eromoth; dinasoedd naw ar hugain, a'u pentrefi hwy. Yn y gwastad Ashtaol, a Zorah, ac Eshtaol. Ac Ramen, a Tano, ac Iluthoth, a Maiani, ac Iermouth, ac Adullam, a Membra, a Saocho, ac Iazeka, a Sakarim, a Gadera, a'i ffermydd; pedair ar ddeg o ddinasoedd, a'u pentrefi. Senna, ac Adasan, a Magadalgad, a Dalad, a Mispa, ac Iachareel, a Basedoth, ac Ideadalea, a Chabra, a Maches, a Maachos, a Geddor, a Bagadiel, a Noman, a Machedan; un deg chwech o ddinasoedd, a'u pentrefi hwy; Lebna, ac Ithak, ac Anoch, ac Iana, a Nasib, a Keilam, ac Akiezi, a Kezib, a Bathesar, ac Ailom; deg o ddinasoedd, a'u pentrefi hwy; Ecron, a'i phentrefi hi a'u ffermydd hwy, o Ecron Gemna; a phob un cymaint ag sydd yn agos at Ashdod; a'u pentrefi hwy, Asiedoth, a'i phentrefi hi, a'i ffermydd hi; Gasa, a'i phentrefi hi, a'i ffermydd hi hyd at ffrwd

yr Aifft, a'r môr mawr yn ffinio. Ac yn y wlad fynyddig Samir, a Jether, a Socha, a Renna, a dinas Llythrennau, hon yw Debir, ac Anon, ac Es, a Man, ac Aisam, a Gosom, a Chalou, a Channa, a Gelom; un ar ddeg o ddinasoedd, a'u pentrefi hwy; Airem, a Remna, a Soma, a Jemain, a Baithachou, a Phacua, ac Euma, a dinas Arbok, hon yw Hebron, a Soraith; naw o ddinasoedd, a'u ffermydd hwy; Maor, a Carmel, ac Ozib, ac Itan, a Jariel, ac Arikam, a Zakanaim, a Gibeah, a Thamnatha; naw o ddinasoedd, a'u pentrefi hwy; Ailoua, a Beth Zur, a Geddon, a Magaroth, a Baithanam, a Thekoum; chwe dinas, a'u pentrefi hwy; Kariathbaal, hon yw dinas Iarim, a Sotheba; dwy ddinas, a'u ffermydd hwy; a Baddargeis, a Tharabaam, ac Ainon, ac Aiochioza, a Naphlazon, a dinasoedd Sadon, ac Arkades; saith o ddinasoedd, a'u pentrefi hwy. Ac yr oedd y Jebwsiad yn preswylio yn Jerwsalem, ac ni allai meibion Jwda eu dinistrio hwy, ac yr oedd y Jebwsiaid yn preswylio yn Jerwsalem hyd y dydd hwn.

16

A digwyddodd fod ffiniau meibion Joseff o'r Iorddonen wrth Jericho o'r dwyrain, ac fe fydd yn mynd i fyny o Jericho i'r mynydd-dir, yr anialwch, i Fethel Luza. A bydd yn mynd allan i Bethel, a bydd yn pasio heibio ar ffiniau Ahatarthi. Ac fe fydd yn mynd trwodd at y môr at ffiniau Attalim hyd at ffiniau Beth-horon Isaf, a bydd eu hallfa at y môr. Ac etifeddodd meibion Joseff, Effraim a Manasse. A daeth ffiniau meibion Effraim yn ôl

eu llwythau, a daeth ffiniau eu hetifeddiaeth o'r dwyrain, Ataroth ac Eroch hyd at Fethhoron uchaf, a Gasara. Ac fe ddaw y ffiniau ar y môr i mewn i Icasmon o'r Gogledd Poeth; fe â o gwmpas ar y dwyrain i mewn i Thenasa, a Selles, ac fe â heibio o'r dwyrain i mewn i Ianoka, ac i mewn i Macho, ac Ataroth, a'u pentrefi; ac fe ddaw ar Jericho, ac fe â allan ar yr Iorddonen. Ac o'r Bedd bydd y ffiniau yn mynd at y môr at Chelcana, a bydd eu hallanfa at y môr; hon yw etifeddiaeth llwyth Effraim yn ôl eu teuluoedd. A'r dinasoedd a osodwyd ar wahân i feibion Effraim yng nghanol etifeddiaeth meibion Manasse, yr holl ddinasoedd a'u pentrefi. Ac ni ddinistríodd Effraim y Canaanead oedd yn preswylio yn Geser, ac preswylodd y Canaanead yn Effraim hyd y dydd hwn, hyd nes aeth Pharo brenin yr Aifft i fyny, a chymerodd hi, a'i llosgi hi yn y tân, a'r Canaaneaid, a'r Peresiaid, a'r preswylwyr yn Geser, trywanasant hwy, a rhoddodd Pharo hi yn waddol i'w ferch.

17

Ac fe ddigwyddodd fod ffiniau llwyth meibion Manasse, oherwydd hwn oedd y cyntafanedig i Joseff, i Machir y cyntafanedig i Manasse, tad Gilead, oherwydd roedd ef yn ddyn rhyfelwr, yn Galaaditis ac yn Basanitis. A digwyddodd i feibion Manasse, y gweddill, yn ôl eu llwythau, sef i feibion Iezer, ac i feibion Helek, ac i feibion Jeziel, ac i feibion Sichem, ac i feibion Shemida, ac i feibion Hepher; y rhain oedd y gwrywod yn ôl eu llwythau. Ac i Salpaad fab Hepher nid oedd ganddo feibion ond

merched, a dyma enwau merched Salpaad: Maala, Noua, Egla, Melcha, a Thersa. Ac fe safasant o flaen Eleasar yr offeiriad, ac o flaen Iesua, ac o flaen y llywodraethwyr, gan ddweud, Gorchymynodd Duw trwy law Moses roi i ni etifeddiaeth ymhlith ein brodyr, ac fe roddwyd iddynt hwy trwy orchymyn yr Arglwydd goelbren ymhlith brodyr eu tad. Ac syrthiodd eu llinell fesur o Anassa, a phlain Labek o dir Gilead, sydd tu hwnt i'r Iorddonen; Oherwydd etifeddodd merched meibion Manasse etifeddiaeth yng nghanol eu brodyr; ond daeth tir Gilead i feibion Manasse oedd ar ôl. Ac fe ddaeth ffiniau meibion Manasseh hyd at Ddelehanath, yr hon sydd gyferbyn â meibion Anath, ac mae'n mynd ymlaen at y ffiniau at Jamin ac Jassib at ffynnon Taphthoth. I Manasse y bydd, a Thapheth ar ffiniau Manasse i feibion Effraim. Ac fe fydd y ffiniau yn disgyn ar geunant Cana tua'r de yn ôl ceunant Jariel; terfinth i Effraim rhwng dinas Manasse; a ffiniau Manasse ar y gogledd i'r ffrwd; a bydd ei derfyn yn fôr o'r de i Effraim, ac ar y gogledd i Manasse; a bydd y môr yn ffin iddynt; ac ar Aser byddant yn ymuno ar y gogledd, ac i Issachar o'r dwyrain. A bydd i Manasse yn Issachar ac yn Asher Baitan a'r pentrefi ohonynt, a'r rhai sy'n preswylio Dor, a'i phentrefi, a'r rhai sy'n preswylio Megiddo, a'i phentrefi, a'r trydydd o Mapheta, a'i phentrefi. Ac ni allai meibion Manasse ddinistrio'r dinasoedd hyn, a daeth y Canaanead i breswylio yn y tir hwn. Ac fe ddigwyddodd, gan i feibion Israel gryfhau, fe wnaethant y Canaaneaid yn ddeiliaid, ond ni dinistriasant hwy yn llwyr. Gwrthwynebu wnaeth meibion Joseff wrth Josua, gan ddweud, pam wnaethoch chi ddyrannu i ni un etifeddiaeth, ac un rhan fesuredig? Ond pobl fawr wyf i, ac mae Duw wedi fy

mendithio i. Ac meddai Josua wrthynt, Os pobl fawr wyt ti, dos i fyny i'r goedwig a chliria le i ti dy hun os yw mynydd Effraim yn rhy gyfyng i ti. Ac meddent, Nid yw mynydd Effraim yn ein plesio ni, ac mae gan y Canaaneaid sy'n preswylio ynddo yn Bethsan, ac yn ei phentrefi, yn nyffryn Jesreel, geffylau dewisedig a haearn. Ac meddai Josua wrth feibion Joseff, os pobl fawr wyt ti ac os mae cryfder mawr gen ti, ni fydd gen ti un etifeddiaeth; Oherwydd bydd y goedwig i ti, oherwydd coedwig yw hi a byddi di'n ei chlirio hi, a bydd hi i ti; a phan fyddi di'n dinistrio'n llwyr y Canaanead, oherwydd mae ceffyl dewisol ganddo ef; oherwydd rwyt ti'n gryfach nag ef.

18

A chynullodd holl gynulleidfa meibion Israel yn Seilo, a gosasant yno babell y dystiolaeth, a darostyngwyd y tir ganddynt. Ac fe adawyd meibion Israel na etifeddasant, saith llwyth. A dywedodd Josua wrth feibion Israel, Hyd pa bryd y byddwch yn mynd yn flinedig i etifeddu'r tir a roddodd yr Arglwydd ein Duw? Rhowch o'ch plith dri dyn o bob llwyth, ac wedi iddynt godi gadewch iddynt fynd trwy'r tir, a gadewch iddynt ei ddisgrifio o fy mlaen i, fel y bydd yn angenrheidiol ei rannu. Ac aethant trwodd ato ef; a rhannodd iddynt saith cyfran; bydd Jwda yn sefyll iddynt yn ffin o'r De, a bydd meibion Joseff yn sefyll iddynt o'r Gogledd. Chi ond rhannwch y tir yn saith rhan, a dewch â hwy yma ataf fi, a byddaf yn bwrw coelbren i chi gerbron yr Arglwydd ein Duw. Nid oes cyfran i feibion Lefi yn

eich plith chi; oherwydd offeiriadaeth yr Arglwydd yw ei gyfran ef; ac fe gymerodd Gad a Reuben a hanner llwyth Manasse eu hetifeddiaeth y tu hwnt i'r Iorddonen tua'r dwyrain, yr hon a roddodd Moses gwas yr Arglwydd iddynt. Ac wedi i'r dynion godi, aethant, a gorchymynodd Josua i'r dynion oedd yn mynd i arolygu'r tir, gan ddweud, Ewch ac arolygwch y tir, a dewch ataf fi, ac yma byddaf yn bwrw coelbren i chwi gerbron yr Arglwydd yn Seilo. Ac aethant, a theithiasant drwy'r tir, a gwelsant hi, ac ysgrifennasant amdani yn ôl dinasoedd, saith rhaniad mewn llyfr, a daethant at Josua. Ac fe daflodd Josua goelbren iddynt yn Seilo gerbron yr Arglwydd. Ac aeth y coelbren allan i lwyth Benjamin yn gyntaf yn ôl eu clannau hwy, ac aeth ffiniau eu coelbren hwy allan rhwng meibion Jwda a rhwng meibion Joseff. A daeth eu ffiniau o'r Gogledd, o'r Iorddonen bydd y ffiniau yn mynd i fyny ar hyd cefn Jericho o'r Gogledd, a bydd yn mynd i fyny ar y mynydd tua'r môr, a bydd ei allfa ym Mabdaritis Bethon. Ac bydd y ffin yn mynd trwodd o yna i Luz ar gefn Luz o'r De ohoni, sef Bethel, ac yna bydd y ffin yn disgyn i Matarot Orech ar y mynydd-dir, sydd tua'r De o Beth-horon Isaf. Ac fe fydd yn mynd trwy'r ffiniau ac yn mynd heibio ar y rhan sy'n edrych ger y môr o'r De o'r mynydd ar wyneb Beth-horon y De, a bydd ei allfa i mewn i Ciriath-baal; hon yw Ciriath-jearim, dinas meibion Jwda; hon yw'r rhan tuag at y môr. A'r rhan tua'r De o ran Kariath Baal, a bydd y ffiniau'n mynd trwodd i Gasin, at ffynnon ddŵr Naphto. A bydd y ffiniau yn disgyn ar ran, hyn yw yn ôl wyneb dyffryn Sonnam, yr hwn sydd o ran Emek Rephaim o'r Gogledd, a bydd Gehenna yn disgyn ar gefn yr Jebwsiaid o'r De; bydd yn disgyn ar ffynnon Rogel; A bydd yn

mynd trwodd i ffynnon Beth Shemesh; a bydd yn mynd heibio i Galiloth, yr hon sydd gyferbyn tuag at esgynfa Adummim; a bydd yn disgyn ar garreg Bohan meibion Reuben; a bydd yn mynd trwodd yn ôl cefn Beth Arabah o'r Gogledd, a bydd yn disgyn ar y ffiniau ar gefn y môr o'r Gogledd. A bydd allfa'r ffiniau ar grib Môr yr Halwynau tua'r Gogledd i gyfeiriad yr Iorddonen o'r De, dyma'r ffiniau o'r De. A bydd yr Iorddonen yn ffinio o'r dwyrain, hon yw etifeddiaeth meibion Benjamin, ei ffiniau o amgylch yn ôl eu llwythau. Ac fe ddaeth dinasoedd meibion Benjamin yn ôl eu llwythau nhw Jericho, a Bethegaio, ac Amecasis, a Baithabara, a Sarai, a Besana, ac Aiein, a Phara, ac Effrata, a Caraffa, a Ceffira, a Moni, a Gibea, deuddeg dinas; a'u pentrefi nhw, Gibeon, a Rama, a Beeroth, a Massema, a Miron, ac Amoke, a Phira, a Caphan, a Nacan, a Selecan, a Thareela, ac Iebus; hon yw Jerwsalem; a Gabaoth, Iarim, tri ar ddeg o ddinasoedd, a'u pentrefi nhw; hon yw etifeddiaeth meibion Benjamin yn ôl eu llwythau nhw.

19

Ac aeth yr ail goelbren allan i feibion Simeon, a daeth eu hetifeddiaeth rhwng cyfranau meibion Jwda. Ac fe ddaeth eu hetifeddiaeth hwy yn Beerseba, a Samaa, a Moladah, a Hazar Shual, a Balah, a Iason, a Eltolad, a Bethul, a Hormah, a Ziklag, a Beth Marcaboth, a Hazar Susah, a Beth Lebaoth, a'u caeau hwy; tri ar ddeg o drefi, a'u pentrefi hwy. Eremmon, a Thalcha, a Jether, a Asan; pedair dinas a'u pentrefi o gwmpas eu dinasoedd

hyd at Balek wrth fynd i Bameth tua'r De; hon oedd etifeddiaeth llwyth meibion Simeon yn ôl eu teuluoedd. O goelbren Jwda y daeth etifeddiaeth llwyth meibion Simeon, oherwydd daeth rhan meibion Jwda yn fwy na'u heiddo hwy, ac etifeddodd meibion Simeon yng nghanol eu coelbren hwy. Ac aeth y coelbren trydydd allan i Sabulon yn ôl eu llwythau; bydd terfynau eu hetifeddiaeth, Esedekgola eu terfynau, y môr a Magelda, a bydd yn uno ar Betharaba i'r ceunant, sydd gyferbyn â Iecman. Ac fe ddychwelydd o Seddouk allan o gyferbyn o'r dwyrain Bethsames ar ffiniau Chaselothaith, a bydd yn mynd trwodd ar Dabiroth, a bydd yn mynd i fyny ar Phanggai. Ac o yno bydd yn mynd o gwmpas o'r cyfeiriad cyferbyn tua'r dwyrain at Geba, at ddinas Kattath, a bydd yn mynd trwodd at Rimmon i graig y clogwyn. A bydd yn mynd o gwmpas ffiniau ar y Gogledd ar Amoth, a bydd eu terfyniad ar Gaiphael, a Katanath, a Nabaal, a Symoon, a Jericho, a Baithman. Dyma etifeddiaeth llwyth meibion Zebulun yn ôl eu teuluoedd, y dinasoedd a'u pentrefi. Ac i Issachar aeth y pedwerydd coelbren allan. A daeth eu ffiniau yn Jazel, a Chesaloth, a Sunam, ac Agis, a Shion, a Reeroth, ac Anachereth, a Dabiron, a Kishon, a Rebes, a Remmas, a Jeon, a Tomman, ac Aimarek, a Bersaphes. A bydd yn cyfarfod â'r ffiniau ar Gaithbor, ac ar Salim yn ôl y môr, a Baithsamys, a bydd ei allanfa o'r ffiniau yn yr Iorddonen. Dyma etifeddiaeth llwyth meibion Issachar yn ôl eu clannau, y dinasoedd a'r pentrefi. Ac aeth y pumed coelbren allan i Aser yn ôl eu llwythau. Ac daeth eu ffiniau yn Exeleketh, ac Aleph, ac Baithok, ac Keaph, ac Elimelech, ac Ammiel, ac Maasa; a bydd yn ymuno â'r Carmel wrth y môr, ac â Sion, ac Labanath. Ac fe fydd

yn troi yn ôl o ddwyrain yr haul a Beth Egeneth, a bydd yn ymuno â Sabulon ac Ecgai, a Phthael tua'r Gogledd, a bydd yn mynd i mewn i ffiniau Saphthaibethme, ac Inael, a bydd yn mynd trwodd i Chobamasomel, ac Elbon, a Rahab, ac Ememaon, a Kanthan hyd at Sidon fawr. A bydd y ffiniau yn troi yn ôl i Rama, a hyd at ffynnon Masphassat, ac at y Tyriaid; a bydd y ffiniau yn troi yn ôl ar Iasiph, a bydd ei derfyn ef y môr, ac Apoleb, ac Echozob, ac Archob, ac Aphek, a Raau. Dyma etifeddiaeth llwyth meibion Asher yn ôl eu clannau, y dinasoedd a'u pentrefi. Ac i Naphtali daeth y chweched coelbren allan. Ac fe ddaeth ffiniau hwy yn Moolam, a Mola, a Besemiin, ac Arme, a Nabok, ac Iephthamai, hyd at Dodam, a bu ei deithiau ef yn Iorddonen. A bydd y ffiniau'n dychwelyd at y môr yn Aththabor, a bydd yn mynd trwodd oddi yno i Iakana, a bydd yn cyfarfod â Sebwlon o'r De, ac Asher a fydd yn cyfarfod wrth y môr, a'r Iorddonen o ddwyrain yr haul. Ac y dinasoedd caerog y Tyriaid, Tyrus, ac Omathadaceth, a Chenereth, ac Armaith, ac Arael, ac Asor, a Chades, ac Assari, a ffynnon Asor, a Cheroe, a Megalaarim, a Baiththame, a Thessamys. Dyma etifeddiaeth llwyth meibion Naphtali. Ac i Dan aeth allan y coelbren seithfed; Ac daeth eu ffiniau yn Sarath, ac Asa, a dinasoedd Sammaus, a Salamin, ac Ammon, a Silatha, ac Elon, a Thamnatha, ac Ecron, ac Alcatha, a Begethon, a Gebeelan, ac Azor, a Banaibakat, a Gethremmon, ac o fôr Hieracon y ffin yn agos at Jopa. Dyma etifeddiaeth llwyth meibion Dan yn ôl eu teuluoedd hwy, eu dinasoedd hwy a'u pentrefi hwy. Ac aeth meibion Dan ac ymladdodd yn erbyn Lachish, a chipiasant hi, a tharawsant hi â min y cleddyf; ac ymsetlasant ynddi a galwasant ei henw hi

Lasendan. Ac aethant i gymryd meddiant o'r tir yn ôl eu terfyn hwy; a rhoddodd meibion Israel etifeddiaeth i Josua fab Nun yn eu plith hwy trwy orchymyn Duw, a rhoddasant iddo ef y ddinas a ofynnodd amdani, Timnath Serah, sydd ym mynydd Effraim; ac adeiladodd y ddinas, ac arhosodd ynddi. Dyma'r rhaniadau a roddodd Eleasar yr offeiriad, a Josua fab Nun, a phenaethiaid y teuluoedd ymhlith llwythau Israel yn etifeddiaeth trwy goelbren yn Seilo gerbron yr Arglwydd, wrth ddrysau pabell y dystiolaeth, ac aethant i gymryd meddiant o'r tir.

20

A siaradodd yr Arglwydd â Josua, gan ddweud, siarada â meibion Israel, gan ddweud, rhowch ddinasoedd y llochesau, y rhai y dywedais amdanynt wrthych trwy Moses. Noddfa i'r llofrudd a drawodd enaid yn anfwriadol, a bydd y dinasoedd yn noddfa i chi, ac ni fydd y llofrudd yn marw gan ddialydd y gwaed, hyd nes iddo sefyll gerbron y gynulleidfa i farn. Ac fe neilltuwyd Cades yng Ngalilea ym mynydd Naffthali, a Sichem ym mynydd Effraim, a dinas Arboc, sef Hebron, ym mynydd Jwda. Ac yn y tu hwnt i'r Iorddonen rhoddodd Bosor yn yr anialwch ar y gwastatir o lwyth Reuben, ac Aremoth yn Gilead o lwyth Gad, a Gaulon yn Basan o lwyth Manasse. Dyma'r dinasoedd a alwyd i feibion Israel ac i'r dieithryn sy'n preswylio yn eu plith, i ffoi yno i bawb sy'n taro enaid yn anfwriadol, fel na fydd yn marw yn llaw dialydd y gwaed, hyd nes y saif o flaen y gynulleidfa i farn.

21

Ac fe ddaeth prif patriarchiaid meibion Lefi at Eleasar yr offeiriad, ac at Josua fab Nun, ac at brif arweinwyr llwythau'r tadau o lwythau Israel; Ac fe ddywedasant wrthynt yn Seilo yn nhir Canaan, gan ddweud, Gorchmynnodd yr Arglwydd trwy law Moses roi i ni ddinasoedd i breswylio ynddynt, a'r tiroedd pori i'n hanifeiliaid ni. Ac rhoddodd meibion Israel i'r Lefiaid wrth rannu'r etifeddiaeth trwy orchymyn yr Arglwydd y dinasoedd a'u tiroedd pori. Ac aeth y coelbren allan i bobl Kohath, a daeth i feibion Aaron yr offeiriaid, y Lefiaid, o lwyth Jwda ac o lwyth Simeon ac o lwyth Benjamin trwy goelbren, dair dinas ar ddeg. Ac i feibion Cohath y rhai oedd ar ôl o lwyth Effraim ac o lwyth Dan ac o hanner llwyth Manasse, trwy goelbren, ddeg dinas. Ac i feibion Gershon o lwyth Issachar ac o lwyth Asher ac o lwyth Naphtali ac o hanner llwyth Manasseh yn Bashan, tri dinas ar ddeg. Ac i feibion Merari yn ôl eu clannau, o lwythi Reuben ac o lwythi Gad ac o lwythi Zebulun, trwy goelbren, deuddeg o ddinasoedd. A rhoddodd meibion Israel i'r Lefiaid y dinasoedd a'u tiroedd pori, yn y modd y gorchmynnodd yr Arglwydd i Moses, trwy goelbren. Ac rhoddodd llwyth meibion Jwda a llwyth meibion Simeon ac o lwyth meibion Benjamin y dinasoedd hyn; ac fe'u gelwid i feibion Aaron o bobl Cohath o feibion Lefi, oherwydd iddyn nhw y daeth y coelbren. Ac rhoddodd iddyn nhw Ciriath Arba, dinas fam yr Anac; hon yw Hebron ym mynydd Jwda; ond y tiroedd pori o gwmpas hi, a meysydd y ddinas, a'i phentrefi hi,

rhoddodd Josua i feibion Caleb fab Jeffwne yn feddiant. Ac i feibion Aaron rhoddodd y ddinas noddfa i'r llofrudd, sef Hebron, a'r tiroedd pori gyda hi; a Libnah, a'r tiroedd pori gyda hi; Ac Aijalon, a'r tiroedd pori gyda hi; a Jattir, a'r tiroedd pori gyda hi; Ac Eshtemoa, a'r tiroedd pori gyda hi; a Debir, a'r tiroedd pori gyda hi; Ac Asa, a'r tiroedd pori gyda hi; a Juttah, a'r tiroedd pori gyda hi; a Beth Shemesh, a'r tiroedd pori gyda hi; naw dinas gan y ddwy lwyth hyn. Ac o lwyth Benjamin, Gibeon, a'r tiroedd pori wedi'u neilltuo iddi; a Geba, a'r tiroedd pori wedi'u neilltuo iddi; ac Anathoth, a'r tiroedd pori wedi'u neilltuo iddi; a Gamala, a'r tiroedd pori wedi'u neilltuo iddi; pedair dinas. Pob un o ddinasoedd meibion Aaron yr offeiriaid, tri ar ddeg. Ac i'r pobloedd meibion Cohath y Lefiaid oedd yn weddill o feibion Cohath, a daeth dinas yr offeiriaid iddyn nhw o lwythi Effraim; a rhoddon nhw iddyn nhw ddinas y noddfa i'r llofrudd, sef Sichem, a'r tiroedd pori iddi; a Gasara a'r tiroedd pori iddi; Ac Beth Horon, a'r tiroedd pori iddi; pedair dinas. Ac o lwyth Dan, Helcothaim, a'r tiroedd pori iddi; a Geth Dan, a'r tiroedd pori iddi; Ac Aijalon, a'r tiroedd pori iddi; a Gath Rimmon, a'r tiroedd pori iddi; pedair dinas. Ac o hanner llwyth Manasse, Taanach a'i thiroedd a neilltuwyd iddi, ac Iebatha a'i thiroedd a neilltuwyd iddi, dwy ddinas. Pob dinas ddeg, a'r rhai a neilltuwyd gyda hon tuag atynt hwy, i bobloedd meibion Kohath, y rhai oedd yn weddill. Ac i feibion Gershon y Lefiaid o hanner llwyth Manasseh y dinasoedd a neilltuodd ar gyfer y rhai a lofruddiodd, sef Golan yn Bashan gyda'i thiroedd a neilltuodd, a Beser gyda'i thiroedd a neilltuodd, dwy ddinas. Ac o lwyth Issachar, Kishon, a'r tiroedd pori wedi'u neilltuo iddi; a

Daberath, a'r tiroedd pori wedi'u neilltuo iddi; Ac Ramoth, a'r tiroedd pori wedi'u neilltuo iddi; a Ffynnon ysgrifeniadau, a'r tiroedd pori wedi'u neilltuo iddi; pedair dinas. Ac o lwyth Aser y Basela, a'r tiroedd pori wedi'u neilltuo iddi; a Dabon, a'r tiroedd pori wedi'u neilltuo iddi; ac Helcath, a'r tiroedd pori wedi'u neilltuo iddi; a Rahab, a'r tiroedd pori wedi'u neilltuo iddi; pedair dinas. Ac o lwyth Naphtali, y ddinas a neilltuir i'r llofrudd, sef Cadesh yng Ngalilea, a'i phorfydd, a Hammoth, a'i phorfydd, a Chartan, a'i phorfydd, tair dinas. Holl ddinasoedd Gershon yn ôl eu clannau, tri ar ddeg o ddinasoedd. Ac i bobl meibion Merari, y Lefiaid oedd yn weddill, o lwyth Sabulon: Maan a'i thiroedd pori; a Cades a'i thiroedd pori; A Sela a'i thiroedd pori; tair dinas. Ac tu hwnt i'r Iorddonen yn ôl Jericho o lwyth Reuben, y ddinas y lloches i'r llofrudd, sef Bezer yn yr anialwch; Jahaz, a'i phorfeydd; a Jazer, a'i phorfeydd; a Kedemoth, a'i phorfeydd; a Mephaath, a'i phorfeydd; pedair dinas. Ac o lwyth Gad, y ddinas y lloches i'r llofrudd, a Ramoth yn Gilead, a'i thiroedd pori; Camin, a'i thiroedd pori; a Hesbon, a'i thiroedd pori; a Jaser, a'i thiroedd pori; yr holl ddinasoedd, pedair. Holl ddinasoedd meibion Merari yn ôl eu teuluoedd, y rhai oedd yn weddill o lwyth Lefi, oedd deuddeg o ran y terfynau. Holl ddinasoedd y Lefiaid yng nghanol meddiant meibion Israel, pedwar deg wyth o ddinasoedd, a'r tiroedd pori o'u cwmpas o amgylch y dinasoedd hyn; dinas a'r tiroedd pori o amgylch y ddinas i'r holl ddinasoedd hyn; A rhoddodd yr Arglwydd i Israel yr holl dir, yr hwn a dyngodd ei roi i'w tadau; ac etifeddasant ef, ac ymgartrefasant ynddo. Ac fe wnaeth yr Arglwydd eu gorffwys o gwmpas, fel y tyngodd i'w tadau. Ni

chododd neb o'u blaen o blith eu holl elynion; traddododd yr Arglwydd eu holl elynion i'w dwylo. Ni fethodd dim o'r holl eiriau da a lefarodd yr Arglwydd i feibion Israel; daeth pob un i ben.

22

Yna galwodd Josua ynghyd feibion Reuben, a meibion Gad, a hanner llwyth Manasse, a dywedodd wrthyn nhw, rydych chi wedi clywed popeth a orchmynnodd Moses gwas yr Arglwydd i chi, ac rydych chi wedi ufuddhau i'm llais i yn ôl popeth a orchmynnodd i chi. Nid ydych wedi gadael eich brodyr y dyddiau lawer hyn, hyd heddiw rydych wedi cadw gorchymyn yr Arglwydd eich Duw. Nawr ond rhoddodd yr Arglwydd ein Duw orffwys i'n brodyr, yn y modd y dywedodd wrthynt. Nawr felly, wedi troi ymaith, ewch i'ch tai ac i dir eich meddiant, a roddodd Moses i chwi y tu hwnt i'r Iorddonen. Ond cadwch eich hunain yn fawr iawn i wneud y gorchmynion a'r gyfraith, a orchmynnodd Moses gwas yr Arglwydd i ni ei wneud; caru yr Arglwydd ein Duw, cerdded ei holl ffyrdd ef, cadw ei orchmynion ef, a glynu wrtho ef, a gwasanaethu iddo ef o'r cyfan o'ch meddwl chi, ac o'r cyfan o'ch enaid chi. Ac bendithiodd Josua hwy, ac anfonodd hwy allan, ac aethant i'w cartrefi. Ac i hanner llwyth Manasse rhoddodd Moses dir yn Bashan, ac i'r hanner arall rhoddodd Josua dir gyda'i frodyr y tu hwnt i'r Iorddonen wrth y môr, a phan anfonodd Josua hwy i'w cartrefi, bendithiodd hwy. Ac gyda chyfoeth mawr aethant

ymaith i'w cartrefi, gyda da byw niferus iawn, ac arian, ac aur, ac haearn, a dillad lawer; rhanasant ysbail y gelynion gyda'u brodyr. Ac aeth meibion Reuben a meibion Gad a hanner llwyth Manasseh oddi wrth feibion Israel yn Shiloh yng ngwlad Canaan i fynd i Gilead i dir eu meddiant, yr hwn a etifeddasant trwy orchymyn yr Arglwydd trwy law Moses. A daethant i Gilead yr Iorddonen, yr hon sydd yn nhir Canaan, ac adeiladodd meibion Reuben, a meibion Gad, a hanner llwyth Manasseh yno allor ar yr Iorddonen, allor fawr i'w gweld. Ac fe glywodd meibion Israel yn dweud, Wele, mae meibion Reuben, a meibion Gad, a hanner llwyth Manasseh wedi adeiladu allor ar ffiniau tir Canaan ar y Gilead wrth yr Iorddonen yn y tu hwnt i feibion Israel. Ac roedd holl feibion Israel wedi ymgynnull yn Seilo, fel eu bod wedi mynd i fyny i ryfela yn eu herbyn. Ac anfonodd meibion Israel at feibion Reuben ac at feibion Gad ac at feibion hanner llwyth Manasseh i dir Gilead, Phinehas mab Eleazar mab Aaron yr archoffeiriad, a deg o'r llywodraethwyr gydag ef; llywodraethwr un o dŷ teulu o bob llwythau Israel; mae llywodraethwyr tai teuluoedd yn chiliarchaid Israel. Ac fe ddaethon nhw at feibion Reuben, ac at feibion Gad, ac at hanner llwyth Manasseh i dir Gilead; ac fe siaradon nhw gyda nhw, gan ddweud, dyma mae holl gynulliad yr Arglwydd yn ei ddweud, beth yw'r trosedd hwn yr ydych chi wedi ei gyflawni o flaen Duw Israel, i droi i ffwrdd heddiw oddi wrth yr Arglwydd, gan adeiladu i chi eich hunain allor, i chi ddod yn wrthryfwyr oddi wrth yr Arglwydd? Onid bach i ni yw pechod Peor, gan nad ydym wedi ein glanhau oddi wrtho hyd y dydd hwn? Ac fe ddaeth pla yn nghynulliad yr Arglwydd. Ac rydych chi wedi troi i ffwrdd heddiw oddi wrth yr

Arglwydd, a bydd, os byddwch yn ymadael heddiw oddi wrth yr Arglwydd, ac yfory bydd y digofaint ar holl Israel. Ac yn awr, os yw eich tir meddiant yn fach, croesewch drosodd i dir meddiant yr Arglwydd, lle mae pabell yr Arglwydd yn preswylio yno, ac fe gewch etifeddiaeth yn ein plith ni, ond peidiwch â dod yn wrthryfwyr rhag Duw, a pheidiwch chwithau ag ymadael oddi wrth yr Arglwydd, trwy adeiladu allor y tu allan i allor yr Arglwydd ein Duw. Onid wele, Achar fab Serah a droseddodd mewn trosedd o'r peth cysegredig, ac ar holl gynulliad Israel y daeth digofaint? Ac bu farw hwn ei hun yn ei bechod ei hun. Ac atebodd meibion Reuben, a meibion Gad, a hanner llwyth Manasseh, a siaradon nhw â chapteiniaid Israel, gan ddweud, y Duw Duw Arglwydd yw, a'r Duw Duw ei hun sy'n gwybod, ac Israel ei hun fydd yn gwybod; os mewn gwrthryfel rydyn ni wedi pechu o flaen yr Arglwydd, na achubwyd ni yn y dydd hwn. Ac os adeiladasom i ni ein hunain allor, fel ein bod yn ymadael oddi wrth yr Arglwydd ein Duw, fel ein bod yn offrymu arno aberth poethoffrymau, fel ein bod yn gwneud arno aberth iachawdwriaeth, bydd yr Arglwydd yn ceisio hyn allan. Ond oherwydd gofal am air gwnaethom hyn, gan ddweud, fel na ddywedo eich plant yfory wrth ein plant ni, Beth sydd gennych chi i'w wneud â'r Arglwydd Dduw Israel? Ac fe osododd yr Arglwydd ffiniau rhyngom ni a chwi, sef yr Iorddonen, ac nid oes i chwi ran yn yr Arglwydd, a bydd eich meibion yn dieithrio ein meibion ni, fel na fyddant yn addoli'r Arglwydd. Ac fe ddwedon ni wneud felly, o ran adeiladu'r allor hon nid oherwydd offrymau nac oherwydd aberthau, ond er mwyn i hwn fod yn dystiolaeth rhyngom ni a chi, a rhwng ein

cenedlaethau ni ar ein holau ni, i wasanaethu gwasanaeth yr Arglwydd o'i flaen ef, yn ein hoffrymau ni ac yn ein haberthau ni ac yn aberthau ein hoffrymau heddwch ni; ac ni fydd eich plant chi yn dweud wrth ein plant ni yfory, does gennych chi ddim rhan yn yr Arglwydd. Ac fe ddywedasom ni, os daw byth ac y siaradant â ni, neu â'n cenedlaethau ni yfory, ac y dywedant, Gwelwch debygrwydd allor yr Arglwydd, yr hon a wnaeth ein tadau ni, nid oherwydd offrymau nac oherwydd aberthau, ond tystiolaeth yw rhyngoch chwi a rhyngom ni, a rhwng ein meibion ni. Na foed felly i ni droi i ffwrdd oddi wrth yr Arglwydd yn y dydd heddiw i ymadael oddi wrth yr Arglwydd, fel ein bod yn adeiladu allor i'r offrymau ffrwythau, ac i'r aberthau Salamis, ac i'r aberth iachawdwriaeth, ac eithrio allor yr Arglwydd sydd o flaen ei babell ef. Ac wedi i Phinehas yr offeiriad a holl reolwyr cynulleidfa Israel a oedd gydag ef glywed y geiriau a lefarodd meibion Reuben a meibion Gad a hanner llwyth Manasseh, fe'u plesiwyd hwy. A dywedodd Phinehas yr offeiriad wrth feibion Reuben ac wrth feibion Gad ac wrth hanner llwyth Manasseh, Heddiw rydym wedi gwybod bod yr Arglwydd gyda ni, oherwydd ni wnaethoch droseddu o flaen yr Arglwydd, ac oherwydd gwnaethoch achub meibion Israel o law'r Arglwydd. Ac fe drodd Phinehas yr offeiriad a'r tywysogion yn ôl o feibion Reuben ac o feibion Gad ac o hanner llwyth Manasseh o Gilead i dir Canaan at feibion Israel, ac fe atebwyd iddynt y geiriau. Ac fe blesiodd hyn feibion Israel, ac fe siaradon nhw â meibion Israel, ac fe fendithion nhw Dduw meibion Israel, ac fe ddwedon nhw na fydden nhw'n mynd i fyny atyn nhw mwyach i ryfel i ddinistrio tir meibion Reuben a

meibion Gad a hanner llwyth Manasseh, ac fe drigon nhw arno. Ac enwodd Josua allor Reuben a Gad a hanner llwyth Manasse, a dywedodd ei fod yn dystiolaeth rhyngddynt mai'r Arglwydd yw eu Duw hwy.

23

Ac wedi dyddiau lawer ar ôl i'r Arglwydd roi gorffwys i Israel rhag ei holl elynion o gwmpas, roedd Josua yn hen ac wedi mynd ymlaen mewn dyddiau. Ac galwodd Josua ynghyd holl feibion Israel a'u cyngor o henuriaid a'u llywodraethwyr a'u barnwyr a'u hysgrifenyddion, a dywedodd wrthynt, rwyf wedi mynd yn hen ac wedi bwrw ymlaen yn y dyddiau; Ond rydych chi wedi gweld cymaint a wnaeth yr Arglwydd ein Duw i'r holl genhedloedd hyn o'n blaen ni, oherwydd yr Arglwydd eich Duw yw'r un sydd wedi ymladd drosoch chi. Gwelwch oherwydd yr wyf wedi bwrw i chwi y cenhedloedd sydd wedi eu gadael yn weddill i chwi, y rhain yn yr etifeddiaethau i'ch llwythau, o'r Iorddonen, yr holl genhedloedd, ac yr wyf wedi eu dinistrio yn llwyr, ac o'r môr mawr bydd yn ffinio ar orllewin yr haul. Ond bydd yr Arglwydd ein Duw hwn yn eu dinistrio hwy o'n blaen, hyd nes y byddant wedi darfod, ac fe fydd yn anfon atynt y bwystfilod gwyllt, hyd nes y bydd wedi eu dinistrio hwy a'u brenhinoedd o'ch blaen chwi, ac fe fyddwch yn etifeddu eu tir hwy, fel y llefarodd yr Arglwydd ein Duw wrthych. Byddwch gryf felly yn fawr iawn i gadw ac i wneud pob peth sydd wedi ei ysgrifennu yn llyfr cyfraith Moses, fel na throech o'r neilltu i'r

dde neu i'r chwith, fel na fyddwch yn mynd i mewn at y cenhedloedd sydd wedi eu gadael ar ôl hyn; ac ni fydd enwau eu duwiau hwy yn cael eu henwi yn eich plith chwi, ac na wasanaethwch, ac na addolwch iddynt hwy, ond glynwch wrth yr Arglwydd ein Duw ni, yn union fel y gwnaethoch hyd y dydd hwn. A bydd yr Arglwydd yn eu dinistrio hwy o'ch blaen chwi, genhedloedd mawr a chryf, ac ni safodd neb yn ein herbyn ni hyd y dydd hwn. Ymlidiod un ohonoch fil, oherwydd yr Arglwydd ein Duw a ymladd drosoch, yn union fel y dywedodd wrthym. Ac ymgadwch yn ddirfawr i garu'r Arglwydd ein Duw. Os oherwydd y byddwch yn troi yn ôl ac yn ymuno â'r cenhedloedd sy'n weddill hyn sydd gyda chi, ac yn gwneud priodasau cymysg â hwy, ac yn cymysgu â hwy a hwythau â chi, gwybyddwch na fydd yr Arglwydd yn parhau i ddinistrio'r cenhedloedd hyn o'ch blaen chi; a byddant i chi yn faglau, ac yn rhwystrau, ac yn hoelion yn eich sodlau chi, ac yn saethau yn eich llygaid chi, nes y byddwch yn darfod o'r tir da hwn a roddodd yr Arglwydd eich Duw i chi. Rwyf i'n mynd i ffwrdd ar y ffordd, fel pawb ar y ddaear, a byddwch yn gwybod yn eich calon ac yn eich enaid, oherwydd nid syrthiodd yr un gair o'r holl eiriau a ddywedodd yr Arglwydd ein Duw am yr holl bethau sy'n perthyn i ni, ni fethodd yr un ohonynt. Ac fe fydd fel y daeth atom ni yr holl eiriau da a lefarodd yr Arglwydd arnoch chi; felly fe ddaw yr Arglwydd Dduw arnoch chi â'r holl eiriau drwg nes y bydd yn eich dinistrio chi o'r tir da hwn a roddodd yr Arglwydd i chi, pan fyddwch chi yn torri cyfamod yr Arglwydd ein Duw ni a orchmynnodd ef i ni, ac wedi mynd byddwch chi yn gwasanaethu duwiau eraill ac yn ymgrymu iddyn nhw.

24

Ac fe gasglodd Josua holl lwythau Israel i Seilo, a galwodd ynghyd eu henuriaid a'u hysgrifenyddion a'u barnwyr, a'u gosod hwy gerbron Duw. Ac meddai Josua wrth yr holl bobl, Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw Israel: Y tu hwnt i'r afon y preswyliasant eich tadau o'r dechrau, Tera tad Abraham a thad Nahor, a gwasanaethant dduwiau eraill. Ac fe gymerais eich tad Abraham o'r tu hwnt i'r afon, ac fe arweiniais ef drwy'r holl dir; ac fe luosogais ei had ef, ac fe roddais iddo Isaac, ac i Isaac roddais Jacob ac Esau; ac fe roddais i Esau fynydd Seir i'w etifeddu; ac aeth Jacob a'i feibion i lawr i'r Aifft, ac fe ddaethant yno yn genedl fawr a lluosog a chryf; ac fe gamdrinodd yr Eifftiaid hwy. A thrawais yr Aifft â'r arwyddion a wneuthum ynddynt. Ac ar ôl hyn arweiniodd ein tadau allan o'r Aifft, ac aethoch i mewn i'r Môr Coch, ac erlyniodd yr Eifftiaid ein tadau mewn cerbydau ac ar gefn ceffylau i'r Môr Coch. Ac fe waedasom allan at yr Arglwydd, a rhoddodd gwmwl a thywyllwch rhyngom ni a'r Eifftiaid, a dug y môr arnynt, a'u gorchuddiodd hwy, a gwelodd eich llygaid gymaint ag a wnaeth yr Arglwydd yn nhir yr Aifft, a buoch yn yr anialwch ddyddiau lawer. Ac arweiniodd ef ni i dir yr Amoriaid oedd yn preswylio tu hwnt i'r Iorddonen, a thraddododd yr Arglwydd hwy i'n dwylo ni, ac etifeddasoch eu tir hwy, a dinistriasoch hwy o'ch blaen. Ac cododd Balak fab Sepphor, brenin Moab, a threfnodd frwydr yn erbyn Israel, ac wedi anfon galwodd ar Balaam i'n melltithio ni. Ac nid oedd yr Arglwydd dy Dduw yn fodlon dy

ddinistrio di, a bendithiodd ni â bendithion, a'n gwaredodd ni o'u dwylo hwy, a'u traddododd hwy. Ac fe groesoch chi yr Iorddonen, ac fe ddaethoch chi i Jericho, ac fe ymladdodd yn ein herbyn ni y rhai oedd yn preswylio yn Jericho, yr Amoriaid, a'r Canaaneaid, a'r Perisiaid, a'r Hifiaid, a'r Jebusiaid, a'r Hethiaid, a'r Girgasiaid, ac fe draddododd yr Arglwydd hwy i'n dwylo ni. Ac anfonodd o'ch blaen chi y gacynen, ac anfonodd hwy o'n blaen ni deuddeg o frenhinoedd yr Amoriaid, nid â'th gleddyf di nac â'th fwa di. Ac rhoddodd i chwi dir na lafuriasom arno, a dinasoedd na adeiladasoch, ac ymsefdlasom ynddynt, a gwinllannoedd a llwyni olewydd na blannasoch chwi, yr ydych yn bwyta. Ac yn awr ofnwch yr Arglwydd, a gwasanaethwch ef mewn uniondeb ac mewn cyfiawnder, a rhowch heibio y duwiau dieithr y gwasanaethodd ein tadau iddynt y tu hwnt i'r afon ac yn yr Aifft, a gwasanaethwch yr Arglwydd. Os nad yw'n plesio i chi wasanaethu'r Arglwydd, dewiswch i chi eich hunain heddiw pwy y gwasanaethwch, ai dduwiau eich tadau, y rhai sydd yn y tu hwnt i'r afon, ai dduwiau'r Amoriaid, yn y rhai yr ydych yn preswylio ar eu tir hwy; ond fi a'm tŷ, byddwn yn gwasanaethu'r Arglwydd, oherwydd sanctaidd yw. Ac mewn ateb dywedodd y bobl, Na foed i ni adael yr Arglwydd er mwyn gwasanaethu duwiau eraill. Yr Arglwydd ein Duw ni, ef ei hun yw Duw, ef ei hun a ddug ni a'n tadau i fyny o'r Aifft, ac a'n gwarchododd ni ar holl y ffordd yr aethom ynddi, ac ymhlith yr holl genhedloedd y pasiasom trwyddynt. A bwriodd yr Arglwydd allan yr Amoriaid a'r holl genhedloedd oedd yn preswylio yn y tir o'n blaen ni, ond byddwn ninnau hefyd yn gwasanaethu'r Arglwydd, oherwydd hwn yw ein Duw ni. A

dywedodd Josua wrth y bobl, ni allwch chi wasanaethu'r Arglwydd, oherwydd Duw sanctaidd yw ef; ac yn eiddigeddus ni fydd hwn yn maddau eich pechodau chi a'ch anwireddau chi, pan fyddwch chi'n gadael yr Arglwydd ac yn gwasanaethu duwiau eraill; ac wedi dod arnoch bydd yn eich niweidio chi ac yn eich difa chi yn lle'r daioni a wnaeth i chi. Ac meddai'r bobl wrth Josua, Nage, ond yr Arglwydd a wasanaethwn. Ac meddai Josua wrth y bobl, Rydych chi'n dystion yn eich erbyn eich hunain mai chi a ddewisodd yr Arglwydd i'w wasanaethu. Ac yn awr tynnwch ymaith y duwiau dieithr sydd ynoch, a gwnewch eich calon yn syth tuag at yr Arglwydd Dduw Israel. Ac meddai'r bobl wrth Josua, Byddwn yn gwasanaethu'r Arglwydd ac yn gwrando ar ei lais. A gwnaeth Josua gyfamod â'r bobl yn y dydd hwnnw, a rhoddodd iddo gyfraith a barn yn Seilo o flaen pabell Duw Israel. Ac ysgrifennodd y geiriau hyn i lyfr cyfreithiau Duw, a chymerodd garreg fawr, a sefydlodd Josua ef dan y terebinth gyferbyn â'r Arglwydd. A dywedodd Josua wrth y bobl, Wele, bydd y garreg hon yn dystiolaeth yn eich plith, oherwydd mae hi ei hun wedi clywed yr holl bethau a ddywedwyd wrthi gan yr Arglwydd, oherwydd llefarodd wrthych heddiw, a bydd hon yn dystiolaeth yn eich plith yn y dyddiau olaf, pan fyddwch yn trin yn ffals â'r Arglwydd fy Nuw. Ac anfonodd Josua y bobl, ac aeth pob un i'w le ei hun. A gwasanaethodd Israel yr Arglwydd holl ddyddiau Josua, a holl ddyddiau'r henuriaid a estynasant yr amser ar ôl Josua, ac a welsant holl weithredoedd yr Arglwydd a wnaeth i Israel. Ac wedi'r pethau hynny bu farw Josua fab Nun, gwas yr Arglwydd, yn gant a deg oed. Ac fe'i claddwyd ef tuag at ffiniau ei ran ef yn Thimnath Serah yn mynydd Effraim o'r

gogledd i fynydd Gilead; Ac fe ddygwyd esgyrn Joseff i fyny gan feibion Israel o'r Aifft, ac fe'u claddwyd yn Sichem, yn y rhan o'r cae a brynodd Jacob gan yr Amoriaid oedd yn byw yn Sichem am gant o ŵyn, ac fe'i rhoddodd ef i Joseff yn rhan. Ac wedi hyn bu farw Eleazar fab Aaron yr archoffeiriad, a chladdwyd ef yn Gibeah Phinehas ei fab, yr hon a roddwyd iddo ym mynydd Ephraim.